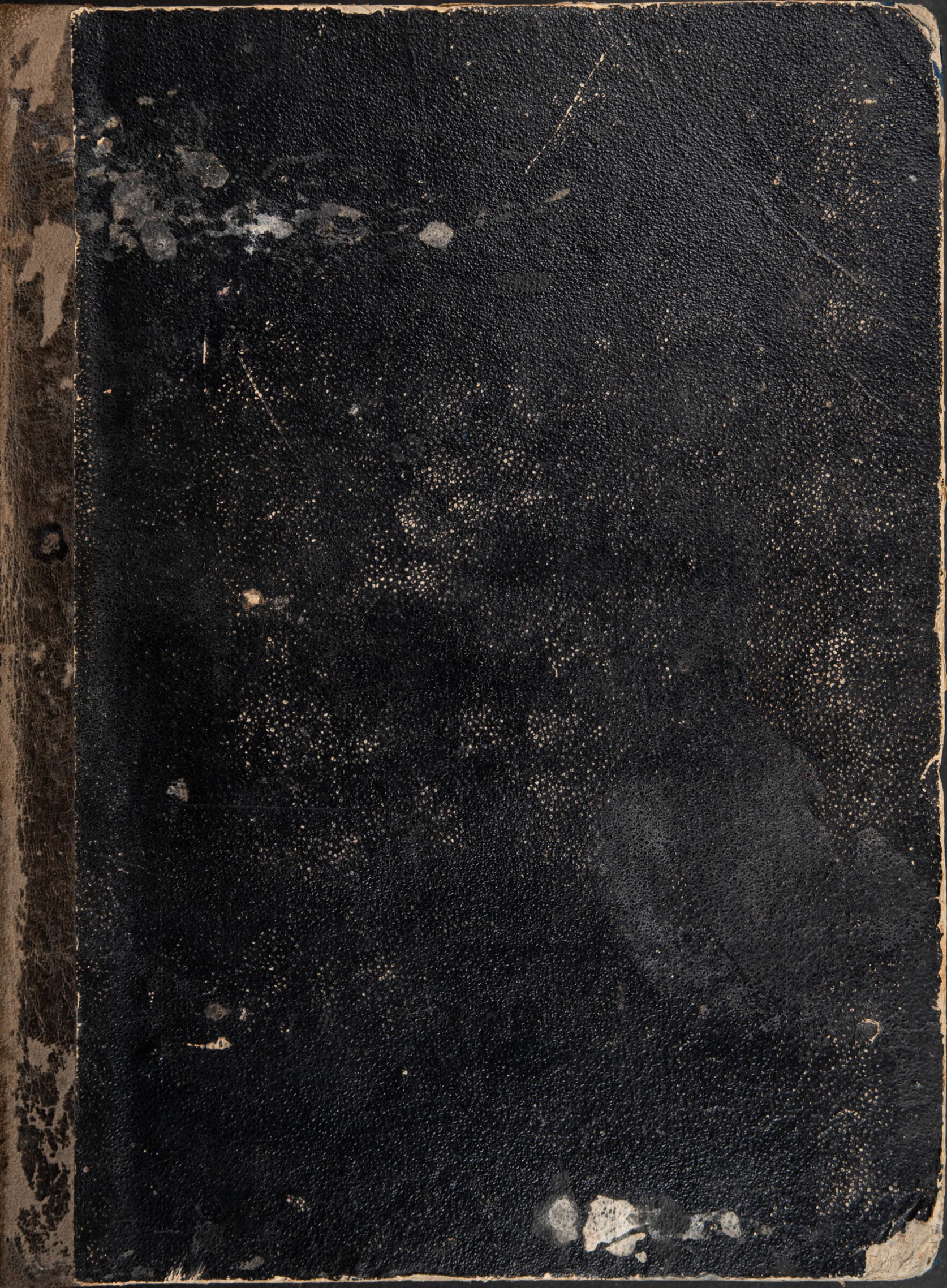

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΘΕΟΤΟΚΟΥ
ΚΥΡΙΑΚΟΔΡΟΜΙΟΝ

ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

ΤΟΥ ΑΣΤΡΑΧΑΝΙΟΥ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΕΩΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΥΡΙΑΚΟΔΡΟΜΙΟΝ,

ΗΤΟΙ

Ἑρμηνεία καὶ μετ' αὐτὴν ἠθικὴ ὁμιλία εἰς τὰς τῶν Ἀποστόλων Πράξεις, τὰς ἐν ταῖς ἀγίαις τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἐκκλησίαις ἀναγινωσκομένας κατὰ τὰς ἀπὸ τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς κυριακάς, καὶ εἰς τὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐπιστολάς, τὰς ἀναγινωσκομένας κατὰ τὰς λοιπὰς κυριακάς τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ.

Ἐξεδόθη πρῶτον μὲν ἐν Μόσχᾳ κατὰ τὸ 1808 δαπάνῃ τῆς Ζωσιμαίας ἀδελφότητος πρὸς τὸ δωρεὰν διανέμεσθαι τοῖς εὐσεβέσι, καὶ ἀφιερῶθη τῇ Τετρακτῷ τῶν ἁγιωτάτων Πατριαρχῶν. Νῦν δὲ τὸ δεύτερον ἐκδίδεται ὑπὸ τοῦ Φιλογενεστάτου

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΖΩΣΙΜΑ

Δαπάνῃ ἰδίᾳ καὶ τῶν αὐτοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένων ἀδελφῶν, ἵνα διανέμηται δωρεὰν εἰς τὰς ἀγίας τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίας.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΤΟΥ ΕΡΜΟΥ Ἀρ. 215.

1840.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1911

1911

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Σελ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ εἰς τὴν δευτέραν πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινω- σκομένην τῇ ΙΗ'. Κυριακῇ.	1
Ὁμιλία περὶ ἐλεημοσύνης, ὅτι θεοῦ νομοθεσία ἐστὶν ἡ ἐλεημοσύνη, ὅτι αὐτὴ ἐστὶν ἀρετὴ πολλὰ ἀρετῇ εἰς τὸν θεόν, καὶ ὅτι δι' αὐτὴν λαμβάνομεν καὶ ἐν τῇ γῇ καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ μεγάλας ἀνταποδόσεις.	5
Ερμηνεία εἰς τὴν δευτέραν πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινω- σκομένην τῇ ΙΘ'. Κυριακῇ.	10
Ὁμιλία περὶ τοῦ, ὅστις πληροφορηθῇ, ὅτι πᾶσα δυστυχία καὶ ὀδύνη ἐκ θεοῦ ἐστὶν, αὐτὴ ἡ πληροφορία γίνεται βάλσαμον θεραπευτικὸν πάσης ὀδύνης καὶ θλίψεως.	19
Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ Κ'. Κυριακῇ.	25
Ὁμιλία περὶ συκοφαντίας, καὶ τίνι τρόπῳ δεῖ ἀπολογεῖσθαι κατὰ τῶν συκοφαν- τούντων ἡμᾶς.	32
Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ ΚΑ'. Κυριακῇ.	39
Ὁμιλία περὶ τοῦ, ὅτι ἡ ἀρετὴ ἐστὶ κατὰ φύσιν, παρὰ φύσιν δὲ ἡ κακία.	43
Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ ΚΒ'. Κυριακῇ.	50
Ὁμιλία περὶ ἀνθρωπαρεσκείας, ὅτι ἡ ἀνθρωπαρέσκεια κατακρημνίζει τοὺς ἀνθρώ- πους εἰς πολλὰ καὶ μεγάλα ἁμαρτήματα.	55
Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ ΚΓ'. Κυριακῇ.	61
Ὁμιλία περὶ τοῦ ὅτι ἄφευκτον τῆς ἐργασίας τῶν ἀρετῶν τὸ χρέος.	65
Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινω- σκομένην τῇ ΚΔ'. Κυριακῇ.	72
Ὁμιλία περὶ τοῦ, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, καὶ ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ δοτὴρ τῆς ἀληθινῆς εἰρήνης, καὶ ὅτι ὑπόσχεται καὶ ὁ κόσμος εἰρήνην, πλὴν ἄλλη ἐστὶν ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου, καὶ ἄλλη ἡ τοῦ θεοῦ.	77
Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ ΚΕ'. Κυριακῇ.	83

Ὁμιλία περὶ τοῦ, ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων συμφωνία ἐστὶν ἡ πηγὴ πάσης εὐ- τυχίας, καὶ τῆς αἰωνίου σωτηρίας ἡ πρόξενος.	88
Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ Κς'. Κυριακῇ.	95
Ὁμιλία περὶ μέθης, καὶ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἁμαρτία πολλὰ μεγάλη.	101
Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ ΚΖ'. Κυριακῇ.	109
Ὁμιλία περὶ ἐγρηγόρσεως, καὶ τῶν ἰδιωμάτων αὐτῆς, καὶ ὅτι ὁ ἐγρηγορῶν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ, καθοπλίζεται ὑπὸ θεοῦ μετὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Παύλου καλου- μένης πανοπλίας.	116
Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ ΚΗ'. Κυριακῇ.	124
Ὁμιλία περὶ τοῦ, ὅτι ὁ χριστιανὸς, ὅσον προσεκτικώτερα περιεργάζεται τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, τόσον πλουσιωτέραν καὶ σωτηριωδεστέραν κερδαίνει τὴν ψυχικὴν ὠφέ- λειαν· καὶ περὶ τῶν εὐεργετημάτων τοῦ θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον.	130
Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ ΚΘ'. Κυριακῇ.	138
Ὁμιλία περὶ τοῦ, ὅτι ὁ ἀποστολικὸς λόγος « ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον » σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον, τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπί- » γνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος», οὐκ ἔστι συμβουλή, ἀλλὰ νομοθεσία· καὶ ὅτι ἡ ἐκπλήρωσις τῶν τε δεσποτικῶν προσταγμάτων, καὶ τοῦ ἀποστολικοῦ τούτου προστάγματος, οὐκ ἔστιν ἔργον ἀδύνατον· καὶ οἱ λέγοντες ἀδύνατον τὴν τούτων ἐκπλήρωσιν, βλασφημοῦσι κατὰ τοῦ θεοῦ.	143
Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ Λ'. Κυριακῇ.	149
Ὁμιλία περὶ τῆς ὠφελείας τῆς προξενουμένης ἐκ τῆς τῶν θείων γραφῶν μελέτης.	156
Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ ΛΑ'. Κυριακῇ.	164
Ὁμιλία περὶ τῶν ἀπερισκέπτως ἐκλαμβανόντων τὸ παράδειγμα τοῦ Παύλου, καὶ ἀμεριμνούντων, καὶ θαρρόντων εἰς τὸ τοῦ θεοῦ ἔλεος καὶ τὴν μακροθυμίαν, καὶ μὴ σπουδαζόντων γενέσθαι ἄξιοι τούτων, διὰ τῆς ἀποχῆς τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ τῆς ἐργασίας τῶν ἀρετῶν.	167
Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρώτην πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινω- σκομένην τῇ ΛΒ'. Κυριακῇ.	175
Ὁμιλία περὶ τοῦ, ὅτι ἡ εὐσέβειά ἐστι πρὸς πάντα ὠφέλιμος, καὶ περὶ τῶν εἰς τοὺς παρόντας καιροὺς ἀπορρίψάντων αὐτὴν παντελῶς, καὶ γεγονότων ἀπί-	

· · · · · στων, καὶ ἐξ ὁλοκλήρου ἀσεβῶν καὶ ἀθέων.	181
Ἑρμηνεία εἰς τὴν δευτέραν πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινω- σκομένην τῇ ΛΓ'. Κυριακῇ.	190
Ἑρμηνεία εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ Παύλου, τὸ, « Καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν » Χριστῷ Ἰησοῦ, διωχθήσονται », ἥτοι, ὅτι τοῦτο σκανδαλίζει πολλοὺς, τοῦτο ὅμως ἐστὶν ἀπόδειξις τῆς πίστεως· ὅτι ἡ εἰς Χριστὸν πίστις οὐκ ἔστιν ἔργον ἀνθρώπων, ἀλλὰ τῆς ὑπερφυσικῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως κατόρθωμα.	194
Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρώτην πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινω- σκομένην τῇ ΔΔ'. Κυριακῇ τοῦ Ἀσώτου.	203
Ἑρμηνεία περὶ τοῦ ἁμαρτήματος τῆς πορνείας.	209
Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρώτην πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινω- σκομένην τῇ ΔΕ'. Κυριακῇ τῆς ἀποκρέω.	215
Ἑρμηνεία περὶ κοιλιοδουλείας, καὶ τῶν ταύτης εἰδῶν.	220
Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ Δς'. Κυριακῇ τῆς τυροφάγου.	227
Ἑρμηνεία περὶ κατακρίσεως, καὶ πόσον τὸ βάρος αὐτῆς.	232
Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ Α'. Κυριακῇ τῶν νηστειῶν.	239
Ἑρμηνεία περὶ νηστείας, ἥτοι πόσον ἁμαρτάνει, ὅς τις καταφρονεῖ τῆς νηστείας τοὺς νόμους, καὶ πόσον καρποφορεῖ τῆς νηστείας ἡ ἀρετὴ, καὶ πόση ἡ ὑπὸ θεοῦ ὑπὲρ αὐτῆς ἀνταπόδοσις.	242
Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ Β'. Κυριακῇ τῶν νηστειῶν.	249
Ἑρμηνεία περὶ τῶν ἀμελούντων τῆς ψυχικῆς αὐτῶν σωτηρίας, καὶ ὅτι οἱ τοιοῦτοι εὐλόγως συνετάχθησαν ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου μετὰ τῶν παραβατῶν καὶ παρηκόων.	254
Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ Γ'. Κυριακῇ τῶν νηστειῶν.	263
Ἑρμηνεία περὶ μετανοίας, καὶ περὶ τῆς παντοδυνάμου μεσιτείας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ.	269
Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ Δ'. Κυριακῇ τῶν νηστειῶν.	274
Ἑρμηνεία περὶ ὅρκου, ἥτοι τί ἐστὶν ὁ ὅρκος, ἀρετὴ δηλονότι, ἡ ἁμαρτία, ἡ ἔργον ἀδιάφορον;	281
Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ Ε'. Κυριακῇ τῶν νηστειῶν.	288
Ἑρμηνεία περὶ τοῦ μεγάλου μυστηρίου τῆς θείας εὐχαριστίας, ὅτι ὅσον ἐστὶν ἀκατάληπτον	

- εἰς τὴν δύναμιν τοῦ νοός, τόσον ἀναγκαῖόν ἐστι διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς. 292
- Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων. 299
- Ὁμιλία περὶ χαρᾶς, καὶ περὶ τοῦ, τίς ἐστὶν ὁ δυνάμενος χαίρειν πάντοτε. 304
- Ὁμιλία εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ ἀποστόλου, τὸ, « ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰμὴ ἐν » τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ », ἥτοι περὶ τῶν εἰδῶν τῆς καυχήσεως, καὶ περὶ τοῦ, διὰ τί ὁ ἀπόστολος καταλιπὼν πᾶν ἄλλο καύχημα, ἐκαυχᾶτο ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. 311
- Ὁμιλία εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ ἀποστόλου, τὸ, « Χριστῷ συνεσταύρωμαι· ζῶ δὲ οὐκέτι » ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός », ἥτοι περὶ τοῦ, ὅτι ἡ σταύρωσις τῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ ἡ ἀκίνησία πρὸς τὸ κακόν, καὶ ἡ νέκρωσις τῶν παθῶν, οὐκ ἐστὶν ἀδύνατον εἰς τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων. 319
- Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Τίτον ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ Κυριακῇ τῶν πατέρων τῆς ἐβδόμης συνόδου. 325
- Ὁμιλία περὶ πίστεως θερμῆς, καὶ ὀλιγοπιστίας, καὶ πόθεν αὗται προσγίνονται. 330
- Ὁμιλία μετὰ τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ Κυριακῇ τῶν προπατόρων, ἥτοι περὶ τῆς δευτέρας τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, καὶ τῆς μελλούσης κρίσεως. 337
- Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ Κυριακῇ πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως. 345
- Ὁμιλία περὶ τῆς τῶν ὑλικῶν καὶ γηίνων πραγμάτων προσπαθείας καὶ προσηλώσεως. 348
- Ὁμιλία μετὰ τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ Κυριακῇ μετὰ τὴν Χριστοῦ γέννησιν, ἥτοι τοῦ περὶ παλαιοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ νέου, τοῦ κατὰ θεὸν κτισθέντος. 356
- Ἑρμηνεία εἰς τὴν δευτέραν πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ Κυριακῇ πρὸ τῶν Φώτων. 364
- Ὁμιλία περὶ θανάτου καὶ τῶν ὀδυνῶν αὐτοῦ, καὶ περὶ τοῦ, πῶς αἱ ὠδῖνες τοῦ θανάτου λύονται. 368
- Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ Κυριακῇ μετὰ τὰ Φῶτα. 374
- Ὁμιλία περὶ τοῦ ψευδεπιπλάστου νεοφانوῦς συστήματος τῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἰσότητος. 381
- Ὁμιλία μετὰ τὴν πρὸς Τίτον ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου, τὴν ἀναγινωσκομένην τῇ Κυριακῇ τῶν πατέρων τῆς τετάρτης συνόδου εἰς τὸ, « Πιστὸς ὁ λόγος » περὶ τοῦ, ὅτι ἡ εἰς Χριστὸν πίστις ἐστὶν ἀληθής, καὶ βεβαία, καὶ ἀναντίρρητος. 389

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΠΡΟΣ

ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΔΕΚΑΤῃ ΟΓΔΟῃ ΚΥΡΙΑΚῃ.

Οσοι τῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ κατοικούντων Ἑβραίων ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, πολλὰ καὶ ἀνείκαστα ὑπέμειναν παθήματα ὑπὸ τῶν μὴ πιστευσάντων ὁμογε-
νῶν αὐτῶν. « Ἀναμιμνήσκεσθε δὲ, ἔγραφε » πρὸς αὐτοὺς ὁ θεῖος Παῦλος, τὰς πρότερον » ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες, πολλὴν ἀθλή-
» σιν ὑπεμείνατε παθημάτων ». Μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων κακοποιήσεων καὶ τὰ ὑπάρχον-
τα αὐτῶν ἀρπάσαντες οἱ ἄπιστοι, κατέστη-
σαν αὐτοὺς πένητας. « Καὶ γὰρ, λέγει ὁ » αὐτός Παῦλος, τοῖς δεσμοῖς μου συνεπα-
» θήσατε, καὶ τὴν ἀρπαγὴν τῶν ὑπαρχόν-
» των ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε ». Ἐκ τούτου καὶ οἱ ἐν Ἀντιοχείᾳ μαθηταί, καὶ οἱ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἀχαΐᾳ, ἔστελλον βοηθή-
ματα πρὸς τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἰουδαίαν πτωχοὺς. Ἐφρόντιζε δὲ περὶ τῶν τοιούτων πτωχῶν ἐξόχως ὁ Παῦλος, παραγγελίαν

λαβὼν περὶ τούτου ὑπὸ τῶν ἀποστόλων Ἰακώβου καὶ Πέτρου καὶ Ἰωάννου· διὸ ἔγρα-
φε περὶ ταύτης τῆς ἐλεημοσύνης καὶ πρὸς τοὺς Κορινθίους· καὶ διὰ μὲν τῆς πρώτης πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολῆς αὐτοῦ διέταξε τὸν τρόπον τῆς συνάξεως τῆς πρὸς τοὺς ἐν Ἱε-
ροσολύμοις πτωχοὺς πεμφθησομένης ἐλε-
μοσύνης. « Περὶ δὲ τῆς λογίας, εἶπε, τῆς εἰς » τοὺς ἀγίους, ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλη-
» σίαις τῆς Γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιή-
» σατε. Κατὰ μίαν σαββάτων ἑκάστος ὑμῶν » παρ' ἑαυτῷ τιθέτω, θησαυρίζων ὅτι ἂν » εὐδοῶται, ἵνα μὴ, ὅταν ἔλθω, τότε λογίαι, » γίνωνται ». Διὰ δὲ τῆς δευτέρας πρὸς τοὺς αὐτοὺς ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἐδίδαξε τοὺς καιό-
νας τῆς ἐλεημοσύνης, καὶ ἐφάνέρωσε, ποίους μισθοὺς λαμβάνουσιν οἱ ἐλεήμονες· τοῦ-
το δὲ περιέχει τὸ σήμερον ἀναγνωσθὲν τῆς ἐπιστολῆς μέρος· ὅθεν ὅστις προσεκτικῶς

ἀκούσει τὴν τούτου ἑρμηνείαν, ἐκεῖνος μετὰ ἀκριβείας μαθησάμενος, ποία ἐστὶν ἡ πρὸς τὸν θεὸν εὐπροσδεκτος ἐλεημοσύνη.

2. Κορ. 9,
6.

Ἀδελφοί, ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει· καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει.

Τοῦ σπόρου καὶ τῆς ἐλεημοσύνης τὰ ἰδιώματα πολλὴν ἔχουσι τὴν ὁμοιότητα· καθὼς σπείρεις τὸν σπόρον εἰς τὴν γῆν, οὕτω βάλλεις ἔλεος εἰς τὰς χεῖρας τοῦ πτωχοῦ· καὶ καθὼς σπείρεις κόκκον ἓνα, καὶ θερίζεις πολλούς, οὕτως ἐν δεινάρῳ δίδως εἰς τὸν πτωχόν, καὶ λαμβάνεις ἑκατόν· ὁ σπόρος, εἰ μὴ μείνη ἄσπαρτος, οὐδένα φέρει καρπὸν, εἰ μὴ δὲ σπαρθῇ εἰς τὴν γῆν, ποιεῖ καρπὸν πολλοῦ πλάσιον· ὁ πλοῦτος, εἰ μὴ μείνη ἀμετάδοτος, γίνεται ἄκαρπος, εἰ μὴ δὲ μεταδοθῇ τοῖς πτωχοῖς, καρποφορεῖ καρπὸν ἀπειροπλάσιον· διότι δίδομεν τῷ πτωχῷ χαλκόν, καὶ λαμβάνομεν βασιλείαν οὐρανῶν. Ἐπειδὴ οὖν τόσην ὁμοιότητα ἔχουσι τοῦ σπόρου καὶ τῆς ἐλεημοσύνης τὰ ἰδιώματα, διὰ τοῦτο ὁ θεὸς ἀπόστολος, ἵνα πέσῃ πάντας πρὸς πλουσιοπάροχον ἐλεημοσύνην, ἐλάλησε μεταφορικῶς, εἰπὼν « Ὁ σπείρων », ἀντὶ τοῦ, ὁ ἐλεῶν· καὶ τὸ μὲν « Φειδομένως » σημαίνει τὸ ὀλίγον· τὸ δὲ « Ἐπ' εὐλογίαις », τὸ πολὺ· ὅστις, λέγει, σπείρει ὀλίγον, θερίζει ὀλίγον· ὅστις δὲ σπείρει πολὺ, ἐκεῖνος θερίζει πολὺ, ἡγοῦν, ὅστις ἐλεεῖ ὀλίγον, λαμβάνει μισθὸν ὀλίγον· ὅστις δὲ ἐλεεῖ πλουσιοπαρόχως, ἐκεῖνος λαμβάνει πλουσιοπάροχον

μισθαποδοσίαν. Ἴνα δὲ μηδεὶς νομίσῃ, ὅτι ὁ θεὸς ἐπιβλέπει εἰς μόνην τὴν ποσότητα τῆς ἐλεημοσύνης, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὴν ψυχικὴν διάθεσιν τοῦ ἐλεοῦντος, διορίζει τοὺς κανόνας τῆς ἐλεημοσύνης τῆς εἰς τὸν θεὸν εὐπροσδέκτου, λέγων.

Ἐκαστος καθὼς προαιρεῖται τῇ ^{2. Κορ. 9.} καρδίᾳ· μὴ ἐκ λύπης, ἢ ἐξ ἀνάγκης· ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός.

Οἱ ὀλιγόπιστοι καὶ οἱ φιλάργυροι λυποῦνται, ὅταν ἐλεῶσι τοὺς πτωχοὺς· οἱ μὲν ὀλιγόπιστοι, ἐπειδὴ φοβοῦνται μὴ καταντήσωσιν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς πτωχείας· οἱ δὲ φυλάργυροι, ἐπειδὴ βλέπουσιν, ὅτι διὰ τῆς δόσεως ἐλαττοῦται τὸ ἡγαπημένον αὐτοῖς ἀργύριον· οἱ αἰσχυνητοὶ δὲ καὶ οἱ δοῦλοι ἐξ ἀνάγκης ἐλзоῦσιν· οἱ μὲν αἰσχυνητοὶ, ἐντρεπόμενοι τοὺς ζητοῦντας τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ ὑπὸ τῆς ἐντροπῆς ἀναγκαζόμενοι· οἱ δὲ δοῦλοι, ὑπὸ τῆς ἐξουσίας τῶν κυρίων αὐτῶν βιαζόμενοι. Βλέπε δὲ, ποίους κανόνας διορίζει περὶ τῆς ἐλεημοσύνης, καὶ περὶ τῆς διδομένης ποσότητος· μὴ ἐλεῆς, λέγει, λυπούμενος, ἢ ἀναγκαζόμενος, ἀλλὰ δὲς, ὅσον προαιρεῖται ἡ καρδία σου· διότι ἐκεῖνον τὸν ἐλεήμονα ἀγαπᾷ ὁ θεός, ὅστις μετὰ εὐθυμίας καὶ χαρᾶς δίδωσι τὴν ἐλεημοσύνην.

Δυνατὸς δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν ^{2. Κορ. 9.} περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς· ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν.

Ἴδου τὰ ὑπὲρ τῆς ἐλεημοσύνης ἀνταποδόματα τοῦ θεοῦ πᾶσα χάρις, ἡγουν πᾶν χάρισμα θεῖον, καὶ σωματικὸν καὶ πνευματικόν· καὶ σωματικὸν μὲν ἐστὶν ἡ αὐτάρκεια· πνευματικὸν δὲ, τὸ περισσευμα καὶ ὁ πολυπλασιασμός τῶν καλῶν ἔργων. Μὴ διαστάζητε, λέγει, ὧ ἐλεήμονες, ὅσοι πλουσίως ἐλεεῖτε τοὺς πτωχοὺς, μηδὲ φοβῆσθε πτωχείαν· διότι ὁ θεὸς παντοδύναμος ὢν, δύναται δοῦναι εἰς ὑμᾶς πάντα τὰ χαρίσματα ἐκ περισσοῦ· ἵνα ἔχοντες « Ἐν παντὶ », ἡγουν, εἰς πᾶσαν ὑπόθεσιν καὶ περίστασιν, πάντοτε πάντα, ὅσα εἰσὶν ἀρκετὰ πρὸς τὰς χρείας ὑμῶν, πολυπλασιάζητε πάσας τὰς ἀρετὰς ὑμῶν. Ἐκ τούτων δὲ τῶν ἀποστολικῶν λόγων· » Ἴνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύητε εἰς » πᾶν ἔργον ἀγαθόν »· φανερόν ἐστιν, ὅτι ὁ θεὸς διὰ τοῦτο δίδωσιν ἡμῖν ἐκ περισσοῦ τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ, ἵνα δι' αὐτῶν πολυπλασιάζωμεν τὰ καλὰ ἡμῶν ἔργα· ὅσον οὖν περισσότερα ἀγαθὰ ἔχεις, τόσον περισσότερον χρεωσθεῖς ποιῆσαι καὶ ἔργα ἀγαθὰ περισσότερα· ἐπιβεβαιοῖ δὲ τὸν λόγον αὐτοῦ ὁ θεὸς ἀπόστολος διὰ τῆς θείας γραφῆς, λέγων·

2. Κορ. 9.

Καθὼς γέγραπται· ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Ψαλ. 111.

Ὁ λόγος οὗτος ἐγράφη ἐν τοῖς τοῦ προφητάνακτος Δαβὶδ ψαλμοῖς· καὶ τὸ μὲν « Ἐσκόρπισε » σημαίνει τὸ μετέδωκε πλουσιοπαρόχως εἰς πολλοὺς· δικαιοσύνην δὲ ὁ ψαλμωδὸς ὠνόμασε τὴν ἀρετὴν, ἥ καὶ αὐ-

τὴν τὴν ἐλεημοσύνην· καθότι δικαιοσύνην ποιεῖ, ὅστις ἔχων μεταδίδωσι τῷ μὴ ἔχοντι· οὐκ ἐκλείπει δὲ ἡ ἐλεημοσύνη, ἀλλὰ μένει καὶ εἰς τὸν παρόντα καὶ εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα· εἰς μὲν τὸν παρόντα, διὰ τῆς ἀλληλοδιαδόχου φήμης καὶ τῆς ἐγγράφου ἱστορίας· καθὼς μένει ἕως τῆς σήμερον ἡ πανένδοξος φήμη τῆς φιλοξενίας τοῦ Ἀβραάμ, καὶ τῶν πολλῶν ἐλεημοσυνῶν τοῦ Κορνηλίου, καὶ τοῦ πρὸς τὰς χήρας ἐλέους τῆς Ταβιθά· εἰς δὲ τὸν μέλλοντα αἰῶνα μένει, ἐπειδὴ οἱ ἐλεήμονες ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως τίθενται εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ κριτοῦ, καὶ ἀκούουσι τὴν μακαρίζουσαν αὐτοὺς φωνήν, καὶ κληρονόμοι γίνονται τῆς αἰωνίου δόξης τοῦ θεοῦ. Τὰ δὲ ἐξῆς ἀποστολικά λόγια εὐχετικά καὶ παραινετικά εἰσιν.

Γεν. 18.

Πράξ. 10.

Πράξ. 9.

39.

2. Κορ. 9.

10.

Ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσαι, καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσαι τὰ γεννήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν.

Καθὼς ἐξ ἀρχῆς μεταφορικῶς ἐλάλησεν ὁ ἀπόστολος περὶ ἐλεημοσύνης, οὕτω διὰ μεταφορᾶς ἐξέθετο καὶ τὰ τελευταῖα περὶ ἐλεημοσύνης λόγια, ἡγουν τὴν πρὸς ἐλεήμονας εὐχήν. Καὶ τὸ μὲν σπέρμα καὶ ὁ σπόρος σημαίνουν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ διδόμενα ἡμῖν ἀγαθὰ, τὸ χρυσίον, τὸ ἀργύριον, τὰ ἐνδύματα, τὰς τροφὰς, καὶ ὅσα ἄλλα δίδομεν εἰς τοὺς πτωχοὺς· ὁ δὲ σπείρων σημαίνει τὸν ἐλεοῦντα· τὰ δὲ γεννήματα τῆς

δικαιοσύνης, τοὺς καρποὺς, ἡγουν τὴν ὠφέλειαν, τὴν προξενουμένην ὑπὸ τῆς ἐλεημοσύνης. Διὰ τούτων δὲ τῶν μεταφορικῶν λόγων εὐχεται ὁ θεόληπτος Παῦλος ἐπ' ὀνόματι τῶν Κορινθίων καὶ πάντας τοὺς ἄλλους ἐλεήμονας, λέγων «ὁ θεὸς ὁ ἐπιχορη-» γῶν σπέρμα τῷ σπείροντι », τουτέστιν, ὁ θεός, ὅστις δίδωσι τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ εἰς πάντα ἄνθρωπον ἐλεήμονα, αὐτὸς δώσει εἰς ὑμᾶς. «Καὶ ἄρτον εἰς βρώσιν » ἡγουν, πάντα τὰ πρὸς τροφὴν ἐπιτήδεια, καὶ πληθύνει τὰ ἀγαθὰ ὑμῶν, καὶ αὐξήσιν τὰς τῆς ἐλεημοσύνης ὑμῶν ἐνθέους καρποφορίας.

2. Κορ. 9.
11.

Ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς πᾶσαν ἀπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ

Ὅστις οὐδὲ περιεργάζεται, οὐδὲ ζυγοστατεῖ διὰ κοσμικῶν διαλογισμῶν τὴν ποσότητα τῆς διδομένης ἐλεημοσύνης, ἀλλὰ μετὰ πνευματικῆς ἀπλότητος δίδωσιν εἰς τοὺς πτωχοὺς τὸ ἔλεος, ἐκείνος ἐλεεῖ πλουσιοπαρόχως· ταύτην δὲ τὴν ἀπλότητα, ὡς ἀναγκαίαν διὰ τὴν πλουσίαν μετάδοσιν τῆς ἐλεημοσύνης παρήγγειλεν ὁ Παῦλος καὶ διὰ τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῆς αὐτοῦ λέγων· «Ὁ μεταδιδούς ἐν ἀπλότητι ». Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς παρεκάλει τοὺς Κορινθίους, ἵνα πλουσιοπαρόχως ἐλεήσωσι τοὺς ἐν Ἱερο-

Ρωμ. 12.
8.

σολύμοις πτωχοὺς, γράφων πρὸς αὐτοὺς, «Ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις 2. Κορ. 9. 6. » καὶ θερίσει » διὰ τοῦτο καὶ εὐχεται, ἵνα «Ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι » ἡγουν, ἵνα κατὰ πάντα, καὶ κατὰ τὴν ἀγαθότητα τῆς ψυχῆς, καὶ κατὰ τὰ ἀγαθὰ τοῦ σώματος πλούσιοι γενόμενοι, ἐλεήσωσι μετὰ πάσης ἀπλότητος, τουτέστι, μετὰ πάσης δαφιλείας καὶ πλουσιότητος. Αὕτη δὲ, λέγει, ἡ πλουσία ἐλεημοσύνη ὑμῶν γίνεται αἴτιος, ἵνα καὶ ἡμεῖς εὐχαριστήσωμεν τῷ θεῷ. «Ἦτις » κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ ». Ἀλλὰ πῶς τοῦτο ἐγένετο; Βλέπων ὁ Παῦλος, ὁ τῆς ἐλεημοσύνης προτροπεύς, τοὺς πτωχοὺς διὰ τῆς ἐλεημοσύνης παρηγορούμενους, ἔτι δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς Κορινθίους ὑπακούοντας εἰς τὴν εὐαγγελικὴν παραγγελίαν αὐτοῦ, καὶ προθύμους καὶ εἰς αὐτὸ τὸ τῆς ἀρετῆς κατόρθωμα, προσέφερεν ὑπὲρ τούτου τὴν πρὸς τὸν θεὸν εὐχαριστίαν. «Ὅτι ἡ διακονία, λέγει, τῆς λειτουργίας 2. Κορ. 9. 12, 13. » ταύτας οὐ μόνον ἐστὶ προσαναπληροῦσα » τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ πε- » ρισσεύοντα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ· διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύ- » τῆς δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ » τῆς ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ » Χριστοῦ, καὶ ἀπλότητι τῆς κοινωνίας » εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας ».

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΠΡΟΣ

ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ.

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΔΕΚΑΤΗ ΟΓΔΟΗ ΚΥΡΙΑΚΗ.

ΤΟΣΑΙ εἰσὶν αἱ τῶν ἁγίων γραφῶν νομοθεσίαι περὶ τῆς ἐλεημοσύνης, ὥστε οὐδεὶς ποτε τῶν πιστῶν ἐδίστασεν, ὅτι θεοῦ νομοθεσία ἐστὶν ἡ ἐλεημοσύνη, ὅτι αὐτὴ ἐστὶν ἀρετὴ πολλὰ ἀρεστὴ εἰς τὸν θεόν, καὶ ὅτι δι' αὐτὴν λαμβάνομεν καὶ ἐν τῇ γῇ καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ μεγάλας ἀνταποδόσεις· ἐκ τούτου, ἐξαίρουμένων μόνον τινῶν ἀνθρώπων, ἢ πολλὰ ἀσπλάγχων, ἢ καθ' ὑπερβολὴν φιλαργύρων, πάντες οἱ λοιποὶ, ἄλλος μὲν πολὺ, ἄλλος δὲ ὀλίγον, ἐλεοῦσι τοὺς πτωχοὺς. Ταῦτα βλέπων ὁ ἐχθρὸς τῆς ψυχῆς ἡμῶν, καὶ πεπληροφορημένος ὢν, ὅτι ἡ ἐλεημοσύνη φέρει πάντα τὰ ἀγαθὰ, καὶ πρόξενος γίνεται τῆς ἡμῶν σωτηρίας, φθονεῖ καὶ κατατήκεται· ὅθεν ἀγωνίζεται μὲν κατὰ πάντα τρόπον, ἵνα παντελῶς ἐμποδίσῃ τοὺς χριστιανούς ἀπὸ τοῦ ἔργου τῆς ἐλεημοσύνης, βλέπων δὲ, ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ματαιοῦνται οἱ τοιοῦτοι ἀγῶνες αὐτοῦ, καὶ ὅτι οἱ μὲν χριστιανοὶ ἐλεοῦσιν, αὐτὸς δὲ μένει κατησχυμμένος καὶ νενικημένος, τεχνεύεται ἄλλα τεχνάσματα δόλια καὶ πανοῦργα, ἵνα, ὅταν μὴ δυνηθῇ ἐμποδίσαι ἐξ ὁλοκλήρου τῆς ἐλεημοσύνης τὴν μετάδοσιν, καὶ ἀρπάσῃ ἀπ' αὐτῆς τὴν εὐωδίαν τῆς

ἀρετῆς, καὶ γεμίσῃ αὐτὴν δυσωδίας καὶ ρυπαρότητος.

Κλίσιν ἔχει πᾶς ἄνθρωπος εἰς τῆς φιλοδοξίας τὸ πάθος, τοῦτο δὲ τὸ πάθος πρῶτον τῶν ἄλλων ἐνεργεῖ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους· ἐκ τούτου βλέπομεν, ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ νήπια τιμώμενα μὲν, χαίρουσι· περιφρονούμενα δὲ, λυποῦνται· ἐπειδὴ δὲ πάντες τιμῶσι καὶ ἐπαινοῦσι τοὺς ἐλεήμονας, ὁ σατανᾶς ρίπτει τὰ βέλη αὐτοῦ εἰς τὸν νοῦν αὐτῶν, καὶ ἐξάπτει ἔνδον τῆς καρδίας αὐτῶν τῆς φιλοδοξίας τὸ πάθος· ἐκ τούτου τινὲς πλανώμενοι, ἐλεοῦσι τοὺς πτωχοὺς, ἵνα δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀλλὰ ταῦτα τὰ βέλη αὐτοῦ συνέτριψεν ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου διὰ τῆς ἐπουρανίου αὐτοῦ διδασκαλίας. « Προσέχετε, εἶπε, τὴν ἐλεημο- Matθ. 6. 1.
» σύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀν-
»θρώπων· εἰδὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ
» τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ». Ὁ
δὲ θεόφρων Παῦλος διὰ τῆς διδασκαλίας, ἣν σήμερον ἠκούσαμεν, ἐφάνέρωσεν ἡμῖν ἔτι ἄλλας δύο δαμονικὰς παγίδας κατὰ τῶν ἐλεημόνων ἡτοιμασμένας, ἥγουν τὴν λύπην καὶ τὴν ἀνάγκην· ἔδειξε δὲ, διὰ τίνος τρόπου δυνάμεθα συντρίψαι αὐτάς, εἰπών·

2. Κορ. 9. ποιεῖτω ἐλεημοσύνην, « Ἐκαστος καθὼς » προαιρεῖται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης· ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός ».

Ὅταν βλέπῃς τὸν πτωχόν, καὶ στοχαζόμενος τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν στενοχωρίαν αὐτοῦ, λυπῆσαι, λυπούμενος δέ, βοηθεῖς αὐτῷ, ὅσον δύνασαι, τότε ἡ λύπη σου ἐστὶ θυγάτηρ τῆς ἀγάπης, ἐστὶν ἀρετὴ, εὐσπλαγχνία ἐστὶν, ὁμοία τῇ τοῦ Σαμαρείτου, ὅστις ἰδὼν τὸν περιπεσόντα εἰς τοὺς ληστὰς καὶ τετραυματισμένον, « Ἐσπλαγχνίσθη, καὶ » προσελθὼν, κατέδωκε τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον ». Οὐ περὶ ταύτης δὲ τῆς λύπης ἐλάλησεν ὁ θεὸς ἀπόστολος, ὅταν παρέδωκε τοὺς περὶ τῆς ἐλεημοσύνης κανόνας· διότι ἡ τοιαύτη λύπη ἐστὶν ἀγία καὶ σωτηριώδης· περὶ ἐκείνης δὲ τῆς λύπης εἶπε τὸ, « Μὴ ἐκ λύπης », ἥτις μολύνει τῆς ἐλεημοσύνης τὴν θυσίαν. Ἐλεεῖς ἐνίοτε τὸν πτωχὸν πλουσιοπαρόχως· ἔπειτα ὁ ἐχθρός σου φέρει εὐθύς εἰς τὸν νοῦν σου τοὺς λογισμοὺς τῆς πτωχείας, καὶ βάλλει εἰς τὴν καρδίαν σου τῆς πτωχικῆς κατασάσεως τοὺς φόβους· δὸς, λέγει σοι, σήμερον, καὶ δὸς αὔριον, καταντᾷ τέλος πάντων εἰς τὴν ἐσχάτην πτωχείαν· ἐκ τούτου μετανοεῖς διὰ τὴν δόσιν τῆς ἐλεημοσύνης σου, καὶ τόσον λυπεῖσαι, ὅτι ἔδωκας, ὥστε ἐὰν ἔλθῃ ἡ ἐντροπὴ τοῦ κόσμου, ἐκινδύνευες ζητῆσαι, ἵνα ἐπιστρέψῃ σοι ὁ πτωχὸς ὅσα αὐτῷ ἔδωκας. Ταύτην τὴν λύπην ἐξώρισεν ὁ ἀπόστολος ἐκ τῆς ἐλεημοσύνης, ἐξώρισε δὲ αὐτὴν, εἰπὼν, « Μὴ ἐκ λύπης », ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη λύπη ἐστὶ γέννημα τῆς ἀπιστίας.

Ἐὰν ἐπίστευες, ὅτι, « Ὅλην τὴν ἡμέραν » ἐλεεῖ καὶ δανεῖζει ὁ δίκαιος, καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ εἰς εὐλογίαν ἔσται »· ἐὰν ἐπίστευες, ὅτι « Δανεῖζει θεῷ ὁ ἐλεῶν πτωχόν, » κατὰ δὲ τὸ δόγμα αὐτοῦ ἀνταποδώσει αὐτῷ »· καὶ ὅτι οἱ ἐλεοῦντες λαμβάνουσιν ἑκατονταπλάσια εἰς τὴν γῆν, καὶ βασιλείαν αἰώνιον εἰς τὸν οὐρανόν· οὐχὶ λύπη, ἀλλὰ χαρὰ μεγάλη σφόδρα ἤρχεται εἰς τὴν καρδίαν σου, ὅταν ἡλέεις τοὺς πτωχοὺς· ἐπειδὴ δὲ δισταζεις καὶ ὀλιγοπιστεῖς, διὰ τοῦτο λυπεῖσαι· ἡ δὲ τοιαύτη λύπη μαραίνει τὸ ἄνθος, καὶ σκορπίζει τὴν εὐωδίαν, καὶ φθείρει τῆς ἐλεημοσύνης τὸ κάλλος καὶ τὴν λαμπρότητα. Ὅθεν ἀποστρέφει ἀπ' αὐτῆς ὁ θεὸς τὸ θεῖον αὐτοῦ πρόσωπον.

Ἄλλην δὲ παγίδα ἐτοιμάζει ὁ σατανᾶς τὴν ἀνάγκην, ἵνα οἱ αὐτῆς παγιδεύσῃ τοὺς ἐλεοῦντας. Πολλάκις ἀναγκάζει ἡμᾶς, ἵνα ἐλεήσωμεν, ἢ ἐντροπῇ, πολλάκις δὲ ἢ ἐνόχλησις· ὅθεν ἄλλοτε μὲν ἐλεοῦμεν, ἵνα φύγωμεν τὴν ἐντροπὴν, τὴν προξενουμένην ἡμῖν ὑπὸ τοῦ προσώπου τοῦ ζητοῦντος τὴν ἐλεημοσύνην· ἄλλοτε δὲ, ἵνα ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τῆς ἐνοχλήσεως τοῦ πτωχοῦ, ὅστις ζητεῖ καὶ κραυγάζει καὶ παρακαλεῖ. Ἡ τοιαύτη δὲ ἐλεημοσύνη οὐκ ἔστιν εὐπρόσδεκτος τῷ θεῷ· διότι, ὅταν ἐλεῶμεν ἀναγκαζόμενοι ὑπὸ τῆς ἐντροπῆς, τότε ποιούμεν ἀδικίαν μεγάλην· καθότι εὐλαβοῦμεθα τὸ πρόσωπον τῶν ἀνθρώπων περισσότερον τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὅταν ἔρχεται ὁ πτωχὸς ἐνώπιόν σου, τότε ὁ Χριστὸς παρίσταται ἔμπροσθέν σου· ὅ,τι δὲ δώσεις

Ψαλ. 36.
6.

Παροιμ.
19. 17.
Μαρκ. 10.
80.

Λουκ. 10.
33, 34.

Ματθ. 25.
40.

εἰς τὸν πτωχόν, δίδως αὐτὸ εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. « Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποι-
» ἤσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν
» ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε ». Ὅταν οὖν
ποιῶμεν ἐλεημοσύνην οὐχὶ δι' ἀγάπην Χρι-
στοῦ, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐντροπὴν τῶν ἀνθρώπων
τότε εὐλαβοῦμεθα τοὺς βλέποντας, ἢ ἀκού-
οντας, ἢ μεσιτεύοντας ἀνθρώπους περισσό-
τερον αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Βλέπετε,
πόσῃν ἀδικίαν ποιεῖ, ὅστις ἐλεεῖ ὑπὸ ἐντρο-
πῆς βιαζόμενος· ὅταν δὲ ἐλεῶμεν, ἵνα ἐλευ-
θερωθῶμεν ἀπὸ τῆς ἐνοχλήσεως τοῦ ὀπισθεν
ἡμῶν κραυγάζοντος πτωχοῦ, τότε παρα-
βαίνομεν τὴν ἐντολὴν τὴν δευτέραν, τουτέ-
στιν, ἀγαπῶμεν ἑαυτοὺς περισσύτερον τοῦ
πλησίον· διότι ἐλεοῦμεν αὐτόν, οὐχ ἵνα θε-
ραπεύσωμεν τὴν δυστυχίαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα
ἀπαλλάξωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς ἐνοχλήσεως.
Πῶς οὖν δύναται ἀρεστὴ εἶναι εἰς τὸν θεόν
ἡ ἐλεημοσύνη, ἡ μαινομένη ὑπὸ τῆς ἀδικίας,
καὶ μολυνομένη διὰ τῆς παραδόσεως τῆς
θείας αὐτοῦ ἐντολῆς· διὰ τοῦτον οὖν τὸν λό-
γον ἐνομοθέτησε ὁ θεοφόρος ἀπόστολος, ἵνα
μὴ ἐξ ἀνάγκης ποιῶμεν ἐλεημοσύνην.

Ἀλλὰ διὰ τί, λέγεις, τόση λεπτολογία
εἰς τῆς ἐλεημοσύνης τὸ ἔργον; Σκοπὸς τῆς
ἐλεημοσύνης ἐστὶν ἡ παρηγορία καὶ ἡ κυ-
βέρνησις τοῦ πτωχοῦ· ὅταν οὖν ἐγὼ δώσω
ἐλεημοσύνην, καὶ διὰ ἐντροπὴν, καὶ διὰ
τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς ἐνοχλήσεως δώσω, καὶ
λυπηθῶ κατὰ τὴν δόσιν, ὁ σκοπὸς τῆς ἐ-
λεημοσύνης ἐπληρώθη· διότι ὁ πτωχὸς λα-
βὼν τὸ δοθὲν αὐτῷ, παρηγορεῖται, καὶ ἀ-
παντᾷ τὴν ἰδίαν ἀνάγκην. Τόση, καὶ ἐτι

πολλῷ περισσοτέρα ἀκριβολογία πρέπει εἰς
τὸ ἔργον τῆς ἐλεημοσύνης· διότι ἡ ἐλεημο-
σύνη ἐστὶ δῶρον, ὑπὸ τοῦ θεοῦ ζητούμε-
νον παρ' ἡμῶν, καὶ ἀρεστὸν εἰς αὐτόν ὑπὲρ
πᾶσαν ἄλλην θυσίαν. « Πορευθέντες δὲ, εἰ-
» πεν αὐτὸς, μάθετε, τί ἐστίν· ἔλεον θέλω,
» καὶ οὐ θυσίαν ». Ἀληθῶς τοῦ θεοῦ εἰσι
πάντα τὰ ἀγαθὰ, καὶ ὁ θεὸς ἔδωκεν ἡμῖν
ὅσα ἔχομεν, καὶ οὐδὲ χρεῖαν ἔχει δώρου ὁ
δοτὴρ τῶν δώρων· πλὴν διὰ τὴν ἄμετρον
αὐτοῦ ἀγαθότητα καὶ φιланθρωπίαν, εἴτι
ἂν δώσωμεν τῶν πτωχῶν, λογίζεται αὐτὸ
ὡς δῶρον ἐξ ἡμῶν πρὸς αὐτόν προσφερό-
μενον. « Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε, λέγει, ἐν τού-
» των τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων,
» ἐμοὶ ἐποιήσατε ». Εἰπέ μοι οὖν, ὅταν μέλ-
λης προσαγαγεῖν δῶρον εἰς τὸν ἐπίγειον βα-
σιλέα, οὐ λεπτολογεῖς πρότερον καὶ τὴν πο-
σότητα, καὶ τὴν ποιότητα, καὶ τὴν τιμὴν
τοῦ δώρου, καὶ τὸ σκεῦος, ἐν ᾧ βάλλεις αὐ-
τὸ, καὶ τὸ ἔνδυμα, δι' οὗ μέλλεις ἐνδυθῆ-
ναι, ἵνα παρασταθῇς ἐνώπιον τοῦ βασι-
λέως, ἢ λαμβάνεις ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν,
εἴτι ἂν τύχῃ ἔμπροσθέν σου, καὶ βαλὼν αὐ-
τὸ εἰς ὅποιονδὴποτε εὐτελὲς σκεῦος, ἔρχε-
σαι ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, ἄλουτος καὶ ῥε-
ρυπωμένος, καὶ ῥίπτεις αὐτὸ ἔμπροσθεν αὐ-
τοῦ; Ἐὰν ποιήσῃς τὸ δεύτερον, οὐδεμία
ἀμφιβολία ἐστίν, ὅτι ἀντὶ χάριτος καὶ ἐ-
λέους εὕρίσκεις τὴν βασιλικὴν ὀργὴν καὶ
ἀγανάκτησιν· ἔπειτα λέγεις, ὅτι διὰ τὸ δῶ-
ρον τὸ προσφερόμενον εἰς τὸν βασιλέα τὸν
ἐπουράνιον, τὸν βασιλέα τῶν βασιλευόντων,
καὶ κύριον τῶν κυριεύόντων, τὸν δημιουρ-

Ματθ. 9.
13.

Ματθ. 25.
40.

γὸν καὶ ἐξουσιαστὴν πάσης τῆς ὁρατῆς καὶ ἀοράτου κτίσεως, περιττὴ ἐστὶν ἡ λεπτολογία;

Ἄλλ' ὁ σκοπὸς, λέγεις, τῆς ἐλεημοσύνης πληροῦται. Ποῖος σκοπὸς; Ὡς φαίνεται, οὐδὲ αὐτὸν τὸν πρῶτον καὶ κύριον καὶ καθ' αὐτὸ σκοπὸν τῆς ἐλεημοσύνης γινώσκεις· ὁ θεὸς οὐκ ἔχει χρεῖαν τῆς χειρὸς σου διὰ τὴν παρηγορίαν καὶ κυβέρνησιν τοῦ πτωχοῦ· διότι αὐτὸς ἀνοίγει τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ἐμπιπλά « Πᾶν ζῶον εὐδοκίας ».
 Αὐτὸς παντοδύναμος ὢν καὶ παντεξούσιος, δύναται ἐν μιᾷ καιρῷ σιγμῇ καταπλουτίσαι πάντας τοὺς πτωχοὺς· ὅθεν ὁ κύριος καὶ καθ' αὐτὸ σκοπὸς τῆς ἐλεημοσύνης οὐκ ἔστιν ἡ παρηγορία καὶ ἡ κυβέρνησις τῶν πτωχῶν, ἀλλ' ὁ προηγούμενος σκοπὸς αὐτῆς ἐστίν, ἵνα δι' αὐτῆς ἡμεῖς δείξαντες τὴν πρὸς τὸν θεὸν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν, καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην, καὶ τὴν πιστὴν καὶ φρόνιμον οἰκονομίαν τῶν ἀγαθῶν, ὧν ἔδωκεν ἡμῖν, κληρονομήσωμεν τὴν αἰώνιον τοῦ θεοῦ βασιλείαν· ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη, καὶ ἡ ἀγάπη, καὶ ἡ πιστὴ καὶ φρόνιμος οἰκονομία εἰσὶν ἔργα τῆς προαιρέσεως, διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, « Ἐκαστος καθὼς προαιρεῖται τῇ καρδίᾳ »· διὰ τοῦτο εἶπε « Μὴ ἐκ λύπης, ἢ ἐξ ἀνάγκης »· διὰ τοῦτο εἶπεν, « Ἰλαρὸν γάρ δότην ἀγαπᾷ » ὁ θεός ».

Πῶς οὖν ἐγὼ ἐκπληρῶ τῆς ἐλεημοσύνης τὸν σκοπὸν, ὅταν ἡ καρδία μου οὐκ ἔχῃ τῆς ἐλεημοσύνης τὴν προαίρεσιν, τουτέστιν, ὅταν οὐκ εὐσπλαγχνίζωμαι τὸν πτωχόν,

ἀλλ' ἀναγκάζωμαι ὑπὸ τῆς ἐντροπῆς, ἢ βιάζωμαι ὑπὸ τῆς ἐνοχλήσεως, ἵνα ἐλεήσω αὐτόν; Ἡ ἱλαρότης οὐδὲ εἰς τὴν χεῖρα ἵσταιται, οὐδὲ εἰς τὸ δῶρον, ἀλλ' εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου κάθηται. Πῶς οὖν γίνομαι δότης ἱλαρὸς, ὅταν ἐλεῶ, καὶ λυποῦμαι διὰ τὴν δόσιν, ὅταν ἐλεῶ, καὶ ἀγανακτῶ διὰ τὴν βιάζουσάν με ἐντροπὴν ἢ ἐνόχλησιν; Ὁ θεὸς ἀγαπᾷ τὸν δότην τὸν ἱλαρόν· ὅταν δὲ ἐλεῶ, καὶ θλίβωμαι, ἐλεῶ, καὶ ὀργίζωμαι, τότε οὐκ εἰμὶ δότης ἱλαρὸς, ἀλλὰ δότης λυπηρὸς καὶ ὀργίλος. Ποία οὖν ἐλπίς, ὅτι ἐπιτυχῶ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ πρὸς ἀνταπόδοσιν τοῦ δώρου μου; ποῖον δὲ ἐστὶ τὸ δῶρόν μου, ὅταν ἀντὶ τῆς ὠραιότητος τῆς εὐγνωμοσύνης ἐμφαίνῃ τὴν ἀσχημοσύνην τῆς ἀγνωμοσύνης μου, καὶ ἀντὶ τῆς εὐωδίας τῆς ἀγάπης καπνίζῃ τὸν καπνὸν τῆς σκληρότητός μου, καὶ ἀντὶ τῆς εὐπρεπείας τῆς διακρίσεως παρρησιάξῃ τὸ ἄπρεπον τῆς ἀδιακρισίας μου, καὶ ἀντὶ τοῦ φωτὸς τῆς ἱλαρότητος ἔχῃ τὸ σκότος τῆς λύπης μου καὶ τῆς ἀνάγκης, ἣτις ἐβίασέ με, ἵνα ἐλεήσω; Ὁ θεὸς θέλει τὰ πρὸς αὐτὸν προσφερόμενα ἄμωμα, ἢ γοῦν ἄμωμα, τέλεια, ἐκλεκτά. « Καὶ προσάξει, εἶπεν, ἡ συναγωγὴ » μόσχον ἐκ βοῶν ἄμωμον. Ὁ θεὸς θέλει, ἵνα μετὰ πολλῆς διακρίσεως προσφέρωμεν αὐτῷ τὰ δῶρα τῶν θυσιῶν ἡμῶν. « Καὶ » πᾶν δῶρον ὑμῶν ἀλλ' ἀλισθήσεται ». Διὰ τοῦτο τὰ δῶρα τὰ μεμπτὰ καὶ ἀδιάκριτα οὐδὲ ἀρεστά εἰσιν εἰς αὐτόν, οὐδὲ εὐπρόσδεκτα.

Δύω ἀδελφοὶ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πρώτων

Ψαλ. 144.
16.

Αουκ. 12.
42.

2. Κορ.
7.

Αουκ. 4.
14.

Αευ. 2.
13.

ἀνθρώπων, ὁ Κάιν καὶ ὁ Ἀβελ, προσέφερον τῷ θεῷ θυσίαν ἐκ τοῦ καρποῦ τῶν κόπων αὐτῶν· ὁ μὲν Κάιν, ὡς γεωργός, προσέφερεν αὐτῷ ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς· ὁ δὲ Ἀβελ, ὡς ποιμὴν προβάτων, προσέφερε πρόβατα ἐκ τῆς ποιμένης αὐτοῦ· ὁ δὲ θεὸς ἐπὶ μὲν τὸν Ἀβελ ἐπέβλεψεν ἰλέω ὁμματι, εὐαρεστηθεὶς ἐπὶ τοῖς δώροις τῆς θυσίας αὐτοῦ· τὸν δὲ Κάιν καὶ τὰς θυσίας αὐτοῦ παρέβλεψε·

Γεν. 4. 4. 5 « Καὶ ἐπεῖδεν ὁ θεὸς ἐπὶ Ἀβελ καὶ ἐπὶ τοῖς » δώροις αὐτοῦ· ἐπὶ δὲ Κάιν καὶ ἐπὶ ταῖς » θυσίαις αὐτοῦ οὐ προσέσχε ». Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον; θυσία ἦν τοῦ Κάιν, καθὼς καὶ τοῦ Ἀβελ· ὁ Κάιν, ὡς γεωργός, εἶχε καρπούς· ὁ Ἀβελ, ὡς ποιμὴν, εἶχε πρόβατα· ὅθεν καθεὶς προσέφερε τῷ θεῷ ἐκεῖνο, ὅπερ εἶχε. Διατὶ οὖν ἡ μὲν θυσία τοῦ Κάιν ἀπρόσδεκτος, ἡ δὲ τοῦ Ἀβελ εὐπρόσδεκτος; Μήπως τὰ πρόβατα ἦσαν ἀρεστότερα εἰς τὸν θεὸν ὑπὲρ τοὺς καρπούς; Ἀλλὰ καὶ τὰ πρόβατα καὶ οἱ καρποὶ καὶ τὰ πάντα εἰσὶ τοῦ θεοῦ ποιήματα, καὶ εἰσὶ καλὰ λίαν.

Γεν. 1. 3 « Καὶ εἶδεν ὁ θεὸς τὰ πάντα, ὅσα ἐποίησε » καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν ». Μήπως χρεῖαν εἶχεν ὁ θεὸς τῶν προβάτων μᾶλλον, ἢ τῶν καρπῶν; Ἀλλὰ ποῖαν χρεῖαν ἔχει ἐκεῖνος, οὗ « Ἐν » τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς καὶ » τὰ ὕψη τῶν ὀρέων ». Ἐκεῖνος, ὅστις ἐποίησε τὴν θάλασσαν, αἱ δὲ χεῖρες αὐτοῦ τὴν ξηρὰν ἐπλασαν; Τίς οὖν ὁ λόγος ταύτης τῆς ὑποδοχῆς καὶ ἀποστροφῆς; Τοῦ Ἀβελ ἡ θυσία εἶχε τὸ ἅλας τῆς διακρίσεως, ἡ δὲ θυσία τοῦ Κάιν ἦν ἀναλος, ἡγουν ἀδιάκριτος· ὁ

Γεν. 4. 4. Ἀβελ ἐξελέξατο « Ἀπὸ τῶν πρωτοτόκων

(ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣΤ. ΤΟΜ. Β΄.)

» τῶν προβάτων αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν γε- » των αὐτῶν », τουτέστι τὰ ἐκλεκτότερα, ὧν εἶχεν· ὁ δὲ Κάιν λαβὼν ἀδιακρίτως, ὡς ἔτυχε, τοὺς καρπούς τῆς γῆς, ἐτόλμησε προσαγαγεῖν αὐτοὺς τῷ θεῷ· καὶ οἱ δύο θυσίαν προσέφερον εἰς τὸν θεόν, ἀλλ' ὁ μὲν Ἀβελ μετὰ τῆς πρεπούσης διακρίσεως, ὁ δὲ Κάιν ἀδιακρίτως. Τοῦτο, ὅπερ λέγω, φανερόν ἐστιν ἐκ τῶν κατὰ τοῦ Κάιν ἐλεγ- κτικῶν λόγων τοῦ θεοῦ. « Οὐκ ἂν ὀρθῶς αὐτ. 74 » προσενέγκης, εἶπε πρὸς αὐτόν ὁ θεός, ὀρθῶς » δὲ μὴ διέλῃς, ἡμαρτες », Κἂν καλῶς, λέγει, προσέφερες τὴν θυσίαν σου, καθότι πρὸς ἐμὲ αὐτὴν προσήγαγες, ὅμως ἡμαρτες, κα- θότι οὐ διέκρινας, ὅποια ἦσαν τὰ προσφερό- μενα· ὀρθόν τὸ δῶρόν σου, ὡς πρὸς ἐμὲ προσ- φερόμενον· ἀλλ' ἀδιάκριτον, καθὼς οὐκ ἐκλε- λεγμένον· διὰ τοῦτο οὐ δέχομαι αὐτό, ἀλλ' ἐπιστρέφω σοι τοῦτο εἰς τὰ ὀπίσω, ἔστω τὸ δῶρόν σου ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν σου. « Πρὸς σε αὐτ. » ἡ ἀποστροφή αὐτοῦ, καὶ σὺ ἄρξεις αὐτοῦ ».

Παράδειγμα τοῦτο φοβερόν διὰ τὸ ἔργον τῆς ἐλεημοσύνης· δῶρόν ἐστιν ἡ ἐλεημοσύνη σου, θυσία ἐστὶν ἡ ἐλεημοσύνη σου, τῷ θεῷ προσφερομένη· ἀλλ' ὅταν ἐλεῇς, οὐ καθὼς προαιρεῖται ἡ καρδία σου, ἀλλὰ καθὼς ἀναγκάζει σε ἡ ἐντροπή σου· ὅταν ἐλεῇς οὐχὶ μετὰ ἰλαρότητος καὶ χαρᾶς, ἀλλὰ μετὰ σκυθρωπότητος καὶ λύπης, τότε, κἂν ὀρθῶς προσφέρῃς, ἐπειδὴ ὅμως οὐκ ὀρθῶς διέλεις, ἡγουν οὐ διακρίνεις καλῶς τὰς περὶ τῆς ἐλεημοσύνης παραγγελίας τοῦ θεοῦ, ἁμαρτάνεις. Ἐλεημοσύνη ἐστὶν ἀλη- θῶς ἡ ἐλεημοσύνη σου, εἰς τὸν θεὸν ἀναφερο-

μένῃ· πλὴν ἐπειδὴ οὐ διέκρινας, ὅτι ὁ παν-
τέλειος θεὸς ἐπιβλέπει εἰς τὴν προαίρεσίν
σου, ἐπειδὴ οὐ προσέφερες αὐτὴν αὐτοπρο-
αιρέτως, ἀλλ' ἀναγκαστικῶς, ἐπειδὴ οὐ
προσέφερες αὐτὴν μετὰ ἰλαρότητος καὶ
εὐθυμίας, ἀλλὰ μετὰ σενοχωρίας καὶ λύπης,
διὰ τοῦτο ἡμαρτες, διὰ τοῦτο λέγει καὶ
πρὸς σε ὁ θεός, καθὼς καὶ πρὸς τὸν Κάιν
εἶπε· « Πρὸς σε ἡ ἀποστροφή αὐτοῦ καὶ σὺ
« ἄρξεις αὐτοῦ ».

Αὐτ.

Ἀδελφοί μου χριστιανοί, τὸ καλὸν οὐκ
ἔστι καλόν, ὅταν οὐ καλῶς γίνηται· τὸ
καλὸν τῆς ἐλεημοσύνης τότε ὑπερβαίνει·
πάντα τὰ καλὰ, ὅταν πράττωμεν αὐτὸ
καλῶς, ἡγουν καθὼς θέλει ὁ θεός. Προσέχετε
οὖν, καὶ ἔχετε πάντοτε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν
ὑμῶν τὴν διδασκαλίαν τοῦ θεωρήμονος
Παύλου· προσέχετε, ὅταν ποιῇτε ἐλεημοσύ-
νην, ἵνα πρῶτον ἡ καρδία ὑμῶν εὐσπλαγ-
χνισθῇ τὸν πτωχόν, καὶ προαιρεθῇ παρη-

γοῆσαι αὐτόν, ἔπειτα δὲ, ἵνα μετὰ πάσης
ἰλαρότητος καὶ χαρᾶς ἀπλώσαντες τὰ
χεῖρας ὑμῶν, ἀγιάσητε αὐτὰς διὰ τῆς μετα-
δόσεως τῶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ δοθέντων ὑμῖ
ἀγαθῶν. Ἡ ἐλεημοσύνη, ἣτις ἐξέρχεται ἐκ
τῆς εὐσπλαγχνικῆς προαιρέσεως καὶ τοῦ
ἐλέους τῆς καρδίας, καὶ περιχαρῶς τίθεται
εἰς τῶν πτωχῶν τὰς χεῖρας, ἐστὶ θυμίαμα
ἐκλεκτόν, καὶ θυμία ολόκαυτος, ἀναβαίνου-
σα εἰς τὸν θρόνον τοῦ ὑψίστου· αὕτη ἐστὶ
λουτρόν, καθαρίζον πάσας τὰς ἁμαρτίας
ἡμῶν, ὡς ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Κύριος, εἰπών·

» Πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην· καὶ
» ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἔσται ». Αὕτη
ἐστὶν ἡ πηγὴ, ἐξ ἧς ἀναβλύζουσι πάντα τὰ
ἀγαθὰ· αὕτη ἐστὶν ἡ κλεῖς, ἡ ἀνοίγουσα
τοῦ παραδείσου τὴν θύραν· ὁμῶς ἀνάγκη
ἐστίν, ἵνα ἐλεῇ « Ἐκαστος καθὼς προαι-
» ρεῖται τῇ καρδίᾳ· μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκ-
» κης· ἰλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός ».

Ακου. 41.

2. Κορ. 9. 7.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΠΡΟΣ

ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΔΕΚΑΤῃ ΕΝΝΑΤῃ ΚΥΡΙΑΚῃ.

2. Κορ. 11. 13.

ἈΝΔΡΕΣ ἦσαν οἱ ψευδαπόστολοι, οἵτινες ἐ-
σχηματίζοντο καὶ ὑπεκρίνοντο, ὅτι ἦσαν
ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κηρύττοντες τὴν
εἰς Χριστὸν πίσιν, σπείρωσι δολίως εἰς τὰς

ψυχὰς τῶν πιστῶν τὰ πονηρὰ ζιζάνια τῶν
διεσραμμένων αὐτῶν δογμάτων. Γινώσκον-
τες δὲ, ὅτι, ἐὰν καταργήσωσι τὴν περὶ τοῦ
Παύλου ὑπόληψιν καὶ τὸ σέβας τῶν πιστῶν

εὐοδοῦται τὸ διεφθαρμένον αὐτῶν κήρυγμα, καὶ ἐξαλείφονται τῆς ἀληθείας τὰ σπέρματα, τὰ ὑπ' αὐτοῦ σπαρέντα, ἔρραπτον κατ' αὐτοῦ πᾶν εἶδος κατηγορίας τε καὶ συκοφαντίας, ἀγωνιζόμενοι καταπαῖσαι πάντας, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπόστολος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἀπατεῶν καὶ πλάνος. Ἐπειδὴ δὲ κατενόησεν ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, ὁ Παῦλος, ὅτι ἀνάγκη ἐστίν, ἵνα ἀπαντήσας εἰς τὰς κατηγορίας αὐτῶν, ἀποδείξῃ, ὅτι ἐστὶν ἀληθινὸς ἀπόστολος, ὅπως μὴ ἀπατηθῶσιν ὑπ' αὐτῶν οἱ πιεεύσαντες, καὶ ἀθετήσαντες τὴν εὐαγγελικὴν ἀλήθειαν, σεσηθῶσι τῆς αἰωνίου σωτηρίας· καὶ ἐγνώρισεν, ὅτι ἡ σύστασις αὐτοῦ ἐγένετο σύσασις καὶ σήριγμα τῆς ἀληθινῆς πίστεως· διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη, καὶ μὴ θέλων, περιγράψαι πρὸς τοὺς Κορινθίους, ὅπου οἱ ψευδαπόστολοι ἐδίδασκον, καὶ τὸ γένος, καὶ τοὺς προγόνους, καὶ τὸ ἐπάγγελμα, καὶ τοὺς κόπους, καὶ τοὺς ἀγῶνας, καὶ τοὺς κινδύνους, καὶ τοὺς διωγμούς, καὶ τὰ λοιπὰ αὐτοῦ παθήματα. Ἵνα δὲ ἐξ ὁλοκλήρου πληροφορήσῃ αὐτοὺς περὶ τῶν κατ' αὐτόν, ἠναγκάσθη φανεῶνται καὶ τὰ θαυμασιώτατα αὐτοῦ χάρισματά, ἡγουν τὰς ἀποκαλύψεις, ἐξόχως δὲ τὴν ὁπτασίαν, ἣν εἶδε μὲν πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων, ἔκρυψε δὲ ἕως τότε καὶ ἐσιώπησεν. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα ἔπαινοι αὐτοῦ ἦσαν καὶ ἐγκώμια, διὰ τοῦτο μετὰ τσαύτης σοφίας καὶ ταπεινοφροσύνης συνέμιξε καὶ συνεκέρασε τὴν τούτων διήγησιν, ὥστε, καὶ φαίνεται, ὅτι αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπαινεῖ, πᾶς ὅμως, ὁ ταῦτα ἀκούων, θαυμάζει, καὶ οὐ μόνον πεῖθεται, ὅτι οὐκ εἰσὶ περιαιυτολο-

γίας λόγια, ἀλλὰ καὶ τιτρώσκεται ἡ καρδία αὐτοῦ ὑπὸ τῆς γλυκύτητος τοῦ θεοῦ ἔρωτος. Ἐὰν προσηλώσητε τὸν νοῦν πρὸς κατανόησιν τῶν σήμερον ἀναγνωσθέντων λόγων τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ, λαμβάνετε περὶ τούτου τελείαν τὴν πληροφορίαν.

Ἀδελφοὶ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι. 1. Κορ. 11. 31.

Ἐπειδὴ καὶ πρότερον διηγήθη, καὶ πάλιν ἔμελλε διηγηθῆναι πράγματα μεγάλα καὶ δυσκολοπίστιστα, ἐξόχως τὴν ὁπτασίαν αὐτοῦ, φοβούμενος, μήπως οἱ ταῦτα ἀκούοντες, οὐ πιεεύσωσιν αὐτῷ, ἐπικαλεῖται μάρτυρα τὸν θεόν, ὅστις τὰ πάντα εἰδὼς, ἐγίνωσκε καὶ τοῦτο, ἡγουν τὸ, ὅτι οὐ ψεύδεται, ἀλλὰ λέγει ἀλήθειαν. Θεὸν δὲ εἶπε καὶ πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ἄνθρωπος ἐστὶ τέλειος, καὶ θεὸς τέλειος· καὶ καθὼ μὲν ἄνθρωπος, θεὸς αὐτοῦ ἐστὶν ὁ θεός, καθὼς καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων· καθὼ δὲ θεός, πατὴρ αὐτοῦ ἐστὶν ὁ θεός, ὡς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων αὐτὸν γεννήσας. Βλέπε δὲ, μετὰ πόσης εὐλαβείας ἐπεκαλέσατο μάρτυρα τὸν θεόν· ἐπειδὴ ἐξεφώνησε τοῦ θεοῦ τὸ ὄνομα, εἶπεν εὐθύς, «Ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας». Ὁ θεός, λέγει, ὅστις ἐστὶν αἰνετὸς καὶ δεδοξασμένος εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας· τοιοῦτοτρόπως δὲ προετοιμάσας τὰς ψυχὰς τῶν ἀκουόντων, ἵνα πιεεύσωσιν εἰς

τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα, ἄρχεται τῆς διηγήσεως οὕτως.

2. Κορ. 11
32.

Ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν Δαμασκηνῶν πόλιν, πιάσαι με θέλων.

33.

Καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχάλασθην διὰ τοῦ τείχους, καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

Ἰωσ. 6. 18.
περὶ ἰούδ.
Ἀρχ.

Βασιλεὺς ἦν ὁ Ἀρέτας τῆς Ἀραβίας, καὶ πενθερὸς τοῦ Ἡρώδου Ἀντίπα τοῦ τετράρχου· ἐπειδὴ δὲ τότε ἡ Συροφοινίκη, ἡ μητρόπολιν ἔχουσα τὴν Δαμασκὸν, ὑπέκειτο εἰς τὴν Ἀραβίαν, διὰ τοῦτο ὁ Ἀρέτας ἐξελλεν εἰς τὴν Δαμασκὸν ἄρχοντα τοῦ ἔθνους ἐκείνου καὶ διοικητὴν· τοῦτον δὲ τὸν ἄρχοντα ὠνόμαζον ἐθνάρχην. Αὐτὸς οὖν ὁ ἐθνάρχης ἐβαλλε φύλακας εἰς τὴν πόλιν τῆς Δαμασκοῦ, θέλων πιάσαι τὸν Παῦλον· ὅς τις τεθεῖς ἐν σαργάνῃ, ἤγουν ἐνδον σφυρίδος, ἢ καλάθου, ἢ δεθεῖς σχοινίῳ (ταῦτα τὰ τρία σημαίνόμενα ἔχει ἡ σαργάνη), κατεβιδάσθη διὰ τῆς θυρίδος, τῆς ἐν τῷ τείχει τῆς πόλεως, καὶ οὕτως ἐξέφυγε τοῦ ἐθνάρχου τὰς χεῖρας, ἤγουν ἐσώθη τοῦ θανατηφόρου κινδύνου. Ταῦτα μετὰ συντομίας διηγήθη ὁ Παῦλος, σιωπήσας καὶ τὸ, πότε συνέβη εἰς αὐτὸν οὗτος ὁ κίνδυνος, καὶ τὸ, διὰ τί ἐζήτει πιάσαι αὐτὸν ὁ ἐθνάρχης, καὶ τίνες ἦσαν οἱ διὰ τῆς σαργάνης αὐτὸν καταβιδάσαντες· ἰστόρησε δὲ ταῦτα ὁ θεηγόρος

Πραξ. 9. Λουκᾶς. Ἐκ δὲ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ μαν-

θάνομεν, ὅτι, ὅταν ὁ Παῦλος ἐλθὼν εἰς τὴν Δαμασκὸν, καὶ βαπτισθεὶς ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Ἀνανίου, ἐκήρυττε τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν υἱὸν θεοῦ, καὶ ἐπεστόμιζε τοὺς ἐκεῖ Ἰουδαίους, τότε αὐτοὶ ἐβουλεύσαντο φονεῦσαι αὐτόν· καὶ παρετήρουν μὲν αὐτοὶ τὰς θύρας τῆς πόλεως ἡμέρας τε καὶ νυκτός, ἐπεισαν δὲ, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν λόγων τοῦ Παύλου, καὶ τὸν ἐθνάρχην, ἵνα στήσῃ φύλακας εἰς τὰς θύρας τῆς πόλεως, ὅπως πιάσας τὸν Παῦλον, παραδῶ αὐτόν εἰς θάνατον· οἱ δὲ ἐν Δαμασκῷ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ φυγάδεύσαντες αὐτόν διὰ τῆς σαργάνης, ἐλύτρωσαν τοῦ κινδύνου. Τίνα δὲ σκοπὸν εἶχεν ὁ Παῦλος, τοῦτο τὸ συμβὰν διηγούμενος; Ἐπειδὴ προλαβὼν ἰστόρησε γενικῶς τὰ παθήματα καὶ τοὺς κινδύνους αὐτοῦ, εἰπὼν· «Κινδύνοις ποταμῶν, κιν- 2. Κορ. 11
26.
» δύνουις ληστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κιν-
» δύνουις ἐξ ἔθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κιν-
» δύνουις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσῃ,
» κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις»· διηγήθη εἰδικώτερον ἓνα τῶν κινδύνων αὐτοῦ, ἵνα καὶ περὶ τῶν λοιπῶν πιστώσῃ τοὺς ἀκούοντας. Σὺ δὲ σημείωσον, ὅτι, ἐπειδὴ εὔρε τρόπον τοῦ φυγεῖν τὸν κίνδυνον, ἔφυγεν αὐτόν κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ, ὅστις εἶπεν· «Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν 2. Κορ. 12
23.
» τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην»· Ἀκουσον δὲ καὶ τὸ πῶς προοιμιάζει, μέλλον δηλοποιῆσαι τὴν ὁπτασίαν καὶ τὴν ἀποκάλυψιν, ἣν ὁ θεὸς εἰς αὐτόν ἀπεκάλυψε.

Καυχᾶσθαι δὲ οὐ συμφέρει μοι· 2. Κορ. 12
1.

ἐλεύσομαι γὰρ εἰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις Κυρίου.

Ἀληθῶς ἡ καύχησις οὐ συμφέρει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἐπειδὴ αὕτη ἐστὶ καρπὸς τῆς ὑπερηφανείας· ἀλλ' ἐπειδὴ οὐ συμφέρει, διὰ τί ὁ Παῦλος ἐκαυχῆθη τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ὀπτασίας καὶ τὰς ἀποκαλύψεις αὐτοῦ καθιστορήσας; Διαφέρει καύχησις καυχήσεως, καθὼς διαφέρει καὶ προσευχὴ προσευχῆς, καὶ ἐλεημοσύνη ἐλεημοσύνης, καὶ νηστεία νηστείας· ἐὰν προσεύχωμαι, ἢ ἐλεῶ, ἢ νηστεύω δι' ἀγάπην θεοῦ, ἢ προσευχὴ καὶ ἢ ἐλεημοσύνη καὶ ἢ νηστεία ὠφελοῦσι τὴν ψυχὴν μου· ἐὰν δὲ ταῦτα ποιῶ, ἵνα δοξασθῶ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, οὐδεμίαν ἐξ αὐτῶν λαμβάνω ὠφέλειαν. Ταῦτα ἐκπεφασμένως ἐδίδαξεν ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὅτε ἐλάλησε περὶ ἐλεημοσύνης καὶ προσευχῆς καὶ νηστείας. Ταῦτα δὲ ἀρμόζουσιν καὶ εἰς τὴν καύχησιν· ὅστις καυχᾶται, ἵνα δοξασθῇ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἐκεῖνον ἡ καύχησις οὐ συμφέρει, διότι ἐστὶ φιλοδοξία καὶ ὑπερηφάνεια· περὶ ταύτης δὲ τῆς καυχήσεως ἔλεγεν ὁ Παῦλος· «Καυχᾶσθαι δὴ οὐ συμφέρει μοι». Ὅστις δὲ καυχᾶται, ἵνα ὠφελήσῃ τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἐκεῖνον ἡ καύχησις ὠφελεῖ, ἐπειδὴ ἐστὶν ἀγάπη τοῦ πλησίον· τοιαύτη δὲ ἦν τοῦ Παύλου ἡ καύχησις, ἡ ἀγάπη δηλονότι τοῦ πλησίον. Οἱ ψευδαπόστολοι μυρίας πλέκοντες κατὰ τοῦ Παύλου κατηγορίας, σμίκρυνον τὴν δύναμιν τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας, τῆς ὑπ' αὐτοῦ κηρυττομένης· ὅ-

θεν αὐτὸς διηγούμενος τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις αὐτοῦ, ἐξουδένει μὲν τὰς κατ' αὐτοῦ συκοφαντίας, ἠΰξανε δὲ τὴν ὑπόληψιν τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, καὶ θεραπεύων τὴν πλάνην τῶν ὑπὸ τῶν ψευδαποστόλων διαφθαρέντων, ἐστήριζεν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. Καὶ τότε δὲ, καὶ τὴν σήμερον, καὶ ἕως τῆς συντελείας ὠφελοῦνται πάντες οἱ εὐσεβεῖς, οἱ ἀκούοντες τὰ κατορθώματα καὶ τὰ θεῖα τοῦ Παύλου χαρίσματα. Βλέπε δὲ, ὅτι εἰπὼν. «Ἐλεύσομαι γὰρ εἰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις Κυρίου»· ἐφάνέρωσεν, ὅτι οὐ μόνον μίαν ὀπτασίαν εἶδε καὶ ἀποκάλυψιν, αὐτὴν δηλονότι, ἣν καθιστόρησεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλας πολλὰς, ὡς ἐβεβαίωσε καὶ διὰ τούτου τοῦ λόγου· «Καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων». Ἐχει δὲ ἡ ἀποκάλυψις περισσώτερόν τι τῆς ὀπτασίας· διὰ μὲν τῆς ὀπτασίας βλέπουσι μόνον οἱ ἅγιοι τὰ παριστάμενα αὐτοῖς· ἢ τὸν παλαιὸν τῶν ἡμερῶν ἐπὶ θρόνου καθήμενον, ὡς εἶδεν αὐτὸν ὁ προφῆτης Δανιήλ, ἢ «Τοὺς οὐρανοὺς ἀνεω-

2. Κορ. 12
7.
Θεοφύλ.
Αὐτ.

Δαν. 7. 9.

Ματθ. 6.
2, 5. 16,

2. Кор. 12
4.

2. Кор 12.
2.

Αἶτ. Ι.

Ψαλ. 8. 8.

Γεν. 1. 6.

Αὐτ. 42.

Ψαλ. 67.
23.

Ψαλ. 113.
24.

2. Кор. 12
4.

ἡρπάγη, « ἐκτὸς ἢ τοῦ σώματος », ἤγουν
μόνη ἢ ψυχῇ, τὸ δὲ σῶμα ἔμεινεν εἰς τὴν
γῆν; Ἐπειδὴ ὁ Παῦλος ὡμολόγησεν, ὅτι οὐ-
δὲ αὐτὸς, ἀλλὰ μόνος ὁ θεὸς τοῦτο οἶδε, πῶς
ἡμεῖς δυνάμεθα τοῦτο μαθεῖν, ἐπομένως πε-
ριττὸν τὸ περὶ τούτου ἐξετάζειν· τοῦτο δὲ
οἶδαμεν, ὅτι παρὰ τῷ παντοδυνάμῳ θεῷ
δυνατά ἐσιν ἐπίσης καὶ τὰ δύο.

2. Κορ. 12.
8.
Καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον
(εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώ-
ματος, οὐκ οἶδα· ὁ θεὸς οἶδεν) ὅ-
τι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον, καὶ
ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐ-
ξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι.

Γεν. 2. 8.
Τὰ αὐτὰ καὶ πρὸ τούτων εἶπεν· ἐπανε-
λαβε δὲ τὰ αὐτὰ, ἵνα ἐπιβεβαιώσῃ τὴν τού-
των ἀλήθειαν. Ἀκούων δὲ « Ὅτι ἡρπάγη
« εἰς τὸν παράδεισον », μὴ νομήσης, ὅτι πε-
ρὶ τοῦ ἐπιγείου παραδείσου λαλεῖ, ὅπου ὁ
» θεὸς ἔθετο τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε ».
Διότι « ὁ θεὸς ἐφύτευσε τὸν παράδεισον »
οὐκ ἐν τῷ οὐρανῷ, ἀλλὰ ἐπὶ τῆς γῆς, « ἐν
» Ἐδέμ κατὰ ἀνατολὰς ». Ἐπειδὴ δὲ ὁ Παῦ-
λος ἀνωτέρω εἶπεν. Ὅτι ἡρπάγη ἕως τρί-
του οὐρανοῦ, οὐδεμίαν ἀκολουθίαν ἔχει ὁ
λόγος αὐτοῦ, εἰάν νοήσωμεν, ὅτι ἐκείθεν, ἡ-
γουν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡρπάγη πάλιν εἰς
τὴν γῆν, ὅπου ὁ παράδεισος, ἐκεῖ δὲ, καὶ οὐ-
χί εἰς τὸν οὐρανὸν ἤκουσε τὰ ἄρρητα ῥήμα-
τα. Τί οὖν ἐσήμαινεν ὁ Παῦλος, εἰπὼν· « Ὅ-
» τι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον », τὸν τό-
πον ἐσήμανεν, ἐν ᾧ κατοικεῖ καὶ κατ' ἐ-

ξοχὴν δοξάζεται ὁ θεός, καθὼς καὶ ὁ Κύ-
ριος Ἰησοῦς, ὅταν εἶπε πρὸς τὸν ἐν σταυρῷ
κρεμáμενον ληστήν. « Ἀμὴν λέγω σοι, σή- Λευκ. 23.
43.
» μερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ ».
Ἐκεῖ οὖν εἰς τὰ ἀγαπητὰ σκηνώματα τοῦ
Κυρίου ἡρπάγη ὁ Παῦλος, καὶ ἐκεῖ ἤκουσε
τὰ ἄρρητα ῥήματα. Ἀλλὰ ποῖα ἄρά γε ἦ-
σαν τὰ τοιαῦτα ῥήματα, ἄρά γε οἱ λατρευ-
τικοὶ καὶ παναρμόνιοι ὕμνοι τῶν ἐπουρα-
νίων δυνάμεων ἀσωμάτων; ἄρά γε αἱ εὐχα-
ριστήριοι καὶ μελωδικαὶ δοξολογίαι τῶν
πνευμάτων, τῶν ἀπ' αἰῶνος δικαίων καὶ
ἀγίων, ἄρά γε αἱ ἀποκαλύψεις καὶ ἐρμη-
νεῖαι τῶν ἀκαταλήπτων τοῦ θεοῦ μυστη-
ρίων; Ἀλλὰ τίς δύναται εἰπεῖν ποῖα, ὅταν
αὐτὸς ὁ Παῦλος, ὁ ταῦτα ἀκούσας, ἐμαρ-
τύρησεν, ὅτι εἰσὶν ἄρρητα, ἤγουν ἄλεκτα
καὶ ἀνέκφραστα; τίς δύναται λαλῆσαι πε-
ρὶ αὐτῶν, ὅταν αὐτὸς ὡμολόγησεν, ὅτι ἄν-
θρωπος οὐ δύναται λαλῆσαι περὶ αὐτῶν;
« Ἄ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι ».

Ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχῆσομαι. 2. Κορ. 12
5.
ὕπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχῆσομαι,
εἰμὲν ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου.

Ὑπὲρ τοῦ τοιούτου ἀνθρώπου, λέγει, το-
καταξιωθέντος ἀναβῆναι ἕως τρίτου οὐρα-
νοῦ, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὸν παράδεισον, καὶ
ἀκοῦσαι ἄρρητα ῥήματα, ὑπὲρ τοῦ τοιούτου
ἐγὼ καυχῆσομαι· ἀλλὰ ἄλλος μὲν ἔλαβ-
τὴν χάριν ταύτην, αὐτὸς δὲ ἐμελλε καὶ
χρηθῆναι; Ποῖον λόγον ἔχει τοῦτο; Καὶ τοῖ
το ἀποδεικνύει, ὅτι αὐτὸς, καὶ οὐχὶ ἄλλ

ἡξιώθη τῶν τοιούτων μεγάλων τοῦ θεοῦ χα-
ρισμάτων, ὑπὲρ ὧν ἐμελλε καυχηθῆναι· τα-
πεινοφρονῶν δὲ ὁ τρισμακάριος, μετεμόρφω-
σε τὸν λόγον εἰς ἄλλο πρόσωπον· διότι ἀ-
ληθῶς πολλὴν ἐπίδειξιν καὶ ὑπερηφανείας
ἐμφασιν εἶχεν ὁ λόγος αὐτοῦ, ἐὰν ἔλεγεν·
ἐγὼ ἠρπάγην ἕως τρίτου οὐρανοῦ, ἐγὼ ἠρ-
πάγην εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἤκουσα
ἄρρητα ῥήματα, ὅθεν ὑπὲρ τούτου καυχῶ-
μαι. Διὰ τοῦτο οὖν μετασχηματίσας τὸν
λόγον εἰς τρίτον πρόσωπον, συνέτριψε τὴν
δύναμιν τῆς ἐπιδείξεως καὶ τῆς ἐπάρσεως,
καθὼς καὶ ὁ ἐπιστῆθιος Ἰωάννης, ὅταν εἴ-
πεν· « Ἐπισραφεῖς δὲ ὁ Πέτρος, βλέπει τὸν
» μαθητὴν, ὃν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἀκολουθοῦν-
» τα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ
» στῆθος αὐτοῦ ». Ἀλλὰ διὰ τί λέγει, ὅτι
ὑπὲρ ἑαυτοῦ οὐ καυχήσεται, εἰμὴ ἐν ταῖς
ἀσθενείας αὐτοῦ « Ὑπὲρ δὲ ἑμαυτοῦ οὐ καυ-
» χήσομαι, εἰμὴ ἐν ταῖς ἀσθενείας μου »;
Ποῖαί εἰσιν αἱ ἀσθενεῖαι ὑπὲρ, ὧν καυχήσε-
ται; καὶ διατί ἐμελλε καυχᾶσθαι ἐν αὐ-
ταῖς; Ἀσθενεῖαι μὲν εἰσιν αἱ ἀδυναμίαι τῆς
ἀνθρωπίνης φύσεως· διότι ἀδύνατός ἐστι
τοῦ ἀνθρώπου ἡ φύσις πρὸς τὰ τῆς ἀρετῆς
κατορθώματα, καὶ οὐδὲν ἀγαθὸν δύναται
ποιῆσαι χωρὶς τῆς τοῦ θεοῦ βοηθείας. « Χω-
» ρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν ». Διὰ
ποῖον δὲ λόγον ἐμελλε καυχᾶσθαι ἐν αὐ-
ταῖς, ἐφάνέρωσε, λέγων. « Ὅτι οὖν μᾶλ-
» λον καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου,
» ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ
» Χριστοῦ ». Εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ταπεινοφρό-
νως καυχώμενος κηρύττει τὴν ἀδυναμίαν

καὶ ἀσθενεῖαν αὐτοῦ, ἔρχεται τοῦ Χριστοῦ
ἡ δύναμις, καὶ ἐν αὐτῷ ἐνοικοῦσα, ἐργά-
ζεται δι' αὐτοῦ τὰ μέγала καὶ θαυμαστὰ
ἔργα· διὰ τοῦτο οὖν ἐμελλε καυχᾶσθαι ὁ
Παῦλος ἐν ταῖς ἀσθενείαις τῆς φύσεως,
ἵνα δηλονότι κατασκηνώσῃ ἐπ' αὐτὸν τοῦ
Ἰησοῦ ἡ δύναμις.

Ἐὰν γὰρ θελήσω καυχῆσασθαι, ^{2. Κορ. 12.}
οὐκ ἔσομαι ἄφρων· ἀλήθειαν γὰρ ^{6.}
ἐρῶ· φεῖδομαι δὲ, μή τις εἰς ἐμὲ
λογίσηται ὑπὲρ ὃ βλέπει με, ἢ ἀ-
κούει τι ἐξ ἐμοῦ.

Ἀνάγει τὸν λόγον εἰς τὰς ἀποκαλύψεις·
σύ δὲ σημείωσον, ὅτι τὸ, « Ἐὰν θελήσω καυ-
» χήσασθαι » δηλωτικόν ἐστιν, ὅτι ἔργῳ
καὶ ἀληθείᾳ οὐκ ἐκαυχᾶτο ὁ τοῦ θεοῦ ἄν-
θρωπος· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἀνωτέρω οὐκ
εἶπεν, ὑπὲρ τοῦ τοιούτου ἐκαυχῆθην, ἢ
καυχῶμαι, ἀλλὰ καυχήσομαι, ἡγουν μέλ-
λω καυχηθῆναι, ἐὰν θελήσω· καὶ ὅστις μὲν
καυχᾶται ἐπὶ ψεύδεσιν, ἡγουν καυχᾶται
ἐπὶ πλοῦτῳ, πτωχὸς ὢν, ἢ ἐπὶ σοφίᾳ, γράμ-
ματα μὴ μεμαθηκώς, ἐκεῖνός ἐστιν ἄφρων
καὶ μωρός· ὅστις δὲ καυχᾶται ἐπὶ ἀληθείᾳ,
τουτέστι διὰ ὅσα πράγματα τῇ ἀληθείᾳ ἔ-
χει, ἐκεῖνος, καθότι καυχᾶται ὑπὲρ πραγ-
μάτων ἀληθινῶν, οὐκ ἔστι μωρός, καὶ οὐ
συμφέρῃ αὐτῷ ἡ καύχησις. Ἐὰν οὖν ὁ Παῦ-
λος ἤθελε καυχηθῆναι ὑπὲρ τῶν ἀποκαλύ-
ψεων, οὐκ ἦν ἄφρων, καθότι ἐκαυχᾶτο
ὑπὲρ ἀληθινῶν πραγμάτων· οὐκ ἐκαυχᾶτο
ἑμῶς, ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο, μήπως οἱ ἀκούοντες

Ἰωάν. 21.
20.

Ἰωάν. 15.
5.

2. Κορ. 12
9.

τὰ περὶ τῶν ἀποκαλύψεων αὐτοῦ διηγήματα, νομίσωσιν αὐτὸν ἀνώτερον ἀνθρώπου, καὶ θελήσωσι θεοποιῆσαι αὐτὸν, καθὼς οἱ ἐν Λύστροις, ὅτι ἐθεράπευσε τὸν ἐκ κοιλίας μητρός χωλόν.

Καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατᾶν, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι.

Ἀκούεις; Τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων, λέγει· ἡ δὲ ὑπερβολὴ νοεῖται ἢ κατὰ τὸν ἀριθμὸν, ἢ γοῦν τὸ πολὺ πλῆθος τῶν ἀποκαλύψεων, ἢ κατὰ τὸ μέγεθος, τουτέστι κατὰ τὸ ὕψος καὶ τὸ μεγαλεῖον τῶν ἀποκαλυπτομένων πραγμάτων, ἢ καὶ κατὰ τὰ δύο ὁμοῦ· ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν ἀποκαλύψεων

Πραξ. 9. 3 γνωσταί εἰσιν αἱ ἐξῆς. Ἡ ὄρασις, ἣν εἶδεν ὁ Παῦλος, ὅτε ἐπορεύετο εἰς τὴν Δαμασκόν·

Πραξ. 16 « Τὸ ὄραμα διὰ τῆς νυκτός », ὅτε κατέβη εἰς τὴν Τρωάδα· Ἡ ὀπτασία τοῦ Κυρίου. « Διὰ τὸ ὄραματος ἐν νυκτί », ὅτε διέτριβεν εἰς τὴν

Πραξ. 20 Κόρινθον. Ἡ ὀπτασία τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἢ διαμαρτυρήσασα, ὅτι περιμένουσιν

Πραξ. 22 αὐτὸν δεσμὰ καὶ θλίψεις. Ἡ ἀποκάλυψις, ὅτε προσήχετο ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐγένετο ἐν

Πραξ. 23 ἐκστάσει. Ἡ ὀπτασία τοῦ Κυρίου, ὅστις ἐθάῤῥυνεν αὐτὸν κατὰ τοὺς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐτοιμασθέντας κατ' αὐτοῦ θανατη-

Πραξ. 27 φόρους κινδύνους. Ἡ ὄρασις τοῦ ἀγγέλου, ὅτε ἐκινδύνευεν ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ ἡ σήμερον ἀναγνωσθεῖσα ἕως τρίτου οὐρανοῦ ἀ-

(ΠΡΑΞ, ΑΠΟΣΤ. ΤΟΜ. Β'.)

νάβασις αὐτοῦ καὶ τῶν ἀρρήτων ῥημάτων

ἢ ἀκρόασις. Περὶ δὲ τοῦ σκόλοπος τῆς

σαρκὸς καὶ τοῦ ἀγγέλου σατᾶν τινὲς μὲν

λέγουσιν, ὅτι διὰ τούτων τῶν ὀνομάτων ἐ-

φανέρωσε τὴν ὠταλίαν ἢ τὴν κεφαλαλίαν,

τὴν ὑπὸ συνεργείας τοῦ δαίμονος προξενου-

μένην αὐτῷ. Ἀλλ' οὗτοι οὐδεμίαν ἔχουσι

περὶ τούτου ἀπόδειξιν. Τινὲς δὲ λέγουσιν,

ὅτι ὁ σκόλοψ καὶ ὁ ἄγγελος σατᾶν δηλοῦσι

τὰ πολλὰ καὶ βαρέα τοῦ σώματος βασανι-

στήρια· ἄλλοι, τὰς ἀσθενείας· ἄλλοι, τοὺς

πειρασμοὺς, τὰς ὕβρεις, τὰς ἀνάγκας, τὰς

τῶν ἐχθρῶν ἐπαναστάσεις. Ἀλλ' οὗτοι διερ-

μηνεύουσι γενικῶς καὶ πληθυντικῶς τὰ

ὑπὸ τοῦ Παύλου εἰδικῶς καὶ ἐνικῶς εἰρημέ-

να. Ἄλλοι τὴν σαρκικὴν ἐπιθυμίαν λογί-

ζονται σκόλοπα καὶ ἄγγελον σατᾶν. Ἀλλ'

οὗτοι πρῶτον μὲν ἐλέγχονται ὑπὸ τοῦ ὀρθοῦ

λόγου· διότι ὁ Παῦλος λέγει, ὅτι σκόλοψ

τῆς σαρκὸς καὶ ὁ ἄγγελος σατᾶν ἐδόθη αὐ-

τῷ, ἵνα μὴ ὑπεαίρηται, ἢ γοῦν ἵνα μὴ ὑ-

περηφανεύηται. Ἐὰν οὖν ὁ σκόλοψ τῆς

σαρκὸς καὶ ὁ ἄγγελος σατᾶν σημαίνωσι

τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκὸς, φανερόν ἐστιν,

ὅτι ὁ θεὸς ἐθεράπευσε τὸ πάθος διὰ τοῦ

πάθους, τὴν ὑπερηφάνειαν διὰ τῆς σαρκι-

κῆς ἐπιθυμίας, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἁμάρτημα δι'

ἄλλου ἁμαρτήματος. Τίς δὲ οὐ βλέπει, πό-

σον ἄτοπον καὶ παράλογόν ἐστι τοῦτο;

Δεύτερον δὲ ἐλέγχονται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Παύ-

λου, ὅστις μεγαλοφώνως κηρύττει, λέγων·

« Χριστῷ συνεσαύρωμαι· ζῶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγὼ,

» ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· ὁ δὲ νῦν ζῶ ἐν

» σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ

Τερτουλ.
περὶ Σε μ-
νότ. καὶ ἱ-
ερων. ἐν κ.
4. τῆς πρὸς
Γαλ. Κυπρ.
περὶ θνητ.
Θεοφύλ.
αὐτ.
Θεοδώριτ.
αὐτ.

Αὐγουστ. λ.
2. εἰς τὸν
58. Ψαλ.
καὶ β. 3. κ.
7. κατὰ τῆς
2 ἐπισ. Πε-
λαγ. καὶ ἱ-
ερων. πρὸς
Εὐδοχ. περὶ
φυλακ. τῆς
παρθεν.

Γαλ. 2. 20

» θεοῦ ». Πῶς οὖν εἰς τὸν συνεσταυρωμένον τῷ Χριστῷ ἐχώρει ἐπιθυμία σαρκική; πῶς ὁ μὴ ζῶν, ἀλλὰ νεκρὸς κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκὸς, ἐκολαφίζετο ὑπ' αὐτῶν; ὅπου κατοικεῖ ὁ Χριστὸς ἡ αὐτοκαθαρότης, ἐκεῖθεν φυγαδεύεται πᾶσα ἀκάθαρτος ἐπιθυμία. Ἀκούσατε ἄλλην ἐρμηνείαν, ἣτις ἔχει βάσιν τὴν γνώμην ἐκείνου τοῦ θαυμασίου ἀνδρός, ὅστις περισσότερον πάντων εὐλαβήθη τὸν Παῦλον, καὶ περισσότερον πάντων ἐκοπίασεν, ἵνα κατανοήσῃ καὶ διερμηνεύσῃ τὰς ἐπιστολάς αὐτοῦ. Σκόλοψ ἐστὶ πᾶν ξύλον, ἔχον ὀξύτατον τὸ ἕτερον τῶν ἄκρων αὐτοῦ· σκόλοψ δὲ λέγεται καὶ ὁ σταυρὸς, τὸ βασανιστικώτατον ὄργανον· σκόλοψ δὲ, εἶπεν ὁ Παῦλος, ἐδόθη μοι, ἵνα φανερώσῃ τὴν ὀξύτάτην καὶ πληκτικωτάτην ὀδύνην· σκόλοψ δὲ τῇ σαρκί, εἶπεν, ἵνα δηλοποιήσῃ, ὅτι οὐ μόνον ἡ ψυχὴ ἀλλὰ καὶ ἡ σὰρξ ἠσθάνετο τῆς τοιαύτης ὀδύνης τὴν βάσανον. Σατᾶν δὲ σημαίνει κατὰ τὴν ἐβραϊκὴν διάλεκτον τὸν ἐπίδουλον καὶ ἀντικείμενον· ὅθεν ἄγγελος σατᾶν ἐστὶν ὑπηρέτης τοῦ ἐπιδούλου καὶ ἐχθροῦ, ἡγουν τοῦ διαδόλου· ὑπηρέτης δὲ τοῦ διαδόλου γίνεται ὅστις ἐμποδίζει τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου· ἄγγελον οὖν σατᾶν ὠνόμασε πάντα ἄνθρωπον ἐναντιούμενον καὶ ἐμποδίζοντα τὸ σωτήριον κήρυγμα τῆς πίστεως, ἐξόχως δὲ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν Χαλκέα, ὅστις πολλὰ κακὰ ἐποίησεν αὐτῷ, καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἐναντιοῦτο εἰς τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα· αὐτὸς ἐγένετο σκόλοψ, ἡγουν ὀδύνη καὶ πόνος καὶ σταυρὸς εἰς τὴν

καρδίαν αὐτοῦ, ἐπειδὴ οὐδὲν ἕτερον τοσοῦτον ἐπεθύμει ὁ παμμακάριστος, ὅσον τὴν ἔκτασιν καὶ τὸν πολυπλασιασμόν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μὲν ἀπολαυσις τῶν ποθουμένων ἐπαίρει τὴν καρδίαν, ἡ δὲ τούτων ἀποτυχία ταπεινοῖ τὰ φρονήματα· εὐκολα δὲ εἰς τὸν καιρὸν τῆς χαρᾶς καὶ εὐτυχίας προχωροῦσιν τῆς ὑπερηφάνειας οἱ λογισμοί, εἰς δὲ τὸν καιρὸν τῆς θλίψεως καὶ τῆς δυσυχίας φεύγει πᾶσα ἔπαρσις, καὶ ἔρχεται ἡ μετριοφροσύνη καὶ ἡ ταπείνωσις· διὰ τοῦτο ἔλεγεν, ὅτι ἐδόθη αὐτῷ ὁ σκόλοψ, ὁ ἄγγελος σατᾶν, ἵνα κολαφίζῃ αὐτόν, ἵνα μὴ ὑπεραίρηται, τὴν ὑπερβολὴν ἀναλογιζόμενος τῶν ἀποκαλύψεων. Ἡ ὑπερβολὴ τῶν ἀποκαλύψεων ἀνεβίβαζε τὸν νοῦν αὐτοῦ εἰς τὰ ὑπερήφανα φρονήματα· ὁ Ἀλέξανδρος ἐμποδίζων τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα καὶ καταθλίβων αὐτόν, κατεβίβαζε τὴν καρδίαν αὐτοῦ εἰς τῆς ταπεινοφροσύνης τὰ διανοήματα.

Ὑπὲρ τούτου τρίς τὸν Κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ. Καὶ εἰρηκέ μοι· ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται· ἡδιστα οὖν μᾶλλον καυχῆσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ.

Μετὰ τὴν τρίτην δέησιν εἰσήκουσεν αὐτοῦ ὁ τρισυπόστατος θεός, καὶ ἀπεκρίθη

ορ. χρυσ.
αὐτ.

α. Τιμ. 4.
14, 15.

Κορ. 12
8.

9.

πρὸς αὐτόν, λέγων· ἀρκετὴ ἐστὶ πρὸς βοήθειάν σου κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ἢ δοθεῖσά σοι χάρις μου· δι' αὐτῆς λαλεῖς γλώσσας, ἰατρεύεις ἀσθενεῖς, διώκεις δαιμόνια, ἀνισταῖς νεκρούς· αὐτὴ ἡ χάρις ἀρκεῖ σοι· « Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου ». Μὴ ζητῆς, ἵνα ἀποστήσω ἀπὸ σοῦ τοὺς διώκτας τῆς πίστεως· ἐὰν οὐδεὶς ἐναντιῇται εἰς τὸ κήρυγμα, σὺ δὲ ὑπάρχεις ἰσχυρὸς καὶ κραταιὸς ἐν πλούτῳ καὶ δυνάμει καὶ ἐξουσίᾳ, οὐδεὶς νομίζει τὸ κήρυγμα τῆς πίστεως ἔργον τῆς δυνάμεώς μου· ὅσον δὲ σὺ μὲν ὑπάρχεις ἀσθενέστερος, οἱ δὲ διώκται δυνατώτεροι, ἢ δὲ πίστις ἐφάπλοῦται, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν πιστευόντων πολυπλασιάζεται, τοσοῦτον παρῤῥησιάζεται τῆς δυνάμεώς μου ἢ τελειότης. « Ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται ».

Ὅπου φύσεως ἀδυναμία, ἐκεῖ ἐπιλάμπει τῆς δυνάμεώς μου τὸ ὑπερτέλειον κράτος. Ταῦτα δὲ ἀκούσας ὁ θεόκλητος Παῦλος, οὐ μόνον ἔπαυσε τὴν ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν ἐναντίων δέησιν, ἀλλὰ καὶ πλήρης ἡδονῆς ἐκαυχᾶτο περισσότερον ἐν ταῖς ἀσθενείαις αὐτοῦ. « Ἦδιστα οὖν μᾶλλον » καυχῆσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου ». Ἐπειδὴ, λέγει, ἐν αὐταῖς ταῖς ἀδυναμίαις μου φανεροῦται ἡ τελειότης τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ, διὰ τοῦτο ἐγὼ μετὰ μεγίστης ἡδονῆς καυχῆσομαι περὶ τοῦ, ὅτι εἰμὶ ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος· « Ἵνα ἐπισκηνώσῃ » ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ ». τουτέστιν, ἵνα ἐνδυναμώσῃ με ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἀποστολικοῦ μου ἐπαγγέλματος.

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΠΡΟΣ

ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ.

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΔΕΚΑΤῃ ΕΝΝΑΤῃ ΚΥΡΙΑΚῃ.

Ὁ πανσέβαστος ἀπόστολος Παῦλος συλλογίζομενος, ὅτι οἱ μὲν διώκται τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ἐμποδίζουσι τὸν πολυπλασιασμόν τῆς πίστεως, αὐτὸς δὲ οὐκ ἔχει δύναμιν, ἵνα καταργήσῃ αὐτούς, τὴν θλίψιν ὑπὲρ τούτου ἠσθάνετο, ὥς τρις παρεκάλεσε τὸν Κύριον, ἵνα ἐλευθερώσῃ αὐ-

τὸν « Ὑπὲρ τούτου τρις τὸν Κύριον παρε- 2. Κορ. 12.
» κάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ ». Ὅταν δὲ 8.
ἐπληροφορήθη, ὅτι τοῦτό ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, καθότι ὅπου ἀσθενεῖ καὶ ἀδυνατεῖ ἡ φύσις, ἐκεῖ φανεροῦται ἡ τελειότης τῆς θείας δυνάμεως, τότε μετέβαλε τὴν θλίψιν εἰς ἡδονήν, τότε μετὰ χαρᾶς ἐκαυ-

ἥτο, ὅτι ἐστὶν ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος.

Αὐτ. 9. « Ἡδιστα οὖν μᾶλλον καυχῆσομαι ἐν ταῖς
 » ἀσθενείαις μου ». Τότε ἄρες ἀ ἐγένοντο εἰς
 αὐτὸν πάντα, ὅσα ἔπασχεν ὑπὸ τῶν ἐ-
 Αὐτ. 10. χθρῶν τοῦ εὐαγγελίου. « Διὸ εὐδοκῶ, ἔ-
 λεγεν, ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγ-
 » καις, ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις ὑπὲρ
 » Χριστοῦ ». Τότε μεγαλοφώνως ἐκήρυττεν,
 ὅτι, ὅταν κατὰ φύσιν ἀσθενῇ, τότε κατὰ
 χάριν δυνατός ἐστι. « Ὅταν γὰρ ἀσθενῶ,
 » τότε δυνατός εἰμι ». Τί δὲ διδάσκει ἡμᾶς
 τοῦτο τὸ ἅγιον τοῦ Παύλου παράδειγμα;
 Αὐτὸ, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, διδάσκει,
 ποῖόν ἐστι τὸ βάλσαμον, τὸ ἱατρεῦον πᾶ-
 σαν θλίψιν καὶ ὀδύνην· πάντες χρεῖαν ἔ-
 χομεν τούτου τοῦ ἐπουρανίου βαλσάμου,
 ἐπειδὴ οὐδεὶς ἐστὶν ἀμέτοχος τῶν ἐν τῷ κό-
 σμῳ θλίψεων, πάντες δὲ πυκνὰ πίνομεν τὰ
 ἰωάν. 16. 33. πικρὰ τῶν θλίψεων ποτήρια. « Ἐν τῷ κό-
 » σμῳ θλίψιν ἔξετε ». Ἀλλὰ ποῖόν ἐστι τὸ
 τοιοῦτον θεραπευτικὸν βάλσαμον; ἐκεῖνό ἐ-
 σιν, ὅπερ μετέβαλε τὸν σκόλοπα τοῦ Παύ-
 λου εἰς ἡδονήν. Τί ἐθεράπευσε τὴν ὑπερβο-
 λικὴν λύπην τοῦ Παύλου; Οὐδὲν ἄλλο, εἰ-
 μὴ ἡ πληροφορία, ὅτι κατὰ θεῖαν θέλησιν
 ἔπασχεν. Ἐὰν οὖν καὶ ἡμεῖς πληροφορη-
 θῶμεν, ὅτι πᾶσα δυστυχία καὶ ὀδύνη ἐκ
 θεοῦ ἐστίν, αὐτὴ ἡ πληροφορία γίνεται βάλ-
 σαμον θεραπευτικὸν πάσης ὀδύνης καὶ θλί-
 ψεως.

Ἀλλ' ὅταν ἐγὼ, λέγεις, βλέπω, ὅτι κα-
 τήνησα εἰς τὴν ἐσχάτην πτωχείαν, ἐπει-
 δὴ οἱ λησταὶ ἤρπασαν πάντα τὰ ὑπάρ-
 χοντά μου· ἢ ὅτι κατεστάθην ἰδιώτης καὶ

χυδαῖος, ἐπειδὴ οἱ φθονεροὶ ἐστέρησάν με
 τῆς ἀξίας μου· ἢ ὅτι ἠσθένησα βαρέως,
 ἐπειδὴ ἡ δυσκρασία τοῦ ἀέρος ἐβλάψε τὴν
 ὑγείαν μου· τότε πόθεν δύναμαι πληροφο-
 ρηθῆναι, ὅτι ἡ θλίψις μου ἐπὶ ἡλθέ μοι ἐκ
 χειρὸς Κυρίου. Πόθεν, ἐκ τῆς πίστεώς σου·
 οὐ πιστεύεις, ὅτι ὁ θεὸς μετέρχεται ὡς ὁρ-
 γανα τῆς παντοδυνάμου αὐτοῦ θελήσεως
 καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ στοιχεῖα, κα-
 θὼς μετῆλθε τὸν Φαραῶ καὶ τὸν ἄερα, καὶ
 τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ πῦρ, καὶ τὴν γῆν ἐν τῇ
 Αἰγύπτῳ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Μωϋσέως; Οὐ
 πιστεύεις ὅτι « Θεὸς μέγας Κύριος, καὶ βασι-
 » λεὺς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. Ὅτι ἐν
 » τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς, καὶ
 » τὰ ὕψη τῶν ὀρέων αὐτοῦ εἰσιν. Ὅτι αὐ-
 » τοῦ ἐστὶν ἡ θάλασσα, καὶ αὐτὸς ἐποίησεν
 » αὐτήν, καὶ τὴν ξηρὰν αἱ χεῖρες αὐ-
 » τοῦ ἐπλασαν »; Οὐχ ὁμολογεῖς, ὅτι « Κύ-
 » ριος θανατοῦ καὶ ζωογονοῦ, κατὰγει εἰς
 » ἄδου καὶ ἀνάγει. Κύριος πτωχίζει καὶ
 » πλουτίζει, ταπεινοῖ καὶ ἀνυψοῖ· ἀνίστα
 » ἀπὸ τῆς γῆς πένητα, καὶ ἀπὸ κοπρίας
 » ἐγείρει πτωχόν, καθίσαι μετὰ δυναστῶν
 » λαοῦ, καὶ θρόνου δόξης κατακληρονομεῖν
 » αὐτόν »; Οὐκ ἀκούεις τὸν Κύριόν σου,
 ὅς τις εἰπὼν « Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς
 » κεφαλῆς πᾶσαι ἡριθμημέναι εἰσιν »· ἐ-
 φανέρωσε διὰ τούτου, ὅτι πάντα τὰ
 καθ' ἡμᾶς, καὶ αὐτὰ δηληνότι τὰ μικρό-
 τατα αὐτὸς διευθύνει, καὶ οἷς οἶδε κρί-
 μασι διατάσσει καὶ διορίζει; ἔλν πισ-
 τεύης, ὅτι ἐστὶ θεὸς ἀναγκάζουσαι πιστεῦ-
 σαι, ὅτι περὶ πάντων προνοεῖ, διότι,

Ψαλ. 94.
3. — 5.

1. Βασ. 1.
6. — 8.

Ματθ. 10.
30.

ἐὰν μὴ περὶ πάντων προνοῇ, οὐ προνοεῖ, ἢ καθότι οὐ δύναται, ἢ καθότι οὐ θέλει, τὸ πρῶτόν ἐστιν ἀδυναμία· τὸ δεύτερον, κακία· καὶ τὰ δύο δὲ εἰσι πάθη ἀπέχοντα ἀπὸ τῆς ἀπαθεστάτης καὶ παντοδυνάμου καὶ πανυπερτελείου φύσεως τῆς θεότητος περισσότερον, ἢ ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς. Βλέπετε οὖν, ὅτι ἐὰν πιστεύῃς, ὅτι ἐστὶ θεός, ἔχεις πληροφορίαν, ὅτι καὶ ἡ συμφορὰ καὶ ἡ λύπη καὶ ἡ ἀσθένεια, καὶ εἴτι ἄλλο πάσχεις, ἐκ θεοῦ ἐστίν.

Ἐπειδὴ οὖν πάντες οἱ πιστοὶ τοιαύτην ἔχομεν πληροφορίαν, ἀκούσατε πῶς ἐκ τῆς πληροφορίας ταύτης προέρχεται τῶν θλίψεων ἡ παρηγορία. Πολλὰ εἰσι τοῦ θεοῦ τὰ ὀνόματα, ἐπίσημον δὲ μεταξὺ τούτων καὶ πανένδοξον τὸ ὄνομα πατὴρ· τοῦτο τὸ ὄνομα ὡς δηλωτικὸν τῆς ἀγάπης καὶ εὐσπλαγχνίας αὐτοῦ, τόσον ἀρεστόν ἐστιν εἰς αὐτόν, ὥστε οὐ μόνον εὐδόκησεν, ἵνα γραφῇ εἰς πάμπολλα μέρη τῶν ἁγίων αὐτοῦ Γραφῶν, ἀλλὰ καὶ διέταξεν, ἵνα, ὅταν προσευχώμεθα, ὀνομάζωμεν αὐτόν πατέρα.

Ματθ. 6. 9. α Οὗτος οὖν, εἶπε, προσεύχεσθε ὑμεῖς·
» Πάτερ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ». Ἐπειδὴ οὖν καὶ λέγεται, καὶ ἐστὶ πατὴρ ἡμῶν ὁ θεός, ἀκόλουθόν ἐστιν, ὅτι καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ πεμπομένη ἡμῖν τιμωρία πατρικὴ ἐστίν, ἥγουσιν συμφέρουσα καὶ ὠφέλιμος· διότι ποῖος πατὴρ παιδεύει τὸν υἱὸν αὐτοῦ οὐχ ἵνα ὠφελήσῃ, ἀλλ' ἵνα βλάψῃ αὐτόν; ἐπειδὴ, λέγω, πατὴρ ἐστὶ, καὶ πατὴρ τοσοῦτον φιλότεκνος, ὥστε τόσῃν ἀγάπῃν ἔχει πρὸς τὰ τέκνα αὐτοῦ, ὅσῃν οὐδεὶς ἄλλος. « Μεί-

» ζονα ταύτης ἀγάπῃν οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις ἰωάν. 15.
» τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων 13.
» αὐτοῦ »· φανερόν ἐστιν, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ ἐξ αὐτοῦ παιδευσὶς ἀγάπῃ ἐστίν, ἑλεός ἐστι καὶ εὐεργεσία· παιδεύει, ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν βλάβην· « Ἡρπάγη, μὴ κακία ἀλλάξῃ σοφ. 4.
» σύνεσις αὐτοῦ, ἢ δόλος ἀπατήσῃ ψυχὴν 11.
» αὐτοῦ ». Παιδεύει, ἵνα διορθώσῃ· « Καὶ ἡ ἡσ. 50. 5.
παιδεία Κυρίου ἀνοίγει μου τὰ ὦτα· ἐγὼ δὲ
» οὐκ ἀπειθῶ, οὐδὲ ἀντιλέγω ». Παιδεύει, ἵνα ἐλεήσῃ, « Ἐπισκέψομαι ἐν ῥάβδῳ τὰς ψαλ. 88.
» ἀνομίας αὐτῶν, καὶ ἐν μάστιγι τὰς ἀδι- 82, 33.
» κίας αὐτῶν· τὸ δὲ ἑλεός μου οὐ μὴ δια-
» σκεδάσω ἀπ' αὐτῶν ». Παιδεύει, ἵνα δοκιμάσῃ καὶ δοξάσῃ· « Ὡς χρυσὸν ἐν σοφ. 3. 6.
» χωνευτηρίῳ ἐδοκίμασεν αὐτούς, καὶ ὡς
» ὀλοκάρπωμα θυσίας προσεδέξατο αὐτούς;
Παιδεύει ὀλίγον, ἵνα εὐεργετήσῃ πολὺ·
« Καὶ ὀλίγα παιδευθέντες, μεγάλα εὐεργε- αὐτ. 5.
» τηθήσονται ». Ἐὰν τὸ χρυσίον εἶχεν αἰσθησιν καὶ φωνήν, ἐκραύγαζεν ἀναμφιβόλως, καὶ ἔλεγε πρὸς τὸν χρυσοχόον· βάλε με εἰς τὸ χωνευτήριον, καὶ φλόγιζέ με· διότι ὅσον μὲ φλογίζεις, τόσον μὲ καθαρίζεις.

Στενοχωρούμεθα ἀληθῶς, ὅταν καταπίνωμεν τὰ ἱατρικὰ, καὶ ναυτιῶμεν καὶ πάσχωμεν· τρέμωμεν ἀληθῶς καὶ ὀδυνώμεθα, ὅταν ὁ χειροῦργος ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἵνα κόψῃ τὸ σεσηπὸς ἡμῶν μέλος· ὁμῶς ἐπειδὴ πιστεύομεν, ὅτι αὐτὰ διώκουσι τὸν θάνατον, καὶ φέρουσι τὴν ζωὴν, καταπαύουσι τῆς ἀρρώστιας τοὺς πόνους, καὶ προξενοῦσι τῆς υἱείας τὴν ἡδονήν, οὐ μόνον ὑποφέρομεν καὶ τῶν ἱατρικῶν τὴν ἐνό-

χλησιν, καὶ τῆς διατομῆς τοὺς φόβους, ἀλλὰ καὶ ζητοῦμεν αὐτὰ παρὰ τῶν ἱατρῶν, καὶ εὐχαριστοῦμεν αὐτοῖς λόγῳ τε καὶ ἔργῳ· πολλῶ μᾶλλον ὅσις πεπληροφορημένος ἐστίν, ὅτι ὁ θεὸς διὰ τῆς συμφορᾶς ἐμποδίζει τὰ βλάπτοντα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπιστρέφει αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπωλείας, καὶ ἐπιχέει θεραπευτικὸν ἔλεος ἐπὶ τὰς πληγὰς τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, καὶ παιδεύει αὐτὸν πρὸς καιρὸν ὀλίγον, ἵνα ἀναπαύσῃ καὶ εὐεργετήσῃ αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἐκεῖνος οὐ μόνον αἰσθάνεται ἐλαφρίαν τῶν πόνων καὶ παρηγορίαν τῶν θλίψεων, ἀλλὰ καὶ εὐαρεστεῖται καὶ καθιδύνεται ἐν αὐτοῖς, καθὼς ὁ θεόληπτος Παῦλος

Ἡ ἄγνοια τῶν μελλόντων γενέσθαι αὐξάνει τὴν ἐν ταῖς συμφοραῖς θλίψιν· ἐπειδὴ οὐ βλέπομεν, οὐδὲ γινώσκομεν ὅσα πολλάκις συμβαίνουσιν εἰς τὸν μέλλοντα καιρὸν, διὰ τοῦτο ὑπερβαλλόντως λυπούμεθα, ὅταν πίπτωμεν εἰς συμφορὰς καὶ δυσυχίας. Διὰ τί θλίβεσαι τόσοι πολλὰ; διότι ἐξερήθης τοῦ πλούτου σου; ἀλλ' ἐὰν ἐβλεπες, ὅτι ὁ πλοῦτός σου ἔμελλε καταποντίσαι σε εἰς ἄσωτείας, αἵτινες ἐφθειρον τὴν ὑγείαν σου, καὶ ἐσμίκρυνον τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, ἡ λύπη σου ἐξαλείφετο· διότι προέκρινες τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ζωὴν τῆς ἀρρώστιας καὶ τοῦ θανάτου. Διὰ τί λυπεῖσαι; διότι ἐγυμνώθης τῆς ἀξίας καὶ τῆς ἐξουσίας σου; ἀλλ', ἐὰν ἐβλεπες, ὅτι ἡ ἀξία καὶ ἡ ἐξουσία σου ἔμελλον κατακρημνίσαι σε εἰς ἀδικίας καὶ ἀρπαγὰς καὶ καταδυναστείας,

ἐξ ὧν περιέπιπτες εἰς τὰς κατακρίσεις καὶ τιμωρίας τῶν πολιτικῶν νόμων, ἡ λύπη μου ἔφευγε· διότι προέκρινες τὸν ἰδιωτικὸν βίον τῆς αἰσχύνης καὶ τιμωρίας. Διὰ τί κλαίεις πικρῶς, διότι ἀπέθανεν ὁ μονογενὴς σου υἱός, καὶ ἐγκατελείφθης ἄτεκνος; ἀλλ', ἐὰν προέβλεπες, ὅτι ὁ υἱός σου ἔμελλε γενέσθαι φθορεὺς τῶν ὑπαρχόντων σου, ἢ προδότης τῆς τιμῆς σου, ἢ κλέπτης, ἢ ληστής, τότε ἡ λύπη οὐχ εὗρισκε τόπον εἰς τὴν καρδίαν σου· διότι προέκρινες τὴν ἀτεκνίαν μᾶλλον, ἢ τὰ τοσαῦτα κακά. Διατί κραυγάζεις καὶ ὀδύρεσαι, καὶ γογγύζεις; διὰ τοὺς πόνους τῆς ἀσθενείας σου; ἀλλ', ἐὰν προεγνώριζες, πόσα κακά ἔμελλε προξενῆσαί σοι ἡ ὑγεία, ἐδίωκες καὶ τὰς κραυγὰς καὶ τοὺς ὀδυρμοὺς καὶ τὸν γογγυσμόν σου· διότι προέκρινες ἐν κακὸν μᾶλλον, ἢ ἄλλα πολλὰ καὶ θλιβερότερα. Γίνεται οὖν ἡ θλίψις ὑπερβολικὴ ἐν ταῖς συμφοραῖς, ἐπειδὴ οὐκ ἐσμέν οὐδὲ προορατικοί, οὐδὲ προγνωστικοί τῶν μελλόντων· ἀλλὰ κἂν οὐδὲ βλέπωμεν, οὐδὲ προγνωρίζωμεν τὰ μέλλοντα, ἔχομεν ὁμῶς τὴν πίστιν, ἥτις κατευνάζει τὴν θλίψιν, καὶ φέρει τὴν παρηγορίαν εἰς τὸν ἄνθρωπον· προσκάλεσον εἰς τὸν καιρὸν τῆς συμφορᾶς σου τὴν πίσιν, καὶ ἄκουσον ὅσα αὐτὴ σὲ διδάσκει· αὐτὴ λέγει σοι, ὅτι τὰ πάντα ἐκ θεοῦ, καὶ χωρὶς τοῦ θεοῦ οὐδέν· αὐτὴ λέγει σοι, ὅτι ὁ θεός, ὡς πατὴρ ὑπὲρ πάντας τοὺς πατέρας φιλοστοργότατος, πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῶν ἀποστέλλει πρὸς ἡμᾶς τὰς συμφορὰς καὶ τὰς ἀσθενείας· αὐτὴ λέγει σοι, ὅτι ἡ μικρὰ

καὶ πρόσκαιρος τιμωρία προξενεῖ σοι ἀ-
πέραντον δόξαν καὶ αἰώνιον βασιλείαν.
Ἐὰν πιστεύσῃς καὶ πληροφορηθῇς, ὅτι
ταῦτά εἰσιν ἀληθῆ, βέβαια, ἀναντίρρητα,
ἡ τοιαύτη πληροφορία γίνεται ἀντιφάρμα-
κον πάσης θλίψεως· αὐτὴ σπογγίζει τὰ
δάκρυα τῶν ὀφθαλμῶν, γλυκαίνει τῆς
ἀρρώστιας τοὺς πόνους, διασκεδάζει τὴν
ζάλην τῆς ψυχῆς, φέρει γαλήνην καὶ χαρὰν
εἰς τὴν καρδίαν.

Πολλὰς καὶ μεγάλας θλίψεις ἐδοκίμα-
σεν ὁ προφητὰναξ Δαβίδ· καθ' ὑπερβολὴν ἐ-
στυγώρησαν αὐτὸν οἱ ἄδικοι διωγμοὶ τοῦ
Σαούλ· ἐτραυματίσεν τὴν καρδίαν αὐτοῦ
ὁ ἄωρος θάνατος τοῦ ἐκ τῆς Βηρσαβεὲ γεν-
νηθέντος αὐτῷ παιδίου· ἐλύπησαν αὐτὸν οἱ
συχνοὶ πόλεμοι τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ· κατέ-
θλιψεν αὐτὸν ἡ καταδρομὴ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ
Ἀβессαλώμ, καὶ ὁ ἐλεεινὸς αὐτοῦ θάνατος
ἔφερεν εἰς αὐτὸν βαθεῖς ἀναστεναγμοὺς καὶ
πικρὰ δάκρυα· ἔστρεψε τὸν νοῦν αὐτοῦ ἐν
τῷ καιρῷ τῶν συμφορῶν ἔνθεν κακεῖθεν,
νὰ εὕρῃ παρηγορίαν, πλὴν ματαίως ἐκοπί-
αζε, διότι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ οὐδεμίαν ἐδέχετο
παρηγορίαν. « Ἀπηνήνατο, ἔλεγε, παρακλη-
» θῆναι ἡ ψυχὴ μου ». Ἀλλ' ἐνθυμήθη, λέγει,
τὸν θεόν « Ἐμνήσθην τοῦ θεοῦ ». Τί τοῦτο
σημαίνει; αὐτὸς πάντοτε εἶχεν ἐν τῇ μνήμῃ
αὐτοῦ τὸν θεόν· διὰ τί οὖν λέγει, ὅτι τότε
ἐμνήσθη τοῦ θεοῦ, ὅτε ἡ ψυχὴ αὐτοῦ οὐκ
ἐδέχετο παρηγορίαν; Διότι τότε, ἐν τῷ
καιρῷ τῆς θλίψεως αὐτοῦ, ἐξηρεύνησεν
ἀκριβέστερον τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ οἰκονομούμενα
διὰ τῶν θλίψεων. « Ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς μου

» λέγει, τὸν θεὸν ἐξεζήτησα ». Ἐρευνήσας
δὲ, ἐπληροφορήθη, ὅτι ὁ θεὸς ἀπέστειλεν
αὐτῷ τὰς θλίψεις, ὅτι ὁ θεὸς ἐστὶ πανάγαθος
πατὴρ, ὅτι ὁ θεός, ὁ βλέπων τὰ μέλλοντα,
καθὼς καὶ τὰ παρόντα, οἰκονομεῖ πρὸς τὸ
συμφέρον ἡμῶν τὰ πάντα· ἡ τοιαύτη δὲ
πληροφορία οὐκ ἠπάτησεν αὐτὸν, ἀλλ' ἐποί-
ησεν ἔργον θαυμάσιον. « Ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς
» μου τὸν θεὸν ἐξεζήτησα, ταῖς χερσὶ μου
» νυκτὸς ἐναντίον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠπατήθην ». Ἐξερρίζωσε δηλαδὴ τὴν θλίψιν, καὶ ἔφερεν
εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ τὴν ἀγαλλίασιν·
διὸ μετὰ πολλῆς εὐφροσύνης ἐκραύγαζεν·
« Ἐμνήσθην τοῦ θεοῦ, καὶ εὐφράνθην ».

Ποῖος ἄλλος ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον
ἐδοκίμασεν ἢ ἐλεεινοτέρας συμφορὰς, ἢ
βεβαιότερας ἀνάγκας, ἢ θλιβερωτέρας
ὁδύνας ἐκείνων, ὅσας ἐδοκίμασεν εἰς ἓνα
καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ πολυάθλος Ἰώβ;
Πλούσιος ἦν ἐκεῖνος, πολύτεκνος, « Εὐγε-
» νῆς τῶν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν », ἐνδοξος,
ὑγιής· ἅμα δὲ, τουτέστιν ἀπὸ μιᾶς ἡμέρας
ἕως τῆς ἄλλης ἐγένετο πάμπτωχος, ἄτε-
κνος, ἰδιώτης, ἀσθενής καὶ κατατετραυμα-
τισμένος « Ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς ». Ἰωβ. 1. 3.
Εἰς τοιαύτην δὲ κατάστασιν κατήντησεν,
ὥστε « Ἐκάθητο ἐπὶ κοπρίας ἔξω τῆς
» πόλεως, καὶ ἔλαβεν ὄστρακον, ἵνα τὸν
» ἰχῶρα ξέῃ τῶν πληγῶν αὐτοῦ ». Ἦλθον
καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν οὐχὶ πρὸς
παρηγορίαν, ἀλλ' εἰς προσθήκην τοῦ πόνου
τῆς καρδίας αὐτοῦ· διότι αὐτοὶ ἐλθόντες
πρὸς αὐτὸν, ἤλεγχον αὐτὸν ἀυστηρῶς,
καὶ ἐξωνείδιζον αὐτὸν ὡς ὑποκριτὴν καὶ

παράνομον· καὶ αὐτὴ δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐπεσώρευε θλίψιν ἐπὶ τὰς θλίψεις αὐτοῦ, καὶ ἄλγος ἐπὶ τὰ ἄλγη αὐτοῦ, πειράζουσα καὶ προτρέπουσα αὐτόν, ἵνα βλασφημήσῃ. Ποῖον δὲ βάλαμον εὔρηκεν ὁ πανάριστος εἰς τοσαύτας θλίψεις; ποῖον ἔμπλαστρον εἰς τὰς τοσαύτας πληγὰς; ἐσυλλογίσθη ὁ παμμακάριστος, ὅτι ταῦτα πάντα ἐκ θεοῦ εἰσι, καὶ ὅτι ὁ θεὸς οὕτως εὐδόκησεν· ὅθεν ἰωβ. 1. 11. ἔλεγεν· « Ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτως » ἐγένετο ». Ἡ τοιαύτη δὲ πληροφορία ἔφερεν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὴν ἀνδρίαν, τὴν καρτερότητα, τὴν ὑπομονὴν, καὶ εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ τὴν πρὸς τὸν θεὸν εὐχαριστίαν. « Ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, ἐδόξα, » οὕτως ἐγένετο· εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου » εὐλογημένον ». Ὡς λόγια σεβάσματα, ἀγία, ψυχροσωτήρια· λόγια παρηγορητικὰ, ἱαματικὰ, χάριτος θείας πεπληρωμένα.

ἰσα. 1. 17. Θεὲ καὶ κύριε τῶν δυνάμεων, καὶ πάσης κτίσεως δημιουργε, « Πᾶσα δόσις ἀγα- » θὴ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον ἄνωθεν ἐστι » καταβαῖνον ἀπὸ σοῦ τοῦ πατρὸς τῶν » φώτων », δὸς ἡμῖν τοῦτο τὸ δῶρημα, ἵνα, ὅταν βασανίζωσιν ἡμᾶς τῆς ἀσθενείας οἱ πόνοι, ἢ τυραννῇ ἡμᾶς τῶν συμφορῶν ἢ θλίψις, μὴ βλέπωμεν κάτω εἰς τὴν γῆν, ὡς τὰ ἄλογα ζῶα, ἀλλ' ὡς λογικοὶ ἄνθρωποι

αἴρωμεν ἄνω εἰς τὸν οὐρανὸν τὰ ὄμματα· ἀξιώσον ἡμᾶς, ἵνα μνημονεύωμεν, ὅτι σὺ εἶ ἰωάν. 3. 6. ὁ πατὴρ ἡμῶν, ὅστις τοσοῦτον ἠγάπησας ἡμᾶς, ὥστε τὸν μονογενῆ σου υἱὸν ἔδωκας ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἡμῶν· καὶ ὅτι σὺ ἐξαποστέλλεις καὶ τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν δυστυχίαν, καὶ τὴν υἰεὶαν καὶ τὴν ἀσθένειαν, πληροφορήσον τὸν νοῦν ἡμῶν, ὅτι πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῶν ἀποστέλλεις τὰς διαφόρους θλίψεις· καὶ ὅτι πλήττεις, ἵνα ἰατρεύσῃς· παιδεύεις, ἵνα ἐλεήσῃς· τιμωρεῖς, ἵνα δοξάσῃς· θεὸς εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν τὸ νόημα, ὅπερ ἐνόησεν ὁ μακάριος Ἰωβ, ὅταν διὰ τῶν τοσοῦτων θλίψεων τὴν ὑπομονὴν αὐτοῦ ἐδοκίμαζες· βάλε εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν τὴν ἔννοιαν τῶν λόγων τῆς θείας προσευχῆς, ἣν ὁ μονογενὴς σου υἱὸς ἡμᾶς ἐδίδαξε.

Μακάριος, ἀδελφοί, ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις εἰς πᾶσαν θλίψιν αὐτοῦ καὶ φρονεῖ καὶ λέγει τὰ ἅγια τοῦ Ἰωβ λόγια· « Ὡς τῷ » Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτως ἐγένετο· εἶη τὸ ὄνο- » μα Κυρίου εὐλογημένον ». Μακάριος ἐκεῖ- ἰωβ. 1. 21. νος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις εἰς πᾶσαν θλιβεράν αὐτοῦ περίστασιν καὶ φρονεῖ καὶ λέγει τὰ θεῖα καὶ σωτήρια τῆς ψυχικῆς [σωτηρίας] ῥήματα· « Γεννηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν Ματθ. 6. 10. οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,
ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ.

ΠΡΟΓΟΝΟΙ τῶν Γαλατῶν, πρὸς οὓς ὁ θεσ-
πέσιος Παῦλος τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ ἔπεμ-
ψεν, ἦσαν οἱ Γάλλοι. Αὐτοὶ τὴν Ἑλλάδα
διελθόντες, καὶ διὰ τῆς ὁδηγίας τοῦ ἀρχι-
σρατῆγου αὐτῶν Βρούνου εἰς τὴν μικρὰν
Ἀσίαν καταντήσαντες, κατώκησαν εἰς τὸν
μεταξὺ Καππαδοκίας καὶ Φρυγίας τόπον,
Γαλατίαν αὐτὸν ὀνομάσαντες. Τούτους δὲ
τοὺς Γαλάτας πρῶτος ὁ Παῦλος ἐδίδαξε
τὸ εὐαγγέλιον, δις διὰ τῆς Γαλατίας διελ-
θὼν· πρῶτον μὲν, ὅτε ἐξελθὼν ἐκ τῆς Λύ-
στρας διεπορεύετο τὰς πόλεις· δεύτερον δὲ,
ὅταν ἀναχωρήσας ἀπὸ τῆς Ἀντιοχείας,
« Διήρχετο τὴν Γαλατικὴν χώραν καὶ τὴν
» Φρυγίαν ». Μαρτυρεῖ δὲ ὁ Παῦλος, ὅτι οἱ
Γαλάται μετὰ πολλῆς εὐλαβείας καὶ πε-
ριποιήσεως ὑπεδέχθησαν αὐτὸν, ὅτε ἦλθε
πρὸς αὐτοὺς, « Ὡς ἄγγελον θεοῦ λέγει,
» ἐδέξασθέ με, ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν. Μαρτυ-
ρῶ γὰρ ὑμῖν, ὅτι, εἰ δυνατόν, τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι ». Μετὰ δὲ ταῦτα ἐλθόντες εἰς τὴν Γαλα-
τίαν ἄνθρωποι ταραξίαι, καὶ τῆς εὐαγγε-
λικῆς διδασκαλίας φθορεῖς; ἐκ τῆς φρατρί-
ας ἐκείνων, οἵτινες ἠνάγκαζον τοὺς ἐξ ἐθνῶν

(ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣΤ. ΤΟΜ. Β΄.)

πιστεύοντας, ἵνα περιτέμνωται, ἔπεισαν
πολλοὺς τῶν Γαλατῶν, ὅτι ἡ τοῦ ἐβραϊκοῦ
νόμου περιτομὴ ἐστὶν ἀναγκαία πρὸς τὴν
σωτηρίαν. Τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ Παῦλος ἔγρα-
ψε τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολὴν, δέσμιος ὢν
ἐν Ῥώμῃ, ὡς φανεροῦσι ταῦτα τὰ ἐν τῷ
τέλει ταύτης τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ λόγια.
« Τοῦ λοιποῦ κόπους μοι μηδεὶς παρεχέ-
τω· ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ Κυρίου
» Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω. »
δι' αὐτῆς δὲ καὶ ἐνουθέτησε, καὶ διηρμή-
νευσε τὰ τῆς Γραφῆς, καὶ διὰ πολλῶν
ἀποδείξεων ἀπέδειξεν, ὅτι οὐχὶ τὰ τοῦ
νόμου ἔργα, ἀλλ' ἡ εἰς Χριστὸν πίστις
δικαιοῖ τὸν ἄνθρωπον· καὶ ὅτι, ἐὰν περι-
τέμνωνται, οὐδὲν ὠφελήσει αὐτοὺς ἡ τοῦ
Κυρίου Ἰησοῦ ἐνανθρώπησις. Ἐπειδὴ δὲ
ἐκεῖνοι οἱ ἀπατεῶνες, ἵνα εὐκολώτερον
πλανήσωσι τοὺς Γαλάτας, κατηγόρουν
τὸν Παῦλον, ὡς ἐκ ταύτης τῆς ἐπιστολῆς
συμπεραίνεται, λέγοντες, ὅτι αὐτὸς οὐδὲ
εἶδεν, οὐδὲ ἤκουσε τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν,
οὐδὲ ἐδιδάχθη, οὐδὲ ἀπεστάλη παρ' αὐτοῦ,
καθὼς ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ
Ἰωάννης, καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, ἀλλ'

ἐστὶ μαθητὴς τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ· διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη εὐθὺς εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἱστορῆσαι τὸ, ὅτι καὶ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν εἶδεν, ὑπ' αὐτοῦ δὲ καὶ ἐδιδάχθη, καὶ ἐπέμφθη, ἵνα κηρύξῃ τὸ εὐαγγέλιον· καὶ ὅτι, πρὶν ἢ ἔλθῃ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐδίδαξε τὴν πίστιν εἰς τὴν Ἀραβίαν καὶ εἰς τὴν Δαμασκόν· μόνον δὲ μετὰ τρία ἔτη, ἐξότου ἐπίστευσεν, ἦλθεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, οὐχ ἵνα διδάχθῃ ἐκεῖ τὰ τῆς πίστεως, ἀλλ' ἵνα ἱστορήσῃ τὸν Πέτρον, καὶ ὅτι οὐδένα ἄλλον τῶν ἀποστόλων εἶδεν, εἰμὴ τὸν Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου. Ταύτην τὴν ἀπολογία ἀὐτοῦ περιέχει ἡ σήμερον ἀναγνωσθεῖσα περικοπὴ ταύτης τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ, ἀρχομένη οὕτως.

Ἀδελφοί, γνωρίζω ὑμῖν τὸ εὐαγγέλιον, τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον. Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ, οὔτε ἐδιδάχθην· ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Προλαβὼν, ἤγουν ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ εἶπεν, ὅτι ἐστὶν ἀπόστολος, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων ἀπεσταλμένος, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου διωρισμένος πρὸς τὸ κήρυγμα, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. « Παῦλος ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ». Ἐπειτα προβάς, λέγει· δηλοποιῶ ὑμῖν, ὡς

Γαλάται, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον, ὅπερ ἐγὼ ἐκήρυξα « Οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον », ἤγουν οὐδὲ ἀνθρώπου ἔργον ἐστίν, οὐδὲ ἀνθρώπων νοήματα περιέχει· ἀλλὰ ποία τοῦ λόγου τούτου ἡ ἀπόδειξις; διότι, λέγει, ἐγὼ οὐδὲ παρέλαβον, οὐδὲ ἐδιδάχθην αὐτὸ ὑπὸ ἀνθρώπου, « Ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ ». Τοῦτο δὲ σημαίνει, ὅτι αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐφφάνισθαι, εἰς αὐτὸν παρέδωκε καὶ ἐδίδαξεν αὐτὸν τὸ εὐαγγέλιον. Ταῦτα δὲ εἰσιν ἡ πρότασις τῆς ἀπαντήσεως τῶν λόγων ἐκείνων τῶν ἀπατεώνων, οἵτινες ἐπλάνουν τοὺς Γαλάτας, φλυαροῦντες καὶ λέγοντες, ὅτι ὁ Παῦλος παρέλαβε καὶ ἐδιδάχθη τὰ τῆς πίστεως παρὰ ἀνθρώπων, οὐχὶ δὲ παρὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς ὁ Πέτρος καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι. Ταύτης δὲ τῆς προτάσεως ἐπιφέρει τὴν ἀπόδειξιν, λέγων.

Ἠκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφὴν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπόρθουν αὐτήν. Καὶ προέκοπτον ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτῆς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων.

Τόσον ἐπίσημοι καὶ περιδόητοι ἦσαν οἱ κατὰ τῶν χριστιανῶν διωγμοὶ τοῦ Παύλου.

Γαλ. 1. 11.
κτ.

Γαλ. 1. 11.

12.

Γαλ. 1. 13.

14.

Γαλ. 1. 1.

Πρ. 9.
13. 14.

λου, πρὶν ἢ πιστεύσῃ εἰς τὸν Χριστόν, ὥστε ὁ τοῦ Χριστοῦ μαθητῆς Ἀνανίας, ὁ ἐν τῇ Δαμασκῷ εὐρισκόμενος, ὅτε εἶπεν αὐτῷ ὁ δεσπότης Χριστός, ἵνα βαπτίσῃ τὸν Παῦλον, ἐδίστασε, καὶ ἀποκριθεὶς εἶπε·

« Κύριε, ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρός τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν Ἱερουσαλὴμ. Καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου ». Κἀν οὖν πολὺ ἦν τὸ ἀναμεταξύ τῆς Παλαιστίνης καὶ Γαλατίας διάστημα, ἐπειδὴ ὅμως πολλοὶ καὶ ἐξάκουστοι ἦσαν οἱ ῥηθέντες διωγμοί, ἐφθασεν ἡ τούτων φήμη καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Γαλατίαν. Τοῦτο οὖν γινώσκων ὁ Παῦλος, ἔγραφε πρὸς τοὺς Γαλάτας, λέγων· ὑμεῖς, ὦ Γαλάται, ἠκούσατε τὴν ἐμὴν ἀνατροφὴν ποτε ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ, ἥγουν ἠκούσατε τὸ πρότερόν μου πολίτευμα, ἠκούσατε κατὰ τὴν ἀνά τὸν τρόπον ἐγὼ ἐπολιτευόμην, ὅτε ἤμην προσηλωμένος εἰς τὰς παραδόσεις τῆς ἰουδαϊκῆς πίστεως· ἠκούσατε, ὅτι ἐγὼ ὑπερβαλλόντως « ἔδιδον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ », τουτέστι τοὺς εἰς Χριστὸν πιστεύοντας· « καὶ ἐπόρθουν αὐτήν »· ἥγουν κατέφθειρον καὶ ἐξηφάνιζον αὐτούς· ἐπειδὴ δὲ ἤμην ζηλωτὴς τῶν ὑπὸ τῶν πατέρων μου παραδοθεισῶν παραδόσεων, ἡ προκοπὴ μου ἐν τῇ ἰουδαϊκῇ πίστει ὑπερέβαινε τὴν προκοπὴν πολλῶν ὁμογενῶν μου, καὶ τὴν αὐτὴν ἐχόντων ἡλικίαν, ἣν ἐγὼ εἶχον. Πόσον δὲ ζηλωτὴς ἦν ὁ Παῦλος ὑπὲρ τοῦ ἰουδαϊσμοῦ, ἐμφαντικῶς ἐ-

στόρησεν ὁ θεηγόρος Λουκᾶς, εἰπών. « Σαῦλος δὲ ἐλυμαίνετο τὴν ἐκκλησίαν, κα-
 » τὰ τοὺς οἴκους εἰσπορευόμενος, σύρων
 » τε ἅμα ἄνδρας καὶ γυναῖκας, παρεδί-
 » δου εἰς φυλακὴν. Ὁ δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμ-
 » πνέων ἀπειλῆς καὶ φόβου εἰς τοὺς μαθη-
 » τὰς τοῦ Κυρίου, προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ,
 » ᾐτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς Δα-
 » μασκὸν πρὸς τὰς συναγωγὰς, ὅπως, εἰάν
 » τινες εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας ἄνδρας τε
 » καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς Ἱε-
 » ρουσαλὴμ ». Ἀλλὰ πῶς διὰ τούτων τῶν λόγων ἀπέδειξεν ὁ Παῦλος, ὅτι δι' ἀποκαλύψεως ἐδιδάχθη τὸ εὐαγγέλιον; Αὐτὸς ἡτοίμασε καὶ παρέθηκε τὴν ὕλην τῆς ἀποδείξεως, ἀφῆκε δὲ τὸν καθένα, ἵνα ἐπιφέρῃ τὸ συμπέρασμα. Ὁ καθ' ὑπερβολὴν διώκων καὶ ἐξαφανίζων τοὺς χριστιανούς, γίνεται ἀπόστολος καὶ πρόμαχος τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὁ ὑπὲρ πάντας τοὺς τότε Ἰουδαίους ζηλωτὴς τῶν ἰουδαϊκῶν παραδόσεων, ὁ ὑπὲρ πάντας τοὺς τότε Ἰουδαίους ὑπερασπιζόμενος τοὺς ἰουδαίους νόμους, γίνεται διδάσκαλος τοῦ εὐαγγελίου, καὶ κηρύττει πανταχοῦ, ὅτι κατηργήθησαν τὰ ἰουδαϊκὰ παρατηρήματα. Τί ἐστὶ τοῦτο; πόθεν ἡ τοιαύτη παραδοξοτάτη μεταβολὴ ἀπὸ μιᾶς καιροῦ σιγμῆς εἰς ἄλλην; πόθεν ἐκεῖνος, ὅστις ὡς ἄγριον θηρίον « ἔμ-
 » πνέων ἀπειλῆς καὶ φόβου εἰς τοὺς μα-
 » θητὰς τοῦ Κυρίου », ἐπορεύετο εἰς τὴν Δαμασκὸν, ἵνα ἐξαφανίσῃ πάντας τοὺς χριστιανούς, μεταβάλλει εἰς τὸν δρόμον βουλὴν καὶ γνώμην, καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν

Αὐτ. 18 Δαμασκὸν ἡμέρος, ὡς ἄρνιον, πίπτει εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἀνανίου, καὶ βαπτίζεται ὑπ' αὐτοῦ; Πόθεν ὁ ἄγνων τὰ μυστήρια τῆς πίστεως, εὐθὺς μετὰ τὸ βάπτισμα γίνεται διδάσκαλος, καὶ κηρύττει αὐτὰ ἐκεῖ εἰς τὴν Δαμασκὸν, ἔπειτα καὶ εἰς τὴν Ἀραβίαν; Πόθεν ἡ τοιαύτη ἀκατανόητος μεταβολή; πόθεν ἡ τοσαύτη καὶ τοιαύτη γνῶσις τῶν μυστηρίων τῆς πίστεως; « Αὕτη » ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου ». Αὐτὸς οὖν ὁ θεὸς, ὅστις μετέβαλε τὴν βουλὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς πλάνης εἰς τὴν ἀλήθειαν, αὐτὸς ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτὸν τὸ εὐαγγέλιον, ἡγουν πάντα τὰ δόγματα καὶ τοὺς νόμους τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἐπιβεβαιουσι ταῦτα καὶ τὰ ἀκόλουθα τοῦ Παύλου λόγια.

Γαλ. 15. Ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ θεός, ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου, καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ, 16. Ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί, ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εὐθέως οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι.

Πότε ἀπεκάλυψεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν Παῦλον; Ὅτε ὁ Παῦλος ἐπορεύετο εἰς τὴν Δαμασκὸν, ἵνα σύρῃ τοὺς χριστιανούς δεδεμένους εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Τότε, ὅτε « Ἐξαίφνης περιήστραψεν αὐτὸν » φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ· καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν, ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ. Σαοὺλ, Σαοὺλ, τί με διώκεις; Εἶπε δέ· τίς

» εἶ, Κύριε; ὁ δὲ Κύριος εἶπεν αὐτῷ. Ἐγὼ » εἰμι Ἰησοῦς, ὃν σὺ διώκεις ». Ταύτην δὲ τὴν ἀποκάλυψιν οὐ μόνον ὁ ἱερός Λουκᾶς ἱστορήσεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Παῦλος διηγήσατο εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ἐνώπιον τοῦ Πράξ. 22. χιλιάρχου καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὴν Καισάρειαν ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως Ἀγρίππα καὶ τοῦ ἡγεμόνος Φήστου, καὶ Πράξ. 26. πάντων τῶν ἐκεῖ περιεστώτων· ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ἀποκαλύψει προεχείρισεν αὐτὸν ὁ θεὸς ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν τῶν ἐθνῶν, εἰπὼν πρὸς αὐτόν· « Εἰς τοῦτο γὰρ ὤφθην Αὐτ. 16, 17. » σοι, προχειρίσασθαί σε ὑπηρέτην ὧν τε » εἶδες, ὧν τε ὀφθήσομαί σοι· ἐξαιρούμενός » σε ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς νῦν » ἐγὼ σε ἀποστέλλω ». Πρὸς τούτοις δὲ καὶ ὅτε ἀπεκαλύφθη αὐτῷ ὁ Χριστὸς εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅταν προσευχόμενος ἐγένετο ἐν ἐκστάσει· διότι καὶ τότε εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Χριστός. « Πορεύου, Πράξ. 22, 21. » ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἐξαποστελῶ σε ». Ἐπειδὴ οὖν ὁ Χριστὸς ἀπέστειλεν αὐτὸν διδάξαι τὰ ἔθνη, καὶ προεχείρισεν αὐτὸν ὑπηρέτην, ἡγουν κήρυκα ὧν τε εἶδεν, καὶ ἔμελλεν ἰδεῖν κατὰ ἀποκάλυψιν, φανερόν ἐστιν, ὅτι αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδίδαξεν αὐτὸν τὸ εὐαγγέλιον, ὃ ἔμελλε κηρύττειν καὶ διδάσκειν. Τὰ γεγόμενα δὲ τότε ἐν ταύταις ταῖς ἀποκαλύψεσι μετὰ συντομίας καὶ πάσης ταπεινοφροσύνης ἔγραψε πρὸς τοὺς Γαλάτας, ἀναφέρων τὸ ὅλον οὐχὶ εἰς τὴν ἀξιοσύνην καὶ ἀρετὴν αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς τὴν ἀγαθότητα καὶ εἰς τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, « Ὅτε δὲ, λέγει, εὐδόκησεν ὁ θεός », ἡγουν

ὅτε ἐξ ἰδίας ἀγαθότητος ἠθέλησεν ὁ θεός, (ὅστις ἐκ κοιλίας μητρός μου διώρισέ με, καὶ διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐκάλεσέ με εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἐπάγγελμα), ἵνα φανερώσῃ εἰς ἐμὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, τότε ἐγὼ « Οὐ » προσανέθεμην σαρκὶ καὶ αἵματι », οὐ προσεκολλήθην δηλονότι, οὐδὲ ἀφίέρωσα τὴν ἐμὴν ἐλπίδα εἰς συγγενεῖς καὶ φίλους, οὐδὲ εἰς ὁμογενεῖς καὶ συμπολίτας, ἀλλὰ καταλιπὼν τὰ πάντα, ἔτρεξα κηρύττων τὴν πίστιν. Οὗτος δὲ ὁ λόγος, « Οὐ » προσανέθεμην σαρκὶ καὶ αἵματι », ἔχει καὶ τὴν ἐξῆς ἔννοιαν· οὐ προσεκολλήθην, οὐδὲ ἀφίέρωσα ἐμαυτὸν εἰς ἀνθρώπους, ἡγουν εἰς τοὺς ἀποστόλους, ἵνα διδάχθῃ ὑπ' αὐτῶν τὰ περὶ πίστεως, ἐπειδὴ ἐδιδάχθην αὐτὰ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Βλέπε δὲ, ὅτι τοῦτο τὸ νόημα κατάλληλόν ἐστιν εἰς τὰ ἀκόλουθα.

Οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα, πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους· ἀλλ' ἀπῆλθον εἰς Ἀραβίαν, καὶ πάλιν ὑπέστρεψα εἰς Δαμασκόν.

Τετράκις ἦλθεν ὁ Παῦλος εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα· πρῶτον μὲν, ὅταν παρέστησεν αὐτὸν ὁ Βαρνάβας ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων· δεύτερον δὲ, ὅταν οἱ Ἀντιοχεῖς ἀπέστειλαν αὐτὸν μετὰ τοῦ Βαρνάβα, ἵνα φέρῃ τὴν ὑπ' αὐτῶν συναχθεῖσαν ἐλεημοσύνην πρὸς τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἰουδαίαν· τρίτον, ὅταν ἡ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν ἐκκλησία διέταξεν, ἵνα αὐτός τε καὶ ὁ Βαρνάβας, καί

τινες ἄλλοι ἐξ αὐτῶν, ἐλθόντες εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐρωτήσωσι τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους περὶ τοῦ ζητήματος τῆς περιτομῆς· τέταρτον, ὅτε διὰ τῆς συμβουλῆς τῶν πρεσβυτέρων ἀγνισθεῖς, εἰσέβη εἰς τὸ ἱερόν. Πῶς οὖν λέγει· « Οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους »; Εἶπε προλαβόν· « Εὐθέως οὐ προσανέθεμην »· τοῦτο δὲ τὸ, « Εὐθέως » λαμβάνεται ἀπὸ κοινοῦ, ἡγουν ἀναφέρεται καὶ εἰς τὰ κατώτερα· « Οὐδὲ ἀνῆλθον εὐθέως εἰς Ἱεροσόλυμα ». Ἀληθῶς δὲ οὐκ ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα εὐθύς τότε, ὅταν εἶδε τὴν πρώτην ἀποκάλυψιν, ἀλλ' ἀπῆλθεν εὐθύς εἰς τὴν Ἀραβίαν, ἵνα κηρύξῃ ἐκεῖ τὸ εὐαγγέλιον, ἔπειτα πάλιν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Δαμασκόν· ἐκεῖθεν δὲ διὰ τὴν ἐπιβουλὴν τῶν Ἰουδαίων φυγὼν νυκτὸς διὰ τοῦ τείχους ἐν σφυρίδι, ἦλθεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅπου ὁ Βαρνάβας παρέστησεν αὐτὸν πρὸς τοὺς ἀποστόλους. Ὅστις ἀναγινώσκει τὸ ἔννατον κεφάλαιον τῶν πράξεων τῶν ἀποστόλων, νομίζει, ὅτι ὁ Παῦλος εὐθύς μετὰ τὸ βάπτισμα φυγὼν ἐκ τῆς Δαμασκοῦ διὰ τὴν ἐπιβουλὴν τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ παρέστη ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων· ἀλλὰ τοῦτο συμβαίνει, ἐπειδὴ ὁ Λουκᾶς, εἴτε τῇ συντομίᾳ προσέχων, εἴτε ἀγνοῶν τὴν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ ἐπιδημίαν τοῦ Παύλου, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ὑπ' αὐτοῦ κατορθωθέντα, ἐσιώπησε τὴν ἀπὸ τῆς Δαμασκοῦ εἰς τὴν Ἀραβίαν ἔλευσιν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀπ' αὐτῆς ἐπιστροφὴν αὐτοῦ εἰς τὴν Δαμασκόν. Σημειῶσαι δὲ, ὅτι οὐκ ἐξ ὑπερηφανείας εἶπεν

Γαλ. 1.17.

Πράξ. 9. αὐτὸν ὁ Βαρνάβας ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων.
28.
Πράξ. 11. δεύτερον δὲ, ὅταν οἱ Ἀντιοχεῖς ἀπέστειλαν αὐτὸν μετὰ τοῦ Βαρνάβα, ἵνα φέρῃ τὴν ὑπ' αὐτῶν συναχθεῖσαν ἐλεημοσύνην πρὸς τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἰουδαίαν· τρίτον,
30.

Πράξ. 15. ὅταν ἡ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν ἐκκλησία διέταξεν, ἵνα αὐτός τε καὶ ὁ Βαρνάβας, καί

Πράξ. 21.
29.

Πράξ. 9.
25, 27.

ὁ Παῦλος, ὅτι οὐκ ἦλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἀποστόλους, συλλογιζόμενος, ὅτι οὐδεμίαν χρεῖαν εἶχεν ὡς ἀνώτερος αὐτῶν· διότι πῶς ὑπερηφανεύετο ὁ λέγων καὶ γράφων, ὅτι ἐστὶν ἑκτρωμα, καὶ ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωξε τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ; ἢ πῶς ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἀνώτερον τῶν ἀποστόλων ἐκεῖνος, ὅστις ἔλεγεν·

1. Κορ. 15.
8.
Γαλ. 1. 13.
1. Κορ. 15.
9.

Γαλ. 2. 9. « Ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων· ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος »· καὶ ὠνόμαζε τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην στύλους; Εἶπε δὲ ταῦτα, ἵνα δείξη, ὅτι οὐχὶ οἱ ἀπόστολοι, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδίδαξεν αὐτὸν τὰ τῆς πίστεως· καὶ διὰ τούτου ἐξάλειψεν τὴν κατηγορίαν τῶν ψευδαποστόλων, οἵτινες ἐπλάνουν πολλοὺς, λέγοντες, ὅτι ὁ Παῦλος ἐδιδάχθη ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, καὶ οὐχὶ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς οἱ ἀπόστολοι. Ὅτι δὲ εὐλαβεῖτο καὶ ἐσέβετο τοὺς ἀποστόλους, μαρτυροῦσι τὰ ἐξῆς.

Γαλ. 1. 18.

Ἐπειτα μετὰ ἔτη τρία ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα ἱστορῆσαι Πέτρον· καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε.

Μετὰ ἔτη τρία, ἀπὸ τοῦ καιροῦ δηλονότι τῆς εἰς Χριστὸν ἐπιστροφῆς αὐτοῦ, ἀνέβη εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα· ἀνέβη δὲ, οὐχ ἵνα διδαχθῇ τὰ τῆς πίστεως ὑπὸ τοῦ Πέτρου· ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν διδάσκαλος τῆς πίστεως, ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ προκείμενος, καὶ τρία ἔτη προλαβὼν ἐδίδα-

σκε τὸ εὐαγγέλιον, ἀλλ' ἵνα ἱστορήσῃ τὸν Πέτρον, ἡγουν, ἵνα ἴδῃ καὶ παρατηρήσῃ τὸ πολίτευμα, τὰ ἔργα, τὰ θαύματα τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου· Ἐπέμεινε δὲ πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε· καὶ ἡ μὲν ἔλευσις τοῦ Παύλου εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπίτηδες διὰ τὸν Πέτρον δηλοποιεῖ τὴν εὐλαβητικὴν ὑπόληψιν καὶ τὸ σέβας τοῦ Παύλου τὸ πρὸς τὸν Πέτρον· ἡ δὲ δεκαπενταήμερος διαμονὴ μετ' αὐτοῦ τὴν μεταξὺ ἀλλήλων ἀδελφικὴν ἀγάπην καὶ συμφωνίαν. Πρὸς τοῦτοις ἡ μὲν ἔλευσις ἐξαλείφει τὴν περὶ τῆς ὑψηλοφροσύνης τοῦ Παύλου ὑποψίαν· ἡ δὲ δεκαπενταήμερος διαμονὴ πληροφορεῖ, ὅτι οὐκ ἐξ ἐχθροπαθείας, ἀλλ' ἐξ ἀγάπης, καὶ ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὠφελείας ἤλεγξε κατὰ πρόσωπον ἐνώπιον πάντων τὸν Πέτρον ὁ Παῦλος.

Γαλ. 2. 14.

Ἄλλοτε δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰμὴ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου.

Γαλ. 1. 19.

Μὴ νομίσης, ὅτι οὐδέποτε εἶδεν ὁ Παῦλος ἄλλον ἀπόστολον, εἰμὴ τὸν Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου· διότι αὐτὸς εἶδε τοὺς ἀποστόλους, καὶ ὅταν παρέστησεν αὐτὸν ὁ Βαρνάβας ἐνώπιον αὐτῶν· « Καὶ ἦν μετ' αὐτῶν εἰσπορευόμενος καὶ ἐκπορευόμενος » ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ παρρησιαζόμενος ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ». Καὶ ὅταν παρεδέχθησαν αὐτόν τε καὶ τὸν Βαρνάβαν ἡ ἐκκλησία καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι· καὶ ὅταν ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Κηφᾶς καὶ ὁ Ἰωάννης « Ἐδωκαν αὐτῷ δεξιὰς, καὶ

Πράξ. 9.
28.

Πράξ. 15.

Γαλ. 2. 9. » Βαρνάβα κοινωνίας ». Ἐπειδὴ δὲ πολλὰ-
 κισ ἦλθεν ὁ Παῦλος εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, οὐκ
 οἶδαμεν ἀσφαλῶς, πότε ἄλλον τῶν ἀποστό-
 λων οὐκ εἶδε πλὴν τοῦ Ἰακώβου τοῦ ἀδελ-
 φοῦ τοῦ Κυρίου· ὅταν δὲ ἀναχωρήσας ἀπὸ
 τῆς Μιλήτου ἦλθεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ,
 τότε φαίνεται, ὅτι ὁ μὲν Ἰάκωβος, ὡς ψη-
 φισθεὶς τῆς πόλεως ἐκείνης ἐπίσκοπος, ἦν
 μόνος ἐκεῖ, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπόστολοι ἦσαν
 διεσπαρμένοι εἰς διάφορα τοῦ κόσμου μέρη,
 κηρύττοντες τὸ εὐαγγέλιον· διότι περὶ ταύ-
 τῆς τῆς εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ἐλεύσεως
 αὐτοῦ λέγει ὁ ἱερός Λουκᾶς· « Τῇ δὲ ἐπιού-
 » σῃ εἰσῆει ὁ Παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς Ἰά-
 » κωβον, πάντες τε παρεγένοντο οἱ πρε-
 » σβύτεροι ». Μήπως οὖν τότε ὁ Παῦλος
 » ἑτερον τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδεν ἐκεῖ,
 » εἰμὴ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου »;
 Περὶ δὲ τῆς τοῦ Ἰακώβου ἀδελφότητος,
 τινὲς μὲν λέγουσιν, ὅτι ὁ Ἰάκωβος ἦν ἀδελ-
 φὸς τοῦ Κυρίου, καθὼς ἦν υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ,
 τοῦ λεγομένου πατρὸς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ·
 ἦσαν δὲ ὁ Ἰωσήφ καὶ ὁ Κλωπᾶς ἀδελφοί·
 ἐπειδὴ δὲ ὁ Κλωπᾶς ἀπέθανεν ἄτεκνος,
 ἐπεγάρμωρευσεν ὁ Ἰωσήφ κατὰ τὴν τοῦ

ἐβραϊκοῦ νόμου διάταξιν τὴν γυναῖκα αὐ-
 τοῦ, μεθ' ἧς ἐγέννησε τὸν Ἰάκωβον καὶ
 τὴν Μαρίαν, ἣτις ἐλέγετο ἀδελφὴ τῆς μη-
 τρὸς τοῦ Κυρίου· καθότι ὁ Ἰωσήφ τόπον
 πατρὸς ἐπεῖχεν ὡς πρὸς τὴν ἀειπαρθένον
 θεοτόκον. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅτι ὁ Ἰάκωβος
 ἀνεψιὸς ἦν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, γεγεννημέ-
 νης ἐκ τοῦ Κλωπᾶ καὶ τῆς γυναικὸς αὐ-
 τοῦ Μαρίας, τῆς ἀδελφῆς τῆς θεοτόκου· κατ'
 ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἀδελφοὺς ἰσχυρόμαζον
 καὶ τοὺς ἀνεψιούς οἱ Ἰουδαῖοι. Ἀλλ' ἴσως
 οὐδὲν ἐμποδίζει, ἵνα νοήσωμεν, ὅτι ὁ μὲν
 Ἰωσήφ, πρὶν ἢ μνηστευθῇ τὴν ὑπεραγίαν
 θεοτόκον, ἐγέννησε μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ
 οὐ μόνον τὸν Ἰάκωβον, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἰωσὴ
 καὶ τὸν Σίμωνα καὶ τὸν Ἰούδαν, ἔτι δὲ
 καὶ θυγατέρας· καὶ ὅτι πάντες οὗτοι ἐλέ-
 γοντο ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ,
 καθὼς καὶ ὁ Ἰωσήφ πατὴρ αὐτοῦ· πρὸς τοῦ-
 τοις δὲ, ὅτι ἡ Μαρία ἢ τοῦ Κλωπᾶ, γυνὴ ἦν
 τοῦ Κλωπᾶ, καὶ ἀδελφὴ ὁμοπάτριος, οὐχὶ
 δὲ ὁμομήτριος τῆς θεοτόκου, ὡς γεγεννημέ-
 νη μὲν ὑπὸ τοῦ Ἰωακείμ, οὐχὶ δὲ καὶ ὑπὸ
 τῆς Ἀννης, ἀλλ' ὑπὸ ἄλλης προλαβούσης
 γυναικὸς αὐτοῦ.

Θεοδώρητ.
αὐτ.

Ματθ. 13.
25.

Ιωάν. 19.
26.

Πράξ. 21.
18.

Θεοφυλ.
αὐτ.
ἔρα καὶ τὸν
Χρυσ.
αὐτ.

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,
ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ.

ὍΣΑ σήμερον ἠκούσαμεν ἀναγνωσθέντα ἐκ τῆς πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῆς τοῦ θεοφόρου Παύλου, αὐτά εἰσιν ἡ ἀπολογία αὐτοῦ κατ' ἐκείνων, οἵτινες ἐσυκοφάντουν αὐτόν, καὶ διὰ τῆς τοιαύτης συκοφαντίας ἐβλαπτον τὰς ψυχὰς τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων. Καὶ πρῶτον μὲν παρατηροῦντες ταύτην τὴν ἀπολογίαν αὐτοῦ, βλέπομεν, ὅτι αὐτὴ πολλὰ διαφέρει τοῦ τρόπου, δι' οὗ ἡμεῖς ἀπολογούμεθα κατὰ τῶν συκοφαντούντων ἡμᾶς. δεύτερον δὲ ἐρευνῶντες, τίς ἐστὶν ὁ πρῶτος τῆς συκοφαντίας εὑρετὴς, ποία ἡ πηγὴ, ἐξ ἧς αὐτὴ ἀναβλύζει, ποία ἔργα αὐτὴ ἐκτελεῖ, εὐρίσκουμεν, ὅτι ἡ συκοφαντία ἐστὶν ἀληθῶς τὸ μέγα καὶ φρικτὸν ἁμάρτημα. Ἐπειδὴ δὲ καὶ συκοφάνται πολλοὶ εἰς τὸν κόσμον, καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ κακῶς κατὰ τῶν συκοφαντούντων ἀπολογούμενοι, ψυχωφελές ἐστιν, ἵνα περὶ τούτων σήμερον λαλήσωμεν, ἐλπίζοντες, ὅτι τῇ τοῦ θεοῦ δυνάμει ὁ λόγος διδάξει τὸν τρόπον τῆς κατὰ τῶν συκοφαντῶν ἀπολογίας, καὶ τὴν τελείαν ἀποχὴν τοῦ φοβερωτάτου τῆς συκοφαντίας ἁμαρτήματος.

Πῶς ἡμεῖς ἀπολογούμεθα, ὅταν ἀκούωμεν τὴν καθ' ἡμῶν συκοφαντίαν; Θεατρίζομεν τὰ τῶν συκοφαντησάντων ἡμᾶς ἐλαττώματα, ἢ ὑβρίζομεν αὐτοὺς δι' ἀπρεπῶν ὕβρεων, ἢ καταρώμεθα αὐτοὺς φοβερὰς κατάρας, ἢ φοβερίζομεν αὐτοὺς αὐστηρὰς τιμωρίας, ἢ ὀρκίζόμεθα φρικτοὺς ὄρκους, ἢ ἀντισυκοφαντοῦμεν αὐτοὺς συκοφαντήματα, βαρύτερα τῶν ὑπ' αὐτῶν καθ' ἡμῶν ἐκφωνηθέντων. Πολλάκις δὲ ταῦτα πάντα ὁμοῦ ἀκοντίζομεν κατ' αὐτῶν, μάλιστα, ὅταν ἀνάψῃ ἐν ἡμῖν ὁ θυμὸς, καὶ ἐκκαυθῇ ἡ ὀργή, καὶ ὑπερπερισσεύσῃ ἡ ἀγανάκτισις. Νομίζομεν δὲ, ὅτι τοιοῦτοτρόπως ἀπολογούμενοι, πλύνομεν τῆς συκοφαντίας τὴν ἀτιμίαν, καὶ βλάπτομεν τοὺς συκοφαντήσαντας. Πεπλανημένοι ἡμεῖς, οἵτινες ποιούμεν τὰ κακά, ἵνα ἐξ αὐτῶν τρυγήσωμεν τὰ καλά. ἀνόητοι ἡμεῖς, οἵτινες ἐπιχειροῦμεν ἰατρεῦσαι τὸ κακὸν διὰ τοῦ κακοῦ. ἄθλιοι ἡμεῖς, οἵτινες οὐχ ὑπακούομεν εἰς τὴν ἀποστολικὴν ἐντολήν, τὴν λέγουσαν· « Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ· ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν ». Ἡμεῖς ἐλπίζομεν, ὅτι οἱ ἀκούοντες τὴν τοιαύτην ἡμῶν ἀπολογίαν,

δικαιολογοῦσι μὲν ἡμᾶς, κατακρίνουσι δὲ τοὺς συκοφάντας· πολλάκις ὁμῶς συμβαίνει τὸ ἐναντίον, μάλιστα ὅταν οἱ ἀκούοντες τύχωσιν ἄνθρωποι διακριτικοὶ καὶ φρόνιμοι· διότι, ὅταν αὐτοὶ ἀκούωσιν ἡμᾶς κατηγοροῦντας, ὑβρίζοντας, καταρωμένους, φοβερίζοντας, ὀρκομοτοῦντας, καὶ βλέπωσιν ἡμᾶς φλογιζομένους ὑπὸ τῆς ὀργῆς, καὶ ἐκμαινομένους ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, συμπεραίνουσιν, ὅτι ἐσμέν ἄνθρωποι φιλοκατήγοροι, ὑβρισταί, ὀργίλοι, θυμώδεις, ἐμπαθεῖς, ἐνὶ λόγῳ, ἄνθρωποι κακοήθεις, καὶ διεστραμμένοι· ὅθεν ἢ ἀπιστοῦσιν ὅλως εἰς ὅσα ἡμεῖς λέγομεν, ἢ διστάζουσι περὶ τῆς τούτων ἀληθείας.

Ἀλλὰ τί ποιητέον, λέγεις, εἰς ταιαύτην περίστασιν; Πρέπον ἄρα γε ἐστίν, ἵνα ἐπαινέσω, καὶ εὐχηθῶ, καὶ εὐλογήσω τὸν συκοφάντην μου; ἢ πρέπον ἐστίν, ἵνα κλείσω τὸ στόμα μου, καὶ βάλω θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χεῖλη μου, καὶ ὑποφέρω τὴν ἐκ τῆς συκοφαντίας βλάβην; Ἐὰν ποιήσης τὸ πρῶτον, οὐαὶ εἰς τὸν συκοφάντην σου· διότι τότε οἱ ἔπαινοι καὶ αἱ εὐχαὶ καὶ αἱ εὐλογίαι σου γίνονται ἄνθρακες, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπισωρευόμενοι· ἐπιβεβαιοῖ σε περὶ τούτου ὁ θεῖος ἀπόστολος. « Ἐὰν πεινᾷ, » λέγει, ὁ ἐχθρὸς σου, ψώμιζε αὐτόν, ἐὰν » διψᾷ, πότιζε αὐτόν· τοῦτο γὰρ παιῶν, » ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ». Ἐὰν δὲ τελέσης τὸ δεύτερον, γίνεσαι πανευτυχής· διότι τότε ὁ θεὸς ἀναλαμβάνει τὴν φροντίδα τῆς κατὰ τοῦ συκοφάντου σου ἐκδικήσεως. « Γέγραπται γάρ· » ἐμοὶ ἐκδίκησις· ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει

» Κύριος ». Τότε ὁ παντοδύναμος θεὸς διὰ τῶν τρόπων, οὓς αὐτὸς οἶδε, σὺ δὲ οὐ γινώσκεις, οὐ μόνον διαφυλάττει σε ἀπὸ τῆς βλάβης τῆς συκοφαντίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν συκοφάντην ἀποδίδωσι τὴν πρέπουσαν αὐτῷ τιμωρίαν. « Ἐμοὶ ἐκδίκησις· ἐγὼ » ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος ». Αὐτὸς τότε τὸν μὲν συκοφάντην παιδεύει, σὲ δὲ τὸν συκοφαντούμενον μακαρίζει. « Μακάριοί ἐστε, » λέγει, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, καὶ διώξωσι, » καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, » ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ ».

Ματθ. 5.
11.

Ἀλλ' ἐὰν σιωπήσωμεν, λέγετε, οἱ τὴν συκοφαντίαν ἀκούοντες νομίζουσιν, ὅτι οὐκ ἀπολογούμεθα, ἐπειδὴ οὐκ ἔχομεν ἀπολογίας λόγον, καὶ ἐπομένως πείθονται, ὅτι ἀλήθειά εἰσι τὰ καθ' ἡμῶν λεγόμενα, καὶ οὐχὶ συκοφαντία. Ἀληθῶς, τοῦτο ἐνδέχεται, πλὴν ἐνδεχόμενόν ἐστι καὶ τὸ ἐναντίον, ἡγουν, τὸ, ὅτι οἱ ἀκούοντες τὴν συκοφαντίαν, καὶ βλέποντες ἐν ἡμῖν τὴν ἀρετὴν τῆς ὑπομονῆς τῆς πραότητος, τῆς ἀνεξικακίας, πεισθῶσιν, ὅτι συκοφαντία καὶ οὐχὶ ἀλήθειά εἰσι τὰ καθ' ἡμῶν λεγόμενα. Πλὴν ἔστω ἐξ ὑποθέσεως ἀληθὲς τὸ πρῶτον· ἀπολογήθητε οὖν κατὰ τῆς συκοφαντίας· ἡ ἀπολογία οὐκ ἔστιν ἁμαρτία· διότι καὶ οἱ ἅγιοι, καὶ αὐτὸς ὁ ἅγιος τῶν ἁγίων συκοφαντούμενοι ἀπελογήθησαν· ἀπολογήθητε οὖν, ἀλλ' οὐχὶ κατηγοροῦντες καὶ ὑβρίζοντες, οὐδὲ καταρώμενοι καὶ φοβερίζοντες, οὐδὲ ὀρκομοτοῦντες καὶ ἀντισυκοφαντοῦντες· ἀπολογήθητε, ἀλλὰ μὴ μετὰ θυμοῦ καὶ ὀργῆς καὶ κραυγῆς· ἀλλὰ καθὼς ἀπεκρίνοντο

Ρωμ. 12.
20.

Αὐτ. 19.

οἱ ἅγιοι, ἤγουν παρισάντες καὶ ἐκφράζοντες τοὺς λόγους, τοὺς ἀποδεικνύοντας, ὅτι ἐξ ἐαυθῶν καὶ καθαροὶ τῆς συκοφαντίας.

Τί εἶπεν ὁ Ἰωσήφ πρὸς τὸν ἀρχιαινοχόον τοῦ Φαραῶ, ὅταν διηγούμενος αὐτῷ τὴν ἐκ τῆς συκοφαντίας ἀκολουθήσασαν αὐτῷ συμφορὰν, παρεκάλει αὐτόν, ἵνα μεσιτεύσῃ πρὸς τὸν Φαραῶ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ; Ἐθεάτρισε τὴν ἀναίσχυντον ἀσέλγειαν τῆς Αἰγυπτίας; ἢ κατηγόρησε τὴν ἀπάνθρωπον ἀσπλαγχνίαν αὐτῆς; ἢ κατηράσατο αὐτήν; ἢ ὠργίσθη, ἐνθυμηθεὶς τὴν συκοφαντίαν αὐτῆς; Οὐδὲν τούτων ἐποίησεν, ἀλλὰ μετὰ πάσης πραότητος εἶπεν· ἐκλεψάν με ἐκ τῆς γῆς τῶν Ἑβραίων· ὥδε δὲ εἰς τὴν Αἴγυπτον οὐδὲν κακὸν ἐποίησα, καὶ ὁμῶς κατέκλεισάν με εἰς ταύτην τὴν ὑπόγειον φυλακὴν. » Ὅτι » κλοπῇ ἐκλάπην ἐκ γῆς Ἑβραίων· καὶ ὥδε » οὐκ ἐποίησα οὐδὲν, ἀλλ' ἐνέβαλόν με εἰς τὸν » λάκκον τοῦτον. » Ἰδοὺ πῶς οὗτος ὁ ἅγιος ἄνθρωπος καθιστόρησε τὰ περὶ τῆς κατ' αὐτοῦ συκοφαντίας· ἐδικαιολόγησε μὲν ἑαυτόν, οὐδένα δὲ κατέκρινε.

Πῶς ἀπελογήθη ὁ Παῦλος ἐναντίον εἰς τὴν συκοφαντίαν τῶν ψευδαποστόλων; Ἐκεῖνοι μὲν ἐσυκοφάντησαν αὐτόν, λέγοντες, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπόστολος· αὐτὸς δὲ ἀπέδειξεν, ὅτι ἐστὶν ἀπόστολος, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διδαχθεὶς τὰ τῆς πίστεως, καὶ ὑπ' αὐτοῦ πεμφθεὶς πρὸς τὸ κηρύξαι τὸ εὐαγγέλιον. Ἐκεῖνοι ἐσυκοφάντουν αὐτόν λέγοντες, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπόστολος, ἵνα πείσωσι τοὺς Γαλάτας, ὅτι ἡ περιτομὴ ἔστι ἀναγκαία πρὸς τὴν σωτηρίαν· αὐτὸς ἀπέ-

δειξεν, ὅτι ὅστις περιτέμνεται, ἐκεῖνος οὐδὲν ὠφελεῖται ἐκ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως.

Γαλ. 52.

Ἀγαπητοί μου χριστιανοί, « Χριστὸς Πέτρ. 2. 21. » ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑπολιμπάνων ὑπο- » γραμμόν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἰχνεσιν » αὐτοῦ ». Αὐτὸς ἔδωκεν ἡμῖν παράδειγμα διδακτικὸν τῆς ἀπολογίας κατὰ τῶν συκοφαντούντων ἡμᾶς. Πῶς ἀπελογήθη αὐτὸς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς συκοφαντοῦντας αὐτόν, καὶ λέγοντας κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, ὅτι ἐστὶ Σαμαρεῖτης καὶ δαιμονιζόμενος; « Ἐγὼ, ἀπεκρίθη, δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ ἰωάν. 8. 49. 51. » τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμά- » ζετέ με. Ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· » ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων ». Ὅταν δὲ πάλιν ἐσυκοφάντησαν αὐτόν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, λέγοντες, ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, τότε μετὰ ἐπιχειρήματος ῥηποδεικτικοῦ τῆς συκοφαντίας αὐτῶν ἀπεκρίθη, λέγων· « Παῖ- Ματθ. 12. 25. 27. » σα βασιλεῖα μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, » ἐρημοῦται· καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία » μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται· » καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει, » ἐφ' ἑαυτόν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται » ἡ βασιλεῖα αὐτοῦ; Καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζε- » βούλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν » ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑ- » μῶν ἔσονται κριταί ». Ὅταν οὖν τοιου- τοτρόπως ἀποκρίνησθε πρὸς τοὺς συκοφαντοῦντας ὑμᾶς, ἤγουν μηδὲ βλασφημοῦντες, μηδὲ κατηγοροῦντες αὐτοὺς, ἀλλὰ μετὰ πάσης πραότητος προβάλλοντες τὰ ἐπιχειρήματα τὰ ἀποδεικτικὰ τῆς συκοφαντίας,

Γεν. 40. 15.

Γαλ. 1. 12. 16.

τότε οὐ μόνον οὐδόλως ἀμαρτάνετε, ἀλλὰ καὶ τοὺς συκοφάντας ἐπιστομίζετε, καὶ τὴν συκοφαντίαν ἐξαλείφετε, καὶ τοὺς ἀκούοντας ὠφελεῖτε. Σημειώσατε δὲ, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς οὐκ ἀπεκρίθη πάντοτε εἰς τὰς κατ' αὐτοῦ συκοφαντίας, ἀλλ' ἐνίοτε παντελῶς ἐσιώπησεν. Ὅταν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐπλεκον κατ' αὐτοῦ συκοφαντιῶδεις κατηγορίας ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου, τότε αὐτὸς οὐδὲν ἀπεκρίθη. καὶ ὁ μὲν Πιλάτος ἔλεγε πρὸς αὐτόν· « Οὐκ

Ματθ. 27.
12, 14.

» ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσιν; Ὁ » δὲ Ἰησοῦς οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ » ἐν ῥῆμα· ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα » λίαν ». Ἀλλὰ τί ἐθαύμαζεν ὁ Πιλάτος; Καὶ τί ἄλλο, εἰμὴ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν ἀνεξικακίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ; παράδειγμα καὶ τοῦτο, διδάσκον ἡμᾶς, ὅτι, καὶ σιωπῶμεν, ὅταν συκοφαντῶσιν ἡμᾶς, ἢ σιωπῇ ἡμῶν ἐστὶν ἰσχυρὰ ἀπόκρισις, κινουσα τοὺς ὀρώντας εἰς θάμβος καὶ εὐλάβειαν τῆς ἡμῶν πραότητος καὶ μεγαλοψυχίας.

Συκοφάνται πανάθλιοι, ἔρχομαι καὶ πρὸς ὑμᾶς, ὑμεῖς δὲ μετὰ προσοχῆς ἀκούσατε. Ἡ συκοφαντία ἐστὶ λόγος ψευδῆς, ἐπίτηδες πρὸς τὸ βλάψαι πεπλασμένος καὶ κατεσκευασμένος· βλάπτει δὲ ἡ συκοφαντία τὸν συκοφάντην, καὶ τὸν συκοφαντούμενον, καὶ τὸν ἀκροατὴν τῆς συκοφαντίας, ὅταν πιστεύσῃ εἰς τοῦ συκοφάντου τὰ λόγια. Πρῶτος εὗρετῆς τῆς συκοφαντίας ἐστὶν ὁ διάβολος, πρῶτος συκοφαντηθεὶς ἐστὶν ὁ θεὸς, πρῶτος πιστεύσας εἰς τὴν συκοφαντίαν ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος. Ὁ διάβολος

τολμήσας, ἐσυκοφάντησε τὸν θεόν ὡς ψεύστην, καὶ φθονερόν, καὶ ἐπίβουλον· ὁ θεὸς εἶπεν εἰς τοὺς πρωτοπλάστους, ἵνα μὴ φάγωσιν ἀπὸ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν, ἵνα μὴ ἀποθάνωσιν. « Οὐ φάγεσθε, εἶπεν, ἀπ' αὐτοῦ· ἢ δ' ἂν Γεν. 2. 17. » ἡμέρα φάγητε, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε ». Ὁ δὲ διάβολος συκοφαντήσας τὸν θεόν, εἶπεν, ὅτι αὐτὸς ἀπηγόρευσε τὴν βρωσίαν τοῦ ξύλου, οὐχ' ἵνα ἀποθάνωσιν, ἀλλ' ἵνα μὴ κατασταθῶσι θεοί. « Οὐ θανάτῳ ἀπο- Γεν. 3. 4, 5. » θανεῖσθε· ἡδὲ γὰρ ὁ θεός, ὅτι ἢ δ' ἂν » ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, διανοιχθήσονται » ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἔσεσθε ὡς θεοί, » « γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν ». Οἱ πρωτόπλαστοι πιστεύσαντες εἰς τὴν διαβολικὴν συκοφαντίαν, ἔφαγον ἀπὸ τοῦ ἀπηγορευμένου ξύλου.

Εἰς τὸν συκοφαντηθέντα θεόν οὐδεμίαν βλάβην προσέξηνεν ἡ συκοφαντία διὰ τὸ τῆς ὑπερουσίου θεότητος ἀπαθὲς καὶ πανυπερτέλειον, καὶ πάσης βλάβης ἀνεπίδεκτον· ἔβλαψεν ὅμως τὸν συκοφάντην διάβολον, καὶ τὸν ἄνθρωπον, τὸν εἰς τὴν συκοφαντίαν πιστεύσαντα, διότι ὅσας τιμωρίας ἐπεσώρευσεν ὁ θεὸς εἰς τὸ ὄργανον τῆς συκοφαντίας, ἤγουν εἰς τὸν ὄφιν τὸν αἰσθητὸν, ἐκεῖναι ἀνάγονται εἰς τὸν αὐτουργὸν τῆς συκοφαντίας, τὸν ὄφιν τὸν νοητὸν, τουτέστι τὸν διάβολον. « Ὅτι ἐποίησας Αὐτ. 14. » τοῦτο, εἶπεν ὁ θεός », ἤγουν ἐπειδὴ ἐπλασας ταύτην τὴν συκοφαντίαν, « Ἐπι- » κατάρατος σύ ». Βλέπε δὲ, ὅτι, ὅταν ὁ διάβολος ὑπερηφανευθεὶς, εἶπεν· « Ἀναβή- Ησ. 14 14.

Λουκ. 10.
18.

» σομαι ἐπάνω τῶν νεφῶν, ἔσομαι ὅμοιος
» τῷ ὑψίστῳ », τότε ἔρριψε μὲν αὐτὸν ὁ
θεὸς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ὡς ἀστραπὴν, πλήν
οὐ κατηράσατο αὐτόν· ὅταν δὲ τολμήσας,
ἐσυκοφάντησε, τότε ἐξεφώνησε κατ' αὐτοῦ
τὴν κατάραν· « Ὅτι ἐποίησας τοῦτο, ἐπι-
» κατάρατος σύ ». Ἐὰν δὲ ἀλληγορήσῃς
τὰς κατάρας, ὅσας ἔδωκεν ὁ θεὸς εἰς τὸν
ὄφιν τὸν αἰσθητὸν, βλέπεις αὐτὰς μετὰ τὴν
ἐνσαρκον οἰκονομίαν τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἐκ-
πληρωθείσας εἰς τὸν ὄφιν τὸν νοητὸν, τὸν
σατανᾶν δηλονότι, τὸν εὗρετὴν τῆς συκο-
φαντίας· διότι αὐτὸς καὶ πάντων τῶν
κτηνῶν ἐγένετο ἀλογώτερος, ὅταν ἐπεχεί-
ρησε πειράζειν τὸν δεύτερον ἄνθρωπον τὸν

1. Κορ. 15.
47.

ἐξ οὐρανοῦ, τὸν Κύριον Ἰησοῦν· καὶ πάν-
των τῶν θηρίων τῆς γῆς θηριωδέστερος,
ὅταν ἀφιέρωσε πάσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ,
ἵνα σταυρωθῇ καὶ ἀποθάνῃ ὁ ἀναμάρτητος
υἱὸς τοῦ θεοῦ. Ὁρθίος ἐφέρετο πρὸ τῆς ἐν-
σάρκου οἰκονομίας ὡς θεὸς λατρευόμενος,
καὶ ζώσῃ φωνῇ διὰ τῶν εἰδώλων λαλῶν,
ἐπλάνα τοὺς ἀνθρώπους· μετὰ δὲ τὴν ἐν-
σαρκον οἰκονομίαν ἐπὶ τῷ στήθει καὶ τῇ
κοιλίᾳ πορεύεται, ἡγουν κάτω πεπτωκώς
ὡς ἀδύνατος καὶ ὑποκεκρυμμένος, ὡς ὁ
λέων ἐν τῇ μάνδρᾳ αὐτοῦ ἐνεδρεύει, ἵνα
ἀρπάσῃ, ἐὰν δυνήθῃ, οὐχὶ τὸν πλούσιον
ἐν ἀρεταῖς, ἀλλὰ τὸν πτωχεύοντα τῶν
καλῶν ἔργων. Γῆν δὲ τρώγει ἑκτοτε πά-
σας τὰς ἡμέρας τῆς ἐν τῷ κόσμῳ διατρι-
βῆς αὐτοῦ, τουτέστιν ἐκείνους μόνους δια-

1. Κορ. 15.
49.

φθείρει, τοὺς εἰς τὰ γῆϊνα προσηλωμένους,
καὶ τὴν εἰκόνα φοροῦντας τοῦ χοῦκοῦ οὐ-

χί δὲ τοὺς εἰς τὰ οὐράνια βλέποντας, καὶ
τὴν εἰκόνα φοροῦντας τοῦ ἐπουρανοῦ. Καὶ
πρῶτον μὲν ὡς φίλος πρὸς τοὺς πρωτοπλά-
στους ἐπλησίασεν, ἔπειτα δὲ ἐχθραν ἔθηκεν
ὁ θεάνθρωπος μεταξύ αὐτοῦ καὶ τῶν ἀπο-
γόνων αὐτῶν, ἀνακηρύξας αὐτὸν ἐχθρὸν
τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ δούς ἐξουσίαν
εἰς τοὺς πιστοὺς, ἵνα καταπατῶσι τὴν
κεφαλὴν αὐτοῦ, ἡγουν τὴν δύναμιν αὐτοῦ,
καὶ ὑποτάξας αὐτὸν ὑπὸ τὴν πτέρναν
αὐτῶν, ὅπερ ἐστίν, ἐξουθενώσας πάσας
τὰς δυνάμεις αὐτοῦ. Ταῦτα δὲ ἐσήμανεν Λουκ. 10.
19.
ὁ Κύριος, ὅταν εἶπεν· « Ἴδου δίδωμι ὑμῖν
» τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄψεων
» καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύ-
» ναμιν τοῦ ἐχθροῦ ». Τοιοῦτοτρόπως ἐπαί-
δευσεν ὁ θεὸς τὸν συκοφάντην.

Στρέψον δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς σου καὶ πρὸς
τὸν ἄνθρωπον, τὸν πισεύσαντα εἰς τὴν συκο-
φαντίαν, καὶ παραβάντα τοῦ θεοῦ τὴν ἐντο-
λὴν τὴν σωτήριον· σερεῖται αὐτὸς τῆς θεί-
ας χάριτος, καὶ ἐξορίζεται ἐκ τοῦ παραδεί-
σου τῆς τρυφῆς εἰς τὴν γῆν· ἡ δὲ γῆ ἐπι- Γεν. 3. 17.
κατάρατος ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ ἀνθρώπου· ἐν
αὐτῇ θλίψεις, ἐν αὐτῇ ἄκανθαι καὶ τρίβολοι,
ἐν αὐτῇ ἰδρῶτες, ἐν αὐτῇ φθορά· « Ὅτι γῆ Αὐτ. 19.
» εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ ». Ταῦτα δὲ
βλέπομεν ἄχρι τῆς σήμερον ἐνεργούμενα·
ἐκεῖ θλίψεις διὰ τὴν ἀκαρπίαν τῆς γῆς,
ὥδε στεναγμοὶ διὰ τὴν δυσκρασίαν τοῦ
ἀέρος· εἰς τοῦτο τὸ μέρος τῆς γῆς σεισμοί,
εἰς ἐκεῖνο πυρκαϊαί, εἰς τὸ ἄλλο καταπον-
τισμοὶ ποταμῶν καὶ θαλάσσης· ἐκεῖνος
καταβρέχει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἰδρῶτι

διὰ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον· οὗτος ὁλολύζει
 διὰ τοὺς δριμυτάτους πόνους τῆς ἀσθενείας·
 ὁ ἄλλος κλαίει διὰ τῶν φιλάτων συγγενῶν
 τὴν στέρησιν· πᾶς ἄνθρωπος τέλος πάντων
 ἀποθνήσκει, διαλύεται, γίνεται γῆ τὸ σῶμα
 αὐτοῦ, ὥσπερ ἦν καὶ πρὸ τῆς πλάσεως·
 « Ὅτι γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ ».
 Ταῦτα προσέειπεν τότε ἡ συκοφαντία.

Διαφέρουσι δὲ ἀληθῶς τῆς τότε συκο-
 φαντίας αἱ περιστάσεις τῶν περιστάσεων
 τῆς σήμερον κατασκευαζομένης· διότι τὴν
 σήμερον ὁ συκοφάντης οὐκ ἔστιν εὐρετῆς
 τῆς συκοφαντίας, ἀλλὰ μαθητῆς καὶ μι-
 μητῆς τοῦ εὐρετοῦ αὐτῆς, ἡγουν τοῦ δια-
 βόλου. Ὁ συκοφάντης τὴν σήμερον οὐ
 συκοφαντεῖ τὸν θεόν, ὡς ὁ πρωτοσυκοφάν-
 τής, ἀλλὰ τὴν εἰκόνα τοῦ θεοῦ, τουτέστι
 τὸν ἄνθρωπον· πλὴν ὁ μὲν πρωτοσυκο-
 φάντης οὐδόλως ἐδυνήθη βλάψαι τὸν ὑπ'
 αὐτοῦ συκοφαντηθέντα θεόν, οἱ δὲ μαθηταὶ
 αὐτοῦ ἀπερίγραπτον προξενούσι βλάβην εἰς
 τοὺς συκοφαντούμενους. Ποσάκις ἡ συκο-
 φαντία ἐχώρισε τοὺς νομίμους γάμους, καὶ
 ἐμάκρυνεν ἀπ' ἀλλήλων τοὺς πλησιεσάτους
 συγγενεῖς, ποσάκις ἔχθρευσε τοὺς ἡγαπη-
 μένους φίλους, καὶ ἔφθειρε τὴν τιμὴν τῶν
 τιμίων ἀνθρώπων, ποσάκις ἀδίκως κατέστησε
 πένητας τοὺς πλουσίους, καὶ παρέδωκεν
 εἰς θάνατον τοὺς ἀθώους; Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ
 ἅγιοι καὶ δίκαιοι συκοφαντηθέντες, ὑπέ-
 μειναν πολλὰ παθήματα, καὶ ἐγεύθησαν
 θανατηφόρους πικρότητας. Μαρτυρεῖ τοῦτο
 ὁ πατριάρχης Ἰωσήφ, καὶ ὁ ἀπόστολος
 Παῦλος, καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος, καὶ ὁ

θεῖος Χρυσόστομος, καὶ ἄλλοι μυρίοι μυρίων.
 Βλάπτουσι δὲ τὴν σήμερον οἱ συκοφάνται
 καὶ τοὺς ἀκροατὰς αὐτῶν, ἐὰν πιστεύσωσιν
 εἰς αὐτοὺς, καθὼς ἔβλαψεν ὁ αὐτουργός τῆς
 συκοφαντίας τοὺς δύο πρωτοπλάστους,
 τοὺς πιστεύσαντας εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ πλα-
 σθεῖσαν συκοφαντίαν.

Βλέπε δὲ, πόσους βαθμοὺς βάρους ἔχει
 τῆς συκοφαντίας ἡ ἁμαρτία· ἡ συκοφαντία
 ἐστὶ θυγάτηρ τοῦ μίσους ἢ τοῦ φθόνου· τὸν
 μισούμενον ἢ τὸν φθονούμενον συκοφαντοῦ-
 μεν, οὐχὶ δὲ τὸν ἀγαπώμενον· τὸ δὲ μῖσος
 καὶ ὁ φθόνος εἰσὶ στέρησις τῆς ἀγάπης,
 καθὼς καὶ τὸ σκότος στέρησις τοῦ φωτός·
 ὅταν οὖν συκοφαντῶ, τότε οὐκ ἔχω ἀγάπην·
 ὅταν δὲ οὐκ ἀγαπῶ τὸν πλησίον μου ὡς
 ἑμαυτὸν, τότε, καὶ μὴ μισῶ, μηδὲ φθονῶ ^{Ματθ. 22.}
 αὐτόν, ἁμαρτάνω ὁμῶς, ἐπειδὴ παραβαίνω ^{39.}
 τὴν ἐντολὴν τὴν δευτέραν· οὗτός ἐστιν ὁ
 πρῶτος βαθμὸς τοῦ ἁμαρτήματος τῆς συ-
 κοφαντίας. Ὅταν δὲ μισῶ ἢ φθονῶ τὸν
 πλησίον μου, πλὴν οὐ βλάπτω αὐτόν
 πραγματικῶς, τότε ἁμαρτάνω περισσότε-
 ρον, ἢ ὅταν μόνον οὐκ ἀγαπῶ αὐτόν· τοῦτο
 δὲ ἐστὶ βαθμὸς δεύτερος. Ὅταν δὲ οὐ μόνον
 οὐκ ἀγαπῶ, οὐ μόνον μισῶ καὶ φθονῶ,
 ἀλλὰ καὶ βλάπτω αὐτόν, τότε ἁμαρτάνω
 πολὺ περισσότερον· τοῦτο δὲ ἐστὶ βαθμὸς
 τρίτος. Ἐὰν κατακρίνω τὰ σφάλματα, ^{Ματθ. 7. 1.}
 ὅσα τῇ ἀληθείᾳ ἔχει ὁ ἀδελφός μου, ἁμαρ-
 τάνω· ἐὰν δὲ κατακρίνω αὐτόν διὰ τὰ
 σφάλματα, ὅσα αὐτὸς μὲν οὐκ ἔχει, ἐγὼ δὲ
 ἔπλασα αὐτὰ, ἵνα αὐτόν βλάβω, φανερόν
 ἐστίν, ὅτι ἁμαρτάνω πολὺ περισσότερον·

τοῦτο ἐστὶ βαθμὸς τέταρτος. Ἐὰν ἀμαρτάνω, ὅταν ἀργολογῶ, ἤγουν ὅταν λαλῶ λόγια μὴδὲ ὠφέλιμα, μὴδὲ βλαπτικά. πόσον περισσότερο ἀμαρτάνω, ὅταν λαλῶ λόγια συκοφαντικά, πρόξενά πάσης συμφορᾶς καὶ βλάβης; τοῦτο δὲ ἐστὶ βαθμὸς βάρους πέμπτος. Ὁ πρῶτος μόνον βαθμὸς ἀρκεῖ πρὸς παράστασιν τοῦ ἐξαισίου βάρους τοῦ ἀμαρτήματος τῆς συκοφαντίας· καθότι ἡ στέρησις τῆς ἀγάπης ἐστὶ ἀναίρεσις ὅλης τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας· διότι ἡ ἀγάπη ἐστὶ τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου· χωρὶς δὲ ἀγάπης οὐδεὶς δύναται σωθῆναι. Ἐὰν δὲ συνάψῃς καὶ τοὺς ἄλλους βαθμοὺς τοῦ βάρους, πόσον γίνεται τὸ βάρος τῆς συκοφαντίας;

Ὑμεῖς μὲν, ὦ συκοφάνται, διὰ τῆς συκοφαντίας βλάπτετε τοὺς πλησίον ὑμῶν, προξενοῦντες αὐτῷ μυρίας συμφορὰς καὶ δυστυχίας· βλέποντες δὲ, ὅτι οὐδεμίαν λαμβάνετε τιμωρίαν, νομίζετε ἴσως, ὅτι ἡ συκοφαντία ἢ οὐκ ἔστιν ὅλως ἀμαρτία, ἢ ἐστὶν ἀμαρτία πολλὰ ἐλαφρὰ καὶ συγγνωστή.

οὐαὶ ὑμῖν· διότι «Θησαυρίζετε ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς». Ἐρχεται ἡμέρα, ἡ φοβερά ἡμέρα τῆς ἀνταποδόσεως· τότε σαλπίζουσιν αἱ ἀγγελικαὶ σάλπιγγες, καὶ ὁ κριτὴς κάθηται ἐπὶ θρόνου κρίσεως, καὶ οἱ ἀπ' αἰῶνος ἄνθρωποι ἀναστάντες ἐκ νεκρῶν, παρίστανται ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ τὰ βιβλία τῶν πράξεων ἀνοίγονται, καὶ τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων δημοσιεύονται· τότε εἰς ἐκείνο τὸ πάνδημον καὶ φρικτὸν κριτήριον παρίστανται, ὦ συκοφάντα, ἐνώπιόν σου

καὶ ἡ χήρα, ἣν ἠδίκησας διὰ τῆς συκοφαντίας σου, καὶ ὁ ὀρφανός, ὃν ἐγύμνωσας διὰ τῆς δολιότητος τῆς γλώσσης σου, καὶ ὁ τίμιος ἄνθρωπος, ὃν συκοφαντήσας κατέστησας ἄτιμον, καὶ ὁ ἱερωμένος, ὃν ἡ ἐπιπλαστος καὶ ψευδὴς κατηγορία τοῦ στόματός σου ἐστέρησε τῆς πρεπούσης αὐτῷ εὐλαβείας, καὶ ὁ δίκαιος καὶ ἅγιος, ὁ δεδιωγμένος, κατατεθλιμμένος ὑπὸ τῶν συκοφαντιῶν σου· τότε δὲ ὁ κριτὴς παρίστησιν ἔμπροσθεν τοῦ προσώπου σου τὸ πλῆθος τῶν ἀνομιῶν τῆς συκοφαντίας σου, ὀνειδίζων καὶ κατεξελέγχων σε. Ω', καὶ τίς ὑποστήσεται τότε τὸν φοβερώτατον ἄμα καὶ δικαιοτάτον ἐλεγχον τοῦ ἐπὶ θρόνου τῆς κρίσεως καθημένου; «Τὸ στόμα σου, » λέγει αὐτός, ἐπλεόνασε κακίαν, καὶ ἡ » γλῶσσά σου περιέπλεκε δολιότητας. Κα- » θήμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου κατελά- » λεις, καὶ κατὰ τοῦ υἱοῦ τῆς μητρός σου » ἐτίθης σκάνδαλον· «Καὶ σὺ μὲν ταῦτα ἔπραττες· ἐγὼ δὲ μακροθυμῶν, οὐκ ἐπαίδευσά σε, ἀλλ' ἐσίγησα· σὺ δὲ παρανόμως ἐσοχάσθης, ὅτι σιωπῶ, ἐπειδὴ εἰμι ὁμοίός σοι. «Ταῦτα ἐποίησας, καὶ ἐσίγησα, ὑπέ- » βαλες ἀνομίαν, ὅτι ἔσομαί σοι ὁμοίος. Νῦν » οὖν ἐλέγξω σε καὶ παραστήσω κατὰ πρό- » σωπόν σου τὰς ἀμαρτίας σου». Ὡ, ποῖα ὦρα τότε; ὦ, ποῖος τότε ἀπελπισμός, ὅταν ὁ δίκαιος κριτὴς ἐκφωνήσῃ τὴν ἀπόφασιν τῆς αἰωνίου κολάσεως; τίς δύναται τότε ἐλευθερῶσαι ἡμᾶς; κατανοήσατε ταῦτα, ὦ ἄνθρωποι, ὅσοι μὴ ἐνθυμούμενοι τὸ φοβερόν τοῦ θεοῦ κριτήριον, συκοφαν-

Ματθ. 12.
39.

Ρομ. 13.
10.

Ψαλ. 49.
19. 20.

Αὐτ. 21.

τεῖτε τοὺς ἀδελφούς ὑμῶν· κατανοήσατε ταῦτα, καὶ ἀπέχετε ἀπὸ τῆς μεγάλης τῆς συκοφαντίας ἀνομίας, μήποτε ἀρπάσῃ ὑμᾶς ὁ θάνατος ἀμετανοήτους· διότι

τότε οὐδεὶς δύναται ἐλευθερῶσαι ἡμᾶς ἀπὸ τῆς αἰωνίου καταδίκης· » Σύνετε δὲ ταῦ- Αὐτ. 22.
» τα οἱ ἐπιλανθανόμενοι τοῦ θεοῦ, μήποτε
» ἀρπάσῃ, καὶ μὴ ᾗ ὁ ρυόμενος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΕΙΚΟΣΤῃ ΠΡΩΤῃ ΚΥΡΙΑΚῃ.

ἐξ. 19.

ΟΤΑΝ ἀναβιβάζω τὸν νοῦν μου ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ, ἀκούω καὶ βλέπω ἐκεῖ πράγματα φοβερά καὶ ἐξάίσια· ἀκούω ἐκεῖ θεοῦ πρόσαγμα κηρύττον, ἵνα πρὸ τριῶν ἡμερῶν καθαρισθῶσι καὶ προετοιμάσωσιν ἑαυτοὺς οἱ Ἰσραηλῖται· ἀκούω φοβερισμοὺς μεγάλους, ἵνα μηδεὶς ἀναβῇ, μηδὲ κἂν πλησιάσῃ εἰς τὸ ὄρος· ἀκούω φωνὰς σάλπιγγος ἰσχυρὰς σφόδρα· βλέπω ἀστραπάς καὶ νεφέλην γνοφώδη· βλέπω ὅλον τὸ ὄρος καπνίζομενον καπνῷ ὥσεί καμίνου· τοῦτο οὐκ ἔστι θαυμαστόν· διότι ὁ θεὸς κατέβη ἐκεῖ ἵνα ἐγχειρίσῃ τοὺς θεῖους αὐτοῦ νόμους εἰς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων· θαυμάζω δὲ καὶ ἐξίσταμαι, ὅταν ἀκούω τὸν θεηγόρον Παῦλον διδάσκοντα, ὅτι οὐδεὶς ἐξ ἔργων νόμου δικαιωθήσεται. Πῶς; ὁ θεὸς καταβαίνει εἰς τὸ Σινᾶ ὄρος, ἵνα ἀκουσθῇ νομοθεσία αὐτοῦ εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ἔπειτα ἡ νομοθεσία οὐ δικαιοῖ; Πῶς; ὁ θεὸς διὰ τοιαύτης πα-

ρατάξεως παραδίδωσι νόμους, οἵτινες οὐκ ἠδύναντο δικαιῶσαι τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν; Τίς ὁ λόγος τούτου τοῦ παραδόξου ἀκούσματος; Ἐφανέρωσε τὸν περὶ τούτου λόγον ὁ θεόφρων Παῦλος διὰ τῆς σήμερον ἀναγνωσθείσης ἐπιστολῆς αὐτοῦ, πλὴν τοσοῦτον συντόμως, ὥστε φαίνεται, ὅτι δογματικῶς μᾶλλον, ἢ ἀποδεικτικῶς ἐλάλησεν· ἡμεῖς διὰ τῆς ἐρμηνείας σπουδάζωμεν, ὅσον ἡμῖν δυνατόν, σαφηνίσαι τὸν λόγον ταύτης τῆς ἐπουρανίου αὐτοῦ διδασκαλίας.

Ἀδελφοί, εἰδότες, ὅτι οὐ δικαιοῦ- Γαλ. 2. 16
ται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου·

διότι οὐ δικαιωθήσεται ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα σὰρξ.

Ἰνα κατανοήσῃς ἀκριβῶς τὰ προκειμένα τοῦ Παύλου λόγια, σημειώσον, ὅτι δικαίωσιν μὲν λέγει τὴν τελείαν ἀθώωσιν οὐ μόνον πάσης προαιρετικῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς προ-
 Ρωμ. 5
 19.
 πατορικῆς ἀμαρτίας, δι' ἧς πάντες κατεστάθημεν ἀμαρτωλοὶ, καὶ τὴν ἀγιωσύνην, δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος γίνεται ἅγιος τῆς οὐρανίου βασιλείας· ἔργα δὲ νόμου λέγει τὰ περὶ τοῦ σαββάτου καὶ τῆς περιτομῆς, καὶ τὰ περὶ τῶν λεπρῶν, καὶ γονορροϊῶν καὶ ῥαντισμῶν, καὶ ψηλαφήσεων νεκρῶν, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια παραγγέλματα. Ταῦτα δὲ οὐκ ἠδύναντο δικαιῶσαι τὸν ἄνθρωπον, πρῶτον μὲν, ἐπειδὴ ἦσαν ψιλὰ σύμβολα τῶν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ νομοθετησομένων σωτηριωδῶν ἔργων· δεύτερον δὲ, ἐπειδὴ οὐδεὶς ἠδύνατο καθαρῶσαι τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας, εἰμὶ μόνη ἡ θυσία τοῦ αἵματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ μόνον τὸ πανάγιον αἷμα τοῦ σωτῆρος, τὸ ἐν τῷ σταυρῷ ἐκχυθὲν, ἐκαθάρισεν ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας, καὶ ἐδικαίωσε, καὶ ἡγίασε, καὶ κατέστησεν ἀξίους τῆς θείας βασιλείας. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦ νόμου τὰ ἔργα οὐκ ἠδύναντο δικαιῶσαι τὸν ἄνθρωπον, διότι ὁ θεὸς οὐ μόνον ἔδωκε τὸν νόμον, καὶ διέταξε τὰ τοῦ νόμου ἔργα, ἀλλὰ καὶ κατάραν ὥρισε κατὰ τῶν παραβαινόντων αὐτὰ, εἰπὼν· « Ἐπικα-
 Δευτ. 27,
 26.
 » τάρατος πᾶς ἄνθρωπος, ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν
 » πᾶσι τοῖς λόγοις τοῦ νόμου τούτου, ποιῆσαι
 » αὐτοὺς »· Τὸν νόμον ἔδωκεν ὁ θεὸς ὡς παι-

δαγωγὸν, ἵνα ὁδηγήσῃ πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ἐξ ἧς δικαιούμεθα. » Ὡστε ὁ νόμος Γαλ. 3. 24.
 » παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστὸν, ἔ-
 » λεγεν ὁ Παῦλος, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθώ-
 » μεν ». Ἀληθῶς δὲ ὁ νόμος θαυμασίως ὁδηγεῖ πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν· διότι δι' αὐτοῦ πρὸς τοῖς ἄλλοις λαλεῖ ὁ θεὸς περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σαφέστατα, λέγων· » Προφήτην Δευτ. 18.
 18, 19.
 » ἀναστήσω αὐτοῖς ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν,
 » ὥπερ σέ· καὶ δώσω τὰ ῥήματα ἐν τῷ στό-
 » ματι αὐτοῦ, καὶ λαλήσει αὐτοῖς καθ' ὅτι
 » ἂν ἐντείλωμαι αὐτῷ. Καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὃς
 » ἐὰν μὴ ἀκούσῃ ὅσα ἂν λαλήσῃ ὁ προφή-
 » τῆς ἐκείνου ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ἐκδι-
 » κήσω ἐξ αὐτοῦ ». Διὰ τοῦτο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἰωάν. 5.
 46.
 σωτὴρ ἔλεγεν· « Εἰ ἐπιστεύετε Μωϋσῇ, ἐπστεύετε
 » ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψε ». Καὶ παρρησίᾳ δὲ ἐδίδασκε, λέγων· » Ἐγὼ ἐξ Ἰωάν. 12.
 49.
 » ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα· ἀλλ' ὁ πέμψας με πα-
 » τὴρ, αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκε, τί εἶπω, καὶ
 » τί λαλήσω ». Διέταξε δὲ ὁ θεὸς μετὰ φοβε-
 ρισμῶν τὴν διατήρησιν τῶν τοῦ νόμου ἔργων, ἐπειδὴ αὐτὰ ἦσαν τύποι τῶν νομοθετημάτων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅθεν δι' αὐτῶν προεμάνθανον οἱ ἄνθρωποι τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διδαχθησόμενα, καὶ τὴν χρεωσουμένην εἰς αὐτὰ ὑποκοὴν καὶ εὐλάβειαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ, λέγεις, τὰ ἔργα τοῦ νόμου οὐ δικαιοῦσι τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ μόνη ἡ εἰς Χριστὸν πίστις, πῶς οἱ πρὸ νόμου, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἐν νόμῳ δίκαιοι ἐδικαιώθησαν; Αὐτοὶ ἐδικαιώθησαν οὐχὶ διὰ τῶν ἔργων τοῦ νόμου, ἀλλὰ διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, προιδόντες αὐτὸν διὰ τῶν φωτισμῶν τοῦ πα-

ἱαγίου πνεύματος, καὶ προκαταγγείλαντες αὐτὸν διὰ συμβόλων καὶ αἰνιγμάτων καὶ τύπων καὶ προφητικῶν λόγων· περιέμενον δὲ αὐτοὶ καὶ τὴν τούτου ἔλευσιν, ἵνα λάβωσι τὴν τελείαν τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀντιμισθίας ἀπόλαυσιν. Ταῦτα οὖν εἰδὼς ὁ θεὸς πνευ-
 στος ἀπόστολος, ἔλεγε θαρσαλέως· ἐπεὶ δὴ γινώσκουμεν, ὅτι οὐχὶ τὰ ἔργα τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου νομοθετηθέντα, ἀλλ' ἢ εἰς τὸν Χριστὸν πίστις ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον δίκαιον καὶ ἅγιον, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐπιστεύσαμεν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἵνα οὐχὶ ἐκ τῶν νομικῶν ἔργων, ἀλλὰ διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πί-
 στεως δικαιοθῶμεν· διότι οὐδεὶς δικαιοῦται, ἐκ τῶν ἔργων τοῦ νόμου. Σημείωσαι δέ, ὅτι πίστιν λέγει οὐχὶ τὴν γυμνὴν τῶν καλῶν ἔργων· διότι αὕτη ἐστὶ νεκρὰ καὶ ἀνενέργη-
 τος· ἀλλὰ τὴν δι' ἀγάπης ἐνεργουμένην, ὡς πρὸς τοὺς αὐτοὺς Γαλάτας ἔγραψε, λέγων·
 « Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε παριτομή τι ἰσ-
 » χύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις, δι'
 » ἀγάπης ἐνεργουμένη ». Μετὰ δὲ ταῦτα ἐ-
 πιφέρει τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀδυναμίας τῶν νομικῶν ἔργων, λέγων·

Εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιοθῆναι ἐν Χριστῷ, εὐρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοὶ, ἄρα Χριστὸς ἁμαρτίας διάκο-
 νος; μὴ γένοιτο. Εἰ γὰρ ἂ κατέλυσα, ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἑμαυτὸν συνίστημι.

Ἡ ἀπόδειξις προχωρεῖ διὰ τῆς ἀτόπου
 (ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣΤ. ΤΟΜ. Β'.)

ἐπαγωγῆς. Ἐὰν ἡμεῖς, λέγει, οἵτινες ζη-
 τοῦμεν τὴν δικαίωσιν καὶ τὴν ἁγιωσύνην οὐκ ἐκ τῶν ἔργων τοῦ νόμου, ἀλλὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ἐκ τούτου ἁμαρτάνομεν· ἄραγε οὐκ ἀκολουθεῖ καὶ συμπεραίνεται ἐκ τούτου, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐστὶ διάκονος τῆς ἁ-
 μαρτίας, ἥγουν ὑπηρέτης καὶ πρόξενος τῆς ἁμαρτίας; « Μὴ γένοιτο ». Ἀπαγε τοῦ ἀτο-
 πήματος· βλέπεις πῶς διὰ τούτου τοῦ φο-
 βερωτάτου ἀτόπου ἀναγκάζει τοὺς ἰουδαί-
 ζοντας ὁμολογῆσαι, ὅτι οὐκ ἐκ τῶν νομικῶν ἔργων, ἀλλὰ διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως δικαιοῦται ὁ ἄνθρωπος; ἐπαύξει ἔτι περισσό-
 τερον τὴν δύναμιν τῆς ἀποδείξεως, λέγων·
 Ἐὰν ἐγὼ πάλιν οἰκοδομῶ ὅσα κατήργησα, γίνομαι παραβάτης, τουτέστι πταίστης καὶ ἁμαρτωλός. Ποῖα δὲ εἰσιν τὰ ὑπ' αὐτοῦ κα-
 ταργηθέντα; [Τὰ τοῦ νόμου, ταῦτα δὲ οὐ μόνον αὐτός, καὶ ὡς ἐκ προσώπου αὐτοῦ σχηματίζει τὸν λόγον,] ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐξ ἁγίου πνεύματος φωτιθέντες, κατήργησαν, ὁρο-
 θετήσαντες, ἵνα οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύοντες μηδὲ περιτέμνωνται, μηδὲ τὰ λοιπὰ τοῦ νόμου φυλάττωσι παρατηρήματα· διὸ καὶ ἔγραψεν πρὸς τοὺς Ἀντιοχεῖς « Ἐδοξε γάρ
 » τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλέον
 » ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρους πλὴν τῶν ἐπά-
 » ναγκες τούτων· Ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων
 » καὶ αἵματος καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας· ἐξ
 » ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς, εὖ πράξετε ». Ὅσις οὖν μετὰ ταύτην τὴν θείαν καὶ ἀπο-
 στολικὴν ἀπόφασιν, τὴν καταργήσασαν τὰ νομικὰ παραγγέλματα, ἐφύλαττε τὰ τοῦ

νόμου, ἐκεῖνος ἐγένετο παραβάτης τῆς ἐν-
τολῆς τοῦ παναγίου πνεύματος. Παρατή-
ρητον δὲ, μετὰ πότης συνέσεως καὶ σοφίας
ὁ πάνσοφος Παῦλος ἀνέστρεψεν ἐπὶ τὰς
κεφαλὰς τῶν Ἰουδαϊζόντων τὴν κατηγορίαν
τῆς παραβάσεως· ἐκεῖνοι ἔλεγον, ὅτι οἱ ἁ-
θετοῦντες τὰ τοῦ νόμου εἰσὶ παραβάται·
αὐτὸς δὲ ἀπέδειξεν, ὅτι παραβάται γίνονται
οἱ τὰ τοῦ νόμου φυλάττοντες· ἐπιστηρίζει
δὲ τὴν ἀπόδειξιν καὶ διὰ τῶν ἐξῆς λόγων·

Γαλ. 2.19.

Ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθαν-
ον, ἵνα θεῷ ζήσω.

« Ἐγὼ », λέγει « διὰ νόμου », ἡγουν διὰ
τῆς διδασκαλίας τοῦ νόμου, « νόμῳ ἀπέθαν-
ον », κατέστησα δηλονότι ἑμαυτὸν νεκρὸν
καὶ ἄπρακτον πρὸς τὰ ἔργα τοῦ νόμου, ὅ-
περ ἐστίν, ὁ νόμος ἐδίδαξέ με, ἵνα ἐγκατα-
λείψω τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ἀλλὰ τίνι τρόπῳ
ἐδίδαξεν αὐτὸν ὁ νόμος τοῦτο τὸ μάθημα;
Ὁ νόμος εἶπεν, ὅτι ὁ θεὸς ἀναστήσει προ-
φήτην, καὶ ὅτι πρέπον ἐστίν, ἵνα ἀκούσω-
τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ. « Προφήτην ἐκ
τῶν ἀδελφῶν σου, ὡς ἐμὲ, ἀναστήσει σοί »
Κύριος ὁ θεός σου· αὐτοῦ ἀκούσεσθε ». Τοῦ-
του οὖν τοῦ προφήτου, ὅστις ἐστίν ὁ Ἰη-
σοῦς Χριστός, τὴν διδασκαλίαν ἀκούσας
ὁ Παῦλος, ἐγκατέλιπε τὰ συμβολικὰ τοῦ
νόμου ἔργα. « Νόμῳ, λέγει, ἀπέθανον, ἵνα
θεῷ ζήσω », τουτέστιν, ἐγκατέλιπον τὰ
σκιώδη τοῦ νόμου ἔργα, ἵνα ἀφιερῶσω ὅλην
τὴν ζωὴν μου εἰς τὴν ἀληθινὴν τοῦ θεοῦ
λατρείαν· διὰ τοῦτο δέ·

Χριστῷ συνεσταύρωμαι· ζῶ δὲ, ^{Γαλ. 2.}
οὐκ ἔτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός·
ὁ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ
τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ ἀγαπή-
σαντός με, καὶ παραδόντος ἑαυτὸν
ὑπὲρ ἐμοῦ.

Ἐκεῖνος συσταυροῦται τῷ Χριστῷ, ὅ-
ς δι' ἀγάπην αὐτοῦ ὑπωπιάζει τὸ σῶμα ^{1. Κορ. 9.}
καὶ δουλαγωγεῖ, καταδαμάζει τὴν σάρκα ^{27.}
« σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις, ^{Γαλ. 5. 24.}
» αἶρει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ », ἡγουν ὑπο- ^{Ματθ. 19.}
μένει πᾶσαν θλίψιν καὶ στενοχωρίαν, καὶ ^{24.}
ἀκολουθεῖ ὀπίσω τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐ-
πειδὴ δὲ ὁ παμμακάριστος Παῦλος ταῦτα
πάντα ἐποίησε, διὰ τοῦτο λέγει· « Χριστῷ
» συνεσταύρωμαι· ζῶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγώ », του-
τέστιν, οὐκέτι ζῶ ἐγὼ κατὰ τὸν παλαιὸν
ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπι- ^{Ἐφ. 4. 22.}
θυμίας τῆς ἀπάτης, οὐ ζῶ τὴν ζωὴν τὴν ^{1. Τιμ. 1.}
ἐμπαθῆ καὶ πεπλανημένην, διώκων καὶ ^{13.}
βλασφημῶν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· « Ζῇ δὲ ἐν
» ἐμοὶ ὁ Χριστός· ἐνεργεῖ δηλαδὴ καὶ δεσπό-
ζει ἐν ἐμοὶ ὁ Χριστός· οὐδὲν ἐγὼ ποιῶ τῶν
μὴ ἀρεστῶν αὐτῷ, ἀλλ' ὅλη μου ἡ ζωὴ
καὶ τὸ πολίτευμα ὑπ' αὐτοῦ εὐθύνεται. « Ὁ
» δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ, τῇ τοῦ
» υἱοῦ τοῦ θεοῦ ». Καὶ καθ' ὃ δὲ ζῶ ἐν σώ-
ματι, καθ' ὃ ζῶ ταύτην τὴν θνητὴν ζωὴν,
βλέπω διαπαντός τὴν ἀθάνατον ζωὴν, καὶ
πρὸς αὐτὴν διευθύνομαι διὰ τῆς πίστεως
τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὅστις ἡγάπησέ με καὶ
παρέδωκεν ἑαυτὸν εἰς θάνατον ὑπὲρ τῆς

Δευτ. 18.
15.

σωτηρίας μου, « τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ » παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ ». Βλέπε δὲ, πῶς διὰ τούτου τοῦ λόγου οἰκοιοποιεῖται τὸ κοινόν, διδάσκων, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος χρέος ἔχει, ἵνα τόσῃν εὐχαριστίαν προσ-

φέρῃ εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅσῃν προσέ-
φερῇ, ἂν αὐτὸν μόνον ἡγάπα, καὶ μόνον
ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ παρέδιδεν ἑαυ-
τὸν εἰς θάνατον.

Ο Μ Ι Λ Ι Α

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,
ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΕΙΚΟΣΤῃ ΠΡΩΤῃ ΚΥΡΙΑΚῃ.

Ε. Κορ. 4.
16. καὶ 11.

1.

ΠΑΡΑΚΑΛΕΙ ἡμᾶς ὁ θεοφόρος ἀπόστολος Παῦλος, ἵνα μιμηθῶμεν αὐτόν, καθὼς αὐ-
τὸς μιμητῆς ἐγένετο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.
« Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὰρ Χρι-
» στοῦ ». Ἡμεῖς δὲ ἀκούοντες αὐτόν λέ-
γοντα, ὅτι συνεσταυρώθη τῷ Χριστῷ.
« Χριστῷ συνεσταύρωμαι », φρίττομεν ἀ-
ναλογιζόμενοι τὴν δυσκολίαν τοῦ ἔργου,
καὶ ἀπελπιζόμεθα, πειθόμενοι, ὅτι σταυροῦ
βάρος οὐ δυνάμεθα βαστάσαι· καὶ δὲ πε-
πληροφορημένοι ἐσμέν, ὅτι ὁ σταυρὸς οὐδὲν
ἄλλο σημαίνει, εἰμὴ τῶν σαρκικῶν ἐπιθυ-
μιῶν τὴν νέκρωσιν καὶ τῆς ἀρετῆς τὴν κα-
τόρθωσιν, καὶ τοῦτο ὁμῶς πολλὰ φοβίζει,
ἐπεὶ δὴ στοχαζόμεθα, ὅτι τὰ μὲν σαρκικά
πάθη εἰσὶ κατὰ φύσιν, ἡ δὲ νέκρωσις αὐ-
τῶν καὶ ἡ ἀρετὴ εἰσὶ πράγματα ὑπὲρ φύσιν·
καὶ τίς δύναται, λέγουσι σχεδὸν πάντες,
ἀπονεκρῶσαι ἐκείνας τὰς ἐπιθυμίας καὶ ὁρ-

Γαλ. 2.
20.

μάς, αἵτινες ἀναβλύζουσιν ἐκ τῆς φύσεως,
ὡς τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν πηγῶν, καὶ ἀναβλα-
στάνουσιν ἐξ αὐτῆς, ὡς ἐκ τῆς γῆς ὁ χόρ-
τος; Ὅστις οὖν ἀποδείξει, ὅτι ἡ ἀρετὴ ἐστὶ
κατὰ φύσιν, παρὰ φύσιν δὲ ἡ κακία, ἐ-
κεῖνος ἐπιστομίζει τοὺς τὰ τοιαῦτα λέγον-
τας, καὶ πείθει, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος δύναται,
ἂν τῇ ἀληθείᾳ θέλῃ, μιμητῆς γενέσθαι
τοῦ Παύλου, καὶ τῷ Χριστῷ συσταυρω-
θῆναι, καθὼς ἐκεῖνος· ἡμεῖς προβάλλομεν
τὰς περὶ τούτου ἀποδείξεις ἐκ τῶν λό-
γων τοῦ θεοῦ, ἐκ τῶν παραδειγμάτων τῶν
ἐναρέτων ἀνθρώπων, καὶ ἐκ τῶν ιδιωμά-
των τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐλπίζοντες,
ὅτι διὰ τοῦ φωτισμοῦ τῆς θείας χάριτος
ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς τοιαύτης πλάνης,
περιπατήσετε προθύμως τῆς σωτηρίου ἀ-
ρετῆς τὸν ἑνθεὸν δρόμον.

« Εἶδεν ὁ θεός, λέγει ἡ θεία Γραφή, τὰ Γεν. 1. 31.

» πάντα ὅσα ἐποίησε· καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν ». Ἀκούεις; Τὰ πάντα; ἤγουν πάντα τὰ ποιήματα αὐτοῦ οὐ μόνον εἰσὶ καλὰ, ἀλλὰ καὶ καλὰ λίαν. Τίς δὲ ἐγνώρισε καὶ ἐβεβαίωσε τοῦτο; Ὁ ἔχων ἄπειρον τὴν γνῶσιν, καὶ τὴν σοφίαν, καὶ τὴν ἐπιστήμην, καὶ τὴν τελειότητα, αὐτὸς δηλονότι ὁ θεός, ὁ-

Ψαλ. 148. 5, στίς « Εἶπε καὶ ἐγεννήθησαν », ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν πάντα τὰ ὁρατὰ καὶ ἀόρατα· ἐν δὲ τῶν ἐπισημοτέρων κτισμάτων αὐτοῦ ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος· καὶ αὐτὸς οὖν ἐστὶ καλῶς λίαν. Ἀλλὰ κατὰ τί καλός; κατὰ τὴν κατασκευὴν καὶ συμμετρίαν καὶ τοὺς χαρακτῆρας τοῦ σώματος; Ναί, καὶ κατὰ τοῦτο καλός· πλὴν καλός λίαν κατὰ τὰ ἰδιώματα καὶ τὰς διαθέσεις, καὶ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, καλός λίαν, ἄκακος τὸν νοῦν, ἀπλοὺς τὸν λογισμόν, ἀγαθὸς τὴν ψυχὴν, φρόνιμος, μέτριος, ἐπιεικής, δίκαιος, εὐσπλαγχνός· τοῦτο κυρίως σημαίνει τὸ, καλός λίαν, περὶ τοῦ ἀνθρώπου λεγόμενον· διότι οὐδὲν ἄλλο καλὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ μεῖζον τῆς ἀρετῆς· ὅστις οὖν ἀρνεῖται, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ἀγαθός, καὶ ἔχει κατὰ φύσιν τῆς ἀρετῆς τὰς δυνάμεις, ἐκείνος ἀντιλέγει εἰς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, τὸν εἰπόντα. « Καὶ εἶδεν ὁ θεός τὰ πάντα, ὅσα » ἐποίησε· καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν ». Ὅστις δὲ ἀντιλέγει εἰς τοῦτον τὸν λόγον, ἐκεῖνος ἢ τὴν ὄρασιν τοῦ θεοῦ κρίνει σφαλερὰν, ἢ τὸν λόγον τῆς θείας γραφῆς ψευδῆ· ἅτοπα δὲ ταῦτα καὶ βλάβη.

Ναί, λέγεις, ἀληθῶς, ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ἀγαθός, πλὴν ἡ ἀμαρτία ἐφθίρε τὰς

τῆς ἀγαθότητος φυσικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, καὶ ἐφύτευσε εἰς τὴν φύσιν αὐτοῦ τῆς πονηρίας τὰς διαθέσεις· διὰ τοῦτο δὲ ὁ θεός, ὅστις πρὸ τῆς ἀμαρτίας τοῦ προπάτορος εἶπε γενικῶς περὶ πάντων τῶν κτισμάτων τὸ, « Καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν », ὁ αὐτὸς θεός μετὰ τὴν ἀμαρτίαν τοῦ πρωτοπλάστου εἶπεν εἰδικῶς περὶ τοῦ ἀνθρώπου· « Ὅτι » ἔγκειται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμε- » λῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ ». Οὐδεὶς ἀρνεῖται, ὅτι ἡ ἀμαρτία ἐσπείρεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν διάθεσιν καὶ κλίσιν εἰς τὸ κακόν· πλὴν σημείωσον, ὅτι ὁ θεός οὐκ εἶπεν, ὅτι ἔγκειται ἡ φύσις, ἀλλ' ἔγκειται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τὰ πονηρὰ· ἵνα διὰ τούτου φανερώσῃ, ὅτι τὰ διανοήματα ἐφθάρησαν μετὰ τὴν ἀμαρτίαν, οὐχὶ δὲ αἱ δυνάμεις τῆς φύσεως, αἱ ἐργαζόμεναι τὰ ἀγαθὰ· ἐπιβεβαιῶ δὲ τοῦτο ὁ Ἐκκλησιαστής, λέγων. « Πλὴν ἴδε τοῦτο » εὖρον, ὃ ἐποίησεν ὁ θεός τὸν ἄνθρωπον εὖ- » θῆ· καὶ αὐτοὶ ἐζήτησαν λογισμοὺς πολ- » λούς ». Ἡ ἀμαρτία ἐποίησεν εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνο, ὅπερ ποιεῖ ἡ ἀσθένεια εἰς τὸ σῶμα αὐτοῦ· ἡ ἀσθένεια, παραδείγματος χάριν, ὁ πυρετός κινεῖ βιαίως τὸ αἷμα, φέρει κεφαλαλγίαν, ξηραίνει τὸ στόμα, μαραίνει τῆς τροφῆς τὴν ὀρεξιν, πλὴν οὐκ ἐξαφανίζει παντελῶς, ἀλλὰ ποιεῖ ἀσθενεῖς καὶ ἀδυνάτους τὰς τῆς ὑγείας δυνάμεις· εἰς ἐξηφάνιζεν αὐτὰς παντελῶς, οὐδὲ ἰατρός, οὐδὲ βοτάνη, οὐδὲ φλεβοτομία, οὐδὲ ἄλλο τί ἐθεράπευε τὴν ἀσθένειαν, ἐνεκροῦτο δὲ τὸ σῶμα, καὶ διελύετο εἰς γῆν·

Ἐκκλ. 7. 29.

Γεν. 1. 31.

Ἄτακτον κίνησιν ἔδωκεν ἡ ἁμαρτία τοῦ προπάτορος εἰς τὴν διάνοιαν ἡμῶν, κατετάραξε τὰ εὐθὴ νοήματα διὰ τῶν πολλῶν λογισμῶν, ἐξήρανε τοὺς θεοφιλεῖς λογισμοὺς, ἐφυγάδευε τῆς ἀρετῆς τὴν ἐνθύμησιν, ἐξενέυρισε, πλὴν οὐκ ἐξερίζωσε τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως, δι' ὧν κατορθοῦται ἡ ἀρετή· διότι, ἐὰν ἐξήλειφεν αὐτὰς παντελῶς, οὐδέποτε οὐδὲ ἐφαίνετο, οὐδὲ ἤκούετο εἰς τὸν κόσμον οὐδὲ ἀρετὴ, οὐδὲ ἄνθρωπος ἐνάρετος· ἡμεῖς δὲ βλέπομεν ἀνθρώπους, οἵτινες κατώρθωσαν ἀρετῆς ἔργα, ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ λόγου ὁδηγούμενοι.

Τίς ἐδίδαξε τὸν Ἀβελ τὴν ἀρετὴν τῆς
 Γεν. 4. 4. εὐλαβείας καὶ εὐγνωμοσύνης, ἐξ ἧς ὁδηγηθεῖς, προσέφερεν εἰς τὸν θεὸν τὴν θυσίαν τῶν πρωτοτόκων αὐτοῦ προβάτων, καὶ τῶν
 Γεν. 5. 24. στεάτων αὐτῶν; Τίς ἐδίδαξε τὸν Ἐνῶχ, ἵνα ποιήσῃ τὰ ἀρεστὰ εἰς τὸν θεόν; Τίς
 Γεν. 6. 9. ἐδίδαξε τὸν Νῶε, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν τελειότητα τῆς ἀρετῆς, τοὺς δὲ δύο υἱοὺς αὐτοῦ, τὸν Σὴμ καὶ τὸν Ἰάφεθ, τὴν πατρικὴν τιμὴν καὶ τὸ σέβας, ἐξ ὧν χειρα-
 Γεν. 9. 23. γωγούμενοι, « Ἐπορεύθησαν ὀπισθοφανῶς, » καὶ συνεκάλυψαν τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς αὐτῶν »; Τίς ἐδίδαξε τὸν Ἀβραάμ τόσῃν ὑπακοῇ εἰς τὸν θεόν, τόσῃν ἀγάπῃ εἰς τὸν πλησίον, τόσῃν προθυμίᾳ εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν; ὁ νόμος; ἀλλ' ὁ γόμος ἐδόθη μετὰ ταῦτα, ἡγουν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Μωϋσέως· ὁ θεός, λέγεις, ὅστις ἐπαρρήσιαζετο ἐνώπιον αὐτῶν, καὶ ἐλάλει πρὸς αὐτοὺς, αὐτὸς ἐδίδασκεν αὐτοὺς τὰ περὶ τῆς ἀρετῆς. Ἀλλ', ἐὰν ὁ θεός, ὁ δημιουργὸς τῶν

ἀνθρώπων, ὁ δικαιοτάτος καὶ φιланθρωπότατος, ἐδίδασκε καὶ ἐζήτει παρ' αὐτῶν τὴν ἀρετὴν, τοῦτό ἐστιν ἰσχυρὰ ἀποδείξεις, ὅτι, ἐπειδὴ αὐτὸς ἐφύτευσε εἰς τὴν φύσιν αὐτῶν τὰς δυνάμεις, δι' ὧν αὐτοὶ ἠδύναντο ἐκτελέσαι τῆς ἀρετῆς τὰ ἔργα, διὰ τοῦτο ἐδίδασκε καὶ ἐζήτει παρ' αὐτῶν τὴν ἀρετὴν.

Βλέπε δὲ καὶ τὰ ἀνθρώπινα ἰδιώματα, τὰ ἀποδεικνύοντα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει κατὰ φύσιν τῆς ἀρετῆς τὰ σπέρματα. Πᾶς ἄνθρωπος, ὅταν μὲν πράττῃ τὴν ἀρετὴν, ἔχει θάρρος, οὐδόλως αἰσχύνεται, χαίρει τῇ ψυχῇ· ὅταν δὲ ἐκτελῇ τὴν ἁμαρτίαν, φοβεῖται, ἐντρέπεται, λυπεῖται. Ὁ Ἀδὰμ πρὸ τῆς ἁμαρτίας ἀφόβως περιπατεῖ εἰς τὸν παράδεισον, οὐδόλως ἐντρέπεται διὰ τὴν γύμνωσιν αὐτοῦ, χαίρει ἀπολαμβάνων τῆς τοῦ παραδείσου τρυφῆς· μετὰ τὴν ἁμαρτίαν φόβος ἐμπίπτει εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ· ὅθεν κρύπτεται· ἐντροπὴ καλύπτει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ὅθεν ῥάπτει τῆς συκῆς τὰ φύλλα, Γεν. 3. 7. 8. ἵνα σκεπασθῇ λύπην ἀπαραμύθητον φέρει εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἡ αἰσθησις τῆς ἐλεεινῆς αὐτοῦ καταστάσεως. Ταῦτα ἕως τὴν σήμερον ἀκολουθοῦσι καὶ εἰς ἡμᾶς· ὅταν πράττῃς τὴν ἀρετὴν, ἔχεις μεγαλοψυχίαν, πρόσωπον ἀνευθρίαστον, χαρὰν ψυχικὴν· ὅταν δὲ ποιῇς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ κρυφίως ἁμαρτάνῃς, ὁμῶς αἰσθάνεσαι φόβον καὶ ἐντροπὴν καὶ λύπην. Πᾶς ἄνθρωπος τιμᾷ καὶ εὐλαβεῖται τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν ἐνάρετον, καὶ ἐχθρὸς αὐτοῦ τύχη· ἔτρεχεν εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τοὺς δρυμῶνας ὁ Σαοὺλ, ἵνα θανατώσῃ τὸν Δα-

1. Βασ. 24.
16. 17.

βίδ· ἀλλ' ὅταν εἶδε τὴν ἀνεξικακίαν τῆς καρδίας αὐτοῦ, τότε ἐξεβόησεν· « Ἡ φωνή σου αὕτη τέκνον Δαβὶδ »· Τότε ὕψωσε τὴν φωνὴν αὐτοῦ, καὶ ἔκλαυσε, καὶ εἶπε· « δίκαιος σὺ ὑπὲρ ἐμέ, ὅτι σὺ ἀνταπέδωκας μοι ἀγαθὰ, ἐγὼ δὲ ἀνταπέδωκά σοι κακά ». Ἀληθῶς, ἀρετὴν ἀνδρὸς οἶδε θαυμάζειν καὶ πολέμιος· καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐχθροῦ ἡ ἀρετὴ καὶ τὸ μῖσος ψυχραίνει, καὶ τὴν ἐχθραν μαραίνει, καὶ μεταβάλλει τὴν ἐχθρικὴν διάθεσιν τῆς καρδίας εἰς εὐλάβειαν καὶ ἐπιείκειαν· πᾶς ἄνθρωπος, ἐὰν ἀκούσῃ μόνον, ὅτι ὁ δεῖνα ἄνθρωπός ἐστι φιλάγαθος, δίκαιος, σώφρων, ἐλεήμων, εὐεργετικός, αἰσθάνεται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ κλίσιν εὐλαβείας καὶ ἀγάπης πρὸς ἐκεῖνον τὸν ἐνάρετον ἄνθρωπον, καὶ οὐδὲ ἐγνώρισεν, οὐδὲ εἶδεν αὐτόν· τὸ ἐναντίον δὲ συμβαίνει, ὅταν ἀκούσωμεν περὶ τινος ἀνθρώπου, ὅτι ἐστὶ πονηρὸς, ἄδικος, ἄσωτος, ἄσπλαγχνος, ἀμετάδοτος, τότε καὶ ἀγνώριστος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ἔρχεται εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν ἀποστροφὴ κατ' αὐτοῦ καὶ μῖσος· πόθεν οὖν, εἶπέ μοι, ταῦτα γίνονται;

Ἐκ τῆς ἀνατροφῆς, λέγεις, ταῦτα γίνονται, ἐκ τῆς διδασκαλίας τῆς πίστεως, ἐκ τῆς ἀκροάσεως τῶν νόμων· παιδιόθεν ἀκούομεν, ὅτι ἡ ἀρετὴ ἐστὶ πρᾶγμα τίμιον, καὶ ὠφέλιμον, ἡ δὲ κακία ἄτιμον καὶ βλαβερόν· καὶ ὅτι ὁ θεὸς διὰ πολλῶν δωρεῶν ἀνταμείβει τοὺς ἐναρέτους καὶ διὰ μεγάλων τιμωριῶν παιδεύει τοὺς ἁμαρτάνοντας· ἐκ ταύτης δὲ τῆς προκαταλήψεως γεννᾶται εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν ἡ τιμὴ

καὶ ἡ ἀγάπη τῆς ἀρετῆς, καὶ ἡ ἀτιμία καὶ ἀποστροφὴ τῆς κακίας. Ἀλλὰ πόθεν τὰ ἔθνη τὰ βάρβαρα, τὰ ἄπιστα, τὰ ἄνομα, μισοῦσι τὸν φόνον, παιδεύουσι τὴν ἀδικίαν, τιμῶσι τοὺς γονεῖς, προσφέρουσιν εὐχαριστίαν εἰς τοὺς εὐεργέτας; Πόθεν οἱ εἰδωλολάτραι, οἱ λατρεύοντες θεοὺς ἄρπαγας, μοιχοὺς, ἀδικητάς, φονεῖς, ἐπαίδευον μὲν αὐστηρῶς τὴν ἄρπαγὴν καὶ τὴν μοιχείαν καὶ τὴν ἀδικίαν καὶ τὸν φόνον, ἐσέβοντο δὲ τοὺς ἐγκρατεῖς καὶ σώφρονας καὶ φιλοδικαίους καὶ εὐεργετικούς ἀνθρώπους; βλέπομεν εἰς αὐτοὺς πρᾶγμα ἀληθῶς παράδοξον· ἡ μὲν χεὶρ αὐτῶν προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν Δία, τὸν ἀρπάσαντα τὴν ἐξουσίαν τοῦ Κρόνου, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν ἐτίμα καὶ ἐσέβετο τοὺς γονεῖς· ἡ χεὶρ αὐτῶν προσέφερε θυμίαμα εἰς τὴν θεὰν τῆς ἀσελγείας τὴν ἸΑφροδίτην· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν ἐτίμα τοὺς σώφρονας· ἐλάτρευον καὶ ἐσέβοντο τὸν Διόνυσον, τὸν θεὸν τῆς μέθης, καὶ ἀπεστρέφοντο τοὺς μεθύοντας, καὶ ἐτίμων τοὺς νήφοντας· παράδοξον ἀληθῶς τοῦτο τὸ φαινόμενον, λύει δὲ τὴν τούτου ἀπορίαν ὁ πανένδοξος Παῦλος, λέγων, ὅτι τὰ ἔθνη ὑπὸ τοῦ φωτός τῆς φύσεως ὀδηγούμενα, ποιοῦσι τὰ ἔργα τοῦ θείου νόμου· « Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ Ῥωμ. 24
14· » νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, » οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος ». Αὐτοὶ λέγει, ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ὁ νόμος τοῦ θεοῦ ἐστὶ γεγραμμένος ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ ὅτι οἱ λογισμοὶ τοῦ νοῦς αὐτῶν κατηγοροῦσι μὲν τὴν κακίαν,

ἀπολογοῦνται δὲ ὑπερασπιζόμενοι τὴν ἀρε-
 τήν. « Οἷτινες ἐνδείκνυται τὸ ἔργον τοῦ νό-
 μου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν,
 καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κα-
 τηγορῶντων καὶ ἀπολογουμένων ». Ὁ νό-
 μος τῆς ἀμαρτίας, ὁ ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτῶν
 φυτευθεὶς ὑπὸ τῆς παραβάσεως τοῦ πρω-
 τοπλάστου, σκοτίζων αὐτοὺς, ἐπειθεν, ἵνα
 λατρεύωσι τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα,
 θεοὺς σεβόμενοι ῥυπαροὺς καὶ ἐμπαθεστά-
 τους· ἐπειδὴ δὲ ἀμεταμέλητά εἰσι « Τὰ
 χαρίσματα καὶ ἡ κλήσις τοῦ θεοῦ », καὶ
 ἐσκοτίζοντο ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς ἀμαρτίας,
 ὁμῶς τοῦ νοῦς ὁ νόμος, ἡγουν ἡ λογικὴ δύ-
 ναμις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὠδήγει αὐ-
 τοὺς πρὸς τὴν διάκρισιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ
 κακοῦ, καὶ ἐπειθεν αὐτοὺς, ἵνα τιμῶσι τὴν
 ἀρετὴν, καὶ ἀποστρέφονται τὴν κακίαν.

Ἄλλ', εἰὰν ἡ φύσις, λέγεις, διδάσκη καὶ
 ὁδηγῇ πρὸς τὴν ἀποστροφὴν ἀπὸ τῆς κα-
 κίας, καὶ πρὸς τὴν κατόρθωσιν τῆς ἀρε-
 ρετῆς, τίς ἡ χρεια τῶν θείων νόμων; χρεια
 μεγάλη, μᾶλλον δὲ ἀνάγκη ἐστὶν ἄφευ-
 κτος· διότι εἰς τὴν πληγὴν τῆς προπα-
 τορικῆς ἀμαρτίας προσετέθησαν καὶ τὰ
 τραύματα τῶν προαιρετικῶν ἀμαρτημάτων
 πληγὴ ἐπάνω εἰς τὴν πληγὴν, ἐξ οὗ πολ-
 λὰ ἡσθένησεν ἡ φύσις· καὶ ἡγωνίζετο μὲν,
 ἵνα ὁδηγήσῃ τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸ ἀγα-
 θόν, ἀλλ', ἐπειδὴ ἦν πολλὰ ἀσθενὴς, οὐδὲν
 ἠδύνατο ἐκτελέσαι μετὰ τῆς πρεπούσης
 τελειότητος· ἐκ τούτου φανερόν ἐστι, ὅτι ἀ-
 νάγκην βοηθείας ἀπερίγραφτον εἶχεν ἡ φύ-
 σις. Ὁ πολυεύσπλαγχνος οὖν θεός, ὁ καθ'

ὑπερβολὴν ἀγαπῶν τὸν ἄνθρωπον, ἐλεή-
 σας αὐτόν, ἐπέθετο δύναμιν εἰς τὴν ἀδυ-
 ναμίαν, τὴν δύναμιν τοῦ νόμου εἰς τὴν ἀ-
 δυναμίαν τῆς φύσεως, ἵνα ὑπ' αὐτοῦ βοη-
 θούμενος ὁ ἄνθρωπος, ποιῇ τέλεια τοῦ θεοῦ
 τὰ ἔργα· διὰ τοῦτο ἐδόθη ὁ νόμος λέγει ὁ
 προφήτης Ἡσαΐας, διὰ βοήθειαν τοῦ ἀν-
 θρώπου. « Νόμον γὰρ ἔδωκεν εἰς βοήθειαν ». Ἡσ. 8. 20
 Φωτίζει μὲν ὁ νοῦς πρὸς τὴν διάκρισιν τοῦ
 καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ τὸ φῶς αὐ-
 τοῦ ἐστὶν ὀλίγον, ἀραιόν, ἀσθενές· προσ-
 τίθησιν ὁ θεὸς εἰς τὸ φυσικὸν φῶς τὸ πολὺ
 καὶ πυκνὸν καὶ δυνατὸν φῶς τῶν θείων
 αὐτοῦ νόμων· « Λύχνος τοῖς ποσίμου ὁ νόμος σου καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου ». Ψαλ. 118. 105.
 « διότι φῶς τὰ προστάγματά σου ἐπὶ τῆς γῆς ». Τοῦτο δὲ τὸ φῶς, τὸ σύνθετον ἐκ
 τοῦ φυσικοῦ φωτός καὶ τοῦ φωτός τοῦ νο-
 μικοῦ, φωτίζει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν τε-
 λείαν διάκρισιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ.
 « Νόμον γὰρ ἔδωκεν εἰς βοήθειαν ». Κινεῖ ἡ
 λογικὴ δύναμις πρὸς τὴν φυγὴν τῆς ἀμαρ-
 τίας καὶ τὴν κατόρθωσιν τῶν καλῶν ἔρ-
 γων, πλὴν ἡ δύναμις τῆς κινήσεως ἐστὶν
 ἀσθενὴς, λαμβάνει δὲ τόνον ἡ χαυνότης
 αὐτῆς ὑπὸ τῆς φωνῆς τοῦ νόμου· διὸ αὐτὴ
 ἡ σύνθετος δύναμις ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς
 φύσεως καὶ τῆς τοῦ θεοῦ νόμου φωνῆς, ἐ-
 νισχύει τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὴν ἀποστρο-
 φὴν τῆς ἀμαρτίας, καὶ τὴν ἐργασίαν τῶν
 ἀγαθῶν πράξεων· « Νόμον γὰρ ἔδωκεν εἰς
 βοήθειαν ». Ὅταν μόνῃ ἡ συνειδησίς μου
 ἐνδοθεν λέγῃ μοι, φύγε τὴν ἀμαρτίαν, κα-
 τόρθωσον τὴν ἀρετὴν· εὐκολα καταφρονῶ

Γαλ. 33.
14.

τὴν συμβουλὴν αὐτῆς· ἀλλ', ὅταν ἀκούω καὶ ἔξωθεν τὴν φωνὴν τοῦ νόμου Κυρίου τοῦ θεοῦ μου, κραυγάζουσιν· « Ἐκκλινον » ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιήσον ἀγαθόν »· τότε εὐκολώτερα πείθομαι· ἐὰν δὲ καταπεισθῶ, ἔρχεται εὐθὺς ἐπ' ἐμοὶ τοῦ θεοῦ ἡ χάρις, ἥτις ἐνδυναμοῖ με, ἵνα ἀπέχω ἀπὸ παντός κακοῦ, καὶ ἐργάζωμαι τὸ ἀγαθόν. Ταῦτα τὰ τρία, ἡ συνειδήσις, ὁ νόμος, ἡ χάρις, ποιοῦσι τὸν ἄνθρωπον τροπαιοφόρον νικητὴν τῆς ἁμαρτίας, καὶ ὑπερένδοξον ἐργάτην τῶν μεγάλων τῆς ἀρετῆς κατορθωμάτων.

Ἐπιβέβαιοι ταῦτα τῶν πραγμάτων ἡ ἀλήθεια· οἱ ἐθνικοὶ φιλόσοφοι ὑπὸ τοῦ φωτός τῆς φύσεως ὀδηγούμενοι, πολλὰς ἀρετὰς κατῴρθωσαν· ἀκτημοσύνην, ἀσκησιν, ἐγκράτειαν, φρόνησιν, δικαιοσύνην· πλὴν ἀτελεῖς ἦσαν αἱ ἀρεταὶ αὐτῶν, μεμολυσμέναι ὑπὸ τοῦ ῥύπου τῆς φιλοδοξίας, κεκαπνισμέναι ὑπὸ τοῦ καπνοῦ τῆς ὑπερηφανείας, μεμελανωμέναι ὑπὸ τοῦ σκοτεινοῦ πνεύματος τῆς ὑποκρίσεως. Ἐρρίψεν ὁ Κράτης πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, ἵνα κατασταθῇ ἀκτῆμων· ἔπειτα ὁμῶς περιερχόμενος ἔνθεν καθεῖθεν, ἐκραύγαζεν, ὁ Κράτης ἠλευθέρωσε τὸν Κράτητα· ἠλευθέρωσεν ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς πλεονεξίας, καὶ ἐγένετο δοῦλος τῆς φιλοδοξίας. Ὁ Διογένης κατώκησεν εἰς τὸν πύθον, καὶ ἐν καιρῷ μὲν θέρους κατεκυλίετο ἐπὶ ἄμμου ζεστῆς, τὸν δὲ χειμῶνα ἐνηγκάλιζεν ἀνδριάντας κεχιονισμένους· μετὰ τοῦ τρίβωνος, δι' οὗ περιεπάτει ἐνδεδυμένος τὴν

ἡμέραν, μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἐσκεπάζετο καὶ τὴν νύκτα· πλὴν ἔπειτα κατεπάτει παρρησία τὰ στρώματα, κραυγάζων καὶ λέγων· « Πατῶ τὸν Πλάτωνος τύφον », ἡ γουν τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ Πλάτωνος· ὁ δὲ Πλάτων παρὼν ἐκεῖ, εὐστόχως ἀπεκρίθη πρὸς αὐτόν· « Ἐτέρωγε τύφῳ », τουτέστι, πατεῖς τὴν ἐμὴν ὑπερηφάνειαν δι' ἄλλης ὑπερηφανείας, κεκρυμμένης ἐν τῇ ψυχῇ σου· ποικιλοτρόπως ἐταλαιπώρει τὸ ἄθλιον αὐτοῦ σῶμα, πλὴν ἀναφανδὸν εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς ἐπέει τῆς ἀσελγείας τὰ αἰσχρὰ ἔργα. Φρόνιμος, ἐγκρατὴς, φιλοδίκαιος ὁ Σωκράτης, πλὴν ἐφθειρε τοὺς νέους, καὶ ὑπεκρίνετο, ὅτι δαιμόνιον λαλεῖ μετ' αὐτοῦ, καὶ ὀδηγεῖ αὐτόν· Ἐὰν παραβάλλης ταύτας τὰς ἀρετὰς μετὰ τῶν ἀρετῶν τῶν ἀνθρώπων, τῶν ὀδηγηθέντων ὑπὸ τοῦ φωτός τῶν θείων νόμων, βλέπεις, πόσον ἀτελής ἐστὶν ἡ ἀρετὴ ἐκείνων, συγκρινομένη μετὰ τῆς τούτων ἀρετῆς· παρατήρησον τὴν εἰς τὰς χεῖρας τῶν πτωχῶν διανομὴν τῆς πλουσιωτάτης περιουσίας τοῦ Ξενοφώντος, καὶ τῶν μυριάδων λιτρῶν τοῦ χρυσοῦ τῆς Ῥωμαίας Μελάνης, ἀμα δὲ καὶ τὴν εἰς τοὺς ἐρήμους τόπους φυγὴν αὐτῶν, ἵνα μὴ δοξάζωνται ὑπὸ τοῦ κόσμου· παρατήρησον τὴν ἀσκησιν τοῦ Παύλου τοῦ Θηβαίου, καὶ τῶν λοιπῶν ἀναχωρητῶν, τῶν πορευθέντων εἰς τὰς βαθεῖας ἐρήμους, ἵνα φύγωσι τῶν ἀνθρώπων τοὺς ἐπαίνους· παρατήρησον τοὺς ὑψηλοὺς καὶ θαυμασιωτάτους ἀγῶνας τοῦ Παύλου καὶ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων, ἀγῶνας, οἵτινες ἕνα καὶ μόνον σκοπὸν εἶχον,

Ὁρ. Αὐέρ.

τὴν ὠφέλειαν καὶ τὴν αἰώνιον σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἐκ ταύτης τῆς παρατηρήσεως καὶ παραθέσεως βλέπεις καὶ διακρίνεις, ὅτι ἔχει μὲν τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις τῆς ἀρετῆς τὰ σπέρματα, πλὴν ὁ καρπὸς αὐτῶν ἐστὶν ἀτελής διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεως, ὡς ὁ καρπὸς τῆς ξηρᾶς καὶ ἀγεωργήτου γῆς· καθὼς δὲ ἡ γῆ, καλλιεργουμένη ὑπὸ τῶν γεωργῶν, καὶ λιπαινομένη ὑπὸ τῆς κοπρίας, καρποφορεῖ καρπὸν τελειότερον· οὕτω καὶ τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις, φωτιζομένη ὑπὸ τῶν θείων νόμων, καὶ ἐνδυναμουμένη ὑπὸ τῆς θείας χάριτος, ποιεῖ τελειότεραν τὴν τῶν καλῶν ἔργων καρποφορίαν.

Τίς ὁ σκοπὸς τούτων τῶν λόγων; Σκοπὸς αὐτῶν ἐστὶν ἀποδείξαι, ὅτι παραλόγως προφασίζονται ὅσοι λέγουσιν, ὅτι ἡ ἀρετὴ ἀντιφέρεται εἰς τὰ ιδιώματα τῆς φύσεως, καὶ ὅτι ἡμεῖς οἱ πιστοὶ, ἐὰν μὴ πολιτευόμεθα ἐναρέτως, ἀλλὰ τρέχωμεν τῆς ἀμαρτίας τοὺς κρημνοὺς, ἐσμὲν ἀναπολόγητοι, καὶ περισσοτέρας καταδίκης ἄξιοι, ἢ περ οἱ ἄνομοι, ἡγουν ἐκεῖνοι οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες οὐδὲ ἐγνώρισαν, οὐδὲ ἤκουσαν τὴν τοῦ θεοῦ νομοθεσίαν· διότι οἱ ἄνομοι φωτίζονται ὑπὸ μόνου τοῦ φωτὸς τῆς φύσεως, ἡμεῖς δὲ συμβοηθούμεθα καὶ ὑπὸ τῆς τοῦ θεοῦ εὐαγγελίου νομοθεσίας· ἐὰν δὲ κλίνη ἡ θέλησις

ἡμῶν πρὸς ὑπακοὴν τῶν νόμων, ἔχομεν καὶ ἰσχυρὰν συνεργὸν τοῦ θεοῦ τὴν χάριν. Ποῖαν οὖν ἀπολογίαν ἔχομεν ἐν ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ, ὅταν ὁ δίκαιος κριτὴς ζητῇ λόγον ὑπὲρ τῶν πράξεων ἡμῶν, λέγων· «Πῶς ^{Ματθ. 22. 12.} » εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἐνδυμα γάμου; Ὁ ἄνομος ἔχει ἀπολογίαν τὴν ἄγνοιαν τοῦ νόμου καὶ τὴν ἀδυναμίαν τῆς φύσεως· τί δὲ ἀποκριθῆσεται ὁ πιστὸς πρὸς τὸν κριτὴν, ὅταν λέγῃ πρὸς αὐτόν· διὰ τί οὐκ ἐφύλαξας τὰς ἐντολάς μου, ἀλλὰ παρέβης αὐτάς; Διὰ τί οὐκ ἠγάπησας τὸν πλησίον σου, ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ ἐβλαψας; Διὰ τί ἀντὶ ἀγάπης μῖσος, ἀντὶ σωφροσύνης ἀσέλγειαν, ἀντὶ ταπεινοφροσύνης ὑπερηφάνειαν, ἀντὶ ἐλεημοσύνης ἀσπλαγχνίαν, ἀντὶ δικαιοσύνης ἔπραξας ἀδικίαν; Διὰ τί οὐδὲ τὰ ἀρεστά μοι ἠτοίμασας, οὐδὲ τὸ θέλημά μου ἐποίησας; εἶχες ὁδηγὸν τὴν φύσιν, εἶχες συμβοηθὸν τὸν νόμον, εἶχες συνεργὸν τὴν χάριν. Τρισάθλιοι ἡμεῖς· οὐδεμίαν ἔχομεν ἀπολογίαν· οὐαὶ ἡμῖν· ἡ ἀπόφασις τοῦ θεοῦ ἐγένετο καὶ ἐξεφωνήθη· « Ἐκεῖνος δὲ ^{Λουκ. 1. 47. 48.} » ὁ δοῦλος, εἶπεν ὁ Κύριος, ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ ἐτοιμάσας, » μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, » ρήσεται πολλὰς· ὁ δὲ μὴ γνοὺς, ποιήσας » δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας ».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,
ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΥΡΙΑΚΗ.

ΟΣΟΙ Ἰουδαῖοι παχύλοι ἦσαν κατὰ τὸν νοῦν, μὴ διακρίνοντες τὰς τοῦ νόμου ἐντολὰς ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῷ συμβόλων, ἐνόμιζον, ὅτι καὶ αἱ ἐντολαὶ καὶ τὰ σύμβολά εἰσι πράγματα ἐπίσης αἰώνια καὶ ἰσοδύναμα· διὸ, καὶ τινες ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅμως ἐδίδασκον τὴν διατήρησιν τῶν συμβολικῶν παραγγελμάτων, καθὼς καὶ τὴν τῶν ἀγίων ἐντολῶν. Ἡ περιτομὴ ἦν σύμβολον τοῦ ἁγίου βαπτίσματος· « Καὶ περιετμήθητε, ἔλεγεν ὁ Παῦλος, περιτομὴ ἀχειροποιήτῳ, ἐν τῇ ἀπεκ-
 » δύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς
 » σαρκὸς, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ·
 » συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι ». Φανερόν οὖν ἐστίν, ὅτι, ὅταν ἦλθον τὰ σημαινόμενα πράγματα, γέγονασιν ἄργα τὰ σύμβολα. Αὐτοὶ ὅμως ἐκήρυττον, ὅτι ἡ περιτομὴ ἐστὶν ἀναγκαία πρὸς τὴν σωτηρίαν· ἐποιοῦν δὲ τοῦτο προθύμως, ἐπειδὴ ἔβλεπον, ὅτι διὰ τοῦ τοιούτου κηρύγματος φεύγουσι τοὺς διωγμοὺς τῶν ἀπίστων Ἰουδαίων· ἡ τούτων διδασκαλία φθάσασα καὶ ἕως τῶν Γαλατῶν, διέφθιρεν ἐξ αὐτῶν πολλούς· διὸ μετὰ θερμοῦ ζήλου ἔγραψε πρὸς

Κολοσ. 2.
11. 12.Πρξ.
15. 1.

αὐτοὺς ὁ θεόπνευστος Παῦλος τὰ κατὰ τῆς τοιαύτης διδασκαλίας· καὶ ὅλη μὲν σχεδὸν ἢ πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολὴ κατὰ ταύτης τῆς ψυχολέθρου διδαχῆς καταφέρεται· ὅμως τὸ σήμερον ἀναγνωσθὲν αὐτῆς μέρος φανερώς ἀποδεικνύει, ὅτι μετὰ τὴν Χριστοῦ παρουσίαν περιττὴ ἐστὶν ἡ περιτομή· καλὴ δὲ καὶ ὠφέλιμος ἡ κατανόησις τῶν ἀναγνωσθέντων, μάλιστα, ἐπειδὴ ἄχρι τῆς σήμερον εὐρίσκεται γένος ὀλόκληρον, βασιλεύον ἐν τῇ Ἀβυσσηνίᾳ, εἰπουν Χαμπεσία, οἵτινες τοσοῦτον τυφλώττουσιν, ὥς καὶ μετὰ τὴν τοσοῦτον φανερὰν διδασκαλίαν τοῦ Παύλου κατὰ τῆς περιτομῆς πιεθεύουσι μὲν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ βαπτίζονται, πλὴν καὶ περιτέμνονται κατὰ τὸ ἰουδαϊκὸν ἔθος. Ἡ δὲ κατανόησις καρπὸς ἐστὶ τῆς προσεκτικῆς ἀκροάσεως τῆς ἐρμηνείας· καὶ ἡμεῖς μὲν προβάλλομεν τὴν ἐρμηνείαν, ὑμεῖς δὲ ἀκούσατε ταύτην μετὰ προσοχῆς, ἵνα κατανοήσαντες τὰ ἐρμηνευθέντα, τρυγήσητε τοὺς καρποὺς τῆς γνώσεως.

Ἀδελφοί, ἴδετε πηλίκους ὑμῶν γαλ. 6. 11.
 γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί.

Θεοδώριτ.

Χρυσ.
Θεοφύλ.
καὶ Οἰκουμ.
οἱ Νεώτεροι.Ρωμ. 16.
22.1. Κορ. 16. ρινθίους, καὶ ἐν τῇ πρὸς Κολοσσαεῖς, καὶ
21.
Κολ. 4, 18 ἐν τῇ δευτέρᾳ πρὸς Θεσσαλονικεῖς. «Ὁ2. Θεσσαλ. 2. 17. ἄσπασμός τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου». Τοῦτο
δὲ ἐπεῖχε τόπον ὑπογραφῆς, καὶ ἐσήμαι-
νε· ὅτι ταῦτα τὰ λόγια ἰδίᾳ χειρὶ ἔγραψεν
ὁ Παῦλος, τὰ δὲ λοιπὰ ἄλλος, διό καὶ ἔλε-
γεν· «Ὁ ἐστὶ σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ·
» οὕτω γράφω». Ἐποίει δὲ τοῦτο διὰ τοὺς
πλάττοντας ἐπιστολάς ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐ-
τοῦ, καὶ πλανῶντας τοὺς εὐσεβεῖς· διό ἔ-2. Θεσσαλ. 2. 2. γραφε πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς. «Εἰς τὸ
» μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ
» νοός, μήτε θροεῖσθαι, μήτε διὰ πνεύμα-
» τος, μήτε διὰ λόγου, μήτε δι' ἐπιστολῆς,
» ὡς δι' ἡμῶν». Ὅτι δὲ τὴν πρὸς Γαλάτας
ἐπιστολὴν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ χειρὶ ἔγραψεν, οὐ-
δεμία ἐστὶν ἀμφιβολία· καὶ τινὲς μὲν λέ-
γουσιν, ὅτι ὅλην τὴν ἐπιστολὴν δι' ἰδίας
χειρὸς ἔγραψε· τινὲς δὲ τὰ ἀπὸ τοῦ, ἴδετε
πηλίκους, ἕως τέλους. Ὁμοίως δὲ ἰδιοχείρωςἔγραψε καὶ τὴν πρὸς τὸν Φιλήμονα ἐπιστο-
λήν· διότι καὶ ἐν αὐτῇ ἀναγινώσκομεν τὸ,
«Ἐγὼ Παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρὶ». Τοῦ-
το δὲ συνέβη εἴτε ἐπειδὴ οὐκ εἶχε τότε
ἐτοιμον γραφέα, εἴτε ἐπειδὴ ἠθέλην ἰσχυ-
ροποιῆσαι περισσότερο τὰ γραφόμενα· ὅθεν
καὶ ἔλεγε. Βλέπετε, ὅτι διὰ τῆς ἰδίας μου
χειρὸς ἔγραψα ὑμῖν ταῦτα, καὶ μὴ καλλι-
γράφω, ἀλλὰ δύσμορφα σχηματίζω γράμ-
ματα.«Ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν
σαρκί, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς πε-
ριτέμνεσθαι, μόνον ἵνα μὴ τῷ σταυ-
ρῷ τοῦ Χριστοῦ διώκωνται. Γαλ. 6.
12,«Ὅσοι θέλουσι, λέγει, εὐπροσωπῆσαι
» ἐν σαρκί», ἡγουν ἀρέσαι εἰς τοὺς ἀνθρώ-
πους, καὶ ἀναπαυθῆναι σωματικῶς, ἐκείνοι
ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι. Τοῦτο δὲ
ποιοῦσιν, ἕνα μόνον σκοπὸν ἔχοντες, ὅστις
ἐστίν, «Ἵνα μὴ τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ
» διώκωνται», τουτέστιν, ἵνα μὴ πάσχωσι
διωγμούς· ὡς πιστεύοντες εἰς τὸν ἐσταυρω-
μένον Χριστόν· περὶ οὗ σημείωτον, ὅτι οἱ
τῆς Ῥώμης αὐτοκράτορες, ὁ Καῖσαρ καὶ
ὁ Αὐγούστος καὶ ὁ Τιβέριος, ἐπέτρεψαν, ἵνα
οἱ ὑπὸ τὴν ἐπικράτειαν αὐτῶν ζῶντες Ἰου-
δαῖοι πολιτεύωνται κατὰ τὴν ἑαυτῶν θρη-
σκείαν, καὶ πράττωσι τὰ τοῦ νόμου αὐτῶν
ἔθιμα· ὅσοι οὖν περιτέμνοντο, ἐκείνοι ἐλο-
γίζοντο Ἰουδαῖοι, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν
Ἰησοῦν Χριστόν· καθότι ἡ περιτομὴ ἦν
ἐπίσημον σημεῖον καὶ ἀπόδειξις τοῦ Ἰουδαϊ-Θεοφ. καὶ
Οἰκουμ.
Ἰερών.

Φιλ. 1. 19,

Γαλ. 6.
12,ὁρα τὸν Ἰου-
δαῖον αὐτ.

σμοῦ· διό οἱ ψευδαπόστολοι, οἱ τοῦς Γαλάτας πλανῶντες, θέλοντες φυγεῖν τοὺς διωγμοὺς, ἠνάγκαζον τοὺς πιστοὺς, ἵνα περιτέμνωνται· διότι βλέποντες αὐτοὺς Ἰουδαῖοί τε καὶ ἔθνηκοι οὐ μόνον φυλάττοντας τὴν περιτομὴν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἀναγκάζοντας περιτέμνεσθαι, οὐδόλως ἐδίωκον αὐτούς.

Γαλ. 6, 13

Οὐδὲ γὰρ οἱ περιτεμνόμενοι αὐτοὶ νόμον φυλάσσουσιν· ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχῶνται.

Διὰ τί οὐδὲ αὐτοὶ οἱ περιτεμνόμενοι φυλάττουσι τὸν νόμον; Διότι ὅστις περιτέμνεται, ἐκεῖνος χρεωστῇ, ἵνα φυλάξῃ ὅλον τὸν νόμον. «
Γαλ. 5. 3. Μαρτύρομαι δὲ πάλιν, οὕτως
» ἔγραφε πρὸς τοὺς αὐτοὺς Γαλάτας ὁ Παῦλος, παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ, ὅτι
» ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι ». Αὐτοὶ δὲ, λέγει, οἱ διδάσκαλοι ὑμῶν οἱ περιτεμνόμενοι, μόνην τὴν περιτομὴν ἐκπληροῦσιν, ἀναγκάζοντες καὶ ὑμᾶς περιτέμνεσθαι· περὶ δὲ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἄλλων νομικῶν παρατηρημάτων οὐδεμίαν ἔχουσι φροντίδα. Τοῦτο δὲ μόνον θέλουσιν, ἵνα δηλονότι καὶ ὑμεῖς περιτέμνησθε, «
» καυχῶνται ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ », ἡγοῦν διὰ τὴν περιτομὴν τῆς σαρκὸς ὑμῶν, κηρύττοντες, ὅτι ἔπεισαν ὑμᾶς περιτμηθῆναι, καὶ ἐπομένως φεύγωσι τοὺς διωγμοὺς καὶ τῶν ἐθνικῶν διὰ τοὺς ὅρους τῶν τῆς Ῥώμης αὐτοκρατόρων, καὶ τῶν Ἰουδαίων διὰ τὴν πρὸς τὴν περιτομὴν εὐλάβειαν· καὶ οἱ

μὲν ψευδαπόστολοι ἐκαυχῶντο, καθότι ἔπειθον τοὺς πιστοὺς, ἵνα περιτέμνωνται· ἀκουσὼν δὲ ἐν τίνι ἐκαυχᾶτο ὁ ἀληθὴς τοῦ θεοῦ ἀπόστολος·

Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι Γαλ. 6. 14.
εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· δι' οὗ ἔμοι κόσμος ἐσταύρωται, καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ.

Καυχᾶσθωσαν, λέγει, οἱ ψευδαπόστολοι, ὅτι ἔπεισαν ὑμᾶς περιτμηθῆναι· εἰς ἐμέ δὲ μὴ δώσῃ ὁ Κύριος, ἵνα καυχῶμαι ἄλλην καύχησιν, εἰ μὴ τὴν τοῦ σταυροῦ· ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγὼ καυχῶμαι, ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς κατεδέξατο σαυρωθῆναι ὑπὲρ τῆς σωτηρίας μου, ἐπειδὴ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τῆς τυραννίας τοῦ διαβόλου, καὶ κατέστησέ με κληρονόμον τῆς αἰωνίου αὐτοῦ βασιλείας. Διὰ τῆς δυνάμεως δὲ αὐτοῦ τοῦ σταυροῦ ὁ κόσμος ἐστὶν ἐν ἐμοὶ ἐσταυρωμένος, καὶ ἐγὼ δὲ εἰμι ἐσταυρωμένος τῷ κόσμῳ· ἀλλὰ πῶς τοῦτο; Ὅστις οὐδὲ τοὺς διωγμοὺς τῶν ἐθνικῶν, οὐδὲ τὰς καταδρομὰς τῶν Ἰουδαίων φοβεῖται, ὅστις τὴν σωματικὴν ἀνάπαυσιν, τὴν ἐκ τῶν ἀνθρώπων ὑπόληψιν, τὴν τοῦ κόσμου τιμὴν καὶ δόξαν, ἐνὶ δὲ λόγῳ πάντα τὰ ἐγκόσμια λογίζεται σκύβαλα, ἵνα Χριστὸν κερδήσῃ· ὅστις εὐδοκεῖ
» Ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, Φιλιπ. 3. 8.
» ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις ὑπὲρ Χρι- 2. Κορ. 12. 10.
» στοῦ », καθὼς ὁ ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ σταυροῦ ἐνδυναμούμενος Παῦλος· εἰς ἐκεῖνον

οὐδὲν δύναται ποιῆσαι ὁ κόσμος, ἀλλ' ὡς πρὸς αὐτὸς ἐστὶν ἐσταυρωμένος, ἡγουν νεκρὸς καὶ ἀνενέργητος· κατὰ τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ὁ κόσμος ἦν ἐσταυρωμένος τῷ Παύλῳ· διὸ καὶ ἔλεγεν αὐτός· « Ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται ». Ὅστις δὲ ὑπὸ τοῦ κόσμου διωκόμενος, ὑβριζόμενος, περιφρονούμενος, ὡς περικάθαρμα καὶ ὡς περίφημα πάντων νομιζόμενος, μεγαλοψύχως καὶ περιχαρῶς ὑπομένει, ὡς ὁ ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ σαυροῦ ἐνισχυόμενος Παῦλος· ἐκεῖνον ὁ κόσμος λογίζεται ὡς ἐσταυρωμένον, ἡγουν ὡς νεκρὸν καὶ ἀκίνητον· τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ, « Δὶ » οὐ ἔμοι κόσμος ἐσταύρωται, καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ ».

Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις.

Τί ἐστὶν ἡ καινὴ κτίσις; Οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύσαντες, ἀποτίθενται ἐν τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι « Τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης », ἀνακαινίζονται δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοὸς αὐτῶν, καὶ ἐνδύονται « Τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα » ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας ». Ταῦτα ἐδίδασκε τοὺς Ἐφεσίους ὁ θεηγόρος Παῦλος, ἔγραφε δὲ καὶ πρὸς τοὺς Κορινθίους· « Ὡστε εἴτις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις, τὰ ἀρχαῖα παρῆλθον, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα ». Ταῦτα διδάσκουσιν, ὅτι καινὴ ἐστὶν ἡ ἀποβολὴ τῆς παλαιᾶς σαρκικῆς καὶ

πεπλανημένης πολιτείας, καὶ οἰκοδομὴ ζωῆς νέας πνευματικῆς καὶ εὐαγγελικῆς κατὰ μίμησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὅθεν λέγει ὁ πανεύφημος ἀπόστολος, ὅτι οὐδεμίαν δύναμιν ἔχει, οὐδὲν δύναται κατορθῶσαι οὔτε ἡ περιτομή, οὔτε ἡ ἀκροβυστία, ἀλλ' ἡ εὐαγγελικὴ ζωὴ τῇ τοῦ Χριστοῦ δυνάμει δύναται σῶσαι τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ἂν περιτετμημένος ὑπάρχῃς, καὶ ἂν ἀπερίτμητος, τοῦτο οὐδὲν ἰσχύει. Ἐὰν δὲ, πιστεύσας εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἀποβάλῃς τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τῆς ἀμαρτίας, ἐνδυθῇς δὲ τὸν νέον τῆς ἀρετῆς, ὁ τοιοῦτος ἀνακαινισμὸς τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι προξενεῖ σοι τὴν αἰώνιον σωτηρίαν.

Καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοι- Γαλ. 6·16.
χήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ.

Κανόνα λέγει τοὺς ὅρους ταύτης τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, δι' ἧς ἐφανερώσεν, ὅτι οὐδὲ ἡ περιτομή, οὐδὲ ἡ ἀκροβυστία, ἀλλ' ὁ διὰ τῆς εἰς Χριστόν πίστεως ἀνακαινισμὸς ὠφελεῖ καὶ σώζει τὸν ἄνθρωπον· καὶ διὰ μὲν τοῦ, « Ἐπ' αὐτοὺς » δηλοποιεῖ τοὺς ἐξ ἐθνῶν πιστεύσαντας· διὰ δὲ τοῦ, « Ἐπὶ τὸν » Ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ », τοὺς ἐκ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ γένους πιστεύσαντας, καὶ διὰ τῆς πίστεως τέκνα θεὸν γενομένους. Ἐπεύχεται δὲ καὶ εἰς τοὺς ἐθνικοὺς, καὶ εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας τοὺς πιστοὺς, καὶ κατὰ τὸν ὅρον τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ περιπατοῦντας, τὴν εἰρήνην καὶ τὸ ἔλεος τοῦ θεοῦ. Ὅσοι, λέγει, ἐκ τῶν ἐθνῶν πιστεύσαντες, περι-

1. Κορ. 4.
13.

Γαλ. 6 15.

Ἐφεσ. 4.
22. — 25.

2. Κορ. 5.
17.

πατήσωσι κατὰ τὸν κανόνα ταύτης τῆς διδασκαλίας μου, ἔστω ἡ εἰρήνη καὶ τὸ ἔλεος τοῦ θεοῦ μετ' αὐτῶν, ὁμοίως καὶ μετὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν, τῶν διὰ τῆς πίστεως οἰκειωθέντων τῷ θεῷ.

Γαλ. 6.17. Τοῦ λοιποῦ, κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω· ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν, ἀδελφοί· ἀμήν.

Ἄρά γε ἐξ ἀμελείας ἀποβάλλει τοὺς κόπους; ἄρά γε ἐκ τοῦ βάρους καὶ τῆς ὀδύνης τῶν πληγῶν ἀτονίσας, οὐ δύναται κόπους βαστάζειν, καὶ διὰ τοῦτο αὐτοὺς ἀπωθεῖται; Μὴ γένοιτο. Πῶς; ὁ ζήλου πνέων καὶ ἀγάπης, ἡ δύνατο νικηθῆναι ὑπὸ τῆς ἀμελείας; ἢ πῶς ἠτόνισεν ὁ ἐν τοῖς παθήμασιν

Κολ. 1. 24. αὐτοῦ χαίρων; Παρήγγειλεν ὁ παμμακάριστος, ἵνα μηδεὶς ἐμβάλλῃ αὐτὸν εἰς κόπους περὶ τοῦ ζητήματος τῆς περιτομῆς, ὅπως ἐπιστηρίξῃ τὸν κανόνα τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, καὶ πληροφορήσῃ, ὅτι ἡ τοιαύτη διδασκαλία οὐδεμίαν μεταβολὴν ἐπιδέχεται,

καὶ μύριους προξενήσωσιν αὐτῷ κόπους. Καθὼς δὲ οἱ στρατιῶται πρὸς ἀπόδειξιν τῆς πιστῆς αὐτῶν ὑπηρεσίας προβάλλουσι τὰ δείγματα τῶν ἐν τῷ σώματι αὐτῶν τραυμάτων, οὕτω καὶ αὐτὸς πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας τοῦ κηρύγματος προβάλλει τὰ ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ στίγματα, ἡγουν τὰ σημεῖα τῶν πληγῶν, ὅσας ὑπέμεινε, κηρύττων τὴν εἰς Χριστὸν πίσιν· λέγει δὲ πρὸς αὐτοὺς διὰ τῶν προκειμένων λόγων· ἔχετε, ὦ Γαλάται, τὰ σημεῖα τῶν μωλόπων τοῦ σώματός μου μαρτυρίαν ἀρκετὴν καὶ ἀπόδειξιν βεβαίαν περὶ τοῦ, ὅτι καὶ ἐκήρυξα καὶ ἔγραψα ὑμῖν πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· εὐλαβήθητε οὖν ταῦτα τὰ ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ στίγματά μου μηδεὶς δὲ ἀμφισβallestw εἰς τὸ ἐξῆς, μηδὲ ἐνοχλείτω με, ἐλπίζων μεταβολὴν εἰς ὅσα ἐδίδαξα. Ταῦτα δὲ εἰπὼν, δι' εὐχῆς κατὰ τὸ σύνηθες αὐτῷ ἐπισφραγίζει τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολήν, δεόμενος, ἵνα ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἐλθοῦσα ἐπὶ τὴν ψυχὴν αὐτῶν, στηρίξῃ αὐτοὺς ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ διδαχθέντων. « Ἡ » χάρις, λέγει, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ » Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν, ἀδελφοί· ἀμήν ».

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ.

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΥΡΙΑΚΗ.

Ἡ σήμερον ἀναγνωσθεῖσα διδασκαλία τοῦ θεορρήμονος Παύλου ἀνακαλύπτει μίαν ἁμαρτίαν, ἀγνώριστον εἰς πολλοὺς, καὶ αὐτὴ ὡς πηγὴ ἀναβλύζει νόμα θανατηφόρον πολλῶν καὶ μεγάλων ἁμαρτημάτων. Γνωστόν ἐστίν εἰς ὅσους ἀναγινώσκουσι τὰ ἱερὰ βιβλία, πόσα σκάνδαλα, πόσας ταραχάς, καὶ πόσῃ φθορᾷ προεξένησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ὅσοι ἐδίδασκον, ὅτι ἀνάγκη ἐστίν, ἵνα περιτέμνωνται οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύσαντες· οὗτοι οἱ ψευδαπόστολοι καὶ κακοδιδάσκαλοι ἀπλώσαντες τὴν ψυχοφθόρον αὐτῶν πλάνην εἰς πολλὰς πόλεις καὶ τόπους καὶ ἐπαρχίας, ἔσυραν πολλοὺς ἀπὸ τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας εἰς θρησκείαν ἀλλόκοτον, ἥτις οὐδὲ ἰουδαϊκὴ ἐστίν, οὐδὲ χριστιανικὴ· ἐτάραξαν δὲ διὰ τούτου τοὺς ἀποστόλους, ἐσκανδάλισαν τοὺς μαθητάς, ἔσχισαν τοὺς πιστοὺς εἰς δύο κόμματα εὐθὺς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς συστάσεως τῆς ἐκκλησίας· ταύτην δὲ τὴν ζάλην οὐκ ἠδυνήθη καταπαῦσαι οὐδὲ αὐτὴ ἡ ἀποστολικὴ σύνοδος, καὶ δι' αὐτῆς τὸ πανάγιον πνεῦμα καὶ ἔκρινε, καὶ ἀπεφάτισεν, ὅτι ἡ

περιτομή ἐστὶ περιττὸν βάρος. Ἐρευνῶ ^{πράξ. 15.}
 πρῶτον, τίνες ἦσαν οἱ πρῶτοι διδάσκαλοι ²⁸⁴
 τούτου τοῦ παραλόγου ἔργου· βλέπω δὲ, ὅτι
 ἦσαν ἄνθρωποι Ἰουδαῖοι· αὐτοὶ πρῶτοι ἐ-
 ξελθόντες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἐλθόντες
 εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ἐδίδασκον τοὺς εἰς Χρι-
 στὸν πιστεύσαντας, λέγοντες, ὅτι, ἐὰν μὴ
 περιτμηθῶσι κατὰ τὴν μωσαϊκὴν συνήθειαν,
 οὐ δύνανται σωθῆναι. « Καὶ τινες, λέγει ὁ ^{αὐτ. 1.}
 » ἱερός Λουκᾶς, κατελθόντες ἀπὸ τῆς Ἰου-
 » δαίας, ἐδίδασκον τοὺς ἀδελφοὺς, ὅτι ἐὰν
 » μὴ περιτέμνησθε τῷ ἔθει Μωϋσέως, οὐ
 » δύνασθε σωθῆναι ». Οὐ μόνον δὲ Ἰουδαῖοι
 ἦσαν οὗτοι, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς αἱρέσεως τῶν
 Φαρισαίων, ἡγουν Φαρισαῖοι, ὡς μαρτυρεῖ
 ὁ αὐτὸς ἀπόστολος λέγων· « Ἐξανέστη- ^{αὐτ. 5.}
 » σαν δὲ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν
 » Φαρισαίων πεπιστευκότες, λέγοντες· ὅτι
 » δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς, παραγγέλλειν τε
 » τηρεῖν τὸν νόμον Μωϋσέως ». Ἐξετάζω
 δεύτερον, πόθεν οὗτοι παρακινήθεντες, ἐδί-
 δασκον τὴν περιτομὴν, καὶ ἐπίστευσαν εἰς
 τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Βλέπω δὲ, ὅτι οἱ Φαρι-
 σαῖοι ἦσαν ἀνθρωπάρεσκοι· διότι ἐποιοῦν

Ματ. 23⁵ πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν « Πρὸ τὸ θεαθῆναι » τοῖς ἀνθρώποις ». Γνωρίσαντες οὖν αὐτοί, ὅτι καὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἤρρεσεν ἡ περιτομὴ διὰ τὸν μωσαϊκὸν νόμον, καὶ οἱ ἐθνικοὶ οὐκ ἐδίωκον τοὺς περιτετμημένους διὰ τὰ θεσπίσματα τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων, ἐκήρυττον τὴν περιτομὴν, ἵνα ἀρέσκοντες εἰς αὐτοὺς, φεύγωσι μὲν τοὺς διωγμούς, κερδαίνωσι δὲ τὴν τιμὴν καὶ ἀνάπαυσιν. Εὐλογοφανῶς οὖν συμπεραίνω, ὅτι ἡ ἀνθρωπαρέσκεια προεξένησε τὰ τοσαῦτα μεγάλα κακά· ἐπιβεβαιοῖ τοῦτο τὸ συμπέρασμα ὁ θεῖος

Γαλ. 6.12 ἀπόστολος Παῦλος, λέγων· « Ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκί », ἡγουν ἄρεσοὶ γενέσθαι εἰς τοὺς ἀνθρώπους, « Οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι. » Ἡ αὐτὴ ἀνθρωπαρέσκεια, ἡ προξενήσασα τότε τόσην βλάβην καὶ διαφθοράν, κατακρημνίζει ἄχρι τῆς σήμερον τοὺς ἀνθρώπους εἰς πολλὰ καὶ μεγάλα ἁμαρτήματα.

Σχεδὸν πᾶς ἄνθρωπος ἀνεπαισθήτως φέρεται πρὸς τὸ ζητεῖν τὸ ἴδιον συμφέρον· συλλογισζόμενος δὲ, ὅτι διὰ τῆς ἀγάπης καὶ προσασίας τῶν ἀνθρώπων ἀπολαμβάνει τῶν ποθομένων πραγμάτων, ἀγωνίζεται παντὶ τρόπῳ, ἵνα φανῇ εἰς αὐτοὺς εὐάρεστος· ὑπακούει, κολακεύει, δουλεύει, τρέχει εἰς τὰ τούτων θελήματα, καὶ δίκαια, καὶ ἄδικα, καὶ νόμιμα ὑπάρχωσι, καὶ ἄνομα· ἡ δὲ φιλαυτία τόσον σκοτίζει τὸν νοῦν αὐτοῦ, ὥς οὐδὲ γνωρίζει, ὅτι ἐστὶν ἀνθρωπάρεσκος, οὐδὲ αἰσθάνεται, πόσον βλάπτει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἢ ἀνθρωπαρέσκεια· ἐκ τούτου πολλὰ ὀλίγοι εὗρισκονται καθαροὶ τούτου τοῦ πάθους·

τρέφεται δὲ τὸ πάθος τοῦτο, καὶ αὐξάνει, καὶ σφριάζεται ὑπὸ ἄλλων παθῶν· ὁ φόβος, ἡ ἐντροπὴ, ἡ φιλοδοξία, ἡ ἐπιθυμία τῆς τῶν ἀρετῶν ἀπολαύσεως, εἰσὶ οἱ προτροπεῖς καὶ οἱ τροφοὶ καὶ τὰ στηρίγματα τῆς ἀνθρωπαρέσκειας.

Ὅταν ὁ θεᾶνθρωπος Ἰησοῦς ἐφώτισε τὸν ἐκ γενετῆς τυφλόν, τότε οἱ προεσῶτες τῶν Ἰουδαίων προσκαλέσαντες τοὺς γονεῖς αὐτοῦ, ἐρώτησαν αὐτοὺς δύο ἐρωτήματα· πρῶτον, ἐὰν ἐκείνος ᾦν ὁ υἱὸς αὐτῶν, ὅσις, ὡς αὐτοὶ ἔλεγον, ἐγεννήθη τυφλός. « Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν », ὃν ὑμεῖς λέγετε, ὅτι τυφλός ἐγεννήθη »· Δεύτερον, τίνι τρόπῳ ἔλαβε τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ· « Πῶς οὖν ἄρτι βλέπει »· Αὐτοὶ δὲ εἰς μὲν τὸ πρῶτον ἐρώτημα ἀποκριθέντες, εἶπον πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· « Οἶδαμεν, εἶπον, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, καὶ ὅτι τυφλός ἐγεννήθη »· Εἰς δὲ τὸ δεύτερον οὐκ ἠθέλησαν εἰπεῖν τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἐκρυψαν αὐτήν, εἰπόντες· « Αὐτός ἡλικιαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε »· Ἀλλὰ διὰ τί οἱ τάλανες οὐκ ἐφάνέρωσαν, ποῖος ᾦν ὁ θαυματουργὸς καὶ εὐεργέτης, ὁ φωτίσας τοῦ τυφλοῦ υἱοῦ αὐτῶν τὰ ὄμματα; διὰ τί ἀπεκρίθησαν τοιοῦτοτρόπως; Ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, λέγει ὁ εὐαγγελιστής, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους· Ἐφοβοῦντο, ἐπειδὴ, ἐὰν ἀπεκρίνοντο, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐφώτισεν αὐτόν, παρώργιζον αὐτοὺς καθ' ὑπερβολήν· ὁ δὲ φόβος ἐγέννησε τὴν ἀνθρωπαρέσκειαν, ἥτις ἐπεισεν αὐτοὺς, ἵνα εὐαρεστήσωσι τῶν Ἰουδαίων τῇ γνώμῃ, καὶ σιωπήσωσι τῆς ἀληθείας τὴν φανέρωσιν

Ποσάκις ἡμεῖς ἐρωτῶμενοι ὑπὸ ἀξιωμα-
τικῶν ἀνθρώπων, γνωρίζαντες, ὅτι, ἐὰν φα-
νερώσωμεν τὴν ἀλήθειαν, παραπικραίνομεν
αὐτούς, φοβούμεθα τὴν τούτων ἀγανάκτη-
σιν, ὁ δὲ φόβος φέρει τὴν ἀνθρωπαρέσκειαν,
ἣτις πείθει ἡμᾶς, καθὼς καὶ τοὺς γονεῖς
τοῦ τυφλοῦ, ἵνα σιωπήσαντες τὴν ἀλήθειαν,
εὐαρεστήσωμεν εἰς τοὺς ἐρωτῶντας· Ποσά-
κις ἡ ἀλήθεια τοῦ στόματος ἡμῶν δύναται
ἐλευθερῶσαι τὸν ἄθῳον ἀπὸ τῆς καταδίκης,
ἢ τὸν ἀτιμαζόμενον ἀπὸ τῆς συκοφαντίας,
ἢ τὸν ὀρφανὸν καὶ τὴν χήραν ἀπὸ τῆς ἀδι-
κίας τοῦ δυνάστου, ἡμεῖς δὲ, ἵνα ἀρέσωμεν
τοῖς ἀνθρώποις, σιωπῶμεν τὴν ἀλήθειαν,
καὶ βλάπτομεν διὰ τῆς σιωπῆς ἡμῶν τὸν
πλησίον;

Μὴ νομίσητε δὲ, ὅτι πίπτουσιν εἰς τοιαύ-
τας ἁμαρτίας μόνοι οἱ ἰδιῶται καὶ χυδαῖοι
ἄνθρωποι διὰ τὸν φόβον τῶν μεγιστάνων
καὶ ἀρχόντων· διότι καὶ αὐτοὶ οἱ προεστῶτες
καὶ ἄρχοντες ὑπὸ τῆς ἀνθρωπαρεσκειᾶς νι-
κώμενοι, εἰς παρόμοια καταποντίζονται τῆς
ἀνομίας βάραθρα. Πολλοὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων
τῶν Ἰουδαίων ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν
Χριστὸν, ἀλλ' ἐσιώπων τὴν τῆς πίστεως
αὐτῶν ὁμολογίαν. Διὰ τί τοῦτο; Αὐτοὶ ἦσαν
ἄρχοντες, πλούσιοι, ἀξιωματικοί· τίνα οὖν
ἐφοβοῦντο, ἢ ποῖον ἐντρέποντο; « Διὰ τοὺς
» Φαρισαίους οὐχ ὁμολόγουν, ἵνα μὴ ἀπο-
» συνάγωγοι γένωνται ». Οἱ Φαρισαῖοι ἀ-
πεφάσισαν, ἵνα, ὅς τις ὁμολογήσει, ὅτι ὁ Ἰη-
σοῦς ἐστὶν ὁ προσδοκώμενος Χριστὸς, δι-
ωχθῇ ἐκ τῆς συναγωγῆς· οὗτοι οὖν οἱ ἄρ-
χοντες μὴ ὑποφέροντες ταύτην τὴν ἐντρο-

πὴν καὶ ἀτιμίαν, ἐσιώπων τῆς πίστεως
αὐτῶν τὴν ὁμολογίαν· ἔσπεραν ποιῆσαι τὸ
ἄρεστον εἰς τοὺς Φαρισαίους, καὶ οὐχὶ τὸ
εὐάρεστον εἰς τὸν θεόν· προέκριναν τὴν δό-
ξαν τῶν ἀνθρώπων τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. « Ἡ
» γάπησαν γὰρ, λέγει ὁ θεὸς εὐαγγελιστῆς,
» τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον, ἢ περ
» τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ ». Ὡς, καὶ εἰς πόσα σό-
ματα ἀρχόντων καὶ ἀξιωματικῶν καὶ προ-
εστώτων βάλλει κημὸν καὶ χαλινὸν ἢ
ἀνθρωπαρέσκεια· ὦ, καὶ πόσοι, ἵνα μὴ
παροργίσωσι τοὺς ἀνθρώπους, ὅπερ ἐστίν,
ἵνα ἀρέσωσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, σιωπῶσι
τὴν ὁμολογίαν τῶν δογμάτων τῆς πίστεως,
τὴν νοουθεσίαν εἰς τοὺς ἀτάκτους, τὸν ἐ-
λεγχον εἰς τοὺς ἁμαρτάνοντας, τοὺς φοβε-
ρισμοὺς εἰς τοὺς παραβάτας τῶν νόμων;
πόσοι κλείουσι τὸ στόμα, ὅτε ἡ ἀνάγκη
ἐπιζητεῖ, ἵνα πλατύνωσιν αὐτό, καὶ λαλή-
σωσι τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεως, καὶ τῶν
νόμων τὴν δικαιοσύνην; Δυστυχεῖς καὶ
πανάθλιοι, σπουδάζουσιν ἀρέσαι τοῖς ἀν-
θρώποις, καὶ ἀγαπῶσι τὴν δόξαν τῶν ἀν-
θρώπων μᾶλλον, ἢ περ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

Ἀκούσατε καὶ ἄλλο πολλῷ βαρύτερον·
ὁ κριτῆς, ὅταν κάθηται ἐπὶ τῆς καθέδρας τοῦ
κριτηρίου, τότε παρίστησι τοῦ θεοῦ τὸ
πρόσωπον· διὰ τοῦτο ὁ θεὸς ἐξώρισεν ἐκ τῶν
κριτηρίων πᾶσαν ἀνθρωπίνην προσπάθειαν,
καὶ πᾶσαν φιλοπροσωπίαν, καὶ ἀνθρωπα-
ρέσκειαν· διὰ τοῦτο εἶπεν· ὅτι ἡ κρίσις τοῦ
θεοῦ ἐστίν « Οὐκ ἐπιγνώση, εἶπεν ὁ θεός,
» πρόσωπον ἐν κρίσει, κατὰ τὸν μικρὸν καὶ
» κατὰ τὸν μέγαν κρινεῖς, οὐ μὴ ὑποσείλῃ

ἰωάν. 12.
43.

Λευκ. 1, 17.

» πρόσωπον ἀνθρώπου, ὅτι ἡ κρίσις τοῦ
» θεοῦ ἐστὶ ». Καὶ ὁμοως ἡ ἀνθρωπαρέσκεια
ἔρχεται καὶ εἰς τὰ κριτήρια. Φέρουσιν οἱ
Ἰουδαῖοι τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν δεδεμένον
εἰς τὸ κριτήριον τοῦ Πιλάτου· κάθηται δὲ
ὁ Πιλάτος ἐπὶ τῆς καθέδρας τοῦ κριτηρίου,
ἵνα κρίνῃ τὸν Ἰησοῦν· καὶ τὰ μὲν πρῶτα
τῆς κρίσεως ἔργα ἦσαν καλὰ καὶ δίκαια.

Μαρκ. 15.
11. Ἐξέτασε τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, ἐγνώρισεν,
ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτὸν οἱ Ἰου-
δαῖοι εἰς τὸ κριτήριον αὐτοῦ, ὡμολόγησε
παρρησία, ὅτι ὁ Ἰησοῦς οὐδὲν κακὸν ἐποί-

Λύτ. 14. ησε· « Τί γὰρ, ἔλεγε, κακὸν ἐποίησεν »;
Εἶπε φανερά, ὅτι οὐχ εὐρίσκει ἐν αὐτῷ

Λουκ. 23.
4. αἴτιον θανάτου, ἢ τιμωρίας· « Οὐδὲν εὐρί-
σκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ ».
Ἐπειτα ἀπέλυσε τὸν Βαραββᾶν τὸν ἀρ-
χιληστήν, ἔδειρε δὲ διὰ φραγγελίου τὸν ἀ-
ναμάρτητον Ἰησοῦν, καὶ παρέδωκεν
αὐτὸν, ἵνα σταυρωθῇ. Ἄ, παράνομε καὶ
παράλογε, ἐγνώρισας, ὅτι διὰ φθόνον πα-
ρέδωκαν αὐτόν· ὡμολόγησας, ὅτι οὐδὲν
κακὸν ἐποίησεν· εἶπες, ὅτι οὐχ εὐρηκας
ἐν αὐτῷ σφάλμα· ἔπειτα δέρεις, καὶ πα-
ραδίδως αὐτόν εἰς σταυρικὸν θάνατον;
πόθεν ἡ τοιαύτη παράλογος ἀπόφασις;
πόθεν ἡ τοιαύτη ἀλλόκοτος μεταβολή; Ἐκ
τῆς ἀνθρωπαρεσκείας, ἀδελφοί· ἡ ἀνθρω-
παρέσκεια ἐλθοῦσά εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ,
καὶ τὰς φρένας αὐτοῦ ἐτάραξε, καὶ τὸν
νοῦν αὐτοῦ κατεσκότισεν· « Ὁ δὲ Πιλάτος,
» λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς Μάρκος, βουλόμενος
» τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν
» αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, καὶ παρέδωκε τὸν

» Ἰησοῦν, φραγγελώσας, ἵνα σταυρωθῇ ».
Ἀκούεις; Βουλόμενος, λέγει, τῷ ὄχλῳ
» τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι », ἡγουν θέλων εὐα-
ρεστῆσαι εἰς τὸ πλῆθος, ἐποίησε τὴν ἀδι-
κωτάτην κρίσιν· ὁ λαὸς πεισθεὶς ὑπὸ τῶν
ἀρχιερέων, ἐζήτησεν, ἵνα ἀπολύσῃ τὸν
Βαραββᾶν, ἐκραύγαζε δὲ περισσοτέρως, ἵνα
σταυρώσῃ τὸν Ἰησοῦν· « Οἱ δὲ περισσοτέρως
» ἐκραζάν· σταύρωσον αὐτόν ». Τότε ὁ Πι-
λάτος νικηθεὶς ὑπὸ τῆς ἀνθρωπαρεσκείας,
καὶ ποιήσας τὸ ἀρεστὸν εἰς τὸν λαόν, με-
τέβαλε τὴν δικαίαν κρίσιν εἰς ἄδικον ἀπό-
φασιν, καὶ τὸν μὲν ληστήν ἀπέλυσε, τὸν
δὲ δίκαιον ἐσταύρωσε. Πόσοι ἄρά γε Πιλά-
τοι καὶ εἰς τὰς καθ' ἡμᾶς ἡμέρας; Πόσοι
γνωρίζουσι, τίς ἐστὶν ὁ ἀθῶος, καὶ τίς ὁ
πταίστης· τίς ἐστὶν ὁ δίκαιος, καὶ τίς ὁ
ἄδικος· καὶ ὁμοως, ἵνα εὐαρεστήσωσιν εἰς
τοὺς συγγενεῖς, ἢ εἰς τοὺς φίλους, ἢ εἰς
τοὺς μεσίτας, ἀπολύουσι τὸν Βαραββᾶν,
καὶ σταυροῦσι τὸν Ἰησοῦν, τουτέστι δι-
καιολογοῦσι τὸν πταίστην καὶ ἀδικητήν·
καὶ παιδεύουσι τὸν ἀθῶον καὶ δίκαιον;

Ἀκούσατε καὶ τὸ ἔτι παραδοξώτερον.
Τολμᾷ ἡ ἀνθρωπαρέσκεια καὶ ἀναβαίνει
καὶ ἐπ' αὐτοὺς τοὺς βασιλικοὺς θρόνους, καὶ
εἰσέρχεται καὶ εἰς αὐτὰς τῶν βασιλέων τὰς
καρδίας. Ὁ βασιλεὺς ὁ Ἡρώδης ἐκακοποίησέ
τινας τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων, ἐθανά-
τωσε δὲ καὶ τὸν Ἰάκωβον, τὸν ἀδελφὸν
τοῦ Ἰωάννου « Ἐν φόνῳ μαχαίρας »· ἔργα
ἦσαν ταῦτα τοῦ ἀκρατήτου αὐτοῦ θυμοῦ,
καὶ τῆς ἀλόγου αὐτοῦ ὁρμῆς. Ἀφ' οὗ δὲ
ἡσύχασαν ταῦτα τὰ ἄγρια πάθη, τότε ἐ-

Μαρκ. 15,
15.

Πραξ. 12,
1. 2.

ξάνεστη κατ' αὐτοῦ καὶ τὸ τῆς ἀνθρωπαρεσκείας ἀλωπεκῶδες πάθος. Μαθὼν αὐτὸς, ὅτι ταῦτα τὰ ἄδικα καὶ παράνομα ἔργα εἰσὶν ἄρεστὰ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἵνα φανῇ ἄρεστός εἰς αὐτοὺς, προσέθετο ἀνομίαν ἐπὶ ταῖς ἀνομίαις, καὶ ἀδικίαν ἐπὶ ταῖς ἀδικίαις· πιάσας δηλονότι τὸν κορυφαῖον τῶν ἀποστόλων Πέτρον, ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν φυλακὴν, ἀλύσει δεδεμένον, καὶ ὑπὸ πολλῶν στρατιωτῶν φυλαττόμενον, ἵνα, ὅταν παρέλθωσιν αἱ ἡμέραι τοῦ πάσχα, φονεύσῃ αὐτὸν ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ. « Καὶ ἰδὼν, » λέγει ἡ ἱερὰ ἱστορία, ὅτι ἄρεστόν ἐστι τοῖς » Ἰουδαίοις, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ Πέτρον· ὃν καὶ πιάσας, ἔθετο εἰς φυλακὴν, » παραδοὺς τέσσαρσι τετραδίοις στρατιωτῶν » φυλάσσειν αὐτόν· βουλόμενος μετὰ τὸ » πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτόν τῷ λαῷ ». Τοῦτό ἐστι παράδειγμα φανερόν, διδάσκον καὶ αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς, καὶ διεγεῖρον τὴν προσοχὴν αὐτῶν, ἵνα μὴ, θέλοντες ἀρέσαι τοῖς ἀνθρώποις, παροργίζωσι τὸν θεὸν διὰ τῆς τῶν νόμων παραβάσεως.

Ἠκούσατε, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ἕως ποῦ προχωρεῖ τῆς ἀνθρωπαρεσκείας τὸ βδελυρὸν πάθος; ἠκούσατε, ὅτι γίνονται ἀνθρωπάρεσκοι οὐ μόνον οἱ ὑπῆκοοι καὶ ἰδιῶται καὶ χυδαῖοι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἄρχοντες, καὶ οἱ ἀξιωματικοί, καὶ οἱ βασιλεῖς; ἠκούσατε, πόσα φοβερά ἀμαρτήματα προξενεῖ ἡ ἀνθρωπαρέσκεια; Ναί, λέγετε, ἠκούσαμεν, ἀλλ' οὗτος ὁ λόγος ἐστὶ πολλὰ σκληρός· διότι αὐτὸς διδάσκει, ἵνα μὴ φανῶμεν ἄρεστοι εἰς τὸν προστάτην ἡμῶν,

καὶ μὴ ποιήσωμεν τὸ ἄρεστόν εἰς ἐκεῖνον, ἐξ οὗ ἐλπίζομεν βοήθειαν, καὶ μὴ σπουδάσωμεν ἀρέσαι εἰς τοὺς ἀνθρώπους· ἐὰν δὲ ταῦτα ποιήσωμεν, πῶς δυνάμεθα ζῆσαι εἰς τὸν κόσμον, καὶ πολιτευθῆναι μετὰ τῶν ἀνθρώπων; ἀνάγκη ἐστίν, ἵνα φύγωμεν ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ κατοικήσωμεν εἰς τὰς ἐρήμους. Οὐδεὶς οὐδὲ λόγος, οὐδὲ νόμος διορίζει, ἵνα ταῦτα πράξῃτε· μάλιστα τὰ ἐναντία διδάσκει ὁ θεόπνευστος Παῦλος, λέγων· « Προνοοῦμενοι καλὰ οὐ μόνον ἐνώ- 2. Κορ. 8. 21. » πιον Κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων· » προνοοῦμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀν- Ρωμ. 12. 17. »θρώπων ». Οὐ μόνον δὲ διὰ λόγου ταῦτα ἐδίδαξεν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἔργων ἔδειξεν, ὅτι παντὶ τρόπῳ ἠγωνίσθη, ἵνα εὐαρεσῇ τοῖς ἀνθρώποις· « Καὶ ἐγενόμην, λέγει, τοῖς 1. Κορ. 9. 20.—22. » Ἰουδαίοις, ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα τοὺς Ἰουδαίους » κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον, » ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· τοῖς ἀνό- » μοις ὡς ἄνομος (μὴ ὢν ἄνομος θεῷ, ἀλλ' » ἔννομος Χριστῷ), ἵνα κερδήσω ἀνόμους· » ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα » τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα » τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω ». Ἰδοὺ ἄνθρωπος ἀνθρωπάρεσκος. Σημείωσον τὸν σκοπὸν τῆς ἀνθρωπαρεσκείας αὐτοῦ· ἵνα κερδήσω, λέγει, ἵνα πάντως τινὰς σώσω· κατ' αὐτὸν δὲ τὸν σκοπὸν γίνου καὶ σὺ ἀνθρωπάρεσκος· ἄρεσαι ὅσον θέλεις, καὶ εὐαρέσει ὅσον δύνασαι, καὶ ποίει πάντα τὰ ἄρεστὰ οὐ μόνον εἰς τοὺς προστάτας καὶ εὐεργέτας σου, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς διώκτας καὶ ἀδικητάς σου· οὐ μόνον εἰς τοὺς

συγγενεῖς καὶ φίλους σου, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἄλλοτρίους καὶ ἐχθροὺς σου· πλὴν ἄρεσον εἰς αὐτοὺς, οὐχ ἵνα ζημιώσῃς, ἀλλ' ἵνα κερδήσῃς· οὐχ ἵνα ἀπολέσῃς, ἀλλ' ἵνα σώσῃς καὶ ἐκείνους, καὶ τὴν ψυχὴν σου.

Γίνου εὐάρεστος εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὅσον θέλεις, πλὴν μὴ παραβῇς τοῦ θεοῦ τὴν ἐντολὴν, ἵνα φανῇς ἄρεστός εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ὅταν σὲ ἐρωτῶσιν, ἀποκρινόμενος, μὴ λαλήσῃς ψεῦδος, ἵνα δειχθῇς εἰς τὸν συγγενῇ σου εὐάρεστος· ὅταν προσκαλῶσί σε εἰς μαρτυρίαν, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς πρὸς εὐαρέστησιν τοῦ προστάτου σου· εἰς τὰς συναναστροφὰς μὴ κρύπτῃς τὴν ὀρθοδόξιαν τῆς πίστεώς σου, καὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν νόμων πρὸς ἀρέσκειαν τῶν ἐκεῖ εὐρεθέντων ἀπίστων· εἰς τὰς συμβουλὰς καὶ νουθεσίας μὴ σιωπᾷς τὴν ὠφέλιμον συμβουλὴν καὶ τὴν πρέπουσαν νουθεσίαν, φοβούμενος, μὴ παροργίσῃς τοὺς ἀκούοντας. Ἐὰν κάθῃσαι εἰς τὸ κριτήριον, μὴ κρίνῃς ἄδικα, διὰ εὐαρέστησιν τοῦ εὐεργέτου σου· μὴ ἀδικήσῃς τὸν ὀρφανόν, μὴ βλάβῃς τὴν χήραν διὰ τὴν συστολὴν, ἢ τὸν φόβον τῶν ἀδικησάντων αὐτοὺς ἀρχόντων· ἐνὶ λόγῳ, εἰς πᾶσαν ὑπόθεσιν μὴ καταφρονήσῃς τὸν νόμον τοῦ θεοῦ, ἵνα εὐαρεστήσῃς τοῖς ἀνθρώποις.

Ὡ πόσον πεπλανημένοι εἰσὶν ἐκεῖνοι, οἵτινες προτιμῶσι τὸ πλάσμα περισσότερον τοῦ πλάσματος, σπουδάζοντες εὐαρεστῆσαι οὐχὶ τὸν θεόν, ἀλλὰ τοὺς ἀνθρώπους. Διὰ τί
 3. πεποίθαμεν « Ἐπ' ἄρχοντας, ἐπὶ υἱοὺς ἀν-
 »θρώπων, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία »; Οἱ υἱοὶ

τῶν ἀνθρώπων εἰσὶν ἀσθενεῖς καὶ ἀδύνατοι, εὐκολὰ μεταβάλλουσι γνώμην, πολλάκις κρίνουσιν ἄδικα, καθ' ἡμέραν φαίνονται ἀχάριστοι, συχνῶς ἀθετοῦσι τὴν ἑαυτῶν ὑπόσχεσιν· οἱ ἄνθρωποι τέλος πάντων εἰσὶ φθαρτοὶ καὶ πρόσκαιροι· σήμερον φαίνονται, καὶ κινεῶνται, καὶ ἐνεργοῦσιν, αὔριον γίνονται χῶμα ἀναίσθητον, καὶ ἀκίνητον, καὶ ἀνεέργητον. Διὰ τί οὐκ ἀφιεροῦμεν πᾶσαν τὴν ἀγάπην καὶ ἐλπίδα καὶ προσοχὴν ἡμῶν εἰς τὴν εὐαρέστησιν τοῦ θεοῦ, ὅστις ἐποίησε « Τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν » καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς; Αὐτὸς φυλάττει ἀλήθειαν εἰς τὸν αἰῶνα, ἐκδικεῖ τοὺς ἀδικουμένους, δίδωσι τροφήν εἰς τοὺς πεινῶντας. Ὅταν ἀφιέρωσῃς τὴν καρδίαν σου εἰς αὐτόν, ἐὰν ὑπάρχῃς δυστυχής, λύει τοὺς δεσμοὺς τῶν συμφορῶν σου· « Κύριος λύει πεπεδημένους »· ἐὰν ὡς τυφλὸς οὐ γνωρίζῃς τὸ συμφέρον σου, αὐτὸς φωτίζει τὰ τυφλά σου ὄμματα πρὸς κατανόησιν τῆς εὐτυχίας σου· « Κύριος σο- » φοῖ τυφλοὺς »· ἐὰν πέτῃς εἰς τῆς ἁμαρτίας τὰ βάραθρα, αὐτὸς διεγείρει σε· « Κύριος » ἀνορθοῖ κατερῶαγμένους »· ἐὰν περιπατῇς τῆς δικαιοσύνης τὸν δρόμον, αὐτὸς σε ἀγαπᾷ· « Κύριος ἀγαπᾷ δικαίους »· Ἐὰν προσέλθῃς πρὸς αὐτόν μετὰ πίστεως καὶ εὐλαβείας, αὐτὸς σε διαφυλάττει ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν θείων αὐτοῦ πτερύγων· « Κύριος » φυλάσσει τοὺς προσηλύτους ». Αὐτὸς ἐστι πατὴρ τοῦ ὀρφανοῦ, αὐτὸς ἐστὶν ἀντιλήπτωρ τῆς χήρας· « Ὀρφανὸν καὶ χήραν ἀναλήψε- » ται ». Αὐτὸς ἐξαφανίζει τὰ ἐπιτηδεύματα

τῶν πονηρῶν, τῶν κατὰ σοῦ ἐγειρομένων.
 » Καὶ ὁδὸν ἀμαρτωλῶν ἀφανιεῖ. » Ὁ θεὸς
 τῆς Σιών, αὐτός ἐστιν ὁ βασιλεύς σου, ὁ
 κύριός σου, ὁ θεός σου, ὁ ἀθάνατος, ὁ βασι-
 λεύων εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, εἰς γενεάν
 καὶ γενεάν. « Βασιλεύσει Κύριος εἰς τὸν
 » αἰῶνα, ὁ θεός σου Σιών, εἰς γενεάν καὶ
 » γενεάν ». Διὰ τί οὖν οὐκ ἀγωνιζόμεθα μετὰ
 πασῶν τῶν δυνάμεων ἡμῶν, ἵνα ἀρέσωμεν
 εἰς αὐτόν, ἀλλὰ σπουδάζομεν, ὅσον δυνάμε-
 θα, ἵνα εὐαρεστήσωμεν εἰς τὰς πονηρὰς τῶν
 ἀνθρώπων ἐπιθυμίας;

Ἀδελφοί, μνημονεύετε τὸν λόγον τοῦ
 Κυρίου, ὅστις εἶπεν. « Οὐδεὶς δύναται δυσὶ ^{Ματθ. 6, 24.}
 » κυρίοις δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει,
 » καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει. ἢ ἐνὸς ἀνθέξε-
 » ται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει ». Ἀ-
 δελφοί, μὴ πλανᾶσθε, οὐ δύνασθε ἀρέσκειν
 καὶ εἰς τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους, καὶ εἰς
 τὸν πανάγαθον θεόν. « Οὐ δύνασθε θεῷ
 » δουλεύειν, καὶ μαμμωνᾷ ». Τοῦτο αὐτὸ
 ἐδίδαξε καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος, εἰπὼν. « Εἰ ^{Γαλ. 1, 10.}
 » γὰρ ἔτι ἀνθρώποις ἡρεσκον, Χριστοῦ δοῦ-
 » λος οὐκ ἂν ἦμην ».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΕΙΚΟΣΤῃ ΤΡΙΤῃ ΚΥΡΙΑΚῃ.

Ἡ μὲν Ἐφεσος μητρόπολις ἦν τῆς μικρᾶς
 Ἀσίας. οἱ δὲ ἐν αὐτῇ κατοικοῦντες, ἐξαι-
 ρουμένων τινῶν Ἰουδαίων, ἦσαν εἰδωολά-
 τραι, καθ' ὑπερβολὴν τιμῶντες τὴν ψευδο-
 θεὰν τὴν Ἀρτέμιδα, ἐξ οὗ καὶ τὸν ἐκεῖ
 περίφημον βωμὸν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτῆς
 ᾠκοδόμησαν. Πρῶτος δὲ εἰς τὴν Ἐφεσον
 ἐκήρυξε τὸν εὐαγγελικὸν λόγον ὁ θεηγόρος
 Παῦλος, δις ἐκεῖ ἐλθὼν. πρῶτον μὲν, ὅτε
 ὀλίγον καιρὸν ἐκεῖ διέτριψε, καὶ παρεκάλουν
 αὐτόν οἱ πιστεύσαντες, ἵνα μείνῃ πρὸς αὐ-

τοὺς « Πλείονα χρόνον »· δεύτερον δὲ, ὅτε ^{Πράξ. 18, 20.}
 χρονοτριβήσας ἐκεῖ « Ἐτη δύο », ἠπλωσε ^{Πράξ. 19, 10.}
 τὸν λόγον τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ εἰς πᾶσαν τὴν ^{Δὐτ. 18, 19.}
 Ἀσίαν, καὶ ἐποίησε τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα
 θαύματα. Τότε δὲ πολλοὶ ἐπίστευσαν, καὶ
 πρὸς αὐτόν ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι καὶ
 ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν. Πολλοὶ
 δὲ τοσοῦτον πλῆθος μαγικῶν βιβλίων ἔκαυ-
 σαν, ὥστε ἀναλογισθεῖσα ἡ τιμὴ αὐτῶν,
 εὐρέθη πέντε μυριάδες ἀργυρίου. Ἐγραψε
 δὲ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολὴν ὁ Παῦλος,

Θεοδώριτ.
 εἰς τὸν
 Πρὸλ.
 τῆς πρὸς
 Ἐφεσ.

δέσμιος ὢν ἐν Ῥώμῃ. Ἐπειδὴ δὲ καλῶς προκατηχημένοι ἦσαν εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν οἱ Ἐφέσιοι, καὶ ἐπομένως στερεωτέρας πνευματικῆς τροφῆς ἐπιδεκτικοί, διὰ τοῦτο ἐπλήρωσε τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολὴν βαθυτέρων νοημάτων καὶ δογμάτων πίστεως, καὶ ἠθικῆς ἐπουρανίου διδασκαλίας. Τὸ δὲ σήμερον ἀναγνωσθὲν μέρος αὐτῆς περιέχει δύο μαθήματα παραστατικὰ τῶν θεμελίων τῆς εὐαγγελικῆς πίστεως, τὴν ἀγάπην δηλαδή τοῦ θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὴν διὰ τῆς θείας χάριτος σωτηρίαν. Διὰ τοῦτο, ὅστις προσηλώσει τὸν νοῦν αὐτοῦ πρὸς κατανόησιν τῆς ἐρμηνείας τῶν ἀναγνωσθέντων λόγων, ἐκεῖνος φωτίζει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ὁδηγεῖται πρὸς τὴν μακαρίαν ὁδὸν τῆς σωτηρίας.

Ἐφ. 2. 4.

Ἀδελφοί, ὁ θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ, ἣν ἡγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι, συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ (χάριτι ἐστὲ σεσωσμένοι) καὶ συνήγειρε, καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Πλούσιος ὁ θεὸς ἐν ἐλέει, ἡγουν πολὺ καὶ ἄμετρον ἔχει τὸ ἔλεος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔλεος καὶ ἡ ἀγάπη εἰσὶν ἀλληλένδετα, ὅπου δὲ πολὺ τὸ ἔλεος, ἐκεῖ πολλὴ καὶ ἡ ἀγάπη, διὰ τοῦτο πολλὴ καὶ ἡ ἀγάπη, δι' ἧς ὁ θεὸς ἡμᾶς ἡγάπησε. Παῖα δὲ ἡ ἀπόδειξις τῆς

πολλῆς πρὸς ἡμᾶς τοῦ θεοῦ ἀγάπης; Ἡ ἁμαρτία τοῦ προπάτορος, καὶ τὰ προαιρετικά ἁμαρτήματα ἐνέκρωσαν τὰς δυνάμεις τῆς θεογνωσίας καὶ ἀρετῆς. Καὶ ὁ νεκροὶ ἦσαν οἱ ἄνθρωποι διὰ τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ὅμως συνεζωοποίησεν αὐτοὺς ὁ θεὸς διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Πῶς συνεζωοποίησε; « Καὶ ἡμᾶς νεκροὺς » ὄντας ἐν τοῖς παραπτώμασι καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ἡμῶν, συνεζωοποίησε σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα ». Ἰδοὺ τό, πῶς συνεζωοποίησε, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα, ὅπερ ἐστὶ, διὰ τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν. Ἡ ἁμαρτία ἐνέκρωσε τὴν ψυχὴν, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἔλυσε τὴν ἁμαρτίαν· διὸ ἡμεῖς ἐζωοποιήθημεν. « Εἰγὰρ τῷ τοῦ » ἐνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσε » διὰ τοῦ ἐνός, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν περισσεῖαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες, ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἐνός Ἰησοῦ Χριστοῦ ». Οὐκ εἶπε δὲ ἐζωοποίησεν, ἀλλὰ συνεζωοποίησεν, ἵνα φανερώσῃ, ὅτι, ὅταν ἀνέστη ὁ Χριστὸς ἐκ νεκρῶν, καὶ ἀνέζησε, τότε ἡμεῖς λαβόντες τὴν τελείαν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων ἡμῶν, ἐζωοποιήθημεν σὺν τῷ ἀναστάντι Χριστῷ· διὰ τοῦτο δὲ εἶπε καὶ τό, Συνήγειρεν, ἵνα ἐπιβεβαιώσῃ, ὅτι διὰ τῆς ἐκ νεκρῶν ἐγέρσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡγέρθημεν καὶ ἡμεῖς σὺν αὐτῷ· αὐτὸς μὲν ἡγέρθη ἐκ τοῦ μνήματος, ἡμεῖς δὲ ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς ἁμαρτίας· αὐτὸς ἀνέλαβε τὴν ζωὴν, ἡμεῖς δὲ τὴν σωτηρίαν. Οὐ μόνον δὲ

Κολ. 2. 13.

Ῥωμ. 5. 17.

συνεζωοποίησε καὶ συνήγειρεν, ἀλλὰ « Καὶ » συνεκάθισε, λέγει, ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν » Χριστῷ Ἰησοῦ ». Ποῖον δὲ νόημα ἔχουσι ταῦτα τὰ λόγια; Καθὼς πᾶσα ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις ἐν τῷ πρώτῳ ἀνθρώπῳ τῷ Ἀδὰμ, τῷ ἐκ γῆς χοϊκῷ, οὕτω καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τῷ Κυρίῳ, τῷ ἐξ οὐρανοῦ. Ἐπειδὴ δὲ « Οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί » καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι ». ὁ δὲ ἐπουράνιος « ἐκάθισεν ἐν » δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς » οὐρανοῖς », φανερόν ἐστιν, ὅτι καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ Χριστῷ θεωρούμενοι, συνεκαθίσταμεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, κληρονόμοι γενόμενοι τῆς αὐτοῦ βασιλείας. Τοῦτο οὖν ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις τῆς πολλῆς τοῦ θεοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης, τὸ, ὅτι ἀφῆκε τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ συνεζωοποίησε, καὶ συνήγειρε, καὶ συνεκάθισεν ἡμᾶς ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Σημείωσον δὲ, πῶς διὰ τούτων τῶν λόγων « Χάριτί ἐστε σεσωσμένοι », ἐδίδαξεν ὁ θεὸς ἀπόστολος, ὅτι καὶ τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν οὐράνιον δόξαν ἐλάβομεν οὐ διὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ δωρεάν· τοῦτο δὲ αὐτὸ ἔγραφε καὶ πρὸς τὸν Τίτον· « Οὐκ ἐξ ἔργων, ἔλεγε, τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ » κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς ». Γίνεται δὲ σαφές τερα ἡ ἔννοια τῶν προκειμένων ἀποστολικῶν λόγων, ἐὰν ἐκφράσῃς αὐτὰ οὕτω· καὶ ἡμεῖς διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν ἡμεῖς νεκροὶ κατὰ τὰς πνευματικὰς δυνάμεις, ὅμως ὁ θεός, ὁ ἄμετρον ἔχων τὸ ἔλεος διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς πολ-

λὴν αὐτοῦ ἀγάπην, ἐζωοποίησεν ἡμᾶς σὺν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ, (θεοῦ δὲ χάριτι, τουτέστιν ἐλέει καὶ φιλανθρωπία ἐστὲ σεσωσμένοι, ὡς Ἐφέσιοι,) καὶ συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν αὐτῷ τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ.

Ἵνα ἐνδείξῃται ἐν τοῖς αἰῶσι ^{Ἐφ. 2. 7.} τοῖς ἐπερχομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Αἰῶνας ἐπερχομένους λέγει τὸν μέλλοντα αἰῶνα, τὸν μετὰ τὴν κοινὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν τελευταίαν τοῦ θεοῦ ἀπόφασιν περὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἀνθρώπων· τότε δὲ φανερωθήσεται ὁ ὑπερβάλλων πλοῦτος τοῦ θεοῦ αὐτοῦ χαρίσματος. Διότι εἰς τοῦτον μὲν τὸν πρόσκαιρον αἰῶνα μόνοι οἱ πιστοί, καὶ αὐτοὶ δὲ « Δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι » βλέπον- ^{1. Κορ. 13. 12.} τες διὰ τῆς πίστεως τὰ ἀγαθὰ » ἃ ἡτοίμα- ^{1. Κορ. 2. 9.} » σεν ὁ θεός τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν », πείθονται, ὅτι ὑπερβολικόν ἐστὶ τὸ ὑπὸ θεοῦ δοθέν χάρισμα τοῖς ἀνθρώποις διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καταξιώσαντος, αὐτοὺς ἵνα ζωποιηθῶσι σὺν τῷ Χριστῷ, καὶ συνεγερθῶσι, καὶ συγκαθίσωσιν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις· εἰς δὲ τὸν αἰῶνα τὸν μέλλοντα, ὅτε « Οἱ δίκαιοι ἐκλάμ- ^{Ματθ. 13. 43.} » ψουσιν ὡς ὁ ἥλιος », καὶ συμβασιλεύσουσιν μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τότε οὐ μόνον εἰς τοὺς πιστοὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπίστους ὁρατὸς γίνεται ὁ ὑπερβολικὸς πλοῦτος τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, τότε καὶ πιστοὶ καὶ ἄπιστοι, βλέποντες τὴν δόξαν τῶν δι-

1. Κορ. 15. 48.

Ἐφ. 8. 1

Τίτ. 3. 5.

καίων, διακρίνουσι καθαρῶς τὴν ὑπερβολὴν τοῦ χαρίσματος, τοῦ ὑπὸ θεοῦ δοθέντος εἰς τοὺς εἰς Χριστὸν πιστεύσαντας. Τοῦτο δὲ ἔστιν, ὃ λέγει ὁ θεόπνευστος ἀπόστολος· συνεζωποποίησεν ἡμᾶς ὁ θεὸς καὶ συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, ἵνα κατὰ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ χρηστότητα δείξῃ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἐφ' ἡμᾶς τοὺς εἰς Χριστὸν πιστεύσαντας τὸν ἄμετρον πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ. Τὸ αὐτὸ δὲ ἐκήρυξε καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν ταύτης τῆς ἐπιστολῆς, εἰπὼν· « Προορίσας ἡμᾶς εἰς υἰοθεσίαν διὰ » Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν εὐ- » δοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ· εἰς ἔπαι- » νον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐ- » χαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἡγαπημένῳ ».

Ἐφεσ. 1.
5· 6.

Ἐφεσ. 2. 8.

Τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμέ-
νοι διὰ τῆς πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ
ἐξ ὑμῶν· θεοῦ τὸ δῶρον· οὐκ ἐξ
ἔργων, ἵνα μή τις καυχήσῃται.

Ἡ χάρις καὶ ἡ πίστις εἰσὶ τὰ δύο ὄργανα τῆς σωτηρίας· « Τῇ γὰρ χάριτι ἐ- » στὲ σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως », του-τέστι διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς χάριτος ἀπολαμβάνομεν τὴν αἰώνιον σωτηρίαν. « Καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν. » Ὅτι τὸ μὲν, οὐκ ἐξ ὑμῶν, σημαίνει τὸ, οὐκ ἐκ τῶν ἔργων ὑμῶν, ἐφανερώσεν ὁ ἀπόστολος, εἰπὼν, « Οὐκ ἐξ ἔργων ». τὸ δὲ, καὶ τοῦτο, ἀνάγεται καὶ εἰς τὸ, σεσωσμένοι οὕτω. Καὶ τοῦτο, ἡγουν καὶ αὕτη ἡ σωτηρία ὑμῶν θεοῦ δῶρόν ἐστι, καὶ οὐκ ἀμοι-

βή τῶν ἔργων· ἀνάγεται δὲ καὶ εἰς τὸ, « Τῇ χάριτι διὰ τῆς πίστεως »· διότι οὐδὲ ἡ χάρις δίδεται διὰ τὰ ἔργα, οὐδὲ ἡ πίστις προέρχεται ἐκ τῶν ἔργων. Ἡ χάρις οὐ δίδεται διὰ τὰ ἔργα, διότι, ἐὰν ἐδίδοτο διὰ τὰ ἔργα, οὐκ ἦν χάρις, ἀλλ' ἀμοιβή. « Εἰ » δὲ ἐξ ἔργων, οὐκέτι ἐστὶ χάρις ». Ἡ πί- » στις οὐ προέρχεται ἐκ τῶν ἔργων· διότι οὐδεὶς δύναται πιστεῦσαι, ἐὰν μὴ φωτίσῃ καὶ ὁδηγήσῃ αὐτόν ὁ θεός· « Οὐδεὶς, εἶπεν » ὁ Κύριος, δύναται ἐλθεῖν πρὸς με, ἐὰν μὴ » ὁ πατήρ, ὁ πέμψας με, ἐλκύσῃ αὐτόν ». Οὐδὲ ἡ πίστις δὲ, ἀλλ' οὐδὲ ἡ χάρις, οὐδὲ ἡ σωτηρία δίδεται διὰ τὰ ἔργα· διότι, ἐὰν ταῦτα ἐλαμβάνομεν διὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, εἴχο- » μεν ἀφορμὴν καυχήσεως· μηδόλως δὲ στο- » χαζόμενοι, ὅτι καὶ ἡμεῖς μεγάλα, καὶ θαυμαστά τὰ ἔργα ἡμῶν, οὐκ εἰσὶν ὁμῶς ἄξια τῆς θείας βασιλείας, ἐκαυχώμεθα ὡς λαβόντες τὰς θείας εὐεργεσίας δι' ἀμοιβὴν τῶν καλῶν ἡμῶν ἔργων, καὶ οὐχ ὡς δῶρον ἐκ τοῦ θεοῦ ἐλέους, καὶ τῆς θείας φιλανθρωπίας προσερχόμενον· ὅτι δὲ τοῦτο τὸ φρόνημα ἀδίκον ἐστὶ καὶ παράλο- » γον, διδάσκουσιν οἱ ἐξ ἡς ἀποστολικοὶ λόγοι·

Ῥωμ. 11.
6.ἰωάν. 6.
44.Ῥωμ. 8.
18.

Αὐτοῦ γὰρ ἐσμεν ποίημα, κτι- » σθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ θεός, ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν.

Ἐφεσ. 2.
10.

Καὶ ἐὰν ὡς ἀνταπόδοσις τῶν ἔργων ἡμῶν ἐδίδοτο εἰς ἡμᾶς ἡ σωτηρία, οὐδὲ οὕτως εἶχε τόπον ἡ καύχησις. Ἀλλὰ διὰ τί; « Αὐτοῦ γὰρ, λέγει, ἐσμέν ποίημα ». Ἰσχυρὸς οὗτος ὁ λόγος· ἐὰν τὸ σκεοῦς

εἶχε φωνήν, καὶ ἐκαυχᾶτο ἐπὶ τῇ ὡραιότητι αὐτοῦ, εἶχεν ἄρα λόγον ἢ τοιαύτη καύχησις; οὐδαμῶς. Ἡ καύχησις ἀρμόζει οὐχὶ εἰς τὸ σκεῦος, ἀλλ' εἰς τὸν τεχνίτην, ὅστις μετὰ τεχνικῆς ἐπιτηδειότητος κατεσκεύασεν αὐτό. Ἐπειδὴ οὖν ἡμεῖς ἐσμὲν ποίημα θεοῦ, παράλογόν ἐστιν, ἵνα καυχώμεθα ὑπὲρ τῶν καλῶν ἡμῶν ἔργων. Ἡ καύχησις καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ πρέπει οὐχὶ εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' εἰς τὸν θεόν, τὸν ποιητὴν ἡμῶν, ὅστις ἐπλασεν ἡμᾶς ἱκανοὺς καὶ ἐπιτηδεῖους πρὸς τῆς ἀρετῆς τὴν κατόρθωσιν. « Κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ » ἔργοις ἀγαθοῖς ». Ἰδοὺ καὶ ἄλλος λόγος, ὅστις ἰσχυροποιεῖ τὸν πρῶτον. τὸ, « Κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ », σημαίνει τὴν ἀνάπλασιν ἡμῶν, τὴν διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ. Ἐπειδὴ

οὖν οὐ μόνον ἀπ' ἀρχῆς ἐπλασεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπιτηδεῖους πρὸς τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ καὶ ἀσθενήσαντας διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἀνεπλασε διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, καὶ ἐνεδυνάμωσεν ἡμᾶς διὰ τῆς δωρεᾶς τοῦ παναγίου πνεύματος πρὸς τὴν ἐργασίαν τῶν ἀγαθῶν πράξεων, εἰς αὐτόν, καὶ οὐχὶ εἰς ἡμᾶς πρέπει ὁ ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἔπαινος. « Οἷς προητοίμασεν ὁ θεός, ἵνα ἐν αὐτοῖς » περιπατήσωμεν ». Ἰδοὺ καὶ τρίτος λόγος. Ἐπειδὴ ὁ θεὸς καὶ διὰ τοῦ προφητικοῦ κηρύγματος, καὶ διὰ τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας ἐδίδαξε καὶ ἔδειξε, ποῖά εἰσι τὰ καλὰ ἔργα, καὶ διὰ πολλῶν ἁγίων παραδειγμάτων προητοίμασε τῆς ἀρετῆς τὴν ὁδόν, διὰ τοῦτο εἰς αὐτόν, καὶ οὐχὶ εἰς ἡμᾶς πρέπει ἡ ὑπὲρ τῶν καλῶν ἔργων δόξα καὶ τιμὴ καὶ ὑμνολογία.

Ο Μ Ι Λ Ι Α

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,
ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΤΡΙΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ.

ΒΛΕΠΕ τὴν θεόπνευστον σοφίαν τοῦ θεοφύρου Παύλου. ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι διὰ τῆς πίσεως καὶ χάριτός ἐσμὲν σεσωσμένοι. « Τῇ γὰρ » χάριτί ἐσε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως ». ἵνα μηδεὶς πλανηθῇ καὶ νομίσῃ, ὅτι δι' αὐτῶν μόνον δυνάμεθα σωθῆναι, καὶ μὴ πράτ-

(ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣΤ. ΤΟΜ. Β'.)

τωμεν τὴν ἀρετὴν, ἐδίδαξεν, ὅτι διὰ τοῦτο καὶ ἐπλάσθημεν καὶ ἀνεπλάσθημεν, ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ καλὰ ἔργα. « Αὐτοῦ γὰρ ἐσμὲν » ποίημα, εἶπε, κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς ». Διὰ τούτων δὲ τῶν λόγων ἔδειξεν ἄφευκτον τῆς ἐργασίας

Εφεσ. 2.
10.

τῶν ἀρετῶν τὸ χρέος. Ἀκούσατε, πόσον ἀναμφίβολα καὶ βέβαιά εἰσι ταῦτα τὰ ἀποστολικά λόγια.

Εἰς πᾶν κτίσμα ὥρισεν ὁ θεὸς ἴδιον ἔργον, φυτεύσας εἰς τὴν τούτου φύσιν ἐκείνας τὰς δυνάμεις, ὅσαι ἦσαν ἀναγκαῖαι πρὸς τὴν τούτου ἐκπλήρωσιν· εἰς μὲν τὴν γῆν
 Γεν. 1. 11. ὥρισεν ὁ θεὸς, ἵνα βλαστάνῃ; « Βοτάνην » χόρτου καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπὸν »· εἰς δὲ τοὺς φωστῆρας, ἡγουν εἰς τὸν ἥλιον, εἰς τὴν σελήνην, εἰς τοὺς ἀστέρας,
 Αὐτ. 17 ἵνα πέμπωσι φῶς ἐπὶ τῆς γῆς· εἰς πάντα τὰ ζῶα, ἵνα αὐξάνωσι καὶ πληθύνωνται
 28. καὶ διαμένωσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνθρώπου· εἰς τὸ ὕδωρ, ἵνα ποτίζῃ « Πᾶν
 Αὐτ. 2 6. » τὸ πρόσωπον τῆς γῆς »· εἰς τὸν ἀέρα, ἵνα παρέχῃ ἀναπνοήν. Ποῖον δὲ ἔργον ὥρισεν ὁ θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὃν κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἐπλασε, καὶ κατέστησεν ἄρχοντα πάσης τῆς ὁρατῆς κτίσεως; οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς, δούς αὐτῷ καὶ τὰς δυνάμεις, τὰς πρὸς τὴν κατόρθωσιν αὐτῆς ἀναγκαίας. Τοῦτο διδάσκει ἡμᾶς ἡ θεία γραφή, τοῦτο αὐτὸ καὶ τὰ βλεπόμενα πράγματα· « Καὶ ἔλαβε, λέγει ὁ ἱερός » λόγος, Κύριος ὁ θεός, τὸν ἄνθρωπον, ὃν » ἐπλασε, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς, ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ » φυλάττειν ». Ἐὰν τὰ λόγια ταῦτα νοήσῃς μόνον κατὰ τὸ γράμμα, πολλὰς συναντᾷς δυσκολίας· διότι ὁ παράδεισος τῆς τρυφῆς ἀναλλοίωτος ὢν τότε, οὐδεμίαν εἶχε χρείαν τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐργασίας, ἀλλ' οὐδὲ φυλακῆς εἶχε χρείαν, ἐπειδὴ τότε οὐδὲ κλέπται

ἦσαν, οὐδὲ ἐπίβουλοι, οὐδὲ φθορεῖς· λύονται δὲ αἱ δυσκολίαι, ἐὰν νοήσῃς ἀναγωγικῶς, ὅτι καὶ ἡ ἐργασία καὶ ἡ φυλακὴ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς τὴν φυλακὴν σημαίνει καὶ τὴν ἐργασίαν τῆς θείας ἐντολῆς, ἡγουν τῆς ἀρετῆς. Ἀλλὰ καὶ ὁρατῶς βλέπομεν, ὅτι ἐκ πάντων τῶν ἐπιγείων κτισμάτων μόνος ὁ ἄνθρωπος ἔχει τῆς ἀρετῆς τὰς δυνάμεις, καὶ, ὅταν θέλῃ, ἐργάζεται τὰ ἐνᾶρετα κατορθώματα. Ποῖον ἄλλο ἐπίγειον κτίσμα λατρεύει τῷ θεῷ, ἢ φυλάττει δικαιοσύνην, ἢ δεικνύει ἐκούσιον ἐγκράτειαν, ἢ αὐτοθελήτως δεσπόζει τῶν ἰδίων παθῶν, ἢ πράττει ἄλλην τινὰ ἀρετὴν;

Εἰς πᾶν κτίσμα ὥρισεν ὁ θεὸς ἴδιον ἔργον, καὶ πᾶν κτίσμα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας μετὰ πάσης ἀκριβείας ἐκπληροῖ τὸ ἔργον αὐτοῦ· ὅθεν ὁ ἅγιος προφῆτης δοξολογῶν τὸν ποιητὴν τοῦ παντός, ἐψαλλεν· « Αἰνεῖτε τὸν Κύριον Ψαλ. 158, 7, 8. » ἐκ τῆς γῆς, δράκοντες καὶ πᾶσαι ἄβυσσοι· » πῦρ, χάλαζα, χιὼν, κρύσταλλος, πνεῦμα » καταιγίδος, τὰ ποιοῦντα τὸν λόγον αὐτοῦ ». Μόνος ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἀρχῆς μετὰ τὴν πλάσιν αὐτοῦ ἐγκατέλιπε τὸ ἴδιον ἔργον, ἀκούσας τὴν συμβουλὴν τοῦ διαβόλου, καὶ φαντασθεῖς, γενέσθαι θεός· ἐκ τούτου ἔπεσεν εἰς βάραθρον ἐλεεινὸν καὶ ἐξαισίον. Ἡ ἁμαρτία ἐνέδυσεν αὐτὸν τοὺς δερματίνους χιτῶνας, ἡγουν τὴν παχυλωτέραν καὶ θνητὴν σάρκα· ἐσκότισε τὸν νοῦν αὐτοῦ, καὶ ἐκλινε τὴν καρδίαν αὐτοῦ εἰς πάντα τὰ ψυχοφθόρα πάθη· διὸ καὶ ἐρρέθη περὶ αὐτοῦ· « Ἐγκεῖται ἡ διάνοια τοῦ ἀν- Γεν. 3. 21.

» θρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νέ-
 » τητος αὐτοῦ ». Κατέστησεν αὐτὸν δοῦλον
 Ἰωάν. 12. τοῦ διαβόλου· ὅθεν « Ἀρχὼν τοῦ κόσμου
 31.
 » τούτου » ὁ διάβολος ὠνομάσθη· ἐποίησεν
 αὐτὸν ὄλον σαρκικόν· διό και ἀνεχώρησε
 Γεν. 6. 3. τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ ἀπ' αὐτοῦ· « Καὶ εἶπε
 » Κύριος ὁ θεός, οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦ-
 » μά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις εἰς τὸν
 » αἰῶνα, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας ». Ἐνὶ
 λόγῳ, ἡ ἁμαρτία ἡλλοίωσε καὶ αὐτὰ τὰ ἰδιώ-
 Ψαλ. 45. ματα τῆς φύσεως αὐτοῦ· « Ἄνθρωπος ἐν
 12.
 » τιμῇ ὦν, οὐ συνῆκε, παρασυνεβλήθη τοῖς
 » κτήνεσι τοῖς ἀνόητοις, καὶ ὡμοιώθη
 » αὐτοῖς ». Οὐδὲ ὁ νόμος, οὐδὲ οἱ προφῆται,
 οὐδὲ πάντες οἱ δίκαιοι, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι
 ἠδύναντο ἀναστῆσαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς τοιαύ-
 της ἐλεεινῆς πτώσεως. Τοῦτο κατόρθωμα
 μόνης τῆς ἀπείρου τοῦ θεοῦ εὐσπλαγχνίας·
 μόνος ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ λόγος τοῦ θεοῦ
 ἐκ τῶν κόλπων τοῦ πατρὸς εἰς τὴν μήτραν
 τῆς παρθένου μητρὸς καταβάς καὶ σαρκω-
 θείς, καὶ δεύτερος ἄνθρωπος γενόμενος,
 ἀνεκαίνισε καὶ ἀνέκτισε καὶ ἀνέστησε τὴν
 πεπτωκυῖαν ἀνθρώπινον φύσιν. Αὐτὸς διὰ
 τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως αὐτοῦ συνανέ-
 στησε, καὶ ἄφθαρτα ἐποίησε τὰ τῶν ἀν-
 θρώπων σώματα· αὐτὸς διὰ τῆς ἐπουρανίου
 αὐτοῦ διδασκαλίας ὠδήγησε τὸν νοῦν τῶν
 ἀνθρώπων πρὸς τὴν λατρείαν τῆς ὁμοουσίου
 καὶ τρισυποστάτου θεότητος, καὶ ἔστρεψε
 τὴν καρδίαν αὐτῶν πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν
 ἐνθέων κατορθωμάτων· αὐτὸς διὰ μὲν τῆς
 παντοδυναμίας αὐτοῦ ἔδωκε τοῖς ἀνθρώποις
 τὴν ἐξουσίαν κατὰ τῆς δυναστείας τοῦ

διαβόλου, εἰπὼν· « Ἴδου δίδωμι ὑμῖν τὴν Λουκ. 19.
 » ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ
 » σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν
 » τοῦ ἐχθροῦ· καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδική-
 » σῃ »· διὰ δὲ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ ἐμφυσήμα-
 τος ἀνεκαίνισε καὶ ἀνέπλασεν ὄλον τὸν
 ἄνθρωπον, δοὺς εἰς αὐτὸν τὸ πνεῦμα τοῦ
 θεοῦ, ἐξ οὗ ἐγυμνώθη διὰ τὴν ἁμαρτίαν·
 « Καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἐνεφύσησε, καὶ λέγει Ἰωάν. 20.
 » αὐτοῖς· λάβετε πνεῦμα ἅγιον ». Ἐὰν
 παραβάλης τὸν λόγον, ὃν εἶπεν ὁ θεός, ὅταν
 ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον, ἡγουν τὸ, « Καὶ Γεν. 2. 15
 » ἔλαβε Κύριος ὁ θεός τὸν ἄνθρωπον, ὃν
 » ἔπλασε, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδεί-
 » σω τῆς τρυφῆς ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ
 » φυλάττειν », μετὰ τοῦ λόγου, ὃν εἶπεν ὁ
 θεηγόρος Παῦλος, ἀφ' οὗ ὁ Χριστὸς ἡμᾶς Ἐφ. 2. 10.
 ἀνέπλασεν, ἡγουν μετὰ τοῦ, « Κτισθέν-
 » τες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγα-
 » θοῖς », βλέπεις, ὅτι εἷς καὶ ὁ αὐτὸς σκοπὸς
 καὶ τῆς πλάσεως καὶ τῆς ἀναπλάσεως ἡμῶν·
 βλέπεις, ὅτι δι' ἐν καὶ τὸ αὐτὸ τέλος καὶ
 ἐπλάσθημεν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ ἀνεπλάσθημεν
 ὑπὸ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ αὐτοῦ, τουτέστι
 διὰ τὴν ἐργασίαν τῶν ἀγαθῶν πράξεων.

Ἐπειδὴ οὖν ὁ θεός καὶ ἔπλασε καὶ
 ἀνέπλασεν ἡμᾶς διὰ τὸ αὐτὸ τέλος, ὃπερ
 ἐστὶ, διὰ τὴν κατόρθωσιν τῆς ἀρετῆς, τίς
 οὐ βλέπει, πόσον μέγα ἐστὶ τὸ ὑπὲρ αὐτῆς
 ἡμέτερον χρέος; ἡ ἄγνοια τῶν νόμων τοῦ
 θεοῦ, καὶ ἡ ἀδυναμία τῆς φύσεως πρὸς τὴν
 ἐκπλήρωσιν αὐτῶν εἰςὶ δύο αἰτιολογήματα,
 σμικρύνοντα τοῦ χρέους τὸ βάρος. Περὶ
 τῆς ἀγνοίας αὐτὸς ὁ Κύριος εἶπεν· « Ὁ δὲ

» μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δα-
 » ρήσεται ὀλίγας ». Ἡ ἄγνοια σμικρύνει
 τὴν τιμωρίαν, ἐπειδὴ σμικρύνει τὸ χρέος·
 τὸ δὲ τῆς ἀδυναμίας αἰτιολόγημα οὐκ ἀ-
 πέρριψεν ὁ θεὸς ὡς μάταιον. Αὐτὸς προσάσσει
 τὸν Μωϋσῆν, ἵνα ἐλθὼν εἰς τὴν Αἴγυπτον,
 λυτρώσῃ τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς
 δουλείας τοῦ Φαραώ· ὁ δὲ Μωϋσῆς προ-

ἐξ. 3. 11.] βάλλει τὴν ἀδυναμίαν αὐτοῦ· « Καὶ εἶπε
 » Μωϋσῆς πρὸς τὸν θεόν· τίς εἰμι ἐγὼ,
 » ὅτι πορεύσομαι πρὸς Φαραώ, βασιλέα
 » Αἰγύπτου, καὶ ὅτι ἐξάξω τοὺς υἱοὺς Ἰσ-

ἐξ. 4. 10. » ραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου; Ἰσχνόφωνος καὶ
 » βραδύγλωστος ἐγὼ εἰμι ». Οὐκ ἐξουδένω-
 σε δὲ ὁ θεὸς τῆς ἀδυναμίας αὐτοῦ τὸ αἰτιο-
 λόγημα, ἀλλ' ὑπεσχέθη τὴν θείαν αὐτοῦ

ἐξ. 3. 12. βοήθειαν· « Ὅτι ἔσομαι μετὰ σοῦ », εἶπεν·
 ὑπεσχέθη εἰς αὐτὸν καὶ στόμα καὶ γλῶσσαν

ἐξ. 4. 12. καὶ λόγον· « Ἐγὼ, εἶπεν, ἀνοίξω τὸ στόμα
 » σου, καὶ συμβιβάσω σε, ὃ μέλλεις λαλῆ-
 »σαι ». Ἐὰν οὖν οὐδὲ τὴν γνῶσιν εἶχομεν
 τῶν θείων νόμων, οὐδὲ τὰς φυσικὰς πρὸς
 τὴν ἀρετὴν δυνάμεις, οὐδὲ τῆς θείας χάριτος
 τὴν βοήθειαν, τότε καὶ τὸ χρέος πρὸς τὴν
 τῶν καλῶν ἔργων ἐκπλήρωσιν ὀλιγώτερον,
 καὶ ἡ ἀπολογία εὐλογοφανής, καὶ ἡ τιμωρία
 διὰ τὴν τῶν νόμων παράβασιν ὀλιγώτερα.

Ἀλλ' ἡμεῖς, ὧ χριστιανοί, καὶ τὴν γνῶ-
 σιν ἔχομεν τῆς θείας νομοθεσίας, καὶ τὰς
 δυνάμεις τῆς φύσεως, καὶ τὴν βοήθειαν τῆς
 τοῦ θεοῦ χάριτος. Τοῦτο δὲ σημαίνουσι τοῦ
 θεολήπτου Παύλου τὰ λόγια· « Κτισθέντες
 » ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπ' ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς
 » προητοίμασεν ὁ θεός, ἵνα ἐν αὐτοῖς περι-

» πατήσωμεν ». Προητοίμασε διὰ τοῦ εὐ-
 αγγελικοῦ κηρύγματος, προητοίμασε διὰ
 τῶν φυσικῶν δυνάμεων, προητοίμασε διὰ
 τῆς συνεργείας τῆς αὐτοῦ χάριτος. Ποῖος
 ἀγνοεῖ τοὺς θείους νόμους; ποῖος οὐ διακρί-
 νει τὸ καλὸν ἀπὸ τοῦ κακοῦ; ποῖος οὐ
 γνωρίζει τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀμαρτίαν; τίς
 οὐ βλέπει, ὅτι ἔχομεν τὴν δύναμιν τῆς
 ἀγάπης, ἵνα ἀγαπῶμεν τὸν θεὸν καὶ τὸν
 πλησίον; τὴν δύναμιν τῆς δικαιοσύνης,
 ἵνα μὴδὲ ἑαυτοὺς, μὴδὲ τοὺς ἄλλους ἀδικῶ-
 μεν; τὴν δύναμιν τῆς σωφροσύνης, ἵνα
 σωφρονῶμεν; τὴν δύναμιν τῆς ὑπακοῆς,
 να ὑπακούωμεν; τὴν δύναμιν τῆς ταπει-
 νοφροσύνης, ἵνα μὴ νομίζωμεν ἑαυτοὺς ἀνω-
 τέρους τῶν ἄλλων; τὴν δύναμιν τῆς εὐ-
 σπλαγχνίας, ἵνα ἐλεῶμεν τοὺς πτωχοὺς;
 Τίς οὐκ αἰσθάνεται, ὅτι ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὰς
 δυνάμεις πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς κατόρθωσιν;
 ἢ τίς ἀκούων τὸν θεόν, λέγοντα πρὸς τὸν
 ἀπόστολον αὐτοῦ· « Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· 2. Κορ. 12.
 » ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦ
 »ται· καὶ αὐτὸν τὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου,
 ὑποσχόμενον· « Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι Ματθ. 28.
 » πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας 20.
 » τοῦ αἰῶνος ». τίς, λέγω, ταῦτα ἀκούων,
 οὐ πιστεύει, ὅτι, ὅστις κλίνει εἰς τὴν ἐργα-
 σίαν τῆς ἀρετῆς, ἔχει τὴν παντοδύναμον
 χάριν ἐνισχύουσαν τὴν ἀδυναμίαν τῆς φύ-
 σεως; Ἐπειδὴ οὖν ἡ ἄγνοια λείπει, ἡ δὲ
 δύναμις πάρεστι, καὶ ἡ χάρις συνεργεῖ, τὸ
 χρέος ἡμῶν ἀναβαίνει εἰς τὴν ὑπερβολήν.
 Ποία οὖν ἡ ἀπολογία ἡμῶν, ὅταν παραβαί-
 νωμεν τοῦ θεοῦ τὰ προστάγματα;

Ὅταν δὲ κατανοήσῃς τὴν ὑπερβολὴν
 τούτου τοῦ χρέους, τότε λύεις τὴν ἀπορίαν
 τούτων τῶν λόγων τοῦ Κυρίου. Ὁ Κύριος
 εἶπεν· « Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε
 » πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε, ὅτι
 » δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν ». Ἀλλὰ διὰ τί ἀφ' οὗ
 πράξωμεν πάντα τὰ προστάγματα τοῦ
 θεοῦ, ἐσμέν δοῦλοι ἀχρεῖοι; διότι, λέγει, ἐτε-
 λειώσαμεν ὅλον τὸ ἡμέτερον χρέος, ἐποιήσα-
 μεν πάντα, ὅσα τὸ χρέος ἡμῶν ἐζήτει·
 « Ὅτι ὁ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν ».
 Ἀλλ' ὁ δοῦλος, ὅταν ποιῇ πάντα τὰ διορι-
 σθέντα εἰς αὐτόν, τότε οὐκ ἔστιν ἀχρεῖος,
 ἀλλὰ χρήσιμος καὶ πιστός, καὶ πολλῶν
 ἐπαίνων ἄξιος. Διὰ τί οὖν ἡμεῖς, καὶ ἀφ' οὗ
 τελέσωμεν πάντα τὰ θεῖα προστάγματα,
 ὅπερ ἐστὶ, καὶ ἀφ' οὗ ἐκπληρώσωμεν ὅλον
 τὸ χρέος ἡμῶν, ἐσμέν δοῦλοι ἀχρεῖοι; οὐκ
 εἶπεν ὁ αὐτὸς Κύριος· « Ὑμεῖς, φίλοι μου
 » ἐστέ, ἐὰν ποιῆτε, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν »;
 Πῶς οὖν ὁ αὐτὸς λέγει, ὅτι ὅταν ποιήσωμεν
 πάντα τὰ διδαχθέντα ἡμῖν, τότε ἐσμέν
 δοῦλοι ἀχρεῖοι; Φίλοι καὶ δοῦλοί εἰσι δύο
 πράγματα ἀντιφερόμενα. Φίλοι ἀληθῶς, καὶ
 φίλοι ἡγαπημένοι τοῦ θεοῦ εἰσιν οἱ ποιοῦν-
 τες τὸ θέλημα αὐτοῦ· « Ὑμεῖς φίλοι μου
 » ἐστέ, ἐὰν ποιῆτε, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι
 » ὑμῖν ». Οἱ αὐτοὶ δὲ εἰσι καὶ δοῦλοι ἀ-
 χρεῖοι. Φίλους μὲν γνωρίζεις αὐτοὺς, ἐὰν
 στοχασθῇς τὴν ἀγαθότητα τῆς καρδίας
 αὐτῶν, καὶ τὴν ἄμετρον τοῦ θεοῦ φιλαν-
 θρωπίαν· δούλους δὲ ἀχρεῖους, ἐὰν συλλογι-
 σθῇς τὸ ὕψος καὶ βάθος καὶ μεγαλεῖον τοῦ
 πρὸς τὸν θεὸν αὐτῶν χρέους.

Βλέπε δὲ καὶ τοὺς τρόπους, ὅσους ὁ θεὸς
 ἐπεχειρίσθη, ἵνα ὁδηγήσῃ ἡμᾶς πρὸς ἐκ-
 πλήρωσιν τούτου τοῦ ἀπαραιτήτου χρέους.
 Κατέβη εἰς τὸ Σινᾶ, καὶ ἔδωκεν ἐκεῖ ἐγ-
 γράφως τὰ θεῖα αὐτοῦ προστάγματα, ὑπο-
 σχεθεῖς εἰς μὲν τοὺς φυλάσσοντας αὐτὰ
 βραβεῖα μεγάλα, εἰς δὲ τοὺς ἀθετοῦντας,
 μεγάλας τιμωρίας· ἔπειτα « Πολυμερῶς ἐβρ. 1. 1,
 καὶ πολυτρόπως » ἐλάλησε διὰ στόματος
 τῶν ἁγίων προφητῶν, διδάξας τὴν φυγὴν
 τῆς ἁμαρτίας, καὶ τῆς ἀρετῆς τὴν κατόρ-
 θωσιν· « Ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ Γαλ. 4. 4
 » χρόνου ἐξαπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ » τῆς
 πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν, διδάσκα- ἐβρ. 12. 2.
 λον καὶ τύπον καὶ ὑπογραμμὸν πάσης
 ἀρετῆς καὶ τελειότητος. Μετὰ δὲ τὴν εἰς
 οὐρανοὺς ἀνάληψιν αὐτοῦ ἀπέστειλε τοὺς
 ἀποστόλους, κηρύττοντας πανταχοῦ τὸν
 εὐαγγελικὸν λόγον, συνεργῶν αὐτοῖς, καὶ
 ἐπιβεβαιῶν τὸ κήρυγμα αὐτῶν « Διὰ τῶν Μαρκ. 16,
 » ἐπακολουθούντων σημείων ».
 20.

Ἐπὶ πᾶσι τούτοις παρατήρησον τὴν εἰς
 τοὺς νόμους τοῦ θεοῦ τελείαν ὑπακοὴν
 πάντων τῶν κτισμάτων. Αὐτὴν ἔδωκεν ὁ
 θεὸς εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους παράδειγμα
 ἔμπρακτον, ζῶν καὶ ὁρώμενον ἀπ' ἀρχῆς
 κόσμου ἄχρι τῆς σήμερον. Αὐτὰ ἀπ' ἀρχῆς
 ἕως τοῦ νῦν ἀκαταπαύστως μετὰ πάσης
 ἀκριβείας ἐκπληροῦσι τὸν ἐν αὐτοῖς ἐκτεθέν-
 τα νόμον, ποιοῦντα τὸ ἔργον, δι' ὃ καὶ ἐκτί-
 σθησαν. Ἐὰν δὲ ἐνίοτε ἠθέτησαν πρὸς και-
 ρὸν τὸν ἐν αὐτοῖς νόμον, τοῦτο οὐκ ἦν
 παρακοή, ἀλλ' ὑπακοή εἰς τοῦ θεοῦ τὸ
 πρόσταγμα· ἔπαυσεν ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη

τὸ ἔργον τῆς φυσικῆς αὐτῶν κινήσεως, ἀλλὰ τοῦτο ἐποίησαν, ἐπειδὴ ὁ θεὸς διὰ στόματος Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ εἶπε πρὸς αὐτά·

1ησ. 10.
12.

« Στήτω ὁ ἥλιος κατὰ Γαβαὼν, καὶ ἡ σελήνη κατὰ φάραγγα Αἰλὼν ». Ἐβρεξαν αἱ νεφέλαι οὐχὶ ὕδωρ, ἀλλὰ πῦρ καὶ θεῖον· πλὴν τοῦτο ἐποίησαν, ἐπειδὴ ὁ θεὸς οὕτως

Γεν. 19. 12.
24.

ἠθέλησε· « Καὶ Κύριος ἔβρεξεν ἐπὶ Σόδομα » καὶ Γόμορρα θεῖον καὶ πῦρ παρὰ Κυρίου » ἐξ οὐρανοῦ ». Ἐσχίσθη ἡ ἐρυθρὰ θάλασσα, καὶ ἐστάθη τὸ ὕδωρ αὐτῆς ὡς τεῖχος ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων· ἀλλὰ τοῦτο ἐγένε-

Ἐξ. 14.
21. 22.

το, ἐπειδὴ κατὰ θεῖον πρόσταγμα « Ἐξέ- » τεινεν ὁ Μωϋσῆς τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν » θάλασσαν· καὶ ἐσχίσθη τὸ ὕδωρ· καὶ τὸ » ὕδωρ αὐτῆς τεῖχος ἐκ δεξιῶν, καὶ τεῖχος » ἐξ εὐωνύμων ». Τὸ πῦρ ἔκαιε τὴν βάτον, καὶ οὐ κατέφλεγεν αὐτήν· τὸ πῦρ ἔκαιε καὶ ἐδρόσιζεν· ἔκαιε τοὺς περὶ τὴν κάμινον τῆς Βαβυλῶνος, καὶ ἐδρόσιζε τοὺς ἐν αὐτῇ τρεῖς παῖδας· πλὴν ταῦτα, καὶ ὅσα τοιαῦτα ἀκούετε, οὐκ εἰσὶν ἀνυποταξία τῶν κτισμάτων, ἀλλ' ὑπακοὴ τελεία εἰς τὴν θείαν νεῦσιν καὶ θέλησιν. Μόνος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις χρεωστεῖ εἰς τὸν θεὸν ὑπακοὴν περισσοτέραν πάντων τῶν ἄλλων κτισμάτων, ἄνευ θείας ἐντολῆς, μᾶλλον δὲ ἐναντίον τῆς ἐντολῆς τοῦ θεοῦ, οὐ μόνον παύει ἀπὸ τοῦ ἔργου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πράττει τὰ ἐναντία τοῦ ὀρισθέντος αὐτῷ ἔργου, ἡγουν ἀντὶ ἀρετῆς πράττει πᾶν εἶδος ἀμαρτίας.

Ἀλλὰ τοῦτο, λέγεις, γίνεται, ἐπειδὴ τὰ ἄλλα κτίσματα ἀναγκάζονται ὑπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς δυνάμεων, ἵνα πράττωσι τὸ διο-

ρισθὲν αὐτοῖς ἔργον· ὁ δὲ ἄνθρωπος, ἐπειδὴ ἐπλάσθη αὐτεξούσιος, ὑπὸ οὐδενὸς βιαζόμενος, κλίνει, ὅπου θέλει. Βλέπε ὅμως, ὅτι ὁ θεὸς οὐκ ἔδωκεν εἰς τὸν ἄνθρωπον μόνον τὸ αὐτεξούσιον, ἀλλὰ συνώδευσε αὐτὸ, καὶ ἤνωσε μετ' αὐτοῦ τὴν λογικὴν καὶ διακριτικὴν δύναμιν. Ἀληθῶς ἐπλάσεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον αὐτεξούσιον, πλὴν ἐπλάσεν αὐτὸν καὶ λογικὸν καὶ διακριτικόν. Ἐχεις τὸ αὐτεξούσιον, πλὴν ἔχεις καὶ τὸν λόγον καὶ τὴν διάκρισιν. Καὶ διὰ μὲν τῆς διακρίσεως διακρίνεις, ποῖόν ἐστι τὸ καλόν, καὶ ποῖον τὸ κακόν, καὶ γνωρίζεις, ὅτι τὸ καλόν ἐστὶν ὠφέλιμον καὶ ἐνδοξόν, τὸ δὲ κακόν, βλαβερὸν καὶ ἄτιμον· ὁ δὲ λόγος πείθει σε, καὶ τρόπον τινὰ ἀναγκάζει σε, ἵνα φύγῃς τὴν ἀμαρτίαν, καὶ ποιήσῃς τὴν ἀρετήν. Ἀληθῶς τὰ λοιπὰ κτίσματα οὐκ ἔχουσι τὸ αὐτεξούσιον, πλὴν οὐκ ἔχουσιν οὐδὲ τὴν διάκρισιν, οὐδὲ τὸν λόγον, ὁδηγοῦντα πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἰδίου ἔργου· σὺ δὲ ἔχεις μὲν τὸ αὐτεξούσιον, ἔχεις ὅμως καὶ δύο ἀσθέστους λαμπάδας, τὸν λόγον καὶ τὴν διάκρισιν, δύο ἀκοιμήτους ὁδηγοὺς, οἵτινες φωτίζουν καὶ ὁδηγοῦσί σε πρὸς τὴν τῶν καλῶν ἔργων ἐκλογὴν. Ἐχεις δὲ πρὸς τούτοις καὶ διδάσκαλον ἔμπειρον τὴν συνείδησίν σου, ἥτις, ὅταν μὲν πράττῃς τὰ ἀγαθὰ ἔργα, γεμίζει τὴν καρδίαν σου ἡσυχίας, τὸν νοῦν σου εἰρήνης, τὴν ψυχὴν σου ἀγαλλιάσεως· ὅταν δὲ ποιῇς τὴν ἀμαρτίαν, τότε ἐλέγχει καὶ βασανίζει σε, πληροῦσα τὴν καρδίαν σου παραχῆς, καὶ τὴν ψυχὴν σου φόβου, καὶ τὸ πρόσωπόν σου ἐντροπῆς.

Κύριε θεέ μου, σὺ ἔπλασάς με καὶ ἔθη-
κας μοι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ ψυχὴν « Ἐπ' »
» ἔργοις ἀγαθοῖς »· σὺ ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας
συντριβέντα με ἀνέκτισας διὰ τοῦ ζωοποιῦ
αἵματος τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ, ἵνα ποιῶ
τὸ θέλημά σου· ἔδωκας νόμον, ἀπέστειλας
προφήτας, ἐκήρυξας εὐαγγέλιον, ἀνέδειξας
ἀποστόλους, ἐχειροτόνησας διδασκάλους,
ἵνα ἐγὼ πράττω τῆς ἀρετῆς τὰ ἔργα. Κύ-
ριε θεέ μου, ἀνοίγω τὰ ὄμματα τοῦ σώμα-
τός μου, καὶ βλέπω, ὅτι πάντα τὰ κτίσμα-
τα μετὰ πάσης ἀκριβείας ὑποτάσσονται εἰς
τοὺς νόμους, τοὺς ὑπὸ σοῦ ἐν αὐτοῖς ἐκτεθέν-
τας. Ἀνοίγω τὰ ὄμματα τῆς ψυχῆς μου, καὶ
βλέπω, ὅτι ἐφύτευσας ἐν ἐμοὶ πάσας τὰς
δυνάμεις, ὅσαι εἰσὶν ἀναγκαῖαι πρὸς κα-
τόρθωσιν πάσης ἀγαθοεργίας. Ἡ διάκρισις,
ὁ λόγος, ἡ συνείδησις πείθουσίν με, ἵνα ποιῶ
τὸ πανάγιόν σου θέλημα· τὰ νόματα τοῦ
θείου λόγου σου καὶ τῆς ἁγίας σου χάριτος
ποτιζουσίν με « Ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμέ-
» νον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων »·

ἐγὼ δὲ ὁ πανάθλιος οὐ καρποφορῶ τὸν ζωη-
ρὸν καρπὸν τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ βλαστάνω
τὰς θανατηφόρους ἀκάνθας τῆς ἁμαρτίας.
Οὐαί μοι· τί περιμένω;

Τί περιμένομεν, ὅσοι καταφρονοῦμεν καὶ
νόμον, καὶ προφήτας, καὶ εὐαγγέλιον, καὶ
ἀποστόλους, καὶ διδασκάλους, καὶ αὐτὴν
τὴν σωματικὴν καὶ ψυχικὴν αἴσθησιν; τί
περιμένομεν, ὅσοι ἐσθέσαμεν τὸ φῶς τῆς
διακρίσεως, καὶ ἐξενευρίσαμεν τὴν δύναμιν
τοῦ λόγου, καὶ γεγονάμεν ἀναίσθητοι εἰς
τοὺς ἐλέγχους τῆς συνειδήσεως; Ἀγαπητοί
μου ἀδελφοί, ἡ ἀπόφασις ἐξεφωνήθη· « Πᾶν
» οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλόν, ἐκ-
» κόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. » Ὡς Κύριε
τοῦ ἐλέους, σπλαγχνίσθητι, πάντα δύνασαι,
οὐδέν σοι ἀδυνατεῖ, ἐκ σοῦ τὰ πάντα· δός
μετάνοιαν, δός ἐπιστροφὴν, δός κατάνυξιν,
δός δάκρυα, δός τῶν καλῶν ἔργων τὴν
καρποφορίαν, λύτρωσαι τὸ πλάσμα σου τῆς
φοβεράς ἐκκοπῆς, καὶ τοῦ πυρὸς τοῦ αἰω-
νίου. Ἀμήν.

Ματθ.
3. 10.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ.

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ.

Δίω μόναι θρησκείαι ἦσαν εἰς τὸν κόσμον, ὅτε ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ λόγος τοῦ θεοῦ, ἄνθρωπος γενόμενος, ἐκήρυξε τὴν εὐαγγελικὴν ἀλήθειαν· ἐκ τούτου εἰς δύο λαοὺς ἐμερίζοντο πάντες οἱ ἐπὶ γῆς ἄνθρωποι, εἰς τὸν ἰουδαϊκόν, καὶ εἰς τὸν τῶν εἰδωλολατρῶν, οἵτινες ἔθνηκοι ἐλέγοντο. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐπίστευον εἰς τὸν ἀληθινὸν θεόν, ὅθεν καὶ λαὸς θεοῦ ὠνομάσθησαν, καὶ πολλὰ χαρίσματα ἐκ θεοῦ ἔλαβον. Ἠρίθμησε ταῦτα ὁ Παῦλος, λέγων· « Οἵτινές εἰσιν » Ἰσραηλῖται, ὧν ἡ υἰοθεσία καὶ ἡ δόξα, » καὶ αἱ διαθήκαι, καὶ ἡ νομοθεσία, καὶ ἡ » λατρεία καὶ αἱ ἐπαγγελίαι ». Οἱ δὲ ἔθνηκοι, θεοποιῶντες τὰ κτίσματα, ἐλάτρευον τοῖς εἰδώλοις, καὶ εἰς τοσαύτην τυφλότητα καὶ ἀναισθησίαν κατήντησαν, ὥστε ἐβυσιάζον « Τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας » αὐτῶν τοῖς δαιμονίοις ». Διὰ τοῦτο ἐστερημένοι ἦσαν παντὸς θείου χαρίσματος, καὶ ἀπὸ θεοῦ πολλὰ μεμακρυσμένοι. Οὗτοι οἱ δύο λαοὶ διὰ τὴν διαφορὰν τῆς θρησκείας, τῶν νόμων, τῶν ἡθῶν, καὶ τῶν συνηθειῶν, κεχωρισμένοι ἦσαν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἀντι-

φερόμενοι, ἄμοιροι δὲ καὶ τῆς αἰωνίου σωτηρίας· διότι οὐδὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἠδύναντο σωθῆναι, ἐὰν μὴ ἐπίστευον εἰς τὸν ὑπ' αὐτῶν προσδοκώμενον Χριστόν· οὐδὲ οἱ ἔθνηκοι, ἐὰν μὴ ἀφέντες τὴν ἰδίαν πλάνην, ἐπίστευον, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς θεός. Τούτους τοὺς δύο λαοὺς ἤνωσε καὶ ἔσωσεν ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Οἱ Ἐφέσιοι, πρὸς οὓς ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἔγραψεν, εἰδωλολάτραι ὄντες, ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Διὸ πρῶτον μὲν ἰσόρησεν, εἰς ποίαν κατάστασιν ἦσαν, ὅτε ἐλάτρευον τοῖς εἰδώλοις· « Ὅτι ἦτε, λέγει, ἐν τῷ » καιρῷ ἐκείνῳ χωρὶς Χριστοῦ, ἀπηλλοτριω- » μένοι τῆς πολιτείας τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ » ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλ- » πίδα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ ». Ἐπειτα εἶπε, ποίαν ἀπόλαυσιν ἔλαβον ἐκ τῆς εἰς τὸν Χριστόν πίστεως· « Νυνὶ δὲ ἐν » Χριστῷ Ἰησοῦ ὑμεῖς, οἳ ποτε ὄντες μα- » κράν, ἐγγὺς ἐγεννήθητε ἐν τῷ αἵματι » τοῦ Χριστοῦ ». Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπιφέρει εὐθὺς τὸ, « Αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ὑμῶν », καὶ τὰ λοιπὰ, ὅσα σήμερον ἀνεγνώσθησαν.

Ρωμ. 9.
4.Ψαλ. 105.
37.Ἐφεσ. 2.
12, 13.

Δι' αὐτῶν δὲ περιγράφει τὸν τρόπον τῆς ἐνώσεως καὶ σωτηρίας τῶν δύο λαῶν, λέγων·

Ἐφεσ. 2.
14.

Ἀδελφοί, Χριστὸς ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερά ἐν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας.

«Τὰ ἀμφότερά» εἰσιν οἱ δύο λαοί, ὁ ἰουδαϊκός, καὶ ὁ ἐθνικός· «Εἰρήνη δὲ ἡμῶν», ἡγουν ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων, Ἰουδαίων δηλονότι καὶ ἐθνικῶν, ἐστὶν ὁ Χριστός· καθότι αὐτὸς εἰρήνευσε ταῦτα τὰ δύο ἀντιμαχόμενα ἔθνη, ἐνώσας αὐτὰ διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως, καὶ ἐν γένος, τὸ χριστιανικόν, ἐξ αὐτῶν ἀναδείξας. Τίνι δὲ τρόπῳ κατέρωθωσε τοῦτο; «Τὸ μεσότοιχον, λέγει, τοῦ φραγμοῦ» λύσας. Ἵνα δὲ καταλάβῃς τοῦτο τὸ φραγμῶδες μεσότοιχον, νόησον πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ὡς μίαν οἰκίαν, διηρημένην διὰ τοίχου τινὸς εἰς δύο μέρη· καὶ εἰς μὲν τὸ ἐν μέρος κειμένους τοὺς Ἰουδαίους, εἰς δὲ τὸ ἕτερον, τοὺς ἐθνικούς. Ταῦτα οὕτω νοήσας βλέπεις, ὅτι ὁ ἐν τῷ μέσῳ τοίχος, ὁ διαχωρίζων τὸ ἰουδαϊκὸν γένος ἀπὸ τοῦ ἐθνικοῦ, ἐστὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ. Ἐπειδὴ δὲ μεταφορικῶς ἐξέλαβεν ὁ ἀπόστολος τὸ «Μεσότοιχον», διερμηνεύει αὐτὸ, λέγων·

Ἐφ. 2. 15.

Τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας.

(ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣ. ΤΟΜ. Β'.)

Τὸ μεσότοιχον σημαίνει τὴν ἔχθραν, τὴν μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν ἐθνικῶν· οἱ μὲν Ἰουδαῖοι ἐβδελύσσοντο τοὺς ἐθνικούς ὡς ἀπίστους καὶ ἀκαθάρτους· οἱ δὲ ἐθνικοὶ ἀπεστρέφοντο τοὺς Ἰουδαίους ὡς δεισιδαίμονας καὶ ἀκοινωνήτους. Ταύτην οὖν τὴν ἔχθραν ἔλυσεν ὁ Χριστὸς «Ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ», ἡγουν διὰ τῆς ἐαυτοῦ ἐνανθρωπήσεως. Τίνι δὲ τρόπῳ ἔλυσεν αὐτήν; «Τὸν νόμον, λέγει, τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας». Ἀλλ' ὁ Χριστὸς οὐκ ἤλθε καταλύσαι τὸν νόμον, ἢ τοὺς προφῆτας, ἀλλὰ πληρῶσαι. Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ νόμος, ὃν ὁ Χριστὸς κατήργησε; Σημειώσαι, ὅτι οὐκ εἶπε, καταργήσας τὸν νόμον, ἀλλὰ «Καταργήσας, εἶπε, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν»· νόμον δὲ τῶν ἐντολῶν ὠνόμασε τὴν σαρκικὴν περιτομὴν, τὰς τῶν ζώων θυσίας, τὴν νομικὴν ἱερωσύνην, πᾶσας τὰς σκιῶδεις τελετάς, ὅσας ὁ μωσαϊκὸς νόμος ἐντελλόμενος, ἐγίνετο ἀδιάστακτος, ὡς ἐμαρτύρησεν ὁ θεομακάριστος Πέτρος. Ταῦτα οὖν τὰ ποιοῦντα τὴν ἔχθραν μεταξὺ Ἰουδαίων καὶ ἐθνικῶν κατήργησεν ὁ Χριστὸς, οὐχὶ δὲ τὰς ἐντολάς τοῦ θεοῦ, αἵτινές εἰσιν αἰώνιοι. Κατήργησε δὲ ταῦτα ἐν δόγμασιν, ἡγουν διὰ τῶν εὐαγγελικῶν δογμάτων· τὴν μὲν σαρκικὴν περιτομὴν, διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος· τὴν δὲ τῶν ζώων θυσίαν, διὰ τῆς ἀναιμάκτου ἱεουργίας· τὴν δὲ τυπικὴν ἱερωσύνην, διὰ τῆς ἐν χάριτι ἱερατικῆς ἐξουσίας· τὰς δὲ συμβολικὰς τελετάς, διὰ τῆς ἐν πνεύματι ἀληθινῆς λατρείας. Ἀκουσον δὲ καὶ τὸ, διὰ

Πράξ.
15. 10.

ποῖον σκοπὸν εὐδόκησεν ὁ θεάνθρωπος λύ-
σαι ταύτην τὴν ἔχθραν, καὶ συνάψαι εἰς
ἐν τὰ δύο κεχωρισμένα γένη.

Ἐφ. 2. 15.

Ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς
ἓνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην·
καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους
ἐν ἐνὶ σώματι τῷ θεῷ διὰ τοῦ σταυ-
ροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν ἑαυτῷ.

Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ καινὸς ἄνθρωπος; Ἡ
ἀνθρώπινος φύσις ἐστὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ,
ἡ ἐκ τῶν παναχράντων αἱμάτων τῆς ἀει-
παρθένου Μαρίας πλασθεῖσα, καθὼς καὶ ἡ
τοῦ Ἀδάμ ἐκ τοῦ καθαροῦ χορὸς τῆς γῆς.

1. Κορ.
15. 47.

« Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ἐκ γῆς χοϊκός· ὁ
» δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ ».
Καθὼς δὲ εἰς τὸν πρῶτον ἄνθρωπον, τὸν
Ἀδὰμ, ἐθεωρεῖτο σωματικῶς ἅπαν τῶν
ἀνθρώπων τὸ γένος, οὕτω καὶ ἐν τῷ νέῳ
Ἀδὰμ, τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ θεωροῦνται πάν-
τες οἱ ἄνθρωποι πνευματικῶς. Καθὼς δὲ ὁ
πρῶτος, παλαιὸς μὲν λέγεται, καθότι ἀπ’
ἀρχῆς κόσμου ἐπλάσθη· φθειρόμενος δὲ,
ἐπειδὴ ἐφθάρη ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας, φθείρει
δὲ καὶ τοὺς κατ’ αὐτὸν ζῶντας· οὕτω καὶ
ὁ δεύτερος, καινὸς μὲν λέγεται, ἐπειδὴ ἐ-

Ἐφεσ. 4.
22, 24

Γαλ. 4. 4. γεννήθη, « Ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ
» χρόνου »· κατὰ θεὸν δὲ κτισθεὶς, ἐπειδὴ
ἐστὶν ὅλος θεῖος καὶ οὐράνιος, τοιούτους δὲ
ποιεῖ καὶ τοὺς κατ’ αὐτὸν πολιτευομένους.
Συνήνωσεν οὖν ὁ Χριστὸς πνευματικῶς ἐν
αὐτῇ τῇ ἀνθρωπίνῃ αὐτοῦ φύσει « τοὺς
» δύο », ἡγουν καὶ τὸν ἰουδαϊκὸν καὶ τὸν

ἐθνικὸν λαόν, ἐν σῶμα συστήσας· διὰ τοῦτο
ὁ θεηγόρος Παῦλος ἔλεγεν· « Οὐκ ἐνι Ἰου- Γαλ. 3. 28.
» δαῖος, οὐδὲ Ἑλλήν· οὐκ ἐνι δοῦλος, οὐδὲ
» ἐλεύθερος· οὐκ ἐνι ἄρσεν καὶ θήλυ· πάντες
» γὰρ ὑμεῖς εἰς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.
» Ὑμεῖς δὲ ἐστε σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη 1. Κορ. 12.
» ἐκ μέρους ». Ἐλυσε δὲ, λέγει, τὴν ἔχθραν 27.
ὁ Χριστὸς, τὴν μεταξὺ τούτων τῶν δύο
ἀντιμαχομένων λαῶν, καὶ εἰρήνευσεν αὐ-
τοὺς, « Ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ »,
ἡγουν, ἵνα διὰ τῆς προσληφθείσης σαρκὸς
αὐτοῦ, ἀνακτίσῃ τούτους τοὺς δύο λαούς,
καὶ καταστήσῃ αὐτοὺς ἓνα καινὸν ἄνθρω-
πον, ὅλον οὐράνιον καὶ θεῖον· « Καὶ ἵνα ἐν
» ἐνὶ σώματι διὰ τοῦ σταυροῦ », τουτέστιν,
ἵνα διὰ τοῦ ἐνὸς σώματος αὐτοῦ, τοῦ ἐν τῷ
σταυρῷ ἀναρτηθέντος, ἀποκαταλλάξῃ καὶ
φιλιώσῃ αὐτοὺς μετὰ τοῦ θεοῦ, « Ἀποκτεί-
» νας τὴν ἔχθραν ἐν ἑαυτῷ », λύσας δη-
λονότι διὰ τῆς ἐν τῷ σταυρῷ θυσίας τοῦ
παναχράντου αὐτοῦ σώματος καὶ αὐτὴν
τὴν διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἔχθραν, τὴν μεταξὺ
θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.

Καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρή- Ἐφεσ. 2.
νην ὑμῖν τοῖς μακρὰν, καὶ τοῖς ἐγ- 17.
γύς· ὅτι δι’ αὐτοῦ ἔχομεν τὴν 18
προσαγωγὴν οἱ ἀμφότεροι ἐν ἐνὶ
πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα.

Μακρὰν μὲν ἦσαν τῆς σωτηρίας οἱ
ἐθνικοὶ διὰ τὴν ἀπιστίαν· ἐγγύς δὲ οἱ Ἰου-
δαῖοι, διὰ τὴν θεογνωσίαν. Οὐκ ἄλλος δὲ,
οὐδὲ ἄνθρωπος, οὐδὲ ἄγγελος, ἀλλ’ αὐτός

ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον, καὶ διὰ μὲν τῶν δογμάτων αὐτοῦ καταργήσας τὴν μεταξὺ τῶν δύο λαῶν ἔχθραν, διὰ δὲ τοῦ σταυρικοῦ αὐτοῦ θανάτου ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν, τὴν μεταξὺ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἐκήρυξε καὶ πρὸ τοῦ πάθους καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ ἐπίσης καὶ εἰς τοὺς μακροσμένους ἀπ' αὐτοῦ ἔθνικοις, καὶ εἰς τοὺς πλησίον αὐτοῦ Ἰουδαίους τῆς εἰρήνης τὰ εὐαγγέλια. Ταῦτα δὲ ἐκήρυξεν ὁ θεάνθρωπος, καθότι δι' αὐτοῦ « Οἱ ἀμφοτέρω, » Ἰουδαῖοι δηλονότι ἅμα τε καὶ οἱ Ἕλληνες » ἐν ἐνὶ πνεύματι ἔχουμεν τὴν προσαγωγὴν » πρὸς τὸν πατέρα », ὅπερ ἐστὶ, μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς χάριτος τοῦ παναγίου πνεύματος ἀξιωθέντες, προσφερόμεθα πρὸς τὸν θεὸν καὶ πατέρα αὐτοῦ· δι' αὐτοῦ μόνου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ προσφερόμεθα πρὸς τὸν θεὸν καὶ πατέρα, ὡς αὐτὸς ἐβεβαίωσεν, εἰπών·

Ἰωάν. 14. 6. « Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰμὴ » δι' ἐμοῦ ». Ταῦτα δὲ εἰπὼν ὁ πνευματορρήτωρ ἀπόστολος, ἐπιφέρει τὸ εὐλογοφανέστατον συμπέρασμα, λέγων·

Ἐφεσ. 2. 19. 20. " Ἀρα οὐκ ἔτι ἐς ἐξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολῖται τῶν ἁγίων καὶ οἰκοῖοι τοῦ θεοῦ· ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῇ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἀποξενωμένοι ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἦσαν πάντες οἱ ἔθνη, καὶ πάροικοι εἰς τὰ τῆς πεπλανημένης αὐτῶν θρησκείας δόγματα, ὡς ἀκα-

ταστατοῦντες, καὶ καθ' ἡμέραν νέους θεοὺς πλάττοντες. Ὅτε δὲ ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, τότε ἐγένοντο « Συμπολῖται τῶν ἁγίων, καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ ». Ἀλλὰ ποίας πόλεως, καὶ ποίων ἁγίων γέγονασι συμπολῖται; Οὐδὲν σφάλλεις, ἐάν πόλιν μὲν νοήσῃς τὴν πόλιν, τὴν μέλλουσαν, τὴν ἐπιζητουμένην, ἡγουν τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ· ἁγίους δὲ, τοὺς πρὸ νόμου πατριάρχας, καὶ τοὺς ἐν νόμῳ προφήτας, καὶ τοὺς μετὰ τὴν εὐαγγελικὴν χάριν ἀποστόλους καὶ λοιποὺς ἁγίους. Ὅμως ὁ ἀποστολικὸς λόγος ἀφορᾷ μᾶλλον εἰς τὴν πόλιν τοῦ θεοῦ, ἣν εὐφραίνουσι τοῦ ποταμοῦ τὰ ὀρμήματα, ἡγουν εἰς τὴν Χριστοῦ ἐκκλησίαν, ὅπου ἅγιοι εἰσι πάντες οἱ εἰς Χριστόν πιστεύοντες, ὡς ἡγιασμένοι διὰ τῆς πίστεως καὶ τοῦ θείου βαπτίσματος, καὶ τῆς ἐργασίας τῶν θεαρέστων πράξεων. Διὰ τί δὲ πρὸ τῶν προφητῶν, τῶν προκηρυξάντων τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔταξε τοὺς ἀποστόλους; διότι διὰ τῶν ἀποστόλων ἔμαθον τὰ ἔθνη τὴν εἰς Χριστόν πίστιν· εἶχον δὲ οἱ ἀποστολοι καὶ χάριν πλείονα τῶν προφητῶν κατὰ τὸ, « Καὶ ἰδοὺ, πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε ». Διὰ τί δὲ ἀλλαχοῦ μὲν ὠνόμασε τὸν Χριστὸν θεμέλιον, ἐν ἄλλοις δὲ, κεφαλὴν· ἐνταῦθα δὲ, ἀκρογωνιαῖον; διότι ἀληθῶς καὶ θεμέλιόν ἐστιν ὁ Χριστὸς τῆς ἀληθινῆς πίστεως, καὶ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας· ἐνταῦθα δὲ ἀκρογωνιαῖον αὐτὸν ὠνόμασεν, ἐπειδὴ ἀνωτέρω εἶπεν, ὅτι αὐτὸς ἤνωσε τοὺς δύο λαοὺς, καὶ ἐποίησεν αὐτοὺς ἓν. Τοῦτο δὲ ποιεῖ καὶ ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος, ὁ

Ἐφ. 13. 14.

ὁ. Θεοδώριτ.

Μαθ. 12. 41.

1 Κορ. 3. 11.

Ἐφεσ. 1. 22.

ἐν τῇ γωνίᾳ τῆς οἰκίας τιθέμενος, συνάπτει δηλαδὴ εἰς ἓν τοὺς δύο τοίχους τῆς οἰκίας. Ἀκουσον δὲ τὴν κατὰ σειρὰν ἑκφρασιν τῶν προκειμένων ἀποστολικῶν λόγων, οἵτινες ἐγράφησαν μὲν πρὸς τοὺς Ἐφεσίους, ἀναγινονται δὲ πρὸς πάντας τοὺς ἐξ ἐθνῶν πιστεύσαντας. Ἄρα, λέγει, ὦ Ἐφέσιοι, ἐπειδὴ εἰς τὸν Χριστὸν ἐπιστεύσατε, τοῦ λοιποῦ οὐκ ἐσὲ ξένοι τοῦ θεοῦ, καὶ περιπλανώμενοι εἰς τὴν εἰδωλικὴν ἀκαταστασίαν· ἀλλ' εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, γεγόνατε συμμέτοχοι τῆς πολιτείας καὶ τῶν χαρισμάτων τῶν πιστῶν, καὶ φίλοι γνήσιοι τοῦ θεοῦ. Ἐχετε νῦν οἰκίαν στερεάν, τὴν Χριστοῦ ἐκκλησίαν, τεθεμελιωμένην ἐπάνω εἰς τὸ θεμέλιον τῆς πίστεως, τῆς κηρυχθείσης μὲν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, προκηρυχθείσης δὲ ὑπὸ τῶν προφητῶν· οἰκίαν, ἣτις ἔχει λίθον ἀκρογωνιαίον τὸν Χριστόν, ὅστις ἤνωσε τοὺς δύο λαοὺς εἰς ἓν· αὐτός ἐστιν ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος.

Κυρίου· ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖθε εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι.

Ἐν αὐτῷ, λέγει, τῷ ἀκρογωνιαίῳ λίθῳ, τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ, « Πᾶσα ἡ οἰκοδομὴ », ἡγουν πάντες οἱ πιστοὶ συναρμολογούμενοι, συναπτόμενοι δηλονότι ἀρμοδίως ὡς ἄρμοι καὶ μέλη τοῦ αὐτοῦ σώματος, αὖξουσιν καὶ προκόπτουσιν « Ἐν Κυρίῳ », τουτέστι διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου, καὶ γίνονται ναὸς ἅγιος καὶ ἄξιος τῆς κατοικίας τοῦ θεοῦ. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ Χριστῷ καὶ ὑμεῖς, ὦ Ἐφέσιοι, συνάπτεσθε διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως καὶ τῶν καλῶν ἔργων, ἵνα κατασταθῇτε πνευματικὸν τοῦ θεοῦ κατοικητήριον. Βλέπε δὲ, ὅτι ἐκεῖνοι αὖξουσιν καὶ γίνονται ναὸς θεοῦ, ὅσοι συναρμολογοῦνται μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἐκεῖνοι δὲ συναρμολογοῦνται τῷ Χριστῷ, ὅσοι εἰς αὐτὸν πιστεύοντες, γίνονται διὰ τῶν ἀγαθῶν πράξεων θεῖα κατοικητήρια.

Ἐφεσ. 2.
21.

Ἐν ᾧ πᾶσα ἡ οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὖξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ.

Ὅπου πάθη, ἐκεῖθεν φεύγει ἡ μακαρία εἰρήνη, κατοικεῖ δὲ ἐκεῖ, ὅπου ἐστὶν ἡ ἀπάθεια. Οἱ ἐμπαθεῖς ἄνθρωποι οὐδέποτε ἔχουσιν εἰρήνην, ἐπειδὴ ἀκαταπαύστως ἀνεμίζονται καὶ κυματοῦνται ὑπὸ τῆς τῶν παθῶν αὐτῶν ζάλης. Μόνος ὁ πανυπεραπαθέστατος καὶ πανυπεράγιος θεὸς ἔχει τὴν ὑπερτελείαν εἰρήνην. Αὐτὸς ἐστὶν ἡ αὐτοεἰρήνη, ἐπειδὴ αὐτὸς ἐστὶν ἡ αὐτοαπάθεια· αὐτὸς ἐστὶν « Ἀρχὴν εἰρήνης », ὡς εἶπεν ὁ Ἡσαΐας, ἡγουν ἀρχὴ καὶ ἡ ρίζα καὶ ἡ πηγὴ τῆς εἰρήνης. Ἐπειδὴ δὲ « Τῆς εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἐστὶν ὄριον », ἀλλ' ἐστὶν ἀπεριόριστος καὶ ἀπέραντος, ἐκχέεται καὶ ἐφαπλοῦται ἡ εἰρήνη αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Ὁ μονογενὴς υἱὸς αὐτοῦ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον, ἐξέχεε τὴν εἰρήνην, εἰρηνοποιήσας διὰ τῆς ἐν τῷ σταυρῷ θυσίας αὐτοῦ τοὺς μακρὰν καὶ τοὺς ἐγγύς, τοὺς δύο δηλαδὴ διαμαχομένους λαοὺς, τὸν ἐθνικὸν καὶ τὸν ἰουδαϊκόν, καὶ καταλλάξας καὶ φιλιώσας μετὰ τοῦ θεοῦ ὅλον τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος. Τοῦτο δὲ, ἡγουν τὸ, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ἐν τῇ σήμερον ἀναγνωσθεῖση ἐπιστολῇ

αὐτοῦ, ὡς πρότασιν τοῦ λόγου αὐτοῦ προτείνας ὁ πάνσοφος Παῦλος, ἀπέδειξε σαφέστατα. Ἀληθῶς δὲ ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν· διότι αὐτὸς ἐστὶν ὁ δοτὴρ τῆς ἀληθινῆς εἰρήνης· αὐτὸς μόνος καὶ ἔδωκε, καὶ ἔτι ἐκχέει εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν τῆς ἀληθινῆς εἰρήνης τὸ μέγα δῶρον. Ὑπόσχεται καὶ ὁ κόσμος εἰρήνην, πλὴν ἄλλη ἐστὶν ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου, καὶ ἄλλη ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ. Ἐδίδαξε τοῦτο φανερὰ ὁ θεάνθρωπος, ὅταν ἔδωκε τὴν εἰρήνην αὐτοῦ εἰς τοὺς ἰδίους μαθητάς· διότι τότε εἶπε πρὸς αὐτούς· « Οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ ^{ἰωάν. 14} δίδωμι ὑμῖν ». Ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου οὐκ ἐστὶν εἰρήνη, ἀλλὰ θόρυβος καὶ ταραχὴ· οὐκ ἐστὶν εἰρήνη, ἀλλὰ φθορὰ καὶ ἀπώλεια. Ἀκούσατε, μετὰ πόσης ἀκριβείας ἀπέδειξε τοῦτο ὁ πανυπεράγαθος θεός.

Ἡ πτωχεία, λέγει ὁ κόσμος, ἔχει στενοχωρίας, ἔχει ἀνάγκας, ἔχει θλίψεις· αὐτὰ δὲ ταραττοῦσι τὴν καρδίαν, καὶ ἀρπάζουσι τὴν ἡσυχίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐὰν δὲ κατασταθῇς πλούσιος, τότε ποιεῖς, εἴτι θέλεις καὶ βαύλεσαι· ὅθεν εἰρηνεύει ἡ καρδιά σου, καὶ

ἀναπαύεται ἡ ψυχὴ σου. Τοῦτο τοῦ κόσμου τὸ μάθημά ἐστι γλυκόν· διὸ ἡμεῖς ἀκούοντες αὐτὸ, πειθόμεθα, ὅτι εἰς τὸν πλοῦτον εὐρίσκομεν τὴν ζητουμένην εἰρήνην καὶ ἀνάπαυσιν. Ὁ δὲ πανοικτίρμων θεὸς, ἵνα φανερώσῃ, πόσον ἀπατηλὴ ἐστὶν ἡ τοιαύτη τοῦ κόσμου διδασκαλία, παρέστησεν ἡμῖν διὰ τοῦ εὐαγγελίου αὐτοῦ τὴν κατάστασιν ἑνὸς ἀνθρώπου πλουσίου.

Λουκ. 12
16.

« Ἀνθρώπου τινὸς, εἶπε, πλουσίου εὐφρό-
» ρησεν ἡ χώρα ». Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἦν
πλούσιος· ἐπειδὴ δὲ ἐκαρποφόρησεν ἡ γῆ
αὐτοῦ, ἐγένετο πλουσιώτερος. Τί οὖν προε-
ξένησεν αὐτῷ ὁ παλὺς πλοῦτος; ἄρα γε
ἔφερεν εἰς αὐτὸν ἡσυχίαν; οὐχί· διαλογι-

Αὐτ. 17.

σμοὺς ἔφερεν εἰς αὐτὸν πολλοὺς. « Καὶ διε-
» λογίζετο, λέγει, ἐν ἑαυτῷ ». ἄρα γε ἔφερεν
ἀνάπαυσιν; οὐχί· ἀπορίαν ἔφερε μεγάλην.
« Τί ποιήσω, ἔλεγε, ὅτι οὐκ ἔχω, ποῦ
» συνάξω τοὺς καρπούς μου »; Τί ποιήσω,
λέγει, καθὼς καὶ ὁ πτωχὸς στενοχωρεῖται,
καὶ ἔχω, λέγει, καθὼς καὶ ὁ πέννης· αὐτὸς
ἀπορεῖ ἐκ τῆς εὐπορίας, ὁ πτωχὸς ἐκ τῆς
ἀπορίας· αὐτὸς διὰ τὴν προσθήκην τοῦ
πλούτου, ὁ πτωχὸς διὰ τὴν προσθήκην
τῆς πτωχείας. Αὐτὸς ὁμως εὔρε τὴν λύσιν
τῆς ἀπορίας αὐτοῦ. « Τοῦτο ποιήσω, εἶπε·

Αὐτ. 18.

» καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζονας
» οἰκοδομήσω· καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ
» γεννήματά μου καὶ τὰ ἀγαθὰ μου ». Ἀλλ'
ἡ καθαίρεσις καὶ ἡ οἰκοδομὴ τῶν ἀποθηκῶν,
ἡ σύναξις καὶ ἡ ἀπόθεσις τῶν γεννημάτων,
καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, οὐκ ἔστιν ἀνάπαυσις,
ἀλλὰ φροντίς· οὐκ ἔστιν ἡσυχία καρδίας,

ἀλλὰ ταραχὴ· τέλος πάντων εὐρίσκει τὴν
ἀνάπαυσιν καὶ τὴν εἰρήνην· ἀλλὰ ποῦ;
οὐχὶ εἰς τὰ πράγματα, ἀλλ' εἰς τὴν φαντα-
σίαν αὐτοῦ· εὐρίσκει τὴν ἡσυχίαν οὐχὶ εἰς
τὸν παρόντα καιρὸν, τὸν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν
αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς τὸν μέλλοντα, τὸν ἄδηλον
καὶ μηδόλως ὑπ' αὐτοῦ ἐξουσιαζόμενον·

Αὐτ. 19.

« Καὶ ἐρῶ, λέγει, τῇ ψυχῇ μου· ψυχὴ, ἔχεις
» πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀ-
» ναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου ». Ἀλλὰ
πότε αὕτῃ ἡ ἀνάπαυσις καὶ ἡ εὐφροσύνη;
Τότε, ἀφ' οὗ κατέλῃ τὰς ἀποθήκας, καὶ
οἰκοδομήσῃ μείζονας· τότε, ἀφ' οὗ συνάξῃ
ἐκεῖ πάντα τὰ γεννήματα καὶ τὰ ἀγαθὰ
αὐτοῦ. Ἀλλ' ἄρα γε ἤλθε ποτε ἐκεῖνος ὁ

Αὐτ. 20.

καιρὸς, ὃν αὐτὸς περιέμενεν; οὐχί· διότι
ἐκείνην τὴν νύκτα, ἐν ᾗ ταῦτα διελογίζετο,
ἐθέρισε τὴν ζωὴν αὐτοῦ τοῦ θανάτου τὸ
θέριστρον. « Ἄφρον, εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Κύ-
» ριος, ταύτη τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου
» ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τί-
» ἔσται »; Οὐδέποτε οὖν ἀπήλαυσεν ὁ
ἄθλιος τὴν ἡσυχίαν καὶ εἰρήνην, τὴν
παρὰ τοῦ πλούτου ἐλπιζομένην, ἀλλὰ
διελθὼν ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ ἐν φροντίσιν,
ἐν κόποις, ἐν ταραχαῖς, ἐν θορύβοις, ἐτε-
λεύτησε δι' αἰφνιδίου θανάτου. Τοιαῦτα
συμβαίνουσιν, εἶπεν ὁ Κύριος, εἰς ἐκείνον,
ὅστις ζητεῖ τὸν πλοῦτον δι' ἰδίαν ἀνάπαυσιν,
καὶ οὐκ ἔχει τὸν κατὰ θεὸν πλοῦτον, ἡγουν
τὴν ἀρετὴν. « Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ,
» καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν ». Ὁ δὲ θεὸς
ἀπόστολος Παῦλος ἐπαριθμῶν τὰ κακὰ,
εἰς ὅσα περιπίπτουσιν οἱ ὑπακούοντες εἰς

Αὐτ. 21.

1. Τιμ. 6. 9.

τὴν συμβουλὴν τοῦ κόσμου, καὶ θέλοντες πλουτῆσαι, ἵνα ἀπολαύσωσιν ἡσυχίας καὶ ἀνέσεως, πείθει τοὺς ἀναγινώσκοντας, ὅτι ἀπατηλὴ ἐστὶν ἡ τοῦ κόσμου διδασκαλία· «Οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, λέγει, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα, καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς, » αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν ».

Βλέπομεν δὲ ἡμεῖς καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἐμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων καὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Παύλου. Βλέπομεν τοὺς φιλοπλοῦτους πλουτοῦντας, καὶ μηδέποτε χορταζομένους, ἀλλὰ ἡμέραν τε καὶ νύκτα διαλογιζομένους περὶ τοῦ, πῶς δύνανται συνάξαι πλοῦτον, καὶ πολυπλασιάσαι τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν. Βλέπομεν αὐτοὺς καθαιροῦντας καὶ τὰς ἀποθήκας καὶ τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ οἰκοδομοῦντας εὐρυχωροτέρας. Ἀκούομεν αὐτοὺς λέγοντας, ἀφ' οὗ ποιήσω τοῦτο, καὶ οἰκοδομήσω ἐκεῖνο, καὶ τελειώσω τὸ ἄλλο, τότε ἡσυχάσω καὶ ἀναπαυθήσομαι. Ἀκούομεν αὐτοὺς λαλοῦντας περὶ ἡσυχίας καὶ ἀνέσεως, μηδέποτε δὲ αὐτῆς ἀπολαμβάνοντας, ἀλλ' ἡμέραν παρ' ἡμέραν τὸν καιρὸν ἀναβάλλοντας, ἕως οὗ ἐλθὼν ὁ θάνατος, ἀρπάζει αὐτοὺς ἐν αὐταῖς ταῖς φροντίσι καὶ μερίμναις καὶ ταραχαῖς τῆς φιλοπλουτίας· πόσους δὲ βλέπομεν διὰ τὴν κτῆσιν τοῦ πλούτου πίπτοντας εἰς τὸν πειρασμὸν τῆς φιλονεικίας καὶ ἀληλομαχίας καὶ ἔχθρας, καὶ παγιδευόμενους ὑπὸ τῶν παγίδων τοῦ δόλου, τοῦ

ψεύδους, τῆς ἀπάτης, τῆς ἀδικίας, καὶ ἐπιτορκίας, καὶ ἐπιθυμοῦντας ἀνοήτως πράγματα βλαβερά, καταποντίζοντα αὐτοὺς εἰς τῆς ψυχῆς τὸν ὄλεθρον καὶ τὴν ἀπώλειαν· ταῦτά εἰσιν οἱ καρποὶ τῶν μαθημάτων τοῦ κόσμου. Ταύτην τὴν ἄνεσιν καὶ εἰρήνην προξενεῖ ὁ πλοῦτος εἰς τοὺς παρ' αὐτοῦ ζητοῦντας αὐτήν.

Ἐν ὧσιν ἐγκρατεῦσαι, λέγει ὁ κόσμος, ἐμποδίζων τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας σου, αὐτὴ κραταιοῦται καὶ ἐξάπτεται, ὅθεν ταραττεῖ τὴν ἡσυχίαν σου, καὶ ἐξαφανίζει τὴν ἀνάπαυσίν σου. Ἀπόλαυσον τὰς ἡδονὰς τῆς ἐπιθυμίας σου, ἵνα ἡσυχάσῃς, καὶ ἀναπαυθῇς, καὶ εἰρηνεύσῃς. Τοῦτό ἐστι μάθημα ἡδονικώτατον εἰς τὴν σάρκα· ὅθεν πολλοὶ μετὰ χαρᾶς τοῦτο ἀκούουσι· δέλεαρ ἐστὶ γλυκύτατον καὶ ἐφελκυστικώτατον· ὅθεν πολλοὶ ὑπ' αὐτοῦ ἔλκονται καὶ δελεάζονται. Ὁ δὲ πολυεύσπλαγχνος θεὸς παρέστησεν ἡμῖν τὰ συμβάντα εἰς ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον, ὅστις ἔλυσεν τὰ δεσμὰ τῆς ἐγκρατείας, καὶ συνέτριψε τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτοῦ τὸν χαλινόν· οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ Ἄσωτος υἱός. Γνωστὴ δὲ ἐστὶ τοῖς πᾶσιν ἡ τούτου ἱστορία· αὐτὸς παραλαβὼν τὸ μέρος τῆς πατρικῆς αὐτοῦ περιουσίας, ἀνεχώρησεν «Εἰς χώραν μακράν», ἵνα ἐκεῖ ὡς ἀγνώριστος μετὰ πάσης ἐλευθερίας ἐκπληροῖ πάσας τὰς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἐπιθυμίας· πολυφαγίαι, πολυποσίαι, χοροὶ, ψάλται, μουσικοὶ, πόρναι, καὶ ὅσα ἄλλα ἐζήτει ἡ σαρκικὴ αὐτοῦ ἐπιθυμία, ταῦτα ἀπελάμβανε καθ' ἐκάστην ἡμέραν· τοῦτο

Λουκ. 15.
13.

σημαίνουν· ταῦτα τὰ λόγια· « Διεσκόρπισε » τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως ». Ποίαν δὲ ἄνεσιν ἐκ τούτων εὔρεν; ποίαν ἡσυχίαν, ἢ ποίαν εἰρήνην; ὅταν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἔζη ἐγκρατῶς καὶ σωφρόνως, τότε ἦν δεσπότης· ὅταν δὲ ἐγένετο ἀκρατῆς καὶ ἄσωτος, τότε κατεστάθη δοῦλος καὶ χοιροβοσκός· διότι ὁ δεσπότης αὐτοῦ

Αὐτ. 15. » Ἐπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ » βόσκειν χοίρους ». Ὅταν ἐνίκα τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ, εἶχεν αὐτάρκως πάντα τὰ πρὸς τὴν χρείαν· ὅταν δὲ ἔπραξε τῆς ἀσωτείας τὰ ἔργα, « Ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν » αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων, ὧν ἡσθιονοὶ χοῖροι· καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ » διὸ σενάζων, ἔλεγε· « Πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρὸς μου περισεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι »; Ἀκούετε κατὰξασιν; ἀκούετε ἡσυχίαν; ἀκούετε εἰρήνην; πολλὰ τοιαῦτα παραδείγματα βλέπομεν πάντες καθ' ἐκάστην ἡμέραν. Τοιαύτη δὲ ἐστὶν ἡ ἄνεσις καὶ ἡ εἰρήνη, ἣν δίδωσιν ὁ κόσμος.

Αουκ. 6. 4 & 17.

1. Ιωάν. 5. 19.

Αουκ. 2. 14

Ἀδελφοί, ὅστις ζητεῖ εἰρήνην παρὰ τοῦ κόσμου, ὁμοίός ἐστιν ἀνθρώπῳ, ὅστις ζητεῖ συλλέξαι σῦκα ἐξ ἀκανθῶν, Καὶ τρυγῆσαι » σταφυλὴν ἐκ τῆς βάτου. Ὁ κόσμος ὅλος » ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται ». Ἡ δὲ πονηρία ἐστὶ ταραχὴ καὶ ζάλη καὶ θόρυβος, ὅθεν τὰ ἐγκόσμια πράγματα οὐδὲ ἀναπαύουσιν, οὐδὲ εἰρηνεύουσι· μόνος ὁ θεός, ὁ ἄρχων τῆς εἰρήνης, ἐξαποστέλλει αὐτὴν διὰ τὴν ἑαυτοῦ φιλανθρωπίαν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ἄράγε πῶς γίνεται ἡ τιαύτη ἀποστολή; Δι' ἀγγέλων, καθὼς ἀπέστειλεν

αὐτὴν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, ὅταν ὁ μονογενὴς υἱὸς ἐγεννήθη; ἢ διὰ λόγου, καθὼς αὐτὸς ἔδωκεν αὐτὴν εἰς τὴν ἁμαρτωλὸν γυναῖκα, ὁμοίως καὶ εἰς τὴν αἰμορροοῦσαν, εἰπών· « Πορεύου εἰς εἰρήνην »; Καὶ εἰς τοὺς ἁγίους αὐτοῦ μαθητάς, ὅταν πρὸ μὲν τοῦ πάθους εἶπεν· « Εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν » ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν ». Μετὰ δὲ τὴν ἀνάστασιν, εἰπών· « Εἰρήνην ὑμῖν »; Ἡ ἄρα γε διὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ κατὰ τὴν παραγγελίαν, ἣν ἔδωκεν αὐτοῖς, ὅταν εἶπεν· « Εἰς ἣν δ' » ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε· εἰ » ρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ »; Ἡ διὰ στόματρων διαδόχων αὐτῶν, ὅταν λέγουσιν· « Εἰ » ρήνη πᾶσι »; Ἀληθῶς καὶ διὰ τούτων μεταδίδωσιν ὁ θεὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ μέγα τῆς εἰρήνης χάρισμα· πλὴν καὶ ἄλλον τρόπον ἐδίδαξε, δι' οὗ ἀπολαμβάνομεν τὴν εἰρήνην, τρόπον καθολικώτερον καὶ ἐνεργητικώτερον, φανερώσας αὐτὸν διὰ σώματος τοῦ ἁγίου προφητάνακτος Δαβίδ. » Εἰρήνην » πολλήν, εἶπεν αὐτὸς, τοῖς ἀγαπῶσι τὸν » νόμον σου, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς σκάν » καλον ». Φανερόν δὲ ἐστὶν, ὅτι, ὅστις ἀγαπᾷ τὸν νόμον τοῦ θεοῦ, ἐκεῖνος ἀγαπᾷ τὸν θεόν· ἐκεῖνος δὲ ἀγαπᾷ τὸν θεόν, ὅστις φυλάττει τὰς ἐντολάς αὐτοῦ. « Ὁ ἔχων τὰς » ἐντολάς μου, εἶπεν ὁ Κύριος, καὶ τηρῶν » αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με ». Τοῦτο οὖν σημαίνουν τοῦ ἁγίου προφήτου τὰ λόγια· Εἰρήνη πολλήν εἰς τοὺς μὴ ἁμαρτάνοντας, ἀλλὰ φυλάττοντας τοὺς θείους νόμους. Οὐκ ἔστιν αὐτοῖς σκάνδαλον· οὐδὲν δηλονότι τῶν ἐν τῷ κόσμῳ δύναται

Αουκ. 7. 50. καὶ 8. 48. Ιωάν. 14. 27. Ιωάν. 20. 19.

Αουκ. 10. 5.

Ψαλ. 1. 13. 165.

ταράξαι ἢ ἐνοχλῆσαι τὴν εἰρηνικὴν καὶ γαληνιαίαν τῆς ψυχῆς αὐτῶν κατάστασιν.

Ἀληθῶς δέ, ἐν ὧσιν ἀπέχομεν ἀπὸ τῆς ἀκαθαρσίας τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ διαμένομεν στερεοὶ εἰς τῆς ἀρετῆς τὴν καθαρότητα, ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ κατοικεῖ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. ὅταν δὲ ἡ ἁμαρτία βορβορώσῃ τὴν ψυχὴν, τότε εὐθὺς φεύγει ἀφ' ἡμῶν ἡ εἰρήνη, καὶ ἔρχεται ἡ ταραχή· ἀναχωρεῖ τῆς συνειδήσεως ἡ ἡσυχία, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν τῆς ἁμαρτίας ὁ θόρυβος. ἵνα δὲ περὶ τούτου πληροφορηθῆτε, ἀναβῆτε νοερῶς εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ παρατηρήσατε τὰ ἅγια φῶτα, τὰ δεύτερα μετὰ τὸ ὑπεράρχιον φῶς τῆς θεότητος, τὰς ἀγγελικὰς λέγω ταξιαρχίας· ἐκεῖ βλέπετε τὴν βασιλείαν τῆς εἰρήνης. Πάντα ἐκεῖνα τὰ αὐλά πνεύματα, ἀτάραχα καὶ εἰρηνικά καὶ ἡσυχά, ἀφιερωμένα εἰς τὴν λατρείαν τῆς ὑπερουσίου ἐνιαίας καὶ τρισυποστάτου θεότητος, ὁμοθυμαδὸν ἐν μιᾷ νοήσει καὶ βυλῇ καὶ φωνῇ ψάλλουσι διαπαντός καὶ βοῶσι καὶ λέγουσιν· « Ἁγιος ἅγιος ἅγιος Κύριος σαβα-
 6. 3. » ὦθ, πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ ». Ἐκεῖ ἀληθῶς βασιλεύει ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ. πλὴν ἕως πότε; ἕως οὗ βασιλεύει ἡ ἁμαρτησία. Ἀλλὰ φεῦ, οὐαί· εἰσέρχεται ἐκεῖ, οὐδεὶς οἶδε πῶς, τῆς ὑπερηφανείας ἡ ἁμαρτία· ὑπερηφανεύεται ὁ ἑωσφόρος, καὶ λέγει ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ· « Ἀναβήσομαι
 14. 14. » ἐπάνω τῶν νεφῶν, ἕσομαι ὅμοιος τῷ ὑψίστῳ ». Τοῦτο τὸ ἁμάρτημα ἐδίωξε τὴν εἰρήνην, καὶ ἔφερε τὴν σύγχυσιν καὶ τὴν ταραχήν· σχίζονται εὐθὺς εἰς δύο μέρη

τὰ ἀγγελικὰ τάγματα· τὸ μὲν διαμένει ἀσάλευτον εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ ἐπομένως στερεόν εἰς τὴν εἰρήνην· τὸ δὲ σαλεύεται, καὶ ἀκολουθεῖ τὰ ὑπερήφανα διανοήματα τοῦ ἑωσφόρου, ὅθεν συγχέεται, θορυβεῖται, πίπτει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν. « Πῶς
 12. 12. » ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ ἑωσφόρος, ὁ πρῶτος ἀνατέλλων; συνετρίβη εἰς τὴν γῆν ὁ ἀποστέλλων πρὸς πάντα τὰ ἔθνη. » Ἐπεσεν εὐθὺς ὡς ἀστραπή. « Ἐθεώρουσιν τὸν σα-
 10. 18. » τανᾶν, ὡς ἀστραπὴν, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα ».

Καταβιβάσατε νῦν τὸν νοῦν ὑμῶν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἀνατενίσατε εἰς τὸν προπάτορα ὑμῶν· αὐτὸς ἐκεῖ ἔχει τὴν εἰρήνην· εἰρήνην βαθείαν ἐκ τῆς ἐνοχλήσεως τῶν παθῶν, εἰρήνην τελείαν μετὰ τῆς ἰδίας συνηδείσεως, εἰρήνην μετὰ τοῦ θεοῦ. Ἀλλὰ πειθεται εἰς τὴν συμβουλὴν τῆς προμήτορος, τῆς ὑπὸ τοῦ ὄψεως ἀπατηθείσης, γεύεται τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ, καὶ παραβάς τὴν ἐντολὴν τὴν ἐν-θεον, ἁμαρτάνει τῆς παρακοῆς τὴν ἁμαρτίαν. Μόλις δὲ αὐτὸς σὺν τῇ προμήτορι ἔπραξαν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἰδοὺ εὐθὺς ἐγείρεται κατ' αὐτῶν τῶν παθῶν ὁ πόλεμος· περικυκλοῖ αὐτοὺς ἡ ἐντροπή. « Καὶ διηνοί-
 7. 7. » χθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύο, καὶ ἔγνωσαν, ὅτι γυμνοὶ ἦσαν· καὶ ἔρραψαν φύλλα συκῆς, καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς περιζώματα ». Κατακυριεύει αὐτοὺς ὁ φόβος, καὶ ὁ βαρύτατος τῆς συνειδήσεως ἑλεγχος. « Καὶ ἤκουσαν τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ θεοῦ περι-
 8. 8. » πατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινόν·

» καὶ ἐκρύβησαν ὅτε Ἀδὰμ καὶ ἡ γυνή
 » αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου Κυρίου τοῦ θεοῦ ἐν
 » μέσῳ τοῦ ξύλου τοῦ παραδείσου». Εὐθὺς
 ἡ μετὰ τοῦ θεοῦ εἰρήνη μετεβλήθη εἰς ἔχ-
 θραν. Ἐκ τούτου δὲ ἡ ἐξορία ἐκ τοῦ πα-
 ραδείσου, ἐκ τούτου ἡ βλάβησις τῶν ἀ-
 κανθῶν καὶ τριβόλων, ἐκ τούτου τῶν θη-
 ρίων ὁ φόβος, ἐκ τούτου οἱ ἰδρῶτες τοῦ προ-
 σώπου, ἐκ τούτου πάντα τὰ θλιβερά, καὶ
 ὁ ὀδυνηρὸς βίος καὶ ὁ θάνατος καὶ ἡ δια-
 φθορά.

Τὰ παθήματα τῶν πρωτοπλάστων, τὰ
 μετὰ τὴν παράδασιν τῆς θείας ἐντολῆς,
 πάσχομεν καὶ ἡμεῖς, ὅταν πίπτωμεν εἰς
 τῆς ἁμαρτίας τὸ βάραθρον· ὅταν ἁμαρτά-
 νω, ἐντροπὴ καλύπτει τὸ πρόσωπόν μου,
 φόβος εἰσέρχεται εἰς τὴν καρδίαν μου, ἔλεγ-
 χος συνειδήσεως βασανίζει τὴν ψυχὴν
 μου, λύπη σκοτεινὴ καὶ ὀδυνηρὰ περικα-
 ταλαμβάνει με. Αἰσθάνομαι τότε εὐθὺς, ὅτι
 παρώργισα τὸν θεόν, ἔφυγε δὲ ἀπ' ἐμοῦ ἡ
 θεία αὐτοῦ χάρις· ἐπεὶ δὲ ἐγκαταλείπει
 με τότε τοῦ θεοῦ ἡ εἰρήνη, καὶ μυρίας ἔχω
 τρυφὰς καὶ ἀναπαύσεις, οὐδὲ ἡσυχίαν ἔχω,
 οὐδὲ ἄνεσιν εὐρίσκω. Ἐπιβεβαιούσιν ὅσα
 λέγω τὰ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν λόγια τοῦ Δα-
 βίδ. Ἐν μέσῳ τῆς βασιλικῆς δόξης καὶ τῶν
 ἐξ αὐτῆς τιμῶν καὶ ἀναπαύσεων εὐρίσκετο
 αὐτὸς μετὰ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ὁμῶς παρ-
 ῥησία ἔλεγεν· «Οὐκ ἔστιν εἰρήνη ἐν τοῖς
 » ὀστέοις μου ἀπὸ προσώπου τῶν ἁμαρτιῶν
 » μου· Ὅτι αἱ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν τὴν
 » κεφαλὴν μου ὥσεί φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθη-
 » σαν ἐπ' ἐμέ· Ἐταλαιπώρησα καὶ κατε-

» κάμφθην ἕως τέλους, ὅλην τὴν ἡμέραν
 » σκυθρωπάζων ἐπορευόμην».

Ἐπεὶ δὲ ἐγὼ, ἄμειρος ὢν τῶν θείων
 ἀρετῶν, οὐ δύναμαι παραστήσαι τὴν εἰρη-
 ναίαν κατάστασιν τῶν ἐναρέτων ἀνθρώ-
 πων, προσκαλῶ τοὺς δικαίους, ἵνα αὐτοὶ
 τὰ ἑαυτῶν περιγράψωσιν. Ἄνθρωποι ἅγιοι
 καὶ θεοῦ φίλοι, ἵνα πληροφορηθῶμεν, ὅτι ὑ-
 μεῖς ἀπολαμβάνετε τὴν εἰρήνην τῶν πρω-
 τοπλάστων τὴν πρὸ τῆς παραβάσεως, ἰ-
 στορήσατε ἡμῖν, πόσον εὐπαρρησίαστόν ἐστι
 τὸ ἅγιον ὑμῶν πρόσωπον, πόση ἀφοβία ἐ-
 νοικεῖ εἰς τὴν καθαρὰν ὑμῶν καρδίαν, πό-
 σον νεκρὰ καὶ ἐσταυρωμένα εἰσὶν ἐν ὑμῖν
 τὰ πάθη, πόσῃ ἡσυχίαν ἔχει ἡ ἐγρήγορος
 ὑμῶν συνείδησις, καὶ πόσῃς πνευματικῆς
 χαρᾶς αἰσθάνεται ἡ θεοφιλὴς ὑμῶν ψυχὴ.
 Φανερώσατε ἡμῖν, ὡ ἄνθρωποι πανσέδα-
 στοι, πόσῃς γλυκύτητος καὶ θείας εὐφρο-
 σύνης ἀπολαμβάνετε, ὅταν ποιῆτε τῆς ἀ-
 ρετῆς τὰ ἔργα. Παῦλε ἀπόστολε, σκεῦος
 ἐκλογῆς, ἄνθρωπε ἐπουράνιε, σὺ εἶπες καὶ
 μαρτύρησον παρρησίᾳ, ὅτι καὶ ἐν τῷ μέσῳ
 τῶν ὑπὲρ Χριστοῦ διωγμῶν, καὶ ἐν τῇ ἀκ-
 μῇ τῶν κινδύνων, καὶ ἐν τῇ δριμύτητι τῶν
 βασάνων ἀπελάμβανες τῆς μακαρίας τοῦ
 θεοῦ εἰρήνης, καὶ χαίρων τῇ καρδίᾳ ἐκραύ-
 γαζες μεγαλοφώνως· «Χαίρω ἐν τοῖς πα- κ.λ.ι.24.
 » θήμασί μου».

Μάτην οὖν, ἀδελφοί μου, πλανώμεθα,
 ζητοῦντες τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς
 ἀνάπαυσιν ἐν τῷ πλούτῳ, ἐν ταῖς τρυφαῖς,
 ἐν τοῖς ἀξιώμασι, καὶ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ
 κόσμου τούτου. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐστίν

Λουκ. 10
5, 6.

Ματθ. 5.
45.

ὁ εἰρηνοποιὸς καὶ εἰρήναρχος, αὐτὸς δίδω-
σι τὴν εἰρήνην εἰς πάντας, πλὴν εἰς ἐ-
κείνους μόνον μένει ἡ εἰρήνη, ὅσοι εἰσὶν αὐ-
τῆς ἄξιοι. Τοῦτο ἐδίδαξεν αὐτὸς ὁ Κύριος
τοὺς ἰδίους αὐτοῦ μαθητὰς, ὅταν ἀπέστει-
λεν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ κήρυγμα· εἰς ὁποίαν οἰ-
κίαν, εἶπε, εἰσέρχεσθε, πρῶτον δίδοτε τὴν
ἐμὴν εἰρήνην, λέγοντες· « Εἰρήνη τῷ οἴκῳ
» τούτῳ. Καὶ ἐὰν μὲν εἴ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης,
» ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν·
» εἰδὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει ». Ἀκούε-
τε διδασκαλίαν, φρίκης γέμουσαν; Ὁ Ἰη-
σοῦς Χριστὸς ἐστὶν ὁ εἰρηνοδότης, αὐτὸς
διὰ στόματος τῶν ἱερέων αὐτοῦ δίδωσιν εἰς
πάντας τὴν θείαν αὐτοῦ εἰρήνην, καθὼς
καὶ « Τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πο-
» νηροὺς καὶ ἀγαθοίς ». Πλὴν καθὼς τὸ φῶς
τοῦ ἡλίου οὐκ ἐνεργεῖ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς

τῶν τυφλῶν, οὕτως ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ οὐ
διαμένει εἰς τὰς καρδίας τῶν πονηρῶν· ἐὰν
οὖν θέλῃς τὴν εἰρήνην, γίνου υἱὸς τῆς εἰρή-
νης, ἡγουν θεοφιλὴς καὶ ἐνάρετος καὶ ἄξιος
τοιούτου ἐπουρανίου μύρου. Ἐὰν καταστα-
θῇς τοιοῦτος, ἐπαναπαύεται ἐπὶ σὲ ἡ εἰρή-
νη· « Καὶ ἐὰν ἡ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης ἐπανα-
» παύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν ». Ἐὰν δὲ
κατάκεισαι εἰς τὴν ἀκαθαρσίαν τῆς
ἀμαρτίας σου, καὶ ὑπάρχῃς ἀνάξιος τῆς ὑ-
ποδοχῆς τῆς ἀγίας αὐτῆς χάριτος, μὴ ἐλ-
πίζῃς εἰρήνην, διότι αὐτὴ μὲν φεύγει ἀπὸ
σοῦ, σὺ δὲ μένεις ἐν τῇ ταραχῇ καὶ τῷ θο-
ρύβῳ καὶ τῇ συγχύσει τῶν παθῶν σου.
Μὴ γένοιτο τοῦτο ἐφ' ὑμᾶς· « Αὐτὸς δὲ ὁ
» Κύριος τῆς εἰρήνης δώῃ ὑμῖν τὴν εἰρήνην
» διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ, ὁ Κύριος με-
» τὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

Κολ. 3.16.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΕΙΚΟΣΤῃ ΠΕΜΤῃ ΚΥΡΙΑΚῃ.

Τὸν μὲν εἰδωλολατρῶν ἡ ἀνοησία πολλοὺς
ἐφαντάσθη θεοὺς, τῶν δὲ αἰρετικῶν ἡ ὑπε-
ρηφάνεια πολλὰ ἔπλασε πίστεως συστήμα-
τα, τῶν δὲ σχισματικῶν τὸ πείσμα πολλὰ
ἐσύστησεν ἐκκλησιῶν κόμματα. Ταῦτα

πάντα καταργεῖ ἡ σήμερον ἀναγνωσθεῖσα
ἐπιστολὴ τοῦ θεοπνεύστου Παύλου, κηρύτ-
τουσα, ὅτι εἷς μόνον ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς θεός,
μία μόνη ἡ ὀρθόδοξος πίστις, ἐν μόνον τῷ
σωτηριῷδες βάπτισμα. Συνάγεται δὲ ὡς

συμπέρασμα τούτων τῶν θείων δογμάτων τὸ, ὅτι ἀνάγκη ἐστίν, ἵνα καὶ πάντες οἱ πιστοὶ σπουδάξωσι φυλάττειν τὴν ἐνότητα τοῦ πνεύματος· ὁ Παῦλος ὁμῶς διὰ τῆς θεοθεν δοθείσης αὐτῷ σοφίας ἐσχημάτισε τὸν λόγον αὐτοῦ οὕτως· ἔδειξε πρῶτον τὰς ἀρετὰς, δι' ὧν φυλάττεται ἡ πνευματικὴ τῶν πιστῶν ἑνώσις, ἔπειτα παρήγγειλε τὴν ὑπὲρ ταύτης τῆς ἐνώσεως χρεωστούμενην σπουδὴν, μετὰ δὲ ταῦτα εἶπε τὸ, « Εἰς »

Ἐφεσ. 4. 5. « Κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα »· Ὡς περ ἂν εἰ ἔλεγε, σπουδάζετε φυλάττειν τὴν ἐνότητα τοῦ πνεύματος, ἐπειδὴ εἷς ἐστὶν ὁ θεός, μία ἡ πίστις, ἓν τὸ βάπτισμα. Ταῦτα δὲ τὰ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ σύντομα λόγια περιέχουσι καὶ τὰ συστατικὰ τῆς πίστεως δόγματα, καὶ τὸν θεμελιώδη τῆς ἠθικῆς πολιτείας κανόνα· διὰ τοῦτό εἰσι δύο μαθήματα ἐπίσης ἀναγκαῖα διὰ τὴν σωτηρίαν· διὸ προσηλώσατε τὸν νοῦν εἰς τὴν κατανόησιν τῆς τούτων ἐρμηνείας, ἵνα καρποφορήσητε τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς τὸν καρπὸν τὸν σωτήριον.

Ἐφεσ. 4. 1. Ἀδελφοί, παρακαλῶ ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν Κυρίῳ, ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως, ἧς ἐκλήθητε.

Λεδεμένος ἦν ὁ Παῦλος ἐν Ῥώμῃ, ὅτε ταῦτα ἔγραφε πρὸς τοὺς Ἐφεσίους· ὑπέφερε δὲ τὰ δεσμὰ ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἐθνῶν, ἐξ ὧν ἦσαν καὶ οἱ Ἐφέσιοι· διὸ καὶ ἔλεγε πρὸς

Ἐφεσ. 3. τοὺς αὐτοὺς Ἐφεσίους· « Τούτου χάριν ἐγὼ

» Παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ ὑπὲρ » ὑμῶν τῶν ἐθνῶν ». Διὰ τοῦτο δὲ ἀναφέρει τὰ δεσμὰ αὐτοῦ, ἵνα δυσωπήσῃ αὐτοὺς καὶ προτρέψῃ πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ· ἀληθῶς δὲ ἰσχύον ἔχει εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ ὑπὲρ ὑμῶν πάσχοντος· ἐγὼ, λέγει, ὅστις εἰμὶ ἐν φυλακῇ δεδεμένος διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, παρακαλῶ ὑμᾶς, ἵνα περιπατήσητε ἀξίως τῆς κλήσεως, ἧς ἐκλήθητε, τουτέστιν ἵνα, πολιτευθῆτε καὶ ποιήσητε ἔργα ἀξία τῆς κλήσεως. Τίς δὲ ἐστὶν ἡ κλήσις; Ὁ θεὸς ἐκάλεσεν αὐτοὺς διὰ τῶν ἀποστόλων, ἵνα πιστεύσαντες εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, κατασταθῶσιν « υἱοὶ θεοῦ » καὶ σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους ». Ὅθεν χρεῖαν εἶχον πολλῆς σπουδῆς καὶ προσοχῆς, ἵνα φανῶσιν ἀξιοὶ τῆς τοιαύτης προσκλήσεως· ἐπειδὴ δὲ ἡ βᾶσις τοῦ ἀξίου τῆς προσκλήσεως πολιτεύματός ἐστιν ἡ μετὰ ἀλλήλων συμφωνία καὶ ἡ τελεία ὁμόνοια καὶ ἑνώσις, διὰ τοῦτο παραγγέλλει εἰς αὐτοὺς, ἵνα φυλάξωσιν ἐκεῖνας τὰς ἀρετὰς, ὅσαι διώκουσι μὲν τὰς ἀλληλομαχίας καὶ τὰ σκάνδαλα, φέρουσι δὲ τὴν συμφωνίαν εἰς τὸ χριστιανικὸν πλήρωμα.

Μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ.

Ἐπειδὴ ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ πραότης, ἡ μακροθυμία, ἡ ἀνοχή, θυγατέρες εἰσὶ τῆς ἀγάπης, διὰ τοῦτο εἶπεν, « Ἐν ἀγάπῃ ».

1. Κορ. 12
27.

Ἐφεσ. 4. 2.

Ἀληθῶς δὲ ὅστις ἔχει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τὴν μεγάλην ἀρετὴν τῆς ἀγάπης, ἐκείνος οὐ φρονεῖ, ὅτι ἐστὶν ἀνώτερος τῶν ἄλλων, ἀλλὰ λογίζεται, ὅτι ἐστὶ τῶν ἄλλων ἑσχατος· οὐκ ὀργίζεται κατὰ τῶν ἀδελφῶν, ἀλλ' ἔχει πρᾶον τὸ πνεῦμα αὐτοῦ· οὐ ζητεῖ ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ πλησίον, ἀλλὰ περιμένει τὴν τούτου διόρθωσιν· οὐκ ἀγανακτεῖ, ἀλλ' ὑποφέρει τῶν ἀνθρώπων τὰ ἀσθενήματα. Τὸ δὲ, « Μετὰ πάσης », τελειότητα σημαίνει· « Περιπατεῖτε », λέγει, ἡγουν πολитеύεσθε μετὰ τελείας ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος, καὶ μετὰ μακροθυμίας, ὑποφέροντες μετὰ ἀγάπης τὰ ἀλλήλων ἐλαττώματα. Ἀκουσον δὲ καὶ τὸν σκοπὸν τῆς τοιαύτης παραγγελίας.

Ἐφεσ. 4.3.

Σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἐνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης.

Τί ἐστὶν ἡ ἐνότης τοῦ πνεύματος; Ἡ συμφωνία ἐστὶ τῶν πιστῶν εἰς τὰ τῆς πίστεως, καὶ ἡ μεταξὺ ἀλλήλων ἀγάπη, καὶ ἡ τελεία ὁμόνοια. Περὶ ταύτης δὲ τῆς ἐνότητος παρεκάλεσεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος τὸν θεὸν καὶ πατέρα αὐτοῦ· « Οὐ » περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, εἶπεν, ἀλλὰ » καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου » αὐτῶν εἰς μὲν· ἵνα πάντες ἐν ᾧσι, κα- » θὼς σύ, πάτερ, ἐν ἐμοί, καὶ γὰρ ἐν σοί, ἵνα » καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ᾧσι ». Τότε δὲ ἐ- πληρώθη τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἡ δέησις, ὅτε τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὡδήγησεν αὐτοὺς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Ὅθεν εὐθὺς « Τοῦ

» πλήθους τῶν πιστευσάντων, ἦν καρδία ^{Πράξ. 4. 32,} » καὶ ἡ ψυχὴ μία ». Ἐπειδὴ οὖν διὰ τῆς χάριτος καὶ ὁδηγίας τοῦ παναγίου πνεύματος ὁμογνώμονες καὶ ὁμόψυχοι γεγόνασιν ἄνθρωποι διαφόρων γενῶν καὶ γλωσσῶν καὶ ἡθῶν, διὰ τοῦτο ἐνότητα τοῦ πνεύματος, ὡς ἔργον τοῦ ἁγίου πνεύματος, ταύτην τὴν ὁμοψυχίαν καὶ ἔνωσιν ὠνόμασεν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, παραγγείλας εἰς τοὺς πιστεύοντας, ἵνα μετὰ πάσης σπουδῆς καὶ προθυμίας διαφυλάττωσιν αὐτὴν « Ἐν τῷ συν- » δέσμῳ τῆς εἰρήνης ». Ἀκούεις; Ἡ εἰρήνη ἐστὶν ὁ δεσμός, ὁ κρατῶν συνηνωμένα τὰ τῶν πιστῶν φρονήματα. Ἐν ὧσιν αὐτὴ διαμένει εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν, αὐτοὶ εἰσιν ὁμόφρονες καὶ ὁμογνώμονες καὶ φύλακες τῆς ἐνότητος τοῦ πνεύματος· ἐὰν δὲ λυθῇ τῆς εἰρήνης ὁ δεσμός, σχίζεται ἡ ὁμοφροσύνη καὶ διαιρεῖται ἡ ὁμογνωμοσύνη, καὶ διαλύεται τοῦ πνεύματος ἡ ἐνότης. Ἵνα δὲ ἔτι μᾶλλον πείσῃ πάντας ὁ ἀπόστολος πρὸς τὴν διατήρησιν ταύτης τῆς ἐνότητος, προβάλλει ὅσα συμβοηθοῦσιν ἡμᾶς, ἵνα αὐτὴν διαφυλάττωμεν.

Ἐν σῶμα καὶ ἐν πνεῦμα, καθὼς ^{Ἐφεσ. 4. 4.} καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεώς ὑμῶν.

Πρῶτον μὲν αὐτὴ ἡ πνευματικὴ ἔνωσις καθ' ἑαυτὴν ἐπιστηρίζει τοὺς πιστοὺς, ἵνα διαμένωσιν ἡνωμένοι. Ἐν σῶμα, λέγει, καὶ ἐν πνεύμα ἔστε πάντες οἱ πιστοί. Ἐν σῶμα, καθότι μεταλαμβάνοντες τοῦ αὐτοῦ ἄρτου τῆς θείας εὐχαριστίας, ὅστις ἐ-

Ἰωάν. 7. 20. 21.

Ἰωάν. 16. 13.

στὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸ σῶμα, συναπ-
 τόμεθα καὶ συνενούμεθα μετ' αὐτοῦ εἰς ἓν
 1. Κορ. 10.
 17.
 πνευματικὸν σῶμα. « Ὅτι εἷς ἄρτος, ἐν
 » σῶμα οἱ πολλοὶ ἐσμεν. οἱ γὰρ πάντες
 » ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν » διὸ καὶ σῶ-
 2. Κορ. 12. 27.
 μα Χριστοῦ ἐσμέν. « Ὑμεῖς δὲ ἐστε σῶμα
 » Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους. Ἐν πνεῦ-
 μα δὲ εἰσι πάντες οἱ πιστοί, ἡ καθότι ἐν
 καὶ τὸ αὐτὸ φρονεῖ περὶ θεοῦ πάντων τῶν
 πιστῶν ἡ ψυχὴ, ἡ καθότι ὑπὸ ἑνὸς καὶ
 τοῦ αὐτοῦ παναγίου πνεύματος πάντες οἱ
 πιστοὶ καὶ φωτίζονται, καὶ τελειοῦνται, καὶ
 συνάπτονται. Δεύτερον δὲ στήριγμα τῆς
 ἐνώσεως ἐστὶν ἡ μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐλπίς.
 « Καθὼς καὶ ἐκλήθητε, λέγει, ἐν μιᾷ ἐλπίδι
 » τῆς κλήσεως ὑμῶν ». Ἐν σῶμα, λέγει,
 ἐστε, καὶ ἐν πνεῦμα, καθὼς καὶ ὁ διὰ τοῦ
 κηρύγματος τῶν ἀποστόλων καλέσας ἡμᾶς
 θεὸς μίαν ἐλπίδα ἔδωκεν εἰς τὰς καρδίας
 ἡμῶν, τὴν ἐλπίδα δηλονότι τῆς αἰωνίου
 μακαριότητος, ἣτις ἰσχυροποιεῖ τὴν ἑνωσιν.

Ἐφεσ. 4.
 5, 6.

Εἷς Κύριος, μία πίστις, ἐν βά-
 πτισμα· εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων,
 ὁ ἐπὶ πάντων, καὶ διὰ πάντων, καὶ
 ἐν πᾶσιν ὑμῖν.

Ματθ. 28.
 18.

Εἷς ἐστὶν ὁ Κύριος καὶ δεσπότης τῶν
 ἀπάντων ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ λαβὼν πᾶ-
 σαν ἐξουσίαν « ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς ». Μία
 μόνη ἐστὶν ἡ ἀληθὴς καὶ σωτήριος πίστις,
 ἐκείνη δηλονότι, ἣν ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἐδί-
 δαξε, καὶ οἱ θεοφόροι ἀπόστολοι ἐκήρυξαν,
 καὶ οἱ ἅγιοι μάρτυρες ὡμολόγησαν, καὶ οἱ

θεῖοι πατέρες ἐστήριξαν. Ἐν τῷ βάπτισμα
 τὸ ἀληθινὸν καὶ τέλειον, τὸ καθαῖρον τὰ
 ἁμαρτήματα, καὶ ἀγιάζον τὰς ψυχὰς,
 καὶ υἱοὺς θεοῦ ἀποδεικνύον τοὺς ἀνθρώπους,
 τὸ βάπτισμα, τὸ δι' ὕδατος καὶ πνεύματος,
 καὶ διὰ τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας ἐν τῇ
 τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ ἱερουργούμενον καὶ
 τελειούμενον. Εἷς ἐστὶν ὁ θεὸς κοινὸς πάντων
 τῶν ἀνθρώπων πατὴρ, « Ὁ ἐπὶ πάντων », Θεοδότης.
 ἡγουν ὁ ἔχων τὴν ἐξουσίαν καὶ κυριότητα
 πάντων τῶν κτισμάτων. « Καὶ διὰ πάν-
 » των », τουτέστιν, ἐνεργῶν διὰ πάντων,
 καὶ προνοῶν ὑπὲρ πάντων. « Καὶ ἐν πᾶσιν
 ὑμῖν », ὅπερ ἐστὶ, κατοικῶν ἐν πᾶσι,
 κατὰ τὸ, « Ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπε-
 » ριπαθήσω καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεός, καὶ 2. Κορ. 6.
 » αὐτοὶ ἔσονται μοι λαός ». Βλέπε δὲ, ὅτι 16.
 ὁ μὲν σοφὸς Σολομὼν, προκαταγγέλλων τὰ
 περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, εἶπεν.
 « Ἡ σοφία ὠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον, καὶ
 » ὑπῆρξισε στύλους ἐπτὰ. ὁ δὲ πανεύφημος
 Παῦλος ἐδίδαξε, τίνες εἰσὶν οὗτοι οἱ ἐπτὰ
 στύλοι, οἱ βαστάζοντες καὶ στηρίζοντες τὸ
 σύστημα τῆς τῶν πιστῶν ἐνώσεως, ἡγουν
 τῆς ἐκκλησίας. πρῶτός ἐστι τὸ ἐν σῶμα.
 δεύτερος, τὸ ἐν πνεῦμα. τρίτος, ἡ μία ἐλπίς.
 τέταρτος, ὁ εἷς Κύριος. πέμπτος, ἡ μία
 πίστις. ἕκτος, τὸ ἐν βάπτισμα. ἕβδομος, ὁ
 εἷς θεός, ὁ πατὴρ, καὶ ἐξουσιαστής, καὶ
 προνοητής, καὶ κατοικῶν ἐν ἡμῖν. Καὶ ὁ
 ἀριθμὸς δὲ τῶν στύλων μυστηριώδης ἐστὶ,
 καὶ ἡ τούτων δυνάμεις ἰσχυρά. διὰ τοῦτο
 οὐαὶ εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἢ διὰ πονηρῶν
 σοφισμάτων, ὡς οἱ ἄπιστοι. ἢ δι' ἀλλοκότων

Θεοδότης.
 Αὐτός.

Λευιτ. 26.
 12.
 2. Κορ. 6.
 16.

Παροιμ.
 9. 1.

δογμάτων, ὡς οἱ αἵρετικοί· ἢ διὰ πεισμονικῶν δεισιδαιμονιῶν, ὡς οἱ σχισματικοί· ἢ διὰ νόμων ἐναντίων τῆς τοῦ θεοῦ νομοθεσίας, ὡς οἱ ἄνομοι νομοθέται, τολμῶσι συντρίψαι τούτους τοὺς ἐπτά στύλους, καὶ καταργῆσαι ταύτην τὴν θεοκατασκευάσον ἔνωσιν. Προβλέπων δὲ ὁ τοῦ θεοῦ ἀπόστολος τὴν κατὰ ταύτης τῆς ἐνώσεως ἔνστασιν, λύει αὐτὴν θαυμασίως, λέγων·

Ἐνὶ δὲ ἐκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ.

Ἀλλὰ πῶς ἴσταται τὸ ἐν σῶμα, καὶ τὸ ἐν πνεῦμα, καὶ ἡ μία ἐλπίς, καὶ τὰ λοιπὰ, ὅταν τόση ἀνισότης ὑπάρχῃ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων; ἐκεῖνός ἐστι πλούσιος, οὗτος δὲ πένης· ἐκεῖνος ἄρχων, οὗτος ἰδιώτης· ἐκεῖνος σοφός, οὗτος ἀμαθής· ἄλλος ἐστὶν ἀπόστολος, ἄλλος, προφήτης, ἄλλος, διδάσκαλος, ἄλλος, θαυματουργός, ἄλλος, ἰατρός, ἄλλος πολὺ-γλωσσος, καθὼς αὐτός ὁ Παῦλος ἐβεβαίωσε· πῶς οὖν δύναται διαφυλαχθῆναι ἡ ἐνότης ἐν τῷ μέσῳ τοσαύτης ἀνισότητος; Ταύτην μὲν τὴν ἀπορίαν σιωπεῖ ὁ ἀπόστολος, προβάλλει δὲ τὴν λύσιν αὐτῆς, λέγων· ἐδόθη εἰς τὸν καθένα ἡμῶν τὸ χάρισμα κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ. Μετρεῖ δὲ ὁ θεός τὸ μέγεθος τοῦ δώρου κατὰ ἀναλογίαν τῆς δυνάμεως τοῦ λαμβάνοντος

» πέντε τάλαντα, ὧ δὲ, δύο, ὧ δὲ, ἓν· » ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν ». Ἀλλὰ τοῦτό ἐστι, λέγεις, ἡ λύσις τῆς ἀπορίας; Ναί, τοῦτο, διότι κατὰ ταύτην τὴν διδασκαλίαν αἱ τοιαῦται ἀνισότητες οὐδὲ κατὰ τύχην συμβαίνουσιν, οὐδὲ ἐκ τῆς φύσεως προέρχονται, ἀλλ' « Ἐνὶ ἐκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις, κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ ». Ἐπειδὴ οὖν αἱ ἀνισότητες δῶρά εἰσι θεοῦ, αὐτὰ οὐ καταργοῦσιν, ἀλλὰ συνιστῶσι τὴν ἐνότητα, τὴν ὑπὸ θεοῦ κατασκευασθεῖσαν· διὰ τί οὖν σὺ λέγεις, ὅτι ταῦτα διαλύουσι τοὺς δεσμοὺς τῆς ἐνότητος; οὐχ ὁρᾷς τὴν διαφορὰν τῶν δυνάμεων, τῶν ἐν τοῖς μέλεσι τοῦ σώματος ἡμῶν; Ὁ ὀφθαλμὸς βλέπει, τὰ ὦτα ἀκούουσι, τὸ στόμα λαλεῖ, αἱ χεῖρες ἐργοχειροῦσιν, οἱ πόδες περιπατοῦσι· καὶ ὁμοῦς ἡ διαφορὰ τῶν δυνάμεων, τῶν ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, οὐ διαφθείρει, ἀλλὰ περιθάλλει τοὺς συνδέσμους τῆς ἐνότητος τοῦ σώματος. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ διαφορὰ τῶν χαρισμάτων τῶν μελῶν τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας οὐ καταργεῖ, ἀλλὰ στηρίζει τοὺς πνευματικούς συνδέσμους τῆς ἐνότητος τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ἥτις ἐστὶ τῶν πιστῶν τὸ πλήρωμα· « Ἀδελφός ὑπ' ἀδελφοῦ βοηθούμενος, ὡς πόλις ὀχυρὰ καὶ ὑψηλὴ, ἰσχύει δὲ ὥσπερ τεθεμελιωμένον » βασιλεῖον ».

Παροι.
18. 19.

1 Κορ. 12.
29. 30.

Ματθ. 25.
15.

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,
ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ Τῇ ΕΙΚΟΣΤῃ ΠΕΜΤῃ ΚΥΡΙΑΚῃ.

“ΟΤΙ ἡ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων συμφωνία ἐστὶν ἡ πηγὴ πάσης εὐτυχίας, καὶ τῆς αἰωνίου σωτηρίας ἢ πρόξενος, τόσον φανερόν ἐστι καὶ βέβαιον, ὥστε οὐδεμιᾶς ἀποδείξεως ἔχει χρεῖαν. Αὕτῃ διαφυλάττει στερεὸν τῆς πολιτείας τὸ σύστημα, ἀσάλευτον τὴν σύστασιν παντὸς οἴκου, ἀσκανδάλιστον τῆς ἐκκλησίας τὸ πλήρωμα, βεβαίαν πάσης ψυχῆς τὴν σωτηρίαν· πλὴν ἡ τοιαύτη ἀρετὴ, ὅσον ἐστὶ μεγάλη καὶ ἀναγκαία, τόσον ἐστὶ δυσκατόρθωτος καὶ δυσκολοφύλακτος· ὅσα πρόσωπα ἀνθρώπων, τόσαι εἰσὶ καὶ αἱ γινώμαι· διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων αἱ γινώμαι, καθὼς καὶ τῶν προσώπων οἱ χαρακτῆρες. Ἐκ τούτου συμβαίνει, ὅτι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα οὐκ ἐστὶν ἐπίσης εἰς πάντας ἀρεστόν· ἀλλ’ εἰς τοῦτον μὲν ἀρέσκει, εἰς ἐκεῖνον δὲ ἀπαρέσκει· ἐκ τούτου συμβαίνει, ὅτι ἐκεῖνο, ὃ σὺ θαυμάζεις, εἰς τὸν ἄλλον προξενεῖ γέλωτα· τοῦτο δὲ φέρει μεγάλην δυσκολίαν πρὸς τὴν σύστασιν τῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων συμφωνίας· αὐξάνει δὲ ἡ τοιαύτη δυσκολία κατὰ ἀναλογίαν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνθρώπων, ὅσον δηλαδὴ περισσότεροί εἰσιν οἱ ἄνθρωποι, τόσον μεγαλητέ-

ρα ἐστὶν ἡ δυσκολία τῆς συστάσεως τῆς μεταξὺ αὐτῶν συμφωνίας. Ἐὰν αἱ γινώμαι τῶν ἀνθρώπων ἦσαν ἀμετάβλητοι, ἀφ’ οὗ ἐγίνοντο σύμφωνοι, ἐπέμενον διὰ παντός συμπεφωνημένοι· ἀλλ’ αἱ γινώμαι τῶν ἀνθρώπων ἀκαταπαύστως μεταβάλλονται· ἄλλο ἐπιθυμῶ καὶ θέλω σήμερον, καὶ ἄλλο μετ’ ὀλίγας ἡμέρας· πολλάκις δὲ ἄλλο τὸ πρῶτον, καὶ ἄλλο τὸ ἐσπέρας· ὅθεν καὶ σήμερον συμφωνήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, αὔριον μεταβάλλοντες γνώμην, γίνονται ἀσύμφωνοι καὶ ἀντιμαχόμενοι. Ποῖον οὖν πρᾶγμα δύναται ἀντιπολεμῆσαι τῆς ἐνώσεως τὰ ἐμπόδια, καὶ τοὺς συνδέσμους αὐτῆς συσφίγγει; οὐδεὶς, πλὴν τοῦ θεοφωτίστου Παύλου, ἐφάνέρωσε τὸν τρόπον· αὐτὸς διὰ τῆς σήμερον ἀναγνωσθείσης ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἐδίδαξε τὸν τρόπον· « Ἀνεχόμενοι, εἶπεν, Ἐφεσ. 4. 7 » ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ ». Ἡ ἀνοχὴ οὖν ἐστὶν ἡ μήτηρ τῆς ἐνότητος καὶ ὁ φύλαξ· ἐδίδαξε δὲ ἀλλαχοῦ σαφέστερον, τί σημαίνει ἡ ἀνοχή, εἰπὼν· « Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, Γαλ. 6. 2. » καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ » Χριστοῦ ». Ὅτε μετὰ ἀγάπης ὑποφέρομεν τὰ ἐλαττώματα ἀλλήλων, τότε καὶ συνί-

σταται καὶ διαμένει ἢ μεταξύ ἡμῶν ἔνωσις· ὅθεν ὅπου ἀνοχῇ, ἐκεῖ καὶ ἔνωσις· ὅπου δὲ λείπει ἢ ἀνοχῇ, ἐκεῖθεν φεύγει ἢ ἐνότῃς.

Ἐπειδὴ οὐδεὶς ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον χωρὶς ἐλαττώματος, οὐδεὶς ἐστὶν ἐλεύθερος παντὸς σφάλματος· « Τίς γὰρ καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου; ἀλλ' οὐδεὶς », εἶπεν ὁ δίκαιος Ἰωβ, « ἐὰν καὶ μία ἡμέρα ὁ βίος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς » γῆς » διὰ τοῦτο, ἐὰν ὁ εἷς ὑποφέρῃ τὸ ἐλάττωμα καὶ τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἄλλου, σώζεται ἢ συμφωνία καὶ ἡ ἔνωσις· ἐὰν δὲ ὁ εἷς οὐδὲ τὸ ἐλάττωμα βαστάζῃ, οὐδὲ τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἄλλου ὑποφέρῃ, ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ ἡ λύσις τῆς συμφωνίας καὶ τῆς ἐνότῃτος ὁ χωρισμός. Ὅταν σὺ μὲν ὑποφέρῃς τὸν θυμόν μου, ἐγὼ δὲ τὴν ὀκνηρίαν σου, τότε καὶ συναναστρεφόμεθα, καὶ συμπραγματευόμεθα, καὶ συγκατοικοῦμεν, καὶ μετὰ εἰρήνης καὶ ἀγάπης ὁμοῦ συζῶμεν· ἐὰν δὲ οὐδὲ σὺ ὑποφέρῃς τοῦ θυμοειδοῦς ἡθους μου τὰ ἔργα, οὐδὲ ἐγὼ βαστάζω τὴν ἐκ τῆς ὀκνηρίας σου ζῆμίαν, ἐξ ἀνάγκης φεύγομεν ἀλλήλους, καὶ ἀποχωρίζομεθα.

Τί ἐχώρισε τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ τοῦ ἡγαπημένου ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Λῶτ; τὸ σφάλμα τῶν ποιμένων· αὐτοὶ ἐμάχοντο μεταξύ ἀλλήλων διὰ τὴν στενότητα τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐποίμανον τὰ πρόβατα τῶν κυρίων αὐτῶν. Ἐὰν ὁ Ἀβραάμ καὶ ὁ Λῶτ ἐδάσασον καρτερικῶς τὴν ἀλληλομαχίαν τῶν ποιμένων, οὐκ ἔλεγεν ὁ Ἀβραάμ πρὸς τὸν

» δεξιᾶ, ἐγὼ εἰς ἀριστερά »· Ἐὰν αὐτοὶ ὑπέφερον τὴν τῶν ποιμένων αὐτῶν ἀδιακρισίαν, οὐκ ἐχωρίζοντο ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλ' ἔμενον ἡνωμένοι, καθὼς καὶ πρότερον. Ἐὰν ἡ Σάρρα ὑπέφερε τὴν ὑπερηφάνειαν τῆς Ἀγαρ, οὐδὲ πρὸς τὸν Ἀβραάμ προσεκλάετο, λέγουσα· « Ἀδικοῦμαι ἐκ σοῦ », οὐδὲ τὴν Ἀγαρ ἐδίωκεν ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἔμενε συγκατοικοῦσα μετ' αὐτῆς ἐν εἰρήνῃ, καθὼς καὶ πρὶν ἢ ὑπερηφανευθῇ. Ὁ Ἰσμαὴλ παίζει μετὰ τοῦ Ἰσαὰκ, ἡ δὲ Σάρρα οὐχ ὑποφέρει τὴν τούτου αὐθάδειαν, ἀλλὰ λέγει πρὸς τὸν Ἀβραάμ· « Ἐκβάλε τὴν παιδίσκην ταύτην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς »· ἐὰν ἡ Σάρρα ἐδάσταζε τὴν παιδαριώδη τόλμαν τοῦ Ἰσμαὴλ, τίς ἀμφιβάλλει, ὅτι αὐτὸς ἔμενε τότε ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ; Ἐὰν δὲ παρατηρήσῃς καὶ τὸν παροξυσμόν, ὅστις ἐχώρισεν ἀπ' ἀλλήλων τοὺς συνοδοιποροῦντας καὶ ἡγαπημένους κήρυκας τοῦ εὐαγγελίου, τὸν Παῦλον λέγω καὶ τὸν Βαρνάβαν, βλέπεις, ὅτι ἡ παραχώρησις τῆς ἀνοχῆς ἐστὶ τὸ αἷτιον καὶ τοῦ παροξυσμοῦ καὶ τοῦ χωρισμοῦ· ἡ μὲν ἀγαθότης τοῦ Βαρνάβα παρέβλεπε τὴν ἀνυποταξίαν τοῦ Μάρκου, ὁ δὲ ζῆλος τοῦ Παύλου οὐχ ὑπέφερεν αὐτήν, ἀλλὰ προέκρινεν, ἵνα χωρισθῇ ἀπὸ τοῦ Βαρνάβα, παραλάβῃ δὲ τὸν Σίλαν, ἵνα μετ' αὐτοῦ διέλθῃ « τὴν Συρίαν καὶ Κιλικίαν ».

Ἀλλὰ τίς ἡ χρεια παραδειγμάτων παλαιῶν καὶ μὴ βλεπομένων, ἀλλ' ἀναγινωσκομένων; περὶ τούτου, ὅπου ἂν στρέψῃς

τὰ ὄμματα, ἐκεῖ βλέπεις τὴν ἀπόδειξιν. Ἐνατένισον εἰς τὴν ἐκκλησίαν· ὅταν τῆς ἐκκλησίας οἱ ποιμένες ὑποφέρωσι τὰ σφάλματα τοῦ λαοῦ, καθὼς ὁ γεωργὸς τοῦ εὐαγγελίου τῆς συκῆς τὴν ἀκαρπίαν· καὶ ἐλέγχωσιν αὐτοὺς μετὰ πραότητος, καθὼς ἐκεῖνος μεθ' ὑπομονῆς ἔσκαπτε τὴν συκὴν τὴν ἀκαρπον· καὶ μετ' ἐπιμελείας νουθετῶσι καὶ συμβουλεύουσιν αὐτοὺς, καθὼς ἐκεῖνος ἔβαλε περὶ αὐτὴν τὴν κοπρίαν· ὁ δὲ λαὸς μὴδὲ κατακρίνων, μὴδὲ περιεργαζόμενος τὰ τῶν ποιμένων ἐλαττώματα, φυλάττει κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου πάντα, ὅσα αὐτοὶ διδάσκουσι· τότε βλέπεις εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην τὸν σύνδεσμον τῆς εἰρήνης καὶ τὴν ἐνότητα τοῦ πνεύματος· ἐκεῖ βλέπεις τὴν πίστιν καὶ τὴν εὐλάβειαν, τὴν φυλακὴν τῶν θείων νόμων, καὶ τὴν διατήρησιν τῶν πατρικῶν κανόνων καὶ διατάξεων· ἐκεῖ βλέπεις τοὺς ὡραιότατους καὶ σωτηρίους τῆς ἀγάπης καρποὺς, καὶ τὸ « Ἐν σῶμα καὶ ἐν πνεῦμα » κατὰ τὴν τοῦ Παύλου διδασκαλίαν. Ὅταν δὲ λείψῃ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἡ ἀμοιβαία τῆς ἀνοχῆς ἀρετῇ, καὶ νομίζεται τὸ κάρφος, τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ, δοκὸς, καὶ διυλίζεται ὁ κώνωψ· ὅταν οἱ μὲν ποιμένες οὐδόλως μακροθυμῶσιν εἰς τὰ σφάλματα τοῦ λαοῦ, οὐδὲ δέωνται τοῦ Κυρίου, ὡς ὁ καλὸς γεωργὸς παρεκάλει ὑπὲρ τῆς ἀκάρπου συκῆς, λέγων.

« Κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν, καὶ βάλω κοπρίαν »· ὁ δὲ λαὸς, μὴδόλως παραβλέπων οὐδὲ τὰ μικρότατα τῶν ποιμένων

ἀσθενήματα, περισύρη καὶ κατακρίνῃ αὐτούς· ὦ πόσα κακὰ τότε εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀνυποταξίαι, μῖσος, σκάνδαλα, ἀλληλομαχίαι· οἱ ποιμένες ἀποστρέφονται τὰ πρόβατα, τὰ πρόβατα φεύγουσι τοὺς ποιμένας, λύονται τῆς εἰρήνης οἱ σύνδεσμοι, συντρίβεται ἡ ἐνότης τοῦ ἐνὸς σώματος καὶ τοῦ πνεύματος.

Εἴσελθε εἰς ὁποῖαν θέλεις πόλιν· ἐὰν εἰς αὐτὴν βλέπῃς, ὅτι οἱ ἄρχοντες βαστάζωσι τῶν ὑπηκόων τὰ βάρη, οἱ δὲ ὑπήκοοι τῶν ἀρχόντων τὰ ἐλαττώματα· οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν ἰδιωτῶν τὴν αὐθάδειαν, καὶ οἱ ἰδιῶται τῶν ἀξιωματικῶν τὴν ὑπερηφάνειαν· οἱ πλούσιοι τῶν πτωχῶν τὴν ἐνόχλησιν, καὶ οἱ πτωχοὶ τὴν ἐκ τῶν πλουσίων περιφρόνησιν· ἐνὶ λόγῳ, ἐὰν βλέπῃς ἐκεῖ, ὅτι ἕκαστος βαστάζει τοῦ ἄλλου τὸ παράπτωμα· ἐκεῖ κατοικεῖ ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ὁμόνοια, ἐν αὐτῇ τῇ πόλει εὐδοῦνται πάντα τὰ εἰς τὴν κοινότητα συμφέροντα, ἐν αὐτῇ προκόπτει πᾶν καλὸν ἐπιχείρημα, ἐν αὐτῇ ἀκμάζει καὶ ἀνθεῖ πᾶν εἶδος εὐτυχίας. Εἴσελθε εἰς ὁποῖαν πόλιν θέλῃς· ἐὰν ἐκεῖ ὑποφέρῃ ὁ ἀνὴρ τῆς γυναικὸς τὴν ἀδυναμίαν, ἡ δὲ γυνὴ τοῦ ἀνδρὸς τὸ ἐλάττωμα· οἱ γονεῖς τὴν ἀκαταστασίαν τῆς νεότητος τῶν τέκνων, τὰ δὲ τέκνα, τῶν γονέων τὰ ἀσθενήματα· ἡ πενθερὰ, τῆς νύμφης τὴν ἑπαρσιν, ἡ δὲ νύμφη, τῆς πενθερᾶς τὸ εὐάφορμον· ὁ δεσπότης, τῶν δούλων τὴν ἀμέλειαν, οἱ δὲ δοῦλοι, τοῦ δεσπότη τοῦ αὐστηρότητα· εἰς ἐκεῖνον τὸν οἶκον εὐρίσκεται ἡ μεταξὺ ἀλλήλων συμφωνία, καὶ τῆς εἰρήνης καὶ

ἀγάπης ἢ χάρις, καὶ ἡ εὐτακτος τοῦ οἴκου διοικήσεις καὶ συντήρησις. Ἐὰν δὲ λείψῃ ἡ ἀνοχὴ ἀπὸ τῶν πόλεων, ἐὰν ὁ πολίτης οὐχ ὑποφέρῃ τοῦ συμπολίτου αὐτοῦ τὸ ἐλάττωμα· πόση δυστυχία ἀκολουθεῖ εἰς τὰς πόλεις; πόση ἀσυμφωνία μεταξὺ τῶν πολιτῶν; πόσα σκάνδαλα; πόσαι ἀλληλομαχίαι; πόση φθορὰ εἰς τὰ κοινὰ πράγματα; ἐὰν λείψῃ ἡ ἀνοχὴ ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἐὰν ὁ οἰκιακὸς οὐ βαστάζῃ τὸ βάρος τοῦ οἰκιακοῦ αὐτοῦ· πόση διχόνοια εἰς τὸν οἶκον ἐκείνον, καὶ πόση πικρία; ἐξ ἧς χωρίζονται πολλάκις οἱ συγγενεῖς ἀπὸ τῶν συγγενῶν, καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν, καὶ οἱ γονεῖς ἀπὸ τῶν τέκνων· αἱ τοιαῦται δὲ ἀσυμφωνίαι καὶ διχόνοιαὶ οὐ μόνον διαμερίζουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐρημοῦσι καὶ τὰς οἰκίας καὶ τὰς πόλεις καὶ αὐτὰς τὰς βασιλείας. «Πᾶσα βασιλεία με-
 Μαθ. 12. 25. ρισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, ἐρημοῦται· καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται».

Ἀκούσατε ὁμως, ἀδελφοί, πρᾶγμα παρὰδοξον καὶ ἀξιοσημείωτον· αἱ κακίαι κατοικοῦσι πολλὰ πλησίον, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ πρόθυρα, ἵν' οὕτως εἴπω, τῶν ἀρετῶν· ἔχει δὲ πᾶσα ἀρετὴ ἴδια ὁροθέσια· ὅθεν, ὅταν αὐτὰ ὑπερβῇς, πίπτεις εἰς τὴν κακίαν τὴν πλησίον τῆς ὑπὸ σοῦ κατορθομένης ἀρετῆς· παραδείγματος χάριν, ὅταν μετὰ ὑπερβολικῆς αὐστηρότητος λεπτολογῇς τὴν δικαιοσύνην, εὐκολα πίπτεις εἰς τῆς ἀσπλαγχνίας τὸν βόθρον· διὰ τοῦτο δὲ εἶπεν ὁ Ἐκκλησιαστής· «Μὴ γίνου δίκαιος

» πολὺ». Ὅταν δὲ ὑπερβαίνῃς τοὺς ὅρους τῆς εὐσπλαγχνίας, εὐκολα κρημνίζεσαι εἰς τῆς ἀδικοκρισίας τὸ βάραθρον· διὰ τοῦτο δὲ ὁ προφητὰναξ συνάπτων τὴν δικαιοσύνην μετὰ τοῦ ἐλέους, ἔφαλλεν· «Ἐλεον καὶ κρί-
 Ψαλ. 100. 1. » σιν ἄσομαί σοι, Κύριε». Τοῦτο συμβαίνει, φεῦ τῆς δυστυχίας, καὶ εἰς τὴν μεγάλην ἀρετὴν τῆς ἀνοχῆς· αὐτὴ ἔχει ὅρια· ὅθεν, ὅταν ὑπερπηδήσωμεν αὐτὰ, καταποντιζόμεθα εἰς τὴν ἄβυσσον τοῦ ὀλεθρίου τῆς ἀδιαφορίας ἀμαρτήματος.

Τῆς ἀνοχῆς τὸ ὁροθέσιόν ἐστίν ἡ ἀγάπη, οὐχὶ ἡ ἀγάπη ἡ σαρκικὴ καὶ κοσμικὴ, ἀλλ' ἡ πνευματικὴ καὶ εὐαγγελικὴ· ὁ Παῦλος ὅστις ἐδίδαξε τὴν ἀνοχὴν, αὐτὸς διέθετο καὶ τῆς ἀνοχῆς τοὺς ὅρους· «Ἄνε-
 Ἐφεσ. 4. 2. » χόμενοι, εἶπεν, ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ.» Ὅταν βλέπῃς καὶ διακρίνῃς, ὅτι ἡ ἀνοχὴ ὠφελεῖ τὸν πλησίον σου, βάσταζε τότε τὰ ἀσθενήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ καρτερικῶς καὶ γενναιοφρόνως· διότι ἡ τοιαύτη ἀνοχὴ ἐστὶν ἀρετὴ, πολλῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς αἰωνίου σωτηρίας πρόξενος· Ἐὰν δὲ γνωρίζῃς, ὅτι ἡ ἀνοχὴ βλάπτει τὸν ἀδελφόν σου, οὐδόλως δὲ φροντίζῃς, ἀλλὰ παραβλέπῃς τὰ τούτου σφάλματα, τότε ἡ ἀνοχὴ οὐκ ἐστὶν ἀρετὴ, ἀλλ' ἀμαρτία μεγάλη· αὐτὴ ἐστὶν ἡ ἀδιαφορία, ἥτις ἐστὶν ἑλλειψὶς τῆς ἀγάπης, καὶ ἐπομένως πολλῶν καὶ μεγάλων κακῶν πηγὴ καὶ μήτηρ.

Ἡ ἀδιαφορία ἄλλοτε μὲν γεννᾶται ἐκ τῆς ἀμελείας, ἄλλοτε δὲ ἐκ τῆς φιλαυτίας· ἄλλοτε μὲν γεννῶσιν αὐτὴν οἱ κοσμικοί.

στοχασμοί, ἄλλοτε δὲ ἡ σαρκικὴ ἀγάπη· βλέπω τὸν ἀδελφόν μου ἁμαρτάνοντα, ἔχω δὲ καὶ δύναμιν καὶ δικαίωμα, ἵνα νουθετήσω αὐτόν, ἀλλ' ἡ ἀμέλεια κλείει τὸ στόμα μου, καὶ ἀρπάζει τὴν νουθεσίαν ἀπὸ τῆς γλώσσης μου· βλέπω τὸν ἀδελφόν μου ἁμαρτάνοντα, ἔχω δὲ καὶ δύναμιν καὶ δικαίωμα, ἵνα ἐλέγξω αὐτόν, ἀλλ' ἡ φιλαυτία βάλλει θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χεῖλη μου, πείθουσά με, ὅτι ἐκεῖνος ἐλεγχθεὶς, προξενεῖ μοι πολλὴν ταραχὴν καὶ ἐνόχλησιν· βλέπω τὸν ἀδελφόν μου ἁμαρτάνοντα, καὶ ἔχω δικαίωμα καὶ ἐξουσίαν, ἵνα ἐμποδίσω αὐτόν, ἀλλ' ἔρχονται οἱ πολιτικοὶ στοχασμοί, λέγοντες, μὴ ποιήσης τοῦτο, διότι παροργίζεται, καὶ γίνεται ἐχθρὸς ἀντὶ φίλου· ἢ ἔρχεται ἡ σαρκικὴ ἀγάπη, λέγουσα, μὴ ἐμποδίσῃς αὐτόν, διότι προξενεῖς εἰς αὐτόν πικρίαν καὶ θλίψιν· ταῦτα δὲ κρατοῦσι δεδεμένας τὰς χεῖράς μου, καὶ ὡς τυφλὸς καὶ κωφὸς καὶ ἀναίσθητος οὐδὲ βλέπω, οὐδὲ ἀκούω, οὐδὲ αἰσθάνομαι, πόσα κακὰ προέρχονται ἐκ τῆς ἀδιαφορίας μου.

Τίς δὲ δύναται παραστῆσαι, ὅποια καὶ πόσα ἁμαρτήματα προξενεῖ ἡ ἀδιαφορία; ὅταν οἱ προεστῶτες τῆς ἐκκλησίας, οἱ ἔχοντες ἀποστολικὴν ἐντολήν, ἵνα τιμῶσι μὲν τοὺς τῶν καλῶν ἔργων προστάτας, καὶ

1. Τιμ. 5. μάλιστα τοὺς κοπιῶντας « Ἐν λόγῳ καὶ αὐτ. 20. » διδασκαλίᾳ » ἐλέγχωσι δὲ τοὺς ἁμαρτάνοντας, καὶ ἐπιφέρωσι τὰ ἐπιτίμια, καὶ 1. Τιμ. 4. 2. παρακαλῶσιν αὐτοὺς « Ἐν πάσῃ μακροθυ- » μίᾳ καὶ διδαχῇ », ὡς μὲν ἀναίσθητοι οὐ-

δεμίαν τιμὴν προσφέρωσιν εἰς τοὺς ἐναρέτους ἀνθρώπους· ὡς δὲ ἀλαλθι οὐδέποτε οὐδὲ ἐλέγχωσιν, οὐδὲ νουθετῶσι τοὺς ποιῶντας τὰ ἔργα τῆς ἁμαρτίας· πόσον ἀμελεῖται τότε ἡ ἀρετὴ, πόσον πολυπλασιάζεται ἡ ἁμαρτία, ὅταν ὁ λύκος, ἢ γοῦν ὁ ἄπιστος, ἢ ὁ αἰρετικὸς, ἢ ὁ κεχωρισμένος τῆς ἐκκλησίας, εἰσέρχεται εἰς τὴν αὐλὴν τῶν λογικῶν προβάτων, οἱ δὲ ποιμένες οὐδὲ τὰ πρόβατα ἐπιστηρίζωσιν εἰς τὴν εὐσέβειαν, οὐδὲ τοῦ λύκου τὰς ἐπιβουλάς ἐμποδίζωσιν, ἀλλὰ μετὰ τῆς αὐτῆς ἀδιαφορίας βλέπωσι καὶ τὸν λύκον καὶ τὰ πρόβατα· πόσα πρόβατα τότε ἀρπάζονται, πόσα σκορπίζονται, πόση φθορὰ καὶ ἀπώλεια γίνεται εἰς τὰς τῶν πιστευόντων ψυχάς; Ὅταν τοῦ θεοῦ οἱ διάκονοι, ἢ γοῦν οἱ βασιλεῖς, καὶ οἱ ἄρχοντες, καὶ ἐξουσιασταί, οὐκ ὀργίζωνται ἐναντίον εἰς τοὺς πράττοντας τῆς ἀνομίας τὰ ἔργα, ἀλλὰ φορῶσι τὴν μάχαιραν ἀργὴν καὶ ματαίαν, καὶ μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἱλαροῦ ὄμματος βλέπωσι καὶ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τοὺς πονηροὺς· τότε φεύγει τῆς ἁμαρτίας ὁ φόβος, φεύγει ἡ ἐντροπὴ καὶ ἡ συστολὴ, ἀναισχυντοῦσιν οἱ ἄνομοι, θριαμβεῖ ἡ ἁμαρτία, ὑπερπληθύνονται πάντα τὰ κακὰ· ὅταν οἱ γονεῖς οὐδόλως φροντίζωσι περὶ τῆς διορθώσεως τῶν ἁμαρτημάτων τῶν ἰδίων τέκνων, πόσον αὐξάνει τότε ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν ἡ ἀνομία, καὶ ἡ ἁμαρτία, καὶ ἡ διαφθορά;

Γνωστὰ καὶ φανερά εἰσι τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ἁμαρτήματα τὰ ἐκ τῆς ἀδιαφο-

ρίας προσερχόμενα· καὶ ὁμοῦς τινὲς νομίζουσιν, ὅτι ἡ ἀδιαφορία οὐκ ἔστιν ἁμαρτία, ἐπειδὴ οὐδὲ ἐντολὴ, οὐδὲ νόμος αὐτὴν ἐμποδίζει. ^{Ψαλ. 61. 9.} Ζεὶ ἃ, « Μάταιοι οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, » ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ζυγοῖς ». Καὶ τί ἄλλο ἐστὶν ἡ ἀδιαφορία, εἰμὴ παντελὴς ἀθέτησις τῆς δευτέρας ἐντολῆς τοῦ θεοῦ, ἡγοῦν τῆς τοῦ πλησίον ἀγάπης; Τίς ἐστὶν ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἀγαπᾷ τὸν πλησίον αὐτοῦ ὡς ἑαυτὸν, ἔπειτα βλέπων αὐτὸν δυστυχοῦντα ἢ δυστυχίαν κοσμικὴν, ἢ συμφορὰν ψυχικὴν, καὶ δυνάμενος βοηθῆσαι αὐτῷ, διαμένει ἀκίνητος καὶ ἀναίσθητος, παραβλέπων τὴν τούτου ἀπώλειαν; ἀνοίξατε τὴν θείαν γραφὴν, καὶ ἴδετε ἐκεῖ τὴν δικαιοσύνην κρίσειν τοῦ θεοῦ κατὰ τῶν ἀδιαφορούντων. Ὁ Ἥλι ὁ ἱερεὺς μετὰ πάσης προσοχῆς καὶ εὐλαδίας ἐπλήρωσε τὸ ἱερατικὸν αὐτοῦ ἐπάγγελμα, καὶ μετὰ πάσης δικαιοσύνης ἔκρινε τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ· ὁμοῦς οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ὁ Ὀφνὶ καὶ Φινεὲς, κατεφρόνουν τὸν θεόν, ἀρπάζοντες βιαίως, πρὶν ἢ προσενεχθῇ ἡ θυσία, τὰ ἐκλεκτότερα μέρη τοῦ κρέατος τῶν ζώων, τῶν θυσιαζομένων τῷ θεῷ. Ὁ δὲ Ἥλι ταῦτα ἀκούων, οὐδὲ ὡς προσεστὼς τῶν ἱερέων ἐνεμπόδισε τὴν ἀνομίαν, οὐδὲ ὡς κριτῆς τοῦ λαοῦ ἐπαίδευσε τοὺς ἀνομοῦντας, οὐδὲ ὡς πατὴρ διώρθωσε τοὺς ἁμαρτάνοντας υἱοὺς αὐτοῦ· εἴτε δὲ ὑπὸ τῆς ἀμελείας νικώμενος, εἴτε ὑπὸ τῆς πατρικῆς ἀγάπης τυφλούμενος, τοῦτο μόνον ἔλεγε πρὸς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. ^{1. Βασιλ. 2. 2.} « Μὴ τέκνα, ὅτι οὐκ ἀγαθὴ ἡ ἀκοή, ἣν » ἐγὼ ἀκούω· μὴ ποιεῖτε οὕτως, ὅτι οὐκ ἀγα-

» θαὶ αἱ ἀκοαὶ ἅς ἐγὼ ἀκούω τοῦ μὴ δου-
» λεύειν λαὸν θεῷ. » Ἀκούσατε δὲ τὴν περὶ
τούτου δικαιοσύνην τοῦ θεοῦ ἀπόφασιν·
πρῶτον μὲν ἐλέγχει ὁ θεὸς τὸν Ἥλιν, ὡς περ
ἂν εἰ αὐτὸς ἔπραττε ταύτην τὴν ἁμαρ-
τίαν· « Ἵνα τί, εἶπε πρὸς αὐτόν, ἐπέβλε- ^{Αὐτ. 29.}
» ψας ἐπὶ τὸ θυμιάμα μου ἀναιδεῖ ὀφθαλμοῖς;
» καὶ ἐδόξασας τοὺς υἱοὺς σου ὑπὲρ ἐμέ ἐν-
» ευλογεῖσθαι ἀπαρχῆς πάσης θυσίας τοῦ
» Ἰσραὴλ ἐμπροσθέν μου; » Ἐπειτα ἐφα-
νέρωσεν εἰς αὐτόν τὴν τιμωρίαν, δι' ἧς ἔ-
μελλεν αὐτὸν παιδεῦσαι. ^{Αὐτ. 34.} « Καὶ τοῦτό σοι,
» εἶπε, τὸ σημεῖον, ὃ ἔξει ἐπὶ τοὺς δύο υἱοὺς
» σου, Ὀφνὶ καὶ Φινεὲς, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἂ-
» ποθανοῦνται ἀμφότεροι »· τοῦτο δὲ καὶ ἐ-
γένετο, διότι εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέ-
ραν ἐφονεύθησαν οἱ δύο υἱοὶ αὐτοῦ ὑπὸ
τῶν ἀλλοφύλων· τοῦτο δὲ ἀκούσας ὁ γέρον
Ἥλι, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ δίφρου ἐν ᾧ ἐκάθητο,
καὶ συντρίψας τὸν νῶτον αὐτοῦ, ἀπέθανε.
« Καὶ ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ δίφρου ὀπισθίως ἐχθό- ^{1. Βασιλ. 41 18.}
» μενος τῆς πύλης, καὶ συνετρίβη ὁ νῶτος
» αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανεν, ὅτι πρεσβύτης ὁ
» ἄνθρωπος καὶ βαρὺς, καὶ αὐτὸς ἔκρινε
» τὸν Ἰσραὴλ εἴκοσι ἔτη ».

Παράδειγμα τοῦτο φοβερόν· ἐκ τούτου καθεὶς βλέπει, ὅτι, ὅστις ἔχει μὲν δικαίωμα καὶ ἐξουσίαν πρὸς τὸ ἐμποδίσαι τοὺς ἁμαρτάνοντας, αὐτὸς δὲ οὐκ ἀγωνίζεται παντὶ τρόπῳ, ἵνα στήσῃ τῆς ἀνομίας τὸ ῥεῦμα, καὶ ἔχῃ πίστιν, καὶ ἔχῃ ἀρετὴν, καὶ ἐκπληροῖ θεοπρεπῶς τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ, ἐλέγχεται ὁμοῦς ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ παιδεύεται, ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ ἁμαρτάνοντες. Προσε-

στῶτες ἐκκλησιαστικοί, βασιλεῖς τῆς γῆς, ἄρχοντες κοσμικοί, οἰκοδεσπόται, πατέρες, μητέρες, ἄνθρωποι πάντες, ὅσοι δύνασθε ἐμποδίσαι τὸ κακόν, καὶ οὐκ ἐμποδίζετε αὐτό, ἀλλὰ παραβλέπετε, καὶ σιωπᾶτε, καὶ κοιμᾶσθε, μνημονεύετε διὰ παντός τὸ φοβερώτατον τοῦ Ἥλι παράδειγμα· βαστάζετε τῶν ἀδυνάτων τὰ ἀσθενήματα, ἐπειδὴ τοῦτό ἐστι χρέος ἀπαραίτητον, ἐπειδὴ τοῦτό ἐστιν ἔργον ὠφέλιμον καὶ σωτήριον.

Ρωμ. 15. 1. » Ὁφείλομεν ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν »· πλὴν βαστάζετε αὐτὰ, οὐχ ἵνα ἀρέσητε ἑαυτοῖς,

Αὐτ. 2. ἀλλ' ἵνα ὠφελήσητε τοὺς ἀδυνάτους. « Ὁφείλομεν ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρεσκείν· ἕκαστος γὰρ ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθόν πρὸς οἰκοδομήν ». Τοιοιυτοτρόπως ἐβάσταζεν ὁ θεὸς Παῦλος τῶν ἀδυνάτων τὰ βάρη « Ἐγενόμην, λέγει, τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινας σώσω ». Φεύγετε δὲ τὴν ἀδιαφορίαν, ἥτις ἐστὶ πηγὴ πάσης ἁμαρτίας· ὁ διδάσκαλος τῆς ἀνοχῆς, αὐτὸς ἐδίδαξε καὶ τὴν φυγὴν τῆς ἀδιαφορίας· διότι αὐτὸς ἐφάνέρωσεν, ὅτι ὁ κοσμικὸς ἄρχων ἐστὶ θεοῦ ὑπηρέτης,

προτρέπων πάντας πρὸς τὴν κατόρθωσιν τῶν καλῶν ἔργων, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο βαστάζει τὴν μάχαιραν, ἵνα παιδεύῃ τοὺς τὰ παράνομα πράττοντας. « Θεοῦ γὰρ διάκονος ἐστὶ σοι, εἶπεν, εἰς τὸ ἀγαθόν. » εἰάν δὲ τὸ κακόν ποιῇς, φοβοῦ· οὐ γὰρ εἰκὴ τὴν μάχαιραν φορεῖ· θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν, ἐκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακόν πράσσοντι ». αὐτὸς ὁ θεόπνευστος ἐδίδαξε καὶ τῆς ἀδιαφορίας τὴν ἀποστροφὴν, γράψας πρὸς μὲν τὸν Τίτον· « Ταῦτα τῷ Τίτ. 2. 15. » λάλει καὶ παρακάλει, καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς »· πρὸς δὲ τὸν Τιμόθεον· « Τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων 1. Τιμ. 5. 20 » ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι. » ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως· ἔλεγχον, ἐπὶ 2. Τιμ. 4. 2. » τίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμῇ καὶ διδαχῇ. Βλέπετε οὖν, ἀδελφοί, ὡς ἀκριβῶς περιπατεῖτε· μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί ». Ἄλλο πρᾶγμα ἐστὶν ἡ ἀνοχή, καὶ ἄλλο ἡ ἀδιαφορία· ἡ ἀνοχή ἐστὶ ἀρετὴ μεγάλη, ἡ ἀδιαφορία ἐστὶ πολλῶν ψυχῶν ἀπώλεια. Προσέχετε οὖν, ἵνα μὴ, μετερχόμενοι παραλόγως τὴν ἀνοχήν, κημνισθῆτε εἰς τῆς ἀδιαφορίας τὸ βάραθρον. Βαστάζετε ἀλλήλων τὰ βάρη, ἵνα ἀλλήλους σώσητε· μὴ ἀδιαφορῆτε, ἵνα μὴ ἀλλήλους ἀπολέσητε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,
ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΕΚΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ.

Τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ διὰ τῶν προφη-
τῶν λαλήσαν, οὐ μόνον τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ
Χριστοῦ προεῖπεν, ἀλλὰ καὶ τὰς τῆς ἠθικῆς
τοῦ εὐαγγελίου νομοθεσίας προκατήγγειλεν·
ἐκ τούτου ἡ τελεία συμφωνία τῶν προφη-
τικῶν καὶ ἀποστολικῶν διδαγμάτων. Βλέ-
πομεν ταύτην καὶ μεταξὺ τῆς σήμερον
ἀναγνωσθείσης ἀποστολικῆς ἐπιστολῆς,
καὶ τῶν τοῦ προφητάνακτος Δαβὶδ διδα-
κτικῶν λόγων· πλήν ὁ Δαβὶδ, ἐπειδὴ ψάλ-
λων καὶ ὑμνολογῶν τὸν θεόν, ἐνουθέτει τοὺς
ἀνθρώπους, διὰ τοῦτο μετὰ μεγάλης συν-
τομίας ἐξεφώνησε πάσης τῆς τοῦ εὐαγγε-
λίου ἠθικῆς τὰ θεμέλια· « Ἐκκλινον, εἶπεν,
» ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν ». Ἀλη-
θῶς δὲ ἐν τούτῳ θεμελιούται καὶ ἵσταται
ἡ εὐαγγελικὴ νομοθεσία καὶ ἡ σωτηρία
παντὸς πιστοῦ ἀνθρώπου, ἐν τῇ φυγῇ
δηλονότι πάσης ἁμαρτίας, καὶ ἐν τῇ ἐργα-
σίᾳ πάσης ἀρετῆς· οὐκ ἀρκεῖ πρὸς σωτη-
ρίαν ἡ μόνη φυγὴ τῆς ἁμαρτίας, ἀλλ' ἀ-
ναγκαία ἐστὶ καὶ τῆς ἀρετῆς ἡ πράξις·
« Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγα-
» θόν ». Τοῦτο εἶπεν ὁ προφήτης Δαβὶδ·

τοῦτο αὐτὸ εἶπε καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος·
πλήν, ἐπειδὴ αὐτὸς καθ' αὐτὸ ἐδίδασκε
τοὺς Ἐφεσίους, δι' αὐτῶν δὲ πᾶσαν τὴν
οἰκουμένην, τὰ ἠθικὰ τοῦ εὐαγγελίου μαθή-
ματα, πρῶτον μὲν φανερώσας ὀνομαστί,
ποῖόν ἐστι τὸ κακόν, παρήγγειλεν, ἵνα
παντελῶς ἀπέχωμεν ἀπ' αὐτοῦ· « Πορνεία
» δὲ, εἶπε, καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία, ἡ πλεο-
» νεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς
» πρέπει ἁγίοις »· καὶ αἰσχύροτης καὶ μω-
ρολογίας, ἡ εὐτραπεία, τὰ μὴ ἀνήκοντα·
ἔπειτα δηλοποιήσας κατ' ὄνομα, ποῖόν ἐστι
τὸ ἀγαθόν, ἡγουν τὰς γενικὰς ἀρετάς, τὴν
ἀγαθωσύνην, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἀλή-
θειαν, ἐδίδαξε τρόπῳ θαυμασίῳ τὴν ἀπο-
στροφὴν τῆς ἁμαρτίας, καὶ τῶν ἀρετῶν
τὴν πράξιν· Ἡ ἐρμηνεία τῶν ἁγίων αὐτοῦ
λόγων σαφηνίζει τὰ ἐν αὐτοῖς περιεχόμενα
ἐπουράνια νοήματα· Ὅσοι οὖν ἐπιποθεῖτε
τῆς ψυχικῆς ὑμῶν σωτηρίας τὴν ἀπόλαυ-
σιν, προσηλώσατε τὴν μὲν ἀκοήν πρὸς τὴν
ἀκρόασιν, τὸν δὲ νοῦν πρὸς τὴν ταύτης
κατανόησιν.

Ἐφεσ. 5.
3, 4.

Ἐφεσ. 5. 8. Ἀδελφοί, ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε.

« Τέκνα φωτὸς », εἶπεν, ἀντὶ τοῦ, πεφω-
 Ἐφεσ. 2. 3. τισμένοι, καθὼς καὶ « Τέκνα φύσει ὀργῆς », ἀντὶ τοῦ, ὠργισμένοι· ὁμοίως δὲ φράσεις εὐρίσκωμεν καὶ εἰς τοὺς εὐαγγελιστάς.
 Ματθ. 13. « Υἱοὶ τοῦ πονηροῦ », ἀντὶ τοῦ, πεπονηρευ-
 38.
 Ματθ. 23. μένοι, καὶ « Υἱὸν γέννης », ἀντὶ τοῦ, εἰς
 15.
 Ἰωάν. 12. τὴν γένναν διωρισμένον· καὶ, « Ἵνα υἱοὶ
 36.
 » φωτὸς γένησθε », ἀντὶ τοῦ, ἵνα φωτισθῇ-
 τε· ἐπειδὴ δὲ ἀνωτέρω εἶπεν· « Ἦτε γάρ
 » ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν Κυρίῳ », ἐπειδὴ δὲ ἀνωτέρω εἶπεν· « Ἦτε γάρ
 » ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν Κυρίῳ », διὰ τοῦτο προσέθηκε τὸ, « Ὡς τέκνα φωτὸς » περιπατεῖτε ». Ὑπῆρχετε, λέγει, πρότερον ἐσκοτισμένοι ὑπὸ τοῦ σκότους τῆς ἀπιστίας καὶ εἰδωλολατρείας, νῦν δὲ ἐφωτίσθητε διὰ τοῦ φωτὸς τῆς πίστεως καὶ χάριτος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ· διὸ περιπατεῖτε μὴ ὡς ἐσκοτισμένοι, ἀλλ' ὡς πεφωτισμένοι. Ὁ μὲν ἐσκοτισμένος ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ ἀερίαισθητοῦ σκότους, πίπτει εἰς κριμνούς καὶ βάραθρα· ὁ δὲ ἐσκοτισμένος ὑπὸ τοῦ νοητοῦ σκότους τῆς ἀπιστίας, πίπτει εἰς ἀνομίας καὶ ἀδικίας· ὁμοίως ὁ μὲν πεφωτισμένος ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ ἀέρι ὕλικου φωτὸς περιπατεῖ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἀπροσπταίστως· ὁ δὲ πεφωτισμένος ὑπὸ τοῦ νοεροῦ φωτὸς τῆς χάριτος, περιπατεῖ τῆς ἀρετῆς τὸν δρόμον ἀναμαρτήτως· « Περιπατεῖτε οὖν », λέγει, ἡγουν κατορθώσατε τὰ καλὰ ἔργα, « ὡς τέκνα φωτὸς », τουτέστιν ὡς ὑπὸ τῆς πίστεως καὶ τῆς χάριτος πεφωτισμένοι.

Ἐφεσ. 5. 6. (Ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματος

ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ.)

Ἐπειδὴ εἶπεν· « Ὡς τέκνα φωτὸς πε- Ἐφεσ. 5. 8.
 » ριπατεῖτε », δηλοποιεῖ ὡς ἐν παρενθέσει, ποῖά εἰσι τὰ ἔργα τῶν ὑπὸ τοῦ παναγίου πνεύματος φωτισθέντων, ὀνομάζων αὐτὸν καρπὸν τοῦ πνεύματος, ἐπειδὴ διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ κατορθοῦσιν αὐτὰ οἱ ἄνθρωποι. Καὶ ὅτε μὲν ἔγραφε πρὸς τοὺς Γαλάτας, ἐπαρίθμησεν ἑννέα τοὺς καρποὺς τοῦ ἁγίου πνεύματος· « Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύ- Γαλ 5. 22.
 » ματος, εἶπεν, ἐστὶν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, » μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, » πίστις, πραότης, ἐγκράτεια ». Πρὸς δὲ τοὺς Ἐφεσίους γράφων, συνέστειλε τοὺς καρποὺς εἰς τρεῖς μόνους· « Ἐν πάσῃ ἀγα- » θωσύνῃ, καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ ἀληθείᾳ ». Καὶ πρῶτον μὲν σημείωσον τὴν σχέσιν τοῦ ἀριθμοῦ τρία πρὸς τὸν ἑννέα· ἐκ τοῦ τρία γίνεται ὁ ἑννέα, καὶ ὁ τρία δὲ ρίζα ἐστὶ τοῦ ἑννέα· δεύτερον δὲ παρατήρησον, ὅτι εἰς τοὺς τρεῖς καρποὺς, προσέθηκε τὸ, « Ἐν πάσῃ », ἵνα φανερώσῃ, ὅτι ἐν τῇ τελειότητι τούτων τῶν τριῶν μεγάλων ἀρετῶν περιέχονται καὶ αἱ λοιπαί· διότι, ὅταν πολιτευώμεθα « Ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ », ἀγαθοποιῶντες καὶ φίλους καὶ ἐχθρούς· καὶ « ἐν πάσῃ δικαιοσύνῃ », μὴ ἀδικαῶντες μηδὲ ἑαυτοὺς διὰ τῆς ἀμαρτίας, μηδὲ τὸν πλησίον διὰ τῆς ἀδικοκρισίας καὶ δυναστείας· καὶ « ἐν πάσῃ ἀληθείᾳ », λαλοῦντες τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεως, καὶ ἀληθεύοντες ἐν παντὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ· τότε καὶ ἀγαπῶμεν, καὶ

χαίρομεν, καὶ εἰρηνεύομεν, καὶ μακροθυμοῦμεν, καὶ ἐσμὲν καὶ καλοὶ καὶ ἀγαθοί, καὶ πιστοί, καὶ πρᾶοι, καὶ ἐγκρατεῖς.

Ἐφεσ. 5.
10.

Δοκιμάζοντες, τί ἐστὶν εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ.

Ἴδου ὁ τρόπος, δι' οὗ περιπατοῦμεν ὡς τέκνα φωτός· ἡ δοκιμὴ ἐστὶ τῶν ἔργων τῶν ἀρεστῶν εἰς τὸν θεόν· πολιτευόμεθα ὡς πεφωτισμένοι διὰ τῆς δοκιμῆς, τουτέστι δοκιμάζοντες, ποῖον ἔργον ἐστὶν ἀρεστὸν τῷ θεῷ, ἵνα ἐκτελέσωμεν αὐτό. Ἀλλὰ πῶς δύναμαι, λέγεις, ποιῆσαι τοιαύτην δοκιμὴν; Ἐξερεύνησον καὶ μάθε, ποῖά εἰσι τὰ ἔργα, τὰ ἀπὸ τοῦ θεοῦ διὰ τῶν θείων γραφῶν νομοθετηθέντα, καὶ τὰ ὑπὸ τῶν ἀγίων ἀποστόλων ἐγγράφως ἢ ἀγράφως παραδοθέντα, καὶ ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας διδασκθέντα· αὐτὰ δὲ εἰσι τὰ εὐάρεστα τῷ Κυρίῳ· διὸ ἐν αὐτοῖς στήριζον τοὺς πόδας σου, καὶ αὐτὰ κράτει· « Στήκετε, οὕτω »

2. Θεσ. 2.
15.

» διδάσκει ὁ τοῦ θεοῦ ἀπόστολος, καὶ κρατεῖτε » τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ » λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν »· τὰ δὲ ἄλλα, ὅσα εἰσὶ τῶν ἀνθρώπων ἐφευρέματα, καὶ τούτοις ἀντιφερόμενα, φεῦγε, λέγει, ὁ αὐτὸς ἀπόστολος, ὡς « βεβήλους καὶ γραώδεις » μύθους ».

1. Τιμ. 4.
7.

Ἐφεσ. 5.
11.

12.

Καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε. Τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρὸν ἐστὶ καὶ λέγειν.

(ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣ. ΤΟΜ. Β΄.)

Ἀκαρπὰ ἔργα τοῦ σκότους εἰσὶν αἱ ἁμαρτίαι, ὡς ὁ αὐτὸς Παῦλος ἀλλαχοῦ διηρμήνευσεν, εἰπὼν· « Μὴδὲ κοινωνεῖ α- » μαρτίαις ἁλλοτρίαις ». Ἀκαρπὰ δὲ εἰσι τῆς ἁμαρτίας τὰ ἔργα, ἐπειδὴ οὐδὲν ἄλλο καρποφοροῦσιν, εἰμὴ τὴν αἰσχύνην καὶ τὸν θάνατον· « Τίνα οὖν καρπὸν εἶχετε τότε, ἔγραφε πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ὁ Παῦλος, » ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; τὸ γὰρ τέλος » ἐκείνων, θάνατος· τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς » ἁμαρτίας, θάνατος ». Πότε δὲ οὐ συγκοινωνῶ τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους; ὅταν οὐδὲ δι' ἔργου συμβοηθῶ τὸν ἁμαρτάνοντα, ἵνα πράξῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἢ ἵνα ἐπιμένῃ εἰς αὐτήν, οὐδὲ διὰ λόγου προτρέπω, ἢ συμβουλεύω αὐτὸν, ἵνα ἁμαρτήσῃ, ἢ ἵνα ἐπιμένῃ εἰς τὴν ἁμαρτίαν· πολλῷ δὲ μᾶλλον οὐ συγκοινωνῶ, ὅταν ἀγωνίζωμαι παντὶ τρόπῳ, ἵνα ἐμποδίσω αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας· οὐκ ἀρκεῖ δὲ πρὸς τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν, εἰ μόνον οὐ συγκοινωνῶ ἁλλοτρίαις ἁμαρτίαις· διότι, ὅταν οὐ γίνωμαι συγκοινωνὸς τῆς ἁμαρτίας, τότε ἐκκλίνω μόνον ἀπὸ τοῦ κακοῦ· ἀνάγκη δὲ ἐστίν, ἵνα ποιήσω καὶ τὸ ἀγαθόν· διὰ τοῦτο εἶπε· « Μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε ». Ὁ ἐλεγχος τῆς ἁμαρτίας ἐστὶ πρᾶξις ἔργου ἀγαθοῦ. Ἀλλὰ πῶς δύναται, λέγεις, ὁ ἰδιώτης ἄνθρωπος ἐλέγξαι τὴν ἁμαρτίαν τοῦ ἀξιωματικοῦ καὶ ἄρχοντος; Πολλοὶ καὶ διάφοροί εἰσι τῶν ἐλέγχων οἱ τρόποι· πολλάκις ἐπαινοῦντες ἐλέγχομεν· καὶ αὕτη δὲ μόνη ἢ ἐπίδειξις τῆς ἀποστροφῆς τῆς ἁμαρτίας ἐλεγχὸς ἐστὶ τοῦ ἁμαρτάνοντος. Διὰ τί δὲ

1. Τιμ. 5.
22.

Ῥωμ. 6.
21, 23.

χρεωστοῦμεν, ἵνα οὐ μόνον ἀπέχωμεν ἀπὸ τῆς συγκοινωνίας τῶν ἀμαρτημάτων, ἀλλὰ καὶ ἵνα ἐλέγχωμεν αὐτά; Διότι τόσον βλαβερὰ καὶ ὀλέθριά εἰσι τὰ ἀμαρτήματα, καὶ αὐτὰ δηλονότι τὰ κρυφίως γινόμενα ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀμαρτανόντων, ὥστε καὶ τὰ τούτων ὀνόματα αἰσχρά εἰσι, καὶ αἰσχροτήτος πληροῦσι τὸ στόμα· διὰ τοῦ-

Ἐφεσ. 5.3. το καὶ παρήγγειλεν ὁ τοῦ θεοῦ ἀπόστολος, ἵνα μηδὲ ὁνομάζωνται. Ἴδου δὲ καὶ ἄλλος ἰσχυρώτερος λόγος, δι' ὃν πρέπον ἐστίν, ἵνα ἐλέγχωμεν τὴν ἀμαρτίαν.

Ἐφεσ. 5. 13. Τὰ δὲ πάντα, ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται· πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον, φῶς ἐστίν.

Ἐφεσ. 5.8. «Φῶς ἐν Κυρίῳ» ὠνόμασεν ὁ θεὸς ἀπόστολος τοὺς Ἐφεσίους, ὡς φωτισθέντας ὑπὸ τῆς θείας χάριτος. Πᾶσα δὲ αἵρεσις, πᾶσα ἀμαρτία, πᾶν σφάλμα, ἐν ᾧ κρύπτεται, οὐδέποτε διορθοῦται· ὅτε δὲ ὑπὸ τοῦ φωτὸς, ἡγουν ὑπὸ τοῦ πεφωτισμένου καὶ ἐναρέτου ἀνθρώπου ἐλεγχόμενον φανεροῦται, τότε προκύπτει ἡ ἐλπίς τῆς διορθώσεως· διὸ ὁ Παῦλος, γράφων πρὸς τὸν Τιμόθεον περὶ τῆς παιδείας τῶν ἀμαρτανόντων, ἔλεγε· «Μήποτε δῶ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς » ἐπίγνωσιν ἀληθείας ». Ἡ ἀμαρτία γίνεται κρυφίως· «Τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα», εἶπε, διὰ τὸν φόβον καὶ τὴν ἐντροπὴν· πᾶν δὲ ἔργον φανερῶς γινόμενόν ἐστι φῶς, ἡγουν ἀρετῇ· «Πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον, φῶς » ἐστίν». Ὅταν οὖν ἡ ἀμαρτία φανερωθῇ καὶ ἐλεγχθῇ, τότε ὁ ἀμαρτάνων διὰ τῆς

μετανοίας γίνεται φῶς, τουτέστιν, ἐργάζεται ἀρετῇ· μάρτυς τούτου ὁ Δαβίδ· αὐτὸς ἡμαρτε κρυφίως· ὁ Νάθαν ἐφάνέρωσε καὶ ἡλεγγε τὴν ἀμαρτίαν αὐτοῦ, εἰπὼν· «Ὅτι » σὺ ἐποίησας κρυβῇ, καὶ γὰρ ποιήσω τὸ » ῥῆμα τοῦτο ἐναντίον παντός Ἰσραὴλ, καὶ » ἀπέναντι τοῦ ἡλίου τούτου». ὁ δὲ Δαβίδ διὰ τῆς μετανοίας ἔφυγε τῆς ἀμαρτίας τὸ σκότος, καὶ ἦλθεν εἰς τῆς ἀρετῆς τὸ φῶς· τοῦτο αὐτὸ δὲ ἐπιβεβαιοῦται καὶ διὰ τῶν ἐξῆς.

Διὸ λέγει· ἔγειραι ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστός.

Τίς λέγει ταῦτα; Ῥητῶς ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς ταῦτα οὐχ εὐρίσκονται· τινὲς μὲν εἶπον, ὅτι ἐκ τῶν λεγομένων ἀποκρύφων βιβλίων τοῦ προφήτου Ἰερεμίου ἐλήφθησαν· ἄλλοι δὲ ἐκ ψαλμοῦ τινῶν συγγραφέων, οἵτινες θείας χάριτος ἀξιοθέντες, ψαλμοὺς συνέγραψαν, περὶ ὧν ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἶπεν· «ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει». Πιθανότερον ὁμῶς φαίνεται, ὅτι ἡ ἔννοια ἐλήφθη μὲν ἐκ τούτων τῶν προφητικῶν λόγων τοῦ Ἡσαίου· «Ὁ λαὸς ὁ πορευόμενος ἐν » σκότει, ἴδετε φῶς μέγα· οἱ κατοικοῦντες » ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς λάμψει » ἐφ' ὑμᾶς». μετεσχηματίσθη δὲ ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, καθὼς καὶ ἄλλαι τινὲς προφητικαὶ ῥήσεις μετεσχηματίσθησαν ὑπὸ τῶν ἁγίων εὐαγγελιστῶν. Καὶ καθεύδοντα μὲν λέγει τὸν ἀμαρτωλόν, ὡς ἀργὸν καὶ ἀνεργήτον πρὸς τὰ καλὰ ἔργα.

2. Βα. 12. 12.

Ἐφεσ. 5. 14.

Γεωργ. ὁ Σύγγελ. ὁρ. τὸν Θεοδωρίτ. Αὐτ.

1. Κορ. 14. 26.

Ἠσ. 9. 2.

Ματθ. 2. 15.

Ἠσ. 11. 1. Ματθ. 27. 9.

Ἠσ. 32. 9.

Ζαχ. 1.
12. 13.

συντεταγμένον δὲ μετὰ τῶν νεκρῶν, ὡς ἔχοντα νενεκρωμένην τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας. Εἰς μετάνοιαν δὲ προτρέπει ὁ λόγος τὸν ἁμαρτωλόν· ἔγχει, λέγει, ὁ κοιμώμενος τῆς ἁμαρτίας τὸν ὕπνον, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν ἔργων αὐτῆς· οὗτός ἐστιν ὁ ἐλεγχος τῆς ἁμαρτίας. Βλέπε δὲ, πῶς μετὰ τὸν ἐλεγχον καὶ τὴν ὑποτιθεμένην συντριβὴν τῆς καρδίας ὑπόσχεται τῆς χάριτος τὸ φῶς· «Καὶ ἐπιφαύσει σοι, λέγει, ὁ Χριστός. Ἴδου δὲ, πῶς διὰ τοῦ ἐλέγχου γίνεται ὁ πρῶτον ἁμαρτωλὸς καὶ σκοτεινός, δίκαιος καὶ φωτεινός διὰ τοῦ φωτός τῆς χάριτος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐφεσ. 5.
15.

Βλέπετε οὖν, πῶς ἀκριδῶς περιπατεῖτε· μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί· ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσι.

Μέτρον ἐστὶν ὁ καιρὸς, δι' οὗ μετροῦμεν τὴν παράτασιν τῆς διαρκείας τῶν πραγμάτων· διὰ τοῦτο οὐδὲ πωλεῖται, οὐδὲ ἀγοράζεται, οὐδὲ ἐξαγοράζεται· ὁμοίως δὲ αἱ ἡμέραι, μέρος οὔσαι τοῦ καιροῦ, οὐδὲ πονηραὶ εἰσιν, οὐδὲ ἀπονήρευτοι· φανερόν οὖν ἐστὶν, ὅτι μεταφορικῶς ἐξέλαβεν αὐτὰ ὁ τοῦ θεοῦ ἀπόστολος. Τί δὲ σημαίνει τὸ, «Ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσι»;

Κολ. 4. 5.
6.

Τὰ αὐτὰ ἔγραψε καὶ πρὸς τοὺς Κολοσσαεῖς, λέγων· «Ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι. Ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἁλατι ἡρτυμένος, ἡδύ-

» ναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἐνὶ ἐκάστω ἀποκρίνεσθαι». Ταῦτα δὲ σαφηνίζουσι τῶν προκειμένων λόγων τὸ νόημα· διότι δι' αὐτῶν φαίνεται, ὅτι τὸ, «Ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν», σημαίνει τὸ, ὅτι ἀνάγκη ἐστίν, ἵνα μετὰ πάσης σοφίας καὶ φρονήσεως ἀποκρίνωνται πρὸς τοὺς ἔξω, ἡγουν πρὸς τοὺς ἀπίστους, καὶ πρὸς πάντα ἄνθρωπον, στοχαζόμενοι τὰς τοῦ τότε καιροῦ κινδυνώδεις περιστάσεις. «Ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσιν», αἱ παροῦσαι ἡμέραι δηλονότι πεπληρωμέναι εἰσὶ θλίψεων καὶ ἐπιβουλῶν καὶ κινδύνων. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξῆς ἔννοια φαίνεται ἀρμοδία εἰς τὰ προκείμενα ἀποστολικὰ λόγια· ὅταν τὴν χθὲς ἐκαθίσταμεν ἀργοί, σήμερον δὲ ἐποιήσαμεν ἔργον διπλάσιον τοῦ συνήθους, τότε λέγομεν, ὅτι σήμερον ἐξαγοράσαμεν τὸν καιρὸν, ὃν χθὲς ἀπωλέσαμεν· ἡμέρας δὲ πονηρὰς λέγομεν ἐκείνας, ἐν αἷς συμβαίνουσι θλίψεις καὶ συμφοραὶ· μήπως οὖν ὁ ἀπόστολος ἐκλαβὼν τὸ, Ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, κατὰ ταύτην τὴν χρῆσιν, εἶπε· ποιήσατε νῦν ἔργα ἀγαθὰ, διπλάσια τῶν ἔργων, ὧν οὐκ ἐποιήσατε πρότερον, ὅτε ἐλατρεύετε τοῖς εἰδώλοις, στοχαζόμενοι, ὅτι αἱ παροῦσαι ἡμέραι πλήρεις εἰσὶ θανατηφόρων κινδύνων. Πρὸς τούτοις ἐπειδὴ τὸ, ἐξαγοράζω, σημαίνει παρὰ τῇ θείᾳ γραφῇ καὶ τὸ, πραγματεύομαι, ὡς φανερόν ἐστιν ἐκ τούτων τῶν λόγων, ὧν ὁ Ναβουχοδονόσορ εἶπε πρὸς τοὺς μάγους· «Ἐπ' ἀληθείας οἶδα ἐγὼ, ὅτι καιρὸν ὑμεῖς Δαν. 2. 8. «ἐξαγοράζετε» διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἐξῆς νόημα συνάγεται ἐκ τῆς προκειμένης ῥήσεως.

ὁρ. Θεοδω-
ριτ. καὶ
Θεοφύλ.,
Αὐτ. πολιτεύεσθε μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί,
διαπραγματευόμενοι τὸν καιρὸν, γενναίως
ὑποφέροντες πάσας τὰς τοῦ καιροῦ τούτου
δυναστείας, καὶ πάντα παραδίδοντες, ἵνα
τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν διαφυλάξητε· διότι
ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις πᾶν εἶδος καταδυ-
ναστείας τολμῶσιν οἱ τύραννοι.

Ἐφεσ. 5.
17, Διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες,
ἀλλὰ συνιέντες, τί τὸ θέλημα τοῦ
Κυρίου.

Ἐκ τούτου μαθηάνομεν, τίς ἐστὶν ὁ
ἄφρων, ἡγουν ὁ μωρός, ἐπομένως δὲ, καὶ
τίς ἐστὶν ὁ φρόνιμος. Ἄφρων ἐστὶν ἐκεῖνος
ὁ ἄνθρωπος, ὅστις οὐ γνωρίζει τὸ θέλημα
τοῦ Κυρίου· ἐκεῖνον τὸν πλούσιον ἀνεκήρυ-
ξεν ὁ θεὸς ἄφρονα, ὅστις μὴ γνωρίζων, ὅτι
τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου ἐστίν, ἵνα μὴ θησαυ-
ρίζωμεν « Θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς », ἐμελέ-
τα οἰκοδομῆσαι μείζονας ἀποθήκας, ἵνα
Ματθ. 6.
19, συνάξῃ τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ ἐκεῖ. « Ἄφρων,
» εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ θεός, ταύτῃ τῇ νυκτὶ
» τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ
» ἡτοίμασας, τί νῦν ἐστὶ; » Φρόνιμος δὲ ἐστὶν
ἐκεῖνος, ὅστις γνωρίζων τοῦ Κυρίου τὸ θέλημα,
ἐλεεῖ τοὺς πένητας· ὅθεν φρονίμους ὠνόμασεν
ὁ Κύριος ἐκεῖνας τὰς πέντε παρθένους,
Αἰτ. 25, αἵτινες « Ἐλάβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις
» αὐτῶν μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν »·
ὁμοίως καὶ τὸν δοῦλον ἐκεῖνον, ὅστις διεμέ-
ριξε τὰς τροφὰς ἐν τῷ πρέποντι καιρῷ.
Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ καὶ σωτήριος
φρόνησις, ἡ πρακτικὴ γνῶσις τοῦ θεοῦ
θελήματος, ἥτις προξενεῖ τὴν αἰώνιον μα-

καριότητα· « Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος », Ματθ. 24.
46, εἶπεν ὁ Κύριος περὶ τοῦ φρονίμου δούλου,
« ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ, εὕρήσει ποιῶντα
» οὕτως ».

Καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ Ἐφεσ. 5.
18, ἐστὶν ἀσωτεία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν
πνεύματι.

Διὰ τί μετὰ τὴν παραγγελίαν τῆς φρο-
νήσεως παραγγέλλει εὐθὺς τὴν ἀποχὴν
τῆς μέθης; διότι ἡ μέθη ἐξάγει τὸν ἄνθρω-
πον ἐκ τῶν φρενῶν αὐτοῦ, καὶ ποιεῖ αὐτὸν
μωρόν καὶ ἄφρονα. Καὶ δὲ πολλὰ εἶδη
ποτῶν ποιῶσι τὴν μέθην, ὁ ἀπόστολος
ὁμῶς ἀνέφερε τὸν οἶνον ποιητὴν αὐτῆς,
καθότι πρῶτος εἰς τὸν κόσμον ἐμεθύσθη ὁ
Νῶε διὰ τοῦ οἴνου· λέγει δέ· « Ἐν ᾧ, ἡγουν
» ἐν τῷ οἴνῳ, ἐστὶν ἀσωτεία »· ἐπειδὴ
οἱ μεμεθυμένοι πράττουσι πᾶν εἶδος ἀσω-
τείας, τουτέστι, πᾶσαν ἀτοπίαν καὶ αἰ-
σχρότητα. Βλέπε δὲ, πῶς ἀντικαθιστᾷ
πλήρωσιν ἀντὶ πληρώσεως· « Ἀλλὰ πλη-
» ροῦσθε, λέγει, ἐν πνεύματι »· τὴν πλήρω-
σιν τῶν χαρισμάτων τοῦ ἁγίου πνεύματος,
ἀντὶ τῆς πληρώσεως τοῦ οἴνου, τὴν ὠφέλι-
μον δηλαδὴ καὶ σωτήριον, ἀντὶ τῆς βλαβε-
ρᾶς καὶ ὀλεθρίου.

Λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ Ἐφεσ. 5.
19, ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾠ-
δοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ
ὑμῶν τῷ Κυρίῳ

Ἰδοὺ ὁ τρόπος, δι' οὗ πληρούμεθα τῆς χάριτος τοῦ παναγίου πνεύματος· καὶ ψαλμοὺς μὲν λέγει τοὺς τοῦ προφητάνακτος Δαβίδ· ὕμνους δὲ, τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν κατὰ τὰς διαφόρους περιστάσεις ἐκφωνουμένους. Περὶ τούτων τῶν ὕμνων ὁ

Ψαλ. 21. μὲν Δαβὶδ εἶπεν· « Ἐν μέσῳ ἐκκλησίας
22, » ὑμνήσω σε »· ὁ δὲ Ματθαῖος περὶ τῶν ἀποστόλων μετὰ τὴν μετάληψιν τοῦ μυστηρίου τῆς θείας εὐχαριστίας· « Ὑμνή-
Ματθ. 26. σαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν »·
30. ὁ δὲ Λουκᾶς περὶ τοῦ Παύλου καὶ τοῦ

Πραξ. 16. Σίλα, ὅτε εὗρισκοντο ἐν τῇ φυλακῇ· « Κατὰ
25. » δὲ τὸ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ Σίλας
Ἐξ. 15, 1. » προσευχόμενοι, ὕμνουν τὸν θεόν »· ὡδὰς
Δευτ. 31. »
22. »
Κριτ. 5. δὲ λέγει τὰς δύο ὡδὰς τοῦ Μωϋσέως, καὶ
12. τὴν τῆς Δεβώρας καὶ τοῦ Βαράκ, καὶ τὴν
2· Βασ. 22. τοῦ Δαβίδ· καλῶς δὲ εἶπε τὸ, καὶ ὡδαῖς
1.

πνευματικαῖς· διότι εἰσὶ καὶ ὡδαὶ σωματικαί, ὅσαι δηλονότι διεγείρουσιν αἰσχροὺς καὶ σαρκικοὺς ἔρωτας· καὶ τὸ μὲν, « Λα-
» λούντες ἑαυτοῖς ψαλμοὺς καὶ ὕμνοις καὶ
» ὡδαῖς πνευματικαῖς », σημαίνει τὸ, δι-
δάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς διὰ
τῶν λόγων, τῶν περιεχομένων ἐν τοῖς ψαλ-
μοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ἐν ταῖς πνευματικαῖς
ὡδαῖς, ὡς καὶ πρὸς τοὺς Κολοσσαεῖς ἔγρα-
ψε, λέγων· « Διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες καλ. 3.16,
» ἑαυτοὺς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ὡδαῖς
» πνευματικαῖς », διὰ δὲ τοῦ, « ᾄδοντες καὶ
» ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ », διδάσκει, ὅτι πρέπον ἐστίν, ἵνα μὴ μόνον διὰ τοῦ στόματος καὶ τῶν χειλέων ψάλλω-
μεν, ἀλλ' ἅμα καὶ διὰ τοῦ νοός καὶ τῆς
ψυχῆς προσφέρωμεν εἰς τὸν θεόν τοὺς ὕμ-
νους καὶ ψαλμοὺς καὶ τὰς ὡδὰς.

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΕΚΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ.

ΔΙΑ ΤΙ ἄρα γε ὁ θεηγόρος Παῦλος τόσον σύντομα ἐλάλησε περὶ τῆς μέθης; Παρήγγειλεν, ἵνα μὴ μεθυσκώμεθα οἴνῳ, ἐπειδὴ ἐστὶν ἀσωτεία· « μὴ μεθύσκεσθε, εἶπεν, « οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτεία ». Ταῦτα δὲ εἰ-

πὼν, ἔπαυσε παντελῶς τὸν περὶ μέθης λόγον. Μήπως ἡ μέθη ἐστὶν ἁμαρτία μικρά, καὶ διὰ τοῦτο ἐλάλησε περὶ αὐτῆς ὀλίγα; Οὐχί· αὕτη ἐστὶν ἁμαρτία πολλὰ μεγάλη· διότι ὁ αὐτὸς Παῦλος γράφων πρὸς τοὺς Γα-

Γαλ. 5.
19. — 21.

λάτας, συνηρίθμησε τὴν μέθην μετὰ τῶν φοβερῶν ἀμαρτημάτων, τῶν κλειόντων τὴν θύραν τῆς θείας βασιλείας εἰς τοὺς ταῦτα πράσσοντας. « Φανερὰ δέ ἐστιν, εἶπε, τὰ » ἔργα τῆς σαρκός· ἄτινά ἐστι μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρεία, » φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐ- » ριθεῖαι, διχοστασίαι, αἰρέσεις, φθόνοι, φό- » νοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τού- » τοις· ἃ προλέγω ὑμῖν, καθὼς καὶ προεί- » πον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες, βασι- » λείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι ». Διὰ τί οὖν τόση συντομία καὶ ὀλιγολογία περὶ τῆς μεγάλης ταύτης ἀμαρτίας, ἥτις κλείει τὴν θύραν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ἐπομένως ἀπελπίζει παντελῶς τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς ἀπολαύσεως τῆς αἰωνίου σωτηρίας; Μήπως κατὰ τοῦτο, καθ' ὃ δηλονότι τὰ περὶ αὐτῆς σύντομα λόγια περιέχουσι πάντα, ὅσα εἰσὶν ἀναγκαῖα πρὸς τὴν τῆς μέθης νομοθεσίαν τε καὶ διδασκαλίαν; Ναί, καὶ κατὰ τοῦτο, πλὴν πιθανώτερον φαίνεται, ὅτι μετῆλθε τὴν συντομίαν, ἐπειδὴ τόσον φανερὰ καὶ γνωστά εἰσι τὰ ἐκ τῆς μέθης κακὰ, ὥστε καθείς καὶ βλέπει, καὶ αἰσθάνεται αὐτὰ, ἐπομένως δὲ οὐδεμίαν ἔχει χρεῖαν διεξοδικῆς νομοθεσίας· καὶ ὅμως αὐτὰ τὰ πράγματα δεικνύουσιν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι βλέποντες τὰ μεγάλα τῆς μέθης κακὰ, ὡς τυφλοὶ οὐ βλέπουσιν αὐτά· καὶ αἰσθάνομενοι τὴν ἐξ αὐτῆς βλάβην, ὡς ἀναίσθητοι οὐκ αἰσθάνονται αὐτῆς. Καλὸν οὖν καὶ ὠφέλιμον, ἵνα περὶ αὐτῆς λαλήσωμεν σήμερον.

Ἐὰν ἀνοίξης τὴν θεῖαν γραφὴν, βλέπεις

εὐθὺς εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πρώτου βιβλίου αὐτῆς δύο φρικτὰ καὶ φοβερὰ παραδείγματα, ἀποδεικνύοντα, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἐκλεκτοὶ δοῦλοι τοῦ θεοῦ, ὅταν μεθυσθῶσι, ποιοῦσιν ἔργα ἄτοπα καὶ ἀλλόκοτα καὶ ἄνομα. Ἄνδρες δίκαιοι καὶ ἅγιοι ἦσαν ὁ Νῶε καὶ ὁ Λῶτ, ὡς καὶ διὰ λόγου καὶ διὰ τῶν ἔργων περὶ αὐτῶν ἐμαρτύρησεν ὁ θεός· περὶ μὲν τοῦ Νῶε εἶπε· « Νῶε ἄνθρωπος δίκαιος, τέλειος ὢν ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ, τῷ θεῷ » εὐηρέσθησεν Νῶε »· περὶ δὲ τοῦ Λῶτ· « Ἴδου » ἐθαύμασά σου τὸ πρόσωπον καὶ ἐπὶ τῷ » ῥήματι τούτῳ τοῦ μὴ καταστρέφαι τὴν » πόλιν, περὶ ἧς ἐλάλησας ». Καὶ τὸν μὲν Νῶε ἐφύλαξεν ὁ θεὸς ἀπὸ τοῦ παγκοσμίου κατακλυσμοῦ, καὶ κατέστησεν αὐτὸν δεύτερον πατέρα τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους· τὸν δὲ Λῶτ ἔσωσεν ἀπὸ τοῦ ἐμπρησμοῦ τῶν Σοδόμων, δι' ἀγγέλων χειραγωγήσας αὐτὸν εἰς τῆς σωτηρίας τὸ ὄρος. Ὅταν ὅμως ἐμέθυσαν, τότε ἡ μέθη μηδόλως εὐλαβηθεῖσα τὴν ἀγιότητα τῆς ψυχῆς αὐτῶν, κατέστησεν αὐτοὺς ἀναισθήτους πταιστας. Ὁ μὲν Νῶε κατέκειτο ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ γυμνός, καὶ τόσον ἐστερημένος αἰσθήσεως, ὥστε ὁ Χάμ, ὁ υἱὸς αὐτοῦ εἶδε τὴν ἄσεμνον αὐτοῦ γύμνωσιν· ὁ δὲ Σὴμ καὶ Ἰάφεθ λαβόντες τὸ ἱμάτιον, « Ἐπορεύθησαν ὀπισθοφανῶς, » καὶ συνεκάλυψαν τὴν γύμνωσιν τοῦ πα- » τρός αὐτῶν »· ὁ δὲ Λῶτ εἰς τόσην ἀναισθησίαν ἐδυθίσθη, ὥς ἐγένετο αἰμομίκτης, μετὰ τῶν ἰδίων θυγατέρων συμμιγείς, καὶ μὴ διακρίνας, τί ποιεῖ. Καὶ συγγνωστοὶ μὲν οὗτοι οἱ δύο ἄνθρωποι διὰ τὰ τοιαῦτα

Γεν. 6. 9.

Γεν. 19. 21.

Γεν. 9. 23.

παραπτώματα, ὁ μὲν Νῶε ἐπειδὴ πρῶτος « Ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα », καὶ ἔπιεν οἶνον, ὅθεν οὐκ ἐγίνωσκε τὴν ἐκ τοῦ οἴνου μέθην, οὐδὲ τῆς μέθης τὰ ἀποτελέσματα· ὁ δὲ Λῶτ, ἐπειδὴ ὑπὸ τῶν θυγατέρων πλανηθεὶς, ἐμέθυσε. Καὶ αὐτοὶ μὲν ταῦτα μόνα τὰ ἀμαρτήματα ἐποίησαν, ἐπειδὴ ἅπαξ καὶ μόνον ἐμέθυσαν.

Ἐὰν δὲ στρέψῃς τὰ ὄμματα πρὸς τοὺς μεθύσους, βλέπεις διάφορα καὶ πολυποίκιλα θεάματα, πάντα δὲ ἐλεεινὰ καὶ ἀξιοδάκρυτα· ἐπειδὴ τὰ πνευματώδη ποτὰ ἐνεργοῦσι κατὰ τὰς διαφοροὺς αὐτῶν ιδιότητας, καὶ κατὰ τὰς διαφοροὺς καταστάσεις καὶ κράσεις τοῦ τῶν πολυποτῶν σώματος· διὰ τοῦτο, οὗτος μὲν μεμεθυμένος ὢν, γελαῖ ἀτάκτως, καὶ μὴδεμίαν ἔχῃ γέλωτος αἰτίαν· ἐκεῖνος δὲ κλαίει ἀπαρηγόρητα, καὶ μὴδὲν λυπηρὸν αὐτὸν ἀναγκάζῃ· οὗτος κλονεῖ τὴν κεφαλὴν, ὡς κλονεῖται ἡ ἀνέμων· ἐκεῖνου ἡ κεφαλὴ κλίνει ἐπὶ τὰ κάτω, καὶ κρέμαται, ὡς ἡ σταφυλὴ ἐκ τῆς ἀμπέλου· οὗτος ἐξερεύγεται θάλασσαν λόγων, μὴδὲ σειρὰν ἔχόντων, μὴδὲ σύνδεσμον, μὴδὲ σύνταξιν, μὴδὲ νόημα· ταῦτολογίαι εἰσὶ τὰ λόγια αὐτοῦ, καὶ ἀντιφάσεις, καὶ παραλογισμοὶ ἀλογώτεροι καὶ αὐτῶν τῶν ἐξερχομένων ἐκ τοῦ στόματος τῶν μωρῶν καὶ ἀφρόνων· ἐκεῖνος ὡς κωφός· οὐκ ἀκούει, καὶ ὡς ἄλαλος, οὐ λαλεῖ· μόλις γρυλλίζει, ἢ κρώζει· ἐκεῖνος ἔχει πρόσωπον κατακόκκινον, ὀφθαλμοὺς σπινθηροβόλουντας, στόμα ἀφρίζον, κραυγάζει ἄγρια, ὑβρίζει ἀναισχύντως, φοβερίζει παραλόγως, πλήττει

ἀδίκως· θεάμα ἐστὶ φοβερόν, δαιμονιζόμενος φαίνεται, ἢ θηρίον ἀγριώτατον μᾶλλον, ἢ ἄνθρωπος· ὁ ἄλλος ἔχει πρόσωπον ὠχρολευκόν, ὀφθαλμοὺς νενεκρωμένους, γλῶσσαν παράλυτον, μέλη ἀκίνητα· νεκρός ἐστὶ μᾶλλον, ἢ ζῶν, ὡς νεκρὸν δὲ βαστάζοντες αὐτὸν οἱ φίλοι, φέρουσιν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ θεάμα ἐλεεινόν, λύπην τῆς γυναικὸς, ὄνειδος τῶν τέκνων, αἰσχύνην τῶν συγγενῶν, καὶ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ χαρὰν καὶ γέλωτα. Ἀληθῶς διάφορα ἀποτελέσματα ποιεῖ ἡ μέθη εἰς τοὺς μεθύσκοντας, πλὴν ἓν ἐστὶ κοινόν, ἢ βλάβη δηλαδὴ τῶν φρενῶν· διότι πᾶς μεθυσμένος ἀποδεικνύει φανερά, ὅτι ἡ μέθη καὶ τὴν μνήμην αὐτοῦ ἐφθεῖρε, καὶ τὸ διακριτικὸν ἐσβέσσε, καὶ τὸν νοῦν αὐτοῦ κατεσκότισεν.

Ἐκ τούτου ὁ μέθυσος πρὸς οὐδὲν ἔργον ἐστὶν ἐπιτήδειος· εἰς ἐμπιστευθῆς αὐτῷ λόγον ἢ ἔργον μυστικόν, τὸ μυστικόν σου γίνεταί φανερόν, ἀφ' οὗ ἐκκενώσῃ τὰ ποτήρια· εἰς ἐγχειρίσης αὐτῷ τὸ ἀργύριόν σου, μετ' ὀλίγον ἀφιεροῖ αὐτὸ εἰς τὰ καπηλεῖα· ἀπατᾷς σεαυτὸν, εἰς ἐλπίσης ἐξ αὐτοῦ ἔργον τεχνητὸν καλῶς κατεσκευασμένον· διότι τὰ τεχνητὰ ζητοῦσι νοῦν καὶ ὀφθαλμὸν καὶ χεῖρα· τοῦ δὲ μεθύσου ὁ νοῦς ἐστὶ τεταραγμένος, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ θολεροί, ἢ χεὶρ τρομαλέα· εἰς περιμένης ἀπ' αὐτοῦ ὑπηρεσίαν, λανθάνεσαι· διότι αὐτός ἐστὶν ὑπηρέτης καὶ δοῦλος ἄλλου δεσπότη, ἢ γουν τῆς μέθης· « Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεῖν ». Πρὸς οὐδὲν ἔργον ἐπιτήδειός ἐστιν ὁ μέθυσος, οὐδὲ πρὸς μάθησιν,

οὐδὲ πρὸς ὑπουργίαν βασιλικήν, οὐδὲ πρὸς διοίκησιν ἀξιωματικὴν, οὐδὲ πρὸς ἐπάγγελμα στρατιωτικόν, οὐδὲ πρὸς πραγματείαν, οὐδὲ πρὸς τέχνην, οὐδὲ πρὸς οἰκονομίαν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ οἴκου.

Ἐὰν δὲ ἐρευνήσωμεν τῶν μεθυσκόντων ποτῶν τὰ ἰδιώματα, βλέπομεν καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν ἀναγκαίως ἀκολουθοῦσας ἀσθενείας τοῦ σώματος. Πάντα τὰ ποτὰ, ὅσα προξενοῦσι μέθην, πολλὰ περιέχουσι μερίδια θερμὰ, πνευματώδη, φλογιστικά· ὅταν οὖν πολλὴν ποσότητα ἐξ αὐτῶν πίνωμεν, τότε μέρος μὲν τῶν λεπτοτέρων αὐτῶν μεριδίων ἀναβαίνει εὐθὺς ὡς καπνὸς ἐπάνω εἰς τὸν ἐγκέφαλον, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸν μυελόν· μέρος δὲ μένει εἰς τὸν στόμαχον, καὶ μέρος διαδίδεται εἰς τὰς φλέδας, εἰς τὸ αἷμα, εἰς τὴν χολήν, εἰς τὸν πνεύμονα, εἰς τὸ ἥπαρ, εἰς τὴν καρδίαν, εἰς τὰ νεῦρα, εἰς τὰς ἵνας, εἰς τοὺς μυῶνας, εἰς τοὺς χόνδρους, εἰς τὸ κρέας, ἐνὶ λόγῳ, εἰς πάντα τὰ στερεὰ καὶ ῥευστὰ, καὶ εἰς πάντα τὰ μέρη καὶ μέλη τοῦ σώματος. Ἐπειδὴ δὲ τὰ τοιαῦτα μερίδια διὰ τὴν πολλὴν αὐτῶν λεπτότητα καὶ θερμότητα εἰσὶ πολλὰ δραστικά καὶ φλογερά, διὰ τοῦτο καὶ κλονοῦσι καὶ φλέγουσι πάντα τὰ μέρη καὶ μέλη τοῦ σώματος εἰς ὅσα εἰσέρχονται· ἐκ τούτου γεννῶνται αἱ κεφαλαλγίαι, καὶ οἱ κλόνοι τῆς κεφαλῆς καὶ αἱ σκοτοδινίαι· ἢ θώλωσις τῶν ὀφθαλμῶν, τοῦ στομάχου ἢ ναυτία καὶ οἱ ἐμετοί, τοῦ αἵματος ἢ ἑξάψις, τῶν ποδῶν καὶ τῶν χειρῶν ἢ ἀδυναμία. Ὅσοι δὲ πυκνῶς μετέρχοντα

τὰς τοιαύτας πολυποσίας, ἐκείνων τὰ μέλη, καταφλεγόμενα ὑπὸ τῶν καυστικῶν μεριδίων, ἀπωλοῦσι τὰς ἐλαστικὰς αὐτῶν δυνάμεις, τὰς ἀντωθούσας καὶ διωκούσας τὰ ἐν αὐτοῖς εἰσερχόμενα ἑτεροειδῆ μερίδια· ἐκ τούτου δὲ ἀκολουθοῦσιν αἱ ὀφθαλμιάσεις, αἱ περιπνευμονίαι, αἱ στηθαλγίαι, αἱ παραλυσίαι τῶν μελῶν, οἱ τρόμοι, οἱ ὕδρωπες, αἱ ἀποπληξίαι. Ταῦτα οὐκ εἰσὶ λόγια λαλούμενα, ἀλλὰ πράγματα βλεπόμενα· πόσους μεθύσους βλέπομεν σχεδὸν τυφλοὺς; πόσους στηθαλγοῦντας, ἢ φθισιῶντας; πόσους ἢ παραλυτικοὺς, ἢ τρέμοντας ὡς ὁ Κάϊν; πόσους ὕδρωπικοὺς, καὶ πόσους δι' ἀποπληξίας ἀποθνήσκοντας αἰφνιδίως, ἐν τῷ μέσῳ ἐνίοτε τοῦ δρόμου;

Ἐὰν ἡ μέθη ἔφθειρε μόνον τὸ σῶμα, καὶ ἐσμίκρυνε μόνον τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν, πρόσκαιρος ἦν ἡ ἐξ αὐτῆς βλάβη. Τὸ σῶμά ἐστι κατὰ φύσιν φθαρτὸν, ὅθεν, καὶ μὴ διαφθαρτῇ ὑπὸ τῆς μέθης, φθίρεται τέλος πάντων ὑπ' αὐτῆς τῆς πολυκαιρίας· ἡ ζωὴ ἔχει τέλος, διὸ καὶ μὴ ἀποθάνωμεν ὑπὸ τῶν ἀβρώστημάτων τῆς μέθης, ἀποθνήσκωμεν ὁμῶς, ὑπὸ τοῦ γήρατος δαμασθέντες· «Τίς ἐστὶν ἄνθρωπος, ἢ ἀλ. 88. 48. » ὅς ζήσεται, καὶ οὐκ ὀψεται θάνατον; » Ἀλλ' ἡ μέθη βλάπτει καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ ὑστερεῖ τῆς σωτηρίας, ἐπειδὴ κατακρημνίζει τὸν ἄνθρωπον εἰς πολλὰ καὶ βαρύντατα ἁμαρτήματα· εἰς ἀσελγείας ἀλλοκότους, εἰς ὅρκους παραλόγους, εἰς θυμοὺς ἀκρατήτους, εἰς ὕβρεις, εἰς πληγὰς, εἰς φόβους, εἰς βλασφημίας, καὶ εἰς τὴν ἄρνησιν

δὲ τῆς πίστεως κατεπόντισε πολλοὺς ἢ μέθη· ἀθάνατος οὖν καὶ ἀτελεύτητός ἐστι τῆς μέθης ἢ βλάβη· διότι τοὺς ἀμαρτάνοντας καὶ εἰς τὴν ἀμαρτίαν ἐπιμένοντας περιμένει τῆς αἰωνίου κολάσεως τὸ πῦρ· διὰ τοῦτο δὲ ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ προφήτης ἐξεφώνησε
 ἡρ. 5. 11. τὸ οὐαὶ ἐναντίον τῶν μεθύοντων· « Οὐαὶ, » εἶπεν, οἱ ἐγειρόμενοι τὸ πρωῒ, » καὶ τὸ σίκερα, ἡγουν τὰ μεθύσκοντα ποτὰ, διώκοντες, οἱ μένοντες τὸ ὄψε· « ὁ γὰρ οἶνος » αὐτοὺς συγκαύσει. » Τὸ αὐτὸ δὲ οὐαὶ ἐβεβαίωσε κατ' αὐτῶν καὶ ὁ σοφώτατος Σολομών· « Τίνι οὐαὶ; εἶπε, τίνι θόρυβος, » τίνι κρίσεις; τίνι δὲ ἀηδίαὶ καὶ λέσχαι; τίνι » συντρίμματα διακενῆς; τίνος πελιδνοὶ οἱ » ὀφθαλμοί; Οὐ τῶν χρονιζόντων ἐν οἶνοις, » οὐ τῶν ἰχνευόντων ποῦ πότοι γίνονται; »
 Ἄλλ' ὁ θεός, λέγεις, οὐ παρατηρεῖ τὰ τῶν μεθύοντων ἀμαρτήματα, ἐπειδὴ γνωρίζει, ὅτι οἱ μεμεθυσμένοι εἰσὶν ἔξω φρενῶν, ἐπομένως οὐδὲ παροργίζεται, οὐδὲ τιμωρεῖ αὐτοὺς διὰ τὰ τοιαῦτα ἀμαρτήματα· ἀδελφε, πλανᾷς σεαυτόν· διότι συμβαίνει τὸ ἐναντίον· παροργίζεται δηλονότι ὁ θεός κατὰ τῶν μεθύοντων καὶ παιδεύει αὐτοὺς αὐστηρῶς· ἀλλὰ διὰ τί; ἄκουσον, καὶ μάθε ἐκ τούτου τοῦ παραδείγματος· Ἐάν τις βασιλεὺς ἐνεχερίζε σοι τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, τὴν ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν ζωγραφηθεῖσαν, σὺ δὲ λαβὼν αὐτήν, διὰ μέλανος ἐπίτηδες ἐξήλειφες τοὺς βασιλικούς αὐτῆς χαρακτῆρας, πόσον ὠργίζετο κατὰ σοῦ, καὶ πόσον σὲ ἐπαίδευεν ὁ βασιλεὺς ἐκείνος; Ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, ὁ κύ-

ριος καὶ δημιουργὸς πάσης τῆς κτίσεως ἐθηκεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, τὴν διὰ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ ἐμφυσήματος πλασθεῖσαν. « Καὶ ἔπλασεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον Γεν. 2. 7. » χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς· καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ » πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο » ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν ». Αὐτὴ δὲ ἡ πνοὴ τῆς ζωῆς, ἡγουν ἡ ψυχὴ ἐστὶν ἡ εἰκὼν τοῦ θεοῦ· τοῦτό δὲ ἐστὶ τὸ ἀναγινωσκόμενον ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ· « Καὶ ἐποίησεν Γεν. 1. 72. » ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον »· κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν. Ὁ νοῦς εἰκονίζει τὸν πατέρα, ὁ λόγος τὸν υἱόν, ἡ θέλησις τὸ πνεῦμα· ἡ κρίσις, ἡ πρόνοια, τὸ ἔλεος, ἡ πανταχοῦ παρουσία εἰςὶ χαρακτῆρες τῆς ὑπερουσίου θεότητος· τοὺς αὐτοὺς χαρακτῆρας ἔχει καὶ ἡ εἰκὼν, ἡγουν ἡ λογικὴ ψυχὴ· κρίνει ὁ θεός, κρίνει καὶ ὁ ἄνθρωπος, πλὴν ὁ θεός κρίνει πάντοτε κρίσιν δικαίαν, ἐπειδὴ ἐστὶν ἀπαθής· ὁ δὲ ἄνθρωπος κρίνει πολλάκις κρίσιν ἄδικον, ἐπειδὴ ἐστὶν ἐμπαθής· προνοεῖ ὁ θεός, προνοεῖ καὶ ὁ ἄνθρωπος, πλὴν τοῦ μὲν θεοῦ ἡ πρόνοιά ἐστὶν ἀπταιστος, ἐπειδὴ ὁ θεός ἐστὶν ὑπερτέλειος· τοῦ δὲ ἀνθρώπου ἡ πρόνοια πολλάκις ἐστὶ σφαλερὰ, ἐπειδὴ ἐστὶν ἀτελής· ἐλεεῖ ὁ θεός, ἐλεεῖ καὶ ὁ ἄνθρωπος, πλὴν τοῦ μὲν θεοῦ τὸ ἔλεός ἐστὶν ἄμετρον, τοῦ δὲ ἀνθρώπου μεμετρημένον· πανταχοῦ παρὼν ὁ θεός, πανταχοῦ ἔρχεται καὶ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, πλὴν ὁ θεός κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐστὶ πανταχοῦ, ὡς ἄπειρος καὶ ἀπεριόριστος· ὁ δὲ νοῦς κατὰ διαφόρους καιροὺς εὐρίσκεται εἰς ἄλλο καὶ ἄλλο μέρος, ὡς πεπερασμένος καὶ περιοριστός. Ἀληθῶς τα-

ράττει τὴν ψυχὴν ὁ θυμὸς, σκοτίζει αὐτὴν ἢ ὑπερηφάνεια, ἀρπάζει τὸ διακριτικὸν αὐτῆς ὁ σαρκικὸς ἔρως, καὶ ἐκνευρίζει τὰς δυνάμεις αὐτῆς πᾶν ἄλλο πάθος· ἡ μέθη ὅμως προξενεῖ ὑπερβάλλουσιν βλάβην εἰς τὴν ψυχὴν καὶ διαφθοράν· αὐτὴ φθείρει τὸν νοῦν, φθείρει τὸν λόγον, φθείρει τὴν θέλησιν· ὅθεν ὁ μεμεθυσμένος οὐδὲ νοεῖ ὀρθῶς, οὐδὲ λαλεῖ εὐτάκτως, οὐδὲ θέλει τὸ πρέπον, οὐδὲ διακρίνει τὰ πράγματα, οὐδὲ προνοεῖ περὶ τῶν μελλόντων, οὐδὲ δύναται προσηλωσάιναι τὸν νοῦν αὐτοῦ εἰς θεωρίαν καὶ μελέτην. Πῶς οὖν πιστεύεις, ὅτι οὐκ ὀργίζεται ὁ θεὸς κατ' ἐκείνων, οἵτινες διὰ τῆς μέθης καταμελαίνουσι τὸ κάλλος τῆς εἰκόνης αὐτοῦ, καὶ ἐξαλείφουσι τοὺς θεῖους αὐτῆς χαρακτῆρας; Ὁ θεὸς ἔπλασέ σε λογικόν, ἵνα εἰκονίζης τὴν ἑαυτοῦ θεότητα, σὺ δὲ διὰ τῆς μέθης γίνεσαι ἄλογος, καὶ αὐτῶν τῶν ἀλόγων χείρων, ἔπειτα λέγεις, ὅτι ὁ θεὸς οὐ παροργίζεται, βλέπων σε μεμεθυσμένον;

Ὅστις ἀμαρτάνει ἐν ἀγνοίᾳ, ἤγουν ἀμαρτάνει, μὴ γνωρίζων, ὅτι τὸ ἔργον, ὃ πράττει, ἐστὶν ἀμαρτία, μηδὲ ἰδὼν ποτε τὴν βλάβην, τὴν ἐξ ἐκείνης τῆς ἀμαρτίας, εἰς ἐκείνον ὁ θεὸς γίνεται συγκαταβατικὸς

Δουκ. 12.
44.

καὶ συγγνώμων· « Ὁ δὲ μὴ γνοὺς, ποιήσας » δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας », εἶπεν ὁ Κύριος· τοῦτο δὲ τὸ ὀλίγον ἀνάλογόν ἐστι τῇ ἀγνοίᾳ· ὅσον δηλαδὴ περισσotέρεα ἢ ἀγνοία, τόσον ὀλιγωτέρεα ἢ τιμωρία. Ἐὰν οὖν οἱ μεθύοντες οὐδὲ ἐγίνωσκον, ὅτι ἡ μέθη ἐστὶν ἀμαρτία, οὐδὲ ἔβλεπον, πόσῃ βλάβην προξενεῖ, ἦσαν συγγνώμης ἄξιοι·

ἀλλὰ τίς χριστιανὸς οὐκ ἀκούει καθ' ἐκαστὴν τὴν φωνὴν Κυρίου τοῦ θεοῦ, κραυγάζουσιν· « Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε » βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ » καὶ μέθῃ; τίς οὐκ ἀκούει τὸ ἀποστολικὸν κήρυγμα τοῦ Παύλου· « Καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτεία »; τίς ἐστὶν ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις οὐ βλέπει τὴν φρενοληψίαν, τὰ συντρίμματα, τὴν αἰσχύνην, τὴν ἐλεεινὴν κατάστασιν τῶν μεθύοντων; Ἐπειδὴ οὖν ὁ μεθύων ἀμαρτάνει ἐν γνώσει, ἤγουν ἀμαρτάνει, καὶ τὴν ἀμαρτίαν γνωρίζων, καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς βλάβην βλέπων, παιδευθήσεται αὐστηρῶς κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Κυρίου, εἰπόντος· « Ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα » τοῦ Κυρίου ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἐτοιμάσας, » μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, » δαρήσεται πολλὰς ».

Δουκ. 21.
34.

Ἐφεσ. 5.
18.

Δουκ. 12.
27.

Τὸ αὐτὸ ἀμάρτημα γίνεται ἐλαφρότερον ἢ βαρύτερον κατὰ τὰς διαφόρους περιστάσεις· ὅταν ἀμαρτάνωμεν κρυφίως, τότε ἡ ἀμαρτία ἐστὶν ἐλαφρότερα, ἐπειδὴ τότε οὐ δένα ἄλλον, εἰμὴ ἑαυτοὺς μόνον βλάπτωμεν· ὅταν δὲ ἀμαρτάνωμεν φανερά, τότε ἡ ἀμαρτία γίνεται βαρυτάτη, ἐπειδὴ σκανδαλίζομεν καὶ βλάπτωμεν καὶ πολλοὺς ἄλλους· καὶ πᾶς μὲν ἀμαρτωλὸς ἀγωνίζεται παντὶ τρόπῳ, ἵνα κρύψῃ τῆς ἀμαρτίας αὐτοῦ τὴν αἰσχύνην· κρυφίως κλέπτει ὁ κλέπτης, κρυφίως πορνεύει ὁ πόρνος, κρυφίως ἐπιβουλεύει ὁ ἐπίβουλος· ὁ δὲ μεθύσας μεθύσκειται παρρησίᾳ· ἔρχεται φανερά εἰς τὰς συναναστροφὰς τῶν μεθύοντων, φανερά

προσκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ συγκοινωνοὺς τῆς μέθης, φανερὰ ἐμβαίνει εἰς τὰ κοινὰ καπηλεῖα, ὅπου τῶν μεθύοντων τὸ πλήθος, καὶ κάθηται ἐκεῖ ἀναισχύντως, καὶ πίνει ἐνώπιον πάντων ἀκορέστως, καὶ καταμεθύσκεται ἐλεεινῶς· ἀλλὰ καὶ τοῦτο πολλῆς παρατηρήσεως ἄξιον. Πᾶς μὲν ἁμαρτωλὸς δύναται, ὅταν προσέχη, κρύψαι ὅπως δῆποτε τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ· κρύπτει ὁ φθονερός τὸν φθόνον, καὶ ὁ δολερός, τὸν δόλον, κρύπτει ὁ ὑπερήφανος τὴν ὑπερηφάνειαν, καὶ ὁ μνησικάκος, τὴν μνησικακίαν· ὁ δὲ μέθυσος, καὶ ἂν θέλῃ, καὶ ἂν προσέχη, οὐ δύναται κρύψαι τῆς ἰδίας μέθης τὴν αἰσχρότητα· μόλις ἐμέθυσε, καὶ εὐθὺς ἡ ἁμαρτία αὐτοῦ παρῥησιάζεται· εὐθὺς βλέπουσιν οἱ περιεστῶτες, ὅτι ἐστὶ μεμεθυσμένος. Μόνη οὖν ἡ ἁμαρτία τῆς μέθης οὐ δύναται κρυβῆναι, ἀλλὰ καὶ γίνεται παρῥησία, καὶ παρῥησιάζεται ἐμφανέστατα. Τίς δὲ ἀγνοεῖ, πόσον σκανδαλίζει ἡ φανερά ἁμαρτία; τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι τὸ σκάνδαλον πολυπλασιάζει τὴν ἁμαρτίαν; ἢ τίς οὐκ ἤκουσε τὴν κατὰ τοῦ σκανδαλίζοντος φοβεράν τοῦ θεοῦ ἀπόφασιν· « Ὅς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα » τῶν μικρῶν τούτων, τῶν πιστευόντων » εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ » μύλος ὀνικός ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, » καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς » θαλάσσης· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται ». Πόσους δὲ οὐ μόνον τῶν πιστῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἀπίστων σκανδαλίζει ὁ μεμεθυσμένος διὰ τῆς φανεραῦς αὐτοῦ ἁμαρτίας;

Ματθ. 18.
6, 7.

Οἱ ἄπιστοι βλέποντες τοὺς πιστοὺς μεμεθυσμένους, καὶ ἐμέτοντας, καὶ κραυγάζοντας, καὶ ὑβρίζοντας, καὶ δέροντας καὶ πίπτοντας, καὶ συντριβομένους, μεμφονται τὴν ἀμώμητον τοῦ Χριστοῦ πίστιν· ὅποια τὰ ἔργα αὐτῶν, λέγουσι, τοιαύτη ἐστὶ καὶ ἡ τούτων πίστις. Διὰ τοὺς μεθύσους οὖν βλασφημεῖται ἡ τοῦ Χριστοῦ πίστις, τουτέστιν ὁ Χριστός· τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου λεγόμενον· « Τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ » θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι ». Φρίξατε οὖν, πανάθλιοι, ὅσοι ὑπὸ τοῦ θεοστυγοῦς πάθους τῆς μέθης κατακυριεύεσθε.

Ρωμ. 24.
24.

Οὐ παιδεύει, λέγεις, ὁ θεὸς τοὺς μεθύοντας; Καὶ ποία ἄλλη ἢ βαρυτέρα, ἢ θλιβρωτέρα παιδευσὶς τῆς στερήσεως τῆς θείας βασιλείας; ταύτην τὴν παιδευσιν ὥρισεν ὁ θεὸς κατὰ τῶν μεθύοντων· « Οὔτε κλέπται, » εἶπε διὰ στόματος τοῦ ἀποστόλου αὐτοῦ, » οὔτε πλεονέκται, οὔτε μέθυσοι, οὐ λοιδο- » ροι, οὐχ ἄρπαγες βασιλείαν θεοῦ οὐ κλη- » ρονομήσουσι ». Ποῦ δὲ νομίζεις, ὅτι καταντῶσιν οἱ ἀπόκληροι τῆς θείας βασιλείας; αὐτοὶ καταντῶσιν, ὅπου ὁ σκώληξ ὁ ἀκοίμητος, ὅπου τῶν ὀδόντων ὁ βρυγμὸς καὶ ὁ τάρταρος, ὅπου τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Ἀλλὰ διὰ τί; διότι ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς ἐδίδαξεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλη κατάστασις, εἰμὴ δύω μόνων, ἡ ἀπόλαυσις τῆς θείας βασιλείας, καὶ ἡ καταδίκη τῆς αἰωνίου κολάσεως· ὅθεν ὅστις στερηθῇ τῆς πρώτης, καταντᾷ εἰς τὴν δευτέραν· « Καὶ ἀπελεύ- » σονται οὗτοι, εἶπεν ὁ Κύριος, εἰς κόλασιν

1. Κορ. 6.
10.

Ματθ. 25.
46.

» αἰώνιον· οἱ δὲ δίκαιοι, εἰς ζωὴν αἰώνιον ». Καὶ ταῦτα μὲν εἰσιν ἀληθινὰ καὶ βέβαια, σὺ δὲ τολμαῶς καὶ λέγεις, ὅτι ὁ θεὸς οὐ παιδεύει τοὺς μεθύοντας.

Γνωρίζω ἐγὼ καλῶς, πόθεν προέρχεται ἡ τοιαύτη τόλμη. Ὁ πληθυσμὸς τῆς μέθης κατέστησεν ἀναισθήτους τοὺς ἀνθρώπους, ὑπερεπλήθυνεν ὁ ἀριθμὸς τῶν μεθύοντων· ἐκ τούτου ἐσβέσθη ἡ ἐντροπὴ τῆς μέθης καὶ ἡ αἰσχύνῃ· ἐκ τούτου πᾶσα ἄλλη ἁμαρτία γίνεται ὅπως δὴποτε κρυφίως, ἡ δὲ μέθη ἀναφανδὸν καὶ πεπαρρησιασμένως· ἐκ τούτου ἔπαυσε καὶ τῆς συνειδήσεως ὁ ἑλεγχος· ὅθεν, ὅσοι μεθύουσιν, οὐδόλως συλλογίζονται, ὅτι ἁμαρτάνουσιν, οὐδὲ διακρίνουσι, πόσον ὁ θεὸς κατ' αὐτῶν ὀργίζεται, καὶ ποίαν τιμωρίαν κατ' αὐτῶν ἐτοιμάζει· ἐκ τούτου καὶ αὐτοὶ οἱ νήφοντες οὐδὲ μεγάλην λογίζονται τῆς μέθης τὴν αἰσχύνην, οὐδὲ βαρύτατον τῆς μέθης τὸ ἁμάρτημα· μετεβλήθη δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τῆς μέθης· καὶ ἡ μὲν μέθη ὀνομάζεται εὐθυμία· οἱ δὲ μεμεθυσμένοι, εὐθυμοί. Ἀνθρώποι, μὴ πλα-

καλ. 6. 7. γᾶσθε· « θεὸς οὐ μυκτηρίζεται ». Ὁ θεὸς οὐ κρίνει κατὰ τὰ διεφθαρμένα τῶν ἀνθρώπων βουλευματα, οὐδὲ ἐπιβλέπει εἰς τὰς πονηρὰς τῶν ἀνθρώπων συνηθείας, ἀλλὰ κρίνει κατὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων, καὶ ἀποφασίζει κατὰ τοὺς αἰώνιους αὐτοῦ νόμους.

Ἀνθρώπε, μὴ πλανᾶσαι· ὁ πληθυσμὸς τῶν μεθύοντων οὐ σμικρύνει, ἀλλ' αὐξάνει τὴν θεῖαν ἀγανάκτησιν. Ὅταν ἐπὶ Νῶε ὑπερεπλήθυνεν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἁμαρτανόν-

των, τότε ὁ θεὸς κατεπόντισε τὸν κόσμον· ὅταν ἐπὶ Λὼτ ἐπλήθυναν τῶν Σοδομιτῶν αἱ ἀνομίαι, τότε ὁ θεὸς κατέκαυσε τὰ Σόδομα. Ἀνθρώπε, μὴ πλανᾶσαι ὑπὸ τῶν ὀνομάτων· διότι τὰ ὀνόματα οὐ μεταβάλλουσι τὰ πράγματα· ἀλλ' ἄκουσον τὴν πανεύσπλαγχον φωνὴν Κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ὅστις οὐρανόθεν προσκαλεῖ σε, λέγων·

« Ἐγείραι, ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν »· ἔγεραι ἀπὸ τοῦ θανατηφόρου ὕπνου τῆς μέθης, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν αὐτῆς ἔργων· ἔγεραι καὶ ἴδε, ὅτι ἡ μέθη ἐξαλείφει τοὺς ἐν σοὶ χαρακτῆρας τῆς εἰκόνης τοῦ θεοῦ, καὶ ποιεῖ σε ἄλογον, καὶ τῶν ἀλόγων ζώων θηριωδέστερον. « Ἐγείραι, ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν », καὶ ἴδε, ὅτι ἡ μέθη ἀρπάζει τὴν ὑπὸ θεοῦ δοθεῖσάν σοι ἐπιτηδεύτητα, καὶ ποιεῖ σε ἀδέξιον πρὸς πάντα καὶ ἀνεπιτήδειον· σκορπίζει τὰ ὑπάρχοντά σου, καὶ ἐγκαταλείπει σε γυμνὸν καὶ τετραχηλισμένον· ἀφανίζει τὴν τιμὴν σου, καὶ ἀναδεικνύει σε ὄνειδος ἀνθρώπων, καὶ ἐξουδένημα λαοῦ· διαφθείρει τὴν ὑγείαν σου, καὶ προξενεῖ σοι πόνους καὶ ὀδύνας· φέρει καὶ τοῦ αἰφνιδίου θανάτου τὸ θέριστρον ἐπὶ τὸν τράχηλόν σου, καὶ θερίζει ἄωρον τὴν ζωὴν σου. « Ἐγείραι, ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν », καὶ ἴδε, ὅτι ἡ μέθη ὑστερεῖ σε τῆς ἐπουρανίου δόξης καὶ μακαριότητος, καὶ ἐτοιμάζει σοι τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. Μὴ φοβηθῇς τῆς συνηθείας τὴν δύναμιν· διότι, ἐὰν ἀποφασίσῃς ἀποστῆναι ἀπὸ τῆς μέθης καὶ φεύγῃς τῶν μεθύοντων τὰς συνανασφα-

Ἐφεσ. 5.
14.

φὰς, καὶ ἀποστρέφης τὰ ὄμματά σου ἀπὸ τῶν ποτηρίων τῆς πολυποσίας, καὶ ἀπομακρύνῃς ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν καπηλείων καὶ ἀπὸ παντὸς ἄλλου τόπου, ἐν ᾧ οἱ πότοι γίνονται, ἔρχεται εὐθὺς ἐπὶ σοὶ ὁ παντοδύναμος φωτισμὸς τῆς θείας χάριτος, ὅστις ἐνισχύει σε κατὰ τῆς πονηρᾶς συνηθείας, καὶ δεικνύει σε νικητὴν καὶ τροπαιοῦχον κατὰ τῶν πειρασμῶν τῆς μέθης· διότι αὐτὸς ὁ προσκαλῶν σε, ἵνα ἐγερθῇς ἀπὸ τοῦ ὕπνου τῆς μέθης, καὶ ἀνασταθῇς ἐκ

τῶν νεκρῶν αὐτῆς ἔργων, αὐτὸς ὑπόσχε-
ταί σοι τὸν παντοδύναμον φωτισμόν· « Ἐ-
» γειραι, λέγει, ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ
» τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοὶ ὁ Χριστός.
» Τοῦ λοιποῦ, ἀγαπητοί μου ἐν Κυρίῳ, μὴ
» μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτεία,
» ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι, λαλοῦντες
» ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς
» πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν
» τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ ».

Αὐτ. 18.
19.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ Τῇ ΕΙΚΟΣΤῃ ΕΒΔΟΜῃ ΚΥΡΙΑΚῃ.

Ὡς πάνσοφος τῆς τοῦ πνευματικοῦ πο-
λέμου τέχνης διδάσκαλος ὁ θεόπνευστος
Παῦλος, διδάσκων τοὺς στρατιώτας τοῦ
Χριστοῦ τὴν ἀντιπαράταξιν πρὸς τοὺς ἀο-
ράτους αὐτῶν ἐχθρούς, προβάλλει νουθε-
σίας, κανόνας, εἰδήσεις, προτροπὰς, καθο-
πλίζων ἅπαντας ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν·
καὶ πρῶτον μὲν περιθαρρύνει αὐτοὺς, ἀνα-
μιμνήσκων αὐτοῖς τὴν δύναμιν καὶ τὸ κρά-
τος τοῦ συμμάχου καὶ συμβοητοῦ αὐτῶν
Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ· δεῦτερον δέ, διε-
γείρει τὴν προσοχὴν αὐτῶν, δηλοποιῶν, ὁ-

ποῖοι καὶ πόσοι εἰσὶν οἱ πολεμοῦντες αὐ-
τούς, καὶ ποίας ἔχουσι δυνάμεις καὶ μεθο-
δείας καὶ τέχνας· τρίτον, ἐκφράζει τοὺς κα-
νόνας τῆς ἀναγκαίας ἐτοιμασίας πρὸς ἀ-
πάντησιν τῶν τοιούτων πολεμίων· τέταρ-
τον, ἐμφανίζει ποῖά εἰσι τὰ εἰς τὸν τοιοῦ-
τον πόλεμον ἀρμόδια ὅπλα, καὶ ποῖα τού-
των τῶν ὅπλων τὰ ἰσχυρότερα· πέμπτον,
ὑποσχόμενος τὰς διὰ τούτων τῶν ὅπλων
νίκας καὶ τὰ τρόπαια, προτρέπει, ἵνα δι'
αὐτῶν πάντες καθοπλισθῶσι. Ταῦτα τὰ
μαθήματα περιέχει ἡ σήμερον ἀναγνωσθεῖσα

ἐπιστολὴ αὐτοῦ· μαθήματα δέ εἰσι ταῦτα τόσον ἀναγκαιότερα ἐκείνων, ὅσα μανθάνουσι τῶν ἐπιγείων βασιλέων οἱ στρατιῶται, ὅσον τιμιωτέρα ἐστὶν ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος, καὶ ἡ αἰώνιος ζωὴ τῆς προσκαιρου, καὶ ἡ θεία μακαριότης τοῦ καπνοῦ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης· ἀναγκαιότερα ἢ τούτων τῶν μαθημάτων γινώσις ὑπὲρ τὴν κατανόησιν τῆς διδασκαλίας τῶν ἐπιγείων στρατιωτῶν, ἐπειδὴ αὐτοὶ πολεμοῦσιν ἐχθροὺς ὁρατοὺς καὶ ψηλαφητούς· οἱ δὲ οὐράνιοι στρατιῶται, ἀοράτους καὶ ἀναφείς· ὁ κατ' ἐκείνων πόλεμος παύει διὰ τῆς εἰρήνης· ὁ κατὰ τούτων πόλεμός ἐστιν ἀκατάπαυστος, ἐπειδὴ οὐκ ἐπιδέχεται εἰρήνην· ἐκεῖνοι πολεμοῦσιν ὑπὲρ πραγμάτων κοσμικῶν καὶ ματαίων· οὗτοι, ὑπὲρ πραγμάτων ἐπουρανίων καὶ ἀθανάτων· ἐκεῖνοι πολεμοῦσιν, ἵνα λάβωσι βραβεῖον φθαρτὸν καὶ πρόσκαιρον· οὗτοι πολεμοῦσιν, ἵνα ἀπολαύσωσι βασιλείαν ἄφθαρτον καὶ αἰώνιον. Ταῦτα δὲ τὰ τοῦ πνευματικοῦ πολέμου ἀποστολικὰ μαθήματα χρεῖαν ἔχουσιν ἑρμηνείας· αὐτὴν οὖν ἡμεῖς προβάλλομεν· ὑμεῖς δὲ ὡς συγκατειλεγμένοι τοῖς τοῦ Χριστοῦ στρατιώταις μετὰ προσοχῆς ἀκούσατε αὐτὴν, ἵνα κατανόησαντες τοῦ ἀποστόλου τὰ νοήματα, δυνηθῆτε νικῆσαι τοὺς νοητοὺς τῆς ψυχῆς ὑμῶν ἐχθροὺς, καὶ οὕτως ἀξιοθῆτε τῶν διὰ τὴν τοιαύτην νίκην ὑπὸ θεοῦ διδομένων βασιλικῶν τῆς θείας δόξης στεφάνων.

Ἀδελφοί, ἐνδυναμοῦσθε ἐν Κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ·

Ἐκβάλλει τὸν φόβον ἐκ τῆς τῶν πιζῶν καρδίας, καὶ εἰσάγει εἰς αὐτὴν τὸ θάρσος καὶ τὴν ἀνδρείαν, ἐμφυτεύων τὴν ἐλπίδα τῆς κραταιᾶς δυνάμεως τοῦ θεοῦ, τοῦ συμβουλοῦντος αὐτοὺς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν πολέμου. « Ἐνδυναμοῦσθε », λέγει, ἡγουν ἀνδρίζεσθε, μεγαλοψυχεῖτε, « ἐν Κυρίῳ », ἐλπίζοντες εἰς τὸν Κύριον, « καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ », τουτέστιν εἰς τὴν ἰσχυροτάτην καὶ ἐξουσιαστικὴν αὐτοῦ δύναμιν.

Ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαδόλου. Ἐφεσ. 6.
11.

Ἡ μὲν πανοπλία σημαίνει πάντα ὁμοῦ τὰ ὅπλα· μεθοδεῖαι δὲ τοῦ διαδόλου εἰσὶν οἱ μύριοι ἀπατηλοὶ αὐτοῦ τρόποι, καὶ τὰ δολερὰ αὐτοῦ ἐπιτηδεύματα, ὅσα μετέρχεται, ἵνα πλανήσῃ τοὺς ἀνθρώπους· αὐτὸς, ἵνα ὑποσκελίσῃ αὐτοὺς, παρίσταται εἰς τὸν κόσμον καὶ ὡς προφήτης διὰ τῶν ψευδοπροφητῶν, καὶ ὡς ἀπόστολος διὰ τῶν ψευδαποστόλων, καὶ ὡς ἄγγελος θεοῦ, ἀναγγέλλων τὰ θελήματα αὐτοῦ ὡς θελήματα θεοῦ, καὶ ἐνσπεύρων εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων τοὺς λογισμοὺς τῆς κακίας, ἐσχηματισμένους ὡς νοήματα ἀρετῆς. Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου· « αὐ- 2. Κ. 4.
11 » τὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός. » Σημείωσε δὲ, ὅτι τὸ ὄνομα διάβολος, ἡγουν συκοφάντης καὶ ἐπίβουλος, σημαίνει γενικῶς πᾶν πνεῦμα τῶν ἀποστησάντων ἀπὸ τῆς ὑπακοῆς τοῦ

θεοῦ. Διάβολος δὲ ὠνομάσθη, ἐπειδὴ διέβαλλε καὶ ἐσυκοφάντησε τὸν θεὸν ὡς ψεύστην, καὶ ἐπεβούλευσε καὶ ἔτι ἐπιβουλεύει τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Βλέπε, δὲ ὅτι οἱ μὲν ἐπίγειοι ἀρχιστράτηγοι οὐδὲ εἰς τὰς γυναῖκας, οὐδὲ εἰς τοὺς γέροντας, οὐδὲ εἰς τοὺς ἀσθενεῖς ἐγχειρίζουσιν ὄπλα· οὗτος δὲ ὁ ἐπουράνιος στρατάρχης οὐδένα ἐξαιρεῖ, ἀλλὰ πάντας ἀδιαφόρως ἐνδύει τὴν πανοπλίαν· φανερόν δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ ἀορίστως καὶ χωρὶς τινος ἐξαιρέσεως εἶπεν « Ἐν- » δύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ ». Τοῦτο δὲ οὕτως ὥρισεν, ἐπειδὴ πάντας χωρὶς ἐξαιρέσεως πολεμεῖ ὁ διάβολος, καὶ πάντες διὰ τῶν πνευματικῶν ὀπλῶν δύνανται ἀντιπολεμῆσαι αὐτόν. Ἀλλὰ διὰ τί εἰς τοῦτον τὸν πνευματικὸν πόλεμον οὐκ ἐξαρκεῦσιν οὐδὲ δύο, οὐδὲ τρία, οὐδὲ πολλὰ ὄπλα, ἀλλὰ πάντα τὰ ὄπλα εἰσὶν ἀναγκαῖα πρὸς ἀντιπαράταξιν τῶν μεθοδικῶν τοῦ διαβόλου ἐπιτηδευμάτων; ἰδοὺ ὁ λόγος.

Ἐφεσ. 6.
12.

Ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις.

Ματθ. 16.
17.

« Πρὸς αἷμα καὶ σάρκα εἶπε », ἀντὶ τοῦ, πρὸς ἀνθρώπους, καθὼς καὶ ὁ Κύριος λαλῶν πρὸς τὸν Πέτρον· « Σὰρξ καὶ αἷμα, ἡγουν » ἄνθρωπος οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πα-

» τῆρ μου, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ». Ἀρχαὶ δὲ καὶ ἐξουσίαι, καὶ κοσμοκράτορες τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ πνευματικὰ τῆς πονηρίας εἰσὶ τῶν δαιμόνων τὰ πλήθη. Ἀλλὰ διὰ τί ὠνόμασεν αὐτὰ ἀρχάς καὶ ἐξουσίας; ἢ διότι αὐτοὶ, πρὶν ἢ ἀποστατήσωσιν ἀπὸ τῆς ὑπακοῆς τοῦ θεοῦ, συνταγμένοι ἦσαν μετὰ τῶν ἀγγελικῶν ταγμάτων, τῶν οὕτως ὀνομαζομένων κατὰ τὸ, ὅρ. Θεοδώ. 31. Αὐτ. Εἴτε θρόνοι, « Ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς » ἐξουσίαις » καὶ κατὰ τὸ, « Εἴτε θρόνοι, » εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαί, εἴτε ἐξουσίαι »· Κολ. 1. 16; ἢ διότι ἔχων καὶ ὁ διάβολος βασιλείαν, τὴν βασιλείαν δηλαδὴ τῆς κακίας καὶ τῆς κολάσεως, περὶ ἧς εἶπεν ὁ Κύριος· « Πῶς » οὖν σταθῇσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ »; ἔχει ἐπομένως καὶ τάγματα ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ ἀρχῶν καὶ ἐξουσιῶν δαιμονικῶν. Βλέπε δὲ, πῶς ἀντιδιαστέλλει αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἁγίων ἀγγελικῶν ταγμάτων, ὀνομάζων αὐτοὺς « Κοσμοκράτορας τοῦ σκότους » τοῦ αἰῶνος τούτου », ὡς ἐξουσιαστὰς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πονηρῶν ἀνθρώπων, καὶ τῆς ἁμαρτίας, ἣτις ἐστὶ τὸ σκότος τοῦ παρόντος βίου· ἄρχοντα δὲ τοῦ κόσμου τούτου κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν ὠνόμασε τὸν διάβολον καὶ αὐτὸς ὁ θεάνθρωπος, εἰπών· « Νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβλήθη- » « σεται ἔξω »· σκότος δὲ τὴν ἁμαρτίαν ἐκάλεσεν ὁ προφήτης Ἡσαΐας· « Ὁ λαὸς, εἶπεν, » ὁ πορευόμενος ἐν σκότει, ἴδετε φῶς μέγα »· πρὸς τούτοις δὲ καὶ « Πνευματικὰ τῆς » πονηρίας », ἡγουν πνεύματα πονηρὰ, ὡς ἀρχηγούς τῆς πονηρίας, καὶ συνεργούς

ὅρ. Θεοδώ.
31.
Αὐτ.

Ἐφεσ. 3.
10.

Ματθ. 12.
26.

Ἰωάν. 12.
31.
ἔ 14.30. ἔ
16. 11.
Ἡσ. 9. 2.

Ὁρ. Οἰκουμ.
καὶ Θεοφ.
Αὐτ.

τῶν ἁμαρτημάτων ὠνόμασε τοὺς δαίμονας ὁ Παῦλος· ἐν δὲ τῷ, « Ἐν τοῖς ἐπουρανίοις » ἔγραψε τὴν, ἐν, πρόθεσιν ἀντὶ τῆς, ὑπὲρ, ἡ τῆς, διὰ, τὸν σκοπὸν τούτου τοῦ πνευματικοῦ πολέμου σημαίνουσιν. Ἐνδυσθῆτε, λέγει, πάντα τὰ πνευματικὰ ὅπλα, ἐπεὶ οὐ παλαίμεν μετὰ ἀνθρώπων, οἵτινες ἀπονοῦσι καὶ φονεύονται, ἀλλὰ μετὰ πλήθους ἀρχῶν, ἐξουσιῶν, πονηρῶν πνευμάτων· ταῦτα δὲ οὐδὲ ἀπονοῦσιν, οὐδὲ ἀποθνήσκουσιν, ἀλλ' εἰσὶν ἀκαταδάμαστα καὶ ἀθάνατα· πολεμοῦμεν δὲ μετ' αὐτῶν « Ἐν τοῖς ἐπουρανίοις », ἡγουν ὑπὲρ τῶν ἐπουρανίων ἀγαθῶν· αὐτοὶ μὲν πολεμοῦσιν ἡμᾶς, ἵνα ὑστερήσωσι τῶν ἐπουρανίων ἀγαθῶν, ἡμεῖς δὲ ἀντιπολεμοῦμεν αὐτοὺς, ἵνα ἀπολαύσωμεν τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων δόξης καὶ μακαριότητος.

[Ἐφεσ. 6.
13.]

Διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι.

Ἡμέραν πονηρὰν λέγει τῆς παρούσης ζωῆς τὸν καιρὸν, καθότι ἐν αὐτῷ γίνονται αἱ πονηραὶ πράξεις· ἡμέραν δὲ εἶπε, καὶ οὐχὶ καιρὸν, ἵνα τὸ βραχὺ καὶ ὀλιγοχρόνιον τοῦ βίου τούτου δείξῃ· ἀληθῶς δὲ τὰ χίλια ἔτη τούτου τοῦ βίου, συγκρινόμενα μετὰ τῆς αἰωνιότητος τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, εἰσὶν « Ὡς ἡ ἡμέρα ἡ ἐχθρὴς, ἥτις διήλθεν »· ἅμα δὲ καὶ προθυμοποίησιν τοὺς τοῦ Χριστοῦ στρατιώτας, δεικνύων τὴν ὀλιγότητα

Ψαλ. 89.
4.

τοῦ καιροῦ, ἐν ᾧ μέλλουσι πολεμῆσαι. Ἐπεὶ δὲ οἱ ἐχθροὶ εἰσὶν ἀρχαί, ἐξουσίαι, κοσμοκράτορες, πνεύματα πονηρίας, διὰ τοῦτο ἐπαναλαμβάνει τὴν περὶ τῆς πανοπλίας παραγγελίαν· ἀναλάβετε, λέγει, πάντα τὰ θεῖα ὅπλα, ἵνα δι' αὐτῶν δυνηθῆτε ἀντιπολεμῆσαι τοὺς τοιούτους ἐχθροὺς ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσκαιροῦ ζωῆς ἡμῶν, καθ' ὃν συμβαίνουσιν αἱ πονηρίαι. « Καὶ ἅπαντα » κατεργασάμενοι, ἡγουν ὑποτάξαντες καὶ νικήσαντες ἅπαντα, τουτέστι καὶ τὰ πάθη, καὶ τὰς ἐπιθυμίας, καὶ τοὺς δαίμονας, στῆναι ἕως τέλους τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐν τῇ αὐτῇ τῆς νίκης καταστάσει. Στῆναι δὲ εἶπεν, ἡγουν στερεωθῆναι, ἐπεὶ πολλοὶ νικήσαντες πρότερον, ἐνικήθησαν καὶ ἐξέπεσον ὕστερον. Δηλοποιεῖ δὲ ὀνομαστί, ποία ἐστὶν ἡ τοῦ θεοῦ πανοπλία, ἡγουν πάντα τὰ θεῖα ὅπλα, λέγων·

Στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης. Καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης·

Ἐφεσ. 6.
14.

15.

Τὰ ὅπλα εἰσὶ πνευματικὰ, καὶ ὁμοῦς ὁ θεόσοφος ἄνθρωπος προσήρμοσεν αὐτὰ θαυμασίως εἰς τὰ τῶν κοσμικῶν, τοῦ τότε καιροῦ μάλιστα, στρατιωτῶν προφυλακτικὰ ὅπλα· « Στῆτε οὖν », λέγει. Πρῶτον μάθημα τῶν τακτικῶν τοῦ πολέμου μαθημάτων ἐστὶν ἡ ἐν ταῖς παρατάξεσιν ὀρθή

στάσις. Ἀτελεσφόρητός ἐστιν ὁ στρατιώτης, ὁ μὴ ὀρθῶς ἰστάμενος, ἀλλ' ἀτάκτως ἐπικλινόμενος καὶ περικαμπτόμενος· εὐκόλως δὲ ὁ τοιοῦτος τραυματίζεται καὶ θανατοῦται ὑπὸ τῶν πολεμίων· τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς τὸν χριστιανὸν εἰς τὴν κατὰ τῶν δαιμόνων παράταξιν· ἐὰν μὴ διαμένη ὀρθός, ἤγουν ὀρθῶς φρονῶν τὰ περὶ τῆς πίστεως, καὶ ὀρθῶς πράττων τῆς ἀρετῆς τὰ ἔργα, εἰλλὰ κλίνει μὲν εἰς διεφθαρμένα δόγματα, περιστρέφεται δὲ πρὸς τὴν τοῦ κόσμου ματαιότητα, μετὰ πολλῆς εὐκολίας βλάπτουσι καὶ θανατοῦσι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τῆς πονηρίας τὰ πνεύματα. Εἰπὼν δὲ τὸ, « Στῆτε », ἐπάγει εὐθὺς τὸ, « Περιζωσάμενοι » τὴν ὁσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ ». Καὶ περιζώννυνται μὲν οἱ ἐπίγειοι στρατιῶται ζώνας ὑλικὰς, ἵνα καὶ τὰ ἐνδύματα αὐτῶν περισφίγγοντες, ἀπαρεμποδίστως τρέχωσι, καὶ τὴν ῥομφαίαν ἀπ' αὐτῶν κρεμῶσι, καὶ τὴν ὁσφὺν καλύπτοντες, ἀνεπιβούλευτον διαφυλάττωσι. Διὰ ποίας δὲ ζώνης παραγγέλλει ὁ Παῦλος, ἵνα περιζωσθῶμεν; Ἐν τῇ ὁσφύει εἰσὶν οἱ νεφροί, εἰς δὲ τοὺς νεφρούς γεννᾶται τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν ἡ ὕλη· διὰ τοῦτο ὁ προφήτης Δαβὶδ παρεκάλει τὸν θεόν, λέγων· « Πύρωσον τοὺς νεφρούς μου καὶ τὴν καρδίαν μου », ἤγουν κατὰφλεξον τὴν ἐν τοῖς νεφροῖς μου τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν ὕλην, ἵνα μὴ ἐπιφέρῃ μιὰς ἐπιθυμίας εἰς τὴν καρδίαν μου. Ἡ σωφροσύνη οὖν ἐστὶν ἡ ζώνη, ἣν ὁ Παῦλος παραγγέλλει, διδάσκων ἡμᾶς, ἵνα δι' αὐτῆς καθοπλισθῶμεν, καὶ γενώμεθα σώφρονες,

(ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣΤ. ΤΟΜ. Β΄.)

πλὴν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐ καθ' ὑπόκρισιν, τουτέστι, σώφρονες μὲν φαινόμενοι ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, κρυφίως δὲ πράττοντες τῆς ἀσελγείας τὰ ἔργα· ἐν ἀληθείᾳ σώφρονες, ἤγουν μετὰ τελειότητος σωφρονοῦντες· τότε δὲ ἐσμεν ἀληθῶς σώφρονες, ὅταν οὐ μόνον ἀπέχωμεν ἀπὸ τῆς πράξεως τῶν σαρκικῶν ἀμαρτημάτων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἐπιθυμιῶν τῆς ἀσελγείας· διότι οὐ μόνον ἡ πράξις, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιθυμία ἡ σαρκικὴ φθείρει τῆς ψυχῆς τὴν σωφροσύνην· « Ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα » πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἡδὴ ἐμοίχευσεν » αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ». Ἀλλὰ καὶ σιδηροῦν θώρακα, ἤγουν περιστήθιον κρεμῶσιν οἱ στρατιῶται πρὸς σκέπην τοῦ ἰδίου στήθους· ὁ δὲ Παῦλος ἀντὶ σιδηροῦ θώρακος, τῆς δικαιοσύνης τὸν θώρακα ἐνδύει τοὺς χριστιανούς, πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ἑαυτῶν καρδίας. Καθὼς δὲ τὰ ἠκονημένα βέλη, κρούοντα εἰς τὸν σιδηροῦν θώρακα, ἀμβλύνονται, καὶ πίπτουσι κάτω ἄπρακτα, οὕτω καὶ οἱ δαιμονικοὶ πειρασμοί, ὅταν προσβάλλωσιν εἰς καρδίαν, περιφρουρούμενην ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης, ἀσθενοῦσι, καὶ γίνονται ἀργοὶ καὶ ἀνενέργητοι, μηδεμίαν βλάβην προξενοῦντες. Καὶ ὑποδήματα δὲ ἀρμόδια ἐνδύουσι τοὺς πόδας αὐτῶν οἱ στρατιῶται, ἵνα καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀνωμάλους καὶ δυσβάτους τόπους εὐκόλως τρέχωσι· τοὺς δὲ πόδας ἡμῶν ὑποδέει ὁ Παῦλος « Ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου » τῆς εἰρήνης ». Διὰ τούτων δὲ τῶν λόγων παραγγέλλει τὴν προθυμίαν εἰς πάντα τὰ

Ματθ. 5.
28.

τοῦ εὐαγγελίου προστάγματα· διότι, καθὼς ὁ στρατιώτης, ὁ ἔχων καλῶς ὑποδεσμεμένους τοὺς πόδας, τρέχει εὐκόλως εἰς πάντα τόπον, οὕτως ὁ προθυμοποιημένος χριστιανός, ὑπερπηδῶν πάντα τὰ ἐν τῷ δρόμῳ τῆς ἀρετῆς δαιμονικὰ σκάνδαλα, περιπατεῖ ἀπαρεμποδίστως τὴν ὁδὸν τῶν εὐαγγελικῶν νομοθετημάτων. Ἐπειδὴ δὲ περὶ πολέμου λαλεῖ, ἵνα μὴδεὶς νομίσῃ, ὅτι κατὰ πάντων παραγγέλλει πόλεμον, εἶπε· «Τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης», φανερώσας διὰ τούτου, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον διδάσκει ἡμᾶς τὴν εἰρήνην μετὰ τοῦ θεοῦ, καὶ μετὰ πάντων τῶν ἀνθρώπων· διὰ τὴν εἰρήνην δὲ τὴν αἰώνιον διδάσκει καὶ τὸν κατὰ τῶν παθῶν καὶ τῶν δαιμόνων πόλεμον. Σὺ δὲ σημείωσον ταῦτα τὰ τρία ὅπλα, τὴν σωφροσύνην δηλαδή, τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν ἀγαθῶν ἔργων προθυμίαν· ὅπλα ἀληθῶς δυνατά· διότι, ὅστις περιφράζει τὰ ἴδια μέλη διὰ τῆς σωφροσύνης, καὶ καθοπλίζει τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διὰ τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἐμφυτεύει εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ τὴν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς προθυμίαν, οὐδὲν κατ' αὐτοῦ δύνανται τοῦ διαβόλου αἱ μεθοδεῖαι. Ἀκουσον δὲ, καὶ τὰ, ποῖόν ἐστι τὸ κραταιότερον καὶ ὑπέρτερον πάντων τῶν ἄλλων ὅπλων.

Ἐφεσ. 6.
16.

Ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι.

Ὁ θυρεὸς ὅπλον ἐστὶ, δι' οὗ οἱ παλαιοὶ

στρατιῶται ἐφυλάττοντο ἀβλαβεῖς ἀπὸ τῶν κατ' αὐτῶν ῥιπτομένων βελῶν, καὶ ἀπὸ τῶν λίθων, τῶν κατ' αὐτῶν ἐκσφενδονιζομένων ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. Βέλη δὲ πεπυρωμένα τοῦ πονηροῦ εἰσι τὰ φλογερὰ πάθη τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς σαρκικῆς ἐπιθυμίας, τὰ ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἐξεγειρόμενα· θυρεὸν δὲ τῆς πίστεως λέγει αὐτὴν τὴν στερεὰν καὶ ἐνθερμον πίστιν. Παραγγέλλει δὲ, ἵνα «Ἐπὶ πᾶσιν αὐτὴν ἀναλάβωμεν», καθότι δι' αὐτῆς δυνάμεθα σβέσαι πάντας τοὺς φλογώδεις τοῦ δαίμονος πειρασμούς. Ἐπὶ πᾶσι δὲ εἶπεν, ἡγουν κατ' ἐξοχὴν, κατ' ἐξάαιρετον λόγον, πρὸ πάντων τῶν ἄλλων ὅπλων πρέπον ἐστίν, ἵνα ἔχωμεν πίστιν ἐνθερμον, ἐπειδὴ αὐτὴ προκατασκευάζει καὶ διεγείρει ἡμᾶς πρὸς τὴν χρῆσιν καὶ τῶν λοιπῶν ὅπλων. Ὁ πιστὸς καὶ σωφρονεῖ, καὶ δικαιοπραγεῖ, καὶ προθυμεῖται πρὸς κατόρθωσιν παντός καλοῦ ἔργου, ἐπειδὴ πιστεύει, ὅτι ἐστὶ ζωὴ μέλλουσα αἰώνιος, καὶ περιμένει κρίσιν φοβεράν καὶ ἀνταπόδοσιν, καὶ πεπεισμένος ἐστίν, ὅτι οἱ σώφρονες καὶ οἱ φιλοδίκαιοι καὶ οἱ προθύμως πράττοντες τὰ καλὰ ἔργα, λαμβάνουσι τὸν ἀφθαρτον στέφανον τῆς θείας μακαριότητος καὶ τῆς ἐπουρανίου βασιλείας τὴν κληρονομίαν· ὁ δὲ ἄπιστος, ὁ μὴδὲν τούτων μὴδὲ πιστεύων, μὴδὲ περιμένων, μὴδὲ δεχόμενος, οὐδὲ σωφροσύνην φυλάττει, οὐδὲ δικαιοσύνην ἐργάζεται, οὐδὲ φροντίζει ὅλως περὶ τῶν θείων ἀρετῶν, ἀλλὰ «Φάγωμεν, λέγει, καὶ πίω- 1. Κορ. 14
32.» μὲν· αὐριον γὰρ ἀποθνήσκομεν». Σημειώσαι δὲ, ὅτι ἡ πίστις οὐ μόνον ἐγχειρίζει

ἡμῖν τὰ ὅπλα τῶν προειρημένων ἀρετῶν, οὐ μόνον δίδωσιν ἡμῖν δύναμιν σθεστικήν τῶν πεπυρωμένων τοῦ πονηροῦ βελῶν, ἀλλὰ ποιεῖ ἡμᾶς καὶ δεκτικούς ἄλλων ὀπλων, καθὼς διὰ τῶν ἐξῆς ἐφανερώσεν ὁ θεῖος ἀπόστολος.

ἐφ. 6. 17. Καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὃ ἐστὶ ῥῆμα θεοῦ.

Περικεφαλαία τοῦ σωτηρίου ἐστὶν ἡ ἐλπίς τῆς σωτηρίας, ὡς ὁ αὐτὸς ἀπόστολος ἐδίδαξε διὰ τῆς πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς ἐ-

πισ. 5. 8. πιστολῆς. « Νήφωμεν, εἶπεν, ἐνδυσάμενοι

» θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης, καὶ περι-
» κεφαλαίαν, ἐλπίδα σωτηρίας ». Μάχαιρα δὲ τοῦ πνεύματος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ὡς ὁ αὐτὸς ἀπόστολος ἐβεβαίωσεν, εἰπών.

« Καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὃ ἐστὶ
» ῥῆμα θεοῦ ». Ἀληθῶς δὲ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ εἰσερχόμενος εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν, ὡς μάχαιρα κόπτει τῆς κακίας τὰς ἀκάνθας, καὶ προχωρῶν ἕως αὐτῶν τῶν ἐνδοτάτων τοῦ νοῦς λογισμῶν, καθαίρει τὰς πονηρὰς

ἐφ. 4. 12. τῆς ψυχῆς διαθέσεις. « Ζῶν γὰρ ὁ λόγος
» τοῦ θεοῦ, καὶ ἐνεργῆς, καὶ τομώτερος
» ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ δι᾿-
» κνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ
» πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ
» κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρ-

» δίας ». Ἐκ τῆς πίστεως γεννᾶται ἡ ἐλπίς· διότι ὁ μὲν πιστὸς, ἐπειδὴ πιστεύει εἰς ὅσα ἡ πίστις διδάσκει, ἐλπίζει τὴν ὑπὸ τῆς πίστεως διδασκομένην σωτηρίαν τῆς ψυχῆς· ὁ δὲ ἄπιστος, ἐπειδὴ οὐ πιστεύει εἰς τὰ ὑπὸ τῆς πίστεως διδασκόμενα, οὐδὲ ἔχει, οὐδὲ φαντάζεται σωτηρίας ἐλπίδα. Ἡ πίστις ποιεῖ ἐνεργητικὸν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· ἐνεργεῖ δραστηκώτατα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ πιστοῦ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, ἐπειδὴ αὐτὸς πιστεύει, ὅτι ἐστὶ λόγος ἀληθινὸς τοῦ θεοῦ νοῦ ἀληθινοῦ· οὐδεμίαν δὲ ἐνέργειαν ποιεῖ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀπίστου, ἐν ᾧ μένει ἄπιστος, ἐπειδὴ οὐδόλως πιστεύει, ὅτι ἐστὶ λόγος θεοῦ ἀληθινός. Βλέπε οὖν τὴν ἀποστολικὴν σοφίαν καὶ ἀλήθειαν· εἶπε προλαβὼν, ὅτι διὰ τῆς πίστεως δυνάμεθα νικῆσαι πάντας τοὺς δαιμονικοὺς πειρασμούς, ἔπειτα προσέθετο καὶ ταύτην τὴν ἀλήθειαν, τουτέστιν, ὅτι τῇ δυνάμει τῆς πίστεως γινόμεθα ἐπιδεκτικοὶ καὶ τῆς ἐλπίδος τῆς σωτηρίας ἡμῶν, καὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐνεργείας τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ. Ἴδου δὲ καὶ δύο ἕτερα ὅπλα, ὑπὸ τῆς πίστεως κατασκευαζόμενα, καὶ ἡμῖν ἐγχειριζόμενα, ἡ ἐλπίς δηλαδὴ τῆς σωτηρίας, καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ· ἀντιπολεμοῦμεν δὲ καὶ δι' αὐτῶν γενναιότατα τοὺς πολεμοῦντας ἡμᾶς ἀοράτους ἐχθρούς.

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,
ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΕΒΔΟΜΗ ΚΥΡΙΑΚΗ.

ooo

Ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ καθώπλισεν ἡμᾶς ὁ πάνσοφος Παῦλος κατὰ τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν, τῶν ἀκαταπαύστως ἡμᾶς πολεμούντων· τὸν μὲν θυρεὸν ἔβαλεν ἔμπροσθεν πάντων τῶν μελῶν τοῦ σώματος, τὴν δὲ περικεφαλαίαν, εἰς τὴν κεφαλὴν· τὸν θώρακα, εἰς τὸ στήθος· τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, εἰς τὴν καρδίαν· τὴν ζώνην, εἰς τὴν ὀσφύν· τὰ ὑποδήματα, εἰς τοὺς πόδας· καὶ αὐτὴν δὲ τὴν ἐν ταῖς πολεμικαῖς παρατάξεσιν ἀναγκαίαν στάσιν ἐδίδαξεν, εἰπὼν· « Στήθεός σου ὦν »· ἀλλὰ τίς δύναται δοῦναι εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν τὰ τοιαῦτα ἐπουράνια ὅπλα; ἄλλος οὐδεὶς, εἰμὴ ὁ παντοδύναμος θεός. Ἀλλὰ πότε ἐκχέει τοῦτο τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς; διὰ τίνος τρόπου δίδωσιν ἡμῖν ταῦτα τὰ θεῖα ὅπλα; Ἀκούω τὸν θεομακάριστον Πέτρον, παραγγέλλοντα τὴν ἐγρήγορσιν κατὰ τῶν τοῦ διαβόλου ἐπιβου-
ἐφεσ. 6. 14.
1. πέρ. 5. 8. λῶν· « Νήψατε, λέγει, γρηγορήσατε, ὅτι ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος, περιπατεῖ, ζητῶν, τίνα καταπίη ». Ἐκ τούτου δὲ συμπεραίνω, ὅτι ὁ θεός, ὅταν βλέπῃ ἡμᾶς γρηγοροῦντας διὰ τὴν σωτη-

ρίαν ἡμῶν, τότε ἐγχειρίζει ἡμῖν τὰ ὅπλα, περὶ ὧν λαλεῖ ὁ Παῦλος. Ἐὰν στοχασθῇς προσεκτικῶς, καὶ παρατηρήσῃς μετ' ἀκριθείας τῆς ἐγρηγόρσεως τὰ ἰδιώματα, ὁμοίως καὶ τῆς νήψεως, ἥτις ἐγρήγορσιν σημαίνει, βλέπεις, ὅτι, ὅστις γρηγορεῖ ὑπὸ θεοῦ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ, ἐκεῖνος καθοπλίζεται μετὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Παύλου καλουμένης πανοπλίας.

Τί ἄλλο εἰσὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Παύλου ὀνομαζόμενα ὅπλα, εἰμὴ αἱ θεῖαι καὶ μεγάλαι ἀρεταί; Ὁ θυρεός ἐστίν ἡ πίστις, ἡ περικεφαλαία ἐστίν ἡ ἐλπίς, ὁ θώραξ ἐστίν ἡ δικαιοσύνη, ἡ μάχαιρα τοῦ πνεύματος ἐστίν ἡ διδασκαλία τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ, ἡ ζώνη ἐστίν ἡ σωφροσύνη, τὰ ὑποδήματά ἐστίν ἡ διὰ τὰ καλὰ ἔργα προθυμία, καὶ αὕτη δὲ ἡ στάσις τὸ ἀμετακίνητόν ἐστιν ἀπὸ τῶν ὀρθῶν δογμάτων τῆς πίστεως, καὶ ἡ ἐπιμονὴ εἰς τῆς ἀρετῆς τὴν ἐργασίαν. Βλέπε δὲ, πῶς ἡ ἐγρήγορσις γίνεται τῶν ἀρετῶν πρόξενος. Ἡ ἐγρήγορσις σημαίνει ἀγρυπνίαν, προσοχὴν, ἐπιμέλειαν, παρατήρησιν. Ὁ ἐγρήγορος οὖν ἄνθρωπος, ὅταν βλέπῃ τὰ κτίσματα, οὐ παραβλέπει αὐτὰ, ὡς ὁ νυσταλέος καὶ ἀμελής, ἀλλὰ μετὰ προσοχῆς

μεγάλῃ παρατηρεῖ καὶ περιεργάζεται ὅσα εἰς αὐτὰ ἀνήκουσιν· ὑφοῖ τὰ ὄμματα εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ βλέπων σώματα φωτοφόρα, παρατηρεῖ, ὅτι κατὰ τὸν ἀριθμὸν εἰσὶν ἄμετρα, κατὰ τὸ μέγεθος ἄνισα, κατὰ τὴν μεταξὺ ἀλλήλων ἀπόστασιν ἀνισοδιάστατα, κατὰ τὴν φεγγοδολίαν καὶ τὴν τοῦ φωτὸς λαμπρότητα, ἀλλήλων διαφέροντα· καταβιδάζει τὰ ὄμματα εἰς τὴν γῆν, καὶ περιεργάζεται τὸ πολύμορφον τῶν πετεινῶν, τῶν ἐντόμων, τῶν τετραπόδων, τῶν ἐρπετῶν, τῶν χερσαίων, τῶν ἐνύδρων, τῶν ἀμφιβίων, τῶν ζωοφύτων· τὸ πολυποίκιλον τῶν χόρτων, τῶν θάμνων, τῶν δένδρων, τῶν ἀνθέων, τῶν καρπῶν, τῶν σπερμάτων· τὸ πολυειδὲς τῶν ὀρυκτῶν, τῶν πεπετρωμένων, τῶν κρυφαλλίνων, τῶν λίθων, τῶν μετάλλων, τῶν ἡμιμετάλλων· τὸν μετασχηματισμὸν τοῦ ὕδατος εἰς θαλάσσας, εἰς ποταμούς, εἰς φρέατα, εἰς πηγὰς, εἰς λίμνας, εἰς χειμάρρους, εἰς βροχὴν, εἰς χιόνα, εἰς χάλαζαν, εἰς δρόσον, εἰς πάχνην· παρατηρεῖ τῶν κτισμάτων τὰ ἰδιώματα τὰ κοινὰ καὶ τὰ ἴδια, τὰς τούτων κινήσεις, τὴν τούτων συνάφειαν καὶ τὸν σύνδεσμον, ἐξ οὗ ὁ σύμπας κόσμος συνίσταται, στρέφει τὰ ὄμματα εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ περιεργαζόμενος τὴν τούτου λογικὴν δύναμιν, τὰ ἐπιτηδεύματα, τὴν τούτου ἐξουσίαν καὶ κυριότητα, διακρίνει, ὅτι αὐτός ἐστι τὸ ἐξαίρετον πάντων τῶν ἐπιγείων κτισμάτων, αὐτός ἐστι τῶν ἐπιγείων ὁ βασιλεὺς.

Ταῦτα παρατηρῶν ὁ ἐγρήγορος ἄνθρω-

πος, οὐκ ἐξίσταται, οὐδὲ ἀτονεῖ, οὐδὲ νυσάζει, ἀλλ' ἀκολουθῶν τὰς παρατηρήσεις, προάγει τὴν περιέργειαν αὐτοῦ περαιτέρω. Τίς ἐποίησε, λέγει, ταῦτα πάντα; Τίς ἔδωκε τὰ κοινὰ καὶ ἴδια ἰδιώματα εἰς τὰ κτίσματα; τίς ἔδωκεν εἰς τὸν ἥλιον δύο ἅμα κινήσεις, τὴν ἡμερήσιον, δι' ἧς φέρεται κυκλικῶς, καὶ τὴν ἐτήσιον, ἐξ ἧς ἐκκλίνων ἐκ τοῦ ἰδίου κύκλου φέρεται σπειροειδῶς; τίς κατὰ πᾶν τρίμηνον λέγει εἰς αὐτόν, παῦσον τὴν ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν φορὰν σου, καὶ ἐπίστρεψον εἰς τὰ ὀπίσω· ὁ δὲ, ὑπακούων καὶ ἐπιστρέφων, ποιεῖ τοὺς τέσσαρας καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ; τίς συνάγει καὶ ἐπιστρέφει εἰς αὐτόν τὸ φῶς, τὸ ἐξ αὐτοῦ χεόμενον, καὶ πληροῦν τὸν μεταξὺ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς τόπον, ὥστε τοσοῦτους αἰῶνας οὐδὲ αὐτός, οὐδὲ τὸ φῶς αὐτοῦ ἐξέλιπεν, οὐδὲ ἡλαττώθη, οὐδὲ ἡσθένησε; τίς ἀναχαιτίζει τῆς θαλάσσης τὰ κύματα, καὶ συντρίβει τὴν φοδερὰν αὐτῶν ὁρμὴν, ἵνα μὴ τὴν γῆν καλύψωσι; τίς εἶπεν αὐτῇ, ὡς λέγει ὁ Ἰώβ· « Μέχρι τούτου ἐλεύσῃ, καὶ οὐχ ὑπερ-
» ἔβησῃ, ἀλλ' ἐν σεαυτῇ συντριβήσεται σου
» τὰ κύματα »; τίς ἔδωκεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τόσας γλώσσας, τόσας ἐπιστήμας, τόσας τέχνας, τόσῃ νόησιν, τόσῃ σοφίαν, τόσῃ ἐφεύρεσιν, ὥστε δι' αὐτῶν καὶ ὡς προνοητῆς προβλέπει, καὶ ὡς δημιουργὸς οἰκοδομεῖ, καὶ ὡς ἀγαθὸς ἀγαθοποιεῖ, καὶ ὡς ἐξουσιαστῆς δεσπόζει τῶν ἐπιγείων κτισμάτων; τίς διαφυλάττει τόσους αἰῶνας ἀμετάβλητα καὶ ἀναλλοίωτα, τὰ ἰδιώματα παντὸς κτίσματος; Τὴν περιέργειαν ταύ-

ἰωβ. 38,
11.

τὴν προάγει καὶ ἐπεκτείνει, ὅσον θέλει καὶ
βούλεται· ἐκ ταύτης δὲ ἀναγκάζεται νοῆ-
σαι καὶ συμπεράναι, ὅτι ἐστὶ ποιητὴς
τούτων ἀόρατος, παντοδύναμος, πάνσοφος,
προνοητικώτατος, πανυπερτέλειος. Ὅσον
δὲ περισσότερον περιεργάζεται τῶν κτι-
σμάτων τὸ πλῆθος, τὸ μέγεθος, τὸ κάλλος,
τὴν ἀναλογίαν, τὴν χρησιμότητα, τὴν
μεταξὺ ἀλλήλων σχέσιν, τὸ τῶν ἰδιωμάτων
αὐτῶν ἀμετάβλητον, τόσον περισσότερον
μανθάνει τοῦ θεοῦ τὴν μεγαλειότητα, τὴν
δόξαν, τὰς ὑπερτελείους τελειότητας· διότι

ψαλ. 18. « Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν θεοῦ, ποιή-
1, 2. » σιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στε-
» ρεῖωμα· ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐρεῦγεται ῥῆμα,
» καὶ νύξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γινῶσιν » τὰ

αὐτ. 4. κτίσματα· « Οὐκ εἰσὶ λαλιαὶ, οὐδὲ λόγοι,
» ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν »·
» ἀλλ' εἰσὶ πράγματα ὁρατὰ καὶ αἰσθητὰ,
λαλοῦντα εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης,
καὶ ἀναγγέλλοντα πανταχοῦ τὴν ἄπειρον
δύναμιν, καὶ τοὺς ὑπερτελείους τῆς θεότη-
τος χαρακτῆρας ἐξ αὐτοῦ τοῦ καιροῦ, καθ'
ῥομ. 1. ὃν ἐκτίσθη ὁ κόσμος· « Τὰ γὰρ ἀόρατα
20. » αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμα-
» σιν αὐτοῦ νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε
» αἰδὶς δύναμις καὶ θεϊότης ». Τοῦτο δὲ
οὕτως ἐγένετο, ἵνα μηδεμίαν πρόφασιν ἄ-
πιστίας ἔχωσιν οἱ ἄπιστοι· « Εἰς τὸ εἶναι
» αὐτοὺς ἀναπολογήτους ». Τὰ κτίσματα
ἀφώνως μαρτυροῦσιν, ὅτι ἔχουσι ποιητὴν
πανυπερτέλειον· ἡ δὲ τούτων μαρτυρία ἐστὶ

ψαλ. 18. « Μαρτυρία Κυρίου πιστῇ, σοφίζουσα νήπια ».
8. Ἀκούετε, τί μανθάνει, ὅστις ἀφιερώσει τὴν

ἐγρήγορσιν αὐτοῦ οὐχὶ εἰς τὰ εὐτελῆ καὶ
μάταια τοῦ κόσμου πράγματα, ἀλλ' εἰς τὰ
μεγάλα καὶ ὑπερένδοξα τοῦ θεοῦ ἔργα·
βλέπετε, πῶς ἡ τοιαύτη ἐγρήγορσις ὁδηγεῖ
ἡμᾶς εἰς τὴν μεγάλην καὶ θεμελιώδη ἀρετὴν,
εἰς τὴν πηγὴν τῶν ἀρετῶν, ἥτις ἐστὶν ἡ
πρὸς τὸν θεὸν πίστις· Καὶ μὴ θαυμάζετε,
μηδὲ ἀπιστῆτε, ταῦτα ἀκούοντες, διότι καὶ
ὁ Μελχισεδέκ ὁ ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου,
καὶ ὁ Ἀβραάμ, ὁ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ
προπάτωρ, γρηγορήσαντες, καὶ τῶν ἀστέ-
ρων τὰς κινήσεις παρατηρήσαντες, καὶ
περιεργασθέντες, ἐγνώρισαν τὸν ἀληθινόν
θεόν, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, καὶ εἰδω-
λολάτραις εἶχον πατέρας· μὴ θαυμάζητε,
μηδὲ ἀπιστῆτε, διότι οἱ γρηγοροῦντες καὶ
τοιουτοτρόπως τὰ κτίσματα περιεργαζόμε-
νοι, φωτίζονται ὑπὸ τοῦ θείου φωτός· διὰ
τοῦτο δὲ μακαρίζων αὐτοὺς ὁ προφητὰναξ,
ἔφαλλε· « Μακάριοι οἱ ἐξερευνῶντες τὰ
» μαρτύρια αὐτοῦ, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐκζητή-
» σουσιν αὐτόν ».

Ἀφοῦ δὲ ὁ ἐγρήγορος ἄνθρωπος, τὴν εἰς
θεὸν πίστιν δεξάμενος, πιστεύσῃ, ὅτι πᾶσα
τελειότης ἐν τῷ θεῷ ἐστίν, ἐπομένως δὲ καὶ
ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ φιланθρωπία, τότε πεί-
θεται, ὅτι οὐκ ἐγκατέλιπεν ὁ θεὸς τὸ ἐξαί-
ρετον πάντων τῶν κτισμάτων, ἥγουν
τὸν ἄνθρωπον, ἀπρονόητον καὶ ἄνομον,
ἀλλὰ καθὼς ἔβαλεν εἰς πάντα τὰ κτίσματα
ὅρους ἀμετατρέπτους, καὶ εἰς τὴν φύσιν
ἐνὸς ἐκάστου ἀναλόγου, ἵνα μὴ ἀτάκτως
φερόμενα, συγχέωσι τὴν τοῦ παντός εὐ-
κοσμίαν, οὕτω καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον ὥρισε

ὁρ. Ἀθαν.
ιστορ. περὶ
Μελχισ. 3.
Κεδρην. 3.
Γεν. 14, 5.
7, 8.

ψαλ. 118
2.

σωτηριώδεις νόμους κατὰ ἀναλογίαν τῆς λογικῆς αὐτοῦ φύσεως, ἵνα μὴ κακῶς μετερχόμενος τῆς γνώμης αὐτοῦ τὸ ἐλεύθερον, διαφθείρῃ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τὴν εὐταξίαν. Ζητεῖ οὖν πανταχοῦ τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους θείαν νομοθεσίαν· περιεργάζεται τῶν φιλοσόφων τὰ συστήματα· ἀλλ' ἐν αὐτοῖς εὐρίσκει ὑπερβάλλουσαν ἀκαταστασίαν· βλέπει, ὅτι ὅσοι φιλόσοφοι, τόσα συστήματα, τὸ ἐν τῷ ἑτέρου ἀναιρετικόν, πάντα δὲ ὑποθετικά, ἀναπόδεικτα, ἀτελῆ, ἀνάξια τῆς τοῦ θεοῦ μεγαλειότητος καὶ δικαιοσύνης καὶ ἀγαθότητος. Παρατηρεῖ τὰς νομοθεσίας τινῶν πλάνων ἀνθρώπων, καὶ συναντᾷ ἐν αὐταῖς ἀδικίας, αἰσχρουργίας, μωρολογίας, νοήματα ἀνάξια οὐ μόνον τοῦ ὑπερτελείου θεοῦ, ἀλλὰ καὶ παντὸς λογικοῦ καὶ διακριτικοῦ ἀνθρώπου· ἀνοίγει τὰς θείας γραφάς, καὶ περιεργαζόμενος ὅσα αὐταὶ διδάσκουσι περὶ πίστεως, ἐξίσταται, ἀναγινώσκων ὀνόματα, εἰς τὸ ὑπεράρχιον ὄν καταλληλότατα, νοήματα, διὰ τὸ ὕψος αὐτῶν ἐκπλήττοντα, χαρακτῆρας, εἰς μόνον τὸν ἀληθινὸν θεὸν πρέποντας. Παρατηρῶν δὲ τοὺς ἐν αὐταῖς νόμους, βλέπει τὴν ἀληθεῖαν καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν ἀγιωσύνην· βλέπει, ὅτι οἱ νόμοι οὗτοι ἀναβιβάζουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τῆς τελειότητος τὴν κατάστασιν· ἐνὶ λόγῳ, βλέπει ἐν αὐταῖς ἐκείνον τὸν θεόν, ὃν εἶδεν, ὡς ἐν κατόπτρῳ, ἐν τοῖς κτίσμασι· ταῦτα δὲ βλέπων, πείθεται, ὅτι ὅστις ἐδημιούργησε τὴν κτίσιν, ἐκεῖνος παρέδωκε καὶ τὰς ἁγίας γραφάς· πείθεται, καὶ ἐκφωνεῖ· εἰς

καὶ ὁ αὐτός ἐστιν ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου, καὶ ὁ ποιητὴς τῶν ἁγίων γραφῶν.

Ἐρευνᾷ οὖν τὰς γραφάς οὐχ ὡς ἀνθρώπων συγγράμματα, ἀλλ' ὡς τοῦ θεοῦ λόγια· ἐν αὐταῖς δὲ ἀκούει τὸν ἀψευδέστατον θεὸν ὑποσχόμενον καὶ λέγοντα· « Ὅτι ἐπ' » ἐμὲ ἤλπισε, καὶ ῥύσομαι αὐτόν· σκεπάσω » αὐτόν, ὅτι ἔγνω τὸ ὄνομά μου· ἐπικαλέ- » σεται πρὸς με, καὶ εἰσακούσομαι αὐτοῦ, » μετ' αὐτοῦ εἼμι ἐν θλίψει, ἐξελοῦμαι αὐ- » τόν, καὶ δοξάσω αὐτόν· μακρότητα ἡμερῶν » ἐμπλήσω αὐτόν, καὶ δεῖξω αὐτῷ τὰ » σωτήριόν μου. » Ἡ ὑπόσχεσις αὕτη ἐνδύει αὐτόν τὴν « περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου »· τουτέστιν ἐνστάζει εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τῆς σωτηρίας τὴν ἐλπίδα· εἰς αὐτὰ τὰ ἅγια βιβλία ἀναγινώσκων τὸ « δίκαιοι δὲ κληρο- » νομήσουσι γῆν, καὶ κατασκηνώσουσιν εἰς » αἰῶνα αἰῶνος ἐπ' αὐτῆς. » Καὶ τὸ, « δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνθήσει, ὡς ἡ κέρδος ἡ » ἐν τῷ Λιβάνῳ πληθυνθήσεται. » θεωρῶν δὲ καὶ τὸν δικαιοτάτον θεὸν εἰσάγοντα τοὺς δικαίους εἰς τὴν « ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἡ- » τοιμασμένην ὑπὲρ αὐτῶν βασιλείαν, ἐν- » δύεται τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης. » ἀποφασίζει δηλαδὴ, ἵνα δικαιοπραγῇ εἰς πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ· ἐν αὐτοῖς τοῖς τοῦ θεοῦ βιβλίοις εὐρίσκει τὸ εὐαγγελικὸν πρόσταγμα· « Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὁσφύες πε- » ριεζωσμέναι »· ἀκούει δὲ καὶ τὴν θείαν ἐντολὴν· « οὐ μοιχεύσεις » καὶ τῆς ἐντολῆς ταύτης τὴν τελειότητα, « Πᾶς ὁ βλέπων » γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἥδη » ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ».

Ψαλ. 90.
14, 15, 16

Ἐφεσ. 6.
17.

Ψαλ. 36.
29.

Ψαλ. 91.
12.

Ματθ. 25.
34.

Ἐφεσ. 6.
14.

Λουκ. 12.
35.

Ἐξ. 20. 13.

Ματθ. 5.
28.

ἔτι δὲ καὶ τὴν ἀπόφασιν κατὰ τῶν παρα-
 ἔφρ. 13. 4^οβαινόντων αὐτὴν· « πόρνους δὲ καὶ μοιχοὺς
 » κρινεῖ ὁ θεός· » βλέπει δὲ καὶ τὴν ἐλεεινὴν
 τοῦ ἀσώτου υἱοῦ κατὰστασιν· ὅθεν περι-
 ζωννύων τὴν ὁσφύν οὐ μόνον τοῦ σώματος,
 ἔφρ. 6. 14^ο ἀλλὰ καὶ τῆς διανοίας αὐτοῦ διὰ τῆς σω-
 φροσύνης, ἀπέχει ἀπὸ παντὸς εἵδους σαρ-
 κικῆς ἀμαρτίας· ἀκούει ἐν ταῖς γραφαῖς
 πσ. 55. 11^ο τὸν θεόν, λέγοντα· « οὕτως ἔσται τὸ ῥή-
 » μά μου, ὃ ἐὰν ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ στόματός μου,
 » οὐ μὴ ἀποστραφῇ πρὸς με κενόν, ἕως ἂν
 » συντελεσθῇ ὅσα ἠθέλησα, καὶ εὐδοώσω
 » τὰς ὁδοὺς σου, καὶ τὰ ἐντάλματά μου ».
 Θαυμάζων δὲ τὴν δύναμιν τοῦ ῥήματος
 ἔφρ. 6. 17^ο τοῦ θεοῦ, ἀναδέχεται· « Τὴν μάχαιραν τοῦ
 » πνεύματος », τουτέστιν, ἀφιεροῦται εἰς
 τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἀκρόασιν τῶν λόγων
 τοῦ θεοῦ· ἀναγινώσκει μὲν ἐν αὐταῖς τὸ,
 Λουκ. 12. 35^ο Ἔστωσαν ὑμῶν « οἱ λύχνοι καίόμενοι »·
 βλέπει δὲ καὶ τὴν καταδίκην τοῦ ὀκνηροῦ
 Ματθ. 25. 26^ο δούλου, τοῦ κρύψαντος τὸ τάλαντον, ἵνα
 οὖν μὴ καταδικασθῇ ὡς ἐκεῖνος, ὑποδύει
 ἔφ. 6. 15^ο τοὺς πόδας αὐτοῦ « Ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ εὐ-
 » αγγελίου τῆς εἰρήνης », ἡγουν ἀναλαμβά-
 νων ζέουσιν προθυμίαν, τρέχει τῶν ἀρετῶν
 τὸν δρόμον. Παρατηρῶν δὲ καὶ ταῦτα τοῦ
 Ματθ. 10. 33^ο θεοῦ τὰ λόγια· « Ὅστις δ' ἂν ἀρνήσεται με
 » ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι
 » αὐτὸν καὶ γὰρ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου,
 Λύτ. 22^ο » τοῦ ἐν οὐρανοῖς· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος,
 » οὗτος σωθήσεται »· συμπεραίνει, ὅτι
 ἔφρ. 6. 14^ο ταῦτα διδάσκουσι τὸ, « Στῆτε οὖν », τὴν
 σταθερὰν δηλονότι καὶ ἐπίμονον γνώμην ἐν
 τῇ ὁμολογίᾳ τῆς ἀληθείας τῶν ὀρθῶν τῆς

πίστεως δογμάτων, καὶ τὸ ἀμετάβλητον
 τῆς προαιρέσεως εἰς τὰ τῆς ἀρετῆς κατορ-
 θώματα.

Βλέπετε οὖν, πόσον θαυμαστά εἰσι τῆς
 ἐγρηγόρσεως τὰ ἔργα· ἡ ἐγρηγόρσις ὁδηγεῖ
 πρὸς τὴν πίστιν, ἡ πίστις ἀνοίγει τὰς
 θείας γραφάς, αἱ θεῖαι γραφαὶ ἐνδύουσιν
 ἡμᾶς τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, περὶ ἧς ἔφρ. 6. 11^ο
 ἐλάλησεν ὁ Παῦλος, διὰ δὲ τῆς θείας πανο-
 πλίας λαμβάνομεν τῆς νίκης τὰ τρόπαια
 κατὰ τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν ἡμῶν, διὰ δὲ
 τὴν τοιαύτην νίκην δίδωσιν ἡμῖν ὁ θεός
 βραβεῖον τὴν κληρονομίαν τῆς αἰωνίου αὐτοῦ
 βασιλείας. Μεγάλη ἀληθῶς καὶ ἀναγκαία
 πρὸς τὴν σωτηρίαν ὑμῶν ἡ ἀρετὴ τῆς ἐγρη-
 γόρσεως· διὰ τοῦτο δὲ καὶ διὰ παραβολῶν,
 καὶ διὰ παραδειγμάτων, καὶ διὰ μακαρι-
 σμῶν, καὶ διὰ προστακτικῶν παραγγελμά-
 των ἐνομοθέτησεν αὐτὴν ὁ τοῦ κόσμου δη-
 μιουργὸς καὶ σωτὴρ.

Διὰ τῆς παραβολῆς τῶν δέκα παρθένων
 ἔδειξεν ὁ Κύριος, πόσον ἀναγκαία ἐστὶ πρὸς
 τὴν σωτηρίαν ἡ ἐγρηγόρσις. Πέντε, λέγει,
 ἔξ αὐτῶν τῶν παρθένων ἦσαν φρόνιμοι, καὶ Ματθ. 25. 2^ο
 πέντε μωραὶ. Ποίαν δὲ φρόνησιν βλέπομεν
 εἰς τὰς φρονίμους; τὴν προσοχὴν καὶ τὴν
 ἐπιμέλειαν. Ποίαν μωρίαν εἰς τὰς μωράς;
 τὴν ἀπροσεξίαν καὶ τὴν ἀμέλειαν· « Αἱ δὲ Λύτ. 3. 4^ο
 » μωραὶ (διὰ τὴν ἀμέλειαν αὐτῶν), λαβοῦσαι
 » τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ'
 » ἑαυτῶν ἔλαιον· αἱ δὲ φρόνιμοι (ἐπιμελη-
 » θεῖσαι), ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις
 » αὐτῶν μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν ». Ἐν
 δὲ τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς ἦλθε, λέγει, ὁ

Αὐτ. 10. » νυμφίος, καὶ « αἱ μὲν ἑτοιμοὶ », ἤγουν αἱ προσεκτικαὶ καὶ ἐγρηγόροι « εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους »· εἰς δὲ τὰς λοιπὰς, τὰς ἀμελεῖς καὶ ὀκνηράς, ἐκλείσθη τοῦ θεοῦ νυμφῶνος ἡ θύρα, καὶ δὲ ἔκραζον δεόμεναι καὶ λέγουσαι· « Κύριε, Κύριε, ἀνοίξον ἡμῖν »· ἀπεκρίθη ὁμοῦς εἰς αὐτὰς ὁ Κύριος· « Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς ». Ἐβεβαίωσε δὲ ὁ Κύριος, ὅτι ἡ ἐγρηγόρσις ἔσωσε τὰς πέντε φρονίμους, ἡ δὲ ἀμέλεια ἐξέρησε τῆς θείας βασιλείας τὰς πέντε μωράς· διότι μετὰ τὴν διήγησιν ταύτης τῆς παραβολῆς ἐξεφώνησε ταῦτα τὰ ἐμφαντικὰ λόγια·

Αὐτ. 13. « Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἶδατε τὴν ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται ». Τὸ αὐτὸ δὲ ἐδίδαξε διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ γεωργοῦ· ἔσπειρε, λέγει,

Ματθ. 13. ὁ γεωργὸς « Καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ »· ὅταν δὲ οἱ συγγεωργοὶ αὐτοῦ ἐκοιμῶντο, τότε ὁ ἐχθρὸς ἔσπειρε τὰ ζιζάνια μεταξὺ τοῦ σίτου· « Ἐν δὲ τῷ καθεύδειν » τοὺς ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἔσπειρε ζιζάνια ἀνά μέσον τοῦ σίτου, καὶ ἀπῆλθεν ». Ἀκούετε, πότε ὁ ἐχθρὸς σπείρει τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν; ὅταν κοιμώμεθα· « Ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους »· τί ἄλλο δὲ ἐστὶν οὗτος ὁ ὕπνος, εἰμὴ τὸ ἐναντίον τῆς ἐγρηγόρσεως. Ὅταν οὖν οὐδὲ γρηγορῶμεν, οὐδὲ προσέχωμεν, τότε οἱ δαίμονες λαμβάνοντες χώραν, βλάπτουσι τὴν ψυχὴν ἡμῶν. Καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος δὲ τοῦ οἰκοδεσπότου καὶ τοῦ κλέπτου ἐδίδαξεν ὁ Κύριος τῆς ἐγρηγόρσεως τὴν δύ-

ναμιν. Ἐὰν ὁ οἰκοδεσπότης ἐγνώριζε, ποίαν ὥραν ἔρχεται ὁ κλέπτης, ἡγρύπνει, λέγει, καὶ προσεῖχε, καὶ ἐνεμπόδιζεν αὐτόν, ἵνα μὴ διαφθείρῃ τὸν οἶκον αὐτοῦ· « Εἰ ἦδει ὁ οἰκοδεσπότης, ποία Ματθ. 24, 43. » φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν » ἂν, καὶ οὐκ ἂν εἶασε διορυγῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ». Ἀκούεις; « Ἐγρηγόρησεν » ἂν, λέγει, καὶ οὐκ ἂν εἶασεν »· ὥστε ἡ ἐγρηγόρσις ἐμποδίζει τοῦ κλέπτου τὴν βλάβην. Καθὼς οὖν, ὅταν ὁ οἰκοδεσπότης γρηγορῇ, ἐμποδίζει τὸν κλέπτην, ἵνα μὴ διορύξῃ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὁ χριστιανὸς, ὅταν γρηγορῇ, ἐμποδίζει τὸν διάβολον, καὶ οὐκ ἀφήσιν αὐτόν βλάψαι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ· καθὼς δὲ ὁ οἰκοδεσπότης, ἐπειδὴ οὐ γνωρίζει, ποίαν ὥραν ἔρχεται ὁ κλέπτης διορύξει τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἀνάγκη ἐστίν, ἵνα διὰ παντὸς προσέχη, οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ οὐκ οἶδαμεν, πότε ὁ σατανᾶς ἔρχεται πειράζει ἡμᾶς, ἀνάγκη ἐστίν, ἵνα πάντοτε γρηγορῶμεν· ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον τοῦτο οὐκ οἶδαμεν, ἀλλ' οὐδὲ ποία ἐστὶν ἡ ὥρα τοῦ θανάτου ἡμῶν, οὐδὲ ποίαν ὥραν ὁ Κύριος ἔρχεται κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· διὰ τοῦτο πολλῶ μᾶλλον ἡμεῖς πρέπον ἐστίν, ἵνα ἀγρυπνῶμεν καὶ προσέχωμεν. Τοῦτο δὲ σημαίνουσι ταῦτα τὰ σωτηριώδη λόγια· « Διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς Αὐτ. 41, » γίνεσθε ἑτοιμοὶ· ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. » Ἀκούσατε δὲ καὶ τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ περὶ τῆς ἐγρηγόρσεως· γίνεσθε, λέγει, τόσοι ἀγρυπνοὶ καὶ προσεκτικοί, ὅσον

ἐκεῖνοι οἱ δοῦλοι, οἵτινες περιμένουσι τὸν κύριον αὐτῶν, ἵνα, ὅταν ἐπιστρέψας ἐκ τῶν γάμων, καὶ ἐλθὼν, κρούσῃ τὴν θύραν, εὐθὺς χωρὶς τινος ἀναβολῆς ἀνοίξωσιν αὐτῷ.

Λουκ. 12.
36, 37.

« Καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις, προσδεχομένοις » τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσῃ ἐκ τῶν » γάμων, ἵνα, ἐλθόντος καὶ κρούσαντος, » εὐθὺς ἀνοίξωσιν αὐτῷ ». Ταῦτα δὲ εἰπὼν, ἐμακάρισε τοὺς οὕτω γρηγοροῦντας. « Μακάριοι, εἶπεν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς » ἐλθὼν ὁ κύριος, εὐρήσει γρηγοροῦντας ».

Ἀγαπητοί μου χριστιανοί, ἐγὼ καλῶς γνωρίζω, ὅτι πάντες ἀπὸ μεγάλου ἕως μικροῦ γρηγοροῦμεν, καὶ ἐσμέν δραστήριοι καὶ προσεκτικώτατοι· ἀλλὰ διὰ τί; διὰ πράγματα μικρὰ καὶ εὐτελέστατα. Προσέχω καὶ παρατηρῶ μετὰ μεγάλης ἀκριθείας καὶ τὰ ἔργα καὶ τὰ λόγια, καὶ αὐτὰ τὰ νεύματα τοῦ ἐχθροῦ μου, ἵνα μὴ προξενήσῃ μηδὲ μικροτάτην βλάβην εἰς τὸ σῶμα, ἢ εἰς τὰ ὑπάρχοντα, ἢ εἰς τὴν τιμὴν μου. Ὁ ἐχθρὸς μου ὁ σατανᾶς καθ' ἐκάστην ὥραν διὰ τῶν πονηρῶν αὐτοῦ λογισμῶν φθείρει τὸν νοῦν μου, πᾶσαν ὥραν ρίπτει τὰ πεφυρωμένα αὐτοῦ βέλη, καὶ τραυματίζει τὴν ψυχὴν μου, πᾶσαν ὥραν συνωθεῖ με εἰς τὰ ἁμαρτήματα, τὰ ποιοῦντά με ὄνειδος ἀνθρώπων, καὶ ἐξουθένημα λαοῦ· ἐγὼ δὲ ὡς κωφὸς καὶ τυφλὸς καὶ ἀναίσθητος οὐδὲ ἀκούω, οὐδὲ βλέπω, οὐδὲ αἰσθάνομαι, ἀλλὰ μεθ' ἡδονῆς ὑποδέχομαι τὰς αἰσχυρὰς αὐτοῦ ἐνθυμήσεις, καὶ ἀνοίγω τὰς αἰσθήσεις μου, ἵνα εὐκόλως τραυματίζῃ με, καὶ τρέχω ὀπίσω εἰς τὰ θελήματα αὐτοῦ, ἵνα ὡς θέλει

ὑποσκελίσῃ με· αὐτὸς μὲν βλάπτει με βλάβην ἀθάνατον, ἐγὼ δὲ κοιμῶμαι ἡσυχος τὸν ὕπνον τοῦ θανάτου μου. Πάντες μετὰ ἐπιμελείας προσέχομεν· ἀλλὰ διὰ τί; διὰ πράγματα εὐτελεῖ, καὶ τῆς προσοχῆς ἡμῶν ἀνάξια· ἐκεῖνος γρηγορεῖ, ἵνα ἐτοιμάσῃ τροφὰς καὶ ποτὰ, οὐχὶ ὅσα ζητεῖ ἡ ἀνάγκη τοῦ σώματος, ἀλλ' ὅσα ἐγείρουσι τῆς πολυφαγίας καὶ πολυποσίας τὴν ὀρεξίν· ἐκεῖνος ἐπιμελεῖται, ἵνα κατασκευάσῃ ἐνδύματα, οὐχ ὅσα ἀναγκαῖά εἰσι πρὸς σκέπην καὶ περίθαλψιν τοῦ σώματος, ἀλλ' ὅσα καθ' ἐκάστην σχεδὸν ἡμέραν ἐπινοεῖ ἢ ματαιοφροσύνη τῶν ἀνθρώπων· ὁ ἄλλος ἀγρυπνεῖ, ἵνα οἰκοδομήσῃ οἶκον, οὐχὶ τὸν εἰς κατοίκησιν καὶ ἄνεσιν αὐτοῦ ἀρμόζοντα, ἀλλὰ τὸν πολυώροφον καὶ πολυτάλαντον, τὸν περιττὸν καὶ μάταιον, τὸν ὑπὸ τοῦ κόσμου θαυμαζόμενον. Πάντες προσέχομεν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ μετὰ πάσης ἐγρηγόρσεως ἐπιμελούμεθα· ἀλλὰ διὰ τί; διὰ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, τὰ πρόσκαιρα καὶ ὀλιγοχρόνια, διὰ ἐκεῖνα, ὅσα σήμερον ἔχομεν, καὶ αὔριον ἡμεῖς μὲν ἀποθήσκομεν, ἄλλοι δὲ κληρονομοῦσι. Πόσῃν προσοχὴν ἔχομεν, ἵνα συνάξωμεν ἀργύρια; πόσῃν ἐπιμέλειαν, ἵνα πολυπλασιάσωμεν τὰ ὑπάρχοντα; πόσῃν ἐγρηγόρτιν, ἵνα προβιβάσθωμεν εἰς τὰ κοσμικὰ ἀξιώματα; πόσῃν παρατήρησιν, ἐνίοτε καὶ διὰ μίαν σπιθαμὴν γῆς, καὶ διὰ ἓνα ὄβολον, καὶ δι' ἓν σκύβαλον; ἀλλὰ διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς ἡμῶν, διὰ τὰ ἐπουράνια ἀγαθὰ, διὰ τὴν κληρονομίαν τῆς αἰωνίου βασιλείας τοῦ θεοῦ οὐδεμία, οὐδὲ

ἐπιμέλεια, οὐδὲ προσοχή, οὐδὲ ἐγρήγορσις· ἐκ τούτου γινόμεθα παίγνιον τοῦ διαβόλου, ἐκ τούτου περιπίπτομεν εἰς τόσας ἀδικίας καὶ ἀνομίας, ἐκ τούτου κοιμώμεθα ὡς ἀναίσθητοι ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, ἕως οὗ ἔλθῃ ὁ θάνατος, ἀρπάξῃ ἡμᾶς χωρὶς μετανοίας, χωρὶς ἐπιστροφῆς καὶ διορθώσεως.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ πολυεύσπλαγχνος καὶ φιλανθρωπότατος, ὅστις γνωρίζει, πόσον ἀναγκαία ἐστὶν ἡ ἐγρήγορσις διὰ τὴν σωτηρίαν πάντων τῶν ἀνθρώπων, οὐ μόνον ἐλάλησε πολλὰ περὶ ἐγρηγόρσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τρόπον ἀσυνήθους τὰ περὶ αὐτῆς ἐνομοθέτησε· πάντα τὰ θεῖα αὐτοῦ προστάγματα κοινὰ εἰσιν, ὑπὲρ πάντων ἐκήρυξεν αὐτὰ, εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἀρμόζουσιν· ὅταν ὁμῶς ἔδωκε τὴν ἐντολὴν τῆς ἐγρηγόρσεως, τότε εἶπε φανερά, ὅτι παραγγέλλει αὐτὴν εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, « ἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι » λέγω· γρηγορεῖτε ».

Μάρκ. 13.
37.

Ἄνθρωποι οὖν, ὅσοι εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν πιστεύετε, ἀκούσατε, τί αὐτὸς λέγει πρὸς πάντας· « πᾶσι λέγω· γρηγορεῖτε. » Καὶ εἰς ὑμᾶς οὖν, ὧ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες καὶ ἄρχοντες τῆς γῆς, λέγει ὁ Κύριος, γρηγορεῖτε· ἐπειδὴ ὑμεῖς ἐξουσιάζετε καὶ διοικεῖτε πλῆθος ἀνθρώπων, εἰς ὑμᾶς περισσώτερον ἀρμόζει τοῦ Κυρίου ἡ ἐντολή· διότι, ὅταν ὑμεῖς ἀγρυπνῆτε καὶ προσέχητε, τότε εὐτυχοῦσι καὶ σώζονται πάντες οἱ ὑπήκοοι ὑμῶν· ὅταν δὲ νυσάζετε καὶ ἀμελῆτε τὴν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ φροντίδα, τότε πάσχει καὶ δυστυχεῖ ὅλος ὁ

ὑπήκοος λαός. Κριταὶ, ὅσοι καθήμενοι εἰς τὰ κριτήρια κρίνετε, καὶ εἰς ὑμᾶς λέγει ὁ Κύριος, « γρηγορεῖτε »· γρηγορεῖτε· παρατηροῦντες τοὺς νόμους, ζητοῦντες τὴν ἀλήθειαν, κρίνοντες δικαίαν κρίσιν· μὴ ἀμελῆτε, ἵνα μὴ ὑπὸ τῆς ἀμελείας ὑμῶν ἀναβάλληται ἡ ἀπόφασις, καὶ ζημιῶνται οἱ κρινόμενοι· προσέχετε, ἵνα μὴ προχωρήσῃ εἰς τὴν αὐλὴν ὑμῶν ἡ δωροδοκία, καὶ ἵνα μὴ ἐχθρα, μὴ φιλία, μὴ θυμὸς, μὴ μεσιτεία θολώσῃ τὴν τοῦ νοῦς ὑμῶν διάκρισιν· προσέχετε, ἵνα μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν κρίσιν ἡ ἀδικία· « ὅτι ἡ κρίσις » τοῦ θεοῦ ἐστὶν. « Πᾶσι », λέγω, εἶπεν ὁ Κύριος· καὶ εἰς ὑμᾶς, ὧ ἄνθρωποι, ὅσοι μετέρχεσθε τὰς πραγματείας ἢ τὰς τέχνας, λέγει ὁ Κύριος, γρηγορεῖτε, ἵνα μὴ εἰσέβῃ οὐδὲ ἀπάτη εἰς τὰ συναλλάγματα, οὐδὲ ψεῦδος εἰς τὰ πωλούμενα καὶ ἀγοραζόμενα, οὐδὲ δολιότης οὐδὲ ἀμέλεια εἰς τὰ ἐργόχειρα· γρηγορεῖτε, ἵνα κρατῆτε πάντοτε « Ζυγὰ δίκαια καὶ σταθμία δί- » καὶ α. Νέοι, γρηγορεῖτε, ἵνα καταδαμάζετε τῆς νεότητος τὴν φλόγα· γέροντες γρηγορεῖτε, ἵνα μετὰ ὑπομονῆς βαστάζητε τοῦ γηρατειοῦ τὰς ἀσθενείας· πατέρες καὶ μητέρες μὴ ἀμελῆτε, ἀλλὰ γρηγορεῖτε, παιδαγωγοῦντες τὰ τέκνα ὑμῶν καὶ διὰ τοῦ καλοῦ παραδείγματος, καὶ διὰ τῆς ὀρθῆς συμβουλῆς, καὶ διὰ τῆς ῥάβδου, ὅταν ἡ χρεία τοῦτο ζητῇ· προσέχετε καὶ ἐπὶ τὰ ἔργα καὶ ἐπὶ τὰ λόγια καὶ ἐπὶ τὰς συναναστροφὰς τῶν τέκνων ὑμῶν, ἵνα διευθύνητε αὐτὰ εἰς τὸν φόβον τοῦ θεοῦ καὶ εἰς τῆς

Λευτ. 1.
17.

Λευτ. 19.
36.

ἀρετῆς τὸν δρόμον· ἐξόχως δὲ εἰς ὑμᾶς, ὧς ἐκκλησιαστικοὶ ποιμένες, παραγγέλλει ὁ Κύριος τὴν ἐγρήγορσιν· οὐαὶ ὑμῖν, ἐὰν ὑμεῖς κοιμᾶσθε, ὁ δὲ λύκος, ἡγουν ὁ ἄπιστος ἢ ὁ αἰρετικὸς ἀρπάξῃ καὶ σκορπίξῃ τὰ πρόβατα· οὐαὶ ὑμῖν, ἐὰν ὑμεῖς μὲν ἀμελῆτε, ὁ δὲ σατανᾶς διαφθείρῃ τὰς ψυχὰς, ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανεν· οὐαὶ ὑμῖν, διότι τὸ αἷμα αὐτῶν ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν ἐκζητήσῃ ὁ Κύριος. Χριστιανοί, ὅποιας ἂν εἴστε ἡλικίας, καταστάσεως, τάξεως, ἐπαγγέλματος, ἀκούσατε πάντες

ἰεζ. 3. 18. ὑμῖν, διότι τὸ αἷμα αὐτῶν ἐκ τῶν χει-

τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, διότι εἰς πάντας λέγει, γρηγορεῖτε· μὴ νυστάζετε, ἀλλὰ διώκετε τοὺς πονηροὺς διαλογισμούς· μὴ ἀμελῆτε, ἀλλὰ καταδαμάξετε τὰς ψυχοφθόρους τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίας· μὴ γίνεσθε ὀκνηροί, ἀλλὰ φεύγετε προθύμως τὴν ἀπατηλὴν τοῦ κόσμου ματαιότητα. Γρηγορεῖτε, καὶ τρέχετε σπουδαίως τῆς ἀρετῆς τὸν δρόμον· « Μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ Κύριος, εὖ- » ρήσει γρηγοροῦντας ». Τὸ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα.

Λουκ. 12. 37.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΟΓΔΟΗ ΚΥΡΙΑΚΗ.

Αἱ Κολοσσαί, ἢ Κολασσαί, αἱ ὕστερον μετονομασθεῖσαι Χῶναι, ἦσαν πόλις ἐπίσημος τῆς Φρυγίας, κείμενη μεταξὺ τῆς Ἱεραπόλεως καὶ τῆς Λαοδικείας, ἣτις ἦν πάσης τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης μητρόπολις.

Ἐγραψε δὲ πρὸς τοὺς κατοικοῦντας τὴν

Κολ. 4. 3. τῶν Κολοσσῶν πόλιν ὁ Παῦλος, δέσμιος ὢν
Αὐτ. 7. 8.

ἐν Ῥώμῃ, ἀποστείλας πρὸς αὐτοὺς διὰ τοῦ Τυχικοῦ καὶ τοῦ Ὀνησίμου. Καί τινες μὲν

Θεοδώριτ
Πραξ. 16.
6.

λέγουσιν, ὅτι ὁ Παῦλος ἐκήρυξεν εἰς αὐτοὺς τὸ εὐαγγέλιον, ὅτε διήρχετο τὴν Φρυγίαν

καὶ τὴν Γαλατικὴν χώραν. Ἐπειδὴ ὁμοίως Κολ. 2. 4. ἐν τῇ πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολῇ γράφει, ὅτι ἤκουσε τὴν εἰς Χριστὸν αὐτῶν πίστιν, καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἁγίους ἀγάπην αὐτῶν, πρὸς τούτοις δὲ συνέταξεν αὐτοὺς τε καὶ τοὺς Λαοδικεῖς μετὰ τῶν μὴ ἰδόντων τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, λέγων· « Θέλω γὰρ ὑμᾶς καὶ 1 » εἰδέναι, ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω περὶ ὑμῶν » καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ ὅσοι οὐχ ἐω- » ράκασιν τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκί » διὰ τοῦτο πιθανώτερον φαίνεται, ὅτι ἄλλος τις

ἐδίδαξεν αὐτοὺς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ἵσως ὁ Ἐπαφρᾶς· διότι λέγει, ὅτι αὐτὸς ἐμαθήτευσεν αὐτοὺς, καὶ ἐχρημάτισε διάκο-

Κολ. 1. 7. νος ὑπὲρ αὐτῶν· « Καθὼς καὶ ἐμάθετε, » γράφει, ἀπὸ Ἐπαφρᾶ, τοῦ ἀγαπητοῦ » συνδούλου ἡμῶν, ὃς ἐστὶ πιστὸς ὑπὲρ » ὑμῶν διάκονος τοῦ Χριστοῦ ». Ἐγραψε δὲ πρὸς αὐτοὺς ὁ Παῦλος, ἐπειδὴ αὐτοὶ μὲν

Πραξ. 9. ἦσαν ἐθνικοί, αὐτὸς δὲ προεχειρίσθη τῶν
15.
Ταλ. 1. 16. ἐθνῶν διδάσκαλος· καὶ ἐπειδὴ ἔμαθεν, ὅτι οἱ ψευδαπόστολοι ἐλθόντες καὶ πρὸς αὐτοὺς

Κολ. 2. 8. « Διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης », 18.
ἐκήρυττον θρησκείαν ἀγγέλων, τουτέστιν, ἵνα σέβωνται τοὺς ἀγγέλους περισσότερον τοῦ πρέποντος, ἔτι δὲ καὶ φυλακὴν ἰουδαϊκῶν παρατηρήσεων. Περιέχει δὲ ἡ πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολὴ πρῶτον μὲν, δόγματα πίστεως ὑψηλότατα καὶ διδακτικὰ τῶν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους μεγάλων τοῦ θεοῦ εὐεργεσιῶν· δεύτερον δὲ, ἔλεγχον τῆς τῶν ψευδαποστόλων ἀπατηλῆς καὶ βλαβερᾶς διδασκαλίας· καὶ τρίτον, ἠθικὴν νοουθεσίαν, ἀληθῶς θαυμαστὴν καὶ ἐπουράνιον. Μέρος δὲ τῶν θεολογικῶν τῆς πίστεως δογμάτων ἐδίδαξεν ἡμᾶς ἡ σήμερον ἀναγνωσθεῖσα περικοπὴ ταύτης τῆς ἐπιστολῆς. Χρεῖαν δὲ ἔχουσι τὰ τοιαῦτα δόγματα ἐρμηνείας. Καὶ ἡμεῖς μὲν τῷ τοῦ θεοῦ ἐλέει θαρρήσαντες, προβάλλομεν αὐτήν· ὑμεῖς δὲ, ἀδελφοί, μετὰ προσεκτικῆς καὶ εὐλαβοῦς ἀκροάσεως ταύτην ἀκούσατε, ἵνα τὰ ἐν τοῖς θείοις δόγμασι νοήματα κατανοήσητε, καὶ οὕτω φωτισθῇ ἡ ψυχὴ ἡμῶν διὰ τοῦ σωτηρίου φωτὸς τοῦ παναγίου πνεύματος.

Ἀδελφοί, εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ Κολ. 1. 12.
καὶ πατρὶ, τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί.

Προβιάζει μὲν τοὺς ἀνθρώπους ὁ ἐπί- ὕρ. Χρυσ.
γειος βασιλεὺς εἰς μεγαλοπρεπῆ ἀξιώματα, Αὐτ.
πλὴν οὐ δύναται καταστῆσαι αὐτοὺς ἐπι-
τηδεῖους πρὸς τὴν πρέπουσαν ἐκπλήρωσιν
τῆς ὑπὸ τῶν δοθέντων αὐτοῖς ἀξιομάτων
ζητουμένης ὑπηρεσίας· τοῦτο μόνος δύναται
ποιῆσαι ὁ τῶν βασιλευόντων βασιλεὺς, ὁ
θεός· αὐτὸς οὐ μόνον δίδωσι τὸ θεῖον αὐτοῦ
χάρισμα, ἀλλὰ καὶ ποιεῖ ἱκανὸν καὶ ἐπιτή-
δειον τὸν τοῦτο λαβόντα ἐκτελέσαι, ὅσα
ζητεῖ τὸ δοθὲν χάρισμα. Διὰ τοῦτο οὖν ὁ
θεσπέσιος Παῦλος εἶπε· « Τῷ ἱκανώσαντι » ἡμᾶς », ἵνα δηλονότι φανερώσῃ, ὅτι καὶ
τὰ δύο δίδωσιν ἡμῖν ὁ θεός, καὶ τὸ χάρι-
σμα, καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα πρὸς τὴν τοῦ
χαρίσματος οἰκονομίαν. Τί δὲ σημαίνει ἡ
μερίς τοῦ κλήρου; διάφορα σημαινόμενα
ἔχει ὁ κλῆρος· μεταξύ δὲ τῶν ἄλλων σημαί-
νει καὶ τὸ ἐπάγγελμα, ὡς φανερόν ἐστιν ἐκ
τοῦ λόγου, ὃν εἶπον οἱ θεῖοι ἀπόστολοι, ὅτε
προσηύχοντο, ἵνα ἀποκατασταθῇ ἄλλος
εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἐπάγγελμα, ἐξ οὗ ἐξέ-
πесен ὁ Ἰούδας· « Κύριε, εἶπον, καρδιο- Πραξ. 1.
24, 25.
» γινῶστα πάντων, ἀνάδειξον ἐκ τούτων
» τῶν δύο ἓνα, ὃν ἐξελέξω, λαβεῖν τὸν
» κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀπο-
» στολῆς, ἐξ ἧς παρέβη Ἰούδας, πορευθῆναι
» εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον ». Ἡ μερίς οὖν τοῦ

κλήρου σημαίνει τὴν μετοχὴν τοῦ ἀποστο-
λικοῦ ἐπαγγέλματος· κατὰ δὲ ταύτην τὴν
σημασίαν τὸ νόημα τῶν προκειμένων τοῦ
Παύλου λόγων ἐστὶ τοῦτο· « Εὐχαριστοῦμεν
» τῷ θεῷ καὶ πατρὶ », ὅστις κατέστησεν
ἡμᾶς ἐπιτηδεύουσιν πρὸς τὴν διακονίαν τοῦ
μεταδοθέντος ἡμῖν ἐπαγγέλματος· « Τῶν
» ἁγίων ἐν τῷ φωτὶ », ἡγουν τῶν ἁγίων,
τῶν ἐν τῷ φωτὶ, ὅπερ ἐστὶ, τῶν ἁγίων
ἀποστόλων, τῶν ὑπὸ θεοῦ φωτισθέντων
πρὸς τὸ κηρύξαι τὴν εὐαγγελικὴν ἀλήθειαν.
Ἐὰν δὲ μερίδα κλήρου νοήσης τὴν κληρο-
νομίαν, ἡ ἔννοια εὐοδοῦται οὕτως· « Εὐχα-
» ριστοῦμεν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ », ὅστις
ἐποίησεν ἡμᾶς ἀξίους τῆς κληρονομίας τῶν
ἁγίων, οἵτινες καὶ ἐν τῷ παρόντι βίω εἰσὶν
« Ἐν τῷ φωτὶ », ἡγουν ἐν τῇ γνώσει τῆς
ἀληθείας, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀπολαύσουσι
τῆς τελειοτέρας τοῦ θεοῦ γνώσεως. Βλέπε
δὲ, ὅτι οὐ διὰ τοῦτο μόνον χρεωστοῦμεν
τὴν πρὸς τὸν θεὸν εὐχαριστίαν, ἀλλὰ καὶ
διὰ τὰ ἐφεξῆς διδασκόμενα.

Κολ. 1, 13.
14.

^a Ὅς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξου-
σίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν
εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀ-
γάπης αὐτοῦ· ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀ-
πολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ,
τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν.

« Ἐξουσία τοῦ σκότους » ἐστὶν ἡ τυραννία
τοῦ σατανᾶ, τοῦ διὰ τοῦ ζυγοῦ τῆς ἁμαρ-
τίας καταδυναστεύοντος τὰς τῶν ἀνθρώπων
ψυχάς· « υἱὸς δὲ τῆς ἀγάπης » ἐστὶν ὁ υἱὸς ὁ

ἀγαπητός, καθὼς καὶ « υἱὸς τῆς ἀπωλείας », ὁ Ἰωάν. 17.
ἀπολωλώς, καὶ « Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου », ὁ Ἰωάν. 84.
ἄνθρωπος. Διὰ τί δὲ οὐκ εἶπεν, εἰς τὴν βα-
σιλείαν αὐτοῦ, ἀλλ' « Εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
» υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ »; τοῦτο εἶπεν,
ἵνα δείξῃ τὸν υἱὸν ἰσότιμον καὶ ὁμοδύναμον
καὶ ταυτέξούσιον καὶ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ,
καὶ φανερώσῃ, ὅτι μία ἐστὶν ἡ βασιλεία
τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου
πνεύματος, ἐπειδὴ μία ἐστὶ καὶ ἡ οὐσία
τῆς θεότητος αὐτῶν, καὶ διδάξῃ, ὅτι ἡ
ἀγάπη ἐποίησε τὸν υἱὸν ἄνθρωπον· » Οὕτω Αὐτ. 16.
» γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε
» τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκε » καὶ
ὅτι ὁ πατὴρ διὰ τὸ πάθος καὶ τὸν θάνατον
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ δείξαντος εἰς τὸν κό-
σμον τὴν ἀγάπην τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἡλευ-
θέρωσεν ἡμᾶς ἐκ τῆς δυναστείας τοῦ ἄρχον-
τος τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν ἡμᾶς ἐκ
τῆς δουλείας εἰς τὴν βασιλείαν· διὰ τοῦτο
δὲ εἶπεν· « Ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν »,
ἡγουν δι' αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ, ἐκχέαντος τὸ αἷμα
αὐτοῦ ἐν τῷ σταυρῷ, ἡμεῖς ἐλυτρώθημεν
ἀπὸ τῆς δαιμονικῆς τυραννίας, καὶ ἐλάβομεν
τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν. Βλέπε δὲ, ὅτι,
ἵνα μηδεὶς τολμήσῃ λογισθῆναι τὸν υἱὸν
κατώτερον τοῦ πατρὸς, ἀπέδωκεν εἰς τὸν
υἱὸν, ὅσα καὶ εἰς τὸν πατέρα· « Ἐρρύσατο, ὅρ. Χρυσ.
εἶπε περὶ τοῦ πατρὸς· « Ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν Αὐτ.
» ἀπολύτρωσιν », εἶπε περὶ τοῦ υἱοῦ· « Μετέ-
» στησε », λέγει περὶ τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ προ-
σέθηκεν εὐθὺς τὸ, « εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
» υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ ». Αἴτιον τῆς τοι-
αύτης μεταστάσεως ἡμῶν ὁ υἱός, ὁ Ἰησοῦς

Χριστός, ὁ διὰ τῆς ἐκχύσεως τοῦ τιμίου αὐτοῦ αἵματος λυτρώσας ἡμᾶς τῆς τυραννίδος τοῦ σατανᾶ, καὶ διὰ τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ποιήσας ἡμᾶς ἀξίους τῆς αἰωνίου βασιλείας. Ταῦτα δὲ εἰπὼν ὁ ἀπόστολος, ἄρχεται τῆς περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ θεολογίας, λέγων·

Κολ. 1. 15.

Ὅς ἐστὶν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως.

Γεν. 1. 27.

Ταῦτα τὰ δύο ὀνόματα, ἡγουν εἰκόνα καὶ πρωτότοκον, παχυλῶς νοήσαντες ὁ Ἄρειος καὶ ὁ Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς, ἀρνησάμενοι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν θεότητα, κατεβίβασαν αὐτὸν ἐπὶ τὰ κτίσματα οἱ ἀσύνητοι καὶ παράφρονες. Αὐτοὶ ἐνόμισαν τὸν υἱὸν εἰκόνα τοῦ θεοῦ, καθὼς καὶ τὸν ἄνθρωπον, τὸν κατ' εἰκόνα θεοῦ ποιηθέντα· ἀλλ' ἡ μὲν θεία γραφὴ εἰποῦσα περὶ τοῦ ἀνθρώπου τὸ, « Ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον », ἐφάνέρωσεν ἐκπεφασμένως, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ ποίημα θεοῦ, καὶ οὐχὶ θεός· ὁ δὲ θεηγόρος Παῦλος εἰπὼν, ὅτι ὁ « Υἱός » ἐστὶν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, ἀπέκλεισε πᾶσαν ὑλικὴν ἔννοιαν ἀπὸ ταύτης τῆς εἰκόνης· τὸ δὲ, « Πρωτότοκος », ἐὰν ἐκληφθῇ κατὰ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, ἥτις σημαίνει τὸν πρῶτον ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ τεχθέντα, ἡγουν τὸν πρωτογέννητον, οὐδόλως ἀρμόζει εἰς τὸ, « Πρωτότοκος » τὸ, « Πάσης κτίσεως »· διότι ἡ κτίσις οὐδὲ ἐτέχθη, οὐδὲ ἐγεννήθη ὑπὸ θεοῦ, ἀλλ' ἐκτίσθη καὶ ἐδημιουργήθη διὰ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ

προσάγατος· τὸ, πρωτόκτιστος δὲ, ἀρμόζει εἰς τὸ, πάσης κτίσεως, καὶ οὐχὶ τὸ, « Πρωτότοκος ». Ἄλλο οὖν ἐστὶ τὸ νόημα τῶν προκειμένων ἀποστολικῶν λόγων, καὶ οὐχὶ ἐκεῖνο, ὅπερ ἐνόησαν οἱ δύο οὗτοι αἵρεσιάρχαι, εἰπόντες, ὅτι ὁ υἱὸς ἐστὶ κτίσμα· φανερὰ δὲ ἐστὶν ἡ τούτων δολιότης καὶ κακία. Αὐτοὶ ἐλάβανον μίαν μόνην περικοπὴν τῆς θείας γραφῆς, βεβιασμένως ἀρμολογμένην εἰς τὸ αἵρετικὸν αὐτῶν σύστημα, οὐδόλως δὲ ἐφρόντιζον διερμηνεῦσαι καὶ συμβιβάζειν αὐτὴν μετὰ τῶν ἄλλων λόγων τοῦ θεοῦ, τῶν περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως διαλαμβάνοντων· διότι, ἐὰν τὸ, « Εἰκὼν » τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου » σημαίνει κτίσμα, πῶς ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης εἶπε καθαρῶς καὶ ἐκπεφασμένως· « Καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος »; ἰωάν. 1. 1. ἐὰν τὸ, πρωτότοκος, λαμβάνηται κατὰ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, πῶς ὁ αὐτὸς Ἰωάννης εἶπεν· « Ὁ μονογενὴς υἱός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς »; ὁ αὐτὸς καὶ κτίσμα καὶ θεός, τουτέστι καὶ κτίσμα καὶ κτίσεως· τοῦτο ἐστὶν ἀδύνατον· ὁ αὐτὸς καὶ πρωτότοκος καὶ μονογενής; ταῦτά εἰσι τὰ λεγόμενα ἐκ διαμέτρου ἐναντία. Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον εἶπεν ὁ Παῦλος, ὅτι ὁ « Υἱός ἐστὶν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, καὶ πρωτότοκος πάσης κτίσεως »; ὁρ. Θεοδωρίτ. Αὐτ. εἶπεν εἰκὼν, ἵνα παραστήσῃ, ὅτι ὁ υἱὸς ἔχει τοὺς χαρακτῆρας τοῦ πατρὸς, διὸ καὶ ἔλεγε πρὸς τὸν Φίλιππον· « Ὁ ἐώρακώς ἐμέ, ἐώρακε τὸν πατέρα »· καὶ ὅτι ἐστὶν ὁμοούσιος τῷ πατρί, κατὰ τὸν λόγον, ὃν αὐτὸς εἶπε· « Πάντα, ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ ἐμὰ ἐστὶ »· ἰωάν. 16. 15. καὶ ἵνα ὑποδιαστείλῃ τὴν ὑπόστασιν τοῦ

πατὴρ ἀπὸ τῆς ὑποστάσεως τοῦ υἱοῦ, καὶ οὕτω μηδεὶς ὑπολάβῃ φυρμὸν ἢ συναλοιφὴν τῶν θείων ὑποστάσεων, ὡς ὁ παράφρων Σαβέλλιος, εἶπεν, ὅτι ὁ υἱὸς ἐστὶν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πλὴν ὡς ἐπεξηγηματικὰ ταύτης τῆς εἰκόνας, ἔγραψε περὶ

ἔβρ. 1. 3. τοῦ υἱοῦ καὶ ταῦτα· «Ὁς ὢν ἀπαύγασμα
» τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως
» αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι
» τῆς δυνάμεως αὐτοῦ »· τὸ δὲ, πρωτότοκος πάσης τῆς κτίσεως, ἀνάγεται εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς καὶ

Κολ. 1. 18. τὸ, « Πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν », καὶ τὸ,
» « Πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς ». Πρω-
» τότοκος ἐκ νεκρῶν, καθὼς πρῶτος πάντων
» τῶν κεκοιμημένων ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ ἄδου
» ἐξελθὼν, ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, καὶ « Οὐκέτι
» ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυ-
» ριεύει »· διὸ περὶ τούτου ἔλεγεν ὁ Παῦλος·
» « Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν·
» ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο ». Πρωτότοκος δὲ ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς· καθότι
» πρῶτος πάντων τῶν χριστιανῶν ἐξῆλθεν ἐκ
» τῶν βαπτιστικῶν ὑδάτων τοῦ Ἰορδάνου, ὡς
» ἀπὸ πνευματικῆς μήτρας· διὰ τοῦτο τοὺς
» εἰς αὐτὸν πιστεύσαντας ὠνόμασεν ἀδελφούς
» αὐτοῦ, λέγων· « Ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου
» τοῖς ἀδελφοῖς μου ». Πρωτότοκος δὲ πάσης
» τῆς κτίσεως, οὐχὶ τῆς παλαιᾶς καὶ ὑλικῆς,
» ἀλλὰ τῆς νέας καὶ πνευματικῆς, ἥτις ἐστὶν
» ἡ ὁμήγουρις τῶν εἰς αὐτὸν πισευσάντων καὶ
» δικαιωθέντων, περὶ ἧς ὁ Παῦλος ἐκήρυττε,
» λέγων· « Ὡς, εἴ τις ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις,
» τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ

ἔβρ. 2. 12.
2. Κορ.
5. 17.

» τὰ πάντα· ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περι- Γαλ. 6. 15
» τομὴ τι ἰσχύει, οὐδὲ ἀκροβυστία, ἀλλὰ
» καινὴ κτίσις ». Ταύτης δὲ τῆς πνευμα-
» τικῆς ἐστὶ πρωτότοκος ὁ Ἰησοῦς Χριστός,
» ὡς πρῶτος ἐν αὐτῇ γεννηθεὶς δίκαιος καὶ
» ἅγιος, καὶ ἀνακαινίσας ἐν ἑαυτῷ τὴν κα-
» ταφθαρεῖσαν τῶν ἀνθρώπων φύσιν. Ἄκουε
» δὲ, πῶς ὁ Παῦλος διὰ τῶν ἐξῆς λόγων τὸν
» υἱόν, ὃν εἶπεν εἰκόνα καὶ πρωτότοκον, ἀνα-
» κηρύττει κτίστην καὶ δημιουργὸν πάσης
» τῆς ὁρατῆς καὶ ἀοράτου κτίσεως, ἀποφράτ-
» των τῶν αἰρετικῶν τὰ στόματα, τῶν ἀρ-
» νουμένων τὴν τούτου θεότητα.

» Ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, Κολ. 1. 16,
» τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς
» γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε
» θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαί,
» εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ
» εἰς αὐτὸν ἔκτισται. Καὶ αὐτός ἐστι 17.
» πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐ-
» τῷ συνέστηκε.

» « Ἐν αὐτῷ, λέγει, ἐκτίσθη τὰ πάντα »·
» κατωτέρω δὲ, « Τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ
» εἰς αὐτὸν ἔκτισται »· ἐκ τούτου φανερόν
» ἐστίν, ὅτι τὸ μὲν, « Ἐν αὐτῷ », ταύτση-
» μαντόν ἐστὶ τῷ, « Δι' αὐτοῦ », καὶ σύμφω-
» νον τοῖς τοῦ εὐαγγελίου λόγοις· « Πάντα 1ωάν. 1. 3.
» δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο
» οὐδὲ ἓν, ὃ γέγονε »· τὸ δὲ, « Εἰς αὐτὸν
» ἔκτισται », τὸ αὐτὸ δηλοῖ, ὅπερ καὶ τὸ,
» « Καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκεν », Κολ. 1. 17.

ὅτι ἐστὶ θεὸς ἀληθινός, διὰ τῶν ἐξῆς περι-
γράφει καὶ τὰ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ,
λέγων·

Καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ ^{Κολ. 1.18}
σώματος τῆς ἐκκλησίας ὃς ἐστὶν ἀρ-
χή, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα
γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων.

Ἀπὸ τῆς θεολογίας μετέβη εἰς τὴν ἐν-
σαρκον τοῦ υἱοῦ καὶ λόγου οἰκονομίαν. Προ-
λαβὼν εἶπε, τί ἐστὶν ὁ Ἰησοῦς Χριστός,
ὡς θεός, νῦν δὲ λέγει, τίς ἐστὶν ὁ αὐτός, ὡς
θεάνθρωπος. Αὐτός ἐστι, λέγει, κεφαλὴ τοῦ
σώματος τῆς ἐκκλησίας· αὐτός ἐστιν ἀρχὴ
πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ πρωτεύων
ἐν πᾶσιν· αὐτός ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς καὶ λόγος
διὰ τὴν ἄπειρον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν ἄν-
θρωπος γενόμενος, συνέστησεν ἐκ παντὸς
γένους ἀνθρώπων σῶμα μυστικὸν τὴν ἐκ-
κλησίαν· τούτου δὲ τοῦ σώματος αὐτός
ἐστὶν ἡ κεφαλὴ, οἱ δὲ εἰς αὐτὸν πιστεύον-
τές εἰσι μέλη· « Ὑμεῖς ἐστε σῶμα Χριστοῦ, ^{1. Κορ. 12.}
καὶ μέλη ἐκ μέρους »· Κεφαλὴ δὲ αὐτός ^{27.}
ἐστὶν, ἐπεὶ καθὼς ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐκχέον-
ται καὶ ἡ ζωὴ καὶ ἡ κίνησις εἰς πᾶν μέλος,
καὶ εἰς ὅλον τὸ σῶμα, οὕτως ὑπ' αὐτοῦ με-
ταδίδονται εἰς πάντα πιστὸν κατ' ἰδίαν,
καὶ εἰς ὅλην τὴν ἐκκλησίαν κοινῶς τοῦ
παναγίου πνεύματος τὰ χαρίσματα καὶ τὰ
θεῖα μυστήρια, τὰ προξενοῦντα τὴν αἰώνιον
ζωὴν, καὶ ἡ ἰκανότης καὶ ἡ δύναμις τῆς
πρὸς τὰ ἀγαθὰ ἔργα κινήσεως· διὸ καὶ
εἶπε· « Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν ». ^{Ἰω. 15.}

Ἀρχὴ δὲ καὶ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν ἐστίν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἀρχὴ ἐστὶ καὶ πρῶτος τῶν ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ ἁδου ἐξελθόντων, καὶ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντων, καὶ ἀφθαρτισθέντων· ὅθεν ἀρχὴν πρωτότοκον εἶπεν αὐτόν. Ἐγένετο δὲ ἀρχὴ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα καὶ κατὰ τοῦτο ἔχη κατὰ πάντων τὰ πρωτεῖα· κατὰ μὲν τὸν λόγον τῆς θεότητος, πρῶτος ὡς θεός, πρῶτος, ὡς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἀχρόνως ἐκ πατρός γεννηθείς, πρῶτος, ὡς δημιουργός

πάντων τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων· κατὰ δὲ τὸν λόγον τῆς ἀνθρωπότητος πρῶτος, ὡς ποιητὴς τῆς καινῆς καὶ πνευματικῆς κτίσεως, ἡγουν τοῦ πληρώματος τῆς ἐκκλησίας, πρῶτος, ὡς πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς, πρῶτος ἐκ τῶν ἀναστάντων νεκρῶν, ὡς λύσας πρῶτος τοῦ θανάτου τὸ κράτος, καὶ ἀναστὰς ἐκ τῶν νεκρῶν· τοῦτο δὲ ἐστίν, ὃ λέγει· « Ἵνα γέννηται ἐν πᾶσιν » αὐτὸς πρωτεύων ».

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΟΓΛΟΗ ΚΥΡΙΑΚΗ.

ΚΛΕΩΣ ὁ γεωργός, ὅσον ἐπιμελέστερα καλλιεργεῖ τὴν γῆν, τόσον περισσότερον καὶ ἐκλεκτότερον καρπὸν θερίζει, οὕτω καὶ ὁ χριστιανός, ὅσον προσεκτικώτερα περιεργάζεται τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, τόσον πλουσιωτέραν καὶ σωτηριωδεστέραν κερδαίνει τὴν ψυχικὴν ὠφέλειαν. Ἡμεῖς ἠκούσαμεν τὴν σήμερον τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, κηρυχθέντα ὑπὸ τῆς ἀποστολικῆς ἐπιστολῆς τοῦ θεοφόρου Παύλου· αὐτὸς ὁ λόγος πρὸ τῶν ἄλλων ἐδίδαξε τὰ πρὸς τὸν ἄνθρωπον εὐεργετήματα τοῦ θεοῦ. Ἐὰν ἡμεῖς ἐγκαταλείπωμεν ἀνεξερεύνητα τὰ περὶ τούτου ἀνα-

γνωσθέντα ἀποστολικά λόγια, πολλὰ ὀλίγον ὠφελοῦμεθα· ἐὰν δὲ περιεργασθῶμεν αὐτὰ, βλέποντες ἐν αὐτοῖς τὸ ὕψος καὶ βάθος καὶ μεγαλεῖον τῶν πρὸς ἡμᾶς τοῦ θεοῦ εὐεργεσιῶν, πολλὴν καὶ μεγάλην ἡ ψυχὴ ἡμῶν λαμβάνει τὴν ὠφέλειαν. Δεῦτε οὖν, ἀδελφοί, ὡς καλοὶ γεωργοὶ ἀνασκάψωμεν ἐπιμελῶς τὰ ὑπὸ τῆς ἀποστολικῆς σάλπιγγος διακηρυχθέντα.

Ὁ θεὸς καὶ πατὴρ « Ἐρρύσατο ἡμᾶς, Κολ. 1. 13 » λέγει ὁ θεὸς ἀπόστολος, ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους. Παρατήρησον τὰς περιστάσεις ταύτης τῆς θείας εὐεργεσίας. Ὁ

θεὸς πλάσας τὸν ἄνθρωπον, ἐτίμησεν αὐτὸν περισσότερον πάντων τῶν ἐπιγείων κτισμάτων, δούς αὐτῷ νοῦν καὶ πνεῦμα καὶ λόγον· δι' αὐτὸν « Ἐφύτευσε παράδεισον ἐν » Ἐδέμ κατὰ ἀνατολὰς », καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐκεῖ, ἵνα ἀπολαμβάνῃ τῆς ἐν αὐτῷ τρυφῆς καὶ ἀγαλλιάσεως. « Δόξη καὶ τιμὴ » ἐστεφάνωσεν αὐτὸν, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ », λέγει ὁ προφητάναξ. Τί δὲ σημαίνει τοῦτο τὸ, « κατέστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν » χειρῶν αὐτοῦ », ἐφανέρωσεν ἡ θεία γραφή, λέγουσα, ὅτι ὁ θεὸς ἤγαγε πρὸς τὸν Ἀδὰμ. « Πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ, καὶ πάντα » τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ », ἵνα αὐτὸς ἐπιβάλλῃ αὐτοῖς ὄνομα· τὸ δὲ ὄνομα, δι' οὗ ὠνόμασεν αὐτὰ ὁ Ἀδὰμ, τοῦτο ἐγένετο αὐτοῖς ὄνομα. « Καὶ πᾶν, ὃ ἐὰν ἐκάλεσεν » αὐτὸ ψυχὴν ζῶσαν, τοῦτο ὄνομα αὐτῷ ». Ἐφανέρωσε δὲ καὶ αὐτὸς ὁ προφητάναξ, εἰπὼν· « Πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν » ποδῶν αὐτοῦ, πρόβατα καὶ βόας ἀπάσας, » ἔτι δὲ καὶ τὰ κτήνη τοῦ πεδίου, τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης, τὰ διαπορευόμενα τρίπους θαλασσῶν ». Ἀκούεις, πόσον ἐτίμησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον; πόσον αὐτὸν ἐδόξασε; πόσῃν ἐξουσίαν ἔδωκεν εἰς αὐτόν; ἔδωκε δὲ εἰς αὐτόν καὶ ἐντολήν, γυμνασίαν τῆς αὐτοπροαιρέτου ὑπακοῆς αὐτοῦ, καὶ ἀφορμὴν ὑψηλοτέρας δόξης καὶ ἀθανάτου καταστάσεως· ὁ δὲ ἄνθρωπος πιστεύσας εἰς τὸν συμβουλευτικὸν λόγον τοῦ νοητοῦ ὄψεως μᾶλλον, ἢ εἰς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀποστατήσας

ἀπὸ τῆς ὑπακοῆς, καὶ παραβὰς τοῦ θεοῦ τὴν ἐντολήν, ἐγένετο δοῦλος τοῦ συμβούλου αὐτοῦ διαβόλου· εἰς δὲ τὸν καιρὸν τῆς δουλείας αὐτοῦ οὐ μόνον κατεποντίσθη εἰς τὸ βάραθρον παντὸς ἀτοπήματος καὶ εἰς τὸν βόρβορον πάσης ἀκαθαρσίας, ἀλλὰ καὶ ἀθετήσας παντελῶς τὸν πλάξιν καὶ εὐεργέτην αὐτοῦ, ἐλίτρευε τὰ κωφὰ καὶ ἄλλα εἰδωλα, καὶ εἰς τοιαύτην δὲ ἐλσεινοτάτην κατὰσασιν κατήντησεν, ὥστε ἐθυσίαζε « Τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ τοῖς δαιμονίοις ». Τοῦτον δὲ τὸν ἄνθρωπον, τὸν ἀχάριστον, τὸν ἀποστάτην τῆς παντοδυναμίας ἐξουσίας, τὸν παραβάτην τῆς σωτηρίου ἐντολῆς, τὸν δοῦλον τοῦ σατανᾶ, τὸν τετραυματισμένον ὑπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, τὸν ἀρνητὴν τῆς παντοκρατορικῆς θεότητος ἐλεήσας ὁ θεός, ἡλευθέρωσεν ἀπὸ τῆς δυναστικῆς ἐξουσίας τοῦ διαβόλου, ὅστις κατεκράτει αὐτὸν δέσμιον εἰς τὸ σκότος τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ἁμαρτίας· « Ἐρρύσατο » ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκοτοῦς ». Πόση χάρις τοῦτο; πόσον ἔλεος; πόση εὐεργεσία;

Κατηξίωσε δὲ ἡμᾶς, λέγει ὁ αὐτὸς ἀπὸστολος « Εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν » ἀγίων ἐν τῷ φωτί »· ἄλλο τοῦτο εὐεργέτημα, ὀρθότερον δὲ εἰπεῖν, δύο εὐεργετήματα, φῶς δηλαδή καὶ κατὰτάξις ἐν τῇ μερίδι τῆς κληρονομίας τῶν ἀγίων· τὸ φῶς τῆς πίστεως ἐστὶ δῶρον μέγιστον, ἐπειδὴ προξενεῖ τὴν αἰώνιον σωτηρίαν, ἐστὶ δῶρον, ὑπὸ μόνου τοῦ θεοῦ δωρούμενον τοῖς ἀξίοις· διὸ ὁ σωτὴρ ἡμῶν ἐκήρυξεν· « Οὐδεὶς δύ-

» ναιταὶ ἐλθεῖν πρὸς με, εἰ μὴ ὁ πατήρ,
 » ὁ πέμψας με, ἐλκύσῃ αὐτόν ». Ὁ δὲ ἱερός
 Λουκᾶς ἐσημείωσεν, ὅτι εἰς τὸ εὐαγγελικὸν
 κήρυγμα « Ἐπίστευσαν, ὅσοι ἦσαν τεταγ-
 μένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον ». Εἰς δὲ τὴν τάξιν
 τῶν σωζομένων καὶ ἁγίων μόλις συντάσσεται
 ὁ δίκαιος, ὁ δὲ ἀσεβὴς καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς
 οὐκ ἔχει πρόσωπον παρρησιασθῆναι ἐκεῖ,
 ὅπου ἐστὶν ἡ τούτων ὁμήγυρις. « Εἰ » ὁ
 δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς
 ποῦ φανεῖται » ; Ὁ ἄνθρωπος διὰ τὴν
 παράδοσιν ἐγένετο ἀνάξιος τοῦ θεοῦ
 φωτὸς τῆς πίστεως, καὶ διὰ τὴν ἀσέβειαν
 καὶ τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ ἀπέστη πολλὰ μακρὰν
 τοῦ χοροῦ τῶν δικαίων. Καὶ δὲ τοιοῦτος
 ἦν ὁ ἄνθρωπος, ὅμως ὁ πανοικτίρμων
 θεὸς ἐξέχεεν ἐπ' αὐτόν τῆς θεογνωσίας
 τὸ φῶς, καὶ τὴν διάκρισιν τῶν ἀληθινῶν
 ἀρετῶν, καὶ συνέταξεν αὐτὴν ἐν ταῖς
 λαμπρότησι τῶν ἁγίων. Πόσον μέγα
 τοῦτο τὸ ἔλεος ; πόσον μεγάλη ἡ τοιαύτη
 εὐεργεσία ;

Κολ. 1. 13. « Καὶ μετέστησε, λέγει, εἰς τὴν βασι-
 λείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ ». Ὡς
 χάρις καὶ δῶρον καὶ εὐεργεσία ὑπερβαίνουσα
 πάσας, ὅσας νοῦς ἀνθρώπου δύναται νοῆσαι
 εὐεργεσίας ! Μετέστησεν ἡμᾶς· πόθεν ;
 ἀπὸ τῆς δουλείας τῶν δαιμόνων· ποῦ δὲ
 μετέστησεν ; εἰς τὴν βασιλείαν· εἰς ποίαν
 βασιλείαν ; εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ ἀγαπητοῦ
 υἱοῦ αὐτοῦ, ἥτις ἐστὶν ἡ εὐλογημένη βασι-
 λεία τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου
 πνεύματος, τουτέστιν ἡμεῖς τοὺς δούλους
 ἐποίησε βασιλεῖς ἐκείνης τῆς βασιλείας,

πρὸς ἣν συγκρινόμεναι πᾶσαι αἱ τοῦ κόσμου
 τούτου βασιλεῖαι, εἰσὶ σκιά καὶ ἐνύπνιον.
 Ἐκείνης τῆς βασιλείας, ἐν ἣ οὐδὲ νύξ ἐστίν,
 οὐδὲ λύχνος, οὐδὲ φωτὸς ἡλίου ἐστὶ χρεία,
 ἐπειδὴ ὁ θεὸς φωτίζει αὐτήν· μετέστησε
 δὲ ἡμᾶς εἰς τοιαύτην βασιλείαν, ἵνα βασι-
 λεύωμεν σὺν τῷ ἀγαπητῷ υἱῷ αὐτοῦ εἰς
 τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος·
 « καὶ νύξ οὐκ ἔσται ἐκεῖ· καὶ χρείαν οὐκ
 ἔχουσι λύχνου καὶ φωτὸς ἡλίου, ὅτι Κύ-
 ριος ὁ θεὸς φωτίζει αὐτούς· καὶ βασιλεύ-
 σουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ».

Μεγάλα καὶ ἐξάίσια ταῦτα τὰ εὐεργε-
 τήματα αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ, καὶ διὰ μόνου
 λόγου ἐδίδοντο ἡμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθὼς
 αὐτὸς διὰ μόνου λόγου ἔδωκε τὸ εἶναι εἰς
 τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς πάντα
 τὰ ἐν αὐτοῖς· ταῦτα δὲ ἐδόθησαν ἡμῖν οὐ
 διὰ μόνου λόγου, ἀλλὰ διὰ τοῦ αἵματος τοῦ
 σαρκωθέντος ἀγαπητοῦ υἱοῦ αὐτοῦ· διότι
 « Ἐχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος-
 Κολ. 1. 14. » τος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ».

Ἵνα ἡμεῖς ἀπολαύσωμεν τούτων τῶν ὑπερ-
 μεγίστων εὐεργεσιῶν, πρέπον ἦν, ἵνα ὁ
 μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ ἀποθάνῃ διὰ σταυ-
 ρικοῦ θανάτου· « Ἐπρεπε γὰρ αὐτῷ, δι' ὃν
 ἔβρι. 2. 10, » τὰ πάντα, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς
 » υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγόν
 » τῆς σωτηρίας αὐτῶν, διὰ παθημάτων τε-
 » λειῶται »· τοῦτο δὲ αὐξάνει τῶν εὐεργεσιῶν
 τὸ μέγεθος, καὶ ἀναδιβάζει αὐτὰς εἰς ὕψος
 ἐξάισιον, καὶ ὑφοῖ τὸν νοῦν εἰς νοήματα
 μυστηριώδη καὶ ἀνέκφραστα· ἀναδιβάζει
 εἰς ὕψος ἐξάισιον, ἐπειδὴ, ὅσον κοπιαστικῶ-

τερον ἀγῶνα ἀναλαμβάνει ὁ εὐεργέτης, ἵνα εὐεργετήσῃ τὸν εὐεργετούμενον, τόσον περισσότερον αὐξάνει τῆς εὐεργεσίας ἢ τιμῇ· ὅταν δὲ καὶ πάθῃ θανατηφόρα, καὶ θάνατον ἐπονείδιστον ὑπομείνῃ ὁ εὐεργέτης, ἵνα εὐεργετήσῃ, τότε τῆς εὐεργεσίας ἡ χάρις ἀναβαίνει εἰς ὕψος ἄφθαστον. Ὑψοῦσι δὲ τὸν νοῦν αἰ τοιαῦται τοῦ θεοῦ πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίαι εἰς νοήματα μυστηριώδη καὶ ἀνέκφραστα, ἐπειδὴ πιστεύομεν, ὅτι πᾶσα

ματος τοῦ θεοῦ ἐδημιουργήθη· « Ὅτι αὐτὸς » εἶπε, καὶ ἐγεννήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο, » καὶ ἐκτίσθησαν » πάντα, ὅσα ὁρατὰ καὶ ἀόρατα· τὸ δὲ μυστήριον τῆς σωτηρίας τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων ἐτελείωσαν τὰ παθήματα καὶ ὁ θάνατος τοῦ ἀγαπητοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, « Ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν » διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν. Ὡς βάθος πλούτου καὶ σοφίας » καὶ γνώσεως θεοῦ· ὡς ἀνέξερεύνητα τὰ » κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνέξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ » αὐτοῦ· τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου; ἢ τίς » σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο »;

Ἐπειδὴ οὖν « Ἐπρεπεν αὐτῷ, δι' ὃν τὰ » πάντα, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς » υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγόν » τῆς σωτηρίας, διὰ παθημάτων τελειῶσαι » διὰ τοῦτο, « Ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ

χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, » γεννώμενον ἐκ γυναικὸς, γενόμενον ὑπὸ » νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, » ἵνα τὴν υἰοθεσίαν ἀπολαύωμεν ». Ἦλθες οὖν εἰς τὸν κόσμον, λυτρωτὰ τοῦ κόσμου,

ἐγεννήθης εἰς τὸ σπῆλαιον, ἐδιώχθης ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου, περιῆλθες τὴν Ἰουδαίαν διδάσκων καὶ εὐεργετῶν, ἐπείναςας μετὰ τὴν νηστείαν, ἐδίψησας μετὰ τὴν ὁδοιπορίαν, ἔχυσας δάκρυα, ὅταν εἶδες τὴν Ἱερουσαλήμ, ἔκλαυσας εἰς τὸ μνήμα τοῦ φίλου σου τοῦ Λαζάρου, ἐξωρκίσθης ὑπὸ τοῦ Καϊάφα, περιεπαίχθης ὑπὸ τῶν παρανόμων, ὑπέφερες τοὺς ἐμπτυσμοὺς καὶ κολαφισμοὺς καὶ τὰ ραπίσματα τῶν ἀπίστων, ἐκρίθης ὑπὸ Ποντίου Πιλάτου, ἐστέφθης ζέφανον ἀκάνθινον ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, ἐδέχθης περιπαικτικὸν κάλαμον εἰς τὰς χεῖράς σου, ἐδάστας τὸν σταυρὸν, ἀνέβθης εἰς τὸν Γολγοθᾶ, ἐσταυρώθης ὡς κατὰδικος ἐν μέσῳ δύο ληστῶν, ἐποτίσθης χολὴν καὶ ὄξος, εἶπας, « Τετέλεσται », καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν, παρέδωκας τὸ πνεῦμά σου διὰ τὴν σωτηρίαν μου· τὸ αἷμα, τὸ ἐκχυθὲν ἐκ τῶν πληγῶν σου, ἐξηγόρασέ με ἐκ τῆς δουλείας τῶν ἐχθρῶν μου· τὸ αἷμα καὶ τὸ ὕδωρ, τὸ ἐκ τῆς πλευρᾶς σου ἐξελθόν, ὅτε ὁ στρατιώτης αὐτὴν ἐξεκέντησεν, ἔσωσέ με, τὸ μὲν αἷμα ἐκαθάρισέ με ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας, τὸ δὲ ὕδωρ ἡγίασέ με, καὶ κατέστησέ με υἱόν, καὶ κληρονόμον τῆς ἐπουρανίου βασιλείας σου· διότι, « Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, » τὸν Χριστὸν ἐνεδύθημεν », ἡγουν, μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ συνηνώθημεν· « Ὡστε » οὐκ ἔτι ἐσμέν δοῦλοι, ἀλλ' υἱοί· εἰ δὲ υἱοί, » καὶ κληρονόμοι θεοῦ διὰ Χριστοῦ ».

Ἀδελφοί μου χριστιανοί, τί συλλογίζεσθε; ἔχομεν ἄρα γε ἡμεῖς ἀνταπόδομα ἀντάξιον τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ θεοῦ; Αὐτὸς ἐλύτρωσεν

Ιωάν. 19.
30.

Γαλ. 3.27.

Γαλ. 4. 7.

ἡμᾶς ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ σατανᾶ, ἐφώτισεν ἡμᾶς τὸν φωτισμὸν τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας, καὶ ὠδήγησεν ἐν τῇ τρίβῳ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ· αὐτὸς συγχωρήσας τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, συνηρίθμησεν ἡμᾶς μετὰ τῶν ἁγίων· αὐτὸς ἔδωκεν ἡμῖν τῆς υἱοθεσίας τὸ χάρισμα, καὶ κατέστησεν ἡμᾶς συγκληρονόμους τῆς βασιλείας τοῦ ἀγαπητοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ποίαν οὖν ἀξίαν τῶν τοσοῦτων εὐεργεσιῶν δυνάμεθα προσαγαγεῖν αὐτῷ ἀνταπόδοσιν; τῶν προφητῶν οἱ κόποι, τῶν ἀποστόλων τὰ ἄθλα, τῶν μαρτύρων τὸ αἷμα, τῶν ἱεραρχῶν οἱ ἀγῶνες, τῶν ἐρημιτῶν ἡ ἄσκησις, πάντων τῶν δικαίων αἱ ἀρεταί, οὐκ εἰσὶν ἀνταπόδομα ἀξίον τῶν πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσιῶν τοῦ θεοῦ.

Ρωμ. 8.
18.

« Ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν » καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς »· διότι ὁ λόγος, ὃν ἔχουσιν αἱ πρὸς ἡμᾶς τοῦ θεοῦ εὐεργεσίαι πρὸς πάντας τοὺς κόπους καὶ κατορθώματα πάντων τῶν ἁγίων, ἐστὶν ἀσυγκρίτως μείζων τοῦ λόγου, ὃν ἔχει εἰς ἀστήρ πρὸς πάντας τοὺς ἀστέρας, καὶ εἰς κόκκος ψάμμου πρὸς πᾶσαν τὴν ἐπὶ γῆς ψάμμον, καὶ μία ῥανὶς ὕδατος πρὸς πάντα τὰ ἐν τῇ γῇ ὕδατα· ἐπειδὴ τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ εἰσι πρόσκαιρα, ἡ δὲ ἀπόλαυσις τῆς μελλούσης δόξης ἐστὶν ἀπέραντος καὶ αἰώνιος. « Τί οὖν ἀνταποδώσωμεν τῷ Κυρίῳ » περὶ πάντων, ὧν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν »;

Ψαλ. 115.
8.

Ἀλλὰ ποίαν χρεῖαν ἔχει ὁ πανυπερτέλειος θεὸς τῶν ἡμετέρων ἀνταποδόσεων; οὐδεμίαν. « Εἶπα τῷ Κυρίῳ, Κύριός μου εἰ

» σὺ, ὅτι τῶν ἀγαθῶν μου οὐ χρεῖαν ἔχεις ». Καὶ οὐδεμίαν ἔχη χρεῖαν, ὅμως ζητεῖ παρ' ἡμῶν τὴν ὑπὲρ τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ ἀνταπόδοσιν. Ζητεῖ δὲ αὐτὴν οὐχ ὡς ἀνάλογον τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς ἐνδειξὶν τῆς εὐγνωμοσύνης ἡμῶν. Ζητεῖ αὐτὴν οὐχ ἵνα αὐτὸς ἀπολαύσῃ τι ἐξ αὐτῆς, ἀλλ' ἵνα ἡμεῖς ὠφεληθῶμεν, δόντες αὐτῷ ἀφορμὴν, ἵνα καὶ ἔτι πλέον εὐεργετήσῃ ἡμᾶς· ἐφάνερωσε δὲ διὰ στόματος τοῦ ἁγίου αὐτοῦ προφήτου, ποίαν ἀνταπόδοσιν ζητεῖ παρ' ἡμῶν. Ἄνθρωπε, εἶπεν ὁ ἅγιος προφήτης, ἄρά γε ἔμαθες, ποῖόν ἐστι τὸ καλόν; ἢ τί ζητεῖ ὁ θεὸς παρὰ σοῦ; « Εἰ ἀνηγγέλη σοι, Μίχ. 6, 8. » ἄνθρωπε, τί καλόν; ἢ τί Κύριος ζητεῖ παρὰ σοῦ »; Τί ἄλλο ζητεῖ ὁ θεὸς παρὰ σοῦ, εἰμὴ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τὴν εἰς αὐτὸν ὑπακοήν; « Ἡ » τί Κύριος ἐκζητεῖ παρὰ σοῦ ἀλλ' ἢ τοῦ » ποιεῖν κρίμα, καὶ ἀγαπᾶν ἔλεον, καὶ » ἑτοιμον εἶναι τοῦ πορεύεσθαι μετὰ Κυρίου » τοῦ θεοῦ σου »; ταύτας δὲ τὰς τρεῖς ἀρετὰς ζητεῖ παρ' ἡμῶν, ἐπειδὴ αὐταὶ εἰσιν αἱ βάσεις καὶ αἱ πηγαὶ πασῶν τῶν ἄλλων ἀρετῶν. Σημειώσαι δὲ, ὅτι οὐ μόνον διὰ τοῦ προφήτου ἐζήτησε παρ' ἡμῶν ταύτας τὰς τρεῖς ἀρετὰς, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος αὐτὰς ἐδίδασκεν. Ἐποίησε δικαιοσύνην, μὴ θελήσας ἀρπάσαι τὸν ἄνθρωπον τῇ παντοδυνάμῳ αὐτοῦ ἐξουσίᾳ ἐκ τῆς δουλείας τοῦ διαβόλου, ἀλλ' εὐδοκῆσας ἐξαγοράσαι αὐτὸν διὰ τῆς ἐν τῷ σταυρῷ θυσίας τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ αὐτοῦ· δικαιοσύνη δὲ τοῦτο· διότι, καθὼς αὐτοπροαιρέτως

1. Κορ. 15.
47. ἤμαρτεν « Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ὁ ἐκ γῆς »
» χοϊκός », οὕτως αὐτοθελήτως προσέφερεν
ἑαυτὸν θυσίαν ἱλαστήριον ὑπὲρ αὐτοῦ, « Ὁ
» δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ Κύριος, ἐξ οὐρανοῦ ».
Διὰ τοῦτο δὲ ὁ θεᾶνθρωπος εἰς τὸν καιρὸν
τοῦ πάθους αὐτοῦ προσευχόμενος, ἔλεγε·
πάτερ, σὺ μὲν ὡς δίκαιος εὐδόκησας, ἵνα
πάθω καὶ ἀποθάνω, ὁ δὲ κόσμος οὐκ ἐγνώ-
ρισε ταύτην σου τὴν δικαιοσύνην, ἐγὼ δὲ
ἐγνώρισα αὐτήν. « Πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ
» κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνω ».
ἐποίησεν ἔλεος, τελεσιουργήσας τὴν ἀπο-
λύτρωσιν καὶ σωτηρίαν τοῦ γένους τῶν
Τίτ. 3. 5. ἀνθρώπων· διότι « Οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν
» δικαιοσύνη, ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ
» κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς ».
Ἐποίησε δὲ καὶ ὑπακοὴν ὁ ὑπὲρ ἡμῶν
ἐνανθρωπήσας θεὸς λόγος. Αὐτὸς ὡς ἄνθρω-
πος τόσον ἔφριττε τὸν θάνατον, ὥστε « Ἐ-
» γένητο ὁ ἰδρῶς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵμα-
» τος, καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν »· καὶ
παρεκάλει μὲν, ἵνα παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ τὸ
Ακου. 22.
44. πικρὸν τοῦ θανάτου ποτήριον. « Πάτερ,
» ἔλεγεν, εἰ βούλει παρενεγκεῖν τὸ ποτήριον
» τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ ». πλὴν ὑπέταξε κατὰ
πάντα τῆς ἀνθρωπότητος τὸ θέλημα, εἰς τὸ
θέλημα τῆς θεότητος. « Πλὴν, ἔλεγε, μὴ τὸ
» θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω· διό
Αβτ. 42. » ἐγένετο ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου
» δὲ σταυροῦ ».

Ἡ ὑπὸ θεοῦ ζητούμενη παρ' ἡμῶν δι-
καισύνη ἀναφέρεται εἰς τὸν θεόν, εἰς τὸν
πλησίον, εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν. Ἐπειδὴ ὁ
θεὸς ὡς δημιουργός, ὡς παντεξούσιος, ὡς

πανυπερτέλειος, ὡς δοτὴρ τῆς μελλούσης
αἰωνίου σωτηρίας, ἐστὶ τὸ πανυπέρτατον
καὶ πανυπέρτιμον ὄν, διὰ τοῦτο δίκαιόν
ἐστίν, ἵνα προτιμᾶται πάντων τῶν ἐπι-
γείων καὶ ἐπουρανίων πραγμάτων. Ὅταν
οὖν ἐγὼ προτιμῶ τὸν θεόν παντὸς πράγ-
ματος, καὶ αὐτῆς τῆς ἰδίας μου ζωῆς, τότε
ποιῶ δικαιοσύνην πρὸς τὸν θεόν ἀναφερο-
μένην· ὅταν δὲ προκρίνω ἄλλο πρᾶγμα, ἢ
καὶ τὴν ἰδίαν μου ζωὴν μᾶλλον, ἢ τὸν θεόν,
τότε ποιῶ ἀδικίαν, ἥτις πρὸς αὐτὸν ἀναφέ-
ρεται τὸν θεόν. Τὸν δὲ δικαιοτάτον ὅρον
τῆς πρὸς τὸν πλησίον δικαιοσύνης περιέ-
χουσι ταῦτα τὰ δεσποτικὰ λόγια. « Καὶ Ακου. 6. 31.
» καθὼς θέλετε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρω-
» ποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως ».
Ὅταν οὖν ποιῆς εἰς τὸν πλησίον σου, ὅσα
θέλεις, ἵνα καὶ αὐτὸς ποιήσῃ ὑπὲρ σοῦ, τό-
τε φυλάττεται τὴν πρὸς αὐτὸν δικαιοσύνην·
ὅταν δὲ πράττης κατὰ τοῦ πλησίον σου τὰ
ἐναντία ἐκείνων, ὧν σὺ θέλεις, ἵνα αὐτὸς
πράττῃ ὑπὲρ σοῦ, τότε ἀδικεῖς αὐτόν. Ἡ
ψυχὴ, ὡς ἀθάνατος καὶ ὡς ζωοποιός καὶ ὁ-
δηγός τοῦ σώματος, ἐστὶ πολλῶ τιμιωτέρα
τοῦ σώματος· διὰ τοῦτο, ὅταν αὐτὴ ὡς
κυρία καὶ δέσποινα καὶ ὁδηγός ἐξουσιάζῃ
καὶ διευθύνῃ τὸ σῶμα, τότε φυλάττεται τὸ
πρὸς αὐτὴν δίκαιον· ὅταν δὲ ποιῶμεν αὐτὴν
δούλην τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, τότε ἀδι-
κοῦμεν αὐτήν· ἡ ἀρετὴ σώζει τὴν ψυχὴν,
ἡ ἁμαρτία κολάζει αὐτήν· διότι « Ἐκπο-
» ρεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς
» ἀνάσασιν ζωῆς· οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες,
» εἰς ἀνάστασιν κρίσεως », ἡγουν κατακρί-

σεως. Ὄταν οὖν ἐργαζώμεθα ἀρετὴν, τότε ποιοῦμεν δικαιοσύνην πρὸς τὴν ψυχὴν ἡμῶν· ὅταν δὲ ἀμαρτάνωμεν, τότε ἀδικοῦμεν αὐτὴν ὑπερβαλλόντως· ταῦτα τὰ τρία εἶδη τῆς δικαιοσύνης ὁμοῦ συγκροτοῦσι τὴν ὑπὸ τοῦ θεοῦ παρ' ἡμῶν ζητούμενην δικαιοσύνην.

Ζητεῖ δὲ παρ' ἡμῶν ὁ θεὸς καὶ ἔλεος· ἀλλὰ ποῖον ἔλεος; ἐκεῖνο τὸ ἔλεος, ὅπερ καὶ ἐποίησε, καὶ ποιεῖ πρὸς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸς ἠλέησεν οὐ μόνον τοὺς δικαίους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀμαρτωλοὺς, ἡγουν τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, ἀποθανὼν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας

Ῥωμ. 5. 8. αὐτῶν « Ὅτι, ἔτι ἀμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, » Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν ». Αὐτὸς

Ματθ. 5. 45. « Τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς » καὶ ἀγαθοὺς, βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους »· αὐτὸς καὶ ὑπὲρ τῶν στυρωσάντων

Λουκ. 23. 34. αὐτὸν παρεκάλεσε, λέγων· « Πάτερ, ἄφες » αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδασι, τί ποιοῦσι ». Τοῦτον οὖν τὸν ἔλεον ζητεῖ παρ' ἡμῶν, διότι ἐνστεί-

Ματθ. 5. 44. λατο καὶ εἶπεν· « Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν· ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς » καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς » μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ » τῶν ἐπηρεάζοντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων » ὑμᾶς ». Ἐκεῖνο τὸ ἔλεος ζητεῖ παρ' ἡμῶν

ὁ πανοικτίρμων, δι' οὗ ἐλεοῦμεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν· διότι, ὅταν ἐλεῇς τοὺς ἐχθροὺς σου, τότε ἐλεεῖς τὴν ψυχὴν σου· διότι ἐκεῖνον συγχωρεῖ καὶ ἐλεεῖ ὁ θεός, ὅστις συγχωρεῖ

Ματθ. 6. 14. καὶ ἐλεεῖ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ· « Ἐὰν γὰρ » ἀφῇτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ » ὑμῶν ὁ οὐράνιος ». Ὁμοίως, ὅταν ἐλεῇς

τὸν πτωχόν, τότε ἐλεεῖς σεαυτόν· λαμβάνεις δὲ σὺ ὁ ἐλεῶν περισσότερον, ἢ ἐκεῖνος ὁ ἐλεούμενος· διότι ἐκεῖνος μὲν λαμβάνει πρᾶγμα πρόσκαιρον, σὺ δὲ λαμβάνεις βασιλείαν αἰώνιον.

Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ζητεῖ ὁ θεὸς παρὰ σοῦ « ἔτοιμον εἶναι τοῦ πορεύεσθαι μετὰ Κυ- Μκ. 6. 3, » ρίου τοῦ θεοῦ σου ». Τοῦτο δὲ σημαίνει τὴν πρόθυμον ὑπακοὴν πρὸς πάντα τὰ θεῖα αὐτοῦ προστάγματα· διότι ἐκεῖνος πορεύεται μετὰ Κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, ἡγουν συνηνωμένος ἐστὶ μετὰ τοῦ θεοῦ, ὅστις ὑπακούων εἰς τὰ θεῖα αὐτοῦ λόγια, φυλάττει τὰς ἀγίας αὐτοῦ ἐντολάς. « Ἐὰν τις ἀ- Ιωάν. 14, 32, » γαπᾷ με, εἶπεν ὁ Κύριος, τὸν λόγον μου » τηρήσει· καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐ- » τόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, καὶ μο- » νήν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν ». Ἀκούεις διὰ ποῖον λόγον ζητεῖ ὁ θεὸς παρ' ἡμῶν τὴν ὑπακοὴν εἰς τὰ θεῖα αὐτοῦ προστάγματα; ζητεῖ τὴν ὑπακοὴν, ἵνα ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς συνενωθῇ μεθ' ἡμῶν, καὶ καταστήσῃ ἡμᾶς θεῖα αὐτοῦ κατοικητήρια. Ὡς αἰὶς φιλάνθρωπίας καὶ πέλαγος εὐσπλαγχνίας καὶ ἀγαθότητος!

Ταῦτα ζητεῖ παρ' ἡμῶν ὁ θεός ἀντὶ τῶν εἰς ἡμᾶς ἀμέτρων εὐεργεσιῶν αὐτοῦ· ἡμεῖς δὲ προκρίνομεν τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου περισσότερον τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, καὶ προτιμῶμεν, οὐ λέγω τὴν ἰδίαν ζωὴν, ἀλλ' ὀλίγον μέταλλον τῆς γῆς, ἐν πρᾶγμα εὐτελές, πολλάκις καὶ ἐν σκύβαλον μᾶλλον ἢ τὸν θεόν· κατὰ τοῦ πλησίον κατακρίσεις, ὕβρεις, ἐπιβουλαί, δόλοι,

συκοφαντῖαι, προδοσίαι· τὴν ψυχὴν ἡμῶν
 νύκτα τε καὶ ἡμέραν ποιοῦμεν δούλην τῶν
 πονηρῶν τοῦ σώματος ἐπιθυμιῶν, καὶ κα-
 τατραυματίζομεν αὐτὴν πᾶσαν ὥραν ἁμαρ-
 τάνοντες. Χριστιανοί, τοῦτό ἐστιν ἡ δικαιο-
 σύνη, ἡ χρεωστούμενη πρὸς τὸν θεὸν καὶ
 τὸν πλησίον καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν; οὐαὶ
 ἡμῖν· ὁ θεὸς ζητεῖ παρ' ἡμῶν ἐκεῖνο τὸ ἔ-
 λεος, ὃπερ αὐτὸς ἐποίησε καὶ ποιεῖ πρὸς ἡ-
 μᾶς, ἡμεῖς δὲ μισοῦμεν τοὺς ἐχθροὺς,
 μηδέποτε καταλλαγῆναι μετ' αὐτῶν βου-
 λόμενοι, καὶ ἐπίβουλεύομεν, καὶ κατατρέ-
 χομεν αὐτοὺς ἕως θανάτου· ἡμεῖς πολλάκις
 διὰ τὸ ἴδιον κέρδος καὶ αὐτοὺς τοὺς ὁροὺς τῆς
 φιλίας παραβαίνομεν, ἄπιστοι καὶ ἐπίβου-
 λοι τῶν φίλων γινόμενοι· ὁ θεὸς ζητεῖ παρ'
 ἡμῶν ἔλεος, ἡμεῖς δὲ ἀποστρεφόμεθα τοὺς
 πένητας· συναντῶντες τὸν ξένον, φεύγομεν·
 βλέποντες τὸν ἀσθενῆ καὶ τὸν ἐν φυλακῇ,
 μακρυνόμεθα ἀπ' αὐτόν· ἔμπροσθεν τῶν ὀ-
 φθαλμῶν ἡμῶν ἵσταται ὁ πεινῶν καὶ διψῶν
 καὶ ὁ γυμνός, καὶ περισσεύει μὲν ἐν τῷ οἴκῳ
 ἡμῶν ὁ ἄρτος, σήπονται δὲ ἐν ταῖς ἀπο-
 θήκαις ἡμῶν τὰ ἐνδύματα, καὶ ὁμῶς οὐδό-
 λως καμπτόμεθα πρὸς οἰκτιρμὸν καὶ συμ-
 πάθειαν. Ἀδελφοί, τοῦτό ἐστι τὸ ἔλεος τὸ
 ζητούμενον παρ' ἡμῶν ἀπὸ τοῦ θεοῦ; οὐαὶ
 μῖν· ὁ θεὸς ζητεῖ παρ' ἡμῶν ὑπακοὴν πρὸς
 ἐκπλήρωσιν τῶν δέκα ἐντολῶν αὐτοῦ· τί
 ἄλλο δὲ βλέπεις ἐν τοῖς ἔργοις ἡμῶν, εἰμὴ
 ἀπιστίαν, ὀρθῶν δογμάτων καὶ ἀποστολι-
 κῶν παραδόσεων ἀθέτησιν, ὅρκους ματαί-
 οους, ἐξουδένωσιν ἑορτῶν, περιφρόνησιν γο-
 νέων, μοιχείας, κλοπὰς, φόνους, ψευδο-

(ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣΤ. ΤΟΜ. Β'.)

μαρτυρίας, ἄρπαγὰς ξένων πραγμάτων;
 Ἄνθρωποι, ταῦτα ἀνταποδίδομεν εἰς τὸν
 θεὸν περὶ πάντων, ὧν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν;

Φοβερός ἐστὶν ὁ ἔλεγχος τοῦ προφήτου
 Μωϋσέως κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν, τῶν ἀπο-
 διδόντων τῷ θεῷ πονηρὰ ἀντὶ τῶν εὐεργε-
 σιῶν αὐτοῦ. Γένος, ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς, πο-
 νηρὸν καὶ διεστραμμένον, ταύτας τὰς ἀν-
 ταποδόσεις ἀνταποδίδετε εἰς τὸν Κύριον;

« Γενεὰ σκολιὰ καὶ διεστραμμένη, ταῦτα <sup>Λευτ. 32.
5. 6.</sup>
 » Κυρίῳ ἀνταποδίδετε »; Ὡ λαὸς μωρὲ καὶ
 ἄσοφε, τοιουτοτρόπως ἀνταμείβεις τὸν
 εὐεργέτην σου; « Οὕτω λαὸς μωρὸς καὶ
 » οὐχὶ σοφός »; Οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς πατήρ σου,
 ὅστις, ἐξαγοράσας σε ἐκ τῆς δουλείας τῶν
 δυναστευόντων σε, ἐποίησέ σε ἴδιον αὐτοῦ
 λαόν; οὐκ ἔστιν αὐτός ὁ ποιητὴς καὶ πλά-
 στης σου; « Οὐκ αὐτὸς οὗτός σου πατήρ
 » ἐκτήσατό σε καὶ ἐποίησέ σε καὶ ἔπλασέ
 » σε »; Ἐγὼ φοβοῦμαι, ὅτι οὗτος ὁ φοβερός
 ἔλεγχος κατὰ πάντα λόγον ἀρμόζει εἰς ἡ-
 μᾶς πολλῷ μᾶλλον, ἢ εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας·
 ὅταν ὁμῶς μνημονεύω τῶν λόγων, ὧν αὐτὸς
 ὁ Κύριος εἶπε κατὰ τῶν ἀποδιδόντων αὐτῷ
 ἁμαρτίας ἀντὶ τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ, τότε
 φρτίτω καὶ τρέμω ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν.
 Ἀκούσατε, τί περὶ τούτου εἶπε, καὶ φρί-
 ξατε· « Ἐγγὺς ἡμέρα Κυρίου ἐπὶ πάντα
 » τὰ ἔθνη· ὃν τρόπον ἐποίησας, οὕτως ἔσαι
 » σοι· τὸ ἀνταπόδομά σου ἀνταποδοθήσεται
 » εἰς κεφαλὴν σου ». Κύριε, ἐλέησον, Κύριε,
 σπλαγχνίσθητε, καὶ δὸς ἡμῖν ἐπιστροφὴν
 καὶ μετάνοιαν ἀληθινήν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,
ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΕΝΝΑΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ,

ΤΟΤΕ πᾶσα ὑλική οἰκοδομὴ ἀκλόνητος διαμένει καὶ ἀδιάσειστος, ὅταν ὁ ἀρχιτέκτων βάλῃ ὑπ' αὐτὴν στερεὰ καὶ ἀκράδαντα θεμέλια· στερεὰ καὶ ἀμετάθετα θεμέλια ἔβαλεν ὁ ἐπουράνιος ἀρχιτέκτων ὁ Παῦλος εἰς τὴν πνευματικὴν οἰκοδομὴν τῆς ἡθικῆς αὐτοῦ νοουθεσίας, τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν βεβαιότητα τῆς δευτέρας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιφανείας, καὶ τῆς παραστάσεως τῶν ἀνθρώπων ἐνώπιον τῆς θείας αὐτοῦ δόξης. Ἐπάνω δὲ εἰς ταῦτα τὰ ἀδαμάντινα θεμέλια ὡκοδόμησε καὶ ἐστερέωσε πᾶσαν τὴν κατασκευὴν τῆς σωτηριώδους αὐτοῦ νοουθεσίας, καὶ ἀπαριθμήσας τῆς ἁμαρτίας τὰ εἶδη, καὶ ὀνομάσας αὐτὰ παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ παραγγείλας, ἵνα ἐκδυθῶμεν αὐτόν, καὶ ἐνδυθῶμεν τὸν νέον, ὅστις ἐστὶν ἡ ἀληθὴς τοῦ θεοῦ εἰκὼν. Πείθει δὲ ἡ τοιαύτη διδασκαλία πάντα νοῦν, καὶ ἐπιστηρίζει πᾶσαν ἀνθρώπου καρδίαν· διότι, ἐὰν οὐδεὶς τολμᾷ παρῆρησιασθῆναι ἐνώπιον τοῦ ἐπιγείου βασιλέως μετὰ ῥυπαρῶν ἱματίων, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐνδύεται ἐνδύματα καθαρὰ, καὶ εὐτρεπίζεται, ὅσον δύναται, ἔπειτα

παρίσταται ἐνώπιον αὐτοῦ, πῶς ἡμεῖς τολμήσομεν φανερωθῆναι ἐνώπιον τοῦ βασιλέως τῶν βασιλευόντων Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐὰν μὴ πρῶτον νίψωμεν τὴν ἀκαθαρσίαν τῆς ἁμαρτίας, καὶ στολισθῶμεν διὰ τῆς τῶν καλῶν ἔργων λαμπρότητος; Ἐβεβαίωσε δὲ, ὅτι τοῦτο τὸ ἔνδυμα ποιεῖ ἡμᾶς ἀξίους παρασταθῆναι ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, εἰπὼν, ὅτι οὐδὲ εἰς γένος, οὐδὲ εἰς ἀξίαν, οὐδὲ εἰς τάξιν, οὐδὲ εἰς ἄλλο τι, ὅσα ὁ κόσμος ἢ μεγαλύνει, ἢ ἐξευτελίζει, εἰμὴ εἰς μόνον τῆς ἀρετῆς τὰ κατορθώματα ἐπιβλέπει ὁ θεός. Ἀκούσατε, ἀδελφοί μου, τούτων τῶν θεοπνεύστων λόγων τὴν ἑρμηνείαν, ἵνα τῇ δυνάμει τῆς θείας χάριτος φωτισθέντες, ἀπορρίψητε τὸν μεμολυσμένον τῆς ἁμαρτίας χιτῶνα, ἀναλάβετε δὲ τὸ καθαρὸν καὶ νυμφικὸν τῆς ἀρετῆς ἔνδυμα· καὶ οὕτω φανερωθῆτε ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ἐνώπιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ περιβεβλημένοι, πεποικιλμένοι ἐν τῷ διαχρύσῳ τῶν ἀγαθῶν πράξεων ἱματισμῷ, καὶ ἄξιοι συμπαρασάται τοῦ χοροῦ τῶν ἀγίων, καὶ τῆς αἰωνίου βασιλείας συμμετοχοί.

Αὐτ. 10.

Κολ. 3. 4.

Ἀδελφοί, ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ.

Πρὸ τοῦ πάθους καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν προπατορικὴν ἁμαρτίαν αἱ μὲν ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων νεκρωμέναι ἦσαν, ὡς ἐστερημέναι τῆς θείας χάριτος· τὰ δὲ σώματα αὐτῶν μετὰ θάνατον οὐκ ἀνίσταντο, ἀλλ' ἔμενον αἰωνίως νεκρὰ καὶ διαλελυμένα· ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲ ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς, τὰς μὲν ψυχὰς ἀνεζωοποίησε, χαρισάμενος αὐταῖς τοῦ παναγίου πνεύματος τὰ χαρίσματα, τὰ δὲ σώματα ἐζώωσε, δὸς αὐτοῖς τὴν δύναμιν καὶ τὴν χάριν τῆς ἀναστάσεως. Κατὰ τοῦτο οὖν ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἡ ζωὴ ἡμῶν, ὡς καὶ αὐτὸς τοῦτο ἐδίδαξεν, εἰπὼν· « Ἐγὼ εἰμι » ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ ». Καὶ ἐν μὲν τῷ κόσμῳ τούτῳ οἱ ἄπιστοι οὐδὲ γνωρίζουσιν, οὐδὲ πιστεύουσιν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐστὶν ἡ ζωὴ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ἀληθινοῦ, οἱ δὲ πιστοὶ γνωρίζουσι μὲν, ἀλλ' ἐκ μέρους διὰ τῆς πίστεως· « Ἐκ μέρους γὰρ γινώσκουμεν »· ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῆς δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας, « Ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ » αὐτοῦ, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται »· διότι τότε εἰς πάντας φανερωθήσεται, καὶ πάντες γνωρίσουσι, καὶ ὀφονται, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ ζωοδότης, καὶ θεὸς ὁ παντοδύναμος· « Καὶ ὀφεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμὸς ». Λέγει οὖν ὁ ἀπόστολος, ὅταν ὁ Χριστὸς, ἡ ζωὴ ἡμῶν, φανερωθῇ ἐν τῇ

δευτέρᾳ αὐτοῦ ἐπιφανείᾳ ἐνώπιον πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀνθρώπων, τότε καὶ ὑμεῖς, ὦ Κολοσσαεῖς, μέλλετε φανερωθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ, ἵνα ἀπολαύσητε τῆς θείας αὐτοῦ δόξης. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς ἀπολαμβάνει ταύτην τὴν χάριν, εἰμὴ ὁ νικητὴς τῆς ἁμαρτίας, διὰ τοῦτο παραγγέλλει τὰ ἑξῆς, λέγων·

Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν Κολ. 3. 5. τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία.

Προλαβὼν εἶπεν· « Ἀπεθάνετε γάρ » Κολ. 3. 2. διὰ τί οὖν νῦν λέγει· « Νεκρώσατε οὖν τὰ » μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς » ; ποῖα λέγει μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ; αὐτοὶ βαπτισθέντες, ἀπέθανον μὲν τῷ κόσμῳ, « Συνταφέντες τῷ » Χριστῷ ἐν τῷ βαπτίσματι »· ἔμεινεν ὁμως ἐν αὐτοῖς ὁ κνησμὸς τῆς ἁμαρτίας, καὶ τὸ αὐτεξούσιον πρὸς τὸ κλῖναι εἰς αὐτήν, ἢ εἰς τῆς ἀρετῆς τὰ ἔργα. Τὸ οὖν, νεκρώσατε, σημαίνει τὸ, ἀποκτείνετε, καὶ κατασῆσατε νεκρὰν καὶ αὐτὴν τὴν ῥοπὴν πρὸς τὴν κακίαν, ἐξ ἧς γεννᾶται ἡ πορνεία καὶ ἡ ἀκαθαρσία, καὶ τὸ πάθος, καὶ ἡ κακὴ ἐπιθυμία, καὶ ἡ πλεονεξία· αὐτὰ δὲ τὰ ἁμαρτήματα ὠνόμασε « Μέλη ἡμῶν ἐπὶ » τῆς γῆς », ἡγουν μέλη ἐπίγεια, ἐπειδὴ διὰ τῶν μελῶν τοῦ γηίνου ἡμῶν σώματος ἐκτελοῦνται· καὶ τὴν μὲν πορνείαν ἀνέφερε κατ' ὄνομα, τὰ δὲ κατ' εἶδος ὀνόματα τῶν

ἄλλων σαρκικῶν ἁμαρτημάτων, ὅσα οἱ ἀσελγεῖς ἐπιτελοῦσιν, ἐσιώπησε διὰ τὴν τούτων βδελυρίαν καὶ αἰσχρότητα. « Τὰ » γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν »· ὠνόμασε δὲ αὐτὰ γενικῶς « Ἀκαθαρσίαν », καθότι μολύνουσι τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, καὶ « Πάθος », καθότι ἀληθῶς πάσχει καὶ τυραννεῖται ὅπ' αὐτῶν πυρούμενος· ἐπιθυμίαν δὲ εἶπε κακὴν, ἐπειδὴ ἐστὶ καὶ ἐπιθυμία καλὴ. Ὅταν μὲν ἐπιθυμῶμεν τὰ τῆς ἁμαρτίας ἔργα, τότε ἡ ἐπιθυμία ἡμῶν ἐστὶ κακὴ· ὅταν δὲ τὰς τῆς ἀρετῆς πράξεις, τότε ἐστὶ καλὴ· διὸ καὶ ὁ προφῆτης Δανιὴλ ὠνομάσθη ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν, ὡς ἐπιθυμητὴς τῶν καλῶν ἔργων. Διὰ τοῦ, « ἐπιθυμίαν κακὴν » ἐσήμανε τὴν ἐπιθυμίαν παντὸς εἶδους ἁμαρτίας. Διὰ τί δὲ εἶπεν, ὅτι ἡ πλεονεξία ἐστὶν εἰδωλολατρεία; διότι, καθὼς οἱ εἰδωλολάτραι σχηματίζοντες εἰδωλα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ λίθινα, καὶ ἐκ πάσης ἄλλης ὕλης κατεσκευασμένα, ἐπ' αὐτοῖς εἶχον πᾶσαν τὴν τῆς εὐτυχίας αὐτῶν ἐλπίδα, οὕτω καὶ οἱ πλεονέκται, συνάγοντες παντοῖα κτήματα, ὑπ' αὐτῶν ἐλπίζουσι πᾶσαν ὑπεράσπισιν καὶ τρυφὴν καὶ ἀνάπαυσιν.

Κολ. 3. 6. Δι' αὐτὸ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας.

Δι' αὐτὰ, λέγει, τὰ ἔργα, τουτέστι διὰ τὰ σαρκικὰ ἁμαρτήματα, καὶ τὰς κακὰς ἐπιθυμίας, καὶ τὴν πλεονεξίαν « ἔρχεται ἡ » ὀργὴ τοῦ θεοῦ », ἡγουν ὀργίζεται ὁ θεὸς « Τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας », τοὺς ἀπειθεῖς

δηλαδή, τοὺς μὴ πειθόμενους, μηδὲ ὑπακούοντας εἰς τὰ θεῖα αὐτοῦ προστάγματα· παιδεύει δὲ δι' αὐτὰ οὐ μόνον εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν, καταδικάζων τοὺς ἀπειθεῖς εἰς τὰς αἰωνίους βασάνους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν παροῦσαν, πέμπων εἰς αὐτοὺς φοβερὰς τιμωρίας. Ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἦλθεν ἐπὶ τοὺς ἐπὶ Νῶε ἡσελγηκότας, καὶ κατεπόντισεν αὐτούς, καὶ ἐπὶ τοὺς ἐν Σοδόμοις ἀσελγεῖς, καὶ κατέκαυσεν αὐτούς· « Ὀργὴ τοῦ θεοῦ » ἀνέβη ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας, τοὺς ἐπιθυμήσαντας κακὴν ἐπιθυμίαν ἐν τῇ ἐρήμῳ, » καὶ ἀπέκτεινεν ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν » ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἦλθεν ἐπὶ τὸν πλεονέκτην Ἀχάβ· ὅθεν οἱ χοῖροι καὶ οἱ σκύλακες ἐξέλειξαν τὸ αἷμα αὐτοῦ, καὶ ἐν αὐτῷ ἐλούθησαν αἱ πόρνοι, « Κατὰ τὸ ῥῆμα Κυρίου, ὃ ἐλάλησεν » ὅσοι δὲ τῶν υἱῶν τῆς ἀπειθείας οὐ παιδεύονται εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἐκείνοι θησαυρίζουσιν ἐν ἑαυτοῖς « Ὀργὴν ἐν » ἡμέρᾳ ὀργῆς, καὶ ἀποκαλύψεως δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ », καὶ φυλάσσονται οἱ πανάθλιοι εἰς ἡμέραν κακὴν.

Ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζήτε ἐν αὐτοῖς. Νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς πάντα, ὀργὴν, θυμὸν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν· Μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους.

Ἔσιν ἄρα γε διαφορὰ μεταξὺ θυμοῦ καὶ ὀργῆς; καθὼς διαφέρουσι τὰ ὀνόματα, οὕτω καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν σημαινόμενα πράγματα.

καὶ θυμὸς μὲν ἐστὶ κίνησις τοῦ αἵματος καὶ ὀξεῖα ἑξαψις· ὀργὴ δὲ ἐστὶ λύπη ἔμμονος, καὶ ὁρμὴ πρὸς ἐκδίκησιν τῶν ἀδικησάντων· διὸ, ὅταν ἡ ψυχὴ ὀργᾷ πρὸς τὴν ἐκδίκησιν, τότε τὸ πάθος λέγεται ὀργή. Καὶ κακίαν μὲν ὧδε ὠνόμασε τὴν μνησικακίαν, τὴν αὐτὴν δὲ « Πικρίαν » ἀλλαχοῦ ἐκάλεσε· βλασφημίαν δὲ, τὰς ὕβρεις· τὸ δὲ, « Ἐκ » τοῦ στόματος ὑμῶν », καὶ περιττὸν φαίνεται, καθότι δι' οὐδενὸς ἄλλου μέλους ὑβρίζομεν καὶ αἰσχρολογοῦμεν, εἰμὴ διὰ τοῦ στόματος, οὐκ ἔστιν ὅμως περιττὸν, ἐπειδὴ διὰ τούτου ἐφανερώσεν ὁ ἀπόστολος, ὅτι αἱ βλασφημίαι καὶ αἰσχρολογίαι μολύνουσιν οὐ μόνον τὰς ἀκοὰς τῶν ἀκούοντων, ἀλλὰ καὶ τὸ στόμα τοῦ λαλοῦντος, τὸ ὑπὸ θεοῦ πλασθὲν πρὸς δοξολογίαν αὐτοῦ καὶ αἰνεσιν, πρὸς ὁμολογίαν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ πρὸς ὠφέλιμον νοουθεσίαν τοῦ πλησίον. Περὶ δὲ τοῦ ψεύδους, τοῦ ἔχοντος εὐρετήν καὶ πατέρα τὸν διάβολον, καθότι αὐτὸς « ψεύστης ἐστὶ », καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ τοῦ ψεύδους, τὰ αὐτὰ καὶ πρὸς τοὺς Ἑφεσίους πλατύτερον ἔγραψε, λέγων· « Διὸ » ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν, » ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ· ὅτι » ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη ». Βλέπε δὲ, πῶς λαλήσας πρῶτον περὶ τῶν σαρκικῶν ἁμαρτημάτων, καὶ εἰπὼν· « Ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς » περιεπατήσατέ ποτε », ἤγουν τὰς τοιαύτας ἁμαρτίας καὶ ὑμεῖς, ὧς Κολοσσαεῖς, ἐπράξατε πρότερον, ὅτε εἰδωλολάτραι ὄντες, ἔκδοτοι ὑπῆρχετε ἐν αὐταῖς, καὶ ὡς δοῦλοι αὐταῖς ἐδουλεύετε· ἔπειτα προασφαλίζει

αὐτοὺς, παραγγέλλων, ἵνα εἰς τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ συνετάγησαν τῷ Χριστῷ, ἀπορρίψωσι πάντα τὰ ἁμαρτήματα· « Νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς πάντα », καὶ αὐτὰ δηλονότι τὰ λογιζόμενα μικρότερα ἁμαρτήματα, τὴν ὀργὴν, τὸν θυμὸν, τὴν κακίαν, τὴν βλασφημίαν, τὴν αἰσχρολογίαν, τὸ ψεῦδος. Μετὰ δὲ ταῦτα προσωποποιήσας πάσας τὰς ἁμαρτίας, καὶ πάσας τὰς ἀρετὰς, παραγγέλλει ἐκείνων μὲν τὴν ἀποχὴν, τούτων δὲ τὴν ἐργασίαν, λέγων·

Ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄν-
θρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, καὶ
ἐνδυσάμενοι τὸν νέον, τὸν ἀνακαι-
νούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα
τοῦ κτίσαντος αὐτόν.

Ἄνθρωπον ὠνόμασεν ὁ ἀπόστολος τὴν
προαίρεσιν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ κυριώτερον
αὐτοῦ μέρος, ἐκλαβὼν ἀντὶ τῆς οὐσίας αὐ-
τοῦ· καὶ παλαιὸν μὲν ἄνθρωπον εἶπε τὴν
ἐν ταῖς κακίαις ἔκδοτον προαίρεσιν, ὡς
σεσαθρωμένην καὶ διεφθαρμένην, καθὼς καὶ
οἱ εἰς τὸ ἔσχατον φθάσαντες γῆρας· νέον
δὲ, τὴν τὰ κατόρθώματα τῶν ἀρετῶν ἐργα-
ζομένην, ὡς δραστηκὴν καὶ ἀκμάζουσαν,
καθὼς καὶ οἱ ἐν τῇ ἀνθηρᾷ τῆς νεότητος
ἡλικίας εὐρισκόμενοι. Βλέπε δὲ, ὅτι ὀνομάσας
τὴν πονηρὰν προαίρεσιν παλαιὸν ἄνθρωπον,
ἀνέφερε καὶ τὰ εἰς τὸν τοιοῦτον μεταφορι-
κὸν ἄνθρωπον ἀρμόζοντα· ἀντὶ ψυχῆς, τὴν
κακὴν ἐπιθυμίαν· ἀντὶ καρδίας, τὴν ὀργὴν
καὶ τὸν θυμὸν· ἀντὶ τῶν παιδογόνων μελῶν,

Ἐφεσ. 4.
31.

ἰωάν. 8.
44.

Ἐφεσ. 4,
25.

Κολ. 3. 9.
10.

ὁρ. Χρυσ.
Αὐτ.

ὁρ. Θεοφύλ.
Αὐτ.

τὴν πορνείαν καὶ ἀκαθαρσίαν καὶ τὸ πάθος ἀντὶ χειρῶν, τὴν πλεονεξίαν· ἀντὶ σόματος, τὴν βλασφημίαν, καὶ αἰσχρολογίαν, καὶ τὸ
 Κολ. 3. 5. ψεῦδος, ὀνομάσας αὐτὰ ἐπίγεια αὐτοῦ μέλη· ἐπειδὴ δὲ οὐ μόνον προαιρετικῶς, ἤγουν κατὰ νοῦν καὶ διάνοιαν, ἀλλὰ καὶ πρακτικῶς δι' αὐτῶν τῶν πράξεων ἀμαρτάνομεν, διὰ τοῦτο εἶπε· « Τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν » ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ »· περὶ δὲ τοῦ νέου ἀνθρώπου, τουτέστι τῆς ἀγαθῆς προαιρέσεως εἶπεν, ὅτι αὐτὴ ἀνακαινιζομένη « Εἰς ἐπί- » γνωσιν », σοφῶς δηλονότι καὶ ἐπιστημονικῶς, γίνεται εἰκὼν τοῦ κτίσαντος, αὐτῇ ὁμοία τε καὶ ἀπαράλλακτος. Διδάσκει οὖν ὁ τοῦ θεοῦ ἀπόστολος διὰ τῶν προκειμένων λόγων, ἵνα ἀπορρίψωμεν ἀπὸ τῆς προαιρέσεως ἡμῶν καὶ τὴν κατὰ νοῦν καὶ τὴν κατὰ πράξιν ἀμαρτίαν, ἀναλάβωμεν δὲ τὴν ἀρετὴν, ἀνακαινίζοντες δι' αὐτῆς τὴν προαίρεσιν ἡμῶν μετὰ γνώσεως καὶ ἐπιστήμης, ἕως ἂν κατασταθῇ εἰκὼν θεοῦ, φέρουσα τοὺς θείους αὐτοῦ χαρακτῆρας.

Κολ. 3. 11

Ὅπου οὐκ ἐνὶ Ἑλλήν καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία· βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος· ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός.

Ποῖον ἄρα γε σκοπὸν εἶχεν ὁ Παῦλος, προβάλλων τὸν Ἑλληνα καὶ τὸν Ἰουδαῖον, τὸν περιτετμημένον καὶ τὸν ἀπερίτμητον, τὸν βάρβαρον καὶ τὸν Σκύθην, τὸν δοῦλον καὶ τὸν ἐλεύθερον; Ἡμεῖς ἀκούομεν, ὅτι οἱ μὲν Ἰουδαῖοι ἐζήτουν θαύματα, οἱ δὲ Ἕλληνες σχολαστικῶς ἀποδείξεις· « Ἰουδαῖοι

» σημεῖον αἰτοῦσι, καὶ Ἕλληνες σοφίαν 1. Κορ. 1. 22.
 » ζητοῦσι », νομίζοντες, ὅτι μόνῃ ἢ τούτων δύναμις πείθει αὐτοὺς πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας· ὁ δὲ Παῦλος ἐκκήρυττε πανταχοῦ, ὅτι οὐδὲ τῶν θαυμάτων ἢ δύναμις, οὐδὲ τῆς σοφίας τοῦ κόσμου ἢ ἀπόδειξις πείθει πιστεῦσαι εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὅστις ἐστὶ καὶ δύναμις καὶ σοφία θεοῦ, ἔλκει καὶ πείθει τοὺς ἀξίους, ἵνα πιστεῦσωσι, καὶ συνενωθῶσι μετ' αὐτοῦ· « Ἡμεῖς δὲ, ἔλεγε, 24. 23.
 » κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰου- » δαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν· » αὐτοῖς δὲ τοῖς ἐκλεκτοῖς Ἰουδαίοις τε καὶ » Ἕλλησι Χριστόν, θεοῦ δύναμιν καὶ θεοῦ » σοφίαν ». Οἱ ἰουδαίζοντες ἠνάγκαζον τοὺς μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ, ἵνα περιτέμνων- 1.
 ται· « Ἐὰν μὴ περιτέμνησθε, ἔλεγον, τῷ 16.
 » ἔθει Μωυσέως, οὐ δύνασθε σωθῆναι »· ὁ δὲ Παῦλος ἐκκήρυττε, λέγων· « Ἐν γὰρ 5. 6.
 » Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομὴ τι ἰσχύει, » οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις, δι' ἀγάπης » ἐνεργουμένη ». Ἡμεῖς ἀκούομεν, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἐκαυχῶντο ἐπὶ τῇ ἐλευθερίᾳ τοῦ γένους αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῇ εὐγενείᾳ τῶν πατέρων αὐτῶν, λέγοντες· « Σπέρμα Ἀ- 1. 33. 39.
 » βραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν » πώποτε· ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστίν »· ὁ δὲ Ἰησοῦς Χριστός διὰ τῆς ἀποκρίσεως αὐτοῦ ἐδίδαξεν, ὅτι ταῦτα οὐδὲν ὠφελοῦσι πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς σωτηρίας· « Πᾶς 24. 39.
 » ὁ ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν, εἶπε, δοῦλός ἐστι » τῆς ἀμαρτίας· Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, » τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε ἂν ». Πρὸς

τούτοις δὲ ὁ Παῦλος ἐβεβαίωσε σαφέστατα, ὅτι πάντες οἱ ἐν Χριστῷ βαπτισθέντες Ἰουδαῖοι, Ἕλληνες, δούλοι, ἐλεύθεροι, ἄνδρες, γυναῖκες, ἰσότημοί εἰσιν ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ὡς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ὑπ' αὐτοῦ λογίζονται.

Γαλ. 3. 8. « Οὐκ ἔστι, εἶπεν, Ἰουδαῖος, οὐδὲ Ἕλληνας » οὐκ ἔστι δούλος, οὐδὲ ἐλεύθερος· οὐκ ἔστι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἐξέ » ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ». Ταῦτα οὖν τὰ ὀνόματα ἀνέφερεν αὐτὸς πρὸς τοὺς Κολοσσαεῖς, ἵνα φανερώσῃ, ὅτι πρὸς τὸν παραγελθέντα αὐτοῖς ἀνακαινισμόν, τὸν ποιοῦν-
Κολ. 3. 10. τα ἡμᾶς θεοῦ εἰκόνας, τουτέστι τὸν ἀναβιβάζοντα ἡμᾶς πρὸς τὴν κατὰ Χριστὸν

τελειότητα, οὐδὲ ἡ σοφία, ἡ ζητούμενη ὑπὸ τοῦ Ἑλλήνος, οὐδὲ τὰ θαύματα, τὰ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ζητούμενα, οὐδὲ ἡ ἰουδαϊκὴ περιτομή, οὐδὲ τῶν ἐθνικῶν τὸ ἀπερίτμητον, οὐδὲ ἡ ἀμάθεια τοῦ βαρβάρου, οὐδὲ ἡ ἀγριότης τοῦ Σκύθου, οὐδὲ ἡ δουλεία τοῦ δούλου, οὐδὲ ἡ ἐλευθερία τοῦ ἐλευθέρου εἰσὶν ἀναγκαῖα· διότι διὰ τὸν τοιοῦτον ἀνακαινισμόν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διαλύει πάντα τὰ ἐμπόδια, καὶ μεταδίδωσι πάντα τὰ βοηθήματα εἰς πάντας τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας· « Ἀλλὰ τὰ πάντα, » καὶ ἐν πᾶσι Χριστός ».

Ο Μ Ι Λ Ι Α

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ, ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ Τῇ ΕΙΚΟΣΤῃ ΕΝΝΑΤῇ ΚΥΡΙΑΚῇ.

Ὅσον ὑψηλὴ καὶ θεοπρεπὴς ἐστὶν ἡ σήμερον ἀναγνωσθεῖσα διδασκαλία τοῦ θεηγόρου Παύλου, τόσον φαίνεται δυσπαράδεκτος καὶ ἀντιφερομένη εἰς τὰς ἀσθενείας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· νομοθετεῖ ὁ οὐρανός, διδάσκαλος, ἵνα ἐκδυθῶμεν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τουτέστιν, ἵνα μακρυνθῶμεν ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας, καὶ ἵνα ἐνδυθῶμεν τὸν νέον, ὅπερ ἐστὶν, ἵνα ἐργαζώμεθα πᾶσαν

ἀρετὴν, ἀνακαινίζωμεν δὲ αὐτὴν, καὶ πολυπλασιάζωμεν, ἕως ἂν κατασταθῶμεν εἰκὼν ὁμοία τῷ πρωτοτύπῳ, ἡγουν αὐτῷ κτίσαντι ἡμᾶς θεῷ. Ἀληθῶς ὑψηλὸν καὶ θεῖον ἐστὶ τοῦτο τὸ μάθημα· ἀλλὰ ποῖος, λέγουσί τινες, ἔχει τόσον προσεκτικὰ ὄμματα, ἵνα φεύγῃ τὰς ἀμετρήτους καὶ πολυποικίλους παγίδας, καὶ τόσῃ ἀνδρείᾳ καὶ ἐπιτηδεϊότητι, ἵνα μένῃ ἄτρωτος ὑπὸ

τοσούτων πυρφόρων βελῶν, ὅσα πᾶσαν ὥραν ρίπτει καθ' ἡμῶν ὁ ἐχθρὸς τῆς ἀνθρωπίνης σωτηρίας; Τίς εἰς τοῦτον τὸν ἀπατηλὸν κόσμον πολιτευόμενος, ἐστὶ τοσοῦτον μεγαλόφρων, ἵνα περιφρονῇ τὸν πλοῦτον, καὶ ὡς οὐδὲν λογίζεται τὴν δόξαν, καὶ καταπατῇ τὰ θέλγητρα, καὶ ἀποστρέφῃ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν, ὅσα ὑπόσχεται ὁ κόσμος; Ποῖος ταύτην τὴν λυσσώδη σάρκα φορῶν, ἐστὶ τοσοῦτον ὑψηλὸς καὶ μετάρσιος, ἵνα μὴδὲ ὑπὸ τῶν κυμάτων τῆς ἡδονικῆς ἐπιθυμίας βραχῇ, μὴδὲ καταφλεχθῇ ὑπὸ τοῦ πυρός τῆς τοῦ θυμοῦ ὁρμῆς; Τίς δύναται, λέγουσι, νικῆσαι τοιοῦτους ἐχθροὺς, καὶ φυλαχθῆναι τοσοῦτον ἀμίαντος καὶ καθαρὸς, καὶ πάσης ἀρετῆς πεπληρωμένος, ὥστε καταστῆσαι ἑαυτὸν εἰκόνα ζωσαν τοῦ ὑπερτελείου θεοῦ;

Ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, τὰ λόγια τοῦ Παύλου εἰσὶ λόγια τοῦ Χριστοῦ· ἡ διδασκαλία τοῦ Παύλου, καὶ ἡ νομοθεσία τοῦ θεοῦ ἐστὶ μία καὶ ἡ αὐτή· ἐὰν ἐρευνήσητε τὸ εὐαγγέλιον, οὐδὲν ἄλλο βλέπετε εἰς τὰς ἐν αὐτῷ νομοθεσίας, εἰμὴ παραγγέλματα ἀνώτερα τῶν ἀσθενημάτων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· οὐδὲν ἄλλο ἀκούετε, εἰμὴ λόγια διδάσκοντα, ἵνα ἀπεκδυθῶμεν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐνδυθῶμεν τὸν νέον. Διὰ φροβρισμῶν ἀναχαιτίζει μὲν ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου τοῦ θυμοῦ τὰς ὁρμὰς, λέγων· « Ὁ » ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος » ἔσαι τῇ κρίσει »· ἐξορίζει δὲ μακρὰν ἀπὸ τοῦ στόματος ἡμῶν πᾶν εἶδος ὕβρεως καὶ περιφρονήσεως τοῦ πλησίον, κηρύττων·

« Ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, » ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ, » μωρὲς, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ » πυρός ». Νομοθετεῖ τὴν ἀποχὴν οὐ μόνον τῆς πράξεως, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ἐπιθυμίας τῶν σαρκικῶν ἀμαρτημάτων· « Ἐγὼ » δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖ- » κα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἥδη ἐμί- » χευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ». Ἐὰν ὁ συγγενὴς μου, ὃν ἀγαπῶ, καθὼς τὴν κόρην τοῦ ὀφθαλμοῦ μου, ἢ ὁ φίλος μου, ὃς τις χρησιμεύει μοι ὡς ἡ δεξιὰ μου χεὶρ, σκανδαλίζῃ με, καὶ βλάβῃ τὴν ψυχὴν μου, προστάσσει, ἵνα ἀποδιώξω αὐτὸν ἀπ' ἐμοῦ· « Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμὸς σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει » σε, ἔξελε αὐτόν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καὶ εἰ ἡ » δεξιὰ σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοπον » αὐτήν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ ». Θέλει, ἵνα μὴδόλως ὀμνύωμεν, καὶ ἵνα ὁ λόγος ἡμῶν ἔχῃ τόσῃ πίστῳσιν καὶ βεβαιότητι, ὥστε μὴδεμίαν χρεῖαν ἔχωμεν τῶν ὀρκῶν· « Ἐγὼ » δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὀμόσαι ὅλως· ἔστω δὲ » ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ ναὶ, οὐ οὐ ». Ζητεῖ παρ' ἡμῶν μεγάλην ὑπομονὴν καὶ ἀνεξικακίαν· « Ὃστις ῥαπίσει σε, λέγει, ἐπὶ τὴν δεξιάν » σου σιαγόνα, στρέφον αὐτῷ καὶ τὴν » ἀριστεράν σου ». Ζητεῖ παρ' ἡμῶν πολλὴν ἀπλότητα καὶ περιφρόνησιν καὶ αὐτῶν τῶν ἀναγκαίων πραγμάτων· ἵνα φύγῃς, λέγει, τὰς φιλονεικίας καὶ κρισολογίας, ἄφες καὶ » τὸ ἱμάτιόν σου εἰς ἐκεῖνον, ὃς τις ζητεῖ παρὰ » σοῦ τὸν χιτῶνά σου· προθυμίαν ζητεῖ ὑπὲρ » τῆς τοῦ πλησίον βοηθείας θερμοτάτην· « Ὃστις σε ἀγγαρεύσει, λέγει, μίλιον ἓν, »

Αὐτ. 28.

Αὐτ. 29.
30.Αὐτ. 34.
37.

Αὐτ. 39.

Αὐτ. 40.

Αὐτ. 41.

Αὐτ. 44.

Κολ. 3.
9, 10.

» ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύω », ἔδωκεν ἐντολὴν, ἵνα ἀγαπῶ τοὺς ἐχθροὺς μου, ἵνα εὐλογῶ τοὺς καταρωμένους με, ἵνα εὐεργετῶ τοὺς μισοῦντάς με, ἵνα προσεύχωμαι ὑπὲρ τῶν βλαπτόντων, καὶ διωκόντων με. « Ἐγὼ » δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, » εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, κα- » λῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ » προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων καὶ » διωκόντων ὑμᾶς ». Ὅσοι ταῦτα ποιοῦσιν, ἐκεῖνοι ἀληθῶς ἀπεκδύονται τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐνδύονται τὸν νέον. Βλέπετε οὖν, ὅτι τοῦ Παύλου τὰ λόγια. « Ἀπεκδυ- » σάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς » πράξεσιν αὐτοῦ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν » νέον », εἰσὶν ἡ συντομωτάτη περίληψις τῶν ἐκτεθέντων λόγων τοῦ σωτῆρος.

Τί δὲ λέγουσι περὶ τούτων τῶν δεσπο-
τικῶν λόγων οἱ τούτων παραβάται; Αὐτοὶ
κατὰ διαφόρους τρόπους ἡσυχάζουσι τῆς
συνειδήσεως αὐτῶν τὴν παραχρῆν, καὶ κοι-
μῶνται ἡσυχοὶ τοῦ θανάτου τῆς ἰδίας ψυχῆς
τὸν ὕπνον· ἄλλος μὲν καταπραῖνει τῆς συ-
νειδήσεως αὐτοῦ τὸν ἑλεγχον, φανταζόμενος,
ὅτι ταῦτα οὐκ εἰσὶ προστάγματα, ἀλλὰ
συμβουλαί· καὶ ἐπομένως ὅστις μὲν φυλάξει
αὐτάς, ἀγιάζεται· ὅστις δὲ αὐτάς ἀθετήσῃ,
οὐδόλως ἀμαρτάνει. Ἄλλος δὲ, νομίζων, ὅτι
ὁ θεὸς ἐνομοθέτησεν αὐτὰ οὐχὶ διὰ τοὺς κο-
σμικοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ διὰ τοὺς μονα-
στάς καὶ ἐρημίτας, τοὺς θέλοντας ἀναβῆναι
εἰς τῆς ἀρετῆς τὴν τελειότητα. Ἄλλος,
συλλογιζόμενος, ὅτι ἡ τούτων ἐκπλήρωσις
ἐστὶν ἔργον ἀδύνατον. Καὶ ἄλλος δὲ ἄλλα

(ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣΤ. ΤΟΜ. Β').

πλάττων κατὰ τὴν ἰδίαν γνώμην καὶ ἀ-
ρέσκειαν, πλανώμενος ἀναπαύεται· μία ὁ-
μως μόνη ἐστὶν ἡ ἀλήθεια, ὅτι αὐτὰ δηλαδὴ
οὐκ εἰσὶ συμβουλαὶ ἐπιβλέπουσαι μόνους
τοὺς ποθοῦντας τὴν τελειότητα, ἀλλ' εἰσὶ
προστάγματα κοινῶς εἰς πάντας πρέποντα·
ὁ δὲ ταῦτα παραβαίνων γίνεται ἀνάξιος τῆς
ἐπουρανίου βασιλείας, ἐπειδὴ ἡ τούτων
ἐκπλήρωσις οὐκ ἐστὶν ἔργον ἀδύνατον, ἀλλὰ
δυνατὸν εἰς πάντας τοὺς θέλοντας. Ἀκού-
σατε τῆς ἀληθείας ταύτης τὴν ἀπόδειξιν.

Ὅταν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς
ἔδωκε τὰς περὶ τελειότητος ἀγίας αὐτοῦ ἐν-
τολάς, ἀφῆκε τὴν προαίρεσιν τοῦ καθενὸς
ἐλευθέραν, ἵνα ἢ δεχθῇ αὐτάς καὶ καταστα-
θῇ τέλειος, ἢ παραβλέψῃ καὶ διαμείνῃ ἀ-
τελής· τοῦτο ἐφάνέρωσεν ἡμῖν διὰ τῆς ἀπο-
κρίσεως αὐτοῦ τῆς πρὸς τὸν νεανίσκον ἐ-
κεῖνον, ὅστις ἐφύλαξε μὲν πάσας τὰς θείας
ἐντολάς ἐκ νεότητος αὐτοῦ, ἡρώτα δὲ αὐ-
τὸν, κατὰ τί ἐτι ἐστὶν ἐλλειπής. « Τί ἐτι »
» ὑστερῶ; Εἰ θέλεις, ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸν
» ὁ Κύριος, τέλειος εἶναι ». Σημειώσαι τὸ, Εἰ
θέλεις, διότι αὐτὸ οὐ σημαίνει πρόσταγμα,
ἀλλὰ συμβουλήν· ὁμοίως συμβουλή ἐστὶ καὶ
ὁ περὶ τῶν παρθένων λόγος τοῦ Κυρίου· διό-
τι ἐλάλησε μὲν περὶ τῶν εὐνούχων, οὐδὲ
ἐντολὴν ὁμῶς ἔδωκεν οὐδὲ πρόσταγμα, ἵνα
πάντες παρθελεύωσιν, ἀλλ' εἰπὼν· « Ὁ δυ-
» νάμενος χωρεῖν, χωρεῖτω ». ἀφῆκε τὴν
ἐκλογὴν τῆς παρθενίας ἢ τοῦ γάμου εἰς τὴν
θέλησιν ἡμῶν· ἐβεβαίωσε δὲ τὸ αὐτὸ καὶ ὁ
πανένδοξος Παῦλος· « Περὶ δὲ τῶν παρθέ-
» νων, εἶπεν, ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω·

Ματθ. 19.
20, 21.

Αὐτ. 12.

1. Κορ. 7.
25.

» γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἡλεημένος ὑπὸ Κυρίου
 » πιστὸς εἶναι ». Παρατήρησον δὲ καὶ τοὺς
 χαρακτῆρας τῆς τελειότητος, καὶ τὰς ὑπὲρ
 αὐτῆς διδομένας ἀμοιβάς. « Εἰ θέλεις τέλειος
 » εἶναι, ὑπάγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρ-
 » χοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς· καὶ ἔξεις θησαυ-
 » ρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο, ἀκολούθει μοι ». Ὡς βλέπεις, οἱ χαρακτῆρες τῆς τελειότητός
 εἰσι τρεῖς· ἡ τελεία ἐγκατάλειψις πάντων
 τῶν κοσμικῶν πραγμάτων. « Ὑπάγε, πώ-
 » λησόν σου τὰ ὑπάρχοντα. » ἡ τελεία πρὸς
 τὸν πλησίον ἀγάπη. « Καὶ δὸς πτωχοῖς »·
 ἡ τελεία εἰς τὸν Θεὸν ἀφιέρωσις. « Καὶ
 » δεῦρο ἀκολούθει μοι. » Ἡ δὲ ὑπὲρ τῆς τε-
 λειότητος ἀνταπόδοσις ἐστὶ θησαυρὸς οὐρά-
 νιος. « Καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς. » Διὰ
 δὲ τοῦ θησαυροῦ ἐφάνερωσε τὸ ὑπερβάλλον
 τῆς θείας δόξης, ἣν μέλλουσιν ἀπολαῦσαι
 οἱ τὸν δρόμον τῆς τελειότητος περιπατή-
 σαντες· ὅταν δὲ ὁ σωτὴρ ἡμῶν ἐδίδαξεν, ὅ-
 σα προλαβὼν ἀνέφερον, τότε πρῶτον μὲν
 εἶπεν, ὅτι αὐταὶ εἰσιν ἐντολαί. « Ὅς ἐάν οὖν
 » λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχί-
 » ρων »· ἔπειτα ὀνομάσας αὐτὰ δικαιοσύνην,
 εἶπεν, ὅτι ἐάν ἡ τοιαύτη δικαιοσύνη ἡμῶν
 μὴ περισσεύσῃ τὴν ἀρετὴν τῶν γραμμα-
 τέων καὶ Φαρισαίων, εὐρίσκομεν κεκλεισμέ-
 νην τὴν θύραν τῆς οὐρανόου βασιλείας. « Λέ-
 » γω γὰρ ὑμῖν, ὅτι, ἐάν μὴ περισσεύσῃ ἡ
 » δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων
 » καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν
 » βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. » Βλέπε δὲ πρὸς
 τούτοις, ὅτι, ὅταν ἐδίδαξε ταῦτα, οὐκ εἶπεν,
 οὐδὲ τὸ « Εἰ θέλεις, » οὐδὲ τὸ, « Ὁ δυνάμενος

» χωρεῖν, χωρεῖτω », ἀλλ' ἐλάλησεν αὐτὰ διὰ
 προστακτικῶν ῥημάτων, καὶ ἐφοβέρισε
 τοὺς παραβαίνοντας αὐτὰ διὰ τῆς κρίσεως,
 διὰ τοῦ συνεδρίου, διὰ τῆς γεέννης τοῦ
 πυρὸς, τουτέστι, καὶ διὰ τῆς προσκαίρου
 καὶ διὰ τῆς αἰωνίου τιμωρίας.

Ἀλλ', ἀφ' οὗ ἐδίδαξε, λέγεις, ὁ Κύριος
 ταῦτα, τότε εὐθύς εἶπεν. « Ἔσεσθε οὖν
 » ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν
 » τοῖς οὐρανοῖς, τέλειός ἐστι ». Φαίνεται οὖν
 ἐκ τούτου, ὅτι περὶ τελειότητος ἐλάλησεν ὁ
 Κύριος, ὅτε ταῦτα εἶπεν. Ἀληθῶς περὶ
 τελειότητος ἐλάλησε, πλὴν οὐχὶ περὶ τῆς
 τελειότητος τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ περὶ τῆς τε-
 λειότητος τῶν τοῦ νόμου ἐντολῶν· διότι
 τοῦ νόμου τὰ προστάγματα ἦσαν ἀτελεῖ.
 « Οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος »· ὁ δὲ Ἰη-
 σοῦς Χριστὸς διὰ τῆς νομοθεσίας αὐτοῦ
 ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν τελειότητα· διὸ εἶπεν,
 ὅτι ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, οὐχ ἵνα καταργήσῃ
 τὸν νόμον ἢ τὴν προφητικὴν διδασκαλίαν,
 ἀλλ' ἵνα, ἀναπληρώσας τὰς τούτων ἐλ-
 λείψεις, ἀναδείξῃ αὐτὰ τέλει. « Μή νομίση-
 » τε, ὅτι ἦλθον καταλύσαι τὸν νόμον, ἢ τοὺς
 » προφῆτας· οὐκ ἦλθον καταλύσαι, ἀλλὰ
 » πληρῶσαι ». Ὁ νόμος ἐνεμπόδισε τὸν φό-
 νον, κρίσιν ὀρίσας κατὰ τοῦ φονέως· ὁ Χρι-
 στὸς ἀπηγόρευσε καὶ τὴν κατὰ τοῦ πλησίον
 ὀργήν, κρίσιν διατάξας κατὰ τοῦ ὀργιζομέ-
 νου. « Ἠκούσατε, ἔλεγεν, ὅτι ἐρρέθη τοῖς
 » ἀρχαίοις, ἡγουν ἠκούσατε, ὅτι ἐκκηρύχθη
 ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς τοὺς ἐν νόμῳ. « Οὐ φονεύ-
 » σης· ὅς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἐστὶ τῇ
 » κρίσει· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ

Ματθ. 19.
21.

Αὐτ. 48.

Ἐξ. 7.
19.Ματθ. 5.
19.Ματθ. 5.
17.

Αὐτ. 20.

Αὐτ. 21.
22.

» ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος
» ἔσται τῇ κρίσει ». Ἰδοὺ τίνι τρόπῳ ἔδωκε
τὴν τελειότητα εἰς τὸν νόμον. Ἀφ' οὗ δὲ ἐδί-
δαξε τὰ πληροῦντα τὸν νόμον, τότε ἐξεφώ-
νησε τὸ, « Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι ». ἐγὼ,
εἶπεν, ἐποίησα τὸν νόμον τέλειον· ἐὰν δὲ
ὑμεῖς φυλάξετε αὐτὸν οὕτω τετελειωμένον,
ἔσεσθε τέλειοι τούτου φύλακες, καθὼς καὶ ὁ
πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐπουράνιος ἐν πᾶσι τοῖς
ἔργοις αὐτοῦ ἐστὶν ὑπερτέλειος.

Ὅσοι δὲ λέγουσιν, ὅτι ἡ ἐκπλήρωσις τού-
των τῶν προσαγμάτων ἐστὶν ἔργον ἀδύνα-
τον, ἐκεῖνοι βλασφημοῦσι κατὰ τοῦ θεοῦ, ἴσως
μὴ γνωρίζοντες τῆς τοιαύτης βλασφημίας
τὸ βάρος· διότι ἐκ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως
ἀκολουθεῖ ἐξ ἀνάγκης τὸ, ὅτι ὁ θεὸς ἡ ἀμα-
θής ἐστι, καθότι οὐκ ἐγνώρισεν ὅτι προσ-
τάττει τὰ ἀδύνατα, ἢ ὅτι ἐπίβουλός ἐστι
καὶ ἄδικος, καθότι ἐνομοθέτησε τὰ ἀδύνα-
τα, ἵνα καταδικάσῃ τοὺς μὴ δυνηθέντας
αὐτὰ ἐκπληρῶσαι· ταῦτα δὲ καὶ τὰ δύο ἐ-
πίσης βλασφημίαι εἰσὶ, πάσας τὰς ἄλλας
βλασφημίας ὑπερβαίνουσιν· διότι ὁ θεὸς οὐ-
δὲ ἀμαθής ἐστίν, ἢ γουν ἀτελής, οὐδὲ ἐπί-
βουλος, ἢ γουν ἐμπαθής, ἀλλ' ἐστὶ πάνσο-
φος, πανυπερτέλειος, πανυπεράγαθος, δι-
καιότατος, ἀπαθέστατος.

Τί δὲ συμπεραίνομεν ἐκ τούτων πάν-
των; συμπεραίνομεν πρῶτον, ὅτι οὗτος ὁ
λόγος τοῦ Παύλου, « Ἀπεκδυσάμενοι τὸν
» παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν
» αὐτοῦ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον, τὸν ἀ-
» νακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα
» τοῦ κτίσαντος », καὶ ἡ ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσα

διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰσι κατὰ
πάντα σύμφωνα. Καθὼς δὲ ἡ δεσποτική
διδασκαλία οὐκ ἔστι συμβουλή, ἀλλὰ νο-
μοθεσία, οὕτω καὶ ὁ ἀποστολικὸς λόγος οὐκ
ἐστὶ συμβουλευτικὸς, ἀλλὰ προστακτικὸς·
δεύτερον, ὅτι, καθὼς ἡ ἐκπλήρωσις ἐκείνης,
οὕτω καὶ ἡ ἐκπλήρωσις τούτου οὐκ ἔστιν
ἔργον ἀδύνατον· τρίτον, ὅτι ἐπίσης ὑπόδικαι
κολάσεως γίνονται καὶ οἱ ἐκείνης παρα-
κούντες, καὶ οἱ τοῦτον μὴ φυλάσσοντες.

Ἀλλὰ καὶ μὴ ἀδύνατον λέγῃς τὸ ἔργον
τῆς τούτων ἐκπληρώσεως, ἔστιν ὅμως πολλὰ
δύσκολον διὰ τὰς τῆς σαρκὸς ἡμῶν ἀσθε-
νείας. Ἀληθῶς δύσκολον· διὰ τοῦτο ὁ θεός,
ὅστις γνωρίζει τοῦ ἔργου τὴν δυσκολίαν, ὑπε-
σχέθη συγκαθῆσαι ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ τὸν
ταύτην νικήσαντα. « Ὁ νικῶν, λέγει,
» δώσω αὐτῷ καθῆσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ
» θρόνῳ μου, ὡς καὶ ἐγὼ ἐνίκησα, καὶ ἐκάθισα
» μετὰ τοῦ πατρὸς μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐ-
» τοῦ ». Μεγάλη ἡ δυσκολία, μέγαλα καὶ
τὰ ὑπὲρ τῶν νικῶντων αὐτὴν βραβεῖα.

« Ὁ νικῶν κληρονομήσει πάντα, καὶ ἔσο-
» μαι αὐτῷ θεός, καὶ αὐτός ἐσται μοι υἱός ». Ἀποκ. 21.
Πάντων τῶν μεγάλων πραγμάτων τὸ κα-
τόρθωμα ἔχει μεγάλην δυσκολίαν· ποῖον
πρᾶγμα πολύτιμον ἀπολαμβάνεις μετὰ
εὐκολίας; ποῖον δὲ πρᾶγμα ἢ πολυτιμότε-
ρον, ἢ ὑπέρτερον τῆς ἐπουρανίου βασιλείας;
Ἔγω, δύσκολόν ἐστι τὸ ἔργον, ἵνα κατορ-
θῶσιν αὐτὸ, ἔχεις χρεῖαν ἀνδρείας μεγάλης,
ἐπιμελείας πολλῆς, ἐγκρατείας συνεχοῦς,
προσοχῆς ἀκοιμήτου, ἀκαταπαύστου ἀγῶ-
νος, ἀλλὰ ταῦτά εἰσι πρόσκαιρα· ταῦτα

μετ' ὀλίγον καιρὸν παρέρχονται, ἡ δὲ ὑπὲρ τούτων ἀμοιβὴ ἐστὶν ἀτελεύτητος. Τίς δὲ ἐστὶν ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις οὐχ ὑπομένει παντοίους κόπους μίαν μόνην ὥραν, ἵνα ζήσῃ ἔπειτα πανευτυχῶς τὸν ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον; καὶ ὅμως σὺχί μία ὥρα, ἀλλ' ὅλος ὁ καιρὸς τῆς ζωῆς ἡμῶν, καὶ χίλια ἔτη ζήσωμεν κοπιᾶζοντες, ὥς οὐδὲν ἐστὶ συγκρινόμενος πρὸς τὸν καιρὸν τῆς αἰωνίου διαμονῆς τῆς τοῦ θεοῦ βασιλείας, τῆς ἡτοιμασμένης διὰ τοὺς ὑπομείναντας τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἀγῶνα. Ἔσω, τὸ ἔργον ἐς τὸ δύσκολον, ἀλλ' ἐστὶν ἀναγκαιότατον· διότι, ἐὰν μὴ φυλάζωμεν ταῦτα τὰ θεῖα προστάγματα, μένομεν ἔξω τῆς θείας βασιλείας· « Λέγω γὰρ ὑμῖν, εἶπεν ὁ Κύριος, ὅτι, ἐὰν μὴ » περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν » γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλ- » θητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ». Ἡ ἀνάγκη ἐγείρει τὴν προθυμίαν, ἡ δὲ προθυμία ποιεῖ καὶ τὰ πολλὰ δύσκολα, εὐκολα.

Ἄλλ' ἐὰν στοχασθῇς τὸ πρᾶγμα καθὼς πρέπει, βλέπεις, ὅτι τὸ ἔργον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ οὐκ ἐστὶ τόσον δύσκολον, ὅσον φαντάζεσαι. Οἱ νόμοι τοῦ διεφθαρμένου κόσμου, καὶ ἡ κακὴ τῶν γονέων ἀνατροφή, καὶ ἡ διεστραμμένη συνήθεια, καὶ ἡ ὀλέθριος φιλαυτία ποιοῦσιν αὐτὸ δύσκολον· ἐκβαλε ἔξω τὴν φθοροποιὸν τοῦ κόσμου νομοθεσίαν, διώξον τὰς προκαταλήψεις τῆς ἀνατροφῆς σου, ἀπόρρῃσον τὴν δυναστείαν τῆς πονηρᾶς συνήθειας σου, νίκησον τὴν τυραννοῦσάν σε φιλαυτίαν, καὶ τότε βλέπεις, ὅτι οὐκ ἐστὶ πολλὰ δύσκολον. Ἐὰν τὸ ἔργον αὐτὸ

καθ' ἑαυτὸ ἔχῃ τόσην δυσκολίαν, ὅσην ἡμεῖς φανταζόμεθα, πῶς τόσα ἄμετρα πλήθη ἐνίκησαν δυσκολίαν τόσον μεγάλην; τὰ μὲν εὐκολα, πολλοί, τὰ δὲ πολλὰ δύσκολα, πολλὰ ὀλίγοι κατορθοῦσιν. Ἡμεῖς δὲ βλέπομεν οὐ μόνον πλῆθος ἀναρίθμητον, ἀλλὰ καὶ πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως καὶ καταστάσεως ἀνθρώπους, ταῦτα ἐκτελέσαντας· ἀνδρας δηλονότι καὶ γυναῖκας, νέους, ῥωμαλέους καὶ ἀνδρείους, καὶ γέροντας, ἀσθενεῖς καὶ κεκμηκότας, πλουσίους καὶ πένητας, δεσπότης καὶ δούλους, ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους, βασιλεῖς καὶ ὑπηκόους, ἀνθρώπους παντὸς γένους, πάσης γλώσσης, πάσης φυλῆς, παντὸς κλίματος, πάσης γνώμης καὶ ἀνατροφῆς καὶ ἔθνους. Θαυμαστὸν δὲ ἐστὶ τὸ, ὅτι ἄνθρωποι, οἵτινες πολὺν χρόνον ἐζήσαν, πράττοντες ἔργα ἐναντία τῆς νομοθεσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ εὐκολίας ἐτέλεσαν τὰ θεῖα αὐτοῦ προστάγματα.

Ὁ Ζακχαῖος ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ αὐτὸς Λουκ. 19.
2. ἦν πλούσιος· ἐγκαταλείπει δὲ τὴν συνήθη αὐτῷ ἀδικίαν καὶ ἀρπαγὴν, διαμερίζει τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἀποδίδωσιν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἀδικηθέντας τὸ τετραπλοῦν· ὁ Ματθαῖος ἐγκαταλείπει τὸ τελῶνιον, ἐν ᾧ ἐκάθητο, ἅμα δὲ καὶ τὴν συνήθη αὐτῷ πλεονεξίαν, καὶ τρέχει ὀπίσω τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, φυλάττων πάντα τὰ θεῖα αὐτοῦ προστάγματα, καὶ κηρύττων εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τοῦ θεοῦ τὸ εὐαγγέλιον. Ἡ Σαμαρεῖτις μεταβάλλει τὴν πολυχρόνιον ἀσέλγειαν εἰς τελείαν σωφροσύνην, καὶ γίνεται ἀπόστολος

καὶ κήρυξ τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας· εἰδω-
 λολάτραι ἄμετροι, εἰς πᾶν εἶδος ἡδονῆς
 βέβουθισμένοι, καὶ εἰς πᾶσαν ἀσέλγειαν καὶ
 ἀδικίαν καὶ ἁμαρτίαν ἐκδοτοὶ, ἀπεστράφη-
 σαν πᾶσαν τὴν συνήθη καὶ πατροπαράδο-
 τον κακίαν, καὶ ἐδέχθησαν καὶ διεφύλαξαν
 τὰ νομοθετήματα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ·
 μάρτυρες τούτου οἱ Ῥωμαῖοι, οἱ Κορίνθιοι,
 οἱ Γαλάται, οἱ Ἐφέσιοι, οἱ Φιλιππηῖοι, οἱ
 Κολοσσαεῖς, καὶ τὰ λοιπὰ πολυάριθμα ἔθνη,
 ὅσα εἰς τὸν Χριστὸν ἐπίστευσαν· τὸ δὲ ἔτι
 θαυμασιώτερον τοῦτό ἐστι· καὶ αὐτοὶ οἱ
 νομίζοντες πλάνον τὸν Ἰησοῦν Χριστόν,
 καὶ ἀπάτην τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, διώ-
 κοντες δὲ καθ' ὑπερβολὴν τοὺς πιστοὺς, καὶ
 παντὶ τρόπῳ ἀγωνιζόμενοι ἐξαλεῖψαι οὐ
 μόνον τὴν νομοθεσίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα
 τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, αὐτοὶ ἐξήλειψαν τὰς
 τῆς ἀνατροφῆς αὐτῶν προκαταλήψεις, καὶ
 τὰς δυνάμεις τῆς παλαιᾶς αὐτῶν συνηθείας,
 ἔσβεσαν δὲ παντελῶς τὸ κατὰ τοῦ Χριστοῦ
 μῖσος, καὶ τὴν κατὰ τῶν πιστευόντων εἰς
 αὐτὸν ὀργὴν καὶ τὸν θυμὸν, καὶ μετὰ το-
 σαύτης ἀκριβείας ἐφύλαξαν καὶ τὰ προσάγ-
 ματα καὶ τὰς συμβουλὰς τοῦ Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ, ὥστε ἀνέβησαν εἰς ὕψος ἀρετῆς,
 ἐκπλήττον πᾶσαν ἀνθρωπίνην διάνοιαν·
 μάρτυς ἐπίσημος τῶν λεγομένων ὁ Παῦλος,
 ὁ πρότερον διώκτης ἄσπονδος, ἔπειτα τῶν
 κηρύκων τῆς πίστεως κορυφαῖος, καὶ τῶν
 ἐργαζομένων τὰ μεγάλα τῆς ἀρετῆς κα-
 τορθώματα ὑπέρτερος· ὅθεν εὐλογοφανῶς
 περὶ αὐτοῦ εἶπεν ὁ τούτου ἐγκωμιαστής·
 « Τί ποτέ ἐστὶν ἄνθρωπος, καὶ ὅση τῆς

» φύσεως τῆς ἡμετέρας ἢ εὐγένεια, καὶ
 » ὅσης ἐστὶ δεκτικὸν ἀρετῆς τουτὶ τὸ ζῶον,
 » ἔδειξε μάλιστα πάντων ἀνθρώπων ὁ
 » Παῦλος ». Ἐὰν τὰ προστάγματα τοῦ
 Ἰησοῦ Χριστοῦ ἦσαν τόσον δύσκολα, ὅσον
 ἡμεῖς νομίζομεν, πῶς τόσον πλῆθος ἀνθρώπων,
 ὅσον ἐστὶ τὸ πλῆθος τῶν ἁγίων, ἀνθρώπων,
 οἵτινές εἰσιν ὁμοφυεῖς καὶ ὁμοιοπαθεῖς ἡμῖν,
 ἐφύλαξαν αὐτὰ μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας;

Ἡμεῖς προβάλλομεν τῆς σαρκὸς τὰ
 ἀσθενήματα, ὡς ἐμπόδια τῆς τῶν θείων
 νόμων ἐκπληρώσεως· ἀλλ' ὁ ἀψευδέστατος
 θεὸς εἶπεν, ὅτι ἀρκεῖ πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς
 ἀσθενείας ἡμῶν ἡ θεία αὐτοῦ χάρις, ἥτις
 παρρῆσιάζει τὴν τελειότητα τῆς ἰδίας
 δυνάμεως ἐν αὐτῇ τῇ ἀδυναμίᾳ τῆς φύ-
 σεως· « Ἀρκεῖ σοι, εἶπε πρὸς τὸν ἀπόστολον 2. Κορ 12.
 » αὐτοῦ, ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμις μου 19.
 » ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται ». Ὅσον ἀσθενε-
 στέρα ἐστὶν ἡ καλοπροαίρετος τοῦ ἀνθρώπου
 φύσις, τοσοῦτον περισσότερον προστίθεται
 τὸ μέτρον τῆς χάριτος, καὶ ἐπιλάμπει τῆς
 δυνάμεως αὐτῆς ἡ τελειότης· τοῦτο διὰ
 πείρας γνωρίσας ὁ Παῦλος, μετὰ πολλῆς
 ἐκαυχᾶτο τῆς ἡδονῆς, ὁρῶν τὰς ἀσθενείας
 αὐτοῦ, καὶ πεπεισμένος ὢν, ὅτι ἐνδυναμοῖ
 αὐτὸν ἡ ἐπ' αὐτὸν ἐπερχομένη τοῦ Χριστοῦ
 δύναμις· « Ἡδισα οὖν, ἔλεγε, μᾶλλον καυ- αὐτ.
 » χήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπι-
 » σκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ ».

Διώξατε λοιπὸν, ὡ ἄνθρωποι, ἐκ τοῦ
 νοὸς ὑμῶν τοὺς κατὰ τῆς νομοθεσίας τοῦ
 Ἰησοῦ Χριστοῦ πονηροτάτους διαλογισμοὺς,
 καὶ ἐμφράξατε τὸ στόμα, ἵνα μὴ λαλῇ τὰ

κατὰ τοῦ θεοῦ βλάσφημα λόγια. Χρηστός ἐστι καὶ οὐχὶ σκληρὸς, ἐλαφρὸς ἐστι καὶ οὐχὶ βαρὺς, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ νόμος· ἄρατε τὸν ζυγὸν αὐτοῦ ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι πραῖός ἐστι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· τοῦτο δὲ πράξαντες, εὐρήσετε

Ματθ. 11.
29. 30.

ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. « Ὁ γὰρ » ζυγός μου, εἶπεν αὐτός, χρηστός, καὶ τὸ » φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν ». Ἐὰν δὲ ἀθετήσητέ ποτε, ὃ μὴ γένοιτο, ἐν τῶν τοῦ Χριστοῦ προσταγμάτων, μὴ λέγητε, ὅτι οὐκ ἐποιήσατε ἁμαρτίαν, ἐπειδὴ οὐχ ὑμεῖς, ἀλλ' οἱ ἐρημῖται χρεωστοῦσι τὴν τούτων διατήρησιν· μὴ νομίζετε, ὅτι ἡ τοιαύτη παράβασίς ἐστι μικροτάτη καὶ συγγνωστὴ ἁμαρτία, ἐπειδὴ ἡ τούτων παρατήρησις οὐκ ἐστὶ νόμος, ἀλλὰ συμβουλή· μὴ αἰτιάζητε τὴν δυσκολίαν τῆς ἐκπληρώσεως τῶν προσταγμάτων, ἀλλὰ τῆς προαιρέσεως ὑμῶν τὴν κακίαν· μὴ ἐν ὑπερηφανείᾳ ἐπανίσασθε κατὰ τοῦ πλάστου ὑμῶν, λέγοντες, ὅτι ἐνομοθέτησε τὰ ἀδύνατα, ἀλλ' ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἀληθινῇ μετανοίᾳ τύπτοντες τὸ στήθος, ὡς ὁ Τελώνης, κράζετε·

Λουκ. 18.
13.

« Ὁ θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ ».

Ἄνθρωποι, ὅσοι πιθεύετε εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, λάβετε κατὰ νοῦν ταῦτα τὰ ἀποστολικά

Κολ. 3. 4.

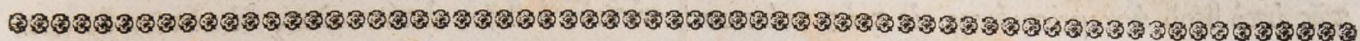
καὶ ἀληθινὰ τοῦ Παύλου λόγια· « Ὅταν ὁ » Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ὑμῶν, τότε » καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν » δόξῃ ». Ὅταν ταῦτα συλλογίζωμαι, τότε οὐ μόνον φεύγει πᾶσα προφασιολογία ἐκ τῆς διανοίας μου καὶ ἐκ τοῦ στόματός μου,

ἀλλὰ καὶ φόβος περιλαμβάνει τὴν ψυχὴν μου καὶ τὴν καρδίαν μου. Ἐρχεται οὖν ἡμέρα, ᾧ Ἰησοῦ μου, ἐν ᾗ μέλλεις φανερωθῆναι ἐνώπιόν μου· τότε δὲ ἐγὼ βλέπω, ὅσα νῦν περὶ σοῦ πιστεύω· βλέπω τότε τὰ πάθη σου, ὅσα ὑπέμεινας διὰ τὰς ἁμαρτίας μου· βλέπω τὸν σταυρόν, εἰς ὃν δι' ἐμὲ ἐκρεμάσθης· βλέπω τὴν κεκεντημένην πλευράν σου, ἐξ ἧς ἐξῆλθε τὸ αἷμα καὶ τὸ ὕδωρ διὰ τὴν σωτηρίαν μου· γνωρίζω τότε τὴν ἄπειρον σοφίαν, δι' ἧς κατεσκεύασας τὴν σωτηριώδη νομοθεσίαν σου, καὶ διακρίνω ἐντελῶς, πόσον παράλογοι ἦσαν οἱ κατ' αὐτῆς διαλογισμοί μου, καὶ πόσον ἐπλανήθην, νομίζων πολλὰ δύσκολα τὰ θεῖά σου προστάγματα, καὶ πόσον σε παρώργισα διὰ τῆς τούτων παραβάσεως. Ἀλλ' οὐ μόνον αὐτὸς μέλλεις φανερωθῆναι ἐνώπιον πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ φανερωθήσομαι ἐνώπιόν σου καὶ ἐνώπιον πάσης τῆς οἰκουμένης· γυμνὰ δὲ τότε καὶ τετραχηλισμένα φανερωθήσονται οὐ μόνον τὰ ἔργα, ἀλλὰ καὶ τὰ λόγια, καὶ αὐταὶ αἱ ἀπόκρυφοι τοῦ νοός μου ἐνθυμήσεις, τότε τὰ ἐφευρέματα τοῦ διεφθαρμένου νοός μου φαίνονται ἀνακεκαλυμμένα παραλογήματα, καὶ αἱ προφάσεις μου λόγοι πονηρίας· τότε παρρησιάζεται ὅλη ἡ ἀκαθαρσία τῆς ψυχῆς, ὅλος ὁ βόρβορος τῆς καρδίας, ὅλα τῶν ἁμαρτιῶν μου τὰ τραύματα. Ἀδελφοί μου συναμαρτωλοί, οὐαὶ ἡμῖν τότε· διότι τότε ἀκούομεν καὶ τὴν φοβεράν καὶ δικαιοτάτην ἀπόφασιν· « Πο- » ρεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ »· ἀλλὰ ποῦ; « Εἰς τὸ

Ματθ. 25.
41.

» πῦρ τὸ αἰώνιον » μετὰ τίνων ; « Τὸ ἡ-
 » τοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέ-
 » λοις αὐτοῦ ». Ὡς Κύριε, Κύριε τοῦ ἐλέους,
 ῥῦσαι τὸ πλάσμα σου ἀπὸ τῆς τοιαύτης
 καταδίκης. Ἀδελφοί, μνημονεύετε διὰ
 παντός τῆς ἡμέρας ἐκείνης· μνημονεύετε,

ὅτι, « Ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ
 » ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερω-
 » θήσεσθε ἐν δόξῃ »· διότι ἡ τούτων μνήμη
 προθυμοποιεῖ πρὸς τὴν ἐργασίαν τῶν τοῦ
 Κυρίου προσταγμάτων.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ Τῇ ΤΡΙΑΚΟΣΤῃ ΚΥΡΙΑΚῃ.

ἘΞΕΔΥΣΕΝ ἡμᾶς ὁ τοῦ θεοῦ ἀπόστολος
 « Τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν
 » αὐτοῦ » διὰ τῆς κατὰ τὴν παρελθοῦσαν
 κυριακῇ ἀναγνωσθείσης διδασκαλίας, ἐνέ-
 δυσε δὲ ἡμᾶς « Τὸν νέον, τὸν ἀνακαι-
 » νούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ
 » κτίσαντος » διὰ τῆς σήμερον ἀνακη-
 ρυχθείσης. Καθὼς δὲ τότε ἐδίδαξε, τίς ἐστιν
 ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος, φανερώσας τὰ συγκρο-
 τοῦντα αὐτὸν ἁμαρτήματα, οὕτω σήμερον
 ἐκήρυξε, τίς ἐστὶν ὁ νέος, δηλοποιήσας τὰς
 ἀρετάς, δι' ὧν αὐτὸς μορφοῦται καὶ συνίστα-
 ται. Τοιοῦτοτρόπως δὲ περιγράφει ὁ παμ-
 μακάριστος τῶν ἁγίων ἀρετῶν τὸν κατά-
 λογον, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐμφανίζει τοὺς
 ἐνδεδυμένους τὸν νέον ἄνθρωπον περιβεβλη-
 μένους, πεποικιλμένους ἐν ἱματισμῷ δια-

χρύσῳ, ὥστε εἰς πᾶσαν ψυχὴν διεγείρει
 τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ τοιούτου ἐπουρανίου
 ἐνδύματος· ἐπαινῶν προτρέπει, προτρέπων
 δὲ πείθει, πείθων δὲ ἐφέλκει εἰς τὴν τῶν
 ἀρετῶν ἐκπλήρωσιν. Δηλοποιεῖ, ποία ἀρετὴ,
 ἔχουσα τῶν ἄλλων τὰ πρωτεῖα, ἀναβιβάζει
 εἰς τὴν τελειότητα· ποία ἀνάγκη ἐστίν, ἵνα
 κάθηται ὡς κριτῆς καὶ ἀγωνοθέτης, ποίας
 τὸ πλήρωμα ἔχον ἐν ἑαυτῷ καὶ τὴν σοφίαν,
 πρέπον ἐστίν, ἵνα κατοικῇ διὰ παντός ἐν
 ταῖς καρδίαις ἡμῶν, καὶ κατὰ τῖνα τρόπον
 πρέπον ἐστίν, ἵνα διδάσκωμεν, καὶ νουθε-
 τῶμεν ἑαυτούς· μακάριος ἐκεῖνος ὁ ἄνθρω-
 πος, ὅστις ἐντυπώσῃ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ
 τοῦτο τὸ ἀποστολικὸν μάθημα, καὶ σπεύσῃ
 μετὰ πασῶν τῶν δυνάμεων αὐτοῦ ἐκπλη-
 ρῶσαι, ὅσα αὐτὸ διδάσκει. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνα

τὰ μαθήματα ἐντυποῦνται εὐκολα εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν, ὅσα ἐντελῶς καταλαμβάνομεν, ἡμεῖς μὲν σπουδάζομεν σαφηνίσαι αὐτὰ, ὑμεῖς δὲ οἱ ἀκούοντες φροντίσατε οὐ μόνον ἐντυπῶσαι αὐτὰ εἰς τὸν νοῦν ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκπληρῶσαι, ὅσα αὐτὰ περιέχουσιν, ἵνα τῆς δόξης καὶ μακαριότητος ἀξιωθῆτε, τῆς ὑπὸ θεοῦ ἡτοιμασμένης εἰς τοὺς τούτων φύλακας.

Κολ. 3.12.

Ἀδελφοί, ἐνδύσασθε ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ ἅγιοι καὶ ἡγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραότητα, μακροθυμίαν.

Μετὰ ἐγκωμίων νοθετεῖ ὁ πανεύφημος. Ἄλλ' ἐὰν οἱ Κολοσσαεῖς ἦσαν ἐκλεκτοὶ καὶ ἅγιοι καὶ ἡγαπημένοι τοῦ θεοῦ, διατί παραγγέλλει εἰς αὐτοὺς, ἵνα γίνωνται εὐσπλαγχοί, καὶ ἀγαθοί, καὶ ταπεινόφρονες, καὶ πρᾶοι, καὶ μακρόθυμοι; ὅστις οὐκ ἔχει ταύτας τὰς ἀρετάς, ἐκεῖνος οὐδὲ ἐκλεκτός ἐστιν, οὐδὲ ἅγιος, οὐδὲ θεοῦ φίλος. ἐπειδὴ οὖν αὐτοὶ ἦσαν τοιοῦτοι, ὡς αὐτὸς λέγει, οὐδεμίαν χρεῖαν εἶχον τῆς τοιαύτης νοθεσίας. Τοιοῦτοι μὲν ἦσαν αὐτοὶ ἐκ μέρους τοῦ θεοῦ· διότι ὁ θεὸς ἐξελέξατο αὐτοὺς κατὰ τὸ, « Ἐγὼ ἐξελεξάμην ἡμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου ». Ὁ θεὸς ἡγίασεν αὐτοὺς διὰ τὴν πρεσβείαν τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ αὐτοῦ, ὅστις ἐδεήθη, λέγων· « Ἀγιάσον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. Ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἀγιάζω » ἐμαυτὸν, ἵνα αὐτοὶ ᾧσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ ». Ὁ θεὸς ἐποίησεν αὐτοὺς φίλους

ἰωάν. 13.

19.

ἰωάν. 17.

17. 19.

ἰωάν. 15.

14.

αὐτοῦ κατὰ τὸ, « Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ ».

Ἦσαν αὐτοὶ καὶ ἐκλεκτοὶ, καὶ ἅγιοι, καὶ ἡγαπημένοι τοῦ θεοῦ, ἐκ μέρους αὐτοῦ τοιοῦτοι γεγονότες διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἀγίου βαπτίσματος· ἐπρεπεν ὁμως, ἵνα καὶ ἐκ μέρους αὐτῶν διὰ τῶν θεαρέστων ἔργων τοιοῦτοι κατασταθῶσι· παραγγέλλει οὖν εἰς αὐτοὺς ὁ θεὸς ἀπόστολος, δι' αὐτῶν δὲ καὶ εἰς πάντας ἡμᾶς τοὺς εἰς Χριστὸν πιεζόντας, ἵνα, καθὼς ἐκ μέρους τοῦ θεοῦ ἐσμὲν ἐκλεκτοὶ καὶ ἅγιοι καὶ ἡγαπημένοι, οὕτω καὶ διὰ τῶν ἀγαθῶν ἡμῶν ἔργων φανῶμεν ἄξιοι τῆς ἐκλογῆς καὶ τῆς ἀγιωσύνης καὶ ἀγάπης, ἣν ἔδειξεν εἰς ἡμᾶς ὁ θεός· καὶ σημείωσαι μὲν, πόσον ἀρμόζει εἰς τὸν προκειμενον σκοπὸν τοῦ ἀποστόλου ἡ μεταφορὰ τοῦ ῥήματος, « Ἐνδύσασθε »· καθὼς τὰ λαμπρὰ ἐνδύματα στολίζουσι τὸ σῶμα, οὕτω καὶ ἡ λαμπρότης τῆς ἀρετῆς καλλωπίζει τὸ πνεῦμα· καὶ καθὼς τὸ σῶμα, ὅταν γυμνωθῇ τῶν ἐνδυμάτων, φαίνεται ἀγνός καὶ ἀσχημον· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, ὅταν στερηθῇ τῶν ἀρετῶν, γίνεται δυσειδής καὶ ἄμορφος· τὴν αὐτὴν δὲ μεταφορὰν μετέηλθε καὶ ὁ προφητὰναξ Δαβὶδ, λαλῶν περὶ τοῦ Κυρίου. « Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, εἶπεν, εὐπρέπειαν » ἐνεδύσατο, ἐνεδύσατο ὁ Κύριος δύναμιν, καὶ » περιεζώσατο ». Μετὰ δὲ τὴν τῶν προειρημένων ἀρετῶν παραγγελίαν παραγγέλλει, ἵνα καὶ ἄλλας δύο φυλάξωσιν· αὐταὶ δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν εἰρημένων προέρχονται καὶ γινῶνται· λέγει οὖν.

Ψαλ. 92.
1.

Ἀνεχόμενοι ἀλλήλων, καὶ χαρι-

Κολ. 3.13

ζόμενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις πρὸς
τινα ἔχη μομφήν· καθὼς καὶ ὁ
Χριστὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν, οὕτω καὶ
ὑμεῖς.

Τὸ μὲν, «Χαριζόμενοι» σημαίνει τὸ,
» συγχωροῦντες », καὶ ἔστιν ὁμοιον τῷ «χα-
2. Κορ. 12.
13. ρίσασθαί μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην». τὸ
Μάρκ. 10.
26. δὲ, ἑαυτοῖς, ἐξέλαβεν, ἀντὶ τοῦ, ἀλλήλοις,
Λουκ. 23.
12. καθὼς καὶ οἱ εὐαγγελισταὶ τὸ, «λέγοντες
» πρὸς ἑαυτούς». καὶ τὸ, «προὔπτηρχον γὰρ
» ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτούς». Ὅθεν διὰ
μὲν τοῦ «ἀνεχόμενοι ἀλλήλων», τὴν ἀ-
νοχήν, ἡγουν τὴν καρτερίαν καὶ ὑπομο-
νὴν παραγγέλλει· διὰ δὲ τοῦ «χαριζόμενοι
» ἑαυτοῖς», τὴν μεταξὺ ἀλλήλων συγχώρη-
σιν τῶν σφαλμάτων. «ἐάν τις, λέγει,
» πρὸς τινα ἔχη μομφήν». Ἐὰν ἔχης αἰ-
τίαν, ἵνα κατηγορήσῃς τὸν πλησίον σου,
καθότι ἔσφαλε κατὰ σοῦ, ὑπόφερε, καὶ
συγχώρησον τὸ παράπτωμα αὐτοῦ· ση-
μείωσαι δὲ, ὅτι μόνος ὁ εὐσπλαγχνος καὶ
ἀγαθός, καὶ ὁ ταπεινόφρων καὶ πρᾶος, καὶ
ὁ μακρόθυμος ἔχει ταύτας τὰς δύο μεγά-
λας ἀρετάς, ἡγουν τὴν ἀνοχήν καὶ τῆς
συγχωρήσεως τὴν διάθεσιν· ὁ δὲ εὐσπλαγ-
χνος καὶ πονηρός, καὶ ὑπερήφανος καὶ ὀρ-
γίλος, καὶ ὀξύθυμος, οὐδὲ ὑποφέρει, οὐδὲ συγ-
χωρεῖ τῶν ἄλλων τὰ σφάλματα· διὰ τοῦ-
το δὲ πρῶτον παρήγγειλε τὰ σπλάγχνα
τῶν οἰκτιρμῶν καὶ τὴν χρηστότητα καὶ
Κολ. 3.12. τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὴν πραότητα,
καὶ μακροθυμίαν, ἔπειτα τὴν ἀνοχήν καὶ
τὴν συγχώρησιν· ἵνα δὲ πείσῃ πρὸς τὴν

κατόρθωσιν τούτων τῶν δύο ἀρετῶν, προ-
βάλλει τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸ παράδειγ-
μα· «Καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν,
» οὕτω καὶ ὑμεῖς». καθὼς, λέγει, ὁ Ἰη-
σοῦς Χριστὸς ἀνεχόμενος, ὑπέφερε τὰς πα-
ριλόγους συκοφαντίας καὶ βλασφημίας
τῶν Ἰουδαίων, καὶ συνεχώρησε τὰς ἀ-
μαρτίας τῶν σταυρωσάντων αὐτόν, οὕ-
τω καὶ ὑμεῖς ὑποφέρετε, καὶ συγχωρεῖτε
τὰ ἀλλήλων σφάλματα. Ἀκουσον δὲ, εἰς
ποῖαν ἀρετὴν δίδωσι τὰ πρωτεῖα, διδάσκων,
ὅτι αὕτη ἐστὶν ὁ σύνδεσμος τῆς τελειό-
τητος.

Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀ- Κολ. 3.14
γάπην, ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τε-
λειότητος.

Τὸ, «Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀγά-
» πην», ἀντὶ τοῦ, πρὸ πασῶν τῶν ἄλλων
ἀρετῶν, ἐξόχως καὶ κατ' ἐξαιρετον λόγον
βάλετε εἰς τὴν καρδίαν ὑμῶν τὴν ἀγάπην.
Εὐλογοφανῶς δὲ καὶ δικαίως εἶπε τοῦτο,
ἐπειδὴ ἡ ἀγάπη ἐστὶν ἡ «πρώτη καὶ
» μεγάλη ἐντολή»· αὕτη ἐστὶ τοῦ νόμου Ματθ. 22.
τὸ πλήρωμα, καὶ τῆς τοῦ εὐαγγελίου ἠθικῆς Ρωμ. 13.
διδασκαλίας τὸ θεμέλιον. Διὰ τί δὲ λέγει,
ὅτι αὕτη ἐστὶν «Ὁ σύνδεσμος τῆς τελειό-
» τητος»; διότι ἡ πνευματικὴ τελειότης
οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, εἰμὴ ἡ συνδρομὴ καὶ τὸ
πλήρωμα πασῶν τῶν ἀρετῶν· πᾶσαι δηλα-
δὴ αἱ ἀρεταὶ ὁμοῦ συνελθοῦσαι, συγκροτοῦ-
σι τῆς ψυχῆς τὴν τελειότητα· ἐὰν δὲ ἐρε-
νήσης πᾶσαν ἀρετὴν, βλέπεις, ὅτι αὕτη

βλαστάνει ἢ ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, ἢ ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον. Οὐ δύνασαι εὐρεῖν ἀρετὴν, ἥτις οὐκ ἔχει τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἐκ τῆς ἀγάπης· διότι πᾶν ἔργον, μὴ ἔχον

1. Κολ. 13. ἀρχὴν καὶ ρίζαν τὴν ἀγάπην, οὐδὲν ἐστίν, 3. ὑπόκρισις ἐστὶ καὶ ψεῦδος, καὶ ἀρετὴ φαίνεται. Καθὼς οὖν πάντες οἱ κλάδοι ἐκ τοῦ κορμοῦ τοῦ δένδρου βλαστάνοντες, ὑπὸ τοῦ κορμοῦ συνδέονται, οὕτω καὶ πᾶσαι αἱ ἀρεταί, ἐκ τῆς ἀγάπης προερχόμεναι, ἐξ αὐτῆς συνδέονται. Διὰ τοῦτον οὖν τὸν λόγον εἶπεν ὁ ἀπόστολος, ὅτι ἡ ἀγάπη « Ἐστὶ » σύνδεσμος τῆς τελειότητος ». Μετὰ δὲ τὴν περὶ τῆς ἀγάπης παραγγελίαν διδάσκει καὶ τὰ περὶ εἰρήνης, λέγων·

Κολ. 3.
15.

Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ βραβεύεται ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἐνὶ σώματι, καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε.

Εἰρηνεύουσι πολλάκις καὶ οἱ κακοὶ ἄνθρωποι, συμφωνοῦντες πρὸς τὴν πρᾶξιν τῶν πονηρῶν ἔργων· ἡ τοιαύτη δὲ εἰρήνη ἐστὶν εἰρήνη κοσμικὴ καὶ βλαβερά· ἡ δὲ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἐστὶ πνευματικὴ καὶ σωτήριος. διὰ τοῦτο οὖν εἶπεν, ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ, ἵνα υποδιαστείλῃ αὐτὴν ἀπὸ τῆς κοσμικῆς καὶ ἐπιβλαβοῦς εἰρήνης· ἀλλ' ὅπου ἡ ἀγάπη, ἐκεῖ ἐστὶ καὶ ἡ εἰρήνη. Διὰ τί οὖν, ἀφ' οὗ ἐνομοθέτησεν, ἵνα ἐνδυθῶμεν τὴν ἀγάπην, παραγγέλλει, ἵνα βραβεύῃ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἡ εἰρήνη; διότι πολλάκις ἐκ τῆς ἀδιακρίτου ἀγάπης ὁ εἰς ἐγκαλεῖ καὶ μέμ-

φεται τὸν ἕτερον· ἀγαπῶνται πολλάκις δύο ἀδελφοί, ἢ δύο φίλοι· ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ τούτων γινώμαι διαφέρουσιν, οὐ παύουσιν ἐγκαλοῦντες ἀλλήλους, καὶ ἀντιφερόμενοι· ὅθεν οὐκ ἔχουσιν εἰρήνην, καὶ ἀγαπῶνται. Τί δὲ σημαίνει τὸ, « Βραβεύτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν »; βραβεύεται ἐλέγοντο ἐκεῖνοι, οἵτινες εἰς τοὺς ἐλληνικοὺς ἀγῶνας κρίνοντες, τίνες ἦσαν ἄξιοι τῶν βραβείων, διένειμον αὐτὰ, ὡς ἔπρεπεν. Ἐστησεν οὖν ὁ πάνσοφος Παῦλος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν κριτήριον, παραγγείλας, ἵνα κἀθῇ ἐν αὐτῷ βραβευτῆς ἡ εἰρήνη. Τίνι δὲ τρόπῳ ἡ εἰρήνη κρίνει καὶ βραβεύει; καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀγωνιζόμενοι καὶ βραβεύομενοι; Ἐὰν, παραδείγματος χάριν, ὑβρισθῇς ὑπό τινος, εὐθὺς διεγείρονται δύο ἀγωνισταί, ὁ λογισμὸς τῆς ἐκδικήσεως, καὶ ὁ λογισμὸς τῆς ὑπομονῆς· ὁ μὲν παλαίει, λέγων· ποίητον ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ ὑβρίσαντός σε· ὁ δὲ ἀντιπαλαίει, λέγων· ὑπόμεινον καὶ συγχώρησον τὸ σφάλμα· ἀγωνίζονται δὲ ἐπίσης καὶ οἱ δύο, ἵνα νικήσαντες, λάβωσι τὸ βραβεῖον. Ἐὰν οὖν ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ κἀθῇ ἐν τὴν καρδίαν σου ὡς κριτῆς καὶ βραβευτῆς, κατακρίνει τὸν λογισμὸν τῆς ἐκδικήσεως, καὶ κρίνει ἄξιον τοῦ βραβεῖου τὸν λογισμὸν τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς συγχωρήσεως, καταδικάζει τὸν ἐκδικητικὸν λογισμὸν, καὶ βραβεύει τὸν ὑπομονητικὸν καὶ συγχωρητικὸν. Διὰ τί δὲ οὐκ εἶπε, νικάτω ὁ λογισμὸς τῆς εἰρήνης, ἀλλ' εἶπε, « Βραβεύτω »; διότι οὐκ ἠθέλησε κατατάξαι εἰς τὴν τάξιν τῶν μαχομένων τὴν θείαν καὶ

ἢρ. Χρυσ.
Αὐτ.

ἄμαχον εἰρήνην, ἀλλ' ἔδωκεν αὐτῇ ἀξίαν καὶ τιμὴν, καταστήσας αὐτὴν κριτὴν καὶ βράβευτὴν μεταξὺ τῶν δύο λογισμῶν, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ· διὰ περισσοτέραν ἔμφασιν εἶπε τὸ, «Βραβεύτω», ἵνα οἱ τοῦτο ἀκούοντες καταστήσωσι τὴν εἰρήνην δέσποιναν ἐπὶ τοὺς τῶν καρδιῶν αὐτῶν διαλογισμούς. Προτρέπει δὲ πρὸς τοῦτο καὶ δι' ἄλλου ἐπιχειρήματος, λέγων· «Εἰς ἣν» ἐκλήθητε ἐν ἐνὶ σώματι», εἰς αὐτὴν, λέγει, τὴν εἰρήνην τοῦ θεοῦ προσεκάλεσεν ὑμᾶς ὁ Ἰησοῦς Χριστός, καταστήσας πάντας ἐν σῶμα. Πῶς διαρκεῖ τὸ σῶμα, ἐὰν μὴ εἰρηνεύσωσι τὰ μέλη αὐτοῦ, ἀλλ' ἀντιφέρονται ἀλλήλοις καὶ μάχονται; ὅπου λείπει ἡ εἰρήνη, ἐκεῖ ἀκολουθεῖ χωρισμός καὶ διαίρεσις. Ἐπειδὴ οὖν κατηξιώθητε γενέσθαι ἐν μυστικόν σῶμα, κεφαλὴν ἔχον αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, εἰρηνεύετε, «Καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε», προσφέρετε δηλαδή εἰς αὐτόν καὶ τὴν διὰ λόγων, καὶ τὴν δι' ἔργων εὐχαριστίαν. Ταῦτα δὲ εἰπὼν περὶ τῆς θείας εἰρήνης, μεταβαίνει εἰς ἄλλην ἀρετῆς παραγγελίαν, τὴν περὶ τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ.

Κολ. 2.16.

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικεῖτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, ἐν πάσῃ σοφίᾳ· διδάσκοντες καὶ νοουθετοῦντες ἑαυτοὺς, ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ἐν χάριτι ᾄδοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ.

Τίς ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ; τὰ λόγια εἰσι τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου καὶ τῶν θεοφόρων ἀποστόλων καὶ τῶν θείων προφητῶν. Πῶς δὲ ἐνοικεῖ ἐν ἡμῖν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ; διὰ τῆς ἀκροάσεως καὶ ἀναγνώσεως καὶ μελέτης τῶν θείων γραφῶν. Ὅταν ταῦτα συχνῶς τε καὶ ἐπιμελῶς μελετῶμεν, τότε καὶ ἡ μνήμη πληροῦται, καὶ ὁ νοῦς πλουτίζεται, καὶ ἡ καρδία ἐξερεύγεται, καὶ τὸ στόμα ἐκχέει πλούσια τῆς θείας διδασκαλίας τὰ νάματα. Ἐπειδὴ δὲ τινες μετὰ ὑπερηφανείας καὶ ἰδιογνωμοσύνης μελετῶντες τὰς θείας γραφάς, πίπτουσιν εἰς τῶν αἱρέσεων τὰ βάραιθρα, ἄλλοι δὲ ἁμαθῶς καὶ ἀπερισκέπτως αὐτὰς ἀναγινώσκοντες, καὶ μὴ διακρίνοντες τὴν ἐντολὴν ἀπὸ τῆς συμβουλῆς, γίνονται δεισιδαίμονες καὶ κεκαυτηριασμένοι «Τὴν» ^{1. Τιμ. 4. 2.} ἰδίαν συνείδησιν»· διὰ τοῦτο εἶπε τὸ, «Ἐν πάσῃ σοφίᾳ», ἡγουν, ἵνα μετὰ παντός εἶδους σοφίας, καὶ τῆς πνευματικῆς δηλονότι καὶ τῆς σχολαστικῆς, καὶ τῆς εὐλαβητικῆς διαθέσεως καὶ τῆς ὀρθῆς διακρίσεως καὶ ἀναγινώσκωμεν, καὶ μελετῶμεν τὰς θείας γραφάς, καὶ διδάσκωμεν δὲ δι' αὐτῶν καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους· ἐπειδὴ δὲ εἰσι καὶ ᾠδαὶ κοσμικαί, ὅσαι δηλαδή ἐγείρουσι τῆς κοσμικῆς ματαιότητος τὰς ἐπιθυμίας, καὶ τῆς σαρκὸς τοὺς ἔρωτας, διὰ τοῦτο εἶπεν· «Ὡδαῖς πνευματικαῖς»· τὸ δὲ, «Ἐν χάριτι», σημαίνει τὸ, μετὰ ἡδονῆς καὶ πνευματικῆς προθυμίας, οὐχὶ δὲ μετὰ ἀηδίας καὶ πικρότητος ἢ ἀμελείας· προσέθηκε δὲ καὶ τὸ, «Ἐν τῇ καρδίᾳ»,

ἵνα διδάξῃ, ὅτι οὐ μόνον διὰ στόματος, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ νοὸς πρέπον ἐστίν, ἵνα ψάλλωμεν καὶ δοξολογῶμεν τὸν πανυπεράγαθον θεόν. Τρία οὖν μαθήματα ἐδίδαξε διὰ τούτων τῶν λόγων· πρῶτον, ἵνα συχνάκις μετὰ πάσης σοφίας μελετῶμεν τὰς θείας γραφάς, ὅπως πλουσίως ἐνοικῇ ἐν ἡμῖν

ὁ λόγος τοῦ θεοῦ· δεύτερον, ἵνα διὰ τῶν θείων γραφῶν διδάσκωμεν καὶ νοουθετῶμεν καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους· τρίτον, ἵνα μετὰ προθυμίας καὶ εὐχαριστίας οὐ μόνον διὰ στόματος, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς καρδίας προσφέρωμεν εἰς τὸν θεόν τοὺς ὕμνους καὶ τὰς δοξολογίας.

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗ ΚΥΡΙΑΚῃ.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ παράδεισός ἐστιν, ὃ ἄνδρες δελφεῖ, ἡ σήμερον ἀναγνωσθεῖσα ἀποστολική νοουθεσία, ἄνθη περιέχων εὐωδέστατα, καὶ καρποὺς ὡραισιότατους καὶ ψυχοσωτηρίους· ὅσοι δὲ εἰς αὐτὸν εἰσέρχονται, ἐκεῖνοι ὧδε μὲν ὁσφραίνονται τὴν πάντερπνον εὐωδίαν τῆς εὐσπλαγχνίας, ἐκεῖ δὲ αἰσθάνονται τὴν ἡδονικὴν ἀποφορὰν τῆς ἀγαθότητος· ὧδε βλέπουσι τῆς ταπεινοφροσύνης τὸ κάλλος, ἐκεῖ τῆς πραότητος τὴν εὐπρέπειαν· παρατηροῦσιν ἐκεῖ τῆς μακροθυμίας τὸ ὄφελος, θεωροῦσι τῆς ἀγάπης τὸ ὕψος, θαυμάζουσι τῆς εἰρήνης τὴν μεγαλειότητα· ἐκεῖ γνωρίζουσιν, ὅτι ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐστίν ὁ παράδεισος, καὶ κατανοοῦσι, πόση χάρις ἀναδύει ἐκ τῆς ὕμνολογίας καὶ τῆς

πρὸς τὸν θεὸν δοξολογίας· πάντα θέλγουσι, πάντα χαροποιῶσι, πάντα ἐφέλκουσι καὶ ὠφελοῦσιν, ὅσα περιέχει οὗτος ὁ παράδεισος. Καὶ ὅμως μέρος μόνον ὅλου τοῦ πνευματικοῦ παραδείσου εἰσὶ τὰ σήμερον ἀναγνωσθέντα τοῦ θεοκήρυκος νοουθετήματα· διότι ὅλος ὁ τοιοῦτος παράδεισος περιέχεται εἰς ὅλας ὁμοῦ τὰς θείας γραφάς· ὅθεν ἐκεῖνος εἰσέρχεται καὶ περιέρχεται εἰς ὅλον, καὶ ἀπολαμβάνει πάντων τῶν ἐν αὐτῷ ἀγαθῶν, ὅστις μελετᾷ πάντα τὰ ἐν αὐταῖς περιεχόμενα θεία λόγια· διὰ τοῦτο οὖν ὁ θεὸς μυζολέκτης τόσον ἐμφαντικῶς παρήγγειλε τὴν μελέτην τῶν τοῦ Χριστοῦ λόγων, εἰπών· « Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικεῖτω ἐν ὑμῖν καλ. 3. 16. » πλουσίως ἐν πάσῃ σοφίᾳ ». Ἐστω οὖν

Κ.λ. 3 16. σήμερον ὁ λόγος περὶ τῆς ὠφελείας, τῆς προξενουμένης ἐκ τῆς τῶν θείων γραφῶν μελέτης.

Ἐν ὧσιν ὁ ἄνθρωπος ἔμενεν εἰς τῆς ἀναμαρτυρίας τὴν κατάστασιν, ἡ κατοίκησις αὐτοῦ ἦν ὁ ἐπίγειος παράδεισος· ἔχων δὲ καθαρὰ ἀπὸ παντὸς πάθους τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ τὰ αἰσθητήρια, ἔβλεπε τὸν θεόν, καὶ ἠξιοῦτο τῆς θείας αὐτοῦ συνομιλίας· βλέπων δὲ τὸν θεόν, οὐκ εἶχε χρεῖαν δογμάτων, διδασκόντων αὐτόν, τίς ἐστὶν ὁ θεός· βλέπων τὸν θεόν, ἔβλεπεν ἐν αὐτῷ πάσας τὰς ἀρετὰς καὶ τελειότητας· ὅθεν οὐδὲ εἶχε χρεῖαν πολλῶν ἐντολῶν καὶ συμβουλῶν πρὸς διδασκαλίαν τῆς ἀρετῆς καὶ τελειότητος· ὅταν δὲ παραβᾷς τὴν μίαν μόνην ἐντολήν, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεός πρὸς δοκιμὴν τῆς αὐτεξουσίας αὐτοῦ προαιρέσεως, ἐμπαθὴς ἐγένετο καὶ ἐξωρίσθη τοῦ παραδείσου, τότε οὐδὲ τὸν θεόν βλέπων, οὐδὲ τὰς ἐν τῷ θεῷ ἀρετὰς καὶ τελειότητας, σκοτισθεὶς, ὡς τυφλὸς ἐπορεύετο, μὴ γινώσκων, ποῦ ὑπάγει· ἐπορεύετο πρὸς τὰ κτίσματα, νομίζων, ὅτι πλησιάζει πρὸς τὸν κτίστην· ἔτρεχε τὸν κρημνὸν τῆς ἀμαρτίας, νομίζων, ὅτι περιπατεῖ τῆς ἀρετῆς τὸν δρόμον· τοῦτο τὸ σκότος κατεπόντισεν αὐτόν εἰς τῆς εἰδωλολατρείας τὸ βάραθρον, καὶ κατεκρήμνισεν αὐτόν εἰς τῆς ἀμαρτίας τὸν βόθρον· Ὁ θεός, ὁ ἔχων ἔλεος ἄμετρον, καὶ εὐσπλαγχνίαν ἀπέραντον, ἐλεήσας τὸν ἄνθρωπον, καὶ εὐσπλαγχνισθεὶς ἐπ' αὐτῷ, ὠκοδόμησεν ἄλλον ἐπίγειον παράδεισον, φυτεύσας ἐν αὐτῷ δόγματα, ἐντολάς, συμ-

βουλάς, ἵνα πᾶς ὁ εἰς αὐτόν εἰσερχόμενος, βλέπῃ διὰ μὲν τῶν δογμάτων, τίς ἐστὶν ὁ θεός· διὰ δὲ τῶν ἐντολῶν, ποῖαί εἰσιν αἱ κακαὶ καὶ αἱ ἀρεταί· διὰ δὲ τῶν συμβουλῶν, τίς ἐστὶ τοῦ ἀνθρώπου ἡ τελειότης· ἐνεφανίσθη δὲ ἡ οἰκοδομὴ τούτου τοῦ δευτέρου παραδείσου οὐκ ἐν τῷ ἄμα, καθὼς ἡ τοῦ πρώτου, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν ἐτῶν περίοδον· διότι, πρῶτον μὲν καταβὰς ὁ θεός εἰς τὸ Σινᾶ, ἔδωκε τὸν γραπτὸν νόμον, ἀποστείλας δὲ καὶ τὸν φωτισμὸν τοῦ ἁγίου πνεύματος πρὸς τοὺς προφῆτας, ἐλάλησε δι' αὐτῶν τὰ θεῖα αὐτοῦ θελήματα· ἦσαν δὲ ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ὥσπερ προαύλια καὶ θεμέλια τοῦ νέου παραδείσου· « Ὅτε Γαλ. 4. 4 » δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεός τὸν υἱὸν αὐτοῦ » εἰς τὸν κόσμον, ἄνθρωπον γενόμενον, ὅς τις, κηρύξας τὸ εὐαγγέλιον, καὶ διὰ τῆς πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐνισχύσας αὐτούς, ἵνα διδάξωσιν αὐτὸ εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ἐτελείωσεν πᾶσαν τὴν οἰκοδομὴν τούτου τοῦ δευτέρου παραδείσου. Βλέπε δὲ πρᾶγμα ἀξιοσημείωτον· καθὼς ὁ θεός ἐφύτευσε τὸν πρῶτον παράδεισον « Ἐν Ἐδέμ κατὰ ἀνατολάς », ἔπειτα ἐν τῇ ἀνατολῇ ἀνέδειξε τὸν δεύτερον, ἐν Σινᾶ δὸς τὸν νόμον, καὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ τὸ εὐαγγέλιον.

Ποίαν δὲ ὠφέλειαν προξενεῖ οὗτος ὁ νέος παράδεισος; ὠφελεῖ τὸν νοῦν, ὠφελεῖ τὴν καρδίαν, ὠφελεῖ τὴν ψυχὴν ἐκείνου, ὅστις εἰσερχόμενος εἰς αὐτόν, παρατηρεῖ τὰ ἐν αὐτῷ μετὰ ἐπιμελείας. Περίεργος ὁ νοῦς

ἀκαταπαύστως περιεργάζεται, οὐδέποτε δὲ ἡσυχάζει, εἰμὴ ὅταν πληροφορηθῇ, ὅτι ἐγνώρισε τὴν ἀλήθειαν· βλέπων διὰ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, περιεργάζεται, τίς ἐστὶν ὁ τούτων ποιητής· ἐξετάζει τῶν φιλοσόφων τὰ συστήματα, βλέπει δὲ, ὅτι ἄλλος μὲν ὀρίζει ποιητὴν πάντων τῶν κτισμάτων τὰ ἄτομα, ἡγουν ἀδιαίρετα σώματα μικρότατα, ἀνόητα, ἄψυχα, ἀναισθητα· ἄλλος δὲ λέγει, ὅτι ἀρχὴ καὶ αἷτιον παντὸς τοῦ κόσμου ἐστὶν ἡ τύχη καὶ τὸ συμβεβηκός, ὅπερ ἐστὶ, τὸ οὐδὲν, καὶ τὸ μὴ ὄν, ἢ τὰ ὀνόματα· διότι πλὴν τούτου οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἡ τύχη καὶ τὸ συμβεβηκός· ἄλλος δὲ πάλιν, καὶ βλέπει, ὅτι οὐδὲν ἐστὶ χωρὶς ἀρχῆς καὶ αἰτίου, διδάσκει ὁμως, ὅτι ὁ κόσμος ἐστὶν ἀναρχος· ὁ δὲ νοῦς διακρίνων, ὅτι ταῦτά εἰσιν ἀναπόδεικτα, ἀστήρικτα, ἀπίθανα, ἀδύνατα, οὐδὲ ἀπαύεται, οὐδὲ ἡσυχάζει· ἐὰν δὲ πιστεύσῃ, ὅτι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς θείας γραφῆς εἰσι γεγραμμένα τοῦ θεοῦ τὰ λόγια, καὶ μελετήσῃ αὐτὰ, ἐν αὐτοῖς εὐρίσκει τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάπαυσιν.

Τὰ πρῶτα λόγια τῆς πρώτης σελίδος τῆς ἀγίας γραφῆς διδάσκουσι, τίς ἐστὶν ὁ ποιητής τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, τῶν τεσσάρων στοιχείων καὶ πάντων τῶν λοιπῶν κτισμάτων· « Ἐν ἀρχῇ, λέγει, ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν »· ὁμοῦ δὲ μετὰ τῆς γῆς ἐποίησε τὸν ἀέρα

Γεν. 1. 1.

Αὐτ. 2. 3.

καὶ τὸ ὕδωρ· « Καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐπεφέρετο » ἐπάνω τοῦ ὕδατος· αὐτὸς εἶπε· « Γενη-

» θήτω φῶς· καὶ ἐγένετο φῶς » αὐτὸς εἶπε· « Βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην· χόρτου »· αὐτ. 14.
καὶ εὐθὺς ἐβλάστησαν, ὅσα βλέπεις φυόμενα, καὶ ἀνθοῦντα, καὶ καρποφοροῦντα ἐπὶ τῆς γῆς· αὐτὸς εἶπε· « Γενηθήτωσαν φωστῆρες » αὐτ. 14.
ἐν τῷ στερώματι τοῦ οὐρανοῦ· καὶ εὐθὺς ἐγενήθησαν ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, καὶ πάντες οἱ ἐν τῷ οὐρανῷ ἀστέρες· αὐτὸς εἶπεν· « Ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἐρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν, καὶ πετεινὰ πετόμενα ἐπὶ » αὐτ. 20.
τῆς γῆς »· αὐτὸς εἶπεν· « Ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν κατὰ γένος »· καὶ εὐθὺς ἐδημιουργήθησαν τὰ κῆτη τὰ μεγάλα, καὶ τὰ ἐρπετὰ, καὶ τὰ πετεινὰ, καὶ τὰ τετράποδα, καὶ τὰ ἔντομα, καὶ τὰ θηρία, καὶ πάντα τὰ λοιπὰ εἶδη τῶν ζώων· αὐτὸς εἶπε· « Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν »· ἐπλασε δὲ τὸν ἄνθρωπον, δοὺς αὐτῷ νοῦν καὶ πνεῦμα καὶ λόγον· Ἐκ τούτων οὖν μαθήσκει, ὅστις μελετᾷ τὴν θείαν γραφὴν, ὅτι ὁ θεὸς ἐστὶν ὁ ποιητής τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτοῖς κτισμάτων· ἐὰν δὲ παρατηρήσῃ, ὅτι διὰ μόνου λόγου προστακτικοῦ ἔκτισε τὰ πάντα, πείθεται, ὅτι ὁ ποιητής ἐστὶ παντοδύναμος· βλέπων δὲ τὸ ἄμετρον πλῆθος, τὰ πολυποίκιλα εἶδη, τὰ πάντερπνα κάλλη, τὰς διαφοροὺς κινήσεις, τὸν μεταξύ ἀλλήλων θαυμασιώτατον σύνδεσμον, τοὺς ἀμετατρέπτους νόμους πάντων τῶν κτισμάτων, γνωρίζει, ὅτι ὁ δημιουργὸς οὐ μόνον ἐστὶ παντοδύναμος, ἀλλὰ καὶ πάνσοφος· Ἀναγινώσκει ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ τὴν κυριότητα καὶ ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκεν

Αὐτ. 26.

ὁ θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἰπὼν· « Καὶ ἀρχέ-
 » τωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν
 » πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πάντων τῶν
 » κτηνῶν, καὶ πάσης τῆς γῆς, καὶ πάντων
 » τῶν ἐρπετῶν, τῶν ἐρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς ».
 Ἐπειδὴ δὲ γνωρίζει, ὅτι οὐδεμίαν ἀφορμὴν
 ἔλαβεν ὁ θεὸς περὶ τούτου, ἀλλ' ἐξ ἰδίας
 ἀγαθότητος καὶ ἐλέους καὶ φιλανθρωπίας
 ἐποίησε τοῦτο, εὐλογοφανῶς συμπεραίνει,
 ὅτι ὁ ποιητὴς τῆς κτίσεως ἐστὶν οὐ μόνον
 παντοδύναμος καὶ πάνσοφος, ἀλλὰ καὶ
 πανάγαθος καὶ παντελεσμένων καὶ φιλαν-
 θρωπώτατος.

Ἡ νέα διαθήκη ἐφάνερωσε καθαρώτερα,
 ἥπερ ἡ παλαιά, τίς ἐστὶν ὁ ποιητὴς τοῦ
 παντός· ἡ παλαιὰ διδάσκει, ὅτι ὁ θεὸς εἶπε·
 « Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέ-
 » ραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν », τὸ τρισυπόστατον
 καὶ ἐνιαῖον τῆς θεότητος, σημειώσασα διὰ
 τοῦ πληθυντικοῦ ῥήματος, « Ποιήσωμεν »·
 προβάλλει δὲ καὶ τοῦ θεοῦ τὴν εἰκόνα, ἵνα
 ἐκ τῆς εἰκόνης νοήσης τὸν εἰκονιζόμενον· ἡ
 εἰκὼν, ἡγοῦν ὁ ἄνθρωπος, εἰς ἐστὶ κατὰ
 τὸν λόγον τῆς φύσεως, ἔχει δὲ νοῦν, καὶ
 λόγον, καὶ θέλησιν· οὕτως οὖν καὶ ὁ εἰκονι-
 ζόμενος, τουτέστιν ὁ θεός, εἰς ἐστὶ τὴν φύσιν,
 καὶ τρία κατὰ τὰς ὑποστάσεις, πατὴρ καὶ
 υἱὸς καὶ πνεῦμα ἅγιον. Ἐὰν δὲ θεωρήσῃς τὸ
 εὐαγγέλιον, εὐρίσκεις καθαρὰν καὶ ἐκπεφα-
 σμένην τὴν περὶ τῆς τρισυποστάτου θεό-
 τητος διδασκαλίαν· « Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος,
 » λέγει τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς
 » τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος »· ὁ λόγος
 δὲ ἐστὶν « Ὁ μονογενὴς υἱός, ὁ ὢν εἰς τὸν

» κόλπον τοῦ πατρὸς· τὸ πνεῦμα τῆς ἀλη- ^{ἰωάν. 15.}
 » θείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται ».

Ἰδοὺ ὁ πατὴρ ὁ ἀναρχος, καὶ ὁ υἱός, ὁ ἐκ
 τοῦ πατρὸς γεννηθεὶς πρὸ πάντων τῶν
 αἰώνων, καὶ τὸ πανάγιον πνεῦμα, τὸ ἐκ
 τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν πατρὶ
 καὶ υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζό-
 μενον· τρεῖς ὑποστάσεις, καὶ εἰς θεός· « Ἄ- ^{Λευτ. 6.4.}

» κουε, Ἰσραὴλ, εἶπεν ὁ θεὸς διὰ τῆς πα-
 » λαιᾶς διαθήκης, Κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν,
 » Κύριος εἷς ἐστὶ ». Διὰ μὲν τοῦ, Κύριος,
 ὁ θεός, Κύριος, τὸ τρισυπόστατον· διὰ δὲ
 τοῦ, « Εἷς », τὸ ἐνιαῖον τῆς θεότητος δηλώ-
 σας· διὰ δὲ τῆς νέας διδάσκει· « Πορευθέν- ^{Ματθ. 23.}

» τες οὖν, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, ^{19.}

» βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ
 » πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύ-
 » ματος· τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ
 » οὐρανῷ, ὁ πατὴρ, ὁ λόγος, καὶ τὸ ἅγιον ^{1. ἰωάν. 5. 7.}
 » πνεῦμα· καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἐν εἰσιν ».

Ὅταν τοιουτοτρόπως μελετᾷς τὰς θείας
 γραφάς, τότε φῶς ἐπιλάμπει εἰς τὸν νοῦν
 σου καὶ χάρις, ἐξ ἧς μανθάνεις πάντα τὰ
 περὶ τοῦ ποιητοῦ τῆς κτίσεως. Ἡ τοιαύτη
 δὲ ἀγία μελέτη ἐστὶν ἡ τρυφή, καὶ ἡ γλυ-
 κύτης, καὶ ἡ ἀνάπαυσις, καὶ ἡ ἀληθινὴ
 ὠφέλεια τοῦ νοός· διὰ τοῦτο ὁ προφητὰναξ,
 ὅστις ἐμελέτα διὰ παντός τὸν νόμον τοῦ
 θεοῦ, ἔψαλλε μεγαλοφώνως· « Ὡς γλυκέα ^{Ψαλ. 118.}
 » τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγιά σου, ὑπὲρ μέλι ^{103.}
 » τῷ στόματί μου ».

Ἐκ τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου « Ἐξέρ- ^{Ματθ. 15.}
 » χονται διαλογισμοὶ πονηροί »· ἐξ αὐτῆς
 ἐξέρχεται ὁ πονηρὸς τῆς ὑπερηφανείας

Λύτ. 26.

ἰωάν.
1. 1.

Λύτ. 18.

λογισμός· αὐτός με φυσᾷ, αὐτός με ἐπαίρει,
αὐτός με γεμίζει καπνόν· ὅθεν νομίζων
ἐμαυτὸν ἀνώτερον τῶν ἄλλων, θέλω πρωτεῖα,
θέλω τιμὰς, θέλω προσκυνήσεις· παρατηρῶ
καὶ τὰ ἔργα καὶ τὰ λόγια καὶ τὰ νέυματα
τῶν ἀνθρώπων· ἡ δὲ ὑποψία τῆς καταφρονή-
σεως ταραττει διὰ παντός τὴν καρδίαν μου.
Ἐὰν δὲ ἀνοίξω τὰς γραφάς, ἐν αὐταῖς εὐρί-
σκω τῆς ἀσθενείας μου τὴν θεραπείαν· ἡ μὲν

Γεν. 3. 19. παλαιὰ λέγει μοι, ἐνθυμήθητι, ὅτι « Γῆ εἶ,

Παροιμ.
3. 34.

» καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ· Κύριος ὑπερηφάνους
» ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν »·

Λουκ. 14.
11.

ἡ δὲ νέα διδάσκει, λέγουσα· « Πᾶς ὁ ὑψῶν
» ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται· καὶ ὁ ταπεινῶν
» ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται ». Ἐξερεύγεται ἡ
καρδία φθόνον, ὅστις κατατῆκε, ὡς τήκεται
ὁ κηρός ἀπὸ προσώπου τοῦ πυρός· ἔχθραν,
ἥτις καταφθείρει ὡς ἡ σκωρία τὸν σίδηρον·
ὁρμὴν ἐκδικήσεως, ἥτις καταταράττει,
καθὼς ἐκταράττουσι τὸ πλοῖον τὰ σφοδρὰ
κύματα. Τὰ πολιτικὰ βιβλία καὶ ἡ διδα-
σκαλία τοῦ κόσμου οὐδὲ τὸν φθόνον ἰατρεύ-
ουσιν, οὐδὲ τὴν ἔχθραν ἐξορίζουσιν, ἐξά-
πτουσι δὲ τῆς ἐκδικήσεως τὸ πνεῦμα.
Ἐὰν δὲ μελετήσῃς τὴν θείαν γραφὴν, ἐν
αὐτῇ εὐρίσκεις τῶν ἀρρώστημάτων τῆς
καρδίας σου τὸ βάλαμον· ἐκεῖ βλέπεις, ὅτι
ὁ φθόνος τοῦ Κάιν ἐφόνευσεν τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ Ἀβελ, καὶ ὁ φθόνος τῶν Ἰουδαίων

Ματθ. 27.

18.

1. ἰωάν. 3.

14.

παρέδωκε τὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου εἰς
θάνατον· ἐκεῖ ἀναγινώσκεις τὸ, « Ὁ μὴ
» ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, μένει ἐν
» τῷ θανάτῳ »· ἐκεῖ μαρτυρεῖς, ποία ἁμαρ-

Ἀπ. 15.

τία ἐστὶ τὸ μῖσος, καὶ πόσῃν ζημίαν προ-

ξενεῖ· « Πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,
» ἀνθρωποκτόνος ἐστί· καὶ οἴδατε, ὅτι πᾶς
» ἀνθρωποκτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν
» αὐτῷ μένουσαν »· ἐκεῖ λαμβάνεις πληρο-
φορίαν, ὅτι οὐκ ἔχεις ἐξουσίαν ἐκδικηθῆναι
τοὺς βλάβαντάς σε, ἐπεὶ ὁ θεὸς ἀναλαμ-
βάνει ὑπὲρ σοῦ τὴν ἐκδίκησιν, καὶ αὐτὸς
παιδεύει τοὺς ἀδικήσαντάς σε· « Ἐμοὶ ἐκ-
» δίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος ». Ρωμ. 12.
19.
Ταῦτα τὰ ἐπουράνια ἔμπλαστρα διώκουσι
τὴν πικρίαν τοῦ φθόνου, καὶ τὴν στενοχω-
ρίαν τῆς ἔχθρας, καὶ τὴν ταραχὴν τῆς
ἐκδικήσεως, θεραπεύουσι τὰ τραύματα τῆς
καρδίας σου, καὶ πληροῦσιν αὐτὴν ἡσυχίας
καὶ χαρᾶς πνευματικῆς. Ἡ μελέτη τῶν
λόγων τοῦ θεοῦ οὐ μόνον ἰατρεύει, ἀλλὰ
καὶ προφυλάττει τὴν καρδίαν ἀπὸ τῶν Ψαλ. 36.
31.
ἁμαρτιῶν· « Ὁ νόμος τοῦ θεοῦ ἐν καρδίᾳ
» αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὑποσκελισθήσεται τὰ
» διαβήματα αὐτοῦ ».

Οὐ μόνον δὲ πάσης ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ
πάσης θλίψεως καὶ παντός φόβου καὶ πά-
θους περιέχει ἡ θεία γραφὴ τὰ δραστικά
ἀντιφάρμακα. Διὰ τοῦτο δὲ ὁ προφήτης
τοῦ θεοῦ εἰς τὸν καιρὸν τῶν θλίψεων καὶ
τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ, εἰς τὴν μελέτην
ἔτρεχε τῆς ἁγίας γραφῆς· « Θλίψεις καὶ Ψαλ. 118.
143.
» ἀνάγκαι εὐροσάν με, αἱ ἐντολαὶ σου με-
» λήτη μου ». Ἐρχονται ἡμέραι θλίψεως ἢ
διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ὑπαρχόντων, ἢ διὰ
τὸν θάνατον τῶν συγγενῶν, ἢ διὰ τὰς τῶν
ἐχθρῶν καταδρομὰς. Πολλάκις αἱ περι-
στάσεις τῶν θλίψεων τόσον μεγάλαι καὶ
σφοδραὶ γίνονται, ὥστε οὐδαμοῦ εὐρίσκομεν

παρηγορίαν· προστρέχομεν εἰς τοὺς προ-
στάτας· ἐκεῖ εὐρίσκομεν ἢ ἀποστροφὴν, ἢ
λόγια πολλὰ, καὶ πράγματα οὐδόλως·
παρακαλοῦμεν τοὺς φίλους, ἀλλὰ τῶν μὲν
εὐτυχούντων πάντες ἄνθρωποι φίλοι, τῶν
δὲ δυστυχούντων οὐδ' αὐτὸς ὁ γεννήτωρ·
οἱ δὲ συγγενεῖς λυποῦνται διὰ τὴν δυστυ-
χίαν ἡμῶν, πλὴν βοηθῆσαι οὐ δύνανται· διὸ
θλιβόμεθα ὑπερβαλλόντως, καὶ πᾶσχομεν
ἐλεεινῶς, ὅμως παρηγορία οὐδαμῶθεν ἀνα-
τέλλει· ἐὰν δὲ ἀνοίξωμεν τὴν θείαν γραφὴν,
ἐκεῖ εὐρίσκομεν τῆς καρδίας ἡμῶν τὴν
παραμυθίαν· διότι ἐκεῖ ἀκούομεν τὸν θεόν,
λέγοντα· ὅστις θλίβεται, ἐκεῖνος « Ἐπικα-
» λέσεται πρὸς με, καὶ εἰσακούσομαι αὐτοῦ,
» καὶ μετ' αὐτοῦ εἰμι ἐν θλίψει, καὶ ἐξελοῦ-
» μαι αὐτόν, καὶ δοξάσω αὐτόν· μακρότητα
» ἡμερῶν ἐμπλήσω αὐτόν, καὶ δείξω αὐτῷ
» τὸ σωτήριόν μου ». Ἀκούεις; εἰς τὸν
καιρὸν τῆς θλίψεώς σου ὁ θεός, ὁ παντοδύ-
ναμος, ὁ πανάγαθος, ὁ πανυπερεῦσπλαγχνός
ἐστι μετὰ σοῦ, ὑπόσχεται δὲ, ὅτι, ὅταν
ἐπικαλεσθῇς τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, τότε οὐ
μόνον σὲ ἐλευθεροῖ ἀπὸ τῆς θλίψεώς σου,
ἀλλὰ καὶ δοξάζει σε διὰ τὴν ὑπομονήν σου,
καὶ βραβεῖον ἐτοιμάζει σοι ζωὴν πολυχρό-
νιον καὶ ψυχῆς σωτηρίαν.

Ποία ἄλλη περίστασις ἢ λυπηροτέρα
τῆς περιστάσεως τοῦ θανάτου; καὶ ἡ μόνη
ἐνθύμησις τοῦ θανάτου θλίψιν φέρει καὶ
φόβον εἰς τοὺς ἀνθρώπους· ἡ λύπη διὰ τὴν
στέρησιν τῆς παρούσης ζωῆς, καὶ ὁ φόβος
διὰ τὴν μέλλουσαν κατάστασιν, βάσανον
προξενοῦσιν ἀπερίγραπτον· τὴν δὲ θλίψιν

καὶ τὸν φόβον, τὸν περικαταλαμβάνοντα
ἡμᾶς ἐν τῇ [ῥα τοῦ θανάτου οὐδὲ φίλοι,
οὐδὲ συγγενεῖς, οὐδὲ ἄρχοντες, οὐδὲ ἡγεμό-
νες, οὐδὲ βασιλεῖς, οὐδὲ ὁ κόσμος ὅλος δύνα-
ται καταπραῦναι· μόνη ἡ μνήμη τῶν λόγων
τοῦ θεοῦ καὶ τὴν σφοδροτάτην θλίψιν
καταπαύει, καὶ τὴν δριμύτητα καθησυχά-
ζει τοῦ φόβου. Ἐὰν τότε ἐνθυμηθῇς ταῦτα
τὰ λόγια· « Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, καὶ ἀπο- ^{ἰωάν. 11.}
» θάνῃ, ζήσεται », φεύγει ἡ λύπη, καὶ ἐὰν ^{25.}
μνημονεύσῃς ταῦτα· « Ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ^{1. Τιμ. 1.}
» ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι », ^{15.}
μακρύνονται ἀπὸ σοῦ τοῦ θανάτου τὰ φό-
βητρα· ἐὰν δὲ ἐν μετανοίᾳ καὶ κατανύξει
βοήσῃς ὡς ὁ ληστὴς ἐν τῷ σταυρῷ· « Μνή- ^{Λουκ. 23.}
» σθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ ^{42.}
» βασιλείᾳ σου », παύει ὁ ἀπελπισμὸς τῆς
σωτηρίας, καὶ ἔρχεται εἰς τὴν καρδίαν
σου ἡ ἐλπίς τῆς ἀπολαύσεως τῆς θείας
βασιλείας, καὶ ἡ χαρὰ τοῦ Κυρίου· τίς δὲ
ἄλλος ἐν τῇ ῥα τοῦ θανάτου ἐνθυμᾶται
τοῦ Κυρίου τὰ λόγια, εἰμὴ ἐκεῖνος, ὅστις
μελετᾷ αὐτὰ πᾶσαν ὥραν;

Βλέπε δὲ, πόσῃ ὠφέλειαν προξενεῖ καὶ
εἰς τὴν ψυχὴν τῶν θείων λόγων ἡ μελέτη.
Πάντα τὰ ἐν κόσμῳ πράγματά εἰσι σκύ-
βαλα, καπνός εἰσι καὶ ἄνεμος, σκιά εἰσι
καὶ ὀνείρατα, οὐδεμίαν ὠφέλειαν προξενοῦσιν
εἰς τὴν ψυχὴν· « Τί γὰρ ὠφελήσεται ἄνθρω- ^{Μαρκ. 8.}
» πος, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ^{36, 37.}
» ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; ἢ τί δώσῃ
» ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; »
ὠφέλεια τῆς ἀθανάτου ψυχῆς ἡμῶν ἐστίν
ἡ ἀπόλαυσις τῆς αἰωνίου βασιλείας. Ἡ

πίστις δὲ ἡ ὀρθή, τῆς ἁμαρτίας ἡ ἀποστροφή, καὶ ἡ κατόρθωσις τῆς ἀρετῆς ποιοῦσι τὴν ψυχὴν ἐπιδεκτικὴν τῆς θείας βασιλείας· τίς δὲ ἄλλος, πλὴν τῶν ἁγίων γραφῶν, διδάσκει ἡμᾶς τὰ ὀρθόδοξα τῆς πίστεως δόγματα, τὸ ὄνειδος καὶ τὴν βλάβην τῆς ἁμαρτίας, τὴν δόξαν καὶ τὸ κέρδος τῆς ἀρετῆς; Ὅσοι οὐκ ἐφωτίσθησαν ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῶν θεοπνεύστων βιβλίων, ἢ πρὸ τῆς παραδόσεως αὐτῶν ἀμέσως ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθὼς οἱ πρὸ τοῦ νόμου δίκαιοι, ἐκεῖνοι προσέφερον προσκύνησιν εἰς τὸν ἥλιον, εἰς τὸ πῦρ, εἰς τὰ ζῶα, εἰς τὰ λίθινα καὶ ξύλινα ξόανα, ἐλάτρευσαν οἱ πανάθλιοι τῇ κτίσει ἀντὶ τοῦ κτίσαντος· ὅσοι ἐξερημένοι ἦσαν τούτου τοῦ θεοῦ φωτὸς, ἐκεῖνοι ἐθεοποίησαν τὰ πάθη, τὴν μοιχείαν καὶ πατροκτονίαν διὰ τοῦ Διὸς· τὴν μέθην, διὰ τοῦ Διονύσου· τὴν ἀσέλγειαν, διὰ τῆς Ἀφροδίτης· τὴν φιλαργυρίαν, διὰ τοῦ Ἑρμοῦ· τὰς αἱματοχυσίας, διὰ τοῦ Ἄρεως. Βλέπομεν δὲ καὶ τὴν σήμερον, ὅτι ἐκεῖνοι, οἵτινες κατεφρόνησαν τὰς θείας γραφάς, κατεστάθησαν ἄπιστοι, ἐξέτειναν δὲ φόνου χεῖρας οὐ μόνον κατὰ τῶν ἰδίων ὁμογενῶν, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ ἑαυτῶν πατρὸς καὶ βασιλέως· ἐπλασαν συστήματα ἀπατηλὰ καὶ δολερῶτατα, ἐλευθερίαν μὲν ἐπαγγελλόμενα, δουλείαν δὲ καὶ ἀκατασασίαν προξενούντα καὶ ἀναρχίαν, ἐξ ἧς πάντα τὰ κακὰ ἐπεσαν εἰς ὑπερηφάνειαν ἀνήκουστον, ζητοῦντες ἀναστατῶσαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ἵνα κύριοι αὐτῆς γένωνται. Πλανῶσι διὰ πάσης ὑποκρίσεως, καὶ διὰ παντὸς τρόπου,

ἀρπάζουσιν ἀδίκως τὰ ξένα πράγματα, ληστεύουσιν ἀναισχύντως μετὰ παρρησίας καὶ καυχήσεως. Καὶ τίς ἂν ἀξίως διηγηθῇ τὰ κακὰ, ὅσα αὐτοὶ κατεργάζονται; Εἰς τοιαύτην κατάστασιν καταντῶσιν, ὅσοι καταφρονοῦντες τὰς θείας γραφάς, καταποντίζονται εἰς τῆς ἀσεβείας τὰ βάραθρα.

Κύριε θεέ μου, ἄπειρος ἡ φιλανθρωπία σου, ἄμετρον τὸ πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἔλεός σου· ἡ ἁμαρτία ἐξώρισεν ἡμᾶς τοῦ παραδείσου, καὶ ἐστέρησε τῆς θεωρίας σου καὶ τῆς θείας φωνῆς σου, καὶ ἐκρήμνισεν ἡμᾶς εἰς τὸ σκότος καὶ εἰς τῶν δυστυχιῶν τὴν ἄβυσσον, σὺ δὲ κατεσκεύασες ἄλλον παράδεισον τὰς θείας γραφάς, ἵνα ἐν αὐταῖς βλέπωμεν τοὺς χαρακτῆρας τῆς θεοτητός σου, καὶ δι' αὐτῶν ἀκούοντες τὸν σωτηριώδη λόγον σου, φωτιζώμεθα δι' αὐτοῦ, καὶ ἀπαλλαττώμεθα τῶν συμφορῶν τῆς αἰωνίου κολάσεως· αὐταὶ εἰσι τοῦ νοῦς ἡμῶν τὸ φῶς· « Διότι φῶς ἔστι τὸ πρὸς ἀγαθὰ σου ἐπὶ τῆς γῆς »· αὐταὶ εἰσι τῆς καρδίας ἡ ἀνάπαυσις καὶ εὐφροσύνη· « Τὰ δικαιώματα Κυρίου εὐθέα εὐφραίνοντα καρδίας »· αὐταὶ εἰσι τῆς ψυχῆς ἡ ζωὴ καὶ ἡ σωτηρία, « Τὰ ῥήματα, ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν »· « πνεῦμά ἐστι καὶ ζωὴ ἐς »· Διὰ τοῦτο διὰ μὲν τῆς παλαιᾶς διαθήκης διέταξε τὴν τούτων συνεχῇ μελέτην, εἰπὼν· « Καὶ ἔσαι τὰ ῥήματα ταῦτα, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι σοι σήμερον, ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν τῇ ψυχῇ σου· καὶ προβιάσεις αὐτὰ τοὺς υἱούς σου, καὶ λαλήσεις ἐν αὐτοῖς καθήμενος ἐν οἴκῳ, καὶ πορευόμενος ἐν ὁδῷ, καὶ κοιταζόμενος, καὶ ἀνιστάμενος »· διὰ δὲ τῆς νέας παρήγ-

Ἡσ. 26. 9

Ψαλ. 18. 9.

Ιωάν. 6. 63.

Δευτ. 6. 7.

Ιωάν. 5.
39.

γείλε, λέγων. « Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, ὅτι
» ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον
» ἔχειν ».

Ἄλλ' ἄράγε ὑπακούομεν ἡμεῖς εἰς ταῦ-
τα τὰ θεῖα προστάγματα; τινὲς ἀποκρί-
νονται, λέγοντες· οὐ μελετῶμεν τὰς θείας
γραφάς, ἐπειδὴ οὐ καταλαμβάνομεν τὸ ἐν
αὐταῖς νόημα. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν οὐκ εἰσὶ

Ματθ. 22.
37, 39.

πάντα τὰ ἐν ταῖς θεαῖς γραφαῖς δυσκολο-
νόητα· διότι τίς οὐ καταλαμβάνει ταῦτα;

» Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ
» καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν
» ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου· ἀγαπήσεις τὸν πλη-

Λουκ. 18.
20.

» σίον σου ὡς σεαυτόν. Μὴ μοιχεύσῃς· μὴ
» φονεύσῃς· μὴ κλέψῃς· μὴ ψευδομαρτυρήσῃς·
» τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα ».

Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια κατανοοῦσι καὶ
τὰ μικρὰ παιδιά· δεύτερον δὲ, διὰ τοῦτο
μάλιστα ἔπρεπεν, ἵνα μελετῶμεν αὐτὰ συ-
χνάκις, ἐπειδὴ δηλονότι εἰσὶ δυσνόητα. Τί
ποιεῖ ὁ ἐπιμελὴς μαθητὴς, ὅταν οὐ κατα-
λαμβάνῃ τὸ νόημα τοῦ σχολαστικοῦ βι-
βλίου; κλίνει ἄρα γε τὸ βιβλίον, καὶ οὐδό-
λως μελετᾷ αὐτό, καὶ ἀπελπίζεται; οὐχί,
ἀλλὰ τότε μάλιστα πολλάκις ἀναγινώσκει
αὐτό, ἐπαναλαμβάνων καὶ τὰ πρὸ τούτου
καὶ τὰ μετὰ τοῦτο τὸ δυσνόητον γεγραμ-
μένα, καὶ ζητῶν διερμηνευτάς, καὶ ἐρωτῶν
τοὺς διδασκάλους, καὶ κινῶν πάντα λίθον,
ἵνα κατανοήσῃ τοῦ ἀναγινωσκομένου βιβλίου
τὴν ἔννοιαν· ἐὰν καὶ ὑμεῖς ποιῆτε τὰ αὐτά,
ἔταν ἀναγινώσκοντες τὰ ἅγια βιβλία,
συναντᾶτε δυσκολίας, τότε αἱ δυσκολίαι
λύονται, καὶ καταληπτὸν γίνεται τὸ ἀκα-

τάληπτον νόημα· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ πανοικτίρ-
μων θεὸς, βλέπων τὴν προθυμίαν καὶ τὴν
εὐλάβειαν ὑμῶν, ἐξαποστέλλει ὑμῖν φωτισμόν
πρὸς κατανόησιν τῶν δυσνοήτων· ἐξαποστέλ-
λει ὑμῖν διδάσκαλον καὶ διερμηνέα, καθὼς
ἐξαπέστειλε τὸν Φίλιππον εἰς τὸν Εὐνοῦχον·
αὐτὸς τόσον πρόθυμος ἦν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν
τῶν θείων γραφῶν, ὥστε καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπὶ
τῆς ἀμάξης καθήμενος, « ἀνεγίνωσκε τὸν
προφήτην Ἡσαΐαν », καὶ οὐ κατελάμβανε,
περὶ τίνος ὁ προφήτης ἐλάλει· ὁ δὲ θεὸς
ιδὼν τὴν τούτου προθυμίαν καὶ τὴν εὐλά-
θειαν, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν τὸν Φίλιππον,
ὅστις διερμήνευσε τοῦ προφήτου τὰ λόγια,
καὶ ἔλυσε τὴν ἀπορίαν· ὅθεν φωτισθεὶς τὸν
νοῦν ὁ Εὐνοῦχος, ἐπίστρεψεν εἰς τὸν Ἰησοῦν
Χριστόν, καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου.

Πράξ. 8.
30.

Ἄλλος δὲ λέγει· πῶς δύναμαι ἐγὼ
ἀγράμματος ὢν, ἀναγινώσκειν καὶ μελετᾶν
τὰς γραφάς; καὶ οὐκ ἔχῃς, ἀδελφε, τὴν
μάθησιν τῶν γραμμάτων, ἔχεις ὅμως τῆς
ἀκοῆς τὸ ὄργανον· ὁ δὲ Κύριος καὶ τοὺς
ἀκούοντας τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ φυλάσσον-
τας αὐτὸν ἐμακάρισε· « Μακάριοι, εἶπεν,
» οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ
» φυλάσσοντες αὐτόν ». Εἰς τὴν ἐκκλησίαν
ἀναγινώσκονται αἱ θεῖαι γραφαὶ ἐσπέρας, καὶ
πρωῖ, καὶ μεσημβρίας. Μὴ οὖν ἀμελήῃς, ἀλλὰ
σύχναζε εἰς τὴν ἐκκλησίαν· ἐκεῖ δὲ εἰσερ-
χόμενος, μὴ νυστάζῃς, μηδὲ ἀπολύῃς τὸν
νοῦν σου, ἵνα περιφέρηται ἔνθεν καὶ κείθεν,
ἀλλὰ προσήλωσον αὐτόν πρὸς ἀκρόασιν τοῦ
θείου λόγου, ἐκεῖθεν δὲ ἐξερχόμενος, μελέτα,
ὅσα ἤκουσες, ἵνα ἐντυπωθῶσιν εἰς τὴν

Λουκ. 11,
28.

μνήμην σου, καὶ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν καρδίαν σου. Ὁ προφητάναξ Δαβὶδ προέκρινε τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἐν ᾗ ἔμενεν εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ ναοῦ τοῦ Κυρίου, ὑπὲρ τὰς χιλιάδας τῶν ἄλλων ἡμερῶν τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

Ψαλ. 83.
10.

« Ὅτι κρεῖσσον, ἔλεγεν, ἡμέρα μία ἐν ταῖς αὐλαῖς σου, ὑπὲρ χιλιάδας »· περὶ δὲ τοῦ μελετῶντος ἡμέρας καὶ νυκτός τὸν νόμον

Ψαλ. 1.2.3.

τοῦ Κυρίου εἶπε· « Καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ » μελετήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός· καὶ ἔσται

» ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς
» διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρπὸν
» αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ, καὶ τὸ
» φύλλον αὐτοῦ οὐκ ἀπορρύησεται, καὶ
» πάντα, ὅσα ἂν ποιῇ, κατευοδωθήσεται ».
Θεὸς πανοικτίρμων, δὸς ἡμῖν τὸν πόθον τῆς μελέτης τῶν θείων σου λόγων, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητός εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗ ΠΡΩΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ.

Ὁ παμμακάριστος καὶ πανένδοξος Τιμόθεος, ὁ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἀπόστολος, πατρίδα μὲν εἶχε τὴν ἐν Λυκαωνίᾳ Λύστραν, υἱὸς δὲ ἦν πατρός Ἑλλήνος, μητρός δὲ Ἰουδαίας.

Πρξ. 16.
1. 2.

Αὐτὸς συνηριμῆθη εἰς τὸν χορὸν τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πρὶν ἢ ὁ Παῦλος ἔλθῃ εἰς τὴν Λύστραν, ὡς ὁ θεηγόρος Λουκᾶς ἱστόρησεν· ἐδιδάχθη δὲ ὑπὸ τῆς μητρός αὐτοῦ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν. Τοῦτο δὲ φανερόν ἐκ τῶν λόγων τοῦ Παύ-

2, Τιμ. 1.5.

λου, ὅς τις πρὸς αὐτὸν ἔγραφεν· « Ὑπόμνησιν » λαμβάνω τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίσεως, » ἥτις ἐνώκησε πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου » Λωΐδι, καὶ τῇ μητρί σου Εὐνίκη ».

τοῦτον εὐρὼν εἰς τὴν Λύστραν ὁ Παῦλος, παρέλαβεν αὐτὸν μεθ' ἑαυτοῦ συμβοηθὸν καὶ συνεργάτην εἰς τοῦ εὐαγγελίου τὸ κήρυγμα. Περὶ δὲ τῶν ἀρετῶν τοῦ ἀνδρός τούτου μαρτυροῦσιν οἱ συστατικοὶ ἔπαινοι καὶ τὰ ἐγκώμια τοῦ αὐτοῦ Παύλου, ὅστις περὶ αὐτοῦ ἔγραφε πρὸς μὲν τοὺς Φιλιππησίους· « Τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκετε, » ὅτι, ὡς πατρὶ τέκνον, ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς » τὸ εὐαγγέλιον »· πρὸς δὲ τοὺς Θεσσαλονικεῖς· « Ἐπέμψαμεν Τιμόθεον, τὸν ἀδελφόν » ἡμῶν καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ καὶ συνεργόν » ἡμῶν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ »· πρὸς δὲ τοὺς Κορινθίους· « Ἐπεμψα ὑμῖν

Φιλιπ. 2.
22.

1. Θεσ. 3.
2.

1. Κορ. 4.
17.

» Τιμόθεον, ὃς ἐστὶ μου τέκνον ἀγαπητὸν
 1. Κορ. 16. 11. » καὶ πιστόν. Βλέπετε, μὴ τις αὐτὸν ἐξου-
 » δυνώσῃ· τὸ γὰρ ἔργον Κυρίου ἐργάζεται,
 » ὡς καὶ γὰρ. Ἐπειδὴ δὲ προσχειρίσθη ἐπί-
 σκοπος τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἑφεσίων, διὰ
 τοῦτο δύο ἐπιστολάς περὶ ποιμαντικῆς
 διοικήσεως ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ὁ Παῦλος.
 Διὰ τῆς πρώτης, τῆς ἀπὸ Λαοδικείας πρὸς
 αὐτὸν πεμφθείσης, διδάσκει αὐτὸν, ἵνα πα-
 ραγγείλῃ τὴν ἀποχὴν τῶν ἀλλοκότων
 διδασκαλιῶν, καὶ τὴν νόμιμον χρῆσιν τοῦ
 νόμου· ἐκθέτει ἐκκλησιαστικούς κανόνας
 περὶ προσευχῆς, περὶ σιωπῆς τῶν γυναικῶν
 ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, περὶ ἐπισκόπων καὶ
 πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, περὶ τῶν ἐν
 ταῖς ἐκκλησίαις ἀφιερωμένων χρηρευουσῶν
 γυναικῶν, περὶ σωφροσύνης καὶ γάμου·
 παράγγελλε, λέγει πρὸς αὐτὸν, εἰς τοὺς
 πλουσίους, ἵνα μὴ ὑπερηφανεύωνται, μηδὲ
 1. Τιμ. 6. 20. ἐλπίζωσιν ἐπὶ τῷ πλούτῳ αὐτῶν· « Ὡς
 » Τιμόθεε, λέγει, τὴν παρακαταθήκην φύ-
 » λαξον », παρακαταθήκην ὀνομάσας τὴν
 χάριν τοῦ παναγίου πνεύματος, τὴν δοθεῖσαν
 1. Τιμ. 4. 14. αὐτῷ « Διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν
 » χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου ». Ἡ σήμερον
 ἀναγνωσθεῖσα περικοπὴ ταύτης τῆς ἐπιστο-
 λῆς διαλαμβάνει περὶ τῆς τοῦ θεοῦ μακρο-
 θυμίας· ἀνακηρύττει δὲ τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς
 ὁ θεόπνευστος συγγραφεὺς, τὸ ἑαυτοῦ προ-
 βάλλον παράδειγμα. Ἐπειδὴ δὲ πάντες
 χρεῖαν ἔχομεν τῆς θείας μακροθυμίας, μετὰ
 προσοχῆς ἀκούσατε τοῦ ἀναγνωσθέντος
 ἀποστολικοῦ λόγου τὴν ἐρμηνείαν, ἵνα
 κατανοήσαντες τὰ θαυμάσια αὐτῆς ἔργα,

ἀπολαύσητε τῆς ἐξ αὐτῆς προερχομένης
 σωτηρίας.

Τέκνον Τιμόθεε, πιστὸς ὁ λόγος, 1. Τιμ. 1. 15.
 καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι Χρι-
 στὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτω-
 λούς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ.

Τίς ἐστὶν ὁ λόγος ὁ πιστός, καὶ πάσης
 ἀποδοχῆς ἄξιος; « Ὅτι Χριστὸς ἦλθεν εἰς
 » τὸν κόσμον ἁμαρτωλούς σῶσαι ». Οὗτός
 ἐστὶν ὁ λόγος ὁ πιστός, καθότι ἐστὶ λόγος
 τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ· αὐ-
 τὸς πρῶτος ἐκήρυξε τοῦτον τὸν λόγον·
 « Οὐκ ἦλθον, εἶπε, καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ 1. Τιμ. 1. 15.
 » ἁμαρτωλούς εἰς μετάνοιαν ». Ἐπειτα ἐπα-
 νέλαβεν αὐτὸν ὁ Παῦλος· καὶ πιστὸς μὲν
 ἐστὶν, ἡγουν ἀληθινός καὶ βέβαιος οὗτος ὁ
 λόγος, καθότι ἐστὶ λόγος αὐτοῦ τοῦ θεοῦ·
 ἄξιος δὲ πάσης ἀποδοχῆς, ἐπειδὴ ἐξορίζει
 τὸν διὰ τῆς ἁμαρτίας ἀπελπισμόν, καὶ φέ-
 ρει ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν, ἥτις προξε-
 νεῖ τὴν αἰώνιον σωτηρίαν. Βλέπε δὲ, πῶς
 βεβαιῶν τὴν ἀλήθειαν τούτου τοῦ θεοῦ λό-
 γου διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ παραδείγματος,
 μέγα θάρρος ἐνθάξει εἰς τὴν καρδίαν πάν-
 των, τῶν διὰ τὸ πλῆθος καὶ βάρος τῶν ἁ-
 μαρτιῶν αὐτῶν ἀπελπιζομένων, καὶ μὴ
 προσερχομένων πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν,
 ὅστις διὰ τοῦτο ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα
 τοὺς ἁμαρτωλούς σῶσῃ· ἐγὼ, λέγει, εἰμι
 πρῶτος τῶν ἁμαρτωλῶν, ἡγουν πάντων
 τῶν ἁμαρτωλῶν ἁμαρτωλότερος, ἐπειδὴ ἐ-
 βλασφήμησα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸ ὄνο-

μα, καὶ ἐδίδωξα τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας, καὶ ὕβρισα τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν.

1. Τιμ. 1.
16.

Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἡλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξῃται Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν, πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Διὰ τοῦτο, λέγει, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἡ-
λέησεν ἐμέ, τὸν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἁμαρ-
τήσαντα, ἵνα δείξῃ ἐν ἐμοὶ πᾶσαν τὴν
θείαν αὐτοῦ μακροθυμίαν, καὶ καταστήσῃ
με τύπον καὶ παράδειγμα πάντων τῶν
ἁμαρτωλῶν, ὅσοι μέλλουσι πιστεῦσαι εἰς
αὐτὸν, καὶ διὰ τῆς πίστεως κληρονομήσαι
τὴν αἰώνιον ζωὴν. Κατὰ δύο τρόπους δὲ ὁ
Ἰησοῦς Χριστὸς ἔδειξεν εἰς αὐτὸν πᾶσαν
τὴν ἑαυτοῦ μακροθυμίαν, ἡγουν μεγάλην
καὶ ὑπερβολικὴν μακροθυμίαν· πρῶτον, ἐ-
πειδὴ παραβλέψας τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ,
ἐκάλεσεν αὐτὸν οὐρανόθεν πρὸς μετάνοιαν

Πράξ. 9. 4.
5.

καὶ τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν, εἰπών· « Σαοῦλ,
» Σαοῦλ, τί με διώκεις; ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς, ὃν
» σὺ διώκεις· σκληρόν σοι πρὸς κέντρα
λακτίζειν· δεύτερον, ἐπειδὴ κατηξίωσεν
αὐτὸν τοῦ ἀποστολικοῦ χαρίσματος, καὶ
ἀνεθίδασεν αὐτὸν ἕως τρίτου οὐρανοῦ, ὅ-
που « ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐ-
» ξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι », καὶ ἀποκαλύ-
ψας εἰς αὐτὸν τῆς πίστεως τὰ μυστήρια,
ἐνεχείρισεν αὐτῷ τοῦ εὐαγγελίου τὸ κή-
ρυγμα· εὐλόγως οὖν εἶπεν, ὅτι ἡλέησεν αὐ-
τὸν ὁ Χριστὸς, ἵνα καταστήσῃ αὐτὸν

2. Κορ. 12.
4.

παράδειγμα πάντων τῶν εἰς αὐτὸν πιστευ-
όντων· παράδειγμα, διδάσκον καὶ κηρύττον,
ὅτι οἱ εἰς τὸν Χριστὸν πιστεύοντες οὐ μόνον
τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν ἀξιοῦνται, ἀλλὰ
καὶ τῶν μεγάλων καὶ ὑπερφυῶν τοῦ θεοῦ
χαρισμάτων· ἐπειδὴ δὲ ἀνεμνήσθη ὁ τρι-
σμακάριος, πόσον ἡλέησεν αὐτὸν ὁ θεός,
ἔτρεψε τὸν λόγον εἰς δοξολογίαν τοῦ ἐλεή-
σαντος αὐτὸν, λέγων·

Τῷ δὲ Βασιλεῖ τῶν αἰώνων, ἁ- 1. Τιμ. 1.
17.
φθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ θεῷ,
τιμῇ καὶ δόξῃ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁ αἰὼν σημαίνει ἀπροσδιορίσως καιρὸν·
διωρισμένως δὲ, ἔτη ἑκατόν· σημαίνει δὲ
πρὸς τούτοις καὶ καιρὸν ἀτελεύτητον καὶ
ἀπέραντον· βασιλεὺς δὲ τῶν αἰώνων λέγεται
ὁ θεός, ἐπειδὴ ἔχει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ
τοὺς καιροὺς καὶ τοὺς χρόνους· ἐδίδαξε τοῦ-
το ὁ Κύριος πρὸς τοὺς ἀποστόλους· « Οὐχ 1. Τιμ. 1. 7.
» ὑμῶν, εἶπεν, ἐστὶ γινῶναι χρόνους ἢ καιροὺς,
» οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ »·
αὐτὸς καὶ συντέμνει τοὺς καιροὺς κατὰ τὸ,
« Ἐσμίκρυνας τὰς ἡμέρας τοῦ χρόνου αὐ- Ψαλ. 83.
» τοῦ »· ἔτι δὲ καὶ κατὰ τὸ, « Εἰ μὴ Κύριος Μαρκ. 13.
» ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας, οὐκ ἂν 20.
» ἐσώθη πᾶσα σὰρξ »· καὶ προάγει καὶ πα-
ρεκτείνει αὐτοὺς κατὰ τὸ « Μακρότητα Ψαλ. 96.
» ἡμερῶν ἐμπλήσω αὐτόν »· καὶ μεταβάλλει 16.
δὲ αὐτοὺς κατὰ τὴν θείαν αὐτοῦ θέλησιν,
καθὼς μετέβαλε τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας, ὅταν
ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἐπολέμει τοὺς Γαββα- 1. Τιμ. 12.
14.

νίτας, καὶ ὅταν ὁ μονογενὴς υἱὸς αὐτοῦ
 Αὐτ. 23. ἐκρέματο εἰς τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ· ἄφθαρ-
 25. τος δὲ ὁ θεὸς οὐ μόνον, καθότι ἐστὶν αἰώνιος
 καὶ ἀτελεύτητος, ἀλλὰ καὶ καθότι οὐδεμίαν
 οὐδέποτε πάσχει μεταβολὴν ἢ ἀλλοίωσιν.
 ἰωάν. 1. ἄορατος δὲ, καθότι ἐστὶ πνεῦμα νοερὸν
 18. ἄϋλον· διὸ καὶ ἐρρήθη· « Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε
 » πώποτε ». Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων
 ἐστὶ βασιλεὺς τῶν αἰώνων, οὐδὲ ἄφθαρτος,
 οὐδὲ ἄορατος, σοφοὶ δὲ ἀνθρωποὶ εἰσι πολλοί·
 διὰ τοῦτο εἰπὼν τὸν θεὸν σοφόν, προσέθηκε
 τὸ, « Μόνῳ σοφῷ θεῷ », ἵνα διὰ τούτου
 παραστήσῃ, ὅτι εἷς καὶ μόνος ὁ θεὸς ἐστι
 κατὰ φύσιν σοφός, καὶ τῆς σοφίας ἡ πηγὴ,
 οἱ δὲ ἀνθρωποὶ κατὰ χάριν διὰ πόνου καὶ
 κόπου ὑπ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ ἀξιοῦνται τοῦ

τῆς σοφίας χαρίσματος. Δοξολογῶν οὖν τὸν
 θεὸν ὁ θεόπνευστος ἀπόστολος, θεολογεῖ,
 θεολογῶν δὲ, κηρύττει τὰ θεῖα αὐτοῦ ἰδιώ-
 ματα, ἡγουν τὴν παντοδυναμίαν καὶ παν-
 τεξουσιότητα διὰ τοῦ, « Βασιλεῖ τῶν αἰώ-
 » νων »· τὸ αἰώνιον καὶ ἀμετάβλητον, διὰ
 τοῦ, « Ἀφθάρτῳ »· τὸ ἀσώματον καὶ ἄϋλον,
 διὰ τοῦ, « Ἀοράτῳ »· τὸ πάνσοφον καὶ
 παννυπερτέλειον, διὰ τοῦ, « Μόνῳ σοφῷ θεῷ ».
 Εἰς αὐτὸν δὲ τὸν θεόν, λέγει, πρέπει ἡ τιμὴ
 καὶ ἡ δόξα οὐχὶ πρὸς καιρὸν, ἀλλ' εἰς τοὺς
 ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων· τὸ δὲ,
 » Ἀμήν », βεβαιωτικόν ἐστι, καὶ δηλοῖ τὸ,
 βεβαίως καὶ ἀναμφιβόλως οὕτω πρέπον ἐστὶ
 καὶ δίκαιον.

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,
 ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ Τῇ ΤΡΙΑΚΟΣΤῃ ΠΡΩΤῇ ΚΥΡΙΑΚῃ.

ἘΠΕΙΔὴ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τοῦτο ἦλθεν
 εἰς τὸν κόσμον, ἵνα σώσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς,
 ὡς σήμερον ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἀπόστολος,
 τίς ἀμφιβάλλει, ὅτι τοῦ θεοῦ ὁ σκοπὸς καὶ
 εὐοδώθη καὶ εὐοδοῦται, καὶ ἔλαβε καὶ λαμ-
 βάνει τὴν τελείαν αὐτοῦ ἑκδοσιν ἕως τῆς
 ρωμ. 9. 19. συντελείας τοῦ αἰῶνος; « Τῷ γὰρ θελήματι

» αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκε; » Τίς δύναται ἀμ-
 φιβάλλειν περὶ τούτου, ὅταν βλέπῃ, ὅτι
 καὶ αὐτὰ τὰ πράγματα βεβαιοῦσι ταύτην
 τὴν ἀλήθειαν. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐλθὼν
 εἰς τὸν κόσμον, ἔσωσε πόρνας, ἔσωσε τελώ-
 νας, ἔσωσε ληστὰς, ἔσωσε διώκτας, ἔσωσε
 καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀρνηθέντας αὐτόν· ταῦτα

Ψαλ. 18.
3. δὲ « Οὐκ εἰσὶ λαλῖαι, οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ
» ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν », ἀλλ' εἰσὶ
πράγματα πεποιημένα, καὶ τετελεσμένα,
καὶ μεμαρτυρημένα ὑπὸ τῶν ἁγίων εὐαγ-
Λουκ. 1.2. γελιστῶν, οἵτινες « Ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται
» καὶ ὑπηρετοὶ γινόμενοι τοῦ λόγου »,
ἤγουν τοῦ σαρκωθέντος υἱοῦ καὶ λόγου τοῦ
θεοῦ, ἰδίοις ὀφθαλμοῖς ταῦτα εἶδον, καὶ
πληροφορίαν ἔχοντες, ἐκήρυξαν αὐτὰ εἰς
πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. Ταῦτα ἀληθῶς
πληροῦσι τὴν καρδίαν ἡμῶν τῶν ἁμαρτω-
λῶν θάρρους μεγάλου, ἐλπίδος βεβαίας, καὶ
τελείας πληροφορίας περὶ τῆς ἡμῶν σωτη-
ρίας. Ἀλλ' ἄρά γε συμφέρει, ἵνα ἡμεῖς ἐπὶ
τούτοις θαρρῶσαντες, ἀπορρίψωμεν πᾶσαν
φροντίδα διορθώσεως, ζῶμεν δὲ ἐν ταῖς
ἁμαρτίαις ἡμῶν ἀπεριμερίμνως; οὐαὶ ἡμῖν,
ἐὰν τοῦτο πράττωμεν. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς,
λέγεις, διὰ τοῦτο ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα
σώσῃ τοὺς ἁμαρτωλούς· αὐτὸς οὖν ἔχει
τῆς σωτηρίας μου τὴν φροντίδα, οὐχὶ δὲ
ἐγώ. Ἀληθῶς αὐτὸς φροντίζει περὶ τῆς
σωτηρίας σου, πλὴν ζητεῖ καὶ τὴν συγκα-
τάθεσιν τῆς θελήσεώς σου, καὶ τὴν ἐργα-
Ῡσ. 1. 19.
20. σίαν τῆς ἀρετῆς σου. « Ἐὰν θέλητε, εἶπε,
» καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς
» φάγεσθε· ἐὰν δὲ μὴ θέλητε, μηδὲ εἰσακού-
Ματθ. 16.
24. » σῆτέ μου, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδετα· Εἴτις
» θέλει, εἶπεν, ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησά-
» σθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν
» αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι ». Ὁ Ἰησοῦς
Χριστὸς, λέγεις, ὅστις ἐφρόντισε περὶ τῆς
σωτηρίας τοῦ Παύλου, τοῦ πρώτου τῶν
ἁμαρτωλῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν ἐξ οὐρανοῦ,

καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τύπον καὶ παράδειγμα
τῆς σωτηρίας, ὡς αὐτὸς ὁ Παῦλος ἐβεβαίω-
σεν, εἰπὼν· « Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, 1. Τιμ.
16.
» ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξῃται Ἰησοῦς
» Χριστὸς πᾶσαν τὴν μακροθυμίαν, πρὸς
» ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιεθεῖν ἐπ'
» αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον ». αὐτὸς φροντίζει
καὶ περὶ τῆς σωτηρίας μου. Καλῶς καὶ
εὐστόχως ἐλάλησας· πολιτείου οὖν κατὰ
τὸ παράδειγμα τοῦ Παύλου, τὸ ὑπὸ τοῦ
θεοῦ προβαλλόμενον, ἔπειτα μένε ἀμέριμνος
περὶ τῆς σωτηρίας σου, ὅσον θέλεις καὶ
ἐπιθυμεῖς. Ἵνα οὖν μηδεὶς πλανηθῇ, ἀπερι-
σκέπτως ἐκλαμβάνων τὸ παράδειγμα τοῦ
Παύλου, ἱστορῶ ἐγὼ σήμερον τὰ πρὸ τῆς
ἐπιστροφῆς αὐτοῦ ἁμαρτήματα, καὶ τῆς
ἐπ' αὐτῷ μακροθυμίας τοῦ θεοῦ τὸ ὕψος·
ἱστορῶ δὲ, ὅσον δύναμαι, καὶ τὰ κατορθώ-
ματα τῆς ἀρετῆς, ὅσα αὐτὸς μετὰ τὴν
ἐπιστροφήν αὐτοῦ ἐποίησεν· ἐκ ταύτης δὲ
τῆς ἱστορίας καθεὶς μαθαίνει, ἵνα μὴ ἐπι-
βλέπων μόνον εἰς τὰ ἁμαρτήματα τῶν
σωθέντων ἁμαρτωλῶν, μένη ἀμέριμνος,
ἀλλὰ παρατηρῶν καὶ τὰς περιστάσεις τῶν
ἁμαρτημάτων, καὶ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτῶν
τὰ ἔργα, φροντίζῃ, ὡς πρέπει, περὶ τῆς
ἰδίας διορθώσεως καὶ τῆς ἐργασίας τῶν
ἀρετῶν.

Ὁ πρωτομάρτυς καὶ πρωτοδιάκονος, ὁ
Στέφανος, ποιεῖ « Τέρατα καὶ σημεῖα με-
» γάλα ἐν τῷ λαῷ ». Μετὰ τοσαύτης δὲ
παρρησίας κηρύττει ἐνώπιον τοῦ συνεδρίου
τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ὥστε καὶ οἱ ἀρχιε-
ρεῖς, καὶ οἱ προεστῶτες, καὶ διδάσκαλοι τοῦ

Ιουδαϊσμοῦ, οἱ ἐκεῖ καθήμενοι, βλέποντες τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς πρόσωπον ἀγγέλου, καὶ ἀκούοντες τὴν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐπουράνιον διδασκαλίαν, μὴ δυνάμενοι μηδὲ ἀντισταθῆναι, μηδὲ καὶ ἀποκριθῆναι ὅλως πρὸς αὐτόν. « Διεπρίοντο ταῖς καρ-
 » δίαῖς αὐτῶν, καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας
 » αὐτῶν ἐπ' αὐτόν ». ὤρμησαν δὲ ὁμοθυμα-
 δόν, ἵνα λιθοβολήσωσι τὸν κήρυκα τῆς πίστεως. Ἐν μέσῳ δὲ τούτων τῶν ἀδίκων καὶ ἀσπλάγχων φονέων εὐρίσκεται ὁ Παῦλος σύμφωνος τῇ ἀνομίᾳ αὐτῶν, καὶ συνεργὸς καὶ συμβοηθὴς. καὶ οἱ μὲν φονεῖς ἐκεῖνοι, ἵνα ἰσχυρῶς καὶ θανατηφόρως ῥίπτωσι τοὺς λίθους κατὰ τοῦ Στεφάνου, ἐξεδύθησαν τὰ ἐμποδίζοντα αὐτοὺς ἱμάτια· ὁ δὲ Παῦλος, ἵνα θαρσοποιήσῃ αὐτοὺς πρὸς τὴν φονοκτονίαν, ἐφύλαττε τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν ὧσιν αὐτοὶ ἐλιθοβόλουν. Ταῦτα οὐ μόνον
 ὁ ἱερός Λουκᾶς ἰστόρησεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Παῦλος ἐξωμολογήσατο ἐνώπιον Κυρίου, λέγων· « Καὶ ὅτε ἐξεχεῖτο τὸ αἷμα Στεφά-
 » νου, τοῦ μάρτυρός σου, καὶ αὐτὸς ἤμην
 » ἐφεστὼς, καὶ συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει
 » αὐτοῦ, καὶ φυλάσσων τὰ ἱμάτια τῶν
 » ἀναιρῶντων αὐτόν ». Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ λόγος πείθει, καὶ οἱ νόμοι ὀρίζουσιν, ὅτι καὶ οἱ πράττοντες τὴν ἁμαρτίαν, καὶ οἱ συνεργοῦντες πρὸς τὴν πράξιν αὐτῆς, ἐπίσης ἁμαρτάνουσι, φανερόν ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ Παῦλος, ὁ συνεργὸς καὶ συμβοηθὴς τοῦ λιθασμοῦ, ἐλιθοβόλησε, καὶ ἐξέχεε τὸ αἷμα τοῦ πρωτομάρτυρος. Καὶ ἡ μὲν Μαριὰμ ἕνα μόνον περιφρονητικὸν λόγον εἶπε κατὰ

τοῦ κήρυκος τοῦ τυπικοῦ νόμου, ἤγουν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς, τοῦ Μωϋσέως· « Μὴ Μωϋσῇ, » εἶπε, μόνῳ λελάληκε Κύριος »; καὶ εὐθὺς ἡ δικαιοσύνη τοῦ θεοῦ ἐπαίδευσεν αὐτήν· « Καὶ ἰδοὺ Μαριὰμ λεπτῶσα ὡσεὶ χιών ». Αὐτ. 10.
 Ὁ δὲ Παῦλος λιθοβολεῖ τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας τὸν κήρυκα, κρύπτει τὸν ἀστέρα τῆς ἐκκλησίας τὸν πάμφωτον, σθεννύει τὸν λύχνον τῆς πίστεως τὸν ὑπέρλαμπρον, συντριβεῖ τὴν διαπρύσιον τοῦ εὐαγγελίου σάλπιγγα, καὶ ὁμῶς μένει ἀτιμώρητος· ἀργεῖ δι' αὐτόν ἡ θεία δικαιοσύνη, καὶ ἐνεργεῖ ἐν αὐτῷ τοῦ θεοῦ ἡ μακροθυμία.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ ἐλιθοβολήθη ὁ Στέφανος, τόσον φοβερός διωγμὸς ἐκινήθη κατὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ὥστε πάντες οἱ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μαθηταὶ φοβηθέντες, ἔφυγον ἐκ τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ
 « Διеспάρησαν κατὰ τὰς χώρας τῆς Ἰου-
 » δαίας καὶ Σαμαρείας, πλὴν τῶν ἀποστό-
 » λων ». Τούτου τοῦ διωγμοῦ ἀρχηγὸς ἐγένετο καὶ ἐργάτης δραστηκώτατος ὁ Παῦλος· ἔτρεχεν αὐτὸς μετὰ μεγάλης ὁρμῆς εἰς πᾶσαν οἰκίαν, ὅσους δὲ εὕρισκε πιστοὺς, καὶ ἄνδρες ἦσαν, καὶ γυναῖκες, βιαίως σύρων αὐτοὺς, ἑρρίπτεν εἰς τὴν φυλακὴν·
 « Σαῦλος δὲ, λέγει ὁ θεῖος Λουκᾶς, ἐλυμαίνε-
 » το τὴν ἐκκλησίαν, κατ' οἴκους εἰσπορευό-
 » μενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας,
 » παρεδίδου εἰς φυλακὴν ». Ὅτι δὲ μέγας καὶ ὑπερβολικὸς οὗτος ὁ διωγμὸς, μαρτυρεῖ καὶ αὐτὸς ὁ Παῦλος, γράφων· « Ἠκούσατε
 » γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφὴν ποτε ἐν τῷ
 » Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον

» τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπὶ ῥθουν
 » αὐτὴν ». Ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ τότε ἦν
 ὡς ἄμπελος νεόφυτος καὶ τρυφερά, καὶ πολ-
 λὴν ἔχουσα χρεῖαν γεωργικῆς ἐπιμελείας· ὁ
 δὲ Παῦλος ὡς μονιὸς ἄγριος κατέφθειρεν
 αὐτὴν, καὶ παντὶ τρόπῳ ἐκριζῶσαι αὐτὴν
 ἠγωνίζετο. Καὶ σχίζεται μὲν ἡ γῆ, καὶ
 καταπίνει τὸν Δαθὰν καὶ τὸν Ἀβειρὼν,
 « Καὶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὄντας
 » μετὰ Κορέ »· ἐξέρχεται δὲ πῦρ παρὰ Κυ-
 ρίου, καὶ κατατρώγει τοὺς πεντήκοντα καὶ
 διακοσίους ἀνδρας, ἐπειδὴ αὐτοὶ ἐτόλμησαν
 συγχύσαι τὴν νομικὴν ἐκκλησίαν, θελή-
 σαντες ἱερατεύειν, καθὼς καὶ ὁ μέγας
 ἱερεὺς ὁ Ἀαρών. Ὁ Παῦλος διώκει, δέρει,
 σύρει, φυλακίζει, καὶ σκορπίζει τῆς εὐαγ-
 γελικῆς ἐκκλησίας τὰ μέλη, καὶ ὁμῶς ὁ
 θεὸς μακροθυμεῖ, καὶ οὐδόλως αὐτὸν παιδεύει.

Ὅσον δὲ ὁ θεὸς μακροθυμεῖ ἐπὶ ταῖς
 ἁμαρτίαις τοῦ Παύλου, τόσον ὁ Παῦλος
 φλογίζεται ὑπὸ τοῦ θυμοῦ ἐναντίον εἰς τοὺς
 μαθητὰς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἀφ' οὗ κατε-
 διώξε καὶ κατεσκόρπισε τοὺς ἐν Ἱερουσαλήμ
 ἁγίους, ὁρμᾷ, ἵνα φονεύσῃ καὶ πάντας τοὺς
 ἐν τῇ Δαμασκῷ χριστιανούς· λαμβάνει
 ἑγγράφον ἐξουσίαν παρὰ τοῦ ἀρχιερέως τῶν
 Ἰουδαίων, ἵνα ἐλθὼν εἰς τὴν Δαμασκὸν,
 ἐκεῖθεν φέρῃ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα δεδεμένους,
 ὅσους εὗρη πιεσοῦς, ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας·
 « Ὁ δὲ Σαῦλος, ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ
 » φόβου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου,
 » προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ, ἡτήσατο παρ
 » αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς Δαμασκὸν πρὸς τὰς
 » συναγωγὰς, ὅπως, ἐάν τινες εὗρη τῆς

» ὁδοῦ ὄντας ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας, δε-
 » δεμένους ἀγάγῃ εἰς Ἱερουσαλήμ ». Ἀκούε-
 τε, τίνα σκοπὸν ἔχει; ἐξαλεῖψαι βούλεται
 παντελῶς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Τί
 δὲ ποιεῖ ὁ θεὸς ἐναντίον αὐτοῦ; ἄρα γε ρίπτει
 ἐξ οὐρανοῦ λίθους χαλάζης, ἵνα ἀποκτείνῃ
 αὐτόν, καθὼς ἀπέκτεινε τοὺς πέντε βασι-
 λεῖς τῶν Ἰεβουσαίων καὶ ὅλον τὸ γράτευμα
 αὐτῶν, ὅταν ὤρμησαν πολεμῆσαι τὸν Ἰη-
 σοῦν τοῦ Ναυῆ, καὶ τὸν μετ' αὐτοῦ Ἰσραη-
 λιτικὸν λαόν; ἄρα γε ἔρχεται « Ἄγγελος
 » Κυρίου », ἵνα θανατώσῃ αὐτόν, καθὼς
 ἐθανάτωσεν ὀγδοηκονταπέντε χιλιάδας Ἀσ-
 συρίων, ὅταν ἐτόλμησαν πολιορκῆσαι τὴν
 ἁγίαν πόλιν Ἱερουσαλήμ; ἄρα γε κατέρ-
 χεται πῦρ ἐξ οὐρανοῦ κατακαῦσαι αὐτόν,
 καθὼς κατέκαυσε τοὺς δύο πεντηκοντάρ-
 χους μετὰ τῆς πεντηκονταρχίας αὐτῶν,
 ὅταν ἦλθον ἐπιβουλεῦσαι τὴν ζωὴν τοῦ
 προφήτου Ἡλιοῦ; Διὰ τὸν Παῦλον οὐδὲ
 πετρώδης χάλαζα, οὐδὲ ἀγγέλου μάχαιρα,
 οὐδὲ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ· ἀλλ' ἀντὶ μὲν χαλάζης
 φῶς οὐράνιον περιεστράπτει αὐτόν, ἀντὶ
 δὲ θανατηφόρου μαχαίρας, φωνὴ γλυκεῖα,
 προσκλιοῦσα αὐτόν· « Σαοῦλ, Σαοῦλ, τί με
 » διώκεις »; καὶ ἀποκάλυψις, δηλοποιούσα
 τὴν ἀληθινὴν θεογνωσίαν· « Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς,
 » ὃν σὺ διώκεις ». Ἀντὶ δὲ καυσικοῦ πυρός,
 ὕδωρ βαπτίσματος, ζωοποιοῦν αὐτόν· διότι
 ἐλθὼν αὐτὸς εἰς τὴν Δαμασκὸν, τυφλὸς ἀπὸ
 τῆς δόξης τοῦ περιεστράψαντος αὐτόν
 φωτός, ἐκεῖ δὲ βαπτίσας αὐτόν ὁ ἀπόστολος
 Ἀνανίας, ἐθεράπευσε τοῦ σώματος καὶ
 τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὴν τύφλωσιν.

Λζθ μ.
16. 32.

Λζτ. 35.

1ησ. 10.
5. 11.

1ησ. 27.
36.

4. Βζσ. 1.
10. 11.

Πράξ. 9.
4.

Λζτ. 5.

Πράξ. 9.
1. 2.

Ρωμ. 11.
33.Ιακ. 2.
23.1: Τιμ. 1.
16.Ρωμ. 5.
20.

« Ὡς βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ » γνώσεως θεοῦ ». Εἰς τοὺς διώκτας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πόλεων τόση φοβερά τιμωρία· εἰς τὸν διώκτην τῆς ἐκκλησίας τόση ἄμετρος εὐσπλαγχνία· « Ὡς ἀνέξε- » ρεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνέξι- » χνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ ». Ἀληθῶς διὰ τὸν Παῦλον « Κατακαυχᾶται ἔλεος κρί- » σεως ». Μέγας Κύριος, καὶ μεγάλη ἡ μακροθυμία καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ· τὸν διώ- κτην τῆς ἐκκλησίας ἡξίωσε θεοῦ φωτός, τὸν ὑβρίζοντα, καὶ δέροντα, καὶ φυλακίζον- τα τοὺς ἁγίους αὐτοῦ, προσεκάλεσε διὰ τῆς θείας αὐτοῦ φωνῆς, τὸν βλασφημοῦντα τὸ ἅγιον αὐτοῦ ὄνομα· ἐποίησε κήρυκα τοῦ εὐαγγελίου, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἀπόστολον καὶ διδάσκαλον τῶν θείων αὐτοῦ μυσηρίων. Ἄλλο τοιοῦτον παράδειγμα οὐδόλως φαίνε- ται εἰς τὰς θείας γραφάς· δικαίως οὖν ἔλεγεν ὁ Παῦλος, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔδειξεν εἰς αὐτὸν

1: Τιμ. 1. « Τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν »· δικαίως ἔλε-
γεν· « Οὐ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερε-
» περισσευσεν ἡ χάρις ». Εὐλογοφανῶς καὶ ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούοντες, ὅτι ὁ θεὸς ἔδειξεν εἰς αὐτὸν « Τὴν πᾶσαν μακροθυ- » θυμίαν », πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόν- των πιστεύειν εἰς ζωὴν αἰώνιον, λαμβάνομεν θάρρος καὶ ἐλπίδα τῆς ἡμῶν σωτηρίας.

Ἄλλ', εἰς ἐρευνήσωμεν τὸ αἷτιον τῶν ἁμαρτημάτων [τοῦ Παύλου, τῶν πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτοῦ, καὶ τὰ μετὰ τὴν ἐπι- στροφήν αὐτοῦ μεγάλα καὶ ἐξαισία τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ κατορθώματα, μεταβάλλεται τὸ θάρρος ἡμῶν εἰς δειλίαν, καὶ ἡ ἐλπίς τῆς

σωτηρίας ἡμῶν εἰς παντελῆ ἢ σχεδὸν ἀπελ- πισμόν. Ὁ Παῦλος ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη ὑπὸ Ἑβραίων· « Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων ». Φιλιπ. 35.
Πράξ. 22.
3. Ὁ Γαμαλιήλ, ἐπιστημώτατος τότε διδάσκα- λος τῆς τῶν Ἑβραίων θρησκείας, ἐδίδασκεν αὐτὸν τὰ τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, καὶ τὰ ἰουδαϊκὰ ἔθη ἐν αὐτῇ τῇ πόλει Ἱερουσαλὴμ, ὅπου ὁ ἰουδαϊσμός, μεμιγμένος μετὰ πολλῶν δεισιδαιμονιῶν, ἤκμαζε καὶ ἐβασίλευεν· ἡ τοιαύτη ἀνατροφή καὶ παιδαγωγία ἐπλή- ρωσε τὴν καρδίαν αὐτοῦ ζήλου ὑπὲρ τῶν πατρικῶν αὐτοῦ παραδόσεων· ὅθεν ἐφιλοτι- Γαλ. 1, 14.
μεῖτο καὶ ἐσπούδαζεν, ἵνα προκόπτῃ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ ἰουδαϊσμοῦ περισσότερον τῶν συνηλικιωτῶν αὐτοῦ Ἑβραίων. Ὁ τοιοῦτος ζήλος καὶ ἡ τοιαύτη φιλοτιμία προσήλωσαν τὸν νοῦν αὐτοῦ εἰς τὸ γράμμα τοῦ νόμου, κατὰ τὴν διεφθαρμένην ἰουδαϊ- κὴν συνήθειαν· ἐπειδὴ δὲ τὸ « Γράμμα ἀπο- 2. Κορ. 3.
6. » κτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ », τὸ γράμμα ἐξενέυρισε τὸν νοῦν αὐτοῦ· ὅθεν οὐκ ἐδυνήθη ἀναδιβάσαι αὐτὸν εἰς τὸ πνεῦμα, ἡγουν εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ γράμματος κεκαλυμμένα νοήματα, τὰ ζωοποιοῦντα τὴν ψυχὴν· οὐδὲ ἐδυνήθη κατανοῆσαι, ὅτι πᾶσαι αἱ περὶ τοῦ Μεσίου προφητεῖαι ἐ- πληρώθησαν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· διὸ ἔμεινεν εἰς τὴν ἀμάθειαν καὶ ἄγνοιαν τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, καὶ ἐπομένως οὐκ ἐπίστευσεν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Ζηλω- Γαλ. 1, 14,
τῆς δὲ ὑπάρχων τῶν πατρικῶν αὐτοῦ πα- ραδόσεων, καὶ νομίζων, ὅτι ἡ εἰς Χριστόν πίστις καταργεῖ παντελῶς τὸν μωσαϊκὸν νόμον, ἡγωνίζετο παντὶ τρόπῳ, ἵνα ἐξαλεί-

ψη τοὺς εἰς Χριστὸν πιστεύοντας· διὰ τοῦτο ἐδίωκεν, ἐλιθοβόλει, ἔδερν, ἐφυλάκιζε τοὺς πιστοὺς, συλλογιζόμενος, ὅτι ταῦτα ποιῶν, προσφέρει θυσίαν πολλὰ ἀρεστὴν εἰς τὸν θεὸν καὶ πανευπρόσδεκτον. Βλέπετε οὖν, ὅτι ταῦτα τοῦ Παύλου τὰ ἔργα ἦσαν ἀμαρτήματα, ἵνα οὕτως εἴπω, ἐνάρετα· ἐπειδὴ τὰ μὲν πράγματα ἦσαν ἀμαρτήματα, ὁ δὲ σκοπὸς αὐτοῦ ἦν ἀρετὴ· ἐπραττε τὸ κακόν, πιστεύων, ὅτι ἐργάζεται τὸ καλόν· ἡμάρτανεν ἐξ ἀγνοίας· ἡμάρτανε, νομίζων, ὅτι ποιεῖ ἀρετὴν. Διὰ τοῦτο οὖν ὁ θεός, ὅστις ἐπιβλέπει οὐ μόνον ἐπὶ τὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὴν διάθεσιν τῆς καρδίας, καὶ ἐπὶ τὸν σκοπὸν τοῦ νοός, ἔδειξεν εἰς αὐτὸν τὸ ὑπερβάλλον τῆς μακροθυμίας καὶ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ ἐλέους. Μαρτυρεῖ τοῦτο αὐτὸς ὁ

1. Τιμ. 1.
13.

Παῦλος, λέγων· « Ἀλλ' ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν » ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ ». Ἡ ἀγνοία οὖν ἐστὶ τὸ αἴτιον τῆς πρὸς τὸν Παῦλον θείας μακροθυμίας, καὶ τοῦ θεοῦ ἐλέους· « Ἠλεήθην, » ὅτι ἀγνοῶν, ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ ».

Ἀκούσατε δὲ καὶ ἄλλο αἴτιον τοῦ τοσούτου ἐλέους καὶ τῆς τοσαύτης μακροθυμίας. Οἱ ἄνθρωποι βλέπουσι μόνον τὰ παρόντα πράγματα, ὁ θεὸς μετὰ τῆς αὐτῆς τελειότητος βλέπει καὶ τὰ παρόντα, καὶ τὰ μέλλοντα· οἱ ἄνθρωποι βλέπουσι μόνον τὰ ἔργα, ὁ θεὸς βλέπει καὶ τὰς διαθέσεις τῆς ψυχῆς καὶ τῆς καρδίας. Ὁ θεός οὖν, ὡς παντεπόπτης καὶ γνῶσης τῶν μελλόντων, προσεῖδε τὰ θαυμασιώτατα κατορθώματα, ὅσα μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ κατώρθωσεν ὁ Παῦλος· οὐ μόνον δὲ προσεῖδεν, ἀλλὰ καὶ

προεῖπεν αὐτὰ εἰς τὸν ἀπόστολον Ἀνανίαν.

Ὁ Ἀνανίας ἀκούσας, πόσα κακὰ ἐποίησεν ὁ Παῦλος εἰς τοὺς ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀγίους, καὶ μαθὼν, πόσῃ ἐξουσίᾳ ἔλαβεν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων κατὰ πάντων τῶν πιστῶν, ἐθαύμασεν, ὅταν ὁ Κύριος φανεῖς πρὸς αὐτόν, εἶπεν, ἵνα ἐμφανισθῇ πρὸς τὸν Παῦλον, ἐλθόντα εἰς τὴν Δαμασκόν, καὶ ἐφοβεῖτο παρῶρσιασθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ· ὁ δὲ Κύριος ἐθάῤῥυνεν αὐτόν, φανερώσας αὐτῷ, καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν ἐξελέξατο αὐτόν· « Πορεύου, » εἶπεν, ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοί ἐστιν οὗτος, » τοῦ βασιλέω τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν » καὶ βασιλέων, υἱῶν τε Ἰσραὴλ ». Ἀκούεις, διὰ ποῖον λόγον ἠλέησεν ὁ θεός τὸν Παῦλον; διότι ἐστίν, εἶπε, σκεῦος ἐκλογῆς, ἀρκετὸς μετὰ λόγου καὶ ἀποδείξεως κηρύξαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ ἀπίστων βασιλέων, καὶ ἐνώπιον αὐτῶν τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Πράξ. 9.
15.

Ἐὰν δὲ παραβάλλωμεν τὰ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Παύλου ἔργα μετὰ τῶν πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτοῦ, βλέπομεν τὴν ἀλήθειαν τοῦ λόγου, ὃν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπε πρὸς τὸν Ἀνανίαν· πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς ἐδίωκε « τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ καθ' ὑ- » περβολὴν »· μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν πολλὰς εἰς διαφόρους πόλεις καὶ χώρας ὠκοδόμησεν ἐκκλησίας, καὶ ἐμερίμνα ὑπὲρ « πασῶν τῶν » ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ »· πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς καὶ ὕβριζε, καὶ ἐβλασφήμει τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα· μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν « ἀπὸ » Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυ- » ρικοῦ πεπλήρωκε τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χρι-

Γαλ. 1.13.

2. Κορ. 11.
23.

Ῥώμ. 15.
19.

Πράξ. 22. » στοῦ »· πρὶν ἢ ἐπιστρέψῃ, συνευδόκησεν
 20. εἰς τὸν λιθασμὸν τοῦ πρωτομάρτυρος Στε-
 φάνου· ἀφ' οὗ ἐπέστρεψεν, οὐ μόνον ἐλιθά-
 2. Κορ. 11. σθη ὑπὲρ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ « πεντάκις
 24. 25. » τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβε, καὶ
 » τρεῖς ἐρράβδισθη, καὶ τρεῖς ἐναυάγησε, καὶ
 » νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ διέμεινε »· πρὶν
 ἢ μετανόησῃ, καὶ ἐδέσμευσε, καὶ ἐφυλάκι-
 σε, καὶ ἐτιμώρησε πολλοὺς τῶν εἰς Χρι-
 στὸν πιστευόντων· ἀφ' οὗ δὲ μετενόησε, καὶ
 κόπους καὶ πληγὰς καὶ φυλακὰς καὶ θανα-
 τηφόρους κινδύνους ὑπέμεινεν, ἵνα λύσῃ
 τοὺς ἀπίστους ἐθνικοὺς, καὶ βασιλεῖς, καὶ
 Ἰσραηλίτας ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς ἀπιστίας,
 καὶ προσαγάγῃ αὐτοὺς εἰς τὸν Ἰησοῦν
 Χριστόν, τὸν ἐπουράνιον σωτῆρα. Ὅστις
 μελετήσῃ τὸ ἐνδέκατον κεφάλαιον τῆς
 δευτέρας πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς, ἐκεί-
 νος ἐξίσταται βλέπων τὸ πλῆθος καὶ τὴν
 τελειότητα τῶν ἀρετῶν, ὅσας μετὰ τὴν ἐ-
 πιστροφὴν αὐτοῦ κατώρθωσεν ὁ Παῦλος.
 Διὰ τοῦτο οὖν ἐμακροθύμησεν ὁ θεὸς ἐπ'
 αὐτῷ, διὰ τοῦτο ἐλεήσας αὐτόν, ἐκάλεσεν
 αὐτὸν οὐρανόθεν, καὶ διασκεδάσας τὸ σκό-
 τος τῆς ἀγνωσίας αὐτοῦ, ἐφώτισεν αὐτόν
 τὸν φωτισμὸν τῆς ἀληθείας.

Ἀδελφοί, ἡμεῖς ἁμαρτάνοντες, θαρρόμεν
 εἰς τὴν μακροθυμίαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐλπίζο-
 μεν εἰς τὸ ἔλεος αὐτοῦ· τοῦτό ἐστι καλὸν
 καὶ ὠφέλιμον· ἔχομεν πολυάριθμα παραδείγ-
 ματα τῆς μακροθυμίας καὶ τοῦ ἐλέους τοῦ
 θεοῦ πρὸς τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ἐξόχως δὲ τὸ
 παράδειγμα τοῦ Παύλου· διότι εἰς αὐτόν
 ἔδειξεν ὁ θεὸς πᾶσαν τὴν μακροθυμίαν αὐ-

τοῦ « πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πι- 1. Τιμ. 1.
 16. » στεύειν εἰς ζωὴν αἰώνιον ». Ἀλλ' ἄρά γέ
 ἐσμεν ἄξιοι ἡμεῖς τῆς μακροθυμίας καὶ τοῦ
 ἐλέους τοῦ θεοῦ, καθὼς ὁ Παῦλος; Ὁ Παῦ-
 λος ἡμάρτανεν ἐν ἀγνοίᾳ, ἤγουν μὴ γνω-
 ρίζων, ὅτι ἁμαρτάνει, διώκων τὴν ἐκκλη-
 σίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ στοχαζόμενος ὅτι
 ποιεῖ ἀρετὴν, ὅθεν διὰ τοῦτο ὁ θεὸς αὐτόν
 ἠλέησεν· « Ἀλλ' ἠλεήθη, ὅτι ἀγνοῶν ἐ- 12.
 » ποίησα ἐν ἀπιστίᾳ », λέγει αὐτός. Πόσον
 δὲ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ ἁμαρτάνοντες ἐν ἀγνοίᾳ;
 Τίς ἐξ ἡμῶν οὐ γνωρίζει, ὅτι ὁ φόνος, ἡ
 κλοπὴ, ἡ μοιχεία, ἡ καταφρόνησις τῶν
 γονέων, ἡ ψευδομαρτυρία, ἡ ἐπιорκία, καὶ
 πᾶσα ἄλλη παράβασις τῶν ἐντολῶν τοῦ
 θεοῦ, ἐστὶν ἁμαρτία; Ἐξέτασον, ἄνθρωπε, τὴν
 συνείδησίν σου, καὶ διάκρινε καλῶς, ἐξ ἀ-
 γνοίας ἁμαρτάνεις, ἢ ἐν γνώσει; ἐὰν μὲν
 ἁμαρτάνῃς ἐξ ἀγνοίας, καθὼς ὁ Παῦλος,
 ἔλπιζε εἰς τὴν μακροθυμίαν καὶ τὸ ἔλεος
 τοῦ θεοῦ· ἐὰν δὲ ἁμαρτάνῃς ἐν γνώσει, οὐ-
 δόλως ἀρμόζει ἐπὶ σοὶ τοῦ Παύλου τὸ πα-
 ράδειγμα. Ὁ θεὸς ἐμακροθύμησε καὶ ἠλέησε
 τὸν Παῦλον, ἐπειδὴ ἔβλεπεν, ὅτι μετὰ τὴν
 ἐπιστροφὴν αὐτοῦ ἔμελλε γενέσθαι κατα-
 γώγιον πάσης ἀρετῆς καὶ τελειότητος, ἔ-
 μελλε διδάξαι τὸ εὐαγγέλιον, ἐπιστρέψαι
 τὰ ἔθνη, φωτίσαι τὴν οἰκουμένην· τί δὲ
 προβλέπει ὁ θεὸς μετὰ τὴν μετάνοιαν ἡμῶν;
 ἡμεῖς μετανοοῦμεν καὶ ἐξομολογούμεθα τὰς
 ἁμαρτίας ἡμῶν, ἔπειτα οὐ μόνον οὐδεμίαν
 ἀρετὴν ἐργαζόμεθα, ἀλλὰ καὶ περιπίπτομεν
 εἰς τὰ αὐτὰ ἁμαρτήματα, πολλάκις δὲ
 καὶ εἰς περισσότερα, καὶ βαρύτερα τῶν

προλαβόντων. Πόση οὖν διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῆς μετανοίας ἡμῶν, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων καὶ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Παύλου;

Ἄλλ' ἐγὼ, λέγεις, οὐ διώκω τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, καθὼς ὁ Παῦλος, οὐδὲ ὑβρίζω τοὺς ἁγίους, οὐδὲ σύρω, οὐδὲ δέρω τοὺς πιστοὺς, οὐδὲ φυλακίζω τοὺς χριστιανούς, οὐδὲ λιθοβολῶ τὸν Στέφανον, καθὼς ἐκεῖνος. Πῶς; οὐ διώκεις τὴν ἐκκλησίαν; τί δὲ ἄλλο πράττεις, ὅταν οὐ φυλάττης τοὺς νόμους τῆς ἐκκλησίας, εἰμὴ διωγμὸν κατ' αὐτῆς; λέγεις, ὅτι οὐχ ὑβρίζεις τοὺς ἁγίους· ἀλλ' ὅταν ἢ διὰ τὴν κοιλιόδουλείαν σου οὐ νησεύης, ἢ διὰ τὴν ὀκνηρίαν σου οὐδὲ ἀγρυπνῇς, οὐδὲ προσεύχεσαι, λέγεις δὲ, ὅτι οὐκ ἔχεις χρέος, ἵνα ταῦτα φυλάττης, ἐπειδὴ εἰσι τῶν ἀσκητῶν καὶ ἐρημιτῶν ἐφευρέματα, τί ἄλλο ποιεῖς τότε, εἰμὴ ὕβριν καὶ περιφρόνησιν τῶν ἁγίων; ὅταν, ἢ νικώμενος ὑπὸ τῆς πλεονεξίας, σύρῃς τὸν ἀδελφόν σου εἰς τὰ κριτήρια, ἢ κυριευόμενος ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, ῥαβδίζῃς τὸν πλησίον σου, ἢ μὴ θέλων μακροθυμῆσαι, δι' ὅσα χρεωστεῖ σοι ὁ πτωχός, κατακλείῃς αὐτὸν εἰς τὴν φυλακὴν, τί ἄλλα ποιεῖς τότε, εἰμὴ ὅτι σύρεις, καὶ δέρεις, καὶ φυλακίζεις; Ἐγὼ, λέγεις, οὐ λιθοβολῶ τὸν Στέφανον, ναί, οὐ λιθοβολεῖς τὸν Στέφανον, ἀλλὰ λιθοβολεῖς τοὺς ἱερωμένους, καὶ ἐναρέτους ἀνθρώπους· λιθοβολεῖς δὲ οὐ διὰ πετρῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς κατακρίσεως καὶ συκοφαντίας· ἢ δὲ κατάκρισις καὶ ἡ συκοφαντία πλήττουσι καὶ τραυματίζουν καὶ αὐτῶν τῶν

λίθων περισσότερον. Ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς ταῦτα πράττομεν ἐν γνώσει, καὶ οὐκ ἐν ἀγνοίᾳ, ἐπειδὴ ἡμεῖς μετανοοῦμεν, καὶ πάλιν ἁμαρτάνομεν, διὰ τοῦτο βαρύτερά εἰσι τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ Παύλου.

Ἄλλ' ἐὰν αἱ ἁμαρτίαι μου, λέγεις, ὑπερβαίνωσι τὰς τοῦ Παύλου, ποίαν ἐλπίδα ἔχω σωτηρίας, ἀκούων αὐτὸν λέγοντα, ὅτι ὁ θεὸς ἔδειξεν ἐν αὐτῷ πᾶσαν τὴν μακροθυμίαν αὐτοῦ; Τοῦτο ἀληθῶς φοβίξει, ἀλλ' ὁ φόβος οὗτος φέρει τὴν προσοχὴν, ἢ δὲ προσοχὴ διώκει τὴν ἁμαρτίαν καὶ εἰσάγει τὴν ἀρετὴν· τοῦτο ἀληθῶς φοβίξει, πλὴν πείθει ἵνα μὴ ἀμεριμνῶμεν, θαρρόντες εἰς τοῦ θεοῦ τὸ ἔλεος καὶ τὴν μακροθυμίαν, ἀλλὰ σπουδάζωμεν γενέσθαι ἄξιοι τούτων διὰ τῆς ἀποχῆς τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ τῆς ἐργασίας τῶν ἀρετῶν· ἀληθῶς τοῦτο φοβίξει, ἐπειδὴ ὅμως τοῦ θεοῦ ἡ μακροθυμία οὐδὲ μέτρον ἔχει, οὐδὲ πέρας, ἀλλ' ἔστιν ἄμετρος καὶ ἄπειρος, ὅθεν ὁ Παῦλος οὐκ εἶπεν ὅτι ὁ θεὸς ἔδειξεν ἐν αὐτῷ τὴν ἄπειρον αὐτοῦ μακροθυμίαν, ἀλλὰ τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν, ἡγουν μεγάλην, πολλήν, ὑπερβολικὴν, ἵνα διὰ τούτου ταπεινωθῇ, παραστήσας μέγα τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ τὸ βάρος· διὰ τοῦτο, καὶ αἱ ἁμαρτίαι μου ὑπερβαίνωσι τὰς τοῦ πρώτου τῶν ἁμαρτωλῶν, ἡγουν τοῦ Παύλου, ἐγὼ οὐκ ἀπελπίζομαι, ἀλλὰ κλαίω ὡς ἡ πόρνη, καὶ τύπτω τὸ στήθος μου ὡς ὁ τελώνης, καὶ κραυγάζω ὡς ὁ ληστής, καὶ ἔρχομαι ὡς ὁ Παῦλος εἰς τὸν Ἀνανίαν, ἡγουν εἰς τὸν πνευματικὸν πατέρα, καὶ βαπτίζομαι ὑπ' αὐτοῦ τῆς μετανοίας καὶ

ἐξομολογήσεως τὸ βάπτισμα· πιστεύω δὲ, ὅτι λαμβάνω τότε τῶν ἁμαρτιῶν μου τὴν ἄφεσιν, καὶ τῆς ψυχῆς τὸν φωτισμόν, καὶ τοῦ θεοῦ τὴν χάριν, ἐπιστηριζόμενος εἰς αὐτὴν τοῦ Παύλου τὴν διδασκαλίαν, ὅστις ἐκήρυξεν,

» λούς σῶσαι », καὶ ἐβεβαίωσεν, ὅτι οὗτος ὁ λόγος ἐστὶ πιστός, καὶ « Πάσης ἀποδοχῆς » ἄξιός, καὶ ἐδίδαξε τὸ, « Οὐ δὲ ἐπλεό-
» νασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ
» χάρις ».

Ῥωμ. 5.
20.

1. Τιμ. 1. 15. « ὅτι Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτω-

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ Τῇ ΤΡΙΑΚΟΣΤῃ ΠΡΩΤῃ ΚΥΡΙΑΚῃ.

Ἰω. 4. 14. Ὅς δ' ἂν πίνῃ ἐκ τοῦ ὕδατος, οὐ ἐγὼ
» δώσω αὐτῷ, εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τὴν
» Σαμαρείτιδα, οὐ μὴ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα·
» ἀλλὰ τὸ ὕδωρ, ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται
» ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν
» αἰώνιον ». Βλέπομεν τὴν ἀλήθειαν τούτου
τοῦ θείου λόγου καὶ εἰς ἄλλους πολλούς,
ἐξαιρέτως δὲ εἰς τὸν θεηγόρον ἀπόστολον
Παῦλον· αὐτὸς ἐκ περιουσίας ἔπιε τὸ ὕδωρ,
τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δοθὲν αὐτῷ,
Πρ. 22. 9. 3. ὅταν « Περιήστραψεν αὐτὸν φῶς οὐράνιον », καὶ προσεκάλεσεν αὐτὸν ὁ Χριστὸς οὐρανόθεν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· « Πορεύου, ὅτι ἐγὼ
» εἰς ἔθνη μακρὰν ἐξαποσελῶ σε ». Ἀληθῶς
δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο, τουτέστι τῆς διδασκαλίας
τὸ χάρισμα, ἐγένετο ἐν αὐτῷ πηγὴ προ-
χέουσα ὑψηλὰ μυστήρια, ἀληθείας δόγματα,

σωτηρίους νόμους, ζωηρὰς παραγγελίας,
νομοθετήματα ἀρμόδια εἰς πᾶν ἐπάγγελμά,
καὶ εἰς πᾶσαν ἀνθρώπου ἡλικίαν, καὶ τάξιν,
καὶ κατάστασιν. Διὰ τούτου τοῦ ἀλλομένου
ὕδατος ἐπότιζεν ὁ παμμακάριστος οὐ μόνον
Ἰουδαίους καὶ Ἑλληνας, σοφοὺς καὶ ἀγραμ-
μάτους, ἐλευθέρους καὶ δούλους, ἀλλὰ καὶ
αὐτοὺς τοὺς προεστῶτας τῶν ἐκκλησιῶν,
τοὺς διδασκάλους δηλαδὴ καὶ φωστῆρας
τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος. Μαρτυρεῖ τὸ
ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενον τὸ σήμερον ἀναγνωσθὲν
μέρος τῆς πρὸς τὸν Τιμόθεον ἐπιστολῆς αὐ-
τοῦ. Ἀπόστολος ἦν ὁ πανάριστος Τιμόθεος, καὶ
ἀρχιερεὺς, καὶ ποιμὴν, καὶ διδάσκαλος τῆς
τῶν Ἐφεσίων ἐκκλησίας· καὶ αὐτὸν δὲ
ἐπότισεν ὁ θεὸς Παῦλος τὸ θεῖον νάμα τῆς
ποιμαντικῆς ἐπιστήμης, διὰ τῆς πρὸς αὐτόν

ἐπιστολῆς, τυπώσας τοὺς κανόνας τοῦ χρέους πάντων τῶν τῆς ἐκκλησίας προσώτων· καὶ δὲ τοῦτο τὸ ὕδωρ εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικούς ποιμένας ἀρμόζει, αὐτὸ ὁμῶς ποτίζει καὶ τὰ λογικὰ πρόβατα, καὶ ζωοποιεῖ καὶ διδασκάλους, καὶ μαθητὰς, καὶ ὁδηγοὺς, καὶ ὁδηγουμένους. Ἴδου οὖν ἡμεῖς προβάλλομεν αὐτὸ πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ἑρμηνείας, ἵνα μετὰ περισσοτέρας εὐκολίας πίνοντες αὐτὸ, μὴ διψήσητε εἰς τὸν αἰῶνα.

1. Τιμ. 4.
9.

Τέκνον Τιμόθεε, πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος.

Τὸ, « Πιστὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος », σημαίνει τὸ, ἀληθὴς καὶ βέβαιός ἐστιν ὁ λόγος οὗτος καὶ ἄξιος, ἵνα πᾶς ἄνθρωπος μετὰ προθυμίας πιστεύσῃ εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ διδασκόμενα. Τρίς δὲ ἐν τῇ πρώτῃ πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῇ αὐτοῦ εἶπεν ὁ Παῦλος τὸ, « Πιστὸς ὁ λόγος »· καὶ ὅτε μὲν κατὰ πρῶτον τοῦτο εἶπεν, ἐφάνε-
ρωσεν εὐθὺς καὶ τὸ, τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος,

1. Τιμ. 1.
15.

εἰπὼν· « Πιστὸς ὁ λόγος· ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς »· ἤλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι· ὁμοίως καὶ ὅτε τὸ δεύτερον πάλιν εἶπε·

1. Τιμ. 3.
1.

« Πιστὸς ὁ λόγος », ἐδήλωσεν εὐθὺς, τίς ἐστιν οὗτος ὁ πιστὸς λόγος, εἰπὼν· « Εἴ τις » ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ ». Ἐπειδὴ δὲ, ὅτε τρίτον πάλιν εἶπε· « Πιστὸς ὁ λόγος », οὐκ ἐπεσύναψεν εὐθὺς τὸ, τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος, ἀπορία γεννᾶται περὶ τοῦ, ποῖός ἐστιν ὁ λόγος, περὶ οὗ

1. Τιμ. 4.
8.

λαλεῖ· εἶπε πρὸ τούτου· « Ἡ δὲ εὐσέβεια

» πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν » ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης ». εἶπε δὲ καὶ μετὰ τοῦτο· « Ὅτι ἠλπίκαμεν αὐτ. 10. » ἐπὶ θεῷ ζῶντι ». Φαίνεται δὲ, ὅτι καὶ εἰς 8. Χρυσ. τὸ πρῶτον ἀνάγεται τὸ, « Πιστὸς ὁ λόγος », Θεοδώριτ. καὶ εἰς τὸ δεύτερον· πολλοὶ δὲ λέγουσιν, ὅτι Οἰκουμ. εἰς τὸ πρῶτον. Ἀληθῶς δὲ τοῦτο πιθανώ- Θεοφύλ. τερον· διότι μετὰ τὸ πρῶτον ἐπεσύναψεν εὐθὺς τὸ, « Πιστὸς ὁ λόγος »· τὸ δὲ δεύτερον οὐκ ἀκολουθεῖ εὐθὺς μετὰ τὸ, « Πιστὸς ὁ » λόγος », ἀλλὰ μεσολαβεῖ τὸ, « Εἰς τοῦτο » γὰρ καὶ κοπιῶμεν, καὶ ὀνειδιζόμεθα. Ἐξὶ δὲ ἡ ἔννοια τοῦ λόγου αὕτη· « Ἡ δὲ εὐσέβεια » πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν » ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης ». οὗτος ὁ λόγος, ὃν λέγω, ἐστὶ « πιστὸς καὶ » πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος ».

Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κοπιῶμεν καὶ 1. Τιμ. 4.
10. ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν.

Τὸ, « εἰς τοῦτο γὰρ », ἀντὶ τοῦ, διὰ τοῦτο, ἡγουν δι' αὐτὴν τὴν εὐσέβειαν ὑποφέρομεν κόπους καὶ τοὺς ἐκ τῶν ἀνθρώπων ὀνειδισμούς· ὑποφέρομεν ταῦτα, ἐπειδὴ ἀφιερῶσαμεν τὴν ἐλπίδα ἡμῶν εἰς τὸν θεόν τὸν ζῶντα, ἐλπίζοντες τὴν μακαρίαν ἀπόλαυσιν ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν τῆς εὐσεβείας· « Ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι », ὅστις θέλει τὴν σωτηρίαν πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἐξόχως δὲ τὴν σωτηρίαν τῶν πιστευόντων καὶ

λατρεούντων αὐτῷ, « Ὃς ἐστὶ σωτὴρ » πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν ». Καὶ φανεροὶ μὲν εἰσιν οἱ κόποι τοῦ Παύλου ὑπὲρ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, διότι

Ῥωμ. 15. οὐ μόνον ἔτρεχεν « ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ
19. » κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ », κηρύττων τοῦ Χριστοῦ τὸ εὐαγγέλιον, ἀλλὰ καὶ εἰργάζετο « Ταῖς ἰδίαις χερσὶ », καὶ διὰ τοῦ

1, Κορ. 4. 12, 20. ἔργου τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἔτρεφε τοὺς σὺν αὐτῷ· διὰ τοῦτο μετὰ παρρησίας ἔγραφεν·

2, Κορ. 11 23. « Ἐν κόποις περισσοτέρως », καὶ « Περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα »· ὁμοίως

1, Κορ. 15 10. φανεροὶ εἰσι καὶ οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδισάντων αὐτόν· διότι ὁ μὲν Φῆστος μεγάλη τῇ φωνῇ ὕβρισεν αὐτόν, λέγων· « Μαίνῃ,

Πράξ. 26. 24. » Σαῦλε, τὰ πολλά σε γράμματα εἰς μανίαν » περιτρέπει »· οἱ δὲ Ἐπικούρειοι καὶ οἱ Στωϊκοὶ φιλόσοφοι ὠνείδισαν αὐτόν, ὀνομάσαντες σπερμολόγον· « Τί ἂν θέλοι, ἔλεγον » αὐτοῖς, ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν »· Βλέπε δὲ, πῶς εἰς τὴν περὶ ἐλπίδος ὑπόθεσιν ἐξελέξατο τὰ ἀρμόδια ἐπίθετα τοῦ θεοῦ ὀνόματα· « Ἐπὶ θεῷ ζῶντι, εἶπεν, ὅς ἐστι » σωτὴρ »· ζῶντα, ἡγουν ἀθάνατον ὀνόμασε τὸν θεόν, ἵνα παραστήσῃ, ὅτι ὁ ἐλπίζων ἐπ' αὐτῷ ἀπολαμβάνει τὰ ἐλπιζόμενα· ὅσις ἐλπίζει ἐπὶ θνητὸν ἄνθρωπον, τούτου ἡ ἐλπίς πολλάκις ματαιοῦται διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνθρώπου, εἰς ὃν ἤλπιζεν· ὅστις δὲ ἐλπίζει εἰς τὸν θεόν, ἡ τούτου ἐλπίς οὐδέποτε ματαιοῦται, ἐπειδὴ ὁ θεὸς ἐστὶν ἀθάνατος· διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὀνόμασε τὸν θεὸν σωτῆρα, ἵνα δηλονότι δείξῃ, ὅτι σώζει τοὺς ἐλπίζοντας ἐπ' αὐτόν· ὅστις ἐξ ἀν-

(ΠΡΑΞ. ΑΓΟΣΤ. ΤΟΜ. Β΄.)

θρώπων ἐλπίζει σωτηρίαν, ἐκεῖνος πολλάκις μένει κατησχυμμένος, ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι ἄλλοτε μὲν οὐ θέλουσιν, ἄλλοτε δὲ οὐ δύνανται βοηθῆσαι καὶ σῶσαι· οἱ δὲ ἐλπίζοντες ἐπὶ τὸν θεόν οὐδέποτε καταισχύνονται, ἐπειδὴ ὁ θεός, κατὰ φύσιν πανάγαθος ὢν καὶ παντοδύναμος, θέλει μὲν διὰ παντός, δύναται δὲ, ὅσα θέλει, ποιῆσαι. Ταῦτα δὲ ὡς προοίμια εἰπὼν ὁ θεηγόρος, ἄρχεται τῆς εἰδικῆς, καὶ, ἵν' οὕτως εἴπω, προσωπικῆς διδασκαλίας, τῆς πρεπούσης εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ποιμένας.

Παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε. 1. Τιμ. 4. 11.

« Παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε »· ἀλλὰ ποῖα; πάντα, ὅσα προλαβὼν ἔγραψε πρὸς αὐτόν ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ. Παράγγελλε, 1. Τιμ. 1. 3. λέγει, ταῦτα, ἡγουν τὴν ἀποχὴν τῶν ἄλλο- Αὐτ. 5. κότων καὶ ἀνωφελῶν διδασκαλιῶν· τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς καθαρᾶς ἀγάπης, καὶ τῆς ἀνυποκρίτου πίστεως· δίδασκε, λέγει, τὸν σκοπὸν τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἐλεύσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἐστὶ τῶν ἀμαρτωλῶν ἡ σωτηρία· παράγγελλε τὰς ὑπὲρ πάντων 1. Τιμ. 2. 1. ἀνθρώπων δεήσεις· δίδασκε, τίνες οἱ τόποι Αὐτ. 8. 9. 12. καὶ οἱ τρόποι τῆς προσευχῆς· παράγγελλε, ἵνα ἀπέχωσιν αἱ γυναῖκες ἀπὸ τοῦ ἐπὶ κοινοῦ διδάσκειν, καὶ φυλάττωσι τὴν πρὸς τοὺς ἰδίους ἄνδρας ὑπακοήν· δίδασκε, ποίας 1. Τιμ. 3. 1. κατ. ἀρετὰς ἐξ ἀνάγκης πρέπον ἐστίν, ἵνα ἔχωσιν οἱ ἐπίσκοποι καὶ οἱ διάκονοι, καὶ τὰ περὶ 1 Τιμ. 3. 1. κατ. πῶν ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς ἀποστατῶν Αὐτ. 8. καὶ πλάνων ἀνθρώπων, καὶ τὴν ἐκ τῆς εὐσεβείας πρόσκαιρον καὶ αἰώνιον ὠφέλειαν.

Σημειώσαι δέ, ὅτι ἄλλο ἐστὶ παραγγελία, καὶ ἄλλο διδασκαλία· διὰ τῆς παραγγελίας ἐντελλόμεθα καὶ προστάσσομεν, διὰ δὲ τῆς διδασκαλίας νουθετοῦμεν καὶ διερμηνεύομεν· καὶ τῶν δύο δὲ τούτων ἔργων τὴν ἐκπλήρωσιν διορίζει ὁ Παῦλος εἰς τὸν Τιμόθεον, ἐπεὶ αὐτὸς πρεσβυτέρως ἦν καὶ ἐπίσκοπος τῆς Ἐφεσίων ἐκκλησίας. Ἐκ τούτου δὲ ἡμεῖς μανθάνομεν, ὅτι πᾶς ἐκκλησιαστικός πρόεδρος ἔχει δικαίωμα καὶ χρέος, ἵνα προστακτικῶς παραγγέλλῃ εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ποιμαινομένους τὴν φυλακὴν τῶν θείων δογμάτων, καὶ τῶν θείων ἐντολῶν καὶ νόμων, νουθετῇ δὲ αὐτούς, καὶ διερμηνεύῃ τῶν θείων γραφῶν τὰ ἁγία νοήματα.

1. Τιμ. 4.
12.

Μηδεὶς σου τῆς νεότητος καταφρονεῖτω, ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἀγνείᾳ.

Νέος ἦν, ὡς φαίνεται ὁ Τιμόθεος, ἡγουν οὐκ εἶχε τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν, τὴν πρέπουσαν εἰς τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα. Διὰ τί δὲ ὁ Παῦλος, ὅστις ἔλεγεν· «Ὡς περικα-» θάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων » περίφημα ἕως ἄρτι », ἐδίδασκε τὸν Τιμόθεον, ἵνα μηδεὶς καταφρονῇ τὴν ἑαυτοῦ νεότητα; Ἀρὰ γε ἐξουσίαν εἶχεν ὁ Τιμόθεος ἐμποδίσαι ἐκείνους, οἵτινες ἤθελον καταφρονῆσαι αὐτόν; Ἄρα γε διδάσκει αὐτόν, ἵνα μάχεται καὶ πολεμῇ τοὺς καταφρονούντας αὐτόν; οὐδὲ ὁ Τιμόθεος εἶχεν ἐξουσίαν χαλινῶσαι τὰ στόματα τῶν καταφρονούντων

αὐτόν, οὐδὲ ὁ εἰρηνικώτατος Παῦλος ἐδίδασκε μάχην καὶ πόλεμον· ἀλλ' ἐπεὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καταφρονοῦσι τοὺς νέους ὡς ἀμαθεῖς καὶ ἀπράκτους, καὶ ὡς ἀστηρίκτους εἰς τῆς ἀρετῆς τὰ κατορθώματα· ἐὰν δὲ ὁ Τιμόθεος, ἀρχιερεὺς ὢν, καταφρονεῖτο, οὐδένα καρπὸν ἐποίει ὁ λόγος αὐτοῦ· διὰ τοῦτο παραγγέλλει εἰς αὐτόν, ἵνα ἐξαλείψῃ τὰ αἷτια τῆς τοιαύτης καταφρονήσεως, διδάσκων αὐτόν καὶ τὸν τρόπον, δι' οὗ δύναται τοῦτο κατορθῶσαι· γίνου, λέγει, τύπος, ἡγουν κανὼν καὶ παράδειγμα εἰς τοὺς πιστούς· «Ἐν λόγῳ», ἔχων λόγον ἐν τῷ στόματί σου, φρονήσῃ καὶ σοφία ἡρτυμένον· «Ἐν ἀναστροφῇ», ἔχων συναναστροφὰς τιμίων, καὶ ἀγιότητι κεκοσμημένων ἀνθρώπων· «Ἐν ἀγάπῃ», ἀγαπῶν πάντας εἰλικρινῶς καὶ θερμῶς καὶ ἀνυποκρίτως· «Ἐν πνεύματι», πολιτευόμενος βίον πνευματικόν, παντὸς ὑλικοῦ φρονήματος ἀνώτερον· «Ἐν πίστει», πιστεύων ἀδιδάκτως καὶ μετὰ θερμότητος, ὅσα παρέλαβες· «Ἐν ἀγνείᾳ», καθαρεύων παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος. Οὗτός ἐστιν ὁ τρόπος, δι' οὗ ὁ νέος γίνεται οὐ μόνον ἀκαταφρόνητος καὶ ἄμεμπτος, ἀλλὰ καὶ θαυμαστός τοῖς πᾶσι καὶ σεβάσμιος· διότι τίς τολμᾷ καταφρονῆσαι τὸν νέον, τὸν φυλάττοντα ταῦτα τοῦ Παύλου τὰς παραγγελίας; μᾶλλον δὲ, τίς οὐ τιμᾷ καὶ σέβεται τοιαύτην νεότητα; εὐλαβοῦνται, καὶ θαυμάζουσι τὴν ἀρετὴν καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι.

Ἔως ἔρχομαι, πρόσεχε τῇ ἀνα- 1. Τιμ. 4.
13.

γνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ.

Ἠκολούθει ὁ Τιμόθεος τῷ Παύλῳ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἡμέρας, ἐξ ἧς μετ' αὐτοῦ ἀνεχώρησεν ἀπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος, διδασκόμενος ὑπ' αὐτοῦ τῆς πίσεως τὰ δόγματα καὶ τὰς τοῦ εὐαγγελίου νομοθεσίας, καὶ ὑπηρετῶν προθύμως ἐν τῷ εὐαγγελικῷ κηρύγματι. ἐπειδὴ δὲ χειροτονηθεὶς ἀρχιερεὺς, ἀναγκαίως ἐχωρίσθη τοῦ Παύλου, ἵνα μὲνῃ εἰς τὴν ὀρισθεῖσαν αὐτῷ ἐκκλησίαν τῆς Ἐφέσου, παρηγορῶν ὁ Παῦλος τὴν διὰ τὸν χωρισμὸν θλίψιν αὐτοῦ, ὑπόσχεται, ἵνα ἔλθῃ πρὸς αὐτόν. « Ἔως ἔρχομαι », λέγει, ἡγουν ἕως ἂν ἔλθω πρὸς σέ, « Πρόσεχε τῇ ἀνα- » γνώσει », ἀναγίνωσκε μετὰ προσοχῆς τὰς θείας γραφάς. « Τῇ παρακλήσει », παρηγόρει τοὺς τεθλιμμένους, καὶ πρότρεπε πάντας πρὸς τὴν ἐργασίαν τῶν ἀγαθῶν πράξεων. « Τῇ διδασκαλίᾳ », δίδασκε πάντας τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, καὶ τὴν εὐαγγελικὴν νομοθεσίαν. Μὴ νομίσης δέ, ὅτι διὰ τοῦ, « Ἔως ἔρχομαι », παρήγγειλεν ὁ Παῦλος εἰς τὸν Τιμόθεον, ἵνα ταῦτα ποιῇ ἕως ἂν αὐτὸς ἔλθῃ πρὸς αὐτόν, ἔπειτα παύσῃ· διότι τὸ, « Ἔως », φράσις ἐστὶ τῆς θείας γραφῆς, σημαίνουσα καὶ τὸ, ἕως τότε, καὶ τὸ, μετὰ ταῦτα, καὶ τὸ, διὰ παντός, κα-
 τεν, 8. 7. θὼς καὶ τό. « Ἐξελθὼν ὁ κόραξ ἀπὸ τῆς » κιβωτοῦ, οὐκ ἀνέστρεψεν ἕως τοῦ ξηραν- » θῆναι τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῆς γῆς ». καὶ τό,
 ψαλ. 109. 1. « κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχ- » θρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου ».

καὶ τό, « οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν, ἕως οὗ ἔ- » τεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον ». Ματθ. 1. 25.

Βλέπε δέ, ὅτι καὶ ἀπόστολος ἦν ὁ θεὸς Τιμόθεος, καὶ κήρυξ τοῦ εὐαγγελίου, καὶ χάριτος θείας ἡξιωμένος, ὅμως ὁ Παῦλος παρήγγειλεν αὐτῷ, ἵνα μετὰ προσοχῆς ἀναγινώσκῃ τὰς ἀγίας γραφάς καὶ παρηγορῇ καὶ προτρέπῃ καὶ διδάσκῃ τὰ λογικὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρόβατα. ἐκ τούτου μαθη- νουσιν οἱ τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας προεσῶτες, ὅτι πολλῷ μᾶλλον αὐτοὶ χρεῖαν ἔχουσιν ἀναγινώσκειν μετὰ προσοχῆς τὰς θείας γραφάς, καὶ παρηγορεῖν τοὺς τεθλιμμένους, καὶ προτρέπειν πρὸς τὰ καλὰ ἔργα, καὶ διδάσκειν διαπαντός τὸν ἐμπιστευθέντα αὐτοῖς λαὸν τοῦ Κυρίου.

Μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χάρισμα- τος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας, μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρε- σβυτερίου. Τιμ. 4. 14.

Χάρισμα λέγει τὸν ἀρχιερατικὸν χα- ρκτῆρα, καθότι ἐστὶ δῶρον θεοῦ ὑψηλὸν καὶ μέγα, καὶ θεῖον, καὶ ψυχοσωτήριον, δωρεὰν ὑπὸ τοῦ θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις δωρούμενον. Τοῦτο δὲ τὸ χάρισμα ἐδόθη εἰς τὸν Τιμόθεον « Διὰ προφητείας ». Ἦσαν τότε πολλοὶ τῶν πιστῶν ἡξιωμένοι τοῦ προφητικοῦ χαρίσματος, δι' οὗ προέλεγον τὰ μέλλοντα γενέσθαι. ἐπιβεβαιοῖ τοῦτο ὁ Ἀγαθὸς προ- φητεύσας « Διὰ τοῦ πνεύματος λιμὸν μέγαν » μέλλειν ἔσεσθαι ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην. ἐτι δὲ καὶ τὰ ἐν Ἱερουσαλήμ δεσμὰ τοῦ
 πρξ. 11. 28.

Πράξ. 21.
11. Παύλου, καὶ τὴν παράδοσιν αὐτοῦ « Εἰς
Αὐτ. 9. » χεῖρας ἐθνῶν »· ὁμοίως καὶ αἱ τέσσαρες
παρθένοι, θυγατέρες Φιλίππου τοῦ ἀποστό-
λου, αἵτινες προεφήτευσον· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ
Ρωμ. 12.
6. Παῦλος, κηρύττων καὶ λέγων· « Ἐχοντες δὲ
» χάρισμα κατὰ τὴν χάριν, τὴν δοθεῖσαν
» ἡμῖν, διάφορα, εἴτε προφητείαν κατὰ ἀ-
» ναλογίαν τῆς πίστεως ». Οἱ τοῦ τότε
καιροῦ προφῆται προφητεύσαντες, προεῖπον,
ὅτι ὁ Τιμόθεος ἔμελλε καταξιωθῆναι τοῦ
τῆς ἀρχιερωσύνης χαρίσματος. Περὶ τούτου
δὲ οὐ μόνον τὸ, « Ὁ ἐδόθη σοι διὰ προφη-
» τείας », εἶπεν ὁ Παῦλος περὶ τοῦ Τιμοθέου,
1. Τιμ. 4.
18. ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξῆς· « Ταύτην τὴν παραγγε-
» λίαν παρατίθεμαί σοι, τέκνον Τιμόθεε,
» κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σὲ προφητείας,
» ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν
» στρατείαν ». Καὶ ὁ Παῦλος μὲν διὰ τῆς
ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἐχειροτόνησεν
ἀρχιερέα τὸν Τιμόθεον, ὡς αὐτὸς ἐμαρτύρη-
2. Τιμ. 1.
6. σε, λέγων· « Δι' ἣν αἰτίαν ἀναμνησκώ σε
» ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὃ ἐστίν
» ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου »·
εἶπε δὲ, « Μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ
» πρεσβυτερίου », ἵνα φανερώσῃ, ὅτι οὐχὶ
αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι οἱ σὺν αὐτῷ
ὄντες καὶ ἔχοντες τῆς ἀρχιερωσύνης τὸ
χάρισμα, ἐπέθηκαν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας
αὐτῶν, συμπαρόντων καὶ τῶν ἐκεῖ εὑρεθέν-
των πρεσβυτέρων καὶ διακόνων· διότι πα-
ρίσταντο [μὲν] εἰς τὰς χειροτονίας οἱ πρε-
σβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι, μόνος δὲ ὁ ἀρχιε-
ρεὺς ἐπετίθει τὰς χεῖρας, ὡς ἱστορεῖ ὁ
Διατ. 8.
Αριθ. 16. Κλήμης· « Πρεσβύτερον, λέγει, χειροτονῶν,

» ὃ ἐπίσκοπε, τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
» ἐπιτίθει αὐτός, τοῦ πρεσβυτερίου παρεσῶ-
» τός σοι καὶ τῶν διακόνων ». Ἐκ τούτων
δὲ φανερόν ἐστίν, ὅτι ἐν τῇ τῶν ὀρθοδόξων
ἐκκλησίᾳ αἱ χειροτονίαι γίνονται ἄχρι τῆς
σήμερον κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀπαραλ-
λάκτως, καθὼς καὶ εἰς τὸν ἀποστολικὸν
καιρὸν ὑπ' αὐτῶν τῶν θεοφόρων ἀποστόλων.
Τί δὲ σημαίνει τὸ, « Μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ
» χαρίσματος »; τὴν προθυμίαν σημαίνει
πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἔργου τῆς ἀρχιε-
ρωσύνης, ἔργον δὲ τῆς ἀρχιερωσύνης ἐστίν,
ὡς λέγει ὁ Παῦλος, τὸ κήρυγμα τῆς πίστεως.
« Κήρυξον τὸν λόγον »* ἢ κατὰ πάντα 2. Τιμ. 4.
2. καιρὸν ἐπιστασία τῶν ἐν ἀνάγκαις· « Ἐπί-
» στηθι εὐκαίρως, ἀμαίρως »· ὁ ἑλεγχος τῶν
ἀμαρτανόντων· « Ἐλεξέον » ἢ ἐπιτίμησις
τῶν μὴ διορθουμένων· « Ἐπιτίμησον » ἢ
παρηγορία τῶν τεθλιμμένων, καὶ ἢ πρὸς
πᾶσαν ἀρετὴν προτροπή· « Παρακάλεσον »
ἢ μακροθυμία καὶ ἡ διδαχή· « Μετὰ πάσης
» μακροθυμίας καὶ διδαχῆς ». Ὅστις πράττει
ταῦτα πάντα ἐπιμελῶς καὶ ἀόκνως, ἐκείνός
ἐστίν ὁ μακάριος ἀρχιερεὺς, ὅστις οὐκ
ἀμελεῖ τοῦ δοθέντος αὐτῷ θείου χαρίσματος.

Ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι· 1. Τιμ. 4.
15. ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερά ᾖ ἐν πᾶσι.

Εἶπε προλαβόν· « Τύπος γίνου τῶν πι- 1. Τιμ. 4.
12.-14. » στῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ,
» ἐν πίσει, ἐν ἀγνείᾳ· πρόσεχε τῇ ἀναγνώ-
» σει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ·
» μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος »· ταῦτα,
λέγει, μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἡγουν ἐν τῇ

ἐργασία αὐτῶν ἐπίμενε· ἔσω σου μελέτημα καὶ ἔργον ἢ τούτων ἐκπλήρωσις. Ἀλλὰ διὰ ποῖον τέλος ταῦτα, « Ἵνα σου, λέγει, » ἢ προκοπὴ φανερά ἢ ἐν πᾶσιν »· ἀλλὰ διὰ τοῦτο μόνον τὸ τέλος, τουτέστιν, ἵνα βλέπωσι πάντες τὴν ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις προκοπὴν, ἢ μελέτη καὶ ἢ ἐπιμέλεια καὶ οἱ τόσοι κόποι; ναί, διὰ τοῦτο· διότι ἐκ

τούτου φωτιζόμενοι οἱ ἄνθρωποι ὑμνολογοῦσι, καὶ δοξάζουσι τὸν ἐπουράνιον πατέρα καὶ θεὸν ἡμῶν· « Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ^{Ματθ. 5. 16.} » ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως » ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν, τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ». Τὸ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα.

Ο Μ Ι Λ Ι Α

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ Τῇ ΤΡΙΑΚΟΣΤῃ ΔΕΥΤΕΡᾷ ΚΥΡΙΑΚῃ.

1. ΤΙΤ. 44. 8. 9. « **Ἡ** δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, » ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης ». Οὗτος ὁ λόγος ἐστὶ πιστός καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὡς εἶπεν ὁ θεορρήμων Παῦλος· εἶπε τοῦτο ὁ Παῦλος, ἀλλ' ἄρα γε πιστεύουσι πάντες, ὅτι οὗτος ὁ λόγος ἐστὶν ἀληθής καὶ βέβαιος; ἄρα γε νομίζουσι πάντες, ὅτι ἐστὶν ἄξιος ἀποδοχῆς; πείθονται ἄρα γε, πάντες ὅτι ἡ εὐσέβειά ἐστὶν ὠφέλιμος πρὸς πάντα, καὶ ὅτι παρέχει καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ὅσα ἀγαθὰ ὑπόσχεται; ἡμεῖς βλέπομεν εἰς τοὺς παρόντας καιροὺς πλήθη ἀνθρώπων, οἷτινες, ὡς περ ἂν εἴ ἦσαν καταπεπεισμένοι, ὅτι ὁ λόγος οὗτός ἐστι ψευδής, καὶ οὐχὶ ἀ-

ποδοχῆς, ἀλλ' ἀποστροφῆς ἄξιος· καὶ ὡς περ ἂν εἴ ἦσαν πεπληροφορημένοι, ὅτι ἡ εὐσέβεια οὐκ ὠφελεῖ πρὸς πάντα, ἀλλὰ βλάπτει κατὰ πάντα, οὕτω κατεφρόνησαν αὐτήν, καὶ ἀπορρίψαντες αὐτήν παντελῶς, ἐγένοντο ἄπιστοι καὶ ἐξ ὀλοκλήρου ἀσεβεῖς καὶ ἄθεοι· καὶ ὁ μὲν ἀσεβῆς, ὃν ὁ προφήτης Δαβὶδ ὠνόμασεν ἄφρονα διὰ τὴν ἀφροσύνην καὶ μωρίαν τοῦ νοῦς αὐτοῦ, εἴτε ἐντρεπόμενος τῆς ἀθείας τὸ ὄνειδος, εἴτε φοβούμενος τῶν νόμων τὴν τιμωρίαν, εἴτε μὴ ἔχων πληροφορίαν περὶ τῶν ἀνοήτων αὐτοῦ φρονημάτων, οὐκ ἐτόλμα ἐκφωνῆσαι τοὺς τῆς ἀθείας αὐτοῦ στοχασμοὺς, ἀλλὰ κρυφίως ἐνδον τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐμελέτα τὴν ἀσε-

βειαν, « Εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐκ » ἔστι θεός. » Αὐτοὶ δὲ μηδὲ ἐντρεπόμενοι, μηδὲ φοβούμενοι, μηδὲ διστάζοντες ἴσως, ἀναισχύντως καὶ ἀφόβως πλατεῖ στόματι οὐ μόνον κηρύττουσι τῆς ἀσεβείας τὴν μωρίαν, ἀλλὰ καὶ ἀγωνίζονται ἐξαλεῖψαι καὶ αὐτὰ τὰ ἔχνη τῆς εὐσεβείας.

Ψαλ. 18.
1.

Ῥωμ. 1.
20.

Πᾶς ἄνθρωπος βλέπων τοὺς οὐρανοὺς διηγούμενους τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ στερέωμα ἀναγγέλλον τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ, καὶ τὰ ποιήματα αὐτοῦ ἐμφανίζοντα τὴν αἰδίδιον αὐτοῦ δύναμιν καὶ θεϊότητα, φρίττει, ὅταν κατὰ πρῶτον ἀκούσῃ, ὅτι οὐκ ἔστι θεός· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ αὐτὸ πολλάκις ἀκούμενον καὶ πολλάκις λεγόμενον συνεθίζεται· ἢ δὲ συνήθεια ποιεῖ καὶ τὰ φοβερά μὴ φοβερά, πρῶτον διώκει ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ τὸν φόβον, ἔπειτα βλέπων, ὅτι τῆς ἀπιστίας τὸ σύστημα συντρίβει τὸν χαλινὸν τὸν ἐμποδίζοντα τὴν ἀπόλαυσιν τῶν σαρκικῶν ὀρέξεων, καὶ καταπαύει τῆς συνειδήσεως τοὺς ἐπιπληκτικούς ἐλέγχους, δέχεται αὐτὸ προθύμως, καὶ διστάζει, καὶ ἀμφιβάλλει, καὶ τὸ ἐναντίον πείθῃ αὐτὸν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ αἴσθησις. Ἐκ τούτου τὸ μέγα τοῦτο καὶ ὀλέθριον κακόν, ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μεταβαῖνον, ὡς νόσος ἐπιδημικὴ μεταδίδοται, καὶ αὖξαι, καὶ πολυπλασιάζεται· ἀλλ' ἄρα

1 π. 8. 22. γε « Ῥητίνη οὐκ ἔστιν ἐν Γαλαάδ, ἢ » ἱατρὸς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ »· Ἐκεῖ μὲν, ὅπου ἡ τοιαύτη ψυχόλεθρος λοιμικὴ νόσος ἐγεννήθη, καὶ ἀνετράφη, καὶ ἀναισχυντιάσασα, ἴν' οὕτως εἶπω, ἐπαρρήσιασθη, καὶ ἐξουσίαν ἔλαβε καὶ κυριότητα, ἴσως οὐδὲ ῤητίνη ἐστίν,

οὐδὲ ἱατρὸς, οὐδὲ ἀναβαίνει ἐκεῖ ἱᾶσις· ἴσως οἱ ἐκεῖ « Ἐξώθησαν, καὶ οὐ μὴ δύνωνται » εἶναι », ἐπειδὴ ἐν τιμῇ ὄντες, ὡς λογικοὶ ἄνθρωποι, αὐτοπροαιρέτως ἐθελοκακήσαντες, καὶ τὸ δοθὲν αὐτοῖς λογικὸν φῶς σβέσαντες, παρασυνεβλήθησαν « Τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις », καὶ ὁμοιωθήσαν αὐτοῖς, καὶ ἀρχηγοὶ ἐγένοντο καὶ διδάσκαλοι τῆς τοιαύτης ἀπωλείας· περὶ δὲ τῶν μὴ ἐκεῖ, ἀλλαχοῦ δὲ καταικούντων μεγάλη ἐστὶν ἐλπίς καὶ ἱατρείας καὶ σωτηρίας.

Ψαλ. 35.
12.

Ψαλ. 48.
13.

Οἱ ἱατροὶ τῶν ἀρρώστημάτων τοῦ σώματος ἔχουσιν ἄλλας μὲν βοτάνας ἀποδιωκτικὰς τῆς ἀρρώστιας, ἄλλας δὲ προφυλακτικὰς τῆς ὑγείας· μετέρχονται δὲ καὶ τὰς δύο, τὰς μὲν εἰς τοὺς ἀρρώστους, ἵνα ἱατρεύσωσιν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἀσθενείας, τὰς δὲ εἰς τοὺς ὑγιεῖς, ἵνα διαφυλάξωσι τὴν ἐκείνων ὑγείαν. Ἀλλ' εὐρίσκονται ἄρα γε καὶ διὰ τὴν ἀναφανεῖσαν νῦν ψυχικὴν καὶ θανατηφόρον ἀσθένειαν βάλσαμα, δυνάμενα καὶ τοὺς ἀσεβεῖς θεραπεῦσαι ἀπὸ τῆς ἀσεβείας, καὶ τοὺς εὐσεβεῖς ἐπιστηρίξαι εἰς τῆς πίστεως τὴν εὐσέβειαν· Ἡ ἀποδείξις τοῦ λόγου τοῦ πιστοῦ, καὶ τοῦ πάσης ἀποδοχῆς ἁξίου, φαίνεται βάλσαμον ἀμφιδέξιον, δυνάμενον καὶ τὴν πληγὴν τῆς ἀσεβείας ἱατρεύσαι, καὶ τὴν ὑγείαν τῆς πίστεως ἀμετάπτωτον διαφυλάξαι· « Ἡ δὲ εὐσέβεια » πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν » ἔχουσα ζωῆς, τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης ». Οὗτός ἐστιν ὁ λόγος ὁ πιστός, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἁξίος· ἡ τούτου ἀπόδειξις δύναται καὶ τοὺς ἀσεβεῖς ἐξαγαγεῖν ἀπὸ

1. Τιμ. 4.
8. 9.

Ἰωάν. 6.
44.

τοῦ βαράθρου τῆς ἀπιστίας, καὶ τοὺς εὐσεβεῖς στερεῶσαι ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς πίστεως· διότι, ὅταν ἀποδειχθῇ, ὅτι ἡ εὐσέβειά ἐστι πρὸς πάντα ὠφέλιμος, τότε τίς τῶν ἀσεβῶν οὐκ ἀποστρέφεται τὴν ἀσέβειαν, ἵνα ἐναγκαλισθῇ τὴν εὐσέβειαν; ἢ τίς τῶν πιστῶν οὐ φεύγει τὴν ἀπιστίαν, ἵνα διαμένη διαπαντός ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεως; Ἡμεῖς προβάλλομεν τὰς περὶ τούτου ἀποδείξεις· ἐπειδὴ δὲ ἐδιδάχθημεν ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ὅτι οὐδεὶς δύναται πιστεῦσαι, καὶ ἀνυμνίας καὶ ἀναντιρρήτους ἀκούει καὶ βλέπει ἀποδείξεις, ἐὰν μὴ ὁ ἐπουράνιος πατήρ ἐπιλάμψῃ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τῆς θείας αὐτοῦ χάριτος τὸ φῶς· «Οὐδεὶς δύναται» ἐλθεῖν πρὸς με, ἐὰν μὴ ὁ πατήρ, ὁ πέμψας » με, ἐλκύσῃ αὐτόν »· ἐπικαλούμεθα αὐτόν τὸν χορηγὸν τοῦ φωτός, τὸν πατέρα τῶν οἰκτιρμῶν, τὴν πηγὴν τοῦ ἐλέους, ἵνα ὑπὸ τῆς ἀπειρου αὐτοῦ ἀγαθότητος δυσωπούμενος, φῶς ἐλκυστικὸν καταπέμψῃ εἰς πάντας τοὺς ἀκούοντας αὐτὰς, καὶ τοὺς μὲν πλανηθέντας καὶ ἀπισήσαντας ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τῆς ἀπιστίας, τοὺς δὲ μὴ ἀπατηθέντας, ἀλλὰ πιστεύοντας, ἐπιστηρίξῃ εἰς τὴν πίστιν.

Ψαλ. 57.
4.

Ἐὰν εὐθὺς κατ' ἀρχὰς λαλήσωμεν περὶ τῆς ὠφελείας, ὅσην προξενεῖ εἰς ἡμᾶς ἡ εὐσέβεια εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν, οἱ ἀσεβεῖς, οἱ μὴ πιστεύοντες, ὅτι ἐστὶ μέλλουσα ζωὴ, γελῶσι, καὶ περιφρονοῦντες τὰ λεγόμενα, κλείουσι τῆς ψυχῆς τὰ ὦτα, καὶ ἐμφράττουσιν αὐτὰ, ὡς ἡ ἀσπίς ἡ κωφή, «Καὶ βύουσα τὰ ὦτα αὐτῆς»· διὰ τοῦτο ἀρχόμεθα ἀπὸ τῶν ὁρατῶν καὶ αἰσθητῶν

πραγμάτων, ἐν οἷς αὐτοὶ εἰσι προσηλωμένοι. Εἰς πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων ἔργα τόσον ἀναγκαία ἐστὶν ἡ ἐλπίς τῆς καλῆς αὐτῶν ἐκβάσεως, ὥστε, ἐὰν αὐτὴ λείψῃ, μένουσι πάντες οἱ ἄνθρωποι ἀργοὶ καὶ ἀπρακτοί, καὶ ἐπομένως δυστυχεῖς καὶ τρισάθλιοι. Τίς σπεῖρει, ὅταν οὐκ ἐλπίζῃ θερίσαι καρπόν; τίς πλέει τὴν θάλασσαν, ὅταν οὐκ ἐλπίζῃ φθάσαι εἰς τὸν λιμένα; τίς πραγματεύεται, ὅταν οὐκ ἔχῃ τὴν ἐλπίδα τοῦ κέρδους; τίς ἢ ἐργοχειρεῖ, ἢ ὑπηρετεῖ, ὅταν οὐκ ἐλπίζῃ μισθόν; Ἐὰν ἐρευνήσητε πάντα τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, βλέπετε, ὅτι πάντα γίνονται ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τῆς τοῦ ποθουμένου σκοποῦ ἀπολαύσεως· ὅσον δὲ στερεωτέρα ἡ ἐλπίς, τοσοῦτον μεῖζων γίνεται τοῦ ἐργάτου ἡ προθυμία· ὅταν δὲ ἡ ἐλπίς κατασταθῇ ἀσφαλῆς καὶ βεβαία, τότε ὁ ἄνθρωπος γίνεται προθυμότατος, καὶ ἐπιμελέστατος εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ, τότε μετὰ σπουδῆς ἐπιχειρεῖ καὶ αὐτὰ τὰ κοπιαστικώτατα καὶ δυσκατόρθωτα ἔργα. Σύγκρινον δὲ τὴν ἐλπίδα τοῦ ἀσεβοῦς μετὰ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐσεβοῦς ἀνθρώπου· ἡ μὲν ἐλπίς τοῦ ἀσεβοῦς ἔχει θεμέλιον τὰ κτίσματά, ἡ δὲ ἐλπίς τοῦ εὐσεβοῦς θεμελιούται εἰς τὸν δημιουργὸν πάντων τῶν κτισμάτων· ὁ ἀσεβὴς ἐλπίζει εἰς πράγματα ἀλλοιούμενα, καὶ μεταβαλλόμενα, εἰς τὸν ἀέρα, εἰς τὴν ποιότητα τῆς γῆς, εἰς τὴν θερμότητα τοῦ ἡλίου, εἰς τὴν βροχὴν, εἰς τὸν ἄνεμον· ὁ εὐσεβὴς ἔχει πᾶσαν τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ εἰς τὸν ἀναλλοίωτον καὶ ἀμετάβλητον θεόν· ὁ ἀσεβὴς ἐλπίζει εἰς πράγματα ἀθιγὰ καὶ

ὀλιγοδύναμα, εἰς τὴν τέχνην ἐλπίζει, εἰς τὴν ἐπιτηδεϊότητα, εἰς τὴν ἰδίαν δύναμιν· ὁ εὐσεβὴς ἐλπίζει εἰς τὸν πανσθενέστατον καὶ παντοδύναμον· ὁ ἀσεβὴς ἐλπίζει ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὑποσχομένους πολλὰ, ἐκπληροῦντας δὲ ὀλίγα, ἢ οὐδέν· ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς προσκαίρους καὶ φθαρτοὺς, οἵτινες σήμερον ζῶσι, καὶ αὖριον ἀποθνήσκουσιν· ὁ εὐσεβὴς ἐλπίζει ἐπὶ τὸν θεόν, τὸν ἐκπληροῦντα πάντοτε ἐκ περιουσίας τὰς θείας αὐτοῦ ὑποσχέσεις, ἐπὶ τὸν θεόν, τὸν αἰωνίως ζῶντα. Τίνος οὖν ἡ ἐλπίς στερεωτέρα καὶ βεβαιότερα; τοῦ ἀσεβοῦς, ὅστις θεμελιοῖ αὐτὴν εἰς πράγματα ἀκατάστατα, μεταβλητὰ, ἀσθενῆ, φθαρτὰ καὶ πρόσκαιρα· ἢ τοῦ εὐσεβοῦς, ὅστις ἔχει τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ εἰς τὸν ἀναλλοίωτον καὶ ἀμετάβλητον, καὶ παντοδύναμον, καὶ ἀφθαρτον, καὶ αἰώνιον θεόν; ἡ ἐλπίς τοῦ ἀσεβοῦς ἐστὶν ἀσῆρικτος καὶ ἀβεβαίος, ἡ ἐλπίς τοῦ εὐσεβοῦς ἐστὶ στερεὰ καὶ βεβαία.

Ἀληθὴς οὖν οὗτος ὁ ἀποστολικὸς λόγος·

1. Τιμ. 4. 8. « Ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός » ἐστὶ » πρὸς πάντα δηλαδὴ τὰ ἔργα ἡμῶν πολλὴν προξενεῖ τὴν ὠφέλειαν· αὐτὴ μεγαλοφυχεῖ, καὶ πληροῖ προθυμίας καὶ τὸν γεωργόν, καὶ τὸν ναύτην, καὶ τὸν ἔμπορον, καὶ τὸν στρατιώτην, καὶ τὸν δοῦλον, καὶ τὸν δεσπότην, καὶ τὸν ἄρχοντα, καὶ τὸν βασιλέα, καὶ πάντα ἄνθρωπον πρὸς πᾶσαν ἐργασίαν. Καὶ μὴ εἴπῃς, ὡς ἄπιστε, ὅτι ἐπειδὴ οὐκ ἔστι θεός, πλανᾶται ὁ εὐσεβὴς, ταῦτα ἐλπίζων· διότι αὐτὸς πιστεύει, ὅτι ἐστὶ θεός, καὶ ὅτι οὗτος

ὁ θεός ἐστι παντεπόπτης, παντοδύναμος, πανυπεράγαθος, προνοητικώτατος φιланθρωπότατος καὶ εὐεργέτης πάντων, ἐξόχως δὲ τῶν πιστῶν, τῶν εἰς αὐτὸν ἐλπίζόντων· ἡ δὲ 1. Τιμ. 4. 10. πίστις ἐνθάξει ἀκαταπαύσως εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ τόσον στερεὰν καὶ μεγάλην τὴν πρὸς τὸν θεόν ἐλπίδα, ὥστε, ἐν ὧ αὐτὸς πιστεύει, οὐ δύνασαι σαλευθῆαι αὐτήν, καὶ εἴ τι κεν μωρολογῇς· ὅσον δὲ ἡ πίστις αὐτοῦ αὐξάνει καὶ θερμαίνεται, τοσοῦτον ἡ ἐλπίς τῆς ψυχῆς αὐτοῦ μεγαλύνεται, καὶ ἐπιστηρίζεται.

Ἐκ τούτου βλέπομεν, ὅτι ὅσοι εὐσεβεῖς ἦσαν θερμοὶ εἰς τὴν πίστιν, τόσῃ ἐλπίδα εἶχον, ὥστε ἐθάρρῃσαν κατορθῶσαι ἔργα, ὅσα οὐδεὶς τῶν ἀσεβῶν ἐποίησε. Τίς ποτε ἀσεβὴς παρεστάθη ἐνώπιον τοῦ ἰδίου αὐτοῦ βασιλέως, καὶ μετὰ τοσαύτης παρρησίας εἶπε πρὸς αὐτόν· ἀπόλυσον τὸν ὑπήκοον 1. Τιμ. 4. 10. λαόν σου ἀπὸ τῆς ἐξουσίας σου; τίς ποτε ἀσεβὴς ἐτόλμησεν εἰσελθεῖν εἰς τὸ μέσον τῆς θαλάσσης μετὰ τοσούτων μυριάδων λαοῦ; τίς ποτε ἀσεβὴς ἐθάρρῃσεν, ὅτι νικᾷ 1. Τιμ. 4. 10. τοὺς ἐχθρούς, ἀπλώσας τὰς χεῖρας αὐτοῦ κατ' αὐτῶν; οὐδεὶς· ὁ Μωϋσῆς ἐποίησε ταῦτα τὰ θαυμάσια ἔργα, ἐπειδὴ, εὐσεβὴς ὢν, ἠλπιζεν, ὅτι ὁ θεός, ὁ τὰ πάντα δυνάμενος, ποιεῖ δυνατὰ τὰ παρ' ἀνθρώποις ἀδύνατα· τίς ποτε ἀσεβὴς οὐκ ἐφοδῆθη διελθεῖν μετὰ τοσούτων χιλιάδων ἀνδρῶν 1. Τιμ. 4. 10. καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων μέγαν καὶ βαθύτατον ποταμόν, ἢ ἐπέισθη, ὅτι διὰ τῆς φωνῆς τῶν σαλπίγγων ἐδαφίζει τὰ ὑψηλὰ καὶ στερεὰ τεῖχη τῶν πόλεων, ἢ ἐνόμισεν

1. 10.
12.Κριτ. 7.
22.

ὅτι δύναται δι' ἐνός προστακτικοῦ λόγου στῆσαι τοῦ ἡλίου τὴν κίνησιν; οὐδεὶς· ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ταῦτα ἐποίησεν, ἐπειδὴ ἡ πίσις ἐνέθη κεν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ βεβαίαν ἐλπίδα, ὅτι ὁ θεὸς δύναται ταῦτα ποιῆσαι. Τίς ποτε ἀσεβῆς ὥρμησε μετὰ μόνων τριακοσίων ἀνθρώπων ἐναντίον εἰς πλῆθος ἐχθρῶν ἀμέτρητον; οὐδεὶς· ὁ εὐσεβῆς Γεδεὼν τοῦτο ἐπραξεν, ἐλπίσας ἐπὶ τῇ δυνάμει τοῦ παντοδυνάμου θεοῦ. Ἄνθρωποι ἰδιῶται, πτωχοί, ἀγράμματοι, ἄοπλοι, καθὼς ἦσαν οἱ ἀπόστολοι, τόσον μεγαλόψυχοι ἐγένοντο ὑπὸ τῆς τοιαύτης θείας ἐλπίδος, ὥστε παρσάντες ἐνώπιον βασιλέων καὶ τυράννων, ἐδίδαξαν αὐτοὺς εὐθαρσῶς, καὶ ἀντέστησαν κατ' αὐτῶν γενναιοφρόνως, καὶ ἐνίκησαν αὐτοὺς θαυμασίως. Εἰς ἀνθρώπους πάσης τάξεως, καθὼς ἦσαν οἱ ἅγιοι μάρτυρες, ἐν οἷς καὶ κοράσια ἀπαλὰ, καὶ γράϊδια ἀσθενῆ τόσῃν ἀνδρείᾳ ἐδωκεν ἡ εἰς τὸν θεὸν ἐλπίς, ὥστε ἔτρεχον εἰς τὰς βασάνους, ὡς τρέχομεν εἰς τὰς τρυφάς· ἔβλεπον τὸ πῦρ, τοὺς φούρνους, τὰ τήγανα ὡς δρόσον ἐαρινήν, τὰ θηρία καὶ τὰς σούβλας, καὶ παντὸς εἶδους βασανιστήριον ὡς νίκης στεφάνους, καὶ θριάμβους δόξης, ἔβλεπον τοὺς φονεῖς αὐτῶν ὡς σωτῆρας καὶ εὐεργέτας.

Ἀλλὰ πόθεν, λέγει ὁ ἀσεβῆς, ταῦτά εἰσι γνωστά; ἐξ ἐκείνων τῶν ἀξιοπίστων ἀνδρῶν, οἵτινες εἶδον καὶ ἤκουσαν καὶ ἐψηλάφησαν, καὶ ἐκ συμφώνου αὐτὰ ἱστόρησαν. Ἀλλ' οἱ ἱστορικοὶ, ἀποκρίνεται, ψεύδονται· ἅ! πανάθλιε· ἀλλ', ἐὰν ἀρνηθῇς τὰ λόγια παντὸς ἱστορικοῦ, ἀγνοεῖς, τίς ἐστὶν ὁ προπάπ-

πός σου, ἡ καὶ ὁ πάππος σου, ἴσως δὲ καὶ τίς ἐστὶν ὁ πατήρ σου καὶ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου. Τὰ δὲ εἰρημένα θαυμάσια ἔργα εἰσὶ γνωστὰ καὶ βέβαια, οὐ μόνον ἐκ τῶν κατὰ πάντα λόγον ἀξιοπίστων καὶ συμφώνων ἱστορικῶν, τῶν ταῦτα ἱστορησάντων, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ὁρατῶν καὶ αἰσθητῶν πραγμάτων. Ὅλος ὁ κόσμος, πλὴν τοῦ ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, εἰδωολάτραι ἦσαν πρὶν τῆς ἐν τῷ κόσμῳ παρουσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· πόθεν οὖν τόσα ἄμετρα πλήθη εἰδωολατρῶν ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν; πόθεν ἄλλοθεν, εἰμὴ ἐκ τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος; ποῖοι δὲ ἦσαν οἱ κηρύττοντες ἀπόστολοι; πτωχοί, ἀδύνατοι, ἄοπλοι, ἀμαθεῖς, ἀσθενεῖς, ἐξουθενημένοι· πόθεν οὖν οὗτοι ἐθάρρυσαν κατορθῶσαι τοιοῦτον μέγα καὶ θαυμαστὸν ἔργον; πόθεν ἄλλοθεν, εἰμὴ ἐκ τῆς ἐλπίδος; πόθεν δὲ ἡ τόση ἐλπίς; οὐδὲν ἄλλοθεν, εἰμὴ ἐκ τῆς εὐσεβείας.

Οὐ μόνον δὲ εἰς πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς πάσας τὰς τῆς ζωῆς ἡμῶν περιστάσεις πολλὴν ὠφέλειαν προξενεῖ ἡ εὐσέβεια· ὑπὸ τοσούτου πλήθους θλίψεων, κινδύνων, συμφορῶν, ὀδυνηρῶν ἀρρώστημάτων ἐστὶ πεπληρωμένος ὁ βίος ἡμῶν, ὥστε μόλις εὐρίσκεται ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον, ὅστις δύναται εἰπεῖν· ἐγὼ οὐδεμίαν συμφορὰν ἐδοκίμασα, οὐδέποτε ἐπιον θλίψεως ποτῆριον, οὐδέποτε ἐγεύθην ἀσθενείας πικρότητα· πολλάκις δὲ τοιαῦται θλίψεις καὶ ὀδύνηαι περικυκλοῦσι τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε οὐδεμίαν εὐρίσκουσι παρηγορίαν εἰς

τὰ ἐγκόσμια πράγματα· δυναστεύει ὁ δυνα-
τός, ὁ ἄδικος, τὴν ἀδύνατον χήραν, ἀρπάζων
καὶ τὴν τροφήν καὶ τὸ ἐνδυμα τῶν ὀρφανῶν
αὐτῆς τέκνων· προστρέχει αὐτὴ πρὸς τοὺς
ἀνθρώπους, ἀλλ' οὐδεὶς τολμᾷ βοηθῆσαι
αὐτῇ, ἐπειδὴ πάντες φοβοῦνται τοῦ ἀδι-
κοῦντος αὐτὴν τὸν διωγμὸν καὶ τὴν κα-
ταδυναστείαν· ὅθεν ὡς μάχαιρα δίστομος
σχίζει τὴν καρδίαν αὐτῆς ἡ ἀνάγκη καὶ
ἡ θλίψις· ἐὰν αὐτὴ πιεσθῇ εἰς τὸν θεόν, εὐρί-
σκει ἀναψυχὴν καὶ παρηγορίαν, αἴρουσα
εἰς τὸν οὐρανὸν τὰ ὄμματα, καὶ συλλογι-
ζομένη, ὅτι ὁ παντοδύναμος θεὸς ἐστὶν ὁ
ἐκδικητὴς τῶν ἀδικουμένων, καὶ τῶν χι-

ρῶν καὶ ὀρφανῶν ὁ ἀντιλήπτωρ. Πόνοι
ὁδυνηρᾶς ἀσθενείας νύκτα τε καὶ ἡμέραν
βασανίζουνσι τὸν βαρέως ἀσθενοῦντα, οὐδὲ
ἰατροὶ αὐτὸν ὠφελοῦσιν· ἐὰν αὐτὸς πι-
στεύῃ εἰς τὸν θεόν, εὐρίσκει ἐλαφρίαν τῶν
πόνων καὶ ἀναψυχὴν εἰς τὰς ὁδύνας, ἐν-
θυμούμενος, ὅτι ὁ θεὸς ἐστὶ παντοδύναμος
καὶ παντελεσῆμων, καὶ ὅτι οἱ πόνοι ἐξαλεί-
φουσι τὰς ἁμαρτίας, καὶ αἱ ὁδύνηαι πλέ-

Ψαλ. 88.
32, 33

κουσι τοῦ θεοῦ ἐλέους τοὺς στεφάνους. Εἰς
πᾶσαν θλιβεράν περιστάσιν, ἐν ᾗ ἡ ψυχὴ
τοῦ ἀνθρώπου ἀπελπιζομένη ἀπὸ πάσης
βοηθείας, οὐδεμίαν δέχεται παρηγορίαν ἀν-
θρωπίνην, ἐὰν ἐνθυμηθῇ τὸν θεόν, οὐ μόνον
παρηγορίαν εὐρίσκει, ἀλλὰ καὶ εὐφροσύνην·
ἡ δοκιμὴ ἐδίδαξε τοῦτο τὸν βασιλέα καὶ
προφῆτην Δαβίδ· ὅταν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἀ-
πεστρέφετο πᾶσαν ἐγκόσμιον παραμυθίαν
διὰ τὰς θλίψεις, ὅσας προὔξεν εἰς αὐτὸν ὁ
Σαοὺλ, ὅσας οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ, ὅσας ὁ υἱὸς

αὐτοῦ ὁ Ἀβессαλώμ· τότε αὐτὸς ἐμνη-
μόνευε τοῦ θεοῦ, καὶ εὐρίσκειν εὐφροσύνην
καὶ ἀγαλλίασιν· τοῦτο ἐφανέρωσεν πρὸς ὁ-
δηγίαν ἡμῶν ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος· « Ἀπη-
» νήνατο, εἶπε, παρακληθῆναι ἡ ψυχὴ μου.
» Ἐμνήσθην τοῦ θεοῦ, καὶ εὐφράνθην ». Ὁ
ἄπιστος εἰς πᾶσαν θλιβεράν αὐτοῦ περίστα-
σιν ἐστὶ παντελῶς ἐστερημένος τῆς τοιαύ-
της μεγάλης παρηγορίας· σιωπῶ δὲ ἐγὼ
πάσας τὰς ἄλλας ὁδυνηρὰς περιστάσεις, ὅ-
σαι καταθλίβουσι τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα μὴ
πέραν τοῦ πρέποντος μακρύνω τὸν λόγον,
μίαν δὲ μόνην προβάλλω, τοῦ θανάτου δη-
λονότι τὴν περιστάσιν, ἐπειδὴ αὐτὴ μόνη
δύναται ἀποδείξαι τῆς εὐσεβείας τὴν ὠφέ-
λειαν.

Ψαλ. 76.
2, 3.

Οὐδεὶς δύναται περιγράψαι, πόσος ἐστὶν
ὁ θόρυβος, ὁ φόβος, οἱ πόνοι, ἡ ὁδύνη, ἡ βά-
σανος, καὶ ὁ ἀγὼν τοῦ θανάτου. Ἐὰν μό-
νη ἡ μνήμη τοῦ θανάτου τόσῃν ταραχῇ
καὶ δειλίᾳ φέρῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον, πόσω
μᾶλλον ἡ τούτου παρουσία; ἐν τῇ ὥρᾳ
τοῦ θανάτου εἰς ποῖον πρᾶγμα τοῦ κόσμου
τούτου εὐρίσκεις παρηγορίας ἐλπίδας; εἰς τὰ
ιατρικά; ἀλλ' εἰς τοῦ θανάτου τὰς πλη-
γὰς αὐτὰ οὐδὲν ὠφελοῦσιν· εἰς τοὺς ἰατρούς;
ἀλλ' αὐτοὶ τότε ἐλπίζουν εἰς τὰς ἡμέρας τῆς
ζωῆς σου· εἰς τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς σου;
ἀλλ' αὐτοὶ τότε αὐξάνουσι τὸ πάθος σου,
κλαίοντες καὶ θρηνοῦντες διὰ τὴν στέρησίν
σου. Βοηθεῖ σοι ἄρά γε τότε ἡ ὁ πλοῦτος,
ὃν ἐθησαύρισας· ἡ τὰ ἀξιώματα, ὑπὲρ ὧν
τόσον ἐκοπίσας· ἡ ἡ ἐξουσία σου, εἰς ἣν
εἶχες τόσῃν πεποιθήσιν· ἡ οἱ βασιλικοὶ θρό-

νοι, καὶ τὰ σκῆπτρα καὶ τὰ στέμματα; αὐτὰ καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ κόσμος ὅλος τότε διὰ σέ εἰσιν ἀνενέργητα, νεκρά, ἄπρακτα, καὶ μὴ ὄντα. Ἀνθρώπε ἀσεβῆ καὶ ἄπιστε, ποῦ προστρέχεις εἰς τὸν καιρὸν τῆς φοβε-
ρᾶς ἐκείνης καὶ ὀδυνηροτάτης ἀνάγκης σου; πόθεν περιμένεις βοήθειαν; ποῦ ἐλπίζεις; εἰς τὸν θεόν; ἀλλὰ σὺ οὐ πιστεύεις, ὅτι ἐστὶ θεός· ὅθεν οὐδὲ καταφεύγεις πρὸς αὐτόν, οὐδὲ ἐλπίζεις τὴν ἐξ αὐτοῦ σωτηρίαν· ἐλ-
πίζεις εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν καὶ εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, τὴν παρηγορίαν τοῦ θανάτου; ἀλλὰ σὺ πέποιθας, ὅτι ἡ ψυ-
χή σου ἐστὶ θνητὴ, καὶ ἀποθνήσκει καθὼς καὶ τὸ σῶμα· ὅθεν οὐκ ἔχεις ἐλπίδα ζωῆς· τοῦτο δὲ ἀναδιβάλλει τὴν αἴσθησιν τοῦ θανάτου σου καὶ ἐπομένως τὴν ὀδύνην σου εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμόν· σπαράττεται ἡ καρδιά σου, σχίζονται τὰ σπλάγχνα σου, καταδασανίζεται τὸ σῶμά σου διὰ τὸν ἀπελπισμὸν τοῦ ἀπίστου νοός σου.

καλ. 33. 21. «Θάνατος ἁμαρτωλῶν πονηρός». Εὐσέβεια, σὺ, ἡ πρὸς πάντα ὠφέλιμος, ἔρχεσαι τότε πρὸς τὸν ἄνθρωπον τὸν εὐσεβῆ, καὶ παρίστασαι ἐνώπιον τοῦ νοός αὐτοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἔχεις τὴν ἐπαγγελίαν οὐ μόνον τῆς παρούσης ἀλλὰ καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς, προβάλλεις πρὸς αὐτόν τὴν δραστηκὴν σου παρηγορίαν· μὴ φοβοῦ, λέγεις πρὸς αὐτόν, διότι ὁ Κύριός σου εἶπεν, ὅτι κἂν ἀποθάνῃς, ζήσῃ. «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ,» κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται». Μὴ λυπεῖσαι, διότι οὐκ ἀποθνήσκεις, ἀλλὰ μεταβαίνεις ἐκ ταύτης τῆς προσκαιροῦ καὶ πολυπα-

θοῦς ζωῆς εἰς ζωὴν ἀπαθῆ καὶ αἰώνιον.

«Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, εἶπεν ὁ Κύριός σου,» ^{ἰωάν. 6. 47.} ἔχει ζωὴν αἰώνιον». Εἰς τὴν ζωὴν ἐκείνην οὐδέποτε οὐδὲ δάκρυον φαίνεται, οὐδὲ στεναγμός· ἀκούεται, οὐδὲ ἡ λύπη ἔχει τόπον· εἰς ἐκείνην τὴν ζωὴν ἐστὶν ἡ τελεία ἀπάθεια, ἡ ἀναλλοίωτος εἰρήνη, ἡ χαρὰ ἡ ἀνεκκλήητος, ἡ ἄνεσις, ἡ δόξα, ἡ βασιλεία· ἐκείνη ἡ ζωὴ ἔχει ἀγαθὰ, «ἃ ὀφθαλμός οὐκ ^{1. Κορ. 2. 9.} εἶδε, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρ-
» δίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη». Ἐπειδὴ δὲ ὁ εὐσεβὴς ἄνθρωπος πιστεύει, καὶ οὐδόλως περὶ τούτων ἀμφιβάλλει, τόσῃν ἄνεσιν καὶ παρηγορίαν αἰσθάνεται τὴν ὥραν ἐκείνην, ὥστε ὑποδέχεται τὸν θάνατον, οὐχὶ ὡς θάνατον, ἀλλ' ὡς ζωὴν· οὐχ ὡς θάνατον, ἀλλ' ὡς ἐλευθερίαν ἀπὸ τῆς ἐμπαθοῦς καὶ θλιβερᾶς ταύτης κατοικίας, καὶ μετάβασιν εἰς τὴν βασιλείαν τὴν αἰώνιον.

Ἐπειδὴ οὖν ἡ εἰς τὸν θεὸν πίσις πολλὴν προξενεῖ ὠφέλειαν εἰς πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν, πολλὴν ὠφέλειαν εἰς πάσας τὰς τῆς ζωῆς ἡμῶν περιστάσεις, ἐξόχως δὲ εἰς τὴν φοβε-
ρὰν περίστασιν τοῦ θανάτου, φανερόν ἐστιν, ὅτι κατὰ τοῦτο καὶ μόνον ἀξία ἦν πάσης ἀποδοχῆς ἡ εὐσέβεια, κἂν κατ' οὐδὲν ἄλλο ἦν ὠφέλιμος· τοῦτο μόνον ἀναγκάζει καὶ τὸν ἄπιστον, ἐὰν ἔχη σπινθῆρα φρονήσεως, ἵνα ἀποστραφῇ τὴν ἀτέθειαν, καὶ πιστεύσῃ εἰς τὸν θεόν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας. Ἄλλ' ἡ ὠφέλεια τῆς εὐσεβείας, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, οὐ περικλείεται μόνον εἰς τὰ προειρημένα προσωπικὰ καὶ πρόσκαιρα πράγματα, ἀλλ' ἀπλοῦται καὶ εἰς τὰ γενικὰ

καὶ εἰς τὰ αἰώνια. Καὶ περὶ μὲν τῶν αἰώνων σιωπῶ, ἐπειδὴ οἱ πιστοὶ πιστεύουσιν, ὅτι ἡ πίστις ἀνοίγει τὴν θύραν τῆς αἰωνίου βασιλείας, καὶ ὅτι χωρὶς τῆς πίστεως οὐδεὶς δύναται εἰσελθεῖν ἐν αὐτῇ· οἱ δὲ ἄπιστοι, σὰρξ καὶ αἷμα ὄντες, οὐ χωροῦσι τὸν περὶ τῶν αἰώνων λόγον· λαλῶ δὲ περὶ τῆς ὠφελείας, τῆς προξενουμένης ὑπὸ τῆς πίστεως καὶ εἰς αὐτὰ τὰ γενικὰ καὶ καθόλου πράγματα.

Ὁμηγουρικός ἐστι κατὰ φύσιν ὁ ἄνθρωπος, ἡγουν κατὰ φύσιν φεύγει τὸν ἐρημικὸν καὶ μεμονωμένον βίον, καὶ ζητεῖ ἐπιπόνως τὴν τῶν ὁμοφυῶν ἀνθρώπων συγκατοίκησιν· ἐκ τούτου βλέπομεν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ὁ πρῶτος υἱὸς τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, τουτέστιν ὁ Κάϊν, ὡκοδόμησε πόλιν· «Καὶ ἦν, » λέγει ἡ θεία γραφὴ περὶ τοῦ Κάϊν, οἰκοδομῶν πόλιν, καὶ ἐπωνόμασε τὴν πόλιν » ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἐνώχ. » Ἰδίωμα τοῦτό ἐστι πολλὰ ὠφέλιμον εἰς τοὺς ἀνθρώπους· διότι, ὅσοι ὁμοῦ συγκατοκοῦσι καὶ συμπολιτεύονται, ὑπ' ἀλλήλων βοηθούμενοι, ἀπολαμβάνουσι πᾶσαν ἀσφάλειαν καὶ ἄνεσιν. Ποῖον δὲ ἐστὶ τὸ συστατικὸν τῶν πόλεων; οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ ἡ ἀρετὴ, ἐξόχως δὲ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ δικαιοσύνη τόσον ἀναγκαῖαί εἰσι διὰ τὴν διατήρησιν τῶν ὁμηγύρεων, ὥστε, ἐὰν αὐταὶ λείψωσι, σκορπίζονται οἱ ἄνθρωποι, καὶ χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἐπομένως ἐρημοῦται πᾶσα πόλις, καὶ τόπος, καὶ χώρα· διότι, ὅταν οἱ συναθροισθέντες ἄνθρωποι ἐχθρεύωνται, καὶ ἐπιβουλεύωνται,

καὶ πολεμῶσι, καὶ ἀδικῶσιν ἀλλήλους, πῶς δύνανται τότε συγκατοικεῖν καὶ συμπολιτεύεσθαι; ἢ ποῖαν τότε ἀσφάλειαν καὶ ἄνεσιν ἔχουσιν ἐκ τῆς τοιαύτης συγκατοικήσεως; τῆς δὲ ἀληθινῆς ἀρετῆς οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ βάσις, τὸ θεμέλιον, ἡ ἀρχή, ἡ πηγὴ, ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ ὁδηγός, εἰμὴ ἡ εὐσέβεια. Μάτην καυχᾶται ὁ ἀσεβής, λέγων, ὅτι οὐχ ἁμαρτάνει, ἀλλ' ἐργάζεται τὴν ἀρετὴν διὰ φιλοτιμίαν καὶ τὸν ἔπαινον τοῦ κόσμου· μάτην λέγει, ὅτι οὐχ ἁμαρτάνει, ἀλλὰ πράττει τὴν ἀρετὴν, φοβούμενος τὴν τιμωρίαν τῶν κοσμικῶν νόμων· διότι ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων αὐτοῦ καθεὶς βλέπει, ὅτι αὐτὸς κρυφίως, ὅταν οὐδεὶς αὐτὸν βλέπῃ, καὶ ἐπομένως ἡ κατηγορία λείπη, καὶ ὁ φόβος παύῃ, τότε αὐτὸς ἐκπλιγροῖ πάσας τὰς πονηράς αὐτοῦ ἐπιθυμίας· ὅταν δὲ λάβῃ τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, τότε ποιεῖ κακὰ φοβερά καὶ ἀνήκουσα· μόνη ἡ εὐσέβεια διδάσκουσα, ὅτι ὁ θεὸς ἐστὶ πανταχοῦ παρὼν, καὶ βλέπει τὰ πάντα, καὶ ἐτάζει καρδίας καὶ νεφροὺς, καὶ κρίνει, καὶ παιδεύει τοὺς ἁμαρτάνοντας, χαλιναγωγεῖ τὰς ὁρμὰς τῶν βλαβερῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ ἐμποδίζει τὸν ἄνθρωπον οὐ μόνον ἀπὸ τῆς φανεράς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πάσης κρυπτῆς ἁμαρτίας· μόνη ἡ εὐσέβεια προτρέπει τὸν ἄνθρωπον, εἰς ὁποῖαν τάξιν καὶ κατάστασιν εὐρίσκηται, πρὸς τὴν κατόρθωσιν τῆς ἀρετῆς, ἐπειδὴ αὐτὴ μόνη διδάσκει, τίς ἐστὶν ἡ ἀληθὴς ἀρετὴ, καὶ ὑπόσχεται δι' αὐτὴν ἀνταπόδομα οὐχὶ τὸ κενὸν καὶ πρόσκαιρον τῶν ἀνθρώπων δο-

ξάριον, ἀλλὰ τὴν ἀθάνατον καὶ αἰώνιον τοῦ θεοῦ δόξαν καὶ μακαριότητα. Εὐλόγως οὖν συμπεραίνομεν, ὅτι ἡ εὐσεβεία ἡ διδάσκαλος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ πάσης ἄλλης ἀρετῆς συνάπτει τοὺς ἀνθρώπους, καὶ στηρίζει τὰς πόλεις, καὶ διαφυλάττει τὰς τούτων ὁμηγύρεις, καὶ φέρει πᾶσαν ὠφέλειαν, καὶ ἄνεσιν, καὶ εὐτυχίαν.

Ἀλλὰ, λέγεις, πῶς διεσώθησαν, καὶ ἄχρι τῆς σήμερον σώζονται τόσαι πόλεις καὶ βασιλεῖαι χωρὶς τῆς εὐσεβείας; Τί ἄλλο ἦσαν οἱ εἰδωολάτραι, εἰμὴ ἄσεβεῖς καὶ ἄθεοι; καὶ ὅμως αὐτοὶ εἶχον καὶ πόλεις ἐπισήμους, καὶ βασιλείας κραταιάς. Οἱ εἰδωολάτραι οὐκ ἦσαν ἄσεβεῖς, διότι καὶ εἶχον σεβάσματα, καὶ ἐσέβοντο αὐτὰ, ἦσαν δὲ δυσεβεῖς, ἐπειδὴ ἐσέβοντο τὰ κτίσματα, καὶ οὐχὶ τὸν κτίστην· οἱ εἰδωολάτραι οὐκ ἦσαν ἄθεοι, ἀλλὰ πολῦθεοι, ἐπίστευον δηλαδὴ, ὅτι εἰσὶ πολλοὶ θεοί, καὶ οὐχὶ εἷς· αὐτοὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐσέβοντο θεόν, μὴ γνωριζόμενον ὑπ' αὐτῶν· ὅθεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἶπε περὶ αὐτῶν, ὅτι

Πρὸς 17. κατὰ τοῦτο ἦσαν εὐσεβεῖς. « Διερχόμενος
23. » γὰρ, ἔλεγεν αὐτὸς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους,
» τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὔρον καὶ βωμόν,
» ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο· ἀγνώστῳ θεῷ· ὃν οὖν
» ἀγνοοῦντες, εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ κα-
» ταγγέλλω ὑμῖν ». Αὐτοὶ μὴ διδαχθέντες,
τίς ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς θεός, ἐλάτρευον τοῖς
κτίσμασι, νομίζοντες, ὅτι αὐτὰ εἰσιν ὁ
ἀληθινὸς θεός, καὶ πιστεύοντες, ὅτι αὐτὰ
ἔχουσι τὰς δυνάμεις καὶ τοὺς χαρακτῆρας
τῆς θεότητος· καὶ δὲ ἦσαν μεταξύ αὐτῶν

καὶ τινες πολλὰ ὀλίγοι ἄθεοι, καθὼς οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἐπικούρου, αὐτοὶ ὅμως οὐδὲ βασιλείαν εἶχον, οὐδὲ πόλεις ἐξουσίαζον, οὐδὲ λαοὺς διεύθυνον, πάντες δὲ οἱ λοιποὶ οὐ μόνον εἶχον θεοὺς καὶ βωμοὺς, ἀλλὰ καὶ ἐπίστευον, ὅτι ἐστὶ μέλλουσα ζωὴ, καὶ κρίσις, καὶ ἀνταπόδοσις τῶν καλῶν καὶ τῶν κακῶν ἔργων· μαρτυροῦσι τοῦτο ὁ Μίνως, καὶ ὁ Πλούτων, καὶ αἱ νῆσοι τῶν Μακάρων, καὶ ἡ Ἀχερουσία λίμνη, καὶ ὁ Πυριφλεγέθων, καὶ ὁ Κέρβερος, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν Ἑλλήνων μυθολογήματα. Καὶ δὲ ταῦτα μῦθοι ἦσαν καὶ πλάσματα, ἐπειδὴ ὅμως ἐπίστευον, ὅτι ἀληθὴ εἰσιν, ἐπληττον τὴν τούτων συνείδησιν, καὶ ἐνεπόδιζον ὅπωςδὴποτε ἀπὸ τῶν κακῶν, τῶν φθειρόντων τὴν κοινότητα, καὶ διεύθυνον αὐτοὺς πρὸς τὴν ἐργασίαν τῶν ἔργων, τῶν διαφυλαττόντων τοὺς δεσμοὺς τῶν ἀνθρωπίνων ὁμηγύρεων.

Βασιλεία δὲ, ἡ πόλις, ἡ ἐπικράτεια ἀνθρώπων κατὰ πάντα ἀσεβῶν καὶ ἀθέων, οὐδὲ ἐφάνη, οὐδὲ ἠκούσθη, οὐδὲ ἰσορήθη, ἀλλ' οὐδὲ δύναται ποτε εὐδοθεῖναι· διότι, διὰ τὴν στερέωσιν καὶ αὐξήσιν τῶν βασιλειῶν καὶ πόλεων, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ὁμηγύρεων, ἀναγκαία ἐστὶν ἡ μεταξύ ἀλλήλων ἀγάπη καὶ δικαιοσύνη, τὸ ἀξιοπίστον τοῦ λόγου, ἡ ἐκπλήρωσις τῆς ὑποσχέσεως, ἡ βεβαίωσις τοῦ ὅρκου. Ὁ ἀσεβὴς καὶ ἄπιστος φίλαυτος, μᾶλλον δὲ, φιλαυτίας ἀπόχρηματων, οὐδένα ἴσως ἑαυτὸν ἀγαπᾷ, οὐδένα ὡς ἑαυτὸν δικαιοῖ· οὐδὲ ὁ λόγος αὐτοῦ ἔχει πιστωσύνην, οὐδὲ ὑπόσχεσις, κύρος, οὐδὲ ὁ

ὄρκος, βεβαιότητα. Τίς δύναται ἢ πιεῦσαι εἰς ὅσα λέγει, ἢ ἐλπίσαι εἰς ὅσα ὑπόσχεται, ἢ πληροφορηθῆναι περὶ ὧν ὁμνύει, ὅταν πάντες γινώσκωσιν, ὅτι μὴ ἔχων θεοῦ φόβον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐδὲ τὸν τοῦ θεοῦ νόμου ἐσωτερικὸν χαλινόν, κατακρατοῦντα τὰς ὁρμὰς τῶν ἀκαθέκτων αὐτοῦ παθῶν, πᾶσαν δολιότητα καὶ ἐπιβουλήν καὶ βλάβην ποιεῖ, ὅταν λείψωσι τὰ ἔξωθεν ἐμπόδια, τουτέστιν, ὅταν δυνηθῇ ἐκπληρῶσαι κρυφίως τὰς πονηρὰς αὐτοῦ ἐπιθυμίας;

Ἀλλ' ἰδοὺ, λέγεις, ἡ ὁμήγουρις τῶν νεοκρυχθέντων ἀσεβῶν καὶ ἀθέων εὐδοῦται. Ποία ἡ δυσυχесτάτη αὐτῶν εὐδόσις, ἡ διήγησις τῆς ἀθλιωτάτης κατασάσεως τῶν πόλεων, καὶ τῆς ὅλης ἐπικρατείας αὐτῶν;

οὐκ ἔστιν ἔργον τούτου τοῦ λόγου, ἀλλὰ σύγγραμμα ὁλόκληρον ἱστορικῶν, ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν, τραγωδοποιῶν ἀνθρώπων· ἀλλ' ὁμως, ἀποκρίνεσαι, εὐτυχοῦσι, φοβεροὶ τοῖς πᾶσι φαινόμενοι, καὶ ἔθνη ὑποτάσσοντες, καὶ χρημάτων σωροὺς κερδαίνοντες, καὶ τοῦ κράτους αὐτῶν τὰ ὅρια ἐκτείνοντες. Ποία εὐτυχία ἐν τῇ ἀδικίᾳ, καὶ δυναστείᾳ, καὶ κλοπῇ, καὶ ἀρπαγῇ, καὶ δολιότητι, καὶ ὑποκρίσει, καὶ ψεύδει, καὶ ἀτιμίᾳ; περιμένετε ἰδεῖν τὸ τέλος, καὶ ἄκουε, καὶ πίστευε εἰς τοῦ θεοῦ προφήτου τὸν λόγον· « Εἶδον, » τὸν ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον, καὶ ἐπαιρόμενον » ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου, καὶ παρῆλθον, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν, καὶ ἐζήτησα αὐτόν, » καὶ οὐχ εὗρέθη ὁ τόπος αὐτοῦ ».

Ψαλ. 36
35. 36.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΠΡΟΣ

ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗ ΤΡΙΤΗ ΚΥΡΙΑΚῃ
ΤΟΥ ΤΕΛΩΝΟΥ ΚΑΙ ΦΑΡΙΣΑΙΟΥ.

Τὴν μὲν πρώτην πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολὴν ἀπὸ Λαοδικείας ἔγραψεν ὁ Παῦλος, τὴν δὲ δευτέραν ἀπὸ Ῥώμης, δέσμιος ἐκεῖ εὐρισκόμενος. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς πρώτης ἔγραψεν, ὅτι ἐλπίζει ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν μετ' ὀλίγον· « Ταῦτά σοι γράφω, ἐλπίζων ἐλθεῖν πρὸς » σε ταχέως »· οὐκ ἠδυνήθη δὲ ἐκπληρῶσαι

τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ, ἐπειδὴ ὁ Νέρων ἐκράτει αὐτὸν ἀλύτῃσι δεδεμένον, διὰ τοῦτο ἔγραψε καὶ δευτέραν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν, ἵνα δι' αὐτῆς ἀναγγείλῃ, ὅσα οὐκ ἠδυνήθη εἰπεῖν αὐτῷ ἀπὸ σόματος. Περιέχει δὲ ἡ ἐπιστολὴ νουθεσίας, παραγγελίας, διδάγματα πολλὰ ἀρμόδια καὶ ἀναγκαῖα εἰς πάντας τοὺς

2. Τιμ. 1. 8. δευτέραν ἀπὸ Ῥώμης, δέσμιος ἐκεῖ εὐρισκόμενος.

1. Τιμ. 3. 14. « Ταῦτά σοι γράφω, ἐλπίζων ἐλθεῖν πρὸς » σε ταχέως »· οὐκ ἠδυνήθη δὲ ἐκπληρῶσαι

πιστοὺς, ἐξόχως δὲ εἰς τοὺς προεστῶτας καὶ ποιμένας τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· διὰ δὲ τοῦ σήμερον ἀναγνωσθέντος μέρους ταύτης τῆς ἐπιστολῆς πρῶτον μὲν ἀνακηρύττει ὁ Παῦλος τὸν Τιμόθεον ἀκούουσαν τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ, ἀναφέρον ἀπὸ τὰς κατ' ὄνομα· δεύτερον δὲ δηλοποιεῖ, ὅτι πάντες, ὅσοι πολιτεύονται κατὰ τοὺς νόμους τῆς εὐσεβοῦς πίστεως, μέλλουσιν ὑπομεῖναι διωγμοὺς ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων, οἱ δὲ πονηροὶ καὶ ἀπατεῶνες ἄνθρωποι μέλλουσι προκόπτειν ἐπὶ τὰ πονηρὰ αὐτῶν ἔργα· τρίτον δὲ διδάσκει, ὅτι ἡ μάθησις τῶν θείων γραφῶν δύναται ὁδηγεῖν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν δρόμον τῆς σωτηρίας. Τὸ πρῶτον ἐνστάζει εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν τῆς ἀρετῆς τὸν ἔρωτα· τὸ δεύτερον προετοιμάζει πρὸς τὴν ὑπομονῆς κατόρθωμα· τὸ τρίτον διεγείρει τὸν πόθον τῆς τῶν θείων γραφῶν μελέτης. Ἀκούσατε, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, μετὰ εὐλαβείας τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἀναγνωσθέντων ἀποστολικῶν λόγων, ἵνα καταξιωθῆτε τῇ δυνάμει τῆς θείας χάριτος τῶν τριῶν μεγάλων χαρισμάτων.

2. Τιμ. 3.
10.

Τέκνον Τιμόθεε, παρηκολούθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθήμασιν, οἷά μοι ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίᾳ, ἐν Λύστροις· οἷους διωγμοὺς ὑπήνε-

γκα, καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ Κύριος.

Τινὲς ἐκλαμβάνοντες τὴν κατὰ τὸ γράμμα σημασίαν τοῦ ῥήματος, παρακολουθῶ, παραφράζουσι τὰ προκείμενα λόγια οὕτω· σὺ, ὦ Τιμόθεε, ἀκολουθῶν μοι πανταχοῦ, εἶδες, καὶ ἐγνώρισες τὴν διδασκαλίαν μου, τὸ πολίτευμά μου, τὸν σκοπὸν μου, τὴν πίστιν μου, τὴν μακροθυμίαν μου, τὴν ἀγάπην μου, τὴν ὑπομονήν μου· εἶδες, καὶ ἐγνώρισες τοὺς διωγμοὺς καὶ τὰ παθήματα, ὅσα μοι συνέβησαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, εἰς τὸ Ἰκόνιον, εἰς τὴν Λύστραν· εἶδες δὲ, ὅτι ἐκ πάντων διεφύλαξέ με ὁ Κύριος. Ἐὰν δὲ ἐκλάβῃς τὸ, παρακολουθῶ, μεταφορικῶς ἀντὶ τοῦ, μιμοῦμαι, τὸ νόημα τοῦ λόγου ἐστὶ τοῦτο· σὺ, ὦ Τιμόθεε, οὐχ ὥς οἱ ἄνθρωποι, οἱ « Κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, καὶ ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν », ἀλλ' ὥς νουνεχῆς καὶ πιστὸς μαθητῆς, ἐμὴς τὸ ἄδολον τῆς ἐμῆς διδασκαλίας, τὸ κατὰ Χριστὸν πολίτευμά μου, τὸν ὀρθὸν σκοπὸν μου, τὴν εἰς Χριστὸν σταθερὰν πίστιν μου, τὴν πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας μακροθυμίαν μου, τὴν πρὸς πάντας ἀγάπην μου, τὴν ὑπομονήν μου εἰς τοὺς διωγμοὺς, τοὺς συμβάντας μοι εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ εἰς τὸ Ἰκόνιον, καὶ εἰς τὴν Λύστραν. Ταῦτα δὲ σημαίνουσιν, ὅτι ὁ Τιμόθεος ἐγένετο φύλαξ ἀκριβὴς τῶν θείων δογμάτων, εἶχε πολίτευμα θεάρεστον, σκοπὸν ἅγιον, ἦν δὲ καὶ πιστὸς, μακρόθυμος, φιλόσοργος, ὑπομονητικὸς, συγκοινωνὸς τῶν διωγμῶν τοῦ Παύλου· μόνους δὲ τοὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ,

ὁρ. Χρυσ.
Οἰκουμ.
Θεοφύλ.

Αὐτ.

καὶ Ἰκόνιω, καὶ Λύστροις διωγμοὺς ἀνέφερον, ἐπειδὴ τούτους ἤκουσε μόνον ὁ Τιμόθεος, καθότι, ὅτε ἐκεῖ ἐδιώκετο ὁ Παῦλος, τότε αὐτὸς ἦν μὲν μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, πλὴν οὐκ ἠκολούθει τῷ Παύλῳ, τῶν δὲ ἄλλων διωγμῶν αὐτόπτης ἦν καὶ συγχωννός, ὡς ἀκολουθῶν αὐτῷ· καὶ εἰς μὲν τὴν κατὰ τὴν Πισιδίαν Ἀντιόχειαν οἱ Ἰουδαῖοι διωγμὸν ἐγείραντες κατὰ τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Βαρνάβα, « Ἐξέβαλον αὐτοὺς » ἐκ τῶν ὁρίων αὐτῶν »· εἰς δὲ τὸ Ἰκόνιον ἐθνικοί τε καὶ Ἰουδαῖοι « Σὺν τοῖς ἄρχουσιν » αὐτῶν » ὕβρισαν καὶ ἐλιθοβόλησαν αὐτούς· εἰς δὲ τὴν Λύστραν οἱ ὄχλοι « Διθάσαντες τὸν Παῦλον, ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως », νομίσαντες, ὅτι ἀπέθανεν. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τῶν ἐξῆς λόγων διδάσκει, ὅτι πάντες οἱ εὐσεβεῖς διωχθήσονται, ἀπαλλάττων τοῦ φόβου, προκαταγγέλλει τὴν παρηγορίαν, λέγων· « Καὶ ἐκ πάντων με » ἐβόρυστο ὁ Κύριος ». Μὴ φοβεῖσθε, λέγει, διωγμοὺς ἀκούοντες, διότι, καὶ πολλοὺς ἐγὼ ὑπέμεινα, ἐκ πάντων ὁμῶς ἐλύτρωσε καὶ διεφύλαξέ με ὁ Κύριος.

2. Τιμ. 3. 12. Καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, διωχθήσονται.

Λουκ. 21. 12. Προφητικός ἐστὶν ὁ λόγος οὗτος, μᾶλλον δὲ, προφητεία αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις εἶπε· « Πρὸ δὲ τούτων ἀπάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ » διώξουσιν, παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς

» καὶ φυλακὰς, ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ » ἡγεμόνας, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου »· ἐβεβαίωσε δὲ τὴν προφητείαν καὶ διὰ παραδείγματος, εἰπὼν· « Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ » ὑμᾶς διώξουσιν ». Βλέπομεν δὲ τὴν ἐκπλήρωσιν ταύτης τῆς προφητείας, ἀναγινώσκοντες εἰς τὰς ἱστορίας τοὺς διωγμοὺς πάντων τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν μαρτύρων, καὶ τῶν ἁγίων ὁμολογητῶν· ἕνα δὲ καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν εἶχεν ὁ δεσπότης Χριστὸς καὶ ὁ θεὸς αὐτοῦ ἀπόστολος, ὅτε ἐξεφώνησαν ταύτην τὴν πρόρρησιν· σκοπὸν εἶχον δηλαδὴ προετοιμάσαι τοὺς πιστοὺς πρὸς ὑποδοχὴν παντὸς κινδύνου καὶ κακώσεως διὰ τὴν ἀγάπην τῆς εὐσεβείας· πρὸς περισσοτέραν ὁμῶς τῶν πιστῶν ὠφέλειαν προσέθηκεν ὁ θεὸς ἀπόστολος καὶ τὰ ἐξῆς.

Πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες 2. Τιμ. 3. 18. προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι.

Οἱ πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ οἱ γόητες, ἡγουν οἱ ἀπατεῶνες καὶ κόλακες « Προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον », τουτέστιν αὐξήσουσι καὶ πολυπλασιάσουσι τὰς ἐαυτῶν ἀμαρτίας. Τίνι δὲ τρόπῳ οὗτοι προκόψουσιν; πλανώμενοι μὲν αὐτοὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων παθῶν, πλανῶντες δὲ τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων « Διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας », ὅπερ ἐστὶ διὰ τῆς κολακείας καὶ τῶν ἐπαίνων. Τοιοῦτοι δὲ πονηροὶ καὶ γόητες ἦσαν οἱ ψευδαπόστολοι, οἱ Σιμωνιανοί, οἱ Βασιλειδιανοί, οἱ Νικολαῖται, οἱ Κοριν-

Ιωάν. 15. 20.

2. Τιμ. 3. 18.

Ρωμ. 16. 13.

θιανοὶ, οἱ Μανιχαῖοι, οἱ Ἀρειανοὶ, καὶ πάντες οἱ λοιποὶ αἵρετικοί, οἵτινες ὑπὸ τῶν ἰδίων παθῶν πλανώμενοι, διὰ τῆς χρησολογίας καὶ εὐλογίας, καὶ δι' ἄλλων παντοίων τρόπων πλανῶντες καὶ διαφθείροντες τοὺς πιστοὺς, προέκοπτον ἐπὶ τὸ κακόν, πολυπλασιάζοντες τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν κατὰ ἀναλογίαν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πιστῶν, τῶν ὑπ' αὐτῶν ὑποσκελιζομένων καὶ φθειρομένων.

2. Τιμ. 3. 14. Σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες, καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν, διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Παραγγέλλει εἰς τὸν Τιμόθεον, ἵνα διαμένη στερεὸς καὶ ἀκλόνητος ἐν οἷς ἔμαθε καὶ ἐπιστώθῃ, ἡγουν εἰς τὰ δόγματα τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ εἰς τὰς εὐαγγελικὰς νομοθεσίας, ὅσας ἐδιδάχθη, καὶ ἔμαθε, καὶ ἐπληροφορήθη. Ἐχεις δὲ, λέγει, ὦ Τιμόθεε, δύω τινὰ, στηρίζοντά σε πρὸς ταύτην τὴν σωτηριώδη διαμονήν, τὴν ἀγιωσύνην δηλονότι τοῦ διδασκάλου σου. « Εἰδὼς παρὰ τίνος » ἔμαθες », καὶ τὴν γνῶσιν τῆς θείας γραφῆς. « Καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα » οἶδας ». Ταῦτα δὲ ἀληθῶς ἀρκετὰ ἦσαν πρὸς τὴν παραγγελλομένην στερέωσιν τοῦ Τιμοθέου· διότι αὐτὸς, ὡς μαθητῆς καὶ

ἀκόλουθος τοῦ Παύλου, εἶδε πάντας τοὺς ὑπὲρ ἄνθρωπον ἀγῶνας αὐτοῦ, τὰ μεγάλα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ κατορθώματα, τὰ δι' αὐτοῦ γινόμενα θαύματα, τὰ ἐν αὐτῷ χαρίσματα τοῦ παναγίου πνεύματος. Γινώσκων οὖν, ὅτι ὑπὸ τοιοῦτου διδασκάλου ἐδιδάχθη, ἀναγκαίως ἐστηρίζετο ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν μαθημάτων, ὧν παρ' αὐτοῦ ἔμαθεν ὁμοίως, ἐπειδὴ αὐτὸς ἀπ' αὐτῆς τῆς βρεφώδους ἡλικίας αὐτοῦ ἐδιδάχθη ὑπὸ τῆς μάμμης καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ τὰ ἱερὰ γράμματα, ἡγουν τὰ τῆς παλαιᾶς διαθήκης· αὐτὰ καλῶς νοούμενα ἐστηρίζον αὐτὸν εἰς ὅσα παρὰ τοῦ Παύλου ἔμαθε. Σημειῶσαι δὲ πρῶτον τὴν ταπεινοφροσύνην τοῦ Παύλου· οὐκ εἶπεν, εἰδὼς ὅτι παρ' ἐμοῦ τοῦ οὐρανοκλήτου καὶ θεοφωτίστου καὶ ἀποστόλου ἔμαθες, ἀλλ' εἶπε μόνον, « Εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες· δεύτερον δὲ, ὅτι ἡ παλαιὰ διαθήκη ὁδηγεῖ πρὸς σωτηρίαν διὰ τῆς ἐν Χριστῷ πίστεως, χωρὶς δὲ αὐτῆς μένουσι κεκαλυμμένα τὰ ἐν αὐτῇ νοήματα, ὡς ἀλαχοῦ ἐβεβαίωσεν ὁ αὐτὸς Παῦλος, εἰπών. « Ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον τὸ αὐτὸ κάλυμμα » ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης » μένει, μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται· ἀλλ' ἕως σήμερον, ἡνίκα ἀναγινώσκεται Μωσῆς, κάλυμμα » ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν καίται· ἡνίκα δ' » ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς Κύριον, περιαιρεῖται τὸ » κάλυμμα. »

2. Τιμ. 1. 5.

2. Κορ. 3. 14, 15, 16.

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΠΡΟΣ

ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,
ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗ ΤΡΙΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ
ΤΟΥ ΤΕΛΩΝΟΥ ΚΑΙ ΦΑΡΙΣΑΙΟΥ.

ΜΕΓΑΛΗΝ δειλίαν προξενούσιν εἰς τὴν καρδίαν παντὸς εὐσεβοῦς ἀνθρώπου τὰ σήμερον ἀναγνωσθέντα λόγια τοῦ θεορρήμονος ἀποστόλου Παύλου· τίς ἀκούων διωγμούς, οὐ δειλιάζει; τίς οὐ φοβεῖται, ὅταν ἀκούῃ, ὅτι πάντες, ὅσοι πολιτεύονται κατὰ τοὺς νόμους τῆς πίστεως, περιμένουσι διωγμούς καὶ παθήματα; Καὶ ὅμως ὁ οὐρανόφρων ἄνθρωπος οὐδόλως συνεστάλη, ἀλλ' ἀνυποστόλως ἐ-
 2. Τιμ. 3. κήρυξε, λέγων· « Καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες
 12. » εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, διωχθή-
 » σονται. » Ἀλλ', ὦ ἐπουράνιε ἄνθρωπε, σὺ μὲν, ἵνα ἐπιστρέψῃς πάντας πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, τρέχεις ἀόκνως εἰς πάντα τόπον, καὶ ἐπιχειρεῖς πάντα τρόπον, ἵνα ἐλκύσῃς πάντας πρὸς τὴν εὐσέβειαν.

1. Κορ. 9. γίνεσαι « Τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα
 20. 21. » Ἰουδαίους κερδήσῃς· τοῖς ὑπὸ νόμον ὡς
 22. » ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσῃς·
 » τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, ἵνα κερδήσῃς ἀ-
 » νόμους· τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα
 » τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσῃς· τοῖς πᾶσι γίνεσαι
 » τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσῃς »·
 ἔπειτα κηρύττεις μεγαλοφώνως, ὅτι πάντες, ὅσοι θέλουσι ζῆν εὐσεβῶς, ὑπόκεινται εἰς

διωγμούς, τουτέστιν εἰς κινδύνους, καὶ καταδρομάς, καὶ θανάτους; Οὗτός ἐστιν ὁ τρόπος, δι' οὗ ἐλπίζεις ὑποτάξαι τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν; Ταῦτα τὰ λόγιά σου οὐκ ἐφέλκουσιν ἐπὶ τὴν πίστιν, ἀλλ' ἀπωθοῦσιν ἀπὸ τῆς πίστεως· οὐκ ἐγείρουσι πόθον ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας, ἀλλὰ γεννῶσιν ἀποστροφὴν ἀπ' αὐτῆς καὶ μῖσος. Ἡ σκέψις, ἀδελφοί, καὶ ἡ ἐξέτασις τούτων τῶν ἀποστολικῶν λόγων ἀνοίγει τοὺς ὀφθαλμούς τῆς διανοίας τῶν ἀνθρώπων πρὸς κατανόησιν τῆς ἀληθείας καὶ δυνάμεως τῆς εὐσεβοῦς ἡμῶν πίστεως.

Ἐὰν ἐξετάσωμεν τὰ ἀπ' ἀρχῆς κόσμου, καὶ τὰ μετὰ ταῦτα παραδείγματα, βλέπομεν τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας τῶν προκειμένων ἀποστολικῶν λόγων. Ὁ δίκαιος Ἀβελ φονεύεται ὑπὸ τοῦ φθονεροῦ Κάϊν· τὸν ἄπλαστον Ἰακώβ κατατρέχει ὁ ἄγροικος Ἡσαῦ· τὸν σώφρονα Ἰωσήφ οἱ μὲν φθονεροὶ ἀδελφοὶ ἐμβάλλουσιν εἰς τὸν θανατηφόρον λάκκον, ἔπειτα πωλοῦσιν αὐτὸν εἰς τοὺς Ἰσμαηλίτας, ὁ δὲ ἀλλόφυλος Πετεφρὴ ἀγοράζει αὐτὸν, ἵνα ὑπηρετῇ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ὡς δοῦλος ἀργυρώνητος, ἡ δὲ

ἀσελγῆς Αἰγυπτία συκοφαντεῖ αὐτόν, καὶ κατακλείει εἰς τὴν φυλακὴν μετὰ τῶν καταδίκων· τὸν Δαβὶδ, τὸν ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν τοῦ θεοῦ, καταδιώκει ἕως θανάτου ὁ φθονερώτατος Σαούλ· τὸν μὲν μεγαλοφρονότατον Ἡσαΐαν πρίζουσιν ἐν ξυλίνῳ πρίονι, τὸν δὲ θρηνῶδὸν Ἰερεμίαν βάλλουσιν ἐν λάκκῳ βορβορώδει οἱ ἄνομοι· τὸν Μιχαΐαν, τὸν προφήτην τῆς ἀληθείας, οἱ μὲν ψευδοπροφήται ῥαπίζουσιν, ὁ δὲ παράνομος βασιλεὺς φυλακίζει· τὸν μεγάλωνυμον Ἡλίαν κατατρέχει ἡ πονηρὰ Ἰεζάβελ, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ζητοῦσα· τὸν μὲν προφήτην Δανιὴλ κλείουσιν εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, τοὺς δὲ ἁγίους τρεῖς παῖδας ῥίπτουσιν εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός οἱ ἀσεβεῖς Βαβυλώνιοι. Τίς δὲ δύναται διηγηθῆναι, πόσους διωγμοὺς, καὶ πόσα παθήματα ἐσώρευsen ὁ διάβολος κατὰ τοῦ ἀμέμπτου καὶ δικαίου Ἰωβ;

Ἐὰν ἀνοίξωμεν τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, μαυθάνομεν τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν. Οταν ὁ ὑπὲρ ἡμῶν σαρκωθεὶς θεὸς λόγος ἀπέστειλε τοὺς μαθητάς αὐτοῦ πρὸς τὸ κήρυγμα τῆς πίστεως, τότε εἶπε πρὸς αὐτούς· « Ἰδοὺ » ἐγὼ ἀποσέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων ». Ἀκούεις, ὅποιαν κατάστασιν προορίζει εἰς τοὺς κήρυκας τῆς εὐσεβείας; ὅποιαν ἔχουσι τὰ πρόβατα, ἐν μέσῳ τῶν λύκων εὐρισκόμενα· ἔπειτα σαφηνίζει εἰδικώτερον τὰ τῆς καταστάσεως αὐτῶν, λέγων· « Παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέ- » δρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν » μαστιγώσουσιν ὑμᾶς ». ἵνα δὲ μὴ νομί-

σωσιν, ὅτι εἰς τὰς τοιαύτας ἐλεεινὰς περιστάσεις ἔχωσι τῶν συγγενῶν τὴν καταφυγὴν καὶ βοήθειαν, προεφανέρωσε καὶ τοῦτο· « Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελ- » φόν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον· καὶ ἀ- » πανασήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανα- » τώσουσιν αὐτούς ». ἐπεσφράγισε δὲ ταύτας τὰς θείας αὐτοῦ προρρήσεις, προειπὼν πρὸς αὐτούς, ὅτι, ἐπειδὴ μέλλουσι κηρύττειν τὸ ὄνομα αὐτοῦ, πάντες οἱ ἄνθρωποι γενικῶς ἔσονται ἐχθροὶ αὐτῶν καὶ πολέμιοι· « Καὶ » ἔσεσθε, εἶπε, μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ » τὸ ὄνομά μου ». Ἐκ τούτων βλέπομεν φανερά, ὅτι ὁ λόγος τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἐστὶ τεθεμελιωμένος ἐπὶ τὰ ἀπ' ἀρχῆς τοῦ κόσμου παραδείγματα, καὶ ἀπ' αὐτὰς τὰς προρρήσεις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τελειωτοῦ τῆς πίστεως.

Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἐφανέρωσεν ὁ Κύριος καὶ τὸ, τίνες εἰσὶν οἱ μισοῦντες τοὺς κήρυκας τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ, διὰ ποῖον λόγον μισοῦσιν αὐτούς· « Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, » εἶπεν, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι δὲ » ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελε- » ξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο » μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος ». Ἀκούεις, τίνες εἰσὶν οἱ μισοῦντες τοὺς φιλοθεοὺς ἄνδρας; ὁ κόσμος· « Διὰ τοῦτο, λέγει, μισεῖ ὑμᾶς ὁ » κόσμος », κόσμον ὀνομάσας τοὺς ἀφιερωμένους εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς κοσμικῆς ματαιότητος, καὶ μηδὲν περὶ θεοῦ μελετῶν-τας· τοὺς προσηλωμένους εἰς τὰς ἡδονὰς τοῦ κόσμου, καὶ μηδὲν περὶ τῆς ψυχῆς αὐτῶν φροντίζοντας· τοὺς ἐκδεδομένους εἰς

τὴν ἐν τῷ κόσμῳ κακίαν, καὶ μηδὲν συλλογιζομένους τὸ φοβερόν κριτήριον καὶ τὴν ἀθλίαν ἀνταπόδοσιν· ἐνὶ λόγῳ, κόσμον ὠνόμασε τοὺς ἀσεβεῖς καὶ πονηροὺς καὶ διστραμμένους ἀνθρώπους. Ὁ δὲ λόγος τοῦ μίσους ἐστὶν ἡ ἀνομοιότης τῶν φρονημάτων, τῶν λόγων, τῶν ἔργων. « Ὅτι δὲ »

» ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστὲ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελε-
» ξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο
Σοφ. 2.10. » μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. Καταδυναστεύσω-
» μεν, λέγει ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος, πένητα
» δίκαιον, μὴ φεισώμεθα χήρας, μηδὲ πρε-
» σβύτου ἐντραπῶμεν πολιᾶς πολυχρονίου.

Ἡσ. 1. 17. » Μάθετε καλὸν ποιεῖν, λέγει ὁ ἀγαθὸς ἄν-
»θρωπος, ἐκζητήσατε κρίσιν, ῥύσασθε ἀ-
»δικούμενον, κρίνατε ὀρφανῷ, καὶ δικαιο-
»σατε χήραν. » Οἱ πονηροὶ καὶ διστραμ-
»μένοι πράττουσι πᾶν εἶδος κακίας, οἱ ἀγα-
»θοι καὶ δίκαιοι κατορθοῦσι πᾶσαν ἀρετήν·
ἡ ἀρετὴ ἐστὶ φῶς ἀσβεστον καὶ δόξα μηδέ-
ποτε μαραινόμενη· τοῦτο τὸ φῶς καὶ τὴν
δόξαν μὴ ὑποφέροντες βλέπειν οἱ πονηροὶ
καὶ σκοτεινοὶ ἄνθρωποι, ἐξεγείρονται κατὰ
τῶν δικαίων, καὶ καταδιώκουσιν αὐτοὺς,
ἵνα σβέσωσι τὸ φῶς, καὶ ἐξαλείψωσι τὴν
δόξαν, καὶ καταπαύσωσι τῆς συνειδήσεως

αὐτῶν τοὺς ἐλέγχους. « Ἐνεδρεύσωμεν,
Σοφ. 2.12. » λέγουσι, τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος
14. 15. » ἡμῖν ἐστὶ, καὶ ἐναντιοῦται τοῖς ἔργοις
» ἡμῶν, καὶ ὀνειδίζει ἡμῖν ἁμαρτήματα
» νόμου, καὶ ἐπιφημίζει ἡμῖν ἁμαρτήματα
» παιδείας ἡμῶν· ἐγένετο ἡμῖν εἰς ἔλεγχον
» ἐννοιῶν ἡμῶν· βαρὺς ἐστὶν ἡμῖν καὶ βλε-
» πόμενος, ὅτι ἀνόμιος τοῖς ἄλλοις ὁ βίος

» αὐτοῦ, καὶ ἐξηλλαγμένοι αἱ τρίβοι αὐτοῦ ».

Καὶ τοῦτο μὲν οὕτως ἔχει, ἄλλο δὲ ἐστὶ
τὸ παράδοξον, τὸ τοὺς πολλοὺς σκανδαλίζον,
ἡ προκοπὴ δηλονότι τῶν τοιούτων πονηρῶν
ἀνθρώπων, καὶ ἡ εὐδοκίμησις αὐτῶν ἐπὶ
τὸ κακόν, ὡς ὁ Παῦλος διδάσκει, λέγων·

« Πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκό- 2. Τιμ. 3.
» φουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ 13.

» πλανώμενοι »· καὶ τὰ πράγματα δὲ ἐπι-
» βεβαιοῦσι. Προκόπτει ὁ πονηρὸς Ἀβессα- 2. Βασ.15.

λὼμ ἐπὶ τὸ χεῖρον, ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς
φιλαρχίας πλανηθεὶς, καὶ διὰ τῶν κολα-
κειῶν καὶ τοῦ ψεύδους πλανήσας τοὺς
Ἰσραηλίτας, καὶ πείσας αὐτοὺς, ἵνα, ἀπο-
στατήσαντες ἀπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ
βασιλέως, ἀνακηρύξωσιν αὐτὸν βασιλέα.

Προκόπτουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον αἱ πονηραὶ καὶ
γόητες ἐθνικαὶ γυναῖκες, πλανώμεναι δὲ
ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς εἰδωλικῆς προκαταλή-
ψεως, καὶ πλανήσασαι διὰ τῆς γοητείας
τοῦ ἔρωτος τὸν Σολομῶντα· « Ἐξέκλιναν

3. Βασ.11.
3.

» τὴν καρδίαν αὐτοῦ ὀπίσω θεῶν αὐτῶν ».

Προκόπτει ἐπὶ τὸ χεῖρον ἡ παμπόνηρος Ἰεζά-
» βελ, καὶ ὑπὸ τῶν ἀκαθέκτων αὐτῆς παθῶν
πλανωμένη, πλανᾷ διὰ τῶν πεπονηρευμέ-
νων αὐτῆς ἐπιτηδευμάτων τὸν ἄνδρα αὐτῆς
τὸν Ἀχαάβ, ὁμοίως καὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν τὸ
πλῆθος, κατασχέσασα αὐτοὺς προσκυνητὰς
τοῦ Βααλ, καὶ φονεύσασα μὲν τοὺς προφή-

3. Βασ.16.
31.

» τας τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ, περιποιηθεῖσα δὲ
τοὺς ἱερεῖς τῆς αἰσχύνης, ἐδίωκεν ἕως θα-
νάτου καὶ τὸν μέγαν προφήτην Ἡλίαν.

3. Βασ.18
13.

Προκόπτει ἡ ἀσελγεστάτη Ἡρωδιὰς ἐπὶ
τὸ χεῖρον, πλανηθεῖσα ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς

Μάρκ. 6.
24.

ἐχθρας καὶ ἐκδικήσεως, καὶ διὰ τοῦ χοροῦ τῆς ἰδίας θυγατρὸς πλανήσασα τὸν παράνομον Ἡρώδην, καὶ πείσασα αὐτὸν, ἵνα ἀποκεφαλίσῃ τὸν ἄνδρα τὸν δίκαιον, τὸν προφῆτην καὶ πρόδρομον καὶ βαπτιστὴν τοῦ Χριστοῦ. Μυρία τοιαῦτα παραδείγματα εὐρίσκεις οὐ μόνον εἰς τὰς θείας γραφάς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς πολιτικὰς ἱστορίας· ἀλλὰ τίς ἡ χρεία τῶν παλαιῶν; οὐ βλέπομεν ἡμεῖς καὶ τὴν σήμερον ἡμέραν τοὺς πανούργους καὶ πεπονηρευμένους ἀνθρώπους μετὰ εὐκολίας προχωροῦντας καὶ εἰς τὰς ἀγοράς καὶ εἰς τὰ κριτήρια, καὶ εἰς τὰ παλάτια τῶν ἀρχόντων, καὶ εἰς τὰς αὐλὰς τῶν μεγιστάνων καὶ ἡγεμόνων, καὶ προκόπτοντας ἐπὶ τὸ χεῖρον; Αὐτοὶ πλανώμενοι ὑπὸ τῶν ἰδίων παθῶν, λέγουσι καὶ τὸ πικρὸν γλυκὺ, καὶ τὸ γλυκὺ πικρὸν, καὶ τὸ φῶς σκότος, καὶ τὸ σκότος φῶς, πᾶσαν δὲ ἄλλην κολακείαν μετερχόμενοι, καὶ ψευδόμενοι, καὶ συκοφαντοῦντες, καὶ πάντα πράττοντες, ἵνα ἀρέσωσιν εἰς οὓς αὐτοὶ θέλουσιν, ὑποσύρουσιν αὐτοὺς εἰς τὰ κακὰ αὐτῶν θελήματα, καὶ πολυπλασιάζοντες τὴν ἀνομίαν, καὶ τὴν ἀδικίαν, καὶ πᾶν εἶδος ἀμαρτίας, γίνονται πλούσιοι, καὶ ἑνδοξοὶ, καὶ εὐτυχεῖς.

Ἱερ. 17.
1.

Ἐθαύμαζεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ, ὁ προφῆτης Ἱερεμίας, βλέπων τοὺς ἀσεβεῖς καὶ πονηροὺς εὐδοιμμένους καὶ εὐτυχοῦντας· « Δίκαιος εἶ, Κύριε, ἐκραύγαζεν, ὅτι ἀπολο-
» γήσομαι πρὸς σέ· πλήν κρίματα λαλήσω
» πρὸς σέ· τί ὅτι ὁδὸς ἀσεβῶν εὐδοῦται;
» εὐθνήνησαν πάντες οἱ ἀθετοῦντες ἀθετή-
» ματα ». Ἡμεῖς δὲ ἔχομεν πολλὰ ἰσχυρώ-

τερον λόγον, ἀναγκάζοντα ἡμᾶς, ἵνα θαυμάζωμεν, καὶ ἐξαπορώμεν· ὁ θεὸς θέλει, ἵνα πάντες οἱ ἄνθρωποι γνωρίσωσιν αὐτὸν θεὸν ἀληθινόν, καὶ οὕτως ἀπολαύσωσι τῆς αἰωνίου σωτηρίας· « Ὅς πάντας ἀνθρώπους
» θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας
» ἐλθεῖν ». Ὁ θεὸς τόσον ἀγαπᾷ καὶ θέλει, ἵνα μηδεὶς ἀπολεσθῇ, ἀλλὰ διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν πίστεως πάντες σωθῶσιν, ὥστε διὰ τοῦτο ἐξαπέστειλε τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν εἰς τὸν κόσμον· « Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ
» θεὸς τὸν κόσμον, ὥς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν
» μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς
» αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν
» αἰώνιον ». ὁ θεὸς ἀγαπᾷ τὴν δικαιοσύνην, καὶ μισεῖ τὴν ἀνομίαν· « Ὁ θρόνος σου, ὁ θεός
» εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, ῥάβδος εὐθύτητος
» ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου· ἠγάπησας
» δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν »· ἔπειτα βλέπομεν, ὅτι ὁ θεὸς οὐ μόνον ὑποφέρει, ἵνα οἱ εὐσεβεῖς, οἱ εἰς αὐτὸν πιστεύοντες, καὶ αὐτῷ δουλεύοντες, διώκωνται ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν· οὐ μόνον ὑποφέρει, ἵνα πᾶσχωσιν οἱ εὐσεβεῖς, εὐτυχῶσι δὲ οἱ πονηροὶ καὶ γόητες, ἀλλὰ καὶ κηρύττει τοῦτο φανερά διὰ τοῦ ἀποστολικοῦ στόματος, λέγων· « Καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβεῖς
» ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, διωχθήσονται·
» πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκό-
» ψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ
» πλανώμενοι ». Τοῦτο ἀληθῶς ἐστὶν ἐν τῶν μυστηρίων, περὶ ὧν ὁ Παῦλος ἐβόα· « Ὡς
» βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως
» θεοῦ »· τοῦτο φαίνεται ἀκατάληπτον, καὶ

1. Τιμ. 2.
4.ἰωάν. 3.
16.Ψαλ. 44.
6. 7.2. Τιμ. 3.
12. 13.Ῥωμ. 11.
33.

σκανδαλίζει πολλούς· τοῦτο ὁμῶς ἐστὶν ἀπόδειξις τῆς πίστεως· τοῦτο ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ εἰς Χριστὸν πίστις οὐκ ἐστὶν ἔργον ἀνθρώπινον, ἀλλὰ τῆς ὑπερφυσικῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως κατόρθωμα.

Ἐὰν πληροφορηθῶμεν, ὅτι οὐδὲν πρᾶγμα ἀνθρώπινον ἔπεισε τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα πιστεύσωσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ὅτι πάντα τὰ ἀνθρώπινα πράγματα ἐμάκρυναν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πρὸς αὐτὸν πίστεως, καὶ ὁμῶς ἐπίστευσαν, τί ἐκ τούτου ἀκολουθεῖς καὶ τί ἄλλο, εἰμὴ, ὅτι δύναμις ἰσχυροτέρα πάντων τῶν ἐπιγείων πραγμάτων εἴλκυσε αὐτοὺς πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν; Ἐξετάζω πρῶτον τὴν πίστιν τῶν ἀποστόλων· ποῖον ἀνθρώπινον πρᾶγμα ἔπεισεν αὐτοὺς, ἵνα πιστεύσωσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν; μήπως τῶν γενεσίων αὐτοῦ ἡ δόξα καὶ ἡ λαμπρότης, ἡ τῶν ἀξιωματίων αὐτοῦ τὸ ὕψος; ἀλλ' αὐτὸς ἐγεννήθη εἰς ἓν σπῆλαιον, καὶ ἀνεκλίθη εἰς τῶν ἀλόγων τὴν φάτνην, ἐλογίζετο δὲ τέκτων, καὶ υἱὸς τέκτονος· «Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς Μαρίας; οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός»; οὕτω περὶ αὐτοῦ ἐλάλουν μεταξὺ ἀλλήλων οἱ Ἰουδαῖοι. Μήπως ὁ πολὺς πλοῦτος, ἡ ἡ μεγάλη ἐξουσία, ἡ τὰ ἰσχυρὰ ὅπλα ὑπέταξαν αὐτοὺς πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν; ἀλλ' αὐτὸς ἦν ἄνθρωπος πτωχός, ἰδιώτης, ἄοπλος, μὴ ἔχων, «Ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει»; Μήπως ἔσυρεν αὐτοὺς εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν ἡ ὑπόληψις, καὶ τὸ σέβας, καὶ ἡ τιμὴ, ἣν προσέφερον αὐτῷ οἱ τότε ἄνθρωποι; ἀλλὰ

καὶ οἱ ἄρχοντες, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ νομοδιδάσκαλοι, καὶ οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ Φαρισαῖοι περιεφρόνουν, καὶ ἐξωνείδιζον αὐτόν, ἄλλοτε μὲν λέγοντες, ὅτι ἐστὶ παραβάτης τοῦ νόμου, ἄλλοτε δὲ, ὅτι ἐστὶ Σαμαρείτης, καὶ δαιμονιζόμενος. Ὑποσύρει πολλάκις τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἡ κολακεία, γαργαλίζουσα τὰ πάθη, καὶ σκοτιζουσα τὸν νοῦν· ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τόσον μακρὰν ἀπείχετο ἀπὸ τῆς κολακείας, ὥστε αὐστηρῶς ἐξήλεγχε καὶ τὴν ὑπόκρισιν, καὶ τὰς δεισιδαιμονίας, ὡς περὶ τούτου μαρτυρεῖ τὸ, «Οὐαί», τὸ τοσάκις ὑπ' αὐτοῦ ἐκφωνηθὲν κατὰ τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων.

Ἄρά γε ἐπίσθησαν οἱ ἀπόστολοι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐστὶ θεός, ὅτε εἶδον αὐτὸν συρόμενον εἰς τὰ κριτήρια, ὅπου ὁ μὲν ἀρχιερεὺς ἐξώρκισεν αὐτόν, καὶ ἤλεγξεν ὡς βλάσφημον, οἱ δὲ περιεσῶτες «Ἐνέπτυσαν» εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν, οἱ δὲ ἐβράβησαν· ἡ τότε ἐπίστυσαν, ὅτι ἐστὶ θεός, ὅτε εἶδον αὐτόν βασιλεύοντα εἰς μὲν τοὺς ὤμους τὴν κοκκίνην χλαμύδα, εἰς δὲ τὴν κεφαλὴν τὸν ἀκάνθινον στέφανον, εἰς δὲ τὴν δεξιὰν τὸν κάλαμον, καὶ παίγνιον γενόμενον ὄλου τοῦ πραιτωρίου, καὶ ἐμπτυόμενον ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ὅλης τῆς σπείρας, καὶ καλὰ μὲν τὴν κεφαλὴν τυπτόμενον; ἡ τότε ἐπίστυσαν, ὅτε εἶδον αὐτόν γυμνὸν ἐσαυρόμενον ὡς κατὰδικον ἐν μέσῳ δύο ληστῶν, καὶ βλασφημούμενον, καὶ ὄξος ποτιζόμενον, καὶ ἀποθνήσκοντα, καὶ ὑπὸ τοῦ στρατιώτου τὴν πλευρὰν ἐκκεντούμενον, καὶ ὑπὸ τοῦ

Μαρκ. 6.
5.

Ματθ. 13.
55.

Λουκ. 9.58.

Ἰωάν. 9.
16.
Ἰωάν. 8.
48.

Ματθ. 23.
13.

Ματθ. 26.
63. 65.

Αὐτ. 67.

Ματθ. 27.
28. 30.

Αὐτ. 38.
39.

Ἰωάν. 19.
34. 42.

Ἰωσήφ καὶ τοῦ Νικοδήμου ὡς φίλον ἄνθρωπον ἐν μνήματι ἐνταφιαζόμενον; Ταῦτα ἔπεισαν καὶ ἐπληροφόρησαν αὐτοὺς, ὅτι ἐστὶ θεός; ἀλλὰ ποῖος ἄνθρωπος, ὅσον ἂν εἴη ἀμαθής, ἀπλοῦς, ἄπρακτος, ἄγροικος, παχύνους, βλάξ, ταῦτα βλέπων, δύναται πιστεῦσαι, ὅτι ὁ ταῦτα πάσχων ἐστὶν ὁ θεός, ὁ παντοδύναμος καὶ παντοκράτωρ, ὁ ποιητὴς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, καὶ πάντων τῶν ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων κτισμάτων; Ἐκ τούτων βλέπετε, ὅτι οὐδὲν ἀνθρώπινον ἔπεισε τοὺς ἀποστόλους, ἵνα πιστεύσωσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἀκούσατε νῦν, πόσον ἔπειθον, μᾶλλον δὲ, ἐβίαζον αὐτοὺς, ἵνα μὴ πιστεύσωσιν.

Εἰπέ ὁποίου ἀνθρώπου καὶ ἂν θέλῃς, ἄφες πάντα τὰ ὑπάρχοντά σου, καὶ ἔρχου μαθητὴς μου· ἐὰν δὲ μὴ ἐγκαταλείψῃς πάντα ὅσα ἔχεις, οὐ δύνασαι μαθητὴς μου γενέσθαι· ἄρά γε ὑπακούει σοι; ἄρά γε στέργει γενέσθαι πᾶμπτωχος καὶ ἄπορος, ἵνα ἀκούσῃ τὰ μαθήματά σου; τοῦτο οὖν ἔλεγεν ὁ Χριστὸς πρὸς τοὺς ἀποστόλους·

Λουκ. 14. 33. « Οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητὴς ». Αὐτοὶ δὲ ὑπήκουσαν εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ ἐγκαταλιπόντες πάντα ὅσα εἶχον, ἠκολούθησαν αὐτῷ· ὅθεν ὁ Πέτρος ἔλεγε πρὸς αὐτόν· « Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι ». Ἐάν τις ἰδιώτης καὶ πτωχὸς ἄνθρωπος περιεπάτει, κηρύττων καὶ λέγων· ὅστις θέλει γενέσθαι φίλος μου καὶ ἀκόλουθός μου, ἐκεῖνος ἀνάγκη ἐστίν,

ἵνα ἀρνηθῇ πάσας τὰς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἐπιθυμίας, καὶ ὑπομείνῃ πᾶσαν στενοχωρίαν καὶ θλίψιν καὶ κάκωσιν· ἐὰν δὲ μὴ ποιήσῃ ταῦτα, οὐκ ἐστὶν ἄξιός τῆς φιλίας μου· τί νομίζετε; ἄρά γε εὕρισκετο ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον, ὅστις ἠκολούθει τοιοῦτον ἄνθρωπον; τί νομίζετε; ἄρά γε οὐκ ἔφευγον πάντες ἀπ' αὐτοῦ, κραυγάζοντες καὶ λέγοντες, ὅτι ἐστὶ μωρὸς καὶ ἀσύνητος; τοῦτο δὲ ἐκήρυττεν ὁ Ἰησοῦς Χριστός· « Εἴ τις » Ματθ. 16. 24. « θέλει, ἔλεγεν, ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρόν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι· Καὶ ὃς οὐ » Ματθ. 10. 38. « λαμβάνει τὸν σταυρόν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἐστὶ μου ἄξιός »· Καὶ ὅμως οἱ ἀπόστολοι ἠκολούθησαν αὐτῷ· ὅτε δὲ ἠρώτα αὐτοὺς, μήπως θέλωσι χωρισθῆναι ἀπ' αὐτοῦ· « Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε » Ἰωάν. 6. 67. « ὑπάγειν; » Ἀπεκρίθησαν πρὸς αὐτόν, λέγοντες, ὅτι τὰ λόγια αὐτοῦ ἦσαν λόγια ζωῆς ἀθανάτου· « Κύριε, πρὸς τίνα ἀπε- » Αὐτ. 68. « λευσόμεθα, ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις; » Ὑμᾶς, ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς, ᾧ μαθηταί μου, περιμένουσι δεσμὰ, διωγμοὶ, φυλακαὶ καὶ τελευταῖον μαρτυρικός θάνατος· « Ἐπιβα- » Λουκ. 21. 12, 13. « λοῦσι γὰρ, ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς, ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ διώξουσιν, παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἄγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου· ἀποθήσεται δὲ ὑμῖν » Αὐτ. 68. « εἰς μαρτύριον ».

Ἀληθῶς ταῦτα, λέγεις, εἰσὶ φοβερά, καὶ κατὰ φύσιν ἀπαράδεκτα· πλὴν πρὸς ἀμοιβὴν τῶν τοιούτων παθημάτων ὁ Ἰη-

σοῦς Χριστὸς ὑπεσχέθη θρόνους, καὶ δόξαν, καὶ βασιλείαν· ὅθεν ἡ ἐπιθυμία τῆς τούτων ἀπολαύσεως ἔπεισε τοὺς ἀποστόλους πιστεῦσαι εἰς αὐτόν· ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπεν, ὅτι ταῦτα μέλλουσιν ἀπολαῦσαι οἱ δίκαιοι « Ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ », ἡγουν εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα, ὅταν ἀνακαινισθῇ ὁ κόσμος, καὶ καθήσῃ αὐτὸς κρῖναι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπε φανερὰ ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου, ὅτι ἡ βασιλεία αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐγκόσμιος· « Ἡ » βασιλεία ἡ ἐμὴ, εἶπεν, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου » ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρεταὶ ἂν οἱ » ἐμοὶ ἡγωνίζοντο, ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς » Ἰουδαίοις· νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ » ἔστιν ἐντεῦθεν ». Τίς οὖν ἔστιν ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις διὰ πράγματα μέλλοντα, ἀόρατα, ἀβέβαια, ὑπὸ ἐνὸς μόνου ἀνθρώπου κηρυττόμενα, ἐγκαταλείπει πράγματα ἐνεστώτα, βλεπόμενα, βέβαια, ὡς ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων μαρτυρούμενα; Ποῖος ἄνθρωπος διὰ τὰς ὑποσχέσεις ἐνὸς ἀνθρώπου ἰδιώτου, πτωχοῦ, περιπεφρονημένου, καταδίκου, ἐν μέσῳ δύο ληστῶν σταυρωθέντος, καὶ ἐν τῷ ξύλῳ τοῦ σταυροῦ ἀποθανόντος, ἐγκαταλείπει οἰκίαν, συγγενεῖς, τέκνα, φίλους, καὶ τρέχει εἰς πάντα τόπον πεινῶν, διψῶν, γυμνητεύων, ἀτιμαζόμενος, δερόμενος, φυλακιζόμενος, δεσμούμενος, μυρία μυρίων παθήματα πάσχων; Ποῖος διὰ φιλὰς καὶ ἀναποδείκτους ὑποσχέσεις ἐνὸς τοιούτου ἀνθρώπου παραδίδωσιν ἑαυτὸν εἰς θάνατον; Ἐὰν προσηλώσῃς πάσας τὰς δυνάμεις τοῦ

νοός σου, ἵνα εὕρῃς, ποῖον πρᾶγμα ἐγκόσμιον εἴλκυσε τοὺς ἀποστόλους πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, καὶ ἔπεισεν αὐτοὺς, ἵνα μετὰ τοὺς μυρίους διωγμοὺς, καὶ τὰ ἅμετρα παθήματα ὑπομείνωσι καὶ τὸν θάνατον ὑπὲρ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, οὐ μόνον οὐδὲν τοιοῦτον εὐρίσκεις, ἀλλὰ βλέπεις, καὶ πείθῃσαι, ὅτι πᾶς φυσικὸς λόγος, καὶ πάντα τὰ ἐγκόσμια πράγματα ἡνάγκαζον αὐτοὺς, ἵνα μὴ εἰς αὐτὸν πιστεύσωσιν.

Ἐξέτασον καὶ τὰς περιστάσεις τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος. Οἱ ἀπόστολοι ἦσαν ἀγράμματοι, πτωχοὶ, ἰδιῶται, ἄοπλοι· αὐτοὶ διασκορπισθέντες πανταχοῦ, ἐκήρυττον τὴν πίστιν εἰς ἀνθρώπους διαφέροντας κατὰ τὸ γένος, κατὰ τὴν γλῶσσαν, κατὰ τὴν θρησκείαν, κατὰ τὰ ἔθνη, κατὰ τοὺς νόμους, κατὰ τὰς συνηθείας· τί δὲ ἐκήρυττον εἰς αὐτούς; ἐκήρυττον, ἵνα πιστεύσωσιν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὅστις ὡς κατάδικος ἐσταυρώθη ἐν μέσῳ δύο ληστῶν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐστὶν ὁ θεός, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, ὁ δημιουργὸς καὶ παντοδύναμος ἐξουσιαστὴς πάσης τῆς κτίσεως· « Ἡμεῖς κηρύττομεν, » ἔλεγον, Χριστὸν ἐσταυρωμένον ». Πρὸς τούτοις ἐκήρυττον, λέγοντες· ἄνθρωποι, παραιτήσατε πᾶσαν σωματικὴν ἡδονήν, « Νεκρώσατε τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς », περιφρονήσατε τὸν πλοῦτον, φεύγετε τὴν δόξαν· « Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς » ὑμῶν· Εἴ τις ζητεῖ, ἔλεγον, τὸν χιτῶνά σου, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιόν σου· Ὅστις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα,

1. Κορ. 1.
23.

Κολ. 3. 5.

Ματθ. 5.

44.

Αὐτ. 40.

Αὐτ. 39.

» στρέφον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην »· εὐλόγει
 Αὐτ. 44. τοὺς καταρωμένους σε, εὐεργέτει τοὺς μι-
 σοῦντάς σε, προσεύχου ὑπὲρ τῶν βλαπτόν-
 των, καὶ διωκόντων σε· ἄνθρωποι, ἔλεγον,
 2. Τιμ. 3. 12. παντοῖα παθήματα, διότι πάντες « Οἱ
 » θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,
 « διωκθήσονται »· ἐτοιμάσθητε, ἵνα καὶ τὸν
 Αουκ. 21. 13. θάνατον δεχθῆτε ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τοῦ
 Χριστοῦ. Εἰς τοῦτο δὲ τὸ κήρυγμα ἐν ὀλίγῳ
 καιροῦ διαστήματι τόσα ἄμετρα πλήθη ἄν-
 θρώπων ἐπίστευσαν, ὥστε ὁ Παῦλος ἀνυπο-
 στόλως ἔγραφε πρὸς μὲν τοὺς Ῥωμαίους·
 Ρωμ. 1. 8. « Ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν
 » ὅλῳ τῷ κόσμῳ »· πρὸς δὲ τοὺς Κολοσσαεῖς·
 Κολ. 1. 6. « Ὁ λόγος τοῦ εὐαγγελίου τῆς ἀληθείας
 » ἐστὶ καρποφορούμενος ἐν παντὶ τῷ κό-
 » σμῳ, καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν ». Ἀλλὰ διὰ
 ποίας διαλέκτου ἐδίδασκαν ταῦτα οἱ ἀπό-
 στολοι οὐ μόνον τοὺς Ἑβραίους, ἀλλὰ καὶ
 Ἕλληνας, καὶ Ῥωμαίους, καὶ Πάρθους, καὶ
 Μήδας, καὶ Ἑλαμίτας, καὶ Φρύγας, καὶ
 Παμφυλίους, καὶ Αἰγυπτίους, καὶ τὰ λοιπὰ
 ἀλλόγλωσσα ἔθνη; πῶς ἔπεισαν οἱ ἄσοφοι
 τοὺς σοφοὺς, οἱ ἀλιεῖς τοὺς ῥήτορας, οἱ
 ἀγράμματοι τοὺς σοφιστάς; ἐν ποίᾳ δυνάμει
 ἐνίκησαν οἱ πένητες τοὺς πλουσίους, οἱ
 ἀδύνατοι τοὺς δυνάστας, οἱ ἰδιῶται τοὺς
 ἄρχοντας; ποία δύναμις ἐγκόσμιος ἐνίκησε
 τῆς θρησκείας τὴν προκατάληψιν, τῶν
 κακῶν ἠθῶν τὴν ἑξιν, τῶν πολιτικῶν νόμων
 τὸ κράτος, τῶν ἀλλοκότων συνηθειῶν τὴν
 ἰσχύν, καὶ αὐτῆς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως
 τὰς ὁρμὰς τὰς παραλόγους; ποῖον πρᾶγμα

(ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣΤ. ΤΟΜ. Β΄.)

βλέπεις ἐν τούτοις ἐγκόσμιον; ποίαν σωμα-
 τικὴν δύναμιν; ποῖον τέλος σαρκικόν; Ὅσις
 διὰ τοῦ ἐν ἡμῖν ὀρθοῦ λόγου ταῦτα στοχά-
 ζεται, ἐκεῖνος πείθεται, ὅτι δύναμις οὐχί
 κοσμικὴ, οὐδὲ ὑλική, οὐδὲ σωματικὴ, ἀλλὰ
 δύναμις ἄλλη ὑπερκόσμιος, αὔλος, ἀόρατος,
 παντοδύναμος ταῦτα ἐποίησεν· ὅσις ταῦτα
 περιερευνᾷ, καὶ πείθεται εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον,
 ἐκεῖνος βλέπει, ὅτι οὐδεὶς ἄλλος, εἰμὴ ἡ
 παντοδύναμος δεξιὰ τοῦ ὑψίστου ταῦτα
 ἐποίησε· « Δεξιὰ Κυρίου ἐποίησε δύναμιν »·
 δεξιὰ Κυρίου ὕψωσε τὴν εἰς Χριστὸν πίσιν·
 « Δεξιὰ Κυρίου ἐποίησε δύναμιν »· ἡ παν-
 τοδύναμος χάρις τῆς πίστεως ἐνίκησε καὶ
 τὰς ψευδοθρησκείας, καὶ τὴν εἰς τὸ κακὸν
 ἑξιν, καὶ τῶν ἐπιβλαβῶν νόμων τὸ κράτος,
 καὶ τῶν πονηρῶν συνηθειῶν τὴν δύναμιν,
 καὶ τῶν ἀλόγων ὁρμῶν τὴν ἰσχύν, καὶ
 παντὸς κόσμου τὴν ματαιότητα· « Αὕτη 1. Ιωάν. 5.
 » ἐστὶν ἡ νίκη, ἡ νικήσασα τὸν κόσμον », 4.
 ἡ πίστις ἡμῶν. Ἡ δύναμις τοῦ Ἰησοῦ
 Χριστοῦ ἐνίκησε τὰ κοσμικὰ ἐμπόδια, ὡς
 αὐτὸς προηγόρευσε, λέγων· « Ἐν τῷ κόσμῳ 1. Ιωάν. 16.
 » θλίψιν ἔξετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκη- 33.
 » καὶ τὸν κόσμον ». Αὕτη ἡ μεταβολὴ ἀπὸ
 τοῦ ἐφθαρμένου καὶ φαύλου πολιτεύματος
 εἰς πολιτείαν ἄμεμπτον καὶ ὑπεραγίαν,
 οὐκ ἔστιν ἔργον τῆς φύσεως, ἀλλ' ἐνέργεια
 τῆς χάριτος· αὕτη ἡ κατὰ πάντα ἐπὶ τὸ
 κρεῖττον μεταβολὴ οὐκ ἔστιν ἔργον ἀνθρώ-
 πινον, ἀλλὰ κατόρθωμα τῆς παντοδυνάμου
 χειρὸς τοῦ ὑψίστου· « Αὕτη ἡ ἀλλοίωσις 1. Ιωάν. 76.
 » τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου ». 10.

Ἀλλὰ ποίαν, λέγεις, χρεῖαν ἔχομεν

ταύτης τῆς διδασκαλίας ἡμεῖς, οἱ εἰς τὸν Χριστὸν πιστεύοντες; ἡμεῖς οὐ ζητοῦμεν ἀπόδειξιν τῆς πίστεως, ἐπειδὴ πιστεύομεν διδασκαλίας δὲ ἡθικῆς χρεῖαν ἔχομεν πρὸς κατόρθωσιν ἀρετῆς. Ἀλλὰ ποία ἄλλη ἀρετὴ, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ἢ ὑπερτέρα, ἢ εὐπροσδεκτοτέρα εἰς τὸν θεόν, ἢ σωτηριωδεστέρα τῆς ὀρθῆς πίστεως; εἴτι ἂν πράξις χωρὶς πίστεως, ἐστὶν ἁμαρτία. « Πᾶν » δέ, ὃ οὐκ ἐκ πίστεως, ἁμαρτία ἐστὶ ». χωρὶς πίστεως οὐδεὶς δύναται σωθῆναι· ἐπειδὴ χωρὶς αὐτῆς οὐδεὶς δύναται ἀρεστός γενέσθαι εἰς τὸν θεόν. « Χωρὶς δὲ πίστεως » ἀδύνατον εἰσαρεστῆσαι ». Ἐν ὧ ὁ ἄνθρωπος διαμένει πιστός, καὶ μωριάκις ἁμαρτάνῃ, ἔχει πάντοτε τὴν διὰ τῆς μετανοίας ἐλπίδα τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας· ἀφ' οὗ δὲ ἀπιστήσῃ, οὐδεμία δι' αὐτὸν ἐστὶ σωτηρίας ἐλπίς· διότι « Ὁ πιστεύσας καὶ » βαπτισθεὶς, σωθήσεται· ὁ δὲ ἀπιστήσας, » κατακριθήσεται ». διότι « Ὁ πιστεύων » εἰς αὐτὸν, οὐ κρίνεται, ὁ δὲ μὴ πιστεύων, » ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ » ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ ». Ἐὰν οὖν προσέχωμεν, ἵνα φυλάξωμεν τὴν

ἀγάπην, τὴν ταπείνωσιν, τὴν σωφροσύνην, τὴν ὑπακοήν, τὰς ἄλλας ἀρετάς, ἀνάγκη ἐστίν, ἵνα χιλιοπλασίως περισσότερον προσέχωμεν διὰ τὴν φυλακὴν τῆς πίστεως, ἣτις ἐστὶν ἡ πηγὴ, καὶ ἡ ῥίζα, καὶ ἡ διδάσκαλος πασῶν τῶν ἀρετῶν· ἡ τοιαύτη προσοχὴ πάντοτε ἐστὶν ἀναγκαία, ἐξόχως δὲ εἰς τοὺς παρόντας καιροὺς, ἐν οἷς ὑπερπλήθυναν, καὶ ἀναισχύντησαν οἱ ἄπιστοι, οἱ διαφθείροντες τοὺς πιστοὺς, καὶ καταποντίζοντες αὐτοὺς εἰς τῆς ἀπιστίας τὰ βάραθρα· ἀλλὰ μόνῃ ἡ προσοχὴ ἡμῶν χωρὶς τῆς τοῦ θεοῦ βοηθείας οὐδὲν δύναται. « Ἐὰν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην » ἡγρύπνησεν ὁ φυλάσσων· εἰς μάτην ὑμῖν » ἐστὶ τὸ ὀρθρίζειν ». Ὁ προφητὰναξ Δαβὶδ, ὅταν ἐβλεπε τοὺς ἀπίστους πανταχοῦ περιπατοῦντας, ἐπὶ τὸν θεὸν κατέφευγε, παρ' αὐτοῦ ζητῶν τὴν βοήθειαν. Μιμησώμεθα οὖν αὐτὸν, δεόμενοι καὶ ἡμεῖς νύκτα τε καὶ ἡμέραν, καὶ λέγοντες ὡς αὐτός· « Σὺ, Κύριε, » φυλάξαις ἡμᾶς, καὶ διατηρήσαις ἡμᾶς » ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα, διότι κύκλω οἱ ἀσεβεῖς περιπατοῦσιν ».

Ῥωμ. 14.
23.

Ἑβρ. 11.
6.

Μάρκ. 16.
16.

Ἰωάν. 3.
18.

Ψαλ. 126.
1. 2.

Ψαλ. 11.
7. 8.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,
ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ
ΤΟΥ ΑΣΩΤΟΥ.

Τόσον αἰσχροῦ καὶ ῥυπαροῦ καὶ δύσφημά εἰσι πάντα τὰ σαρκικά ἀμαρτήματα, ὥστε καὶ μόνα τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐντροπὴν προξενούσι, καὶ φέρουσι τὸ κόκκινον χρῶμα εἰς τὸ πρόσωπον. Λαλοῦμεν ἀνυποστόλως περὶ παντός ἀμαρτήματος, παρῥησιάζοντες καὶ καταθεατρίζοντες πάσας τὰς τούτου περιστάσεις· ἀλλ', ὅταν θέλωμεν περιγράψαι τὸ βάρος τῶν τῆς σαρκὸς ἀμαρτιῶν, τότε ἡ συστολὴ καὶ ἡ ἐντροπὴ, καὶ τῆς ἀναισχυντίας ὁ φόβος καὶ ἀπὸ τοῦ νοῦς ἡμῶν ἀφαιρεῖ τὰ πρέποντα νοήματα, καὶ ἀπὸ τοῦ στόματος ἡμῶν ἀρπάζει τὰς ἀρμοδίας καὶ παραστατικὰς τῆς αἰσχροουργίας αὐτῶν λέξεις καὶ φράσεις. Μόνος ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὅστις εἶχεν οὐχὶ ἐπίγειον, ἀλλ' ἐπουράνιον σοφίαν, καὶ ἐλάλει οὐχὶ τὰ ἑαυτοῦ νοήματα, ἀλλὰ τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ αὐτῷ ἀποκαλυπτόμενα, παρέστησε, καὶ ἀπέδειξε τὸ βάρος ἑνὸς τῶν σαρκικῶν ἀμαρτημάτων, ἡγουν τῆς πορνείας, διὰ νοημάτων τοσοῦτον ὑψηλῶν, καὶ λόγων τοσοῦτον ἐμφαντικῶν, ὥστε οἱ ταῦτα ἀκούοντες, καὶ καταλαμβάνοντες οὐ μόνον

ἐξίστανται, καὶ ἐντρομοὶ γίνονται, ἀλλὰ καὶ συστέλλονται ἀπὸ τῆς τοιαύτης θεοσυγοῦς πράξεως. Ταῦτα περιέχει ἡ σήμερον ἀναγνωσθεῖσα τῆς πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς αὐτοῦ περικοπὴ· ἀλλὰ διὰ τὸ ὕψος τῶν νοημάτων, καὶ τὸν συμβιβασμὸν τῆς σειρᾶς αὐτῶν πολλὰ δυσνόητα γίνονται, καὶ δυσερμηνεύτα τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα· ἐὰν ὁ θεὸς διὰ τὸ ἄμετρον αὐτοῦ ἔλεος εὐοδώσῃ τὴν παρ' ἡμῶν προβαλλομένην ἐρμηνείαν αὐτῶν, ἐλπίζω, ὅτι βλέπετε μὲν τοῦ πράγματος τὴν ἀλήθειαν, κατανοήσαντες δὲ τὰ ἀποστολικά νοήματα, πολλὴν τρυγᾶτε καὶ μεγάλην τὴν ψυχικὴν ὠφέλειαν.

Ἀδελφοί, πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος. 1. Κορ. 6.
12.

Πῶς; « Πάντα μοι ἔξεστιν »; ἔχω ἄδειαν, ἵνα πράττω ὅ,τι θέλω; λοιπὸν ἔχω ἄδειαν, ἵνα πράττω καὶ τὰ κακά· ναί, ἔχω ἄδειαν καὶ ἐξουσίαν, ἵνα πράττω εἴ τι ἂν

Σειρ. 15.
14, 16.

θέλω, ἐπειδὴ ἐπλάσθην ἐλεύθερος καὶ αὐτεξούσιος· « Ὁ θεὸς ἐξ ἀρχῆς ἐποίησεν ἄνθρωπον, καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐν χειρὶ διαβουλίου αὐτοῦ· παρέθηκε σοι πῦρ καὶ ὕδωρ, καὶ ὅπου ἐὰν θέλῃς, ἐκτενεῖς τὴν χεῖρά σου »· πλὴν παρατηρῶ καὶ τὰ ἐξῆς· « Ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει »· ἔχω ἐξουσίαν, ἵνα πράττω πάντα, ὅσα θέλω, πλὴν οὐ πάντα συμφέρουσίν μοι· ἐὰν πράττω τὰ καλὰ ἔργα, ὠφελοῦμαι· ἐὰν δὲ πράττω τὰ κακὰ, βλάπτομαι· « Πάντα μοι ἔξεστιν, » ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος »· ἔχω ἐξουσίαν, ἵνα πράττω πάντα, καὶ τὰ καλὰ, καὶ τὰ κακὰ, πλὴν οὐκ ἔστι πρόπον, ἵνα ἐγὼ ἐξουσιασθῶ ὑπό τινος κακοῦ, οὐκ ἔστι συμφέρον μοι, ἵνα κατασταθῶ δοῦλος τινος ἁμαρτίας· ἐπιφέρει δὲ καὶ παράδειγμα ταύτης τῆς ἀδείας καὶ ἐξουσίας, λέγων.

1. Κορ. 6.
13.

Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει.

Ὁ θεὸς ἐδημιούργησε τὰς τροφὰς διὰ χρῆσιν τῆς κοιλίας· « Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ », καὶ τὴν κοιλίαν ἐπλασεν, ἵνα, δεχομένη τὰς τροφὰς, τρέφῃ καὶ συντηρῇ τὸ σῶμα· « Καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασι »· ἔχω ἐξουσίαν, ἵνα ἀπολαμβάνω πάσας τὰς τροφὰς, ἐπειδὴ διὰ τοῦτο ἐποίησεν αὐτὰς ὁ θεός· ἀλλ' οὐ συμφέρει μοι, ἵνα ἄνι μέρου καὶ διακρίσεως μετέρχωμαι αὐτάς· διότι ἡ μὲν ἄμετρος τούτων χρῆσις βλάπτει τὸ σῶμα, ἡ δὲ ὑπὸ τῶν νόμων ἀπηγορευμένη βλάπτει τὴν ψυχὴν μου· ἔχω ἐξουσίαν, ἵνα

ἀπολαμβάνω πάσας τὰς τροφὰς, ἀλλ' οὐδὲ πρόπον ἐστίν, οὐδὲ συμφέρον, ἵνα ἐγὼ ἐξουσιασθῶ ὑπό τινος τροφῆς, ἢ ὑπὸ τῆς κρεωφαγίας, ἢ ὑπὸ τῆς ψαροφαγίας, ἢ ὑπὸ ἄλλης ἀρεστῆς μοι τροφῆς, καὶ κατασταθῶ δοῦλος τῆς κοιλίας μου· διότι τὰ βρώματα καὶ ἡ κοιλία εἰσὶ πράγματα φθαρτὰ καὶ πρόσκαιρα, ποιεῖ δὲ αὐτὰ ὁ θεὸς μετὰ θάνατον ἀργὰ καὶ ἄχρηστα· « Ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην, » καὶ ταῦτα καταργήσει ». Ταῦτα τὰ ἀποστολικά λόγια εἰσι προκατασκευῇ, δι' ἧς ὁ θεὸς ἀπόστολος ἀποδεικνύει, ὅτι οὐδεὶς ἐξουσίαν ἔχει, ἵνα πορνεύῃ.

Τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ Κυρίῳ, καὶ ὁ Κύριος τῷ σώματι· ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν Κύριον ἡγείρει, καὶ ὑμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

1. Κορ. 6.
13.

14-

Πάντες οἱ εὐσεβεῖς χριστιανοὶ συνιστῶσιν ἐν σῶμα, τὸ σῶμα δηλαδὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἕκαστος δὲ μέλος ἐστὶ τούτου τοῦ ἁγίου σώματος· « Ὑμεῖς δὲ ἐστε σῶμα » Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους ». Ἐχeis, λέγει, ἐξουσίαν, ἵνα τρώγῃς πᾶσαν τροφήν, ἐπειδὴ αἱ τροφαὶ γεγόνασιν διὰ τὴν κοιλίαν, καὶ ἡ κοιλία διὰ τὰς τροφὰς· οὐδεμίαν δὲ ἐλευθερίαν ἔχεις τοῦ πορνεύειν, ἐπειδὴ τὸ σῶμα οὐκ ἐπλάσθη, ἵνα πορνεύῃ, ἀλλ' ἵνα γένηται τοῦ σώματος μέλος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· « Τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ Κυρίῳ ». Αἱ τροφαὶ σαί εἰσιν, ὑπὸ τὴν σὴν ἐξουσίαν εἰσιν, ἐπειδὴ πρὸς τροφήν σου γεγόνασιν.

1. Κορ. 12.
27.

τὸ δὲ σῶμά σου οὐκ ἔστι σὸν, οὐκ ἔστιν ὑπὸ τὴν σὴν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ ἔστι τοῦ Κυρίου, ὡς μέλος τοῦ σώματος αὐτοῦ. « Καὶ ὁ Κύριος » τῷ σώματι ». Βλέπε δὲ, πῶς ἀντιπαρατίθῃσι ταῦτα. « Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ. » τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ Κυρίῳ. Καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασι· καὶ ὁ Κύριος τῷ σώματι. » τὰ βρώματα καὶ ἡ κοιλία καταργοῦνται ὑπὸ τοῦ θεοῦ. « Ὁ δὲ » θεὸς καὶ ταύτην, καὶ ταῦτα καταργήσῃ. τὰ δὲ σώματα ἡμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως διὰ τῆς παντοδυναμίας τοῦ θεοῦ ἐξεγείρονται, καὶ γίνονται ἀθάνατα, καθὼς καὶ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ μετὰ τὴν τριήμερον ταφὴν ἐξανέστη τοῦ τάφου, καὶ ἐγένετο ἄφθαρτον καὶ ἀθάνατον. « Ὁ » δὲ θεὸς καὶ τὸν Κύριον ἡγείρε, καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ». Διὰ τούτων δὲ τῶν λόγων ἔδειξεν, ὅτι τὰ μὲν βρώματα, ὡς πρόσκαιρα, εἰσὶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν, τὰ δὲ σώματα ἡμῶν, ὡς αἰώνια μέλη τοῦ σώματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὐκ εἰσὶν ὑπὸ τὴν ἡμετέραν ἐξουσίαν· ἐπιβεβαιωτικὰ δὲ τούτων εἰσὶ καὶ τὰ ἐξῆς, καὶ ἀποδεικτικὰ τοῦ τῆς πορνείας βάρους.

1. Κορ. 6. 15. Οὐκ οἴδατε, ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἔστιν; ἅρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο.

Κατὰ τίνα λόγον τὰ σώματα ἡμῶν εἰσι μέλη τοῦ Χριστοῦ; ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἡ κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας· ἡ δὲ ἐκκλη-

σία ἔστι τὸ σῶμα αὐτοῦ, ὡς ὁ αὐτὸς Παῦλος διδάσκει, λέγων. « Αὐτὸν ἔδωκε κεφαλ-^{Ἐφεσ. 1. 22. 23.} » λὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἣτις ἔστι τὸ σῶμα αὐτοῦ. » μέλη δὲ τῆς ἐκκλησίας εἰσὶ πάντες οἱ πιστοί, διὰ τοῦτο κατὰ τοῦτον τὸν λόγον πάντες οἱ πιστοὶ ἐσμεν μέλη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. γινόμεθα δὲ « σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους », ^{1. Κορ. 12. 27.} πρῶτον μὲν, υἱοθετούμενοι διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, δεύτερον δὲ, μεταλαμβάνοντες ἐκ τοῦ ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ ἄρτου, ἡγουν τοῦ αὐτοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ σὺν αὐτῷ ἐνούμενοι, καὶ ἐν σῶμα γινόμενοι. « Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας, ^{1. Κορ. 10. 16. 17.} » λέγει ὁ αὐτὸς ἀπόστολος, ὃ εὐλογοῦμεν, » οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ » ἔστι; τὸν ἄρτον, ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινω- » νία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἔστιν; » ὅτι εἷς ἄρτος, ἐν σῶμα οἱ πολλοὶ ἐσμεν. » οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἐνός ἄρτου μετέχο- » μεν ». Εἰπὼν δὲ, ὅτι τὰ σώματα ἡμῶν εἰσι μέλη τοῦ Χριστοῦ, ἐκ τούτου συμπεραίνει, πόσον φορικτὸν ἔστι τῆς πορνείας τὸ ἁμάρτημα. Ἄρα γε, λέγει, ἄγνοεῖτε, ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν εἰσι μέλη τοῦ Χριστοῦ; ἔπειτα σχηματίζει τὸν λόγον εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, λέγων. τί οὖν ἄλλο ποιῶ, ἐὰν πορνεύω, εἰμὴ, ὅτι αἶρω τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ, καὶ παιῶ αὐτὰ πόρνης μέλη; Βλέπε δὲ τοῦ λόγου τὴν ἔμφασιν. οὐκ εἶπε, συνάπτω, ἀλλ' αἶρω, ἡγουν χωρίζω τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, καὶ ποιῶ αὐτὰ μέλη πόρνης. Καὶ τίς οὐκ ἂν φρίξῃ, ταῦτα ἀκούων; οἱ σταυρωταὶ

ἰωδ. 19. « Οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη » ὁ δὲ
33. πόρνος σχίζει αὐτὰ, καὶ διατέμνει· « Μὴ
» γένοιτο », ἐξεβόησεν ὁ Παῦλος, ὅτε ταῦτα
εἶπε· τοῦτο δὲ ἀπευκτικόν ἐστιν· εὐχεται
δηλονότι διὰ τοῦ, « μὴ γένοιτο », ἵνα μηδέ-
ποτε ἐγκαταλείπη αὐτὸν ὁ θεὸς πράξαι
τοιούτον ἀμάρτημα. Διὰ δὲ τῶν ἐξῆς διερ-
μηνεύει τὸ, πῶς ὁ πορνεύων ποιεῖ μέλη
πόρνης τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ.

1. Κορ. 6. Ἡ οὐκ οἶδατε ὅτι ὁ κολλώμενος
16. τῇ πόρνῃ, ἐν σῶμά ἐστιν; ἔσονται
17. γὰρ, φησὶν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. Ὁ
δὲ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ, ἐν πνευμᾷ
ἐστι.

Γεν. 2. 24. Διὰ τί τοῦτον τὸν λόγον· « Καὶ προσ-
» κολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ,
» καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν »·
ὃν ὁ Ἀδὰμ εἶπε περὶ τῆς ἰδίας γυναικὸς
παντὸς ἀνθρώπου, ἐφαρμόζει ὁ ἀπόστολος
καὶ εἰς τὴν πόρνην; διότι τὸ τῆς φύσεως
ἔργον ἐστὶν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ εἰς τε τὸν νό-
μιμον γάμον, καὶ εἰς τὴν πορνείαν, ἡγουν
συνάφεια καὶ συνουσία ἀνδρὸς μετὰ γυναι-
κὸς, ποιοῦσα τοὺς δύο σάρκα μίαν· ἵνα δὲ
ἀποδείξῃ διὰ τῆς θείας γραφῆς, ὅτι ὁ κολ-
λώμενος τῇ πόρνῃ ἐν σῶμα μετ' αὐτῆς
γίνεται, ἀνέφερε ταῦτα τοῦ Ἀδὰμ τὰ
λόγια· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ φυσικὸν ἔργον ἐστὶν
ἐν καὶ τὸ αὐτὸ, διὰ τί ὁ μετὰ τῆς ἰδίας
γυναικὸς ἐνούμενος οὐ χωρίζει τὰ μέλη τοῦ
Χριστοῦ, καθὼς χωρίζει αὐτὰ, καὶ ποιεῖ
πόρνης μέλη ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ;

δότι ὁ μετὰ τῆς ἰδίας γυναικὸς ἐνούμενος,
ἐνοῦται μετὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ μέλους, τοῦ
συναφθέντος αὐτῷ ὑπὸ τοῦ θεοῦ διὰ τῆς
ἐκκλησίας· ὁ δὲ μετὰ τῆς πόρνης μιγνύμε-
νος, συνάπτεται μετὰ ξένου μέλους· διότι
« Τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσιν », ὡς ἔχων σκο-
πὸν τὴν παιδοποιίαν· « Πόρνους δὲ καὶ
» μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός », ἐπειδὴ διὰ μόνην
τὴν ἡδονὴν συμμίγνυνται· διότι ὁ νόμιμος
γάμος ἐστὶ τύπος τῆς πνευματικῆς ἐνώ-
σεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς νύμφης
αὐτοῦ τῆς ἐκκλησίας· « Καὶ ἔσονται οἱ δύο
» εἰς σάρκα μίαν· τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα
» ἐστίν· ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν, καὶ εἰς
» τὴν ἐκκλησίαν ». Βλέπε δὲ, πῶς δεῖξας ὁ
ἀπόστολος διὰ τοῦ ῥητοῦ τῆς θείας γραφῆς,
« Ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ ἐν ἐστι
» σῶμα », κατασκευάζει ἔπειτα καὶ τὴν
ἀπόδειξιν περὶ τοῦ, ὅτι ὁ πόρνος ποιεῖ τὰ
μέλη τοῦ Χριστοῦ μέλη πόρνης· « Ὁ δὲ
» κολλώμενος, λέγει, τῷ Κυρίῳ, ἐν πνευμᾷ
» ἐστι »· τοῦτο δὲ σημαίνει, ὅτι διὰ τῆς
πίστεως καὶ ἀρετῆς τῷ Χριστῷ συνενού-
μενος, γίνεται ὅλος πνευματικὸς, μηδὲν
ἔχων σαρκικὸν φρόνημα, ἀλλὰ καὶ νοῦν,
καὶ καρδίαν, καὶ θέλησιν πνευματικὴν·
ὅστις ἐνοῦται μετὰ τῆς πόρνης, γίνεται ἐν
σῶμα μετ' αὐτῆς· ὅστις ἐνοῦται μετὰ τοῦ
Κυρίου, γίνεται ἐν πνεῦμα μετ' αὐτοῦ. Φα-
νερὸν οὖν τὸ συμπέρασμα, ἡγουν τὸ, ὅτι
ὅστις ἐνοῦται μετὰ τῆς πόρνης, ἐκείνος
ποιεῖ τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ πόρνης μέλη.
Ταῦτα δὲ διδάξας, δίδωσι τὴν ἐντολὴν τῆς
φυγῆς ἀπὸ τῆς πορνείας, λέγων·

1. Κορ. 6.
18.

Φεύγετε τὴν πορνείαν· πᾶν ἁμάρτημα, ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν· ὁ δὲ πορνεύων, εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει.

Ὁ φθόνος, ὁ θυμὸς, τὸ μῖσος οὐκ εἰσὶν ἐκτὸς, ἀλλ' ἐντὸς τοῦ σώματος· ἁμαρτάνει δὲ εἰς τὸ ἴδιον σῶμα καὶ ὁ φθονερός, καὶ ὁ θυμώδης, καὶ ὁ φιλόμισος, καθότι ταῦτα τὰ πάθη τήκουσι καὶ διαφθείρουσι τὸ σῶμα. Πῶς οὖν λέγει, ὅτι πᾶν ἁμάρτημα ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστι· καὶ ὅτι ὁ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει; Πολλαὶ καὶ διάφοροί εἰσιν αἱ εἰς ταῦτα τὰ δυσερμήνευτα λόγια ἐρμηνεύται· ἡμεῖς δὲ προβάλλομεν τὴν φαινομένην πιθανωτέραν. Ὁ φθόνος, καὶ ὁ θυμὸς, καὶ τὸ μῖσος οὐκ εἰσὶν ἐνέργειαι, ἀλλὰ πάθη, διότι οὐδὲ φθόνον ποιοῦμεν, οὐδὲ θυμὸν, οὐδὲ μῖσος, ἀλλὰ πάσχομεν ὑπ' αὐτῶν, καὶ καταταραννόμεθα· ὁ δὲ ἀπόστολος οὐ λαλεῖ περὶ τῶν ἁμαρτημάτων, ὑφ' ὧν ἡμεῖς πάσχομεν, ἀλλὰ περὶ τῶν ἁμαρτιῶν, ὅσας ἡμεῖς ποιοῦμεν· « Πᾶν ἁμάρτημα, λέγει, ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, » ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστι » τοῦτο δὲ ἀληθές· διότι ὅσα ἁμαρτήματα ἡμεῖς ποιοῦμεν, ἐκτὸς τοῦ σώματός εἰσι· ποιοῦμεν φόνον, κλοπὴν, ἀρπαγὴν, συκοφαντίαν, ψευδομαρτυρίαν, βλασφημίαν, καὶ τὰ λοιπὰ, αὐτὰ δὲ ἐκτὸς τοῦ σώματος ἡμῶν εἰσι, καθότι τὴν ψυχὴν καὶ τοὺς ἄλλους βλάπτουσιν, εἰς δὲ τὸ σῶμα ἡμῶν οὐδεμίαν προξενοῦσι βλάβην· ὁ δὲ πορνεύων, ποιῶν

τὴν πορνείαν, βλάπτει καὶ κακοποιεῖ τὸ ἴδιον σῶμα, ἐκνευρίζων, καὶ μολύνων, καὶ ἀκάθαρτον αὐτὸ ποιῶν. Παρατήρησον δὲ δύο τινὰ, πρῶτον μὲν τὸ, « Φεύγετε », ὃ περ σημαίνει τὴν ταχεῖαν καὶ τελείαν ἀποστροφὴν τοῦ τοιούτου ἁμαρτήματος· δεύτερον δὲ, ὅτι οὐ μόνον ὡς νομοθέτης εἶπε, « Φεύγετε τὴν πορνείαν », ἀλλὰ καὶ ὡς διδάσκαλος ἐφάνέρωσε, διὰ ποίους λόγους ἀνάγκη ἐστίν, ἵνα αὐτὴν φεύγωμεν· « Φεύγετε, λέγει, τὴν πορνείαν »· διότι πᾶν ἄλλο ἁμάρτημα, ὃ ἐὰν ποιήσητε, βλάπτει τὴν ψυχὴν, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ σῶμα· ἡ δὲ πορνεία καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα ἡμῶν βλάπτει. Καὶ οὗτος μὲν ἐστὶν εἰς λόγος, ἐπισυνάπτει δὲ εὐθὺς καὶ ἄλλον, λέγων·

Ἡ οὐκ οἶδατε, ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν 1. Κορ. 6.
19.
ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματος ἐστίν, οὗ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν;

Μετὰ τοὺς προειρημένους λόγους προβάλλει ἔτι τρεῖς, τὴν χάριν δηλαδή, τὴν ἀξίαν, καὶ τὸ δικαίωμα· διὰ τούτων δὲ καὶ φοβίζει, καὶ πείθει, ἵνα φεύγωμεν τὴν πορνείαν· ἡ χάρις ἐστὶν ὑπερμεγίστη, διότι τὰ σώματα ἡμῶν εἰσὶ ναὸς τοῦ ἐν ἡμῖν κατοικοῦντος ἁγίου πνεύματος· ἡ ἀξία τοῦ χαριτοδότου ἐστὶν ὑπερτάτη, διότι ὁ χαριτοδότης ἐστὶν αὐτὸς ὁ παντοκράτωρ θεός, ὁ εἰπών· « Ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ » πᾶσαν σάρκα ». Τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἐστὶν ὑπεράνω πάντων τῶν δικαιωμάτων, ἐπεὶ δὲ ὁ θεὸς καὶ ἐπλασε, καὶ

Ὁρ. τὸν
Ὀϊκισμ.
Αὐτ.

ἐξηγόρασε τὸν ἄνθρωπον· ὅθεν οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι οὐδὲ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῶν, οὐδὲ εἰς τὸ σῶμα. Οὐκ οἶδατε, λέγει, ὡς ἄνθρωποι, ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ἐστὶ ναὸς τοῦ παναγίου πνεύματος τοῦ ἐν ὑμῖν κατοικοῦντος; « Ἡ οὐκ οἶδατε, ὅτι » τὸ σῶμα ὑμῶν, ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματος ἐστίν »; Οὐκ οἶδατε, ὅτι ἐλάβετε ταύτην τὴν μεγίστην χάριν παρ' αὐτοῦ τοῦ δημιουργοῦ τῶν πάντων θεοῦ, « οὐ ἔχετε » ἀπὸ θεοῦ »; οὐκ οἶδατε ὅτι οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἔχετε οὐδὲ εἰς τὴν ψυχὴν, οὐδὲ εἰς τὸ σῶμα ὑμῶν, ἐπειδὴ ἐστε πλάσματα τοῦ πλάσαντος, καὶ δοῦλοι τοῦ ἐξαγοράσαντος ὑμᾶς θεοῦ; « Καὶ οὐκ ἐστὶ ἐαυτῶν »; Ἐσιώπησε δὲ τὸ ἐκ τῶν λόγων τούτων ἐπόμενον συμπέρασμα, ὡς φανερόν καὶ πασιδὴλον. Πῶς οὖν τολμᾶτε, ἰδοὺ τὸ συμπέρασμα, μιαίνειν διὰ τῆς πορνείας τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἅμα δὲ ὑβρίζειν καὶ τὸν δοτῆρα τοῦ τοιοῦτου χαρίσματος; πῶς τολμᾶτε ποιεῖν τὰ μέλη ὑμῶν πόρνῃς μέλη, μηδεμίαν ἐξουσίαν ἔχοντες, ἀλλὰ πλάσματα τοῦ θεοῦ ὄντες, ἐξηγορασμένα ὑπ' αὐτοῦ δι' ἀτιμότητος τιμῆς;

1. Κορ. 6.
20.

Ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς· δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἃ τινὰ ἐστὶ τοῦ θεοῦ.

Διὰ τί ἀνέφερε μόνον τὸ, « Ἠγοράσθητε », ἐσιώπησε δὲ τὸ, ἐπλάσθητε; διότι ἀρκεῖ τὸ, « Ἠγοράσθητε », πρὸς ἀπόδειξιν τῆς

δουλείας, καθότι πᾶς ἡγορασμένος, δοῦλός ἐστι τοῦ ἀγοράσαντος αὐτόν, καὶ οὐκ ἐπλάσθη ὑπ' αὐτοῦ· ἢ διότι ὁ ἀγορασμὸς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἡγουν ἡ ἀνάπλασις αὐτῆς, ἐστὶν ἔργον καὶ αὐτῆς τῆς πλάσεως ὑπέρτερον καὶ ἐνδοξότερον· ἐφάνερωσε δὲ ἡμῖν ὁ ἐπιστήθιος Ἰωάννης, πῶς καὶ διὰ τίνος ἡγοράσθημεν, ὅτε ἐλάλητε πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀποκαλύψει καὶ εἶπεν· « Ὅτι ἐσφάγης, καὶ ἡγόρασας ^{ἀπ. κ. 59.} » τῷ θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου ». Σὺ, λέγει, Ἰησοῦ Χριστέ, ἐσφάγης ἐν τῷ σταυρῷ, καὶ διὰ τοῦ ἐν αὐτῷ ἐκχυθέντος αἵματός σου ἐξηγόρασας ἡμᾶς ἐκ τῆς δουλείας τοῦ διαβόλου, καὶ ἐποίησας δούλους τοῦ θεοῦ καὶ πατρός σου. Λέγει οὖν ὁ Παῦλος, ἐπειδὴ « Ἠγοράσθητε τιμῆς », ἡγουν διὰ τοῦ ὑπερτίμου αἵματος τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ, δοξάσατε τὸν θεὸν καὶ διὰ τοῦ σώματος καὶ διὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν, ἐπειδὴ καὶ τὸ σῶμα, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ εἰσι, τοῦ πλάσαντος καὶ ἐξαγοράσαντος αὐτά. Δοξάζεται δὲ ὁ θεὸς ἐν τῷ σώματι ἡμῶν διὰ τῆς σωφροσύνης, διὰ τῆς ἐλεημοσύνης, διὰ τῆς νηστείας, διὰ τῆς ἀγρυπνίας, διὰ τῶν σωματικῶν κόπων, τῶν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς τελουμένων· δοξάζεται δὲ ἐν τῷ πνεύματι ἡμῶν ὁ θεὸς διὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως, διὰ τῆς πρὸς θεὸν ἐλπίδος, διὰ τῆς πρὸς θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης, διὰ τῆς καθαρότητος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ λογισμοῦ, διὰ τῶν ἁγίων νοημάτων, καὶ θείων ἀναβάσεων· τότε δοξάζεται ὁ θεὸς καὶ ἐν τῷ πνεύματί σου, καὶ ἐν τῷ σώματί

σου, ὅταν ἡ μὲν ψυχὴ σου νοήματα ἔχου-
σα εὐσεβῇ, καὶ λογισμοὺς θεαρέστους, διε-
γείρη τὸ σῶμά σου πρὸς κατόρθωσιν πά-

σης πρακτικῆς ἀρετῆς· τὸ δὲ σῶμα ὑπηρε-
τῇ προθύμως πρὸς τὰ ἅγια τῆς ψυχῆς
διανοήματα.

Ο Μ Ι Λ Ι Α

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ Τῇ ΤΡΙΑΚΟΣΤῃ ΤΕΤΑΡΤῃ ΚΥΡΙΑΚῃ
ΤΟΥ ΑΣΩΤΟΥ.

ΜΕΤΑ πολλοῦ ζήλου καὶ μεγάλης σφο-
δρότητος ἐλάλησεν ἡμῖν σήμερον περὶ τοῦ
ἁμαρτήματος τῆς πορνείας διὰ τῆς σήμερον
ἀναγνωσθείσης ἐπιστολῆς αὐτοῦ ὁ θεόπνευ-
στος ἀπόστολος Παῦλος. Ἡμεῖς πιστεύομεν,
ὅτι ὅσα αὐτὸς ἐδίδαξεν, οὐκ εἰσὶ λόγια ἀν-
θρώπινα, ἀλλὰ θεῖα· οὐκ εἰσὶ διδασκαλίαι
ἐκ παραδόσεως, ἢ ἐφευρέσεως ἀνθρώπου,
ἀλλ' ἐκ φωτισμοῦ καὶ ἀποκαλύψεως θεοῦ.

Γαλ. 1. 11. « Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἔλεγεν αὐτός, τὸ εὐαγ-
12. » γέλιον, τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐκ
» ἔστι κατὰ ἄνθρωπον· οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ
» ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτό, οὐδὲ ἐδιδάχθην,
» ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ ».
Αὐτὸς ἦν ὄργανον, ὑπὸ τοῦ παναγίου
πνεύματος κρουόμενον, κάλαμος ἦν γραμ-
ματέως ὀξυγράφου, ὅστις ἐλάλει, ὅσα ὁ
θεὸς αὐτῷ ἀπεκάλυπτε, καὶ ἔγραφεν, ὅσα
ὁ θεὸς εἰς αὐτὸν ἔλεγε· διὰ τοῦτο οὐδεμία

ἐστὶν ἀμφιβολία, ὅτι τὰ λόγια αὐτοῦ εἰσὶ
λόγια θεοῦ, ἀλλ' ἡ σφοδρότης τοῦ τρόπου,
δι' ἧς ἐλάλησε περὶ τῆς πορνείας, καὶ ἡ
αἰτία, δι' ἣν τοιοῦτοτρόπως ἐλάλησε περὶ
αὐτῆς, εἰσὶν ἄδηλα, καὶ πρόξενα ἀπορίας.
Εἰς τὴν σκέψιν οὖν καὶ τὴν ἔρευναν τούτων
τῶν δύο περιέργων πραγμάτων ἀφιεροῦμεν
σήμερον τὸν λόγον.

Περὶ πάντων σχεδὸν τῶν ἁμαρτημάτων,
μεγάλων τε καὶ μικρῶν, ἐλάλησεν ὁ θεορ-
ρήμων Παῦλος· ἐὰν ὅμως παρατηρήσης,
ὅσα εἶπε περὶ τοῦ ἁμαρτήματος τῆς πορ-
νείας, βλέπεις, ὅτι αὐτὰ εἰσι καὶ περισσό-
τερα, καὶ βαρύτερα τῶν ὑπ' αὐτοῦ διδα-
χθέντων περὶ πάσης ἄλλης ἁμαρτίας·
αὐτὸς περὶ τούτου τοῦ ἁμαρτήματος εἶπε·

« Τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ 1. Κορ. 6
» Κυρίῳ, καὶ ὁ Κύριος τῷ σώματι ». Ταῦτα 13.
δὲ τὰ λόγια σημαίνουσιν, ὅτι ὅστις πίπτει

εἰς τοῦτο τὸ ἁμάρτημα, ἐκεῖνος ἀδικεῖ οὐχὶ ἄνθρωπον, ἀλλ' αὐτὸν τὸν δημιουργὸν καὶ κύριον τῆς κτίσεως, ἐπειδὴ τὸ σῶμα οὐκ ἐπλάσθη, ἵνα πορνεύῃ, ἀλλ' ἵνα δουλεύῃ τῷ Κυρίῳ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ· ἐκεῖνος δὲ ποιεῖ αὐτὸ δοῦλον τῆς πορνείας.

Αὐτ. 15.

Αὐτὸς περὶ τούτου τοῦ ἁμαρτήματος εἶπεν·
» Ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, ποιήσω
» πόρνῃς μέλη »; Διὰ τούτων δὲ τῶν λόγων ἐφάνερωσεν, ὅτι ὅστις ἁμαρτάνει, ταύτην τὴν ἁμαρτίαν, ἐκεῖνός ἐστι χεῖρων τῶν σταυρωτῶν τοῦ Χριστοῦ· διότι ἐκεῖνοι μὲν οὐκ ἐτόλμησαν σχίσαι τοῦ Χριστοῦ τὰ μέλη, αὐτὸς δὲ αἶρων αὐτὰ, ποιεῖ πόρνῃς μέλη· αὐτὸς εἶπε πρὸς τούτοις· « Ὁ δὲ

Αὐτ. 18.

» πορνεύων, εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει· » διὰ τούτου δὲ ἐδίδαξεν, ὅτι ὁ ποιῶν ταύτην τὴν ἁμαρτίαν ἐστὶν ἄσπλαγχνος ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀνθρώπους· « Οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν » ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ » θάλπει αὐτήν »· ὁ δὲ πόρνος ἐπιβουλεύει καὶ κακοποιεῖ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ σάρκα· αὐτὸς περὶ τῆς ἁμαρτίας ταύτης λαλῶν, εἶπεν, ὅτι τὸ σῶμα ἡμῶν ἐστὶ κατοικητήριον τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὅπερ ἐλάβομεν

Ἐφεσ. 5.
29.1. Κορ. 6.
19.

ὑπὸ τοῦ πανοικτίρμονος θεοῦ· « Ἡ οὐκ » οἴδατε, ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν » ὑμῖν ἁγίου πνεύματος ἐστίν, οὗ ἔχετε » ἀπὸ θεοῦ »; καὶ ὅτι οὐδὲ τῆς ψυχῆς, οὐδὲ τοῦ σώματος ἡμῶν ἔχομεν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ ἡγοράσθημεν διὰ τοῦ ὑπερτίμου αἵματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· « Καὶ οὐκ

Αὐτ. 20.

» ἐστὲ ἑαυτῶν· ἡγοράσθητε γὰρ τιμῆς »· Βλέπετε οὖν φανερά, ὅτι ἀπέδειξε τὸν

ἐργάτην ταύτης τῆς ἁμαρτίας ἐπιβουλον τοῦ θεοῦ, χεῖρονα τῶν σαυρωτῶν, ἄσπλαγχνικώτερον πάντων τῶν ἀσπλάγχνων, περιφρονητὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀποστάτην τῆς χρεωστούμενης πρὸς τὸν ἴδιον δεσπότην ὑπακοῆς. Ὡς ἔμφασις! ὡς σφοδρότης! φόβον καὶ τρόμον φέρουσι ταῦτα τὰ λόγια· τί τούτων περισσότερον; καὶ ὅμως διὰ τῆς τιμωρίας, δι' ἧς ἐτιμώρησε τὸν πορνεύσαντα Κορίνθιον, ἔτι φρικτότερον ἔδειξε τῆς πορνείας τὸ ἁμάρτημα.

Ἐξησε φοβερόν κριτήριον κατὰ τούτου τοῦ ἁμαρτωλοῦ, καὶ συνήγαγεν ἐν αὐτῷ τοὺς πιστοὺς, εἰσῆλθε δὲ καὶ αὐτὸς ἐν πνεύματι ἐκεῖ, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν δεσπότην Χριστὸν ἔδειξεν ἐκεῖ καθήμενον, καὶ ἐκφωνοῦντα τὴν ἀπόφασιν· « Ἐν τῷ ὀνόματι, » εἶπε, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, » συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύ- » τος σὺν τῇ δυνάμει τοῦ Κυρίου ἡμῶν » Ἰησοῦ Χριστοῦ, παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον » τῷ Σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα » τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου » Ἰησοῦ ». Ὡς ἀπόφασις φρικτὴ καὶ φοβε- » ρά! ποῖόν ποτε ἢ πλεονέκτην, ἢ ἄρπαγα, ἢ φονέα, ἢ ληστήν, ἢ αἰρετικόν, ἢ βλά- » σφημον τόσον αὐστηρὰ ἐπαίδευσεν; τίνα » ποτὲ τῶν ἁμαρτωλῶν παρέδωκεν εἰς τὴν » ἐξουσίαν τοῦ σατανᾶ, ἵνα βασανίζων αὐτόν, » ἐξολοθρεύσῃ τὸ σῶμα καὶ τὴν ζωὴν αὐτοῦ; Τίς δὲ ἐστὶν ὁ ταῦτα διορίσας; ὁ Παῦλος, ὅστις πανταχοῦ μεγαλοφώνως ἐκήρυττε τὴν πρὸς τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἄπειρον ἐ- » σπλάγχνίαν καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Ἰησοῦ Χρι-

1. Κορ. 5.
4. 5.

1. Τιμ. 1. 15. στοῦ, κραυγάζων καὶ λέγων. « Ὅτι Χριστός Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον » ἀμαρτωλοὺς σῶσαι ». Ἵνα δὲ μηδεὶς νομίσῃ, ὅτι δι' ἄλλην ἀμαρτίαν, καὶ οὐχὶ διὰ τὴν πορνείαν ἐπαίδευσεν αὐτὸν μετὰ τοσαύτης αὐστηρότητος, πρὶν ἢ ἐκφωνήσῃ τὴν τιμωρητικὴν ἀπόφασιν, ἐφανέρωσε τὸ ὄνομα τῆς ἀμαρτίας τοῦ ἀμαρτωλοῦ, γράψας ταῦτα. « Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, ἣτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται ».

Ἄλλὰ πόθεν ἐκινήθη ὁ Παῦλος, ἵνα καὶ λαλήσῃ, καὶ πράξῃ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα κατὰ τοῦτο τοῦ ἀμαρτήματος; « Ἐξ ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ »· διότι αὐτὸς ὁσάκις οὐ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἀφ' ἑαυτοῦ ἐδίδασκε, τοσάκις ἐφανέρωσεν, ὅτι τὴν ἰδίαν γνώμην λέγει, καὶ οὐχὶ πρόσταγμα διδάσκει. ὅταν περὶ τῶν παρθένων ἐλάλησεν, τότε εἶπε φανερά·

1. Κορ. 7. 25. « Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου » οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἡλεημένος » ὑπὸ Κυρίου πιστὸς εἶναι »· ὁμοίως καὶ ὅταν συνεβούλευε τὰ περὶ τῆς καταστάσεως τῆς χηρευούσης γυναικὸς, εἶπε· « Μακαριώτερα δὲ ἐστίν, ἐὰν οὕτω μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην· δοκῶ δὲ καὶ γὼ πνεῦμα » θεοῦ ἔχειν »· τοῦτο αὐτὸ εἶπε, καὶ ὅταν προέτρεπε τοὺς Κορινθίους, ἵνα ἐλεήσωσι τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις πτωχοὺς περισσότερον, ἢ περὶ οἱ ἄλλοι· « Καὶ γνώμην, εἶπεν ἐν αὐτ. 40. » τούτῳ δίδωμι ». Ὁ θεὸς οὖν, ὅστις ἐστὶν ἡ αὐτοκαθαρότης καὶ ἀγιωσύνη, ἀποστρεφόμενος τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ τὸν βόρβορον

ταύτης τῆς βδελυρᾶς ἀμαρτίας, ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτόν, ὅσα κατ' αὐτῆς καὶ εἶπε, καὶ ἔπραξεν· ἔβλεπεν ὁμῶς καὶ εἰς τὰς θείας γραφὰς τῆς ἀμαρτίας ταύτης τὸ βάρος· διότι ἀπ' ἀρχῆς οἱ εὐσεβεῖς ἄνθρωποι, εἴτε ὑπὸ τοῦ πρωτοπλάστου Ἀδὰμ ἀλληλοδιαδόχως διδαχθέντες, εἴτε ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ λόγου ὁδηγούμενοι, εἴτε ὑπὸ τοῦ παραδείγματος τοῦ παγκοσμίου κατακλυσμοῦ μαθόντες, εἴτε διὰ θείας ἀποκαλύψεως φωτιζόμενοι, αἰσχρὸν καὶ θεομεισημένον ἐλογίζοντο τῆς πορνείας τὸ ἀμαρτήμα· ἀπόδειξις δὲ τούτου τὸ παράδειγμα τῶν πρὸ τοῦ γραπτοῦ νόμου εὐσεβῶν ἀνθρώπων, οἵτινες καὶ μὴδεμίαν ἐγγραφον νομοθεσίαν ἔλαβον περὶ τούτου τοῦ ἀμαρτήματος, ἀπεστρέφοντο ὁμῶς αὐτὸ ὡς ἔργον θεοστυγὲς καὶ ἄτιμον.

Ὅταν ὁ πατριάρχης Ἰακώβ ἦλθεν εἰς Σαλήμ πόλιν τῶν Σηκίμων, τότε ὁ Συχέμ ὁ ἄρχων τῆς γῆς ἐκείνης, ἀρπάξας τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, τὴν Δεῖναν, ἐφθειρεν αὐτήν· οἱ δὲ υἱοὶ τοῦ Ἰακώβ, ὁ Συμεὼν καὶ ὁ Λευὶ, δι' ἐπιβουλῆς φονεύσαντες τὸν Συχέμ, καὶ πάντας τοὺς Σηκιμίτας, διήρπασαν πάντα τὰ τούτων ὑπάρχοντα· ταῦτα ἰδὼν ὁ Ἰακώβ, ἐταράχθη σφόδρα, καὶ φόβος πολὺς ἐπέπεσεν ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ· ἤλεγξε δὲ ἀποτόμως τὸν Συμεὼν καὶ τὸν Λευὶ· κατεστήσατέ με, εἶπε πρὸς αὐτούς, μισητόν, καὶ ἀπεδείξατέ με ἄνθρωπον πονηρόν ἐνώπιον τῶν Χαναναίων καὶ Φερεζαίων, οἵτινες συναχθέντες, ἐξαφανίσουσι καὶ ἐμέ, καὶ τὸν οἶκόν μου· ὁ δὲ Συμεὼν

Γεν. 33.
16.

καὶ ὁ Λευὶ ἀπεκρίθησαν πρὸς αὐτὸν, λέγον-
τες· ἀλλὰ τί; ἔστεργες ἄρα γε, ἵνα οἱ
Σηκιμῖται μετέρχωνται τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν
ὡς πόρνην; « Οἱ δὲ εἶπαν, ἀλλ' ὡσεὶ πόρ-
νη χρήσονται τῇ ἀδελφῇ ἡμῶν »; ὅταν
δὲ ταῦτα ἤκουσεν ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ ἄνθρω-
πος, ἡσύχασε, λογισάμενος τὸν φόνον καὶ
τὴν ἀρπαγὴν τιμωρίαν δικαίαν τοῦ ἁμαρ-
τήματος τῆς πορνείας· καὶ ὁ θεὸς δὲ
φανεὶς εἰς αὐτὸν, ἐδίδωκε τὸν φόβον ἀπ' αὐτοῦ
παραγγείλας, ἵνα ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν, καὶ
οὕτω φύγῃ πάντα κίνδυνον. « Εἶπε δὲ ὁ
θεὸς πρὸς Ἰακώβ, ἀνστὰς, ἀνάβηθι εἰς
τὸν τόπον Βαιθὴλ, καὶ οἶκει ἐκεῖ ».

Καὶ ἡ ἀπόφασις δὲ τοῦ Ἰούδα, τοῦ υἱοῦ
τοῦ πατριάρχου Ἰακώβ κατὰ τῆς χήρας
Θάμαρ, τῆς νύμφης αὐτοῦ, ἀποδεικνύει,
πόσον μέγα ἐνόμιζον οἱ πρὸ τοῦ νόμου
εὐσεβεῖς τῆς πορνείας τὸ ἁμάρτημα· ὅταν
τινὲς ἐλθόντες, εἶπον πρὸς αὐτόν· « Ἐκπε-
πόρνευκε Θάμαρ ἡ νύμφη σου, καὶ ἰδοὺ
ἐν γαστρὶ ἔχει ἐκ πορνείας », τότε οὐδὲ
ἡ συγγένεια ἐδυσώπησεν αὐτόν, οὐδὲ ἡ
ἀγάπη πρὸς τοὺς ἀποθανόντας υἱοὺς αὐτοῦ
καὶ ἄνδρας τῆς Θάμαρ, ἐποίησεν αὐτόν
συγκαταβατικόν, ἀλλ' εὐθὺς ἀπεφάσισεν,
ἵνα κατακαύσωσιν αὐτήν. « Ἐξαγάγετε
αὐτήν, εἶπε, καὶ κατακαυθήτω ». Ἀλλ'
ἐὰν τοῦτο τὸ ἁμάρτημα, λέγεις, τόσης τι-
μωρίας ἄξιον ἐκρίνετο, πῶς ὁ αὐτὸς Ἰούδας
ἔπραξε τοῦτο μετὰ τῆς αὐτῆς Θάμαρ, μὴ
γνωρίσας αὐτήν, ἀλλὰ νομίσας, ὅτι ἐστὶ
πόρνη; ὁ Ἰούδας ὡς κριτὴς κατέκρινε
τὴν ἁμαρτίαν, ὡς δὲ ἄνθρωπος ἡμαρτε· διό

καὶ ἐγνώρισε τὸ ἴδιον ἁμάρτημα, καὶ ἐξω-
μολογήθη παρρησίᾳ, ὅτι ἡμαρτεν· « Ἐπέ-
γνω δὲ Ἰούδας, καὶ εἶπε, δεδικαίωται
Θάμαρ ἢ ἐγώ ».

Ὅταν δὲ ὁ θεὸς ἔδωκε τὸν ἐν τῷ Σινᾷ
ὄρει γραπτὸν νόμον, τότε τόσον φανερά,
καὶ μετὰ τοσαύτης ἐμφάσεως ἐνομοθέτησε
τὴν παντελεῖ ἀποχὴν ταύτης τῆς ἁμαρ-
τίας, ὥστε οὐδεὶς ἐστίν, ὅστις οὐ κατανοεῖ
τὸ περὶ τούτου τοῦ ἁμαρτήματος θεῖον
πρόσταγμα· « Οὐκ ἐστὶ πόρνη, εἶπεν,
ἀπὸ θυγατέρων Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἐστὶ
πορνεύων ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ ». Τί τούτου
ἢ σαφέστερον, ἢ καταληπτότερον; ἐβεβαί-
ωτε δὲ ὁ θεὸς τὴν περὶ τούτου βουλήν αὐτοῦ
καὶ διὰ τῶν ἔργων. Ὁ φόνος ἐστὶ μέγα
ἁμάρτημα, ἐστὶ παράβασις τῆς ὁγδόης τοῦ
δεκαλόγου ἐντολῆς· τοὺς φονεῖς παιδεύει ὁ
θεὸς αὐστηρότατα, ἐπειδὴ ἡ φωνὴ τοῦ αἵ-
ματος τοῦ φονευθέντος βοᾷ πρὸς τὸν θεόν,
ζητοῦσα ἐκδίκησιν· « Φωνὴ αἵματος τοῦ
ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρὸς με ἐκ τῆς γῆς »· καὶ
ὁμοῦς ὁ θεὸς τὸν φόνον τοῦ Φινεὲς, ὅστις ἐφό-
νευσε τὸν Ζαμβρὶ, καὶ τὸν Χασβὶ, οἵτινες
ἐπόρνεον παρρησίᾳ, ἐλογίσθη εἰς δικαιοσύ-
νην· « Καὶ ἔστη Φινεὲς καὶ ἐξήλασατο,
καὶ ἐκόπασεν ἡ θραῦσις· καὶ ἐλογίσθη
αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, εἰς γενεάν καὶ
γενεάν ἕως τοῦ αἰῶνος ». Οὐ μόνον δὲ
δικαιοσύνην ἐλογίσθη ὁ θεὸς τὸν τοιοῦτον
φόνον, ἀλλὰ καὶ ζῆλον θεῖον· ὅθεν ἠξίωσε
τὸν Φινεὲς αἰωνίου ἱερατείας· « Καὶ ἐστὶ
αὐτῷ, εἶπεν ὁ θεὸς περὶ τοῦ Φινεὲς, καὶ
τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν διαθήκη

Αὐτ. 26.

Δευτ. 23.
17.

Γεν. 4. 10.

Ψαλ. 105.
20. 31.Αῤῥθ. 25.
17.

» ἱερατείας αἰωνία, ἀνθ' ὧν ἐζήλωσε τῷ
» θεῷ αὐτοῦ, καὶ ἐξιλάσατο περὶ τῶν υἱῶν
» Ἰσραὴλ ».

Ἐὰν δὲ ἀνοίξωμεν τὰ βιβλία τῶν νόμων
τῆς χάριτος, βλέπομεν ἐν αὐτοῖς τὴν περὶ
τούτου τοῦ ἁμαρτήματος ἀπόφασιν τοῦ
μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ· αὐτὸς ἐνομοθέτη-
σεν, ὅτι καὶ ἡ μόνη ἐπιθυμία τῆς τοιαύτης
ἁμαρτίας, καὶ ἀόρατος, καὶ ἀνενέργητος,
καὶ ἄπρακτος, καταμολύνει ὅμως τὴν ψυ-
χήν· « Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ
» βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐ-
» τῆς, ἥδη ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ
» αὐτοῦ ». Εἰς αὐτὰ τὰ βιβλία βλέπομεν,
ὅτι καὶ οἱ πνευματοφόροι ἀπόστολοι, ὅταν
ἔγραψαν τὴν πρώτην καὶ σύντομον νομοθε-
σίαν, πολλὰ μὲν ἄλλα διὰ τὴν συντομίαν
ἐσιώπησαν, τὴν δὲ περὶ τούτου τοῦ ἁμαρ-
τήματος ἀποχὴν ἐμφαντικῶς ὡς ἀπὸ στό-
ματος τοῦ παναγίου πνεύματος νομοθετή-
σαντες, ἐκήρυξαν. « Ἐδοξε γὰρ, ἔγραψαν,
» τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλέον
» ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος, πλὴν τῶν ἐπά-
» ναγκες τούτων· ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων,
» καὶ αἵματος, καὶ πνικτοῦ, καὶ πορνείας ».

Ταῦτα πάντα, λέγεις, ἀληθῆ εἰσι, καὶ
γνωστὰ δὲ οὐ μόνον εἰς τὸν Παῦλον, ἀλλὰ
καὶ εἰς ἄλλους πολλούς· πλὴν διὰ τί οὐδεὶς
ἄλλος, οὐδὲ προφήτης, οὐδὲ ἀπόστολος οὐδὲ
εἶπεν, οὐδὲ ἀπεφάσισε κατὰ τῆς ἁμαρτίας
ταύτης ὅσα ὁ Παῦλος; διότι ὁ θεὸς αὐτὸν
ἀπέστειλεν, ἵνα κηρύξῃ τὸ εὐαγγέλιον εἰς
τὰ ἔθνη· « Πορεύου, εἶπε πρὸς αὐτόν, ὅτι
» ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἀποστελῶ σε »· ὅθεν

καὶ αὐτὸς ὠνόμαζεν ἑαυτὸν ἀπόστολον τῶν
ἐθνῶν· « Ὑμῖν γὰρ λέγω τοῖς ἔθνεσιν, ἐφ' ἧς
» ὅσον μὲν εἰμι ἐγὼ ἐθνῶν ἀπόστολος, τὴν
» διακονίαν μου δοξάζω ». Τὰ δὲ ἔθνη ἦσαν
μὲν ἔκδοτα καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ ἁμαρτήμα-
τα, ἐξόχως δὲ εἰς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην
τόσον ἦσαν δεδουλωμένα, ὥστε οὐ μόνον
οὐδὲ ἁμαρτίαν, οὐδὲ ἀτιμίαν ἐνόμιζον αὐτήν,
ἀλλὰ καὶ θεὸν εἶχον προστάτην αὐτῆς καὶ
προτροπέα καὶ διδάσκαλον· ὑπερέβαινον δὲ
κατὰ τοῦτο τοὺς ἄλλους ἐθνικούς οἱ Κορίν-
θιοι, ἔχοντες ἀφιερωμένας εἰς τὸν βωμὸν τῆς
Ἀφροδίτης ὑπὲρ τὰς χιλίας κοινὰς πόρνas,
ἐν αἷς πολλαὶ ἦσαν ὑπέρπλουτοι ἐκ τοῦ
πορισμοῦ ταύτης τῆς ἀνομίας, καὶ εἰς πᾶσαν
τὴν Ἑλλάδα ἐπίσημοι. Ἐπειδὴ οὖν τὰ
ἔθνη, καὶ μάλιστα οἱ Κορίνθιοι, ἐθεοποιούν
τοῦτο τὸ ἁμάρτημα, διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος,
ὡς ἀπόστολος καὶ διδάσκαλος τῶν ἐθνῶν,
ἵνα ἐξαλείψῃ τὴν ἐκ γεννητόρων καὶ ἐξ
ἀνατροφῆς ἐμπεφυτευμένην εἰς τὰς καρδίας
αὐτῶν ὀλέθριον πλάνην καὶ συνήθειαν, ἅμα
δὲ καὶ ἀναχαιτίσῃ πάντων τῶν λοιπῶν
ἀνθρώπων τὴν πρὸς τὴν βδελυρὰν ταύτην
ἀκαθαρσίαν δυσκράτητον ὁρμὴν, ὑπὸ θεοῦ
φωτισθεῖς, ἐπαίδευσεν μὲν παραδειγματικῶς
τὸν πορνεύσαντα Κορίνθιον, περιέγραψε δὲ
μετὰ θεοπνεύστου ἀκριβολογίας καὶ τὸ
βάρος καὶ τὴν βλάβην ταύτης τῆς ρυπαρᾶς
ἁμαρτίας.

Ἄνδρες ἀδελφοί, εἰς τὰς πόλεις τῶν
εἰδωλολατρῶν εὐρίσκοντο χιλιάδες πορνῶν,
οὐδὲν ἐστὶ παράδοξον· αὐτοὶ οὐ μόνον οὐδὲ
νόμους εἶχον, ἐμποδίζοντας ταύτην τὴν

Ματθ. 5.
28.

Πράξ. 15.
28. 29.

Πράξ. 22.
21.

Ῥωμ. 11.
13.

ἀμαρτίαν, οὐδὲ διδάσκαλον κηρύττοντα, πόσον μέγα ἐστὶ τοῦτο τὸ ἀμάρτημα, ἀλλὰ καὶ θεοὺς εἶχον οἱ πεπλανημένοι μοιχοὺς καὶ πόρνους, καὶ τῆς πορνείας προστάτας. Παράδοξον δέ ἐστι τό, ὅτι εὐρίσκονται πόρναι καὶ εἰς τῶν χριστιανῶν τὰς πόλεις· καὶ ὅτι βλέπομεν ἄλλους μὲν καταφθείροντας τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ἀφανίζοντας τὴν ὑγίαν αὐτῶν εἰς τὰ πορνοστάσια, ἄλλους δὲ χωρὶς οὐδὲ φόβου, οὐδὲ ἐντροπῆς συζῶντας καὶ συμφθειρομένους μετὰ ἁλλοτρίων καὶ ἀνόμων γυναικῶν· οἱ χριστιανοί, οἱ δεδιδαγμένοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ νόμου, οἱ νενομοθετημένοι ὑπὸ τοῦ ἀγίου εὐαγγελίου, οἱ κατηχημένοι ὑπὸ τῆς διδασκαλίας τῶν θεοφόρων ἀποστόλων, καὶ ἐξόχως ὑπὸ τῆς θεοπνεύστου εἰσηγήσεως τοῦ Παύλου, οἱ πεφωτισμένοι ὑπὸ τῆς νοουθεσίας τῶν μακαρίων πατέρων καὶ διδασκάλων· οἱ χριστιανοί, οἵτινες καὶ γνωρίζουσι, καὶ πιστεύουσιν, ὅτι μέγα ἐστὶ τὸ τῆς πορνείας ἀμάρτημα, καὶ ὅτι καταδίκη φοβερά περιμένει τοὺς πόρνους· αὐτοὶ περιποιοῦνται πόρναις, καὶ εἰσάγουσιν αὐτὰς εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν, καὶ ἀμαρτάνοντες μετ' αὐτῶν, οὐδόλως ἐντρέπονται, οὐδὲ φοβοῦνται· τοῦτο ἀληθῶς παράδοξον, τοῦτο ἐκτὸς παντὸς λόγου, τοῦτο πάσης τιμωρίας ἄξιον.

Χριστιανέ, σὺ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας, ἀφ' ἧς ἠξιώθης τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, ἡγιασθῇ οὐ μόνον ἡ ψυχὴ σου, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμά σου· ἡ ψυχὴ σου ἐγένετο θυγάτηρ θεοῦ, τὸ σῶμά σου μέλος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· πῶς οὖν τολμᾷς ποιεῖν τὰ μέλη τοῦ Ἰησοῦ

Χριστοῦ, πόρνῃς μέλη; σὺ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας, ἀφ' ἧς ἐξῆλθες ἀπὸ τῆς θείας κολυμβήθρας, γέγονας ναὸς τοῦ ἀγίου πνεύματος· πῶς οὖν οὐ φρίττεις, ἀλλὰ διὰ τῆς πορνείας φθείρεις τὸν ναὸν τοῦ παναγίου πνεύματος; Οὐκ ἀκούεις τὸν φοβερισμὸν τῆς ἀποστολικῆς φωνῆς, τῆς λεγούσης· « εἴ- 1. Κορ. 3. 17.
» τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦ-
» τον ὁ θεός »· Πῶς οὐ φοβεῖσαι τὸ φοβε-
ρὸν τοῦ θεοῦ κριτήριον; ἐν αὐτῷ κατα-
κρίνονται οἱ πόρνοι καὶ οἱ μοιχοί· « Πόρνους ἐβρ. 13.
» δὲ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός ». Οὐκ ἀ- 4.
κούεις τὸν Κύριον καὶ δεσπότην σου προ-
στάσσοντα καὶ λέγοντα· μηδέποτε λύσης
τὴν ζώνην τῆς σωφροσύνης σου, μηδὲ σβέ-
σης τὸν λύχνον τοῦ θεοῦ μου νόμου, τοῦ
φωτίζοντός σε πρὸς τὴν ἐγκράτειαν καὶ
κυριότητα τῆς σαρκικῆς ἐπιθυμίας; « Ἐ- Λουκ. 12.
» στωσαν, λέγει, ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζω- 35.
» σμέναι, καὶ οἱ λύχνοι καίόμενοι ».

Ἀλλὰ τὸ πῦρ, λέγεις, τῆς σαρκικῆς ἐπιθυμίας καταφλέγει με, καὶ μὴ δυνάμε-
νος βαστάσαι τὸν καύσωνα, κατακρημνίζο-
μαι εἰς τῆς ἀμαρτίας ταύτης τὸ βάραθρον·
ἀλλ' ὁ πάνσοφος Παῦλος καὶ τούτου τοῦ
πάθους ἐδίδαξε τὴν ἰατρειάν εἰπών· « Διὰ 1. Κορ. 7. 2.
» δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυ-
» ναῖκα ἐχέτω, καὶ ἐκάστη τὸν ἴδιον ἄν-
» δρα ἐχέτω ». Ἀλλὰ καὶ τὸν γάμον ἐπή-
νεσεν ὁ τρισμακάριος· « Τίμιος, εἶπεν, ὁ γά- ἐβρ. 13.
» μος, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος ». Ἀλλ' οὐκ ἔ- 4.
χω, λέγεις, τρόπον, ἵνα θρέψω γυναῖκα καὶ
τέκνα. Ἀκουσὸν με, παρακαλῶ σε· εἰάν
τις ἐπίγειος βασιλεὺς ὑπέσχετό σοι πάντα

Ψαλ. 94.
4. 5.

Ματθ. 6.
33.

τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν καὶ τὴν σὴν καὶ τῆς
γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων σου, ἄρά γε ἐδί-
σταζες; ἄρά γε ἔλεγεσ, οὐκ ἔχω τρόπον,
ἵνα θρέψω γυναῖκα καὶ τέκνα; οὐδὲ ἐδί-
σταζες, οὐδὲ ἔλεγεσ τοιαῦτα λόγια· γίνω-
σκε οὖν, ὅτι ὁ ἐπουράνιος βασιλεὺς, ἐκεί-
νος, οὗ « ἐν τῇ χειρὶ τὰ πέρατα τῆς γῆς,
» καὶ τὰ ὕψη τῶν ὀρέων αὐτοῦ ἐστίν· ὅτι
» αὐτοῦ ἐστίν ἡ θάλασσα, καὶ αὐτὸς ἐ-
» ποιήσεν αὐτήν, καὶ τὴν ξηρὰν αἱ χεῖρες
» αὐτοῦ ἔπλασαν »· αὐτὸς ὁ παντοδύνα-
μος καὶ παντοκράτωρ καὶ ἀψευδέστατος
θεὸς ὑπόσχεταί σοι, λέγων· ζήτηί τὴν βα-
σιλείαν μου, καὶ περιπάτει τὸν δρόμον τῆς
ἀρετῆς, ἐγὼ δὲ δώσω σοι πρὸς τούτοις πάν-
τα ὅσα ἀναγκαῖα, πάντα ὅσα πρὸς χρεῖαν
σου· « Ζητεῖτε δὲ πρῶτον, οὕτω λέγει αὐτός,
» τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύ-

» νην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθή-
» σεται ὑμῖν ». Ἀκούεις, πόσον σαφὴς ἐστι
τοῦ θεοῦ ἡ ὑπόσχεσις; ἀκούεις, πόσον
πλουσία ἡ δόσις; πάντα ὑπόσχεται δώσειν·
« Καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν ».
Ἰνα τί οὖν διστάζης; ἵνα τί ὀλιγοπιστῆς;
διὰ τί φοβεῖσαι; ὁ θεὸς ἐστίν ὁ ὑποσχόμενος·
ὅταν ἁμαρτάνῃς, τότε φοβοῦ πεῖναν καὶ
γύμνωσιν, καὶ πᾶσαν ἄλλην τιμωρίαν·
ὅταν δὲ φεύγῃς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἐργάζε-
σαι τὴν ἀρετὴν, τότε μηδὲν φοβοῦ, μη-
δὲν δίσταζε· διότι ὁ θεὸς « Θέλημα τῶν
» φοβουμένων αὐτὸν ποιήσει, καὶ τῆς δεή-
» σεως αὐτῶν εἰσακούσεται, καὶ σώσει
» αὐτούς· Νεώτερος ἐγενόμην, λέγει ὁ ἅγιος
» προφητάναξ, καὶ γὰρ ἐγήρασα, καὶ οὐκ
» εἶδον δίκαιον ἐγκαταλελειμμένον, οὐδὲ τὸ
» σπέρμα αὐτοῦ ζητοῦν ἄρτους ».

Ψαλ. 144.
19.

Ψαλ. 36.
25.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗ ΠΕΜΠΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ
ΤΗΣ ΑΠΟΚΡΕΩ.

ἘΠΕΙΔὴ αὐριον ἀνοίγουσι τῆς ἐγκρατείας
τὰ προπύλαια, καὶ πᾶσα ἡ ἐβδομάς ἐστὶ
προκαθάρσιμος, καὶ τῆς νηστείας πρόδρομος,
διὰ τοῦτο προβάλλει σήμερον εἰς τοὺς πι-

στοὺς ἡ ἀγία τοῦ θεοῦ ἐκκλησία τὸ μέρος
τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου, τὸ διαλαμβάνον
περὶ τῶν τροφῶν. Ἰνα δὲ ἀκριβῶς κατα-
νοήσῃ τὰ περὶ αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου

λεγόμενα, ἀνάγκη ἐστίν, ἵνα θεωρήσῃς τὰ πρὸ τούτων γεγραμμένα. Πρὸ τούτων ἐλάλησεν ὁ ἀπόστολος περὶ τῶν εἰδωλοθύτων,

1. Κορ. 8.
1. λέγων· « Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων οἶδαμεν, » ὅτι πάντες γινώσκιν ἔχομεν » ἦσαν δὲ τὰ εἰδωλόθυτα, τὰ κρέατα τῶν ζώων, τῶν εἰς τὰ εἶδωλα θυσιαζομένων· τούτων δὲ τῶν εἰδωλοθύτων κρεάτων μέρος μὲν κατέκαιον οἱ εἰδωλολάτραι ἐνώπιον τῶν εἰδώλων, μέρος δὲ ἐφύλαττον διὰ τὴν τράπεζαν τῶν προσφερόντων τὴν θυσίαν, καὶ τῶν συγγενῶν αὐτῶν καὶ φίλων· τινὲς δὲ τῶν γνωστικῶν Κορινθίων, τῶν εἰς Χριστὸν πιστευσάντων, γνωρίζοντες, ὅτι τὰ εἶδωλα οὐκ εἰσὶ θεοί, ἐσυλλογίζοντο, ὅτι οὐδὲ θυσίαι εἰσὶ τὰ εἰς αὐτὰ θυσιαζόμενα ζῶα, οὐδὲ εἰδωλόθυτα τὰ τούτων κρέατα· ἡ τοιαύτη δὲ γινῶσις ἐπειθεν αὐτοὺς, ὅτι ἔχουσιν ἄδειαν καὶ ἐξουσίαν, ἵνα ἐσθίωσι τὰ εἰδωλόθυτα· ἐκ τούτου χωρὶς τινος συστολῆς ἔτρωγον αὐτὰ παρρησία, εἰς τὰ εἶδωλεῖα εἰσερχόμενοι, καὶ ἐν αὐτοῖς κατακείμενοι· οἱ δὲ ἀπλούεροι ἄνθρωποι βλέποντες, ὅτι οἱ πεπαιδευμένοι καὶ γνωστικοὶ ἔτρωγον ἀνυποστόλως τὰ εἰδωλόθυτα, ἐνόμιζον, ὅτι ἐκ τῆς πρὸς τὰ εἶδωλα εὐλαβείας τοῦτο ποιοῦσιν· ἐκ τούτου δὲ σκανδαλιζόμενοι, οὐ μόνον καὶ αὐτοὶ ἔτρωγον τὰ εἰδωλόθυτα, ἀλλὰ καὶ ἐσέβοντο τὰ εἶδωλα. Ἠρώτησαν δὲ, ὡς φαίνεται, περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης τὸν Παῦλον, ὅστις ἀποκριθεὶς, πρῶτον μὲν ἠλεγξε τὴν τοιαύτην γινῶσιν ὡς ὑπερηφανείας πρόξενον καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἐπιβλαβῆ, ἔπειτα συνέστειλε τὴν ἐξουσίαν

καὶ ἀδιαφορίαν αὐτῶν, περιγράψας τοῦ σκανδάλου τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα· ἄρχεται δὲ τοῦ λόγου οὕτως·

Ἀδελφοί, βρῶμα ὑμᾶς οὐ παρίστησι τῷ θεῷ· οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν, περισσεύομεν· οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν, ὑστερούμεθα. 1. Κορ. 8.

Συγκατατίθεται ὁ θεὸς ἀπόστολος εἰς τὴν γνώμην ἐκείνων, οἵτινες ἔλεγον· « Ὅτι 1. Κορ. 8. 4. » οὐδὲν εἶδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς » θεὸς ἕτερος, εἰμὴ εἷς· » Καὶ ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ εἰδωλόθυτον κρέας οὐκ ἐστὶν εἰδωλόθυτον, ἀλλὰ βρῶμα, ἡγουν τροφή ἀπλή, καθὼς καὶ αἱ λοιπαὶ τροφαί· ἔστω, λέγει, τὸ εἰδωλόθυτον οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, εἰμὴ τροφή· ἔστω, ἔχεις ἐξουσίαν φαγεῖν αὐτὸ, καθὼς τρώγεις καὶ τὰς ἄλλας τροφάς. Ἐὰν οὖν αὕτη ἡ τροφή ἡδύνατο παραστῆσαι σε ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ὡς δίκαιον καὶ ἅγιον· ἐὰν, ὅταν μὲν τρώγῃς αὐτήν, περισσεύῃ ἡ ἀρετὴ σου καὶ ὁ ἔπαινος τῶν καλῶν ἔργων σου· ὅταν δὲ ἀπέχῃς ἀπ' αὐτῆς, μένης ἐστερημένος τῶν ἀγαθῶν πράξεων, ἔχεις λόγον καὶ δικαίωμα, ἵνα τρώγῃς ἐκ τῶν εἰδωλοθύτων· ἀλλ' ἡ τροφή οὐ δύναται δικαιῶσαι σε ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, οὐδὲ εἰσαγαγεῖν σε εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, οὐδὲ σῶσαι τὴν ψυχὴν σου· « Βρῶμα ὑμᾶς οὐ παρίστησι » τῷ θεῷ· ἡ τροφή αὕτη καθ' ἑαυτὴν οὐδὲ προσίθησιν, οὐδὲ ἀφαιρεῖ ἀρετήν· ὅθεν οὐδὲ ἐὰν φάγωμεν τὸ εἰδωλόθυτον, περισσεύει ἡ ἀρετὴ ἡμῶν· « Οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν,

» περισσεύομεν ». Οὐτε ἐὰν μὴ φάγωμεν αὐτό, μένομεν ἐλλειπεῖς καὶ ἐστερημένοι τῆς ἀρετῆς. « Οὐτε ἐὰν μὴ φάγωμεν, ὑστερού- » μεθα. »

1. Κορ. 8.
9.

Βλέπετε δέ, μήπως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενούσι.

Στοχασθῆτε ὅμως, λέγει, μήπως αὕτη ἡ ἐξουσία ὑμῶν, ἣν προβάλλετε, λέγοντες, ὅτι ἔχετε ἐξουσίαν, ἵνα ἐσθίητε ἀδιαφόρως πᾶσαν τροφήν, ἐπομένως δὲ καὶ τὰ εἰδωλόθυτα, προξενήσῃ σκάνδαλον καὶ πτώσιν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, ἡγουν ἀπλουστέρους ἀνθρώπους, οἵτινες διὰ τὴν ἀσθενεῖαν τοῦ νοός αὐτῶν οὐ δύνανται γνωρίσαι, οὐδὲ διακρίναι, ὅτι οὐδὲ εἰδωλὸν ἐστὶν ἐν τῷ κόσμῳ, οὐδὲ εἰδωλόθυτον· δηλοποιεῖ δὲ καὶ τὸ, πῶς, καὶ τὸ, διὰ τί ἐκ τούτου τοῦ ἔργου ὁ ἀσθενὴς σκανδαλίζεται, καὶ ἀπολεῖται, λέγων·

1. Κορ. 8.
10.

Ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σέ, τὸν ἔχοντα γνῶσιν, ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνειδήσις αὐτοῦ, ἀσθενοῦς ὄντος, οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν;

Διότι, ἐὰν τις τῶν ἀπλουστέρων ἴδῃ, ὅτι σὺ, ὁ σοφός, καὶ γνῶσιν ἔχων καὶ διάκρισιν, ἐμβαίνεις εἰς τὸν βωμὸν τῶν εἰδώλων, καὶ ἐν τῇ τραπέζῃ τῶν εἰδωλοθύτων καθήμενος, τρώγεις τὰ εἰδωλόθυτα κρέατα, οὐκ ἄρά γε αὐτὸς ἀσθενὴς ὢν, ὡς μὴ ἔχων τὴν γνῶσιν σου, μηδὲ διακρίνων,

(ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣΤ. ΤΟΜ. Β΄)

διὰ ποῖον λόγον ταῦτα ποιεῖς, διώξας ἀπὸ τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ πᾶσαν ἀμφιβολίαν, οἰκοδομήσει καὶ στερεώσει αὐτὴν πρὸς τὸ ἐσθίειν τὰ εἰδωλόθυτα, καὶ πρὸς τὸ νομίζειν ἄξια εὐλαβείας τὰ εἰδωλα; Καὶ δὲ ἐρωτηματικῶς ταῦτα προβάλλῃ ὁ ἀπόστολος, ἔχει ὅμως ἡ τοιαύτη ἐρώτησις δύναμιν βεβαιώσεως.

Καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενὴς ἀδελφός ^{1. Κορ. 8. 11.} ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανε.

Ἡ γνῶσίς σου, λέγει, γίνεται αἷτιον τῆς ἀπωλείας τοῦ ἀδελφοῦ σου· διότι σὺ μὲν γινώσκων, ὅτι τὸ εἰδωλὸν οὐκ ἐστὶ θεός, καὶ ὅτι τὸ εἰδωλόθυτον οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, εἰμὴ τροφή, τρώγεις τὰ εἰδωλόθυτα, περιφρονῶν τὰ εἰδωλα, ὁ δὲ ἀδελφός σου ἀσθενὴς ὢν, καὶ μὴ ἔχων μηδὲ τὴν γνῶσιν σου, μηδὲ τὴν διάκρισιν σου, ἐσθίων τὰ εἰδωλόθυτα, λάτρης τῶν εἰδώλων γίνεται, καὶ ἀπολεῖται, τῆς αἰωνίου σωτηρίας αὐτοῦ στερούμενος· καὶ ὁ μὲν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ, σὺ δὲ οὐ στέργεις τὴν ἀποχὴν τῆς βρώσεως τοῦ εἰδωλοθύτου, ἀλλ' ἐπὶ τῇ γνώσει σου θάρρῳ, τρώγεις τὰ εἰδωλόθυτα, καὶ ἀπολεῖς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Οὕτω δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ^{1. Κορ. 8. 12.} ἀδελφούς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνειδήσιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε.

Πῶς ἀμαρτάνομεν εἰς τοὺς ἀδελφούς; βλάπτοντες ἢ τὴν ψυχὴν, ἢ τὸ σῶμα αὐτῶν, ἢ καὶ τὰ δύο ὁμοῦ; Πῶς δὲ πλήττομεν τὴν συνείδησιν αὐτῶν; ποιῶντες ἔργα σκανδαλώδη, ταραττοντα καὶ τραυματίζοντα τὴν τούτων συνείδησιν· διὰ τί δὲ ἀμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφούς, ἀμαρτάνομεν εἰς τὸν Χριστόν; διότι πάντες δοῦλοι ἐσμεν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐξαγορασθέντες διὰ τοῦ τιμίου αὐτοῦ αἵματος· εἴτι δ' ἂν ποιήσης πρὸς τὸν δοῦλον, ἀνάγεται εἰς τὸν δεσπότην· πάντες ἀδελφοί ἐσμεν, ἐκ τῆς αὐτῆς κολυμβήθρας γεννηθέντες, καὶ τὸν αὐτὸν ἔχοντες πρωτότοκον ἀδελφόν, δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπησχύνθη καλέσαι ἀδελφούς τοὺς διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως ἀγιαζομένους· καθότι « ὁ ἀγιάζων καὶ οἱ ἀγιαζόμενοι

ἔβρ. 2. 11. » ἐξ ἑνὸς πάντες »· ὅθεν εἴτι ἂν ποιήσης πρὸς ἓνα τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, πρὸς αὐτὸν ἀναφέρεται, ὡς αὐτὸς ἀπεφάσισε, καὶ ἐδίδαξε, λέγων· « Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ » τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, » ἐμοὶ ἐποιήσατε ». Διὰ τί δὲ ἦν ἀσθενὴς ἢ τῶν ἀδελφῶν συνείδησις; διότι νεοφώτιστοι τότε ὄντες, οὐκ εἶχον στερεὰν τὴν συνείδησιν πρὸς τὴν ἀποστροφὴν καὶ ἐξουδένωσιν τῆς πρὸς τὰ εἰδωλα πατροπαράδοτου εὐλαθείας. Σημείωσαι δὲ, πόσους λόγους προβάλλει, ὅπως καταπίσῃ αὐτοὺς, ἵνα ἀπέχωσι τῆς τῶν εἰδωλοθύτων βρώσεως· πρῶτον μὲν εἶπεν, ὅτι περιττὴ καὶ ἄκαρπος ἢ τῶν εἰδωλοθύτων τροφή· δεύτερον, ὅτι πρόξενος προσκόμματος καὶ σκανδαλοῦ· τρίτον, ὅτι αἴτιον τῆς τοῦ ἀσθενοῦς ἀδελφοῦ

ἀπωλείας· τέταρτον, ὅτι ἐστὶ μάστιξ τῆς τοῦ ἀσθενοῦντος ἀδελφοῦ συνειδήσεως· πέμπτον, ὅτι πρὸς τὸν Χριστὸν ἀνάγεται ἡ τοιαύτη ἀμαρτία. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπιφέρει τὸ ἐξῆς συμπέρασμα·

Διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω. 1. Κορ. 8. 13.

Ἀκούεις ἀπόφασιν ψυχῆς, ζήλου θείου πεπληρωμένης, καὶ ἀληθινῆς ἀγιότητος; ἐπειδὴ ἀπέδειξεν, ὅτι οἱ τρώγοντες τὰ εἰδωλόθυτα σκανδαλίζουσι, καὶ ἀπολοῦσι τοὺς ἀδελφούς, ἐπιφέρει τὴν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἀπόφασιν, λέγων· ἐὰν βρῶσις σκανδαλίξῃ τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μόνον εἰδωλόθυτα κρέατα, ἀλλ' οὐδὲ κρέατα ἀπλῶς, μὴ ἀπηγορευμένα στέργω φαγεῖν « Εἰς τὸν » αἰῶνα », ἡγουν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου, « Ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω ». Ταῦτα ἔσεργεν ὁ τρισμακάριος, ἐπειδὴ ἐγίνωσκε, πόσῃ βλάβῃ προξενεῖ τὸ σκάνδαλον, καὶ ποῖον· « Οὐαὶ », ἐξεφώνησε κατὰ τῶν σκανδαλιζόντων ὁ τοῦ κόσμου λυτρωτῆς καὶ Κύριος· Ἐκ τούτου δὲ ἡμεῖς μανθάνομεν, ὅτι χρέος ἔχομεν, ἵνα ἀπέχωμεν οὐ μόνον ἀπὸ τῶν ἀμαρτημάτων, ἀλλὰ καὶ ἀπ' ἐκείνων τῶν ἔργων, ὅσα οὐκ εἰσὶ μὲν ἀμαρτήματα, σκανδαλίζουσιν ὁμως τοὺς ἀδελφούς· ὅτι δὲ ταῦτα οὐ μόνον διὰ λόγου ἐδίδαξεν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἔργων ἀπέδειξεν ὁ τοῦ θεοῦ ἀπόστολος, δηλοῦσι τὰ ἐξῆς·

Ματθ. 23. 40.

Αουκ. 17. 1. 2.

1. Κορ. 9.
1.

Οὐκ εἰμι ἀπόστολος; οὐκ εἰμι ἐλεύθερος; οὐχὶ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Κύριον ἡμῶν ἐώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν Κυρίῳ; Εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμι ἀπόστολος, ἀλλὰ γε ὑμῖν εἰμι· ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε ἐν Κυρίῳ.

Ἐπειδὴ οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύσαντες μεγάλην ὑπόληψιν καὶ εὐλάβειαν εἶχον πρὸς τοὺς ἀποστόλους, τοὺς ἰδόντας τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ ὁμιλήσαντας μετ' αὐτοῦ, καὶ ὑπ' αὐτοῦ πεμφθέντας πρὸς τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα· ὁ δὲ Παῦλος ἐλογίζετο ὑπὸ τινων, ὅτι οὐκ ἦν εἷς ἐξ αὐτῶν, διὰ τούτων τῶν λόγων ἀποδεικνύει, ὅτι καὶ αὐτὸς ἀπόστολός ἐστι, καθὼς καὶ ἐκεῖνοι· οὐκ εἰμι, λέγει, καὶ ἐγὼ ἀπόστολος, ὑπὸ τοῦ Κυρίου, δηλονότι ἀπεσταλμένος, καθὼς καὶ οἱ τούτου αὐτόπται, οἱ ὑπ' αὐτοῦ πεμφθέντες πρὸς τὸ κήρυγμα; οὐκ εἰμι καὶ ἐγὼ ἐλεύθερος, ἡγουν εἰς οὐδενὸς ἐξουσίαν ὑποκείμενος, οὐδὲ τάξιν ἔχων ὑπηκόου καὶ μαθητοῦ, ἀλλ' ἀποστόλου καὶ διδασκάλου; οὐκ εἶδον καὶ ἐγὼ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν Κύριον ἡμῶν, καθὼς καὶ ἐκεῖνοι; οὐκ ἐστὲ ὑμεῖς, ὦ Κορίνθιοι, τὸ ἔργον τοῦ ἀποστολικοῦ μου ἐπαγγέλματος; καὶ εἰς ἄλλους οὐκ εἰμι ἀπόστολος, ὅμως εἰμι ἀπόστολος εἰς ὑμᾶς· διότι ὑμεῖς ἐστε ἡ σφραγὶς, ἡγουν ἡ ἀπόδειξις καὶ ἡ βεβαίωσις, ὅτι ἐγὼ εἰμι ἀπόστολος, καθότι εἰς ὑμᾶς ἐκήρυξα τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ἐπέστρεψα ὑμᾶς ἀπὸ

τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων. Ἀληθῶς δὲ καὶ ὁ Παῦλος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἀπεσάλη πρὸς τὸ κήρυγμα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι· « Πορευ- ^{Ματ. 28. 19.} » θέντες οὖν, εἶπε πρὸς τοὺς ἀποστόλους, » μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη· Πορεύου, ^{Πράξ. 22. 21.} » εἶπε καὶ πρὸς τὸν Παῦλον, ὅτι ἐγὼ εἰς » ἔθνη μακρὰν ἐξαποστελῶ σε ». Εἶδε καὶ ὁ Παῦλος τὸν Κύριον πολλάκις, καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι· εἶδεν αὐτόν, ὅταν ἐπορεύετο εἰς τὴν Δαμασκόν, καὶ ὅταν ἐδί- ^{Πράξ. 9. 5. 17.} δασκεν εἰς τὴν Κόρινθον, καὶ ὅταν ἦλθεν ^{Πράξ. 18. 9.} εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ δεκατέσσαρα ἔτη, ^{Πράξ. 23. 11.} πρὶν ἢ γράψῃ τὴν δευτέραν πρὸς Κορινθίους ἐπιστολήν. Ἀλλὰ τίς ὁ σκοπὸς τούτων τῶν λόγων αὐτοῦ; Σκοπὸν ἔχει ἀποδείξαι, ὅτι ἀπόστολος ὢν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ, εἶχε δικαίωμα ἵνα λαμβάνῃ τὰ πρὸς τροφήν αὐτοῦ ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ φωτιζομένων, καθὼς ἐλάβανον αὐτὰ ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῶν διδασκομένων πάντες οἱ ἀπόστολοι· τοῦτο δὲ τὸ δικαίωμα ἀπέδειξε νόμιμον διὰ πολλῶν ἀποδείξεων, περιεχομένων εἰς τὰ ἐξῆς ἐδάφια, τὰ διὰ τὸ σύντομον σιωπηθέντα, καὶ ἢ τούτων ἔννοια συνέχεται μετὰ τῶν ἀναγνωσθέντων· ἐν αὐτοῖς δὲ τοῖς σιωπηθεῖσιν ἐδαφίοις βλέπεις, ὅτι καὶ εἶχε δικαίωμα καὶ ἐξουσίαν λαμβάνειν ἐκ τῶν Κορινθίων τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν αὐτοῦ, οὐκ ἐλάβανεν ὅμως αὐτὰ, ἵνα μὴ σκανδαλίσας, παρακόψῃ τὴν προκοπὴν καὶ καρποφορίαν τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος. « Εἰ ^{1. Κορ. 9. 12.} » ἄλλοι, λέγει, τῆς ἐξουσίας ὑμῶν μετέ- » χουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; ἀλλ' οὐκ ἐχρη-

1. Κορ. 8. 13. » σάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα
 » ἑργούμεν, ἵνα μὴ ἐγκοπὴν τινα δώμεν
 » τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ ». Καὶ προλα-
 8. βὸν μὲν εἶπεν· « Οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν
 13. » αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδα-
 » λίσω ». ἔπειτα δὲ καὶ τὸ ἑαυτοῦ παρά-
 δειγμα προβάλλων, ἐφάνέρωσεν, ὅτι οὐκ
 ἔστερξε ποιῆσαι τὰ ὑπὸ τὴν νόμιμον αὐτοῦ
 ἐξουσίαν, ἵνα μὴ σκανδαλίση. Τοῦτο δὲ τὸ
 παράδειγμα μεγάλη τῇ φωνῇ βοᾷ· ἐὰν
 ἐγὼ, ὦ Κορίνθιοι, καὶ εἶχον νόμιμον ἐξου-

σίαν λαμβάνειν ἐξ ὑμῶν πάντα τὰ πρὸς
 τὴν χρεῖαν μου, οὐδὲν ὅμως ἔλαβον, ἀλλ'
 ὑπέμεινα πᾶσαν ταλαιπωρίαν, φοβούμενος
 τὸ σκάνδαλον καὶ τὴν ἐκ τούτου βλάβην,
 πολλῷ μᾶλλον ὑμεῖς οἱ πεπληροφορημένοι
 ὄντες, ὅτι τρώγοντες τὰ εἰδωλόθυτα, σκαν-
 δαλίσετε τοὺς ἀδελφούς, ὑπὲρ ὧν Χριστὸς
 ἀπέθανε, καὶ μηδὲν δεινὸν πάσχοντες ἐκ
 τῆς τῶν εἰδωλοθύτων ἀποχῆς, ἀνάγκη ἐστίν,
 ἵνα ἀπέχητε ἀπὸ τῆς τούτων βρώσεως.

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗ ΠΕΜΠΤΗ ΚΥΡΙΑΚῃ
 ΤΗΣ ΑΠΟΚΡΕΩ.

Πρᾶξ. 18. 24. & 19. 1. **Ο** θεόπνευστος Παῦλος, καὶ ὁ λογιώτατος
 Ἀπολλῶς ἐκήρυξαν εἰς τὴν περίφημον πόλιν
 τῆς Κορίνθου τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ
 τὸ εὐαγγέλιον. Πόθεν οὖν οἱ σοφώτεροι τῶν
 εἰς Χριστὸν πιστευσάντων Κορινθίων,
 μαθηταὶ γεγονότες τοιούτων διδασκάλων,
 εἰς τὸσον ἀνόητον πλάνην κατήντησαν,
 ὥστε εἰσερχόμενοι εἰς τοὺς τῶν εἰδώλων
 βωμοὺς, καὶ εἰς τὰς τῶν εἰδωλολατρῶν
 τραπέζας κατακλινόμενοι, ἔτρωγον τὰ
 κρέατα τῶν ζώων, τῶν θυσιασθέντων τοῖς
 εἰδώλοις; Πῶς οὐκ ἐγνώριζον, ὅτι τοῦτο τὸ

ἔργον ἐκάπνιζε τὴν πρὸς τὰ εἰδωλα εὐλά-
 βειαν; πῶς οὐκ ἠσθάνοντο, ὅτι τοῦτο
 πράττοντες, ἐσκανδάλιζον τοὺς πιστοὺς,
 καὶ ἔσυρον αὐτοὺς εἰς τὴν τῶν εἰδώλων
 προσκύνησιν; ἄρα γε οὐκ ἔμαθον, πόσον
 μεγάλη ἐστὶ τοῦ σκανδάλου ἡ ἁμαρτία;
 Διὰ τῆς γνώσεως, ἥγουν διὰ τῆς μαθήσεως
 καὶ σοφίας αὐτῶν ἐγνώριζον, ὅτι « Οὐδὲν 1. Κορ. 8.
 4. » εἰδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς
 » ἕτερος, εἰμὴ εἷς ». ἀλλὰ πῶς διὰ τῆς
 αὐτῆς γνώσεως οὐκ ἐγνώριζον, οὐδὲ διέ-
 κρινον τὸ προξενούμενον σκάνδαλον, καὶ

τὴν τῶν ἀπλουστέρων ἀνθρώπων βλάβην καὶ ἀπώλειαν; πάθος ἰσχυρόν τοσοῦτον ἐκυρίευσεν, καὶ κατεσκότιζε τὸν νοῦν αὐτῶν, ὥστε ὡς αἰχμαλώτους καὶ ὑποχειρίους ἔσυρεν αὐτοὺς εἰς τὰ εἰδωλεῖα. Ποῖον δὲ πάθος εἶχε τόσῃ δυνάμει καὶ κράτει ἐπ' αὐτοὺς, διδάσκουσι τὰ πράγματα. Διὰ τί αὐτοὶ εἰσῆρχοντο εἰς τὰ εἰδωλεῖα; ἵνα φάγωσι τὰ κρέατα, καὶ πῖωσι τὸν οἶνον, τὸν προσενεχθέντα τοῖς εἰδώλοις· ὅθεν περὶ τούτου ἤλεγχεν αὐτοὺς ὁ Παῦλος, λέγων·

1. Κορ. 10. 21. « Οὐ δύνασθε ποτήριον Κυρίου πίνειν, καὶ » ποτήριον δαιμονίων· οὐ δύνασθε τραπέζης » Κυρίου μετέχειν, καὶ ἱραπέζης δαιμονίων ». Τίς οὖν οὐ βλέπει, ὅτι κοιλιόδουλεία ἦν τὸ πάθος, τὸ κατασκοτίζον αὐτούς; ἐκλεκτὸς ἦν ὁ οἶνος, ἐκλεκτὰ τὰ κρέατα, τὰ ὑπὸ τῶν εἰδωλολατρῶν τοῖς εἰδώλοις προσφερόμενα. Αὐτὰ οὖν ἔθελγον καὶ ἐφλόγιζον τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν· ὅθεν ἔτρεχον εἰς τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων, ἵνα εὐαρεστήσωσι τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ. Μέγα καὶ ἰσχυρόν, ἀδελφοί, καὶ μεγάλης βλάβης πρόξενόν ἐστι τῆς κοιλιοδοιλείας τὸ πάθος. Ἐπειδὴ δὲ τῆς μὲν νηστείας τὰ πρόθυρα αὖριον ἀνοίγουσιν, ἡ δὲ κοιλιοδολεῖα καταλυτὴ ἐστὶ τῆς θεαρέστου νηστείας, δι' ἧς καταδαμάζοντες τῆς σαρκὸς τὰ πάθη, καὶ αἶροντες τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ τὸν σταυρόν, προσφέρομεν ἑαυτοὺς θυσίαν εἰς τὸν θεόν, καλὸν καὶ ὠφέλιμόν ἐστιν, ἵνα περὶ κοιλιοδοιλείας λαλήσωμεν σήμερον.

Τρία εἰσὶ τῆς κοιλιοδοιλείας τὰ εἶδη, λαιμαργία, γαστριμαργία, ἀδδηφαγία. Λαι-

μαργός ἐστὶν ἐκεῖνος, ὅστις ἀκράτητον ἔχει ἐπιθυμίαν διὰ τὰς τροφάς, τὰς ἀρεστάς εἰς τὸ στόμα καὶ εἰς τὸν λαιμόν αὐτοῦ. Γαστριμαργός δὲ ἐστὶν, ὅστις φλέγεται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας πασῶν τῶν τροφῶν, δι' ὧν πληροῦται ἡ γαστήρ· ὅθεν ὁ μὲν λαιμαργός αἰχμαλωτίζεται ὑπὸ τῆς ποιότητος τῶν βρωμάτων, ὁ δὲ γαστριμαργός ὑπὸ τῆς ποσότητος. Ἀδδηφάγος δὲ ἐστὶν ὁ παμφάγος καὶ βόρος καὶ καταβοθριστὴς πάσης τροφῆς. Ἐπειδὴ δὲ « τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, » καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν », ὡς λέγει ὁ θεηγόρος ἀπόστολος, καταντῶσι δὲ πάντα τὰ ἐσθιόμενα εἰς τὴν κοιλίαν, διὰ τοῦτο ὅστις ἢ λαιμαργεῖ, ἢ γαστριμαργεῖ, ἢ ἀδδηφαγεῖ, πρεπόντως κοιλιόδουλος καὶ ἐστὶ καὶ λέγεται, καθότι τῇ ἑαυτοῦ κοιλίᾳ δουλεύει. Ὁ δὲ κοιλιόδουλος πολλὴν καὶ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐπισωρεύει τὴν βλάβην.

Ἀλλὰ διὰ τί, λέγεις, ἡ κοιλιοδολεῖα βλάπτει καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν; ἡ ὁρεξὶς τῶν τροφῶν, ἐστὶ φυσικὴ, ἐστὶ δὲ καὶ ἀναγκαία πρὸς συντήρησιν τοῦ σώματος· διότι ἐὰν μὴ ἔχω ὁρεξὶν τροφῆς, οὐ τρώγω· ἐὰν δὲ μὴ φάγω, ἀποθνήσκω. Ἀληθῶς, πᾶσαι αἱ ὁρέξεις, ἡγουν αἱ δυνάμεις τοῦ σώματός εἰσι φυσικαί, ὑπὸ θεοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν ἐμπεφυτευμέναι πρὸς διατήρησιν αὐτοῦ καὶ σωτηρίαν τῆς ψυχῆς· ἡ δυνάμις τῆς ἐγρηγόρσεως καὶ τοῦ ὕπνου, τῆς κινήσεως καὶ τῆς στάσεως, τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς πραότητος, τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ μίσους, δυνάμεις εἰσὶ φυσι-

καί, καθὼς καὶ ἡ δύναμις τῆς ὀρέξεως τῶν τροφῶν· πλήν, εἰσὶ δυνάμεις ἄλογοι, καὶ ῥμαὶ ἀχάλινοι· διὰ τοῦτο ἐπάνω εἰς αὐτὰς ἔθετο ὁ θεὸς τὸν νοῦν ὡς ἡγεμόνα καὶ χειραγωγόν· ἐὰν οὖν αὐτὸς χαλιναγωγῇ καὶ διευθύνῃ αὐτάς, συντηρεῖται ὁ ἄνθρωπος καὶ διασώζεται· ἐὰν δὲ ἐγκαταλείπῃ αὐτάς ἀχαλίνους καὶ ἀδιευθύντους, φθείρουσιν αὐτόν, καὶ ἀπολοῦσιν. Ἐχουσι δὲ αἰτιαῦται δυνάμεις καὶ τὰ πρὸς ὑπηρεσίαν ἡμῶν πλασθέντα ζῶα πολλὴν τὴν ὁμοίτητα· ὅταν, παραδείγματος χάριν, βάλῃς χαλινὸν εἰς τὸν ἵππον, καὶ διευθύνῃς αὐτόν, τότε αὐτὸς ὑπακούει εἰς τὰ θελήματά σου, καὶ διασώζει σε ἀβλαβῆ, ὅταν ἐπ' αὐτόν ἐπιβαίνῃς· ἀλλ' ἐὰν ἀφήσῃς αὐτόν ἀχάλινον καὶ ἀδιεύθυντον, ἀνυποτακτεῖ καὶ ῥίπτει σε εἰς τὴν γῆν, καὶ κατατραυματίζει ἢ καὶ ἀποκτείνει σε· ὅταν ὡς λογικὸς καὶ φρόνιμος βάλῃς ὄρον εἰς τὴν ἐγρήγορσιν καὶ εἰς τὸν ὕπνον, εἰς τὴν κίνησιν καὶ εἰς τὴν στάσιν, τότε αὐτὰ διαφυλάττουσί σε σῶον καὶ ὑγιαίνοντα· ὅταν δὲ ἀπεριορίστως καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἐγρηγορῇς ἢ κοιμᾶσαι, ἢ περιπατῇς ἢ κάθησαι, τότε αὐτὰ βλάπτουσι τὴν ὑγίαν σου. Ἐὰν μὲν εὐθύνῃς τὸν θυμόν σου κατὰ τοῦ διαβόλου, τοῦ ἐχθροῦ σου, σώζεσαι ἐκ τοῦ ψυχικοῦ θανάτου· ἐὰν δὲ ἐγκαταλείπῃς αὐτόν ἀχάλινον, καὶ οὐκ ἐμποδίζῃς ἀπὸ τῆς κατὰ τῶν ἀδελφῶν σου ὀρμῆς, κολάζεις τὴν ψυχὴν σου· ἐὰν μὲν γίνεσαι πρᾶος πρὸς τοὺς ἀδελφούς σου, ἔχεις μακαρισμὸν διὰ τὴν πραότητά σου· ἐὰν δὲ μένης πρᾶος

καὶ ἥσυχος καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ὑπὲρ Χριστοῦ, καὶ τοὺς ὑπὲρ τῶν θείων νόμων πολέμους, μεγάλην προξενεῖς εἰς τὴν ψυχὴν σου κατὰκρισιν. Ὅταν προσηλώσῃς τὴν ἀγάπην σου εἰς τὰ ἀγαθὰ ἔργα, καὶ τὸ μῖσός σου εἰς τὰ κακὰ, κληρονομεῖς τὴν πρό καταβολῆς κόσμου ἡτοιμασμένην τοῖς δικαίοις βασιλείαν· ὅταν δὲ ποιῇς τὸ ἀνάπαλιν, ἡγουν ἀγαπᾶς τὸ κακόν, καὶ μισῇς τὸ ἀγαθόν, τότε γίνεσαι ὑπόδικος τῆς κολάσεως, τῆς ἡτοιμασμένης τῷ διαβόλῳ καὶ ταῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Τοῦτο αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὴν περὶ τὰς τροφὰς ὀρεξίν· ὅταν ὡς μὲν διακριτικὸς καὶ φρόνιμος χαλιναγωγῇς τὰς ὀρμὰς τῆς ὀρέξεώς σου, καὶ βάλλῃς μέτρον εἰς τὴν ποσότητα, καὶ διάκρισιν εἰς τὴν ποιότητα, ὡς δὲ πιστὸς καὶ εὐσεβὴς φυλάττης τῶν νηστειῶν τὰ ὄρια, τότε ὑγιαίνει τὸ σῶμά σου, καὶ ἀγιάζεται ἡ ψυχὴ σου· ὅταν δὲ παραβλέψῃς αὐτὴν ἀχάλινον καὶ ἀκράτητον πρὸς πάντα τὰ ὑπ' αὐτῆς ποθούμενα, τότε καὶ τὸ σῶμά σου βλάπτεις, καὶ τὴν ψυχὴν σου καταδικάζεις.

Ἄλλα εἰσὶ τὰ συστατικὰ τοῦ σώματος, καὶ ἄλλα τὰ περὶ τὸ σῶμα ἀγαθὰ. Πρῶτον τοῦ σώματος συστατικόν ἐστὶν ἡ ὑγεία· πρῶτον περὶ τὸ σῶμα ἀγαθόν ἐστὶν ἡ τιμή· ὅταν λείψῃ ἡ ὑγεία, τότε ἡ πᾶσα ἡ οἰκονομία τοῦ σώματος πάσχει ὀδυνηρῶς, ἢ φθείρεται, καὶ παντελῶς διαλύεται ὅλου τοῦ σώματος ἡ ὑπόστασις· ὅταν ἡ ὑγεία λείψῃ, τότε οὐδὲ ὁ πλοῦτος ἔχει ἡδονήν, οὐδὲ ἡ δόξα εὐαρέστησιν, πᾶν δὲ ἀγαθὸν τοῦ κόσμου γίνεται ἄχαρι καὶ ἀηδὲς καὶ

Παροιμ.
22. 1.

ἄτερπνον· ἡ δὲ τιμὴ ἔχει τὰ πρωτεῖα πάντων τῶν σωματικῶν ἀγαθῶν· καὶ ὁ μὲν σοφὸς Σολομὼν προετίμησεν αὐτὴν τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων θησαυρῶν· « Αἰρετώ- » τερρον, εἶπεν, ὄνομα καλόν, ἢ πλοῦτος » πολὺς »· οἱ δὲ ἄνθρωποι ὑπὲρ τῆς τιμῆς αὐτῶν προδίδουσι πολλάκις οὐ μόνον τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδίαν ζωὴν. Ἡ κοιλιόδουλεία βλάπτει καὶ τὰ συστατικά τοῦ σώματος, καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα ἀγαθὰ. Ἐρωτήσατε τοὺς ἰατροὺς, πόσῃν βλάβῃν προξενούσιν εἰς τὸ σῶμα αἱ πολυφαγίαι καὶ πολυποσίαι, καὶ αἱ χωρὶς τινος διακρίσεως μεταλαμβανόμεναι τροφαί· αὐτοὶ ἐπιβεβαι- οῦσιν, ὅτι αὐταὶ γεννῶσιν ἀπεψίας, κακο- χυμίας, πληθώρας, ψωριάσεις, φλογώσεις, σπασμούς, ἀποπληξίας καὶ ἄλλα μύρια ἀνίατα καὶ θανατηφόρα ἀρρώστηματα.

Ἀκούσατε δὲ, πόσον φθείρει ἡ κοιλιό- δουλεία καὶ αὐτὸ τὸ πρῶτιστον τῶν σω- ματικῶν ἀγαθῶν, ἡγουν τὴν τιμὴν· τῶν πρωτοτοκίων ἡ τιμὴ πολλὰ μεγάλη ἐλογί- ζετο καὶ ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν, ἐξόχως δὲ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων. Ὁ θεὸς, ἵνα πληροφορήσῃ ἡμᾶς, ὅτι ἡ λαιμαργία ἐστὶ φθορεὺς τῶν περὶ τὸ σῶμα ἀγαθῶν, εὐδόκησεν, ἵνα γραφθῇ εἰς τὰ ἅγια βιβλία τὸ συμβάν εἰς τὸν Ἡσαῦ διὰ τὴν λαιμαργίαν· αὐτὸς ὡς πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Ἰσαὰκ εἶχε τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν πρωτοτοκίων, ἡ δὲ λαιμαργία ἐν μιᾷ καιροῦ στιγμῇ μετὰ ἀτιμίας ἐγύμνωσεν αὐτὸν τούτου τοῦ πο- λυτίμου προνομίου· ἐπέστρεψεν ὁ Ἡσαῦ ἀπὸ τοῦ ἀγροῦ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς

αὐτοῦ, ὅπου ὁ Ἰακώβ ἐβάσταζεν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ « Ἐψῆμα φακοῦ »· ἡ ἐψημένη καὶ ἑτοιμος φακῇ τόσον ἀναψε τὴν ἐπιθυ- μίαν τοῦ Ἡσαῦ, ὥς ἐλειποφύχει· « Γεῦσόν Γεν. 25. 30. » με, ἔλεγε πρὸς τὸν Ἰακώβ, ἀπὸ τοῦ ἐψήμα- » τος πυρρόυ τούτου, ὅτι ἐκλείπω »· καὶ ἦσαν μὲν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ ἄρ- τοι, καὶ κρέατα, καὶ ἄλλαι τροφαί, ἵνα χορ- τασθῇ, ἐὰν ἐπείνα, καὶ ἵνα ἐνισχυθῇ ἀπὸ τῆς λειποφυχίας αὐτοῦ, ἐὰν ἐλειποθύμει· αὐτὸς ὁμως οὐδὲν ἄλλο ἤθελεν, εἰμὴ τὸ ἔψῆμα τοῦ φακοῦ· ὁ δὲ Ἰακώβ, ἀπόδος μοι, λέγει πρὸς αὐτόν, τὰ πρωτοτόκιά σου· ἐγὼ, ἀπεκρίθη ὁ Ἡσαῦ, εὐρίσκομαι εἰς τοῦ θανάτου τὸν κίνδυνον, τί ὠφελοῦσί μοι τὰ πρωτοτόκια; « Ἴδου ἐγὼ πορεύομαι τελευτᾶν, ἵνα τί μοι Αὐτ. 32, 33. 34. » ταῦτα τὰ πρωτοτόκια; καὶ εἶπεν αὐτῷ » Ἰακώβ, ὥμοσόν μοι σήμερον »· ὁ δὲ Ἡσαῦ ὥμοσεν εὐθύς· « Ἀπέδοτο δὲ Ἡσαῦ τὰ » πρωτοτόκια τῷ Ἰακώβ· Ἰακώβ δὲ ἔδωκε » τῷ Ἡσαῦ ἄρτον καὶ ἔψῆμα φακοῦ »· Ἀκούετε, τί ἐποίησεν ὁ λαίμαργος, ὑπὸ τῆς λαιμαργίας τυφλωθεὶς; ἐπώλησε τὴν πολυ- τίμητον αὐτοῦ τιμὴν διὰ ὀλίγον ἔψῆμα φα- κοῦ· « Καὶ ἐφάυλισεν », ἡγουν κατεφρόνησε, λέγει ἡ θεία γραφή, « Ἡσαῦ τὰ πρωτοτό- » κια ». Καὶ ταῦτα μὲν κατ' εὐδοκίαν θεοῦ ἱστόρησαν τὰ ἅγια βιβλία· ἡμεῖς δὲ πόσους καὶ πόσους βλέπομεν, οἵτινες, ἵνα χορτά- σωσι τὰς ἐπιθυμίας τῆς κοιλίας αὐτῶν, οὐ μόνον περιφρονοῦσι τὴν τιμὴν τοῦ ἰδίου ἀξιώματος, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑαυτῶν ὑπάρχοντα καταναλίσκοντες, καταντῶσιν εἰς τῆς πτωχείας τὴν κατάστασιν; ἡμεῖς πρὸς

τούτοις βλέπομεν, ὅτι ὅσοι εἰσὶ κοιλιόδουλοι, γαστρίμαργοι, ἀδδηφάγοι, ἐκεῖνοι ἀνεπιτήδαιοι γίνονται καὶ πρὸς τὰς ἐπιστήμας, καὶ πρὸς τὰς τέχνας, καὶ πρὸς πάντα τὰ ὑπουργήματα, ὅσα νοῦν ζητοῦσι καὶ διακρίσιν· τοῦτο δὲ συμβαίνει, ἐπειδὴ αἱ πολυφαγίαι καὶ πολυποσίαι οὐ μόνον ἀσθενείας προξενοῦσι πολυποικίλους καὶ βαρείας, ἀλλὰ καὶ ἀτονοῦσι, καὶ ἐκνευρίζουσιν ἐκεῖνα τὰ σωματικά ὄργανα, δι' ὧν ὁ νοῦς παρῥησιάζει τὰ ὀρθὰ αὐτοῦ νοήματα, καὶ τὴν ἑαυτοῦ κρίσιν καὶ διάκρισιν· ἐκ τούτου δὲ προήχθη ἡ παροιμία· « Παχεῖα γαστήρ λεπτόν οὐ » τίκτει νόα ».

Ἐὰν ἡ κοιλιοδουλεία ἐβλαπτε μόνον τὸ σῶμα καὶ τὰ ἀγαθὰ τοῦ σώματος, ἡ βλάβη αὐτῆς εἶχε τέλος· καθότι πάντα τὰ τοῦ σώματος, καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα φθαρτά εἰσι καὶ πρόσκαιρα· ἀλλὰ, φεῦ τῆς δυστυχίας! τῆς κοιλιοδουλείας ἡ βλάβη ἐστὶν αἰώνιος, ἐπειδὴ καταποντίζει τὸν ἄνθρωπον εἰς πολλὰ καὶ μεγάλα ἁμαρτήματα· αἱ πολυφαγίαι καὶ πολυποσίαι αὐξάνουσι τὸν χυλόν, τοὺς χυμούς, τὸ αἷμα, τὸ ζωτικὸν πνεῦμα, τὸ σπέρμα· αὐτὰ δὲ εἰσιν ὕλη καὶ τροφή τῆς σαρκικῆς ἐπιθυμίας, καθὼς τὰ φρύγανα, καὶ ἡ πίσσα, καὶ ἡ νάφθα, καὶ τὸ θεῖον, καὶ τὸ ἔλαιόν εἰσιν ὕλη καὶ τροφή τοῦ πυρός· ἐκ τούτων δὲ ἐξάπτεται ἡ αἰσχροὶ ἐπιθυμία, καὶ γίνεται κάμινος φλογερά καὶ φλόξ ἀκάματος· καὶ ἐκ τούτου ἀκολουθοῦσιν αἱ πτώσεις εἰς τὰ ἄτιμα καὶ βέβηλα καὶ αἰσχροὶ τῆς σαρκὸς ἁμαρτήματα. Πρὸς τούτοις μετὰ τὰς ἐν τοῖς συμποσίοις γινο-

μένας πολυφαγίας καὶ πολυποσίας ἀκολουθοῦσιν οἱ χοροὶ, καὶ αἱ ἄσεμνοι ᾠδαί, καὶ αἱ ἀργολογίαι, καὶ φλυαρίαι, καὶ τὰ ἐρωτοπαίγνια, καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα οὐδόλως πρέπουσιν εἰς τοὺς εἰς Χριστὸν πιστεύοντας· « Ἐκά- Εξ. 32. 6. » θισε, λέγει ἡ θεία γραφή, ὁ λαὸς φαγεῖν » καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν ».

Καὶ ἄλλα δὲ φοβερά ἁμαρτήματα ἐκγονα τῆς κοιλιοδουλείας ἱστοροῦσι τὰ ἅγια βιβλία. Τὸ μάννα, ὡς ὑπὸ θεοῦ πεποιημένον πρὸς τροφήν τῶν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐξεληθόντων Ἰσραηλιτῶν, καὶ νόστιμον ἦν εἰς τὸ στόμα, καὶ εὐπεπτον εἰς τὸν στόμαχον, καὶ θρεπτικὸν τοῦ σώματος, καὶ εἶχεν, ἐνὶ λόγῳ, πάσας τὰς τελειότητας, ὅσας ἔχει ἡ ἐκλεκτὴ καὶ ἀρίστη τροφή· εἰς αὐτοὺς ὁμως οὐκ ἤρρεσεν ἡ μονοφαγία τοῦ μάννα· « Νυνὶ δὲ, ἔλεγον, ἡ ψυχὴ ἡμῶν κατὰξηρος· Ἀρθ. 11. 6. » οὐδὲν πλὴν εἰς τὸ μάννα οἱ ὀφθαλμοὶ » ἡμῶν »· διὰ τί δὲ τοῦτο; διότι κατέφλεγε τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν ἡ μνήμη τῶν πολλῶν καὶ πολυποικίλων τῆς Αἰγύπτου τροφῶν· « Τίς, ἔλεγον, ἡμᾶς ψωμιεῖ κρέα; Αὐτ. 4. 5. » ἐμνήσθημεν τοὺς ἰχθύας, οὓς ἡσθίομεν ἐν » Αἰγύπτῳ δωρεάν, καὶ τοὺς σικύους, καὶ » τοὺς πέπονas, καὶ τὰ πράσα καὶ τὰ » κρόμμυα, καὶ τὰ σκόροδα ». Ἀκούεις ἀχαριστίαν; τὸ δὲ ἔτι περισσότερον, ὅτι καὶ ἐγόγγυζον οἱ τρισάθλιοι κατὰ τοῦ θεοῦ· « Καὶ ἦν ὁ λαὸς γογγύζων πονηρὰ ἔναντι Αὐτ. 1. » Κυρίου ». Τί δὲ σημαίνει τοῦτο; καὶ τί ἄλλο, εἰμὴ ὅτι ἐβλασφήμουν τὴν θεῖαν πρόνοιαν, καὶ αὐτὸν τὸν θεόν; ὅτι δὲ τὴν τοιαύτην ἀχαριστίαν καὶ βλασφημίαν ἐγέν-

Αὐτ.

νησεν ἡ λαιμαργία καὶ ἡ γαστριμαργία, φανερόν ἐστιν ἐκ τῶν λόγων αὐτῶν· ἀχαριστία καὶ βλασφημία κατὰ τίνος; κατὰ τοῦ θεοῦ, τοῦ ἐλευθερώσαντος αὐτοὺς ἐκ τῆς τυραννικῆς δουλείας τοῦ Φαραῶ, τρέφοντος δὲ αὐτοὺς διὰ τῆς ἀρίστης τροφῆς τοῦ μάννα, καὶ προάγοντος αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν, τὴν ῥέουσαν μέλι καὶ γάλα. Τί τούτων τῶν ἀμαρτημάτων ἢ βαρύτερον, ἢ φοβερώτερον; παρώργισαν αὐτὰ καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ θεοῦ μακροθυμίαν· ὅθεν « Ὁ Κύριος ἐθυμώθη ὀργῇ » καὶ ἐξεκαύθη ἐν αὐτοῖς πῦρ παρὰ Κυρίου, » καὶ κατέφαγε μέρος τι τῆς παρεμβολῆς ».

Ἀλλὰ καὶ τὸ μόνον παράδειγμα ἐκείνων τῶν κοιλιοδούλων Κορινθίων, οἵτινες ἔτρωγον τὰ εἰδωλόθυτα, ἀρκετόν ἐστι παραστήσαι τὴν ὑπὸ τῆς κοιλιοδουλείας προξενουμένην ψυχικὴν βλάβην· πόσους αὐτοὶ ἐσκανδάλισαν; εἰς πόσους ἐψύχραναν τὴν θερμότητα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως; πόσους κατεπόντισαν εἰς τὴν λατρείαν τῶν εἰδώλων; πόσας ψυχὰς ἀπώλεσαν, ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανε; Τὴν σήμερον οὐκ ἔχομεν βρώματα τεθυμένα τοῖς εἰδώλοις, ἔχομεν ὅμως τροφὰς ἀπηγορευμένας ὑπὸ τῶν νόμων· πόσους οὖν εὐσεβεῖς σκανδαλίζουσιν οἱ κοιλιόδουλοι, κρεωφαγοῦντες ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν νηστειῶν; πόσων χριστιανῶν ψυχραίνουσι τὴν θερμότητα τῆς πίστεως, καὶ μαραίνουσι τὴν χρεωστουμένην εἰς τοὺς θεοὺς νόμους εὐλάβειαν; πόσους δὲ ποιοῦσιν αὐθιχδεῖς καὶ καταφρονητὰς τῆς ἐκκλησίας; πόσοι δὲ βλέποντες ἐκείνους τοὺς κοιλιοδούλους, οἵτινες γινῶσιν ἔχοντες, καὶ σοφοὶ νομιζόμε-

(ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣΤ. ΤΟΜ. Β΄.)

νοι, τραπέζας καὶ συμπόσια συνιστῶντες, τρώγουσι παρρησίᾳ ἐν τῷ καιρῷ τῆς νηστείας οὐχὶ τὰ εἰδωλόθυτα, ἀλλὰ τὰ παράνομα βρώματα, σκανδαλίζονται, καὶ οὐδὲν λογιζόμενοι τοὺς θεοὺς νόμους, μετὰ μεγάλης αὐθαδείας καταφρονοῦντες τὴν νηστείαν, ἀπολοῦσι τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς; Καὶ ὁ μὲν ἀπόστολος τοῦ θεοῦ μεγαλοφώνως κραυγάζει· « Οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν 1. Κορ. 8. αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδα- 13. » λίσω »· οἱ δὲ κοιλιόδουλοι ἀνυποστόλως κρεωφαγοῦντες ἐν ταῖς τῶν νηστειῶν ἡμέραις, οὐ μόνον τῆς νηστείας τὴν ἐντολὴν καταπατοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀδελφούς ὑπερβαλλόντως σκανδαλίζουσι. Δικαίως οὖν ὁ ἀπόστολος κλαίει, ὡνόμασεν ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοὺς κοιλιοδούλους, ὡς θεοποιοῦντας τὴν κοιλίαν, ὡς νομίζοντας δόξαν τὴν αἰσχύνην, ὡς φρονοῦντας τὰ ἐπίγεια, καὶ μὴ στέργοντας σταυρῶσαι τὰς ἐπιθυμίας τῆς γαστροῦς, καὶ σκανδαλίζουσι, καὶ καταποντίζουσιν εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ τὴν ἰδίαν ψυχὴν, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἄλλων· « Πολλοὶ γάρ, λέγει, περιπατοῦσιν, οὓς 18. 19. » πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίει » λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ » Χριστοῦ· ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν θεός » ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐ- » τῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες ».

Ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, διὰ τί οὐ γίνεσθε « Φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις », κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου; διὰ τί οὐ διακρίνετε τὴν ὠφέλειαν τῆς ἐγκρατείας, καὶ τῆς κοιλιοδουλείας τὴν βλάβην; Ἐνατενίσατε εἰς

Ματθ. 10. 16.

τοὺς ἐγκρατεῖς καὶ δεσπότας τῆς γαστρὸς, ἵνα ἴδῃτε, πόσον αὐτοὶ εἰσι σώφρονες, ἐγγήγοροι, ὑγιεῖς, μακρόβιοι, πρὸς πᾶσαν μάθησιν, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἐπιτήδαιοι. Διὰ τί γίνεσθε δοῦλοι τῆς κοιλίας; αὐτὴ χωρεῖ πολλὰ, χωρεῖ καὶ ὀλίγα, δέχεται καὶ τὸ κρέας, δέχεται καὶ τὰ λάχανα, στέργει καὶ τὴν μονοφαγίαν, στέργει καὶ τὴν πολυφαγίαν, ὑποτάσσεται εἰς τὸ πρόσαγμά σου· σὺ εἰ δεσπότης, αὐτὴ ἐστὶ δούλη· διὰ τί ἀναποδίζεις τὴν τάξιν, καὶ γίνεσαι δοῦλος ἀντὶ δεσπότου; τί κερδαίνεις ἐξ αὐτῆς τῆς δουλείας; ποῖον μισθὸν ἀναποδίδωσί σοι ἢ τοιαύτη δέσποινα; αὐτὴ ἐπιβουλεύει τὴν τιμὴν σου, σκορπίζει τὰ ὑπάρχοντά σου, φθείρει τὴν εὐφυΐαν τοῦ νοός σου, βλάπτει τὴν ὑγείαν σου, ἀρπάζει τὴν σωφροσύνην σου, κατακρημνίζει σε εἰς πολλὰ ἁμαρτήματα, κολάζει τὴν ψυχὴν σου. Ἀλλ' ἐνοχλεῖ, λέγεις, καὶ πειράζει, καὶ ζητεῖ· σὺ δὲ βίασον αὐτήν, ἵνα μένῃ εἰς τοὺς ὅρους τῆς δουλείας αὐτῆς. « Ἡ βασι-

» λεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ » ἀρπάζουσιν αὐτήν ». Ἐγὼ φρίττω καὶ τρέμω, ὅταν ἀναγινώσκω τὴν κατὰ τῶν πολυφάγων καὶ πολυποτῶν φρικτὴν τοῦ θεοῦ ἀπόφασιν· « Προσέχετε, λέγει, ἑαυτοῖς, » μὴ ποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν » κραιπάλῃ καὶ μέθῃ, καὶ ἐν μερίμναις » βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ » ἡμέρα ἐκείνη ». Τίς δὲ ἐστὶν ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἔχων νοῦν καὶ αἰσθησιν καὶ πίσιν, ὅς τις οὐ φρίττει καὶ τρομάζει, ἀκούων ταύτην τὴν φοβερωτάτην τοῦ θεοῦ ἀπόφασιν; « Καὶ » αἰφνίδιος, λέγει, ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα » ἐκείνη ». τοῦτο δὲ σημαίνει, ὅτι ὁ καταβαρυνόμενος ὑπὸ τῆς πολυφαγίας καὶ πολυποσίας, ἀποθνήσκει ἐξαίφνης, ἀνέτοιμος, ἀδιόρθωτος, ἀδιάτακτος, ἀμετανόητος, χωρὶς ἐξομολογήσεως ἁμαρτιῶν, χωρὶς μεταλήψεως τῶν θείων μυστηρίων. Ὡς πολυέλεος καὶ πανοικτίρμων Κύριε, ἐλευθέρωσον ἡμᾶς τῆς τοιαύτης ἐλεινοτάτης καταδίκης.

Λουκ. 21.
34.Ματθ. 11.
12.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗ ΕΚΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ
ΤΗΣ ΤΥΡΟΦΑΓΟΥ.

ΠΕΡΙ καιροῦ καὶ νηστείας διαλαμβάνει ἡ σήμερον ἀναγνωσθεῖσα ἀποστολική διδασκαλία. Ὁ καιρὸς τῆς ζωῆς ἡμῶν καθ' ἐκάστην συντέμνεται· σήμερον ὁ καιρὸς τῆς ζωῆς μου ἐστὶν ὀλιγώτερος, ἢ περ ἐχθές, κατὰ μίαν ἡμέραν, καὶ αὐριον δὲ ἔτι ὀλιγώτερος, καὶ μετὰ τὴν αὐριον ἔτι ὀλιγώτερος, καὶ οὕτως ἐφεξῆς· ἡμεῖς δὲ οἱ τάλανες, καὶ τοῦτο πάνυ καλῶς γινώσκωμεν, ὅμως καθὼς τὴν νύκτα εἰς τὸ σκότος, οὕτω καὶ τὴν ἡμέραν ἐν τῷ φωτὶ διαπαντός κοιμώμεθα ἡσυχοὶ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, μηδὲ φροντίζοντες, ἵνα ἐξεγερθῶμεν ἀπὸ τοῦ τοιοῦτου ὕπνου, καὶ περιπατήσωμεν εὐτάκτως, ὡς περιπατοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, ὅταν ἀνατέλλῃ ἡ ἡμέρα καὶ ἐπιλάμπῃ τὸ φῶς. Διεγείρει οὖν ἡμᾶς ἐκ τοῦ θανατηφόρου τούτου ὕπνου ὁ τοῦ θεοῦ ἀποστολος, λέγων· καὶ κατὰ τοῦτο μάλιστα πρέπον ἐστὶν, ἵνα γρηγορῶμεν, ἐπειδὴ γινώσκωμεν, ὅτι ὁ καιρὸς παρέρχεται, καὶ ὅτι ἡ ὥρα ἤδη ἐστίν, ἵνα ἐξεγερθῶμεν ἐκ τοῦ ὕπνου τῆς ἁμαρτίας. « Καὶ τοῦτο, εἰδότες » τὸν καιρὸν, ὅτι ὥρα ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου » ἐγερθῆναι ». Ὅσα δὲ περὶ νηστείας λαλεῖ,

καὶ κυρίως καὶ καθ' αὐτὸ εἰς τοὺς ἀποστολικούς καιροὺς ἦσαν ἀρμόδια, ἀρμόζουσιν ὅμως ἕως τῆς σήμερον καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τῶν χριστιανῶν τελουμένην νηστείαν· ὅθεν καὶ ἀνεγνώσθησαν σήμερον, καθότι αὐριον πᾶς εὐσεβὴς εἰσέρχεται εἰς τὸ στάδιον τῆς τεσσαρακονθημέρου νηστείας. Καλῶς δὲ ἤνωσε τὰ δύο ταῦτα ὁ πάνσοφος ἀπόστολος, τὸν καιρὸν δηλαδὴ καὶ τὴν νηστείαν· διότι ἢ μὲν νηστεία προσκαλεῖ πρὸς ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν, ἢ δὲ τοῦ καιροῦ θεωρία πείθει, ὅτι ἄδηλός ἐστι τῆς ζωῆς ἡμῶν ὁ ὅρος· καὶ ὁ μὲν καιρὸς ῥέει ὡς τὸ ὕδωρ, καὶ ἀνεπαισθήτως παρέρχεται, ἡμεῖς δὲ πλησιάζομεν καθ' ἐκάστην εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς ἡμῶν· διὸ, εἰ μὴ ἐπιστρέψω πρὸς τὸν θεὸν ἐν ταῖς παρούσαις ἡμέραις τῆς νηστείας, ζῶ ἄρ' αὖ γε, ἵνα νηστεύσω, καὶ μετανοήσω εἰς τὸν καιρὸν τῆς νηστείας τοῦ ἐρχομένου ἔτους; Βλέπε δὲ, μετὰ πόσης σοφίας λαλεῖ περὶ καιροῦ· συναριθμεῖ ἑαυτὸν μετὰ τῶν διδασκομένων, ἵνα ἐνισχύσῃ τοῦ λόγου τὴν δύναμιν· εἰπὼν δὲ πρῶτον τὸ, « Καὶ τοῦτο, » εἰδότες τὸν καιρὸν, ὅτι ὥρα ἡμᾶς ἤδη ἐξ

» ὕπνου ἐγερθῆναι », δηλοποιεῖ ἔπειτα, διὰ ποῖον λόγον νῦν ἐστὶν ἡ ὥρα τῆς ἐγέρσεως, λέγων·

Ῥωμ. 13. 11. Ἀδελφοί, νῦν ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία, ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν·

1. Τιμ. 2. 4. Δύω εἰσὶν αἱ ἀνταποδόσεις εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν, ἡ σωτηρία διὰ τοὺς ἀγίους, καὶ ἡ κόλασις διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς· ὁ Παῦλος ἀνέφερε τὴν σωτηρίαν, σιωπήσας τὴν κόλασιν, ἐπεὶ δὲ ὁ θεὸς « Πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι », καὶ ἐπεὶ δὲ ἤλπιζεν, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι, πρὸς οὓς ἔγραφεν, ἦσαν ἄξιοι τῆς σωτηρίας. Διὰ τί δὲ ἐγγύτερον νῦν ἡ σωτηρία, ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν; διότι ἀπὸ τῆς ἡμέρας, ἀφ' ἧς αὐτός τε καὶ ἐκεῖνοι ἐπίστευσαν, ἕως τῆς ὥρας ἐκείνης, ἐν ᾗ ἔγραφε τὴν ἐπιστολὴν, παρῆλθε καιρὸς ἀρκετός, καὶ ἐπομένως ἐσμικρύνθη ὁ ὑπόλοιπος καιρὸς τῆς ζωῆς αὐτῶν, καὶ ἔμεινεν ὀλιγώτερος, ἢ ὅτε κατ' ἀρχὰς ἐπίστευσαν· ὅθεν πλησιάσαντες εἰς τὸν θάνατον, ἐπλησίασαν εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς σωτηρίας. Κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν, λέγει, ἐν ᾗ γράφω πρὸς ὑμᾶς, πλησιεστέρα ἐστὶν ἡ σωτηρία, ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν, ἐπεὶ δὲ συντέτμηται τῆς ζωῆς ἡμῶν ὁ ὅρος, καὶ ἐγγίζομεν εἰς τὸ τέλος· « Νῦν ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία, ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν ».

Ῥωμ. 13. 12. Ἡ νύξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν· ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός.

Παρατήρησον τὸ διὰ τῶν ἀντιθέτων καὶ ὁμοιοτελεύτων ὀνομάτων κάλλος τῆς φράσεως, καὶ τὴν διὰ τῶν μεταφορῶν καὶ τῆς ἀλληγορίας ἔμφασιν τῶν νοημάτων. Νύκτα μὲν ὠνόμασε τὴν παροῦσαν ζωὴν διὰ τὸ ἐν αὐτῇ σκότος τῆς ἀγνοίας· « Βλέπομεν γὰρ 1. Κορ. 13. 12. » ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι· » ἔτι δὲ καὶ διὰ τὰ ἐν αὐτῇ γινόμενα σκοτεινὰ ἔργα τῆς ἁμαρτίας· ἡμέραν δὲ, τὴν ζωὴν τὴν μέλλουσαν, διὰ τὸ ἐν αὐτῇ φῶς τῆς γνώσεως· διότι τότε βλέπομεν « Πρόσωπον πρὸς πρό- αὐτ. » σωπον »· καὶ λάμπουσι δὲ τότε ὑπὲρ τὸν ἥλιον τὰ καλὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων. Προέκοψεν δὲ, λέγει, ἡ νύξ ἀντὶ τοῦ προέβη ἡ ζωὴ ἡμῶν, καὶ προήχθη εἰς τὸ τέλος· ἤγγικε δὲ ἡ ἡμέρα, ἡγουν ἐπλησίασεν ἡ ἀπόλαυσις τῆς ἀνεσπέρου ἡμέρας, ἥτις ἐστὶν ἡ αἰώνιος βασιλεία. Καὶ ἔργα μὲν τοῦ σκότους εἰσὶν αἱ ἁμαρτίαι, καθότι ἐν τῷ σκότει γίνονται, καὶ « Τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον » Ματθ. 22. 13. προξενοῦσιν εἰς τοὺς ἐργάτας αὐτῶν· ὅπλα δὲ τοῦ φωτός, τὰ φωτεινὰ καὶ λαμπρὰ τῆς ἀρετῆς ἔργα, καθότι δι' αὐτῶν πολεμοῦντες, καὶ νικῶντες τὸν ἐχθρὸν τῆς ψυχῆς ἡμῶν, εἰσερχόμεθα εἰς τὰ πάμφωτα καὶ ὑπέρλαμπρα τῶν ἀγίων σκηνώματα. Ἐπιβεβαιωτικὰ δὲ καὶ ἐπεξηγηματικὰ τῶν προλαβόντων εἰς τὰ προκείμενα λόγια· πρότερον εἶπεν ὁ ἀπόστολος, « Ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία », Ῥωμ. 13. 11. νῦν δὲ λέγει· « Ἡ νύξ προέκοψεν, ἡ δὲ » ἡμέρα ἤγγικε », τουτέστιν ἡ ζωὴ ἡμῶν προχωρεῖ εἰς τὸ τέλος, ἡ δὲ μέλλουσα ἐπλησίασε· προλαβὼν εἶπεν· « Ὅτι ὥρα αὐτ. » ἡδὴ ἡμᾶς ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι· νῦν δὲ

λέγει· ἀπορρίψωμεν ἀφ' ἡμῶν τὰς ἁμαρτίας,
καὶ κατορθώσωμεν τῆς ἀρετῆς τὰ ἔργα·
« Ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους,
» καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὄπλα τοῦ φωτός ».

Ῥωμ. 13.
13.

Ὡς ἐν ἡμέρᾳ, εὐσχημόνως πε-
ριπατήσωμεν· μὴ κώμοις καὶ μέθαις,
μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔ-
ριδι καὶ ζήλῳ.

Θεὸς τῶν εἰδωλολατρῶν ἦν ὁ Κῶ-
μος, ἔφορος καὶ ἐπιστάτης τῶν μετὰ μέθης
καὶ ἀσέμνων ἔργων γινομένων συμποσίων·
ὅθεν κῶμοί εἰσι τὰ μετὰ μέθης καὶ αἰσχυρῶν
ἀσμάτων καὶ χορῶν γινόμενα συμπόσια.
Διαφέρει δὲ ἡ κοίτη τῆς ἀσελγείας, καθότι
ἡ μὲν κοίτη σημαίνει συμμιξίαν καὶ συνου-
σίαν, ἡ δὲ ἀσέλγεια, πᾶν εἶδος σαρκικῆς
ἁμαρτίας· καὶ ἕρις μὲν ἐστὶν ἡ φιλονεικία,
ἡ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης
θυγάτηρ, ὁ δὲ ζήλος, καὶ σημαίνει τὴν ἐπὶ
τὰ καλὰ θερμὴν προθυμίαν, σημαίνει ὁμῶς,
καθὼς ἐνταῦθα, καὶ τὴν ἐπὶ τὰ κακὰ ζέσιν
καὶ τὴν ζηλοτυπίαν. Σημειῶσαι δὲ, ὅτι τὸ
ὄνομα, ἡμέρα, προλαβὼν μὲν ἀλληγορικῶς
ἐξέλαβε, νῦν δὲ κατὰ τὴν τοῦ γράμματος
σημασίαν· ἐπειδὴ δὲ τὴν νύκτα ἐν τῷ
σκότει γίνονται τὰ ἄσχημα καὶ ἄπρεπα
ἔργα τῆς ἁμαρτίας, τὴν ἡμέραν δὲ ἐν τῷ
φωτὶ μετὰ σχήματος εὐπρεποῦς καὶ εὐτα-
ξίας πάντες περιπατοῦσιν, ἐγκρατευόμενοι
ἀπὸ τῶν τῆς ἀσχημοσύνης ἔργων, διὰ
τοῦτο εἶπε· πολιτευσώμεθα μετὰ εὐπρεποῦς
πολιτεύματος καὶ εὐταξίας, ὥς οἱ ἐν ἡμέρᾳ
περιπατοῦντες, μὴ πέσωμεν εἰς κώμους καὶ

μέθας, μηδὲ εἰς κοίτας καὶ ἀσελγείας, μηδὲ
εἰς φιλονεικίας καὶ ζηλοτυπίαν.

Ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν Κύριον Ἰη-
σοῦν Χριστόν, καὶ τῆς σαρκὸς πρό-
νοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας.

Ῥωμ. 13.
14.

Τὸ, « Ἐνδύσασθε », μεταφορικόν ἐστὶ,
σημαίνει δὲ καὶ τὴν συνάφειαν καὶ ἔνωσιν,
διότι, καθὼς τὸ ἐνδύμα συνάπτεται καὶ συνε-
νοῦται μετὰ τοῦ σώματος, οὕτω καὶ ὁ Ἰησοῦς
Χριστὸς μετὰ τῆς ψυχῆς τῶν ἀποθεμένων
τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐ-
σχημόνως περιπατούντων· ἀλλ' οἱ Ῥωμαῖοι,
πρὸς οὓς ταῦτα ἔγραψεν ὁ ἀπόστολος, ὡς πι-
σοὶ καὶ βεβαπτισμένοι, ἐνδεδυμένοι ἦσαν τὸν
Ἰησοῦν Χριστόν, καθὼς ὁ αὐτὸς ἀπόστολος
ἐβεβαίωσεν, εἰπὼν· « Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν
ἐβαπτίσθητε, Χριστόν ἐνεδύσασθε »· διὰ
τί οὖν παραγγέλλει εἰς αὐτοὺς, ἵνα ἐνδυ-
θῶσι τὸν Ἰησοῦν Χριστόν; διότι διὰ μὲν
τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, ἥτις
καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν
ἡμῶν, συνενούμεθα μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ,
καὶ γινόμεθα « Σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη
» ἐκ μέρους »· διαμένει δὲ συνημμένος μεθ'
ἡμῶν ὁ Χριστὸς, ἐν ᾧ φυλάττομεν τὴν
διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καθαρότητα·
ὅταν δὲ διὰ τῶν ἁμαρτιῶν μολύνωμεν
αὐτήν, τότε χωρίζεται ἀφ' ἡμῶν ὁ Χριστός,
ἐπειδὴ ἡ αὐτοκαθαρότης ὦν καὶ τὸ φῶς, οὐ
συνάπτεται, οὐδὲ μένει, ὅπου μολυσμός
ἐστὶ καὶ σκότος· ἐὰν δὲ ἐκδυθῶμεν τῶν
ἁμαρτιῶν τὴν ῥυπαρότητα, πάλιν ἐνδυό-
μεθα τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· εἰς ἐκείνους οὖν

1. Κορ. 12.
27.

Ῥωμ. 13.
12.

ἀφορᾷ ὁ λόγος τοῦ ἀποστόλου, οἵτινες ἤμαρτον μετὰ τὸ βάπτισμα, ἢ οὐδὲ ἐπίστευσαν, οὐδὲ ἐβαπτίσθησαν πρὸς ἐκείνους λέγει· « Ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὄπλα τοῦ φωτός », πρὸς τοὺς αὐτοὺς λέγει καὶ τὸ, « Ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν »· ἵνα δὲ μένη διαπαντός μετ' αὐτῶν ὁ Χριστός, παραγγέλλει αὐτοῖς, λέγων· « Καὶ » τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιήσθε εἰς ἐπιθυμίας »· οὐκ εἶπεν ἀπλῶς, μὴ προνόει περὶ τῆς σαρκὸς σου, « Οὐδεὶς γάρ ποτε » τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν »· ἀλλὰ μὴ προνόει εἰς ἐπιθυμίας· ὥσπερ ἂν εἰ ἔλεγε διὰ τούτου, ἐπιμελοῦ μὲν τῆς υἰείας τοῦ σώματος σου, ἵνα σοι ὑπηρετῇ πρὸς τὴν κατόρθωσιν τῶν καλῶν ἔργων· μὴ προνόει δὲ, σκοπὸν ἔχων, ἵνα διεγείρῃ σοι τὰς ἡδονικὰς καὶ ψυχοφθόρους ἐπιθυμίας· διότι διὰ τῆς τοιαύτης ἐπιμελείας σου ἐπιβουλεύεις σεαυτὸν, ἀνάπτων κατὰ σοῦ καμίνου φλόγα. Ταῦτα δὲ διδάξας ὁ τρισμακάριος, μεταβαίνει εἰς τὴν περὶ τῆς νηστείας ὑπόθεσιν, λέγων·

Ῥωμ. 14.
1.

2.

Τὸν δὲ ἀσθενονῦτα τῇ πίστει, προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν. Ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα· ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει.

Ὁρ. Χρυσ.
Θεοδωρίτ.
Οἰκουμ.
Θεοφύλ.
Λύτ.

Τίνες ἦσαν οἱ ἀσθενονῦντες κατὰ τὴν πίστιν; πολλοὶ τῶν ἐξ Ἰουδαίων πιστευσάντων εἰς τὸν Χριστόν, μὴ θέλοντες ἀθετῆσαι τὰ τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου παρα-

τηρήματα, οὐκ ἔτρωγον χοίρεια κρέατα· ἵνα δὲ μὴ φαίνωνται ἰουδαίζοντες, ἀλλὰ νομιζῶνται ἐγκρατεῖς καὶ νησευταί, ἀπείχον καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων τροφῶν, καὶ ἔτρωγον λάχανα· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ ἀσθενεῖς, ἡγουν οἱ ἀτελεῖς εἰς τὴν πρὸς Χριστόν πίστιν, καθότι ἐπίστευον, ὅτι αὐτὴ οὐ σώζει χωρὶς τῆς διατηρήσεως τῶν νομικῶν παρατηρημάτων· ἄλλοι δὲ πάλιν, εἴτε ἐξ Ἰουδαίων, εἴτε ἐξ ἐθνῶν εἰς τὸν Χριστόν πιστεύσαντες, τελειότεροι ὄντες εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν πίσιν, οὐδόλως προσεῖχον εἰς τὰ νομικὰ παρατηρήματα, ἀλλ' ἐσιτίζοντο ἀπὸ πάσης τροφῆς· οὗτοι δὲ συλλογιζόμενοι καὶ διακρίνοντες, ὅτι οὐ καλῶς ποιοῦσιν οἱ τὰ τοῦ νόμου παρατηροῦντες, ὠνείδιζον αὐτούς. Φοβηθεὶς δὲ ὁ Παῦλος, μήπως οἱ τελειότεροι σφοδρῶς τε καὶ ἀπρεπῶς ἐλέγχοντες τοὺς ἀτελεῖς, σαλεύσωσιν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς εἰς Χριστόν πίστεως, μετέρχεται τρόπον πάνσοφον καὶ ὠφελιμώτατον· οὐ λέγει πρὸς τοὺς τελειότερους, κακῶς ποιεῖτε, ἐλέγχοντες, ἵνα μὴ στερεώσῃ τοὺς ἀτελεῖς εἰς τὴν παρατήρησιν τῶν τροφῶν, ἀλλ' οὐδὲ λέγει, καλῶς ποιεῖτε, ἐλέγχοντες, ἵνα μὴ καταστήσῃ αὐτοὺς αὐστηροτέρους· κατασκευάζει δὲ συγκεκρασμένην τὴν νοθεσίαν· διότι, καὶ φαίνεται, ὅτι ἐπιτιμᾷ τοὺς τελειότερους, ἢ ἔννοια ὁμοῦ τοῦ λόγου ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, διότι εἰπὼν, « Τὸν ἀσθενονῦντα » ἐν τῇ πίστει », ἔδειξεν εὐθύς, ὅτι οἱ παρατηρηταὶ τῶν τροφῶν ἦσαν ἀτελεῖς εἰς τὴν πρὸς Χριστόν πίστιν· ἐπισυνάψας δὲ καὶ τὸ, « Προσλαμβάνεσθε

» μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν », ἐφάνε-
 ρωσεν, ὅτι τὸσον ἀσθενεῖς ἦσαν, ὥστε
 χρεῖαν εἶχον περιποιήσεως καὶ ἐπιμελείας,
 ἀνάγκη δὲ ἦν, ἵνα οἱ τελειότεροι μὴ τα-
 ράττωνται, καὶ οἱ διακριτικοὶ διαλογισμοὶ
 ἐπειθον αὐτοὺς, ὅτι οὐ καλῶς ποιοῦσι,
 φυλάττοντες τὰς ἰουδαϊκὰς συνηθείας. *Εἰς
 δὲ τὸ νόημα τῶν προκειμένων ἀποσολικῶν
 λόγων τοιοῦτον. Οὗτος μὲν μεταξύ ὑμῶν,
 ὦ Ῥωμαῖοι, ἔχων τελείαν τὴν εἰς Χριστὸν
 πίστιν, καὶ ἐπομένως μὴ φυλάττων τὰ
 νομικὰ παρατηρήματα, πείθεται, ὅτι ἔχει
 ἄδειαν, ἵνα τρώγῃ πάντα τὰ πρὸς τροφήν.
 ἐκεῖνος δὲ ἀτελής ὢν εἰς τὴν εἰς Χριστὸν
 πίστιν, φυλάττει τὰ τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου
 ἔθιμα, ἵνα δὲ μὴ φανῇ ἰουδαίζων διὰ τῆς
 ἀποχῆς τῶν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ νόμου ἀπηγο-
 ρευμένων βρωμάτων, στέργει τρέφεσθαι διὰ
 μόνων τῶν λαχάνων. *Ὑμεῖς οὖν οἱ τελειό-
 τεροι εἰς τὴν πίστιν μὴ σκανδαλίζεσθε, ὑπὸ
 τῆς διακρίσεως τῶν λογισμῶν ὑμῶν ταρατ-
 τόμενοι, ἀλλὰ προσλαμβάνετε καὶ περι-
 ποιεῖσθε τὸν ἀσθενῆ εἰς τὴν πίστιν, ὅπως
 ἂν ἐπιστηριχθῇ εἰς αὐτήν, καὶ τέλειος
 κατασταθῇ.

Ρωμ. 14.
3.

Ὁ ἐσθίων, τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ
 ἐξουθενεῖτω· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, τὸν
 ἐσθίοντα μὴ κρινέτω· ὁ θεὸς γὰρ αὐ-
 τὸν προσελάβετο.

*Ἀκούεις, ἕως ποῦ προεχώρησεν ἡ ὑπόθε-
 σις; ὅστις ἔτρωγε πάντα τὰ πρὸς τροφήν,
 ἐκεῖνος ἐξευτέλιζε τὸν μὴ σιτιζόμενον ἐκ
 πάντων· ὁ δὲ μηδὲν ἄλλο ἐσθίων, εἰμὴ λάχα-

να, κατέκρινε τὸν ἐσθίοντα ἐκ πάντων· ἐκ
 τούτου δὲ τί ἄλλο ἠκολούθει μεταξύ ἐκείνων
 τῶν νεοφωτίστων χριστιανῶν, εἰμὴ πίσεως
 ψυχρότης, καὶ ἀγάπης στέρησις, καὶ διχό-
 νοιαι καὶ σκάνδαλα; καὶ οὖν οἱ ἀπέχοντες
 ἀπὸ τῶν τροφῶν οὐ καλῶς ἐποιοῦν, καθότι
 ἰουδαίζον, ἐπειδὴ ὁμῶς τὸ ἔργον αὐτὸ καθ' ἑαυ-
 τὸ καλὸν ἦν, ἤγουν ἐγκράτεια καὶ νηστεία,
 ἐπραττον δὲ τοῦτο ἐξ εὐλαδείας, νομίζοντες,
 ὅτι ἀρεστόν ἐστιν εἰς τὸν θεόν, διὰ τοῦτο
 ὁ Παῦλος συγκαταβατικῶς καὶ οἰκονομι-
 κῶς, ἵνα παύσῃ τὰ σκάνδαλα, καὶ τὰ
 ἐκ τούτων ἐπακολουθοῦντα ἁμαρτήματα,
 ἔθηκεν ὅρους καὶ εἰς τοὺς ἐσθίοντας ἐκ
 πάντων, καὶ εἰς τοὺς μὴ ἐσθίοντας, εἰμὴ
 λάχανα· ὅστις τρώγει, λέγει, ἐκ πάντων,
 ἐκεῖνος μὴ ἐξευτελιζέτω ὡς ὀλιγόπιστον
 καὶ ἰουδαίζοντα τὸν μὴ ἐσθίοντα ἐκ πάν-
 των· ὁμοίως καὶ ὁ μὴ ἐσθίων μὴ κατακρι-
 νέτω ὡς λαίμαργον καὶ πολυφάγον τὸν
 ἐσθίοντα· μηδὲ σὺ ὁ ἔχων τελείαν πίστιν,
 ἐξευτέλιζε, μηδὲ σὺ ὁ ἀσθενὴς τῇ πίστει,
 κατάκρινε τὸν ἀδελφόν σου· διότι ὁ θεὸς
 αὐτὸν προσελάβετο, ἤγουν ὁ θεὸς εἰσήγαγεν
 αὐτὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ, ἀγοράσας
 αὐτὸν διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος, καὶ ποιήσας
 αὐτὸν υἱὸν αὐτοῦ διὰ τοῦ θείου βαπτίσμα-
 τος· διὰ τί οὖν σὺ οὐχ ὑποφέρεις αὐτόν;

Σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἶ- Ρωμ. 14.
 κέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει, ἢ
 πίπτει· σταθήσεται δέ· δυνατὸς γὰρ
 ἐστὶν ὁ θεὸς στῆσαι αὐτόν.

Ποῖος εἶ σὺ, λέγει, ὅστις κρίνεις τὸν

ξένον δοῦλον; αὐτός, ὃν σὺ κρίνων ἐξουδενεῖς, ἢ κατακρίνεις, οὐκ ἔστι δοῦλός σου, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ δοῦλος· αὐτὸς εἴτε ἴσταται στερεὸς εἰς τὴν πίστιν καὶ εἰς τὴν ἀρετὴν, εἴτε πίπτει εἰς τὴν ὀλιγοπισίαν καὶ κακίαν, ὁ ἴδιος δεσπότης αὐτοῦ, ὁ θεὸς, ἐξουσίαν ἔχει κρίναι αὐτόν· καὶ ἡ στάσις καὶ ἡ πτώσις αὐτοῦ πρὸς τὸν δεσπότην αὐτοῦ

ἀναφέρεται. Βλέπε δὲ, πῶς εἰπὼν τὸ, « Πίπτει », ἵνα μὴ ἀπελπίσῃ τοὺς πεπτωκότας, σπείρει εὐθὺς εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν τῆς διορθώσεως τὴν ἐλπίδα, προβάλλων τοῦ θεοῦ τὴν δύναμιν· « Σταθήσεται δὲ », λέγει, ἀλλὰ πόθεν, καὶ τίς ὁ δυνάμενος αὐτὸν στῆσαι; « Δυνατὸς γὰρ ὁ θεὸς σῆσαι » αὐτόν ».

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΤΡΙΑΚΟΣΤΗ ΕΚΤΗ ΚΥΡΙΑΚῃ
ΤΗΣ ΤΥΡΟΦΑΓΟΥ.

ΠΡὸ πολλῶν αἰώνων χάριτι θεοῦ ἐξέλιπον ἐκ μέσου τῶν χριστιανῶν οἱ ἰουδαίζοντες, ἡγούν ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐπίστευον μὲν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἐνόμιζον δὲ, ὅτι οὐ δύναται σωθῆναι, ἐὰν μὴ φυλάξωσι τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου τὰ παρατηρήματα· ἐξέλιπον παντελῶς ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔστεργον τρέφεσθαι διὰ μόνων λαχάνων, ἵνα μὴ ἢ κατὰ παραδρομὴν, ἢ κατὰ ἀνάγκην φάγωσι τὰ ὑπὸ τῆς ἰουδαϊκῆς νομοθεσίας ἀπηγορευμένα· ἐπομένως ἐξέλιπον καὶ ὅσοι ὠνείδιζον αὐτοὺς ὡς ὀλιγοπίστους καὶ ἰουδαίζοντας· βλέπομεν ὁμῶς εἰς τοὺς παρόντας καιροὺς, ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν νηστειῶν πολλοὶ μὲν τῶν

χριστιανῶν νηστεύουσι, τινὲς δὲ καταλύουσι τὴν νηστείαν· ἄρα γε οὖν ἀρμόζει, ἵνα προβάλλωμεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἀποστολικὴν νομοθεσίαν, παραγγέλλοντες καὶ λέγοντες· χριστιανοί, ὅστις ἐξ ὑμῶν οὐ νηστεύει, μὴ ἐξευτελιζέτω τὸν νηστεύοντα; καὶ ὅστις νηστεύει, μὴ κατακρινέτω τὸν μὴ νηστεύοντα; ἄρα γε συμφέρει, ἵνα καὶ ἡμεῖς εἰπώμεν μετὰ ^{Ῥωμ. 14.} τοῦ ἀποστόλου· « Ὁ ἐσθίων, τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω »; Καὶ ἐξέλιπον ἐκ τῆς τῶν χριστιανῶν ὁμηγύρεως οἱ ἰουδαίζοντες, ὁμῶς καὶ ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις πολλὰ ἀρμόδιον καὶ ὠφέλιμόν ἐστι τοῦτο

τὸ ἀποστολικὸν παράγγελμα· πρῶτον μὲν, ἐπειδὴ ἄχρι τῆς σήμερον οἱ μὴ νηστεύοντες, ἐξουδενοῦσι τοὺς νηστευτὰς ὡς ὑποκριτὰς καὶ δεισιδαίμονας· οἱ δὲ νηστευταὶ κατακρίνουσι τοὺς καταλυτὰς τῆς νηστείας ὡς κοιλιοδούλους καὶ παρανόμους· δεύτερον δέ, ἐπειδὴ τόσον ἀπλώθη καὶ ἐπολυπλασιάσθη ἡ ἁμαρτία τῆς κατακρίσεως, ὥστε οὐ μόνον οἱ νηστεύοντες καὶ μὴ νηστεύοντες κατακρίνουσιν ἀλλήλους, ἀλλὰ πάντες εἰς πάντα καιρὸν, καὶ τόπον, καὶ περίσασιν χωρὶς τινος συστολῆς ἢ ἐλέγχου συνειδήσεως κατακρίνουσι τοὺς ἀδελφούς διὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν.

Πόθεν δὲ ἄραγε τόσον εὐκολα πίπτομεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν τῆς κατακρίσεως; διὰ τί καὶ εἰς τὰς ἡμέρας τῆς νηστείας, ἡγοῦν τῆς μετανοίας καὶ διορθώσεως τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὡς μάχαιραν δίστομον ἀκονῶμεν τὴν γλῶσσαν κατὰ τῶν ἀδελφῶν; διὰ τί καθὼς ἐγκρατεύεται τὸ στόμα ἀπὸ τῶν τροφῶν, οὐκ ἀπέχει καὶ ἡ γλῶσσα ἀπὸ τῆς κατακρίσεως; διότι ἡ κοινὴ τῆς κατακρίσεως συνήθεια ἔσθισε τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἐλεγχον· ἐκ τούτου νομίζοντες, ὅτι ἡ κατάκρισις ἢ οὐκ ἔστιν ὅλως ἁμαρτία, ἢ ἔστι τόσον πικρὰ, ὥστε ὡς οὐδὲν λογίζεται αὐτὴν ὁ θεός, πᾶσαν ὥραν κατακρίνομεν τοὺς ἀδελφούς ἀνυποστόλως. Ἐάν τις ἠδύνατο ἐξυπνίσαι τὴν συνείδησιν ἀπὸ τοῦ ὀλεθρίου ὑπνου ταύτης τῆς ἁμαρτίας, αὐτὴ ἐλέγχουσα, ἔτιθει φυλακὴν εἰς τὸ στόμα, καὶ θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χεῖλη ἡμῶν, καὶ οὕτως ἔπαυσεν ἡ κατάκρισις· ἀλλὰ τίς ἄλλος δύναται ἀναστῆσαι τὴν συνείδησιν

ἀπὸ τῆς ἀναισθησίας αὐτῆς, εἰμὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ; δὸς οὖν, Κύριε, τὸν λόγον σου ἐν τῷ στόματί μου, ἵνα αὐτὸς κλείσῃ τῶν καταλάλων τὰ στόματα, παραστήσας εἰς αὐτοὺς τῆς κατακρίσεως τὸ βάρος.

Ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ἀνάγκη ἔστιν, ἵνα περὶ τῆς κατακρίσεως φανερώσω εἰς ὑμᾶς σύντομα καὶ καθαρὰ πᾶσαν τοῦ θεοῦ τὴν ἀλήθειαν. Ἡ κατάκρισις ἔστιν ἀδικία καὶ ἀνομία μεγάλη· ἀδικία; ναὶ ἀδικία. Ἀλλὰ ποῖον λέγεις, ἀδικῶ ἐγὼ, ὅταν κατακρίνω; τὸν κατακρινόμενον ἀδικεῖς· ἀλλ' ἐγὼ, λέγεις, οὐδὲ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ σφετερίζομαι; οὐδὲ τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ ὑστερῶ αὐτόν, οὐδὲ ἄλλην τινὰ ζημίαν εἰς αὐτόν ἐπιφέρω. Πίπτει λόγος εἰς τὴν συνομιλίαν περὶ τινος προσώπου, ἐγὼ δὲ ἰσορῶ μὲν καὶ περιγράφω τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ, πλὴν οὐ ψεύδομαι, ἀλλὰ λέγω τὴν ἀλήθειαν, οὐδὲ ἔχω σκοπὸν βλάψαι αὐτόν, μάλιστα πολλάκις λυπούμενος, διηγοῦμαί τι περὶ τῆς τούτου καταστάσεως· τοῦτο οὖν ἔστιν ἀδικία; Ὅταν ἱστορῇς καὶ περιγράφῃς τοῦ ἀδελφοῦ σου τὰ σφάλματα, καὶ τὴν ἀλήθειαν λέγῃς καὶ οὐκ ἔχῃς σκοπὸν βλάψαι αὐτόν, καὶ λυπῆσαι περὶ τῆς τούτου καταστάσεως· τότε χωρὶς πάσης ἀντιλογίας μεγάλην προξενεῖς εἰς αὐτόν τὴν ζημίαν· διότι ἡ γνωστὰ εἰσιν εἰς τοὺς ἀκροατάς σου τοῦ ὑπὸ σοῦ κατακρινομένου τὰ ἁμαρτήματα, ἢ ἄγνωστα· ἐὰν μὲν γνωστὰ, ἀναμιμνήσκεις αὐτὰ εἰς αὐτοὺς καὶ ἐπιβεβαιοῖς· ἐὰν δὲ ἄγνωστα, μαθηάνουσιν αὐτὰ ὑπὸ τῆς μαρτυρίας τοῦ στόματός σου· τοῦτο

Παροιμ.
22. 1.

δὲ φθείρει τὴν καλὴν ὑπόληψιν καὶ τὸ καλὸν ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ σου· τὸ δὲ καλὸν ὄνομά σου ἐστὶ προτιμότερον τοῦ πολλοῦ πλούτου. « Ἔστι δὲ, εἶπεν ὁ σοφὸς Σολομών, » αἰρετώτερον ὄνομα καλὸν, ἢ πλοῦτος » πολὺς ». ἀληθῶς δὲ θησαυρὸς ἀτίμητός ἐστι τὸ καλὸν ὄνομα· ὅστις ἔχει καλὴν φήμην καὶ ὑπόληψιν, εὐκολα εὐδοῦται εἰς τὰς πραγματείας, προδιδάσκεται εἰς τὰ ἀξιώματα, ἐμπιστεύεται εἰς τὰ βασιλικά ὑπουργήματα, προχωρεῖ εἰς πᾶσαν ὑπόθεσιν· τὸν δὲ δυσφημισμένον ἄνθρωπον ἀποστρέφονται πάντες, πάντες καὶ εἰς τὰ λόγια αὐτοῦ ὑποπτέουσιν καὶ εἰς τὰς ὑποσχέσεις, καὶ οὐδὲ εἰς αὐτοὺς τοὺς ὅρκους αὐτοῦ πιστεύουσιν. Ταύτην οὖν τὴν ἀδικίαν ποιεῖς εἰς τὸν πλησίον σου, ὅταν αὐτὸν κατακρίνης· ἐξαλείφεις τὸ καλὸν αὐτοῦ ὄνομα, καὶ ποιεῖς αὐτὸν ὑποπτον, καὶ μισητόν, καὶ ἄτιμον· καὶ σὺ μὲν ταῦτα ποιῶν, νομίζεις, ὅτι οὐδόλως ἀδικεῖς αὐτόν, οὐδὲ ἁμαρτάνεις· ὁ δὲ δικαιοτάτος θεὸς ἐλέγχει ταύτην τὴν ἀδικίαν, καὶ φοβερίζει σε ὑπὲρ ταύτης τῆς ἁμαρτίας σου, λέγων· « Τὸ στόμα σου, ὦ κατάλαλε, ἐπλεόνασε » κακίαν, καὶ ἡ γλῶσσά σου περιέπλεκε » δολιότητα· καθήμενος, κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου κατελάλεις, καὶ κατὰ τοῦ υἱοῦ τῆς μητρὸς σου ἐτίθεις σκάνδαλον ». ταῦτα

Αὐτ. 21. ἔπραξας, ἐγὼ δὲ ἐσιώπησα· « Ταῦτα ἐποίησας, καὶ ἐσίγησα »· καὶ σὺ μὲν, ἐπειδὴ ἐσιώπησα, ἐστοχάσθης ἀνομίαν, ἡγουν ἐνόμισας, ὅτι εἰμὶ ὁμοίός σοι κακότροπος· « Ὑπέλαβες ἀνομίαν, ὅτι ἔστομαί σοι ὁμοίος »· ἐγὼ

Ψαλ. 49.
19. 20.

ὁμῶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως ἐλέγξω σε, καὶ παραστήσω τὰς ἁμαρτίας σου ἐνώπιον τοῦ προσώπου σου· « Ἐλέγξω σε, καὶ παραστήσω » κατὰ πρόσωπόν σου τὰς ἁμαρτίας σου ».

Σημειώσατε δὲ, ὅτι ἡ ἀδικία τῆς κατακρίσεως εἰς αὐτὸν ἀναφέρεται τὸν τῶν ἀπάντων θεόν· διότι ὁ θεὸς ἐστὶν ὁ ποιητὴς καὶ πλάστης ἡμῶν· « Αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με » καὶ ἔπλασάν με », ἔψαλλεν ὁ Δαβίδ. Αὐτός ἐστιν ὁ κριτὴς, καὶ ἐξουσιαστής, καὶ βασιλεὺς, καὶ σωτὴρ ἡμῶν· « Ὁ γὰρ θεός μου, ἐκήρυττεν ὁ Ἡσαΐας, μέγας ἐστίν· οὐ παρελεύσεται με Κύριος κριτὴς ἡμῶν· Κύριος ἄρχων ἡμῶν, Κύριος βασιλεὺς ἡμῶν, Κύριος οὗτος ἡμᾶς σώσει ». Ἀκούετε, πόσα δικαιώματα ἔχει ὁ θεὸς ἐφ' ἡμᾶς; ἀκούετε πόσα συνδέουσι τὸν θεὸν μετὰ τοῦ ἀνθρώπου; διὰ τοῦτο αὐτὸς εἶπε· « Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὃν σὺ ἐποίησας ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποίησας ». Ὅταν οὖν κατακρίνωμεν τὸν ἄνθρωπον, κατακρίνομεν τὸν πλάσιν, καὶ κριτὴν, καὶ ἐξουσιαστὴν, καὶ βασιλέα, καὶ σωτῆρα τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸν δηλονότι κατακρίνομεν τὸν παντοδύναμον καὶ πάνσοφον καὶ πανυπερτέλειον δημιουργὸν τῆς κτίσεως. Ἄνθρωπε, σὺ οὐκ ἔχεις ἐξουσίαν κρίναι τὸν δούλον ἐνὸς βασιλέως, ἐνὸς ἡγεμόνος, ἐνὸς ἄρχοντος, ἔπειτα ἀνθαδιάζων, κρίνεις, καὶ ἀνακρίνεις, καὶ κατακρίνεις τὸν δούλον τοῦ ἄρχοντος τῶν ἀρχόντων, καὶ βασιλέως τῶν βασιλευόντων, τοῦ ὑψίστου καὶ παντοκράτορος θεοῦ; « Σὺ, τίς εἶ, κραυγάζει κατὰ σοῦ ὁ Παῦλος, ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην »; Σὺ τίς εἶ;

Ψαλ. 118.
73.Ψαλ. 33.
22.Ματ. 25.
40.1. Κορ. 14.
4.

πηλός, χῶμα, σκώληξ; Πῶς οὖν μετὰ
 τοσαύτης τόλμης κρίνεις τὸν ἀλλότριον οἰκέ-
 την, ἡγουν τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου τὸν δοῦλον;
 Σὺ τίς εἶ; πλήρης ἐλαττωμάτων, πλήρης πα-
 θῶν, πλήρης ἁμαρτιῶν· πῶς οὖν μετὰ τοσαύ-
 της αὐθαδείας κατακρίνεις ὡς πταίστην, καὶ
 παραβάτην, καὶ ἁμαρτωλὸν τὸν ἄνθρωπον,
 ὅστις ἐστὶ πλάσμα θεοῦ, ὅστις ἔχει κριτὴν
 καὶ ἐξουσιαστήν, καὶ βασιλέα τὸν ὑψιστον
 θεόν; « Σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέ-
 » την »; ἄρά γε οὐκ ἔμαθες, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος
 σήμερον μὲν πίπτει εἰς τὴν ἁμαρτίαν,
 αὐριον δὲ, ἢ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἐὰν
 θέλῃ, μετανοεῖ, καὶ ἵσταται ἐνώπιον τοῦ
 Κυρίου αὐτοῦ δεδικαιωμένος; οὐκ ἐδιδάχθης,
 ὅτι ὁ θεὸς δύναται ἀναστῆσαι τὸν πεπτω-
 κότα, καὶ δικαιοῦσαι τὸν ἁμαρτωλόν, καὶ
 σῶσαι τὸν ἀπηλπισμένον; οὐκ ἀκούεις τὸν
 Παῦλον διδάσκοντα, καὶ λέγοντα, ὅτι πᾶς
 ἄνθρωπος « Τῷ ἰδίῳ Κυρίῳ ζῇκει, ἢ πίπτει·
 » σταθήσεται δὲ, δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς
 » στῆσαι αὐτόν ». Ἐὰν οὖν ἐκεῖνος, ὃν σὺ
 εἶδες τὴν χθὲς, ἢ τὴν σήμερον ἁμαρτάνοντα,
 μετενόησεν εὐθύς, ἐκεῖνος ἀθωώθῃ, καὶ
 ἵσταται ἐνώπιον τοῦ Κυρίου αὐτοῦ δεδι-
 καιωμένος· « Δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς ζῆσαι
 » αὐτόν ». σὺ δὲ κατακρίνεις τὸν ἀθῶον ὡς
 πταίστην, τὸν ἱστάμενον ὡς πεπτωκότα,
 καὶ τὸν δίκαιον ὡς ἁμαρτωλόν. Ὡς πόσον
 μεγάλη καὶ φοβερά ἀδικία ἐστὶ, τῆς κα-
 τακρίσεως ἢ ἁμαρτίας.

Ἀνοίγω τὸ ἅγιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ
 εὐαγγέλιον, παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἵνα μετὰ
 προσοχῆς ἀκούσητε τῆς δικαιοσύνης τὸν

νόμον· « Καὶ καθὼς θέλετε, λέγει, ἵνα ^{Λουκ. 6.}
 » ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποι- ^{31.}
 » εἴτε αὐτοῖς ὁμοίως ». Πάντες οὐ μόνον οἱ
 πιστοὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄπιστοι μαρτυροῦσιν,
 ὅτι ὁ νόμος οὗτός ἐστι δικαιοσύνης· ὅστις
 οὖν παραβαίνει τοῦτον τὸν νόμον, ἐκεῖνος
 ἀναμφιδόλως ποιεῖ ἀδικίαν· τί οὖν λέγεις;
 θέλεις ἄρά γε, ἵνα ὁ πλησίον σου κατηγορῇ
 τὰ ἥθη σου, καὶ κατακρίνῃ τὰς πράξεις
 σου; στέργεις ἄρά γε, ἵνα αὐτὸς λέγῃ
 παρρησίᾳ ἐν μέσῳ τῶν συναναστροφῶν,
 ὅτι ὑπάρχεις ἄσωτος, ἢ ψεύσης, ἢ φθονερός,
 ἢ δόλιος, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον; οὐδαμῶς· ἐκ
 τούτου οὖν φανερόν ἐστιν, ὅτι, ὅταν ἀνοίγῃς
 τὸ στόμα σου, καὶ πλέκῃς πᾶσαν κατη-
 γορίαν κατ' αὐτοῦ, τότε παραβαίνεις τῆς
 δικαιοσύνης τὸν νόμον, τουτέστι ποιεῖς
 ἀδικίαν.

Μικρὰν ἁμαρτίαν λογίζονται οἱ ἄνθρω-
 ποι τὴν κατάκρισιν, καὶ ὁμῶς αὕτη ἐστὶ
 παράβασις πάντων τῶν εὐαγγελικῶν νόμων·
 ἀλλὰ πῶς τοῦτο ἀποδεικνύεται; πολλὰ
 εὐκολα· διότι ὁ νόμος τῆς ἀγάπης περιέχει
 πάντας τοὺς νόμους· « Ἐν ταύταις ταῖς ^{Ματ. 22.}
 » δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προ- ^{40.}
 » φῆται κρέμανται »· ἐὰν οὖν ἔχω εἰς τὴν
 καρδίαν μου τὴν ἀρετὴν τῆς ἀγάπης,
 φύλαξ γίνομαι καὶ πληρωτὴς τοῦ θείου
 νόμου· πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη· ἐπο- ^{Ῥωμ. 13.}
 μένω, ὅταν οὐκ ἔχω τὴν ἀγάπην, τότε ^{10.}
 παραβάτης εἰμὶ πάντων τῶν τοῦ θεοῦ
 νόμων· Κἂν πάσας τὰς ἄλλας ἀρετὰς
 κατορθώσω, κἂν ἀξιωθῶ πάντων τῶν χα-
 ρισμάτων, « Ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν ^{1. Κορ. 13.}
 » ^{2. 3.}

» εἰμι ». Ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφε-
 » λοῦμαι ». Εἶπατε οὖν, τίς ἀγαπᾷ, καὶ
 κατηγορεῖ; τίς ἀγαπᾷ καὶ κατακρίνει;
 οὐδεὶς· ὅστις ἀγαπᾷ, ἐκεῖνος ἐπαινεῖ· ὅστις
 ἀγαπᾷ, ἐκεῖνος δικαιολογεῖ καὶ ὑπερασπί-
 ζεται· ὅστις δὲ μισεῖ καὶ ἐχθρεύεται, ἐκεῖνος
 καταλαλεῖ, καὶ κατακρίνει· ὅστις οὐδεμίαν
 ἀγάπην ἔχει πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἐ-
 κείνος αὐτὸν κακολογεῖ. Οἱ κατάλαλοι οὖν
 εἰσι γυμνοὶ τῆς ἀγάπης· ὅστις οὖν κατα-
 κρίνει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐκεῖνος παραβαί-
 νει πάντα τοὺς θεῖους νόμους· διότι « Ἐν
 » ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς, ἡγουν ἐν
 » ταῖς ἐντολαῖς τῆς ἀγάπης, ὁλος ὁ νόμος
 » καὶ οἱ προφῆται κρέμονται ». Ἀκούετε,
 πόσον μεγάλη ἐστὶν ἡ ἁμαρτία τῆς κα-
 τακρίσεως;

Ἀκούσατε ὁμως καὶ τὸ ἔτι περισσότερον.
 Ἀληθῶς οὐδεμίαν ἁμαρτίαν ἐξαλείφει ἡ
 πρόφασις· διότι πρέπον ἐστὶν, ἵνα ὁ θεὸς
 προτιμᾶται πάντων τῶν ἐν κόσμῳ πραγ-
 μάτων, καὶ παντὸς τοῦ κόσμου, καὶ
 αὐτῆς τῆς ἰδίας ἡμῶν ζωῆς· πλὴν ἡ νόμι-
 μος ἀπολογία, καὶ οὐκ ἐξαλείφει τὴν ἁμαρ-
 τίαν, σμικρύνει ὁμως τὸ βάρος αὐτῆς, καὶ
 τὴν δι' αὐτὴν ὠρισμένην παιδευσιν· ἐὰν
 ἡμεῖς ἡμεθα ἀναμάρτητοι, εἴχομεν τινα
 πρόφασιν καὶ ἀπολογίαν, ὅταν κατακρί-
 νωμεν τοὺς ἀδελφοὺς διὰ τὰ ἑαυτῶν

ἰωάν. 8. 7. ἁμαρτήματα· « Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν,
 εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς κατακρίνοντας
 τὴν ἁμαρτωλὸν γυναῖκα, « πρῶτος τὸν
 » λίθον ἐπ' αὐτῆς βαλέτω ». ἀλλὰ τίς ἐστὶν
 ὁ ἀναμάρτητος; ἀλλ' οὐθεὶς, « Ἐὰν καὶ

ἰβ. 14.
 4. 5.

» μία ἡμέρα ὁ βίος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς·
 » σειραῖς δὲ τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτημάτων ^{Παροιμ.}
 » ἕκαστος σφίγγεται ». Ἐκ τούτου πρεπόντως ^{5. 22.}
 ὁ θεοφόρος ἀπόστολος ἀπεφάσισεν, ὅτι ἡ
 κατάκρισις ἀρπάζει ἀπὸ τοῦ στόματος
 ἡμῶν πάντα λόγον, καὶ ἀπολογίαν, καὶ
 πρόφασιν, καὶ ποιεῖ ἡμᾶς ἀναπολογήτους·
 « Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, λέγει, ὦ ἄνθρωπε, ^{Ῥωμ. 2. 1.}
 » πᾶς ὁ κρίνων »· ἀλλὰ διὰ τί τοῦτο; διότι
 ὅταν κρίνω τὸν ἄλλον, κατακρίνω ἑμαυτὸν,
 καθότι καὶ ἐγὼ, ὁ κρίνων τὸν ἄλλον,
 πράττω τὰ αὐτά· « Ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν
 » ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις· τὰ γὰρ
 » αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων ». Παραδείγματος
 χάριν, ἐγὼ, ὅστις κυριεύομαι ὑπὸ τοῦ θυμοῦ,
 καὶ κραυγάζω, καὶ ὑβρίζω, καὶ δέρω, κα-
 τακρίνω τὸν ἀδελφόν μου ὡς θυμῶδη, καὶ
 λέγω, ὅτι ἐστὶν ἄξιος κατακρίσεως καὶ
 καταδίκης διὰ τὸν ἀκράτητον αὐτοῦ θυμόν·
 ταῦτα δὲ λέγων, κατακρίνω καὶ ἑμαυτὸν,
 καὶ ἀποφασίζω, ὅτι πρέπει μοι παιδεῖα
 διὰ τὸν ἀκαταδάμαστον θυμόν μου καὶ
 καταδίκη· διὸ γίνομαι αὐτοκατάκριτος
 καὶ ἀναπολόγητος· « Διὸ ἀναπολόγητος εἶ,
 » ὦ ἄνθρωπε, πᾶς ὁ κρίνων· ἐν ᾧ γὰρ κρί-
 » νεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις· τὰ
 » γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων ».

Μεγάλη δὲ τῶν ἀνθρώπων ἡ παραλογία
 καὶ ἡ πλάνη· ὁ θεὸς ὁ ὑψιστος φανερῶς
 καὶ ἐκπεφασμένως ἐνομοθέτησεν, ἵνα μὴ
 κατακρίνωμεν ἀλλήλους· ὥρισε δὲ διὰ μὲν
 τοὺς ἀπέχοντας ἀπὸ τῆς κατακρίσεως
 βραβεῖον, κατὰ δὲ τῶν καταλάλων, τιμω-
 ρίαν ἀνάλογον εἰς τὴν κατάκρισιν· « Μὴ

Ματθ. 7.1. » κρίνετε, εἶπεν, οὗτός ἐστιν ὁ νόμος, ἵνα
 » μὴ κριθῆτε ». τοῦτό ἐστι τὸ βραβεῖον.
 » ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε, καὶ
 » ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται
 » ὑμῖν ». τοῦτό ἐστιν ἡ τιμωρία· ὁ νόμος
 φανερός καὶ πασίδηλος. « Μὴ κρίνετε ». Ἡ ἀνταπόδοσις μεγάλη καὶ σωτήριος, ἀ-
 παλλαγή ἐστι τῆς φοβερᾶς τοῦ θεοῦ κατα-
 κρίσεως. « Ἴνα μὴ κριθῆτε ». μὴ κατακρί-
 νης, λέγει, ᾧ ἄνθρωπε, τὸν πλησίον σου,
 ἵνα μὴ σε κατακρίνῃ ὁ θεός· ἡ τιμωρία
 φρικτὴ· κατάκρισις ἐστὶ θεοῦ. « Ἐν ᾧ γὰρ
 » κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε ». καθὼς σὺ
 κατακρίνεις τὸν ἀδελφόν σου, οὕτω κατα-
 κρίνει σε ὁ θεός. « Καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ με-
 » τρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν », καὶ κατὰ
 τὸ μέτρον τῆς καταλαλιᾶς σου μετρεῖ ὁ θεός
 τὴν τιμωρίαν σου. Μετὰ δὲ ταῦτα συλλογί-
 ζονται οἱ ἄνθρωποι, ὅτι ἡ κατάκρισις οὐκ ἔστι
 νόμου παράβασις, οὐδὲ ὅτι περιμένει τιμωρία
 τοὺς καταλάλους· μετὰ ταῦτα κάθηνται οἱ
 ἄνθρωποι ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ καταλαλοῦσι
 κατὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, καὶ τίθενται
 σκάνδαλον κατὰ τῶν υἱῶν τῆς μητρὸς αὐ-
 τῶν χωρὶς οὐδενὸς ἐλέγχου συνειδήσεως·
 μετὰ ταῦτα οὐδέποτε οὐδὲ μετανοοῦσιν, οὐ-
 δὲ ἐξομολογοῦνται ταύτην τὴν ἁμαρτίαν·
 ποία ἄλλη παραλογία ταύτης παραλογωτέρα,
 ἢ ποία ἄλλη πλάνη ταύτης ἀπατηλωτέρα;
 Ἄλλ' ἡ κατάκρισις, λέγεις, γίνεται
 χαλινὸς τῆς ἁμαρτίας· διότι πολλοὶ φοβού-
 μενοι τοῦ κόσμου τὴν κατηγορίαν, ἐγκρα-
 τεύονται ἀπὸ τῶν πονηρῶν πράξεων·
 τοῦτον οὖν τὸν καρπὸν καρποφορεῖ ἡ

κατάκρισις· συστέλλει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ
 τῆς πράξεως τῶν ἁμαρτημάτων· τοῦτο δὲ
 ἐστὶν ἔργον τῷ θεῷ εὐπρόσδεκτον· ἀλλ' ὁ
 τοιοῦτος καρπὸς τῆς κατακρίσεώς σου ἐστὶ
 δυσώδης καὶ σαπρός· πρῶτον μὲν, ἐπειδὴ
 θέλεις ἰατρεῦσαι τὸ κακὸν διὰ τοῦ κακοῦ·
 ὅσοι δὲ ποιῶσι τὰ κακὰ, ἵνα ἐξ αὐτῶν
 προέλθωσι τὰ ἀγαθὰ, ἐκείνων « Τὸ κρίμα ῥωμ. 3. 8.
 » ἔνδικόν ἐστι », λέγει ὁ θεὸς ἀπόστολος·
 δεύτερον δὲ, ἐπειδὴ οὐδὲν ἀγαθὸν προέρχε-
 ται ἐκ τῆς κατακρίσεως· διότι ὅσις ἀπέχει
 ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, οὐχὶ διὰ τὴν εἰς τὸν
 θεὸν ὑπακοήν, ἀλλὰ διὰ τὸν φόβον τῆς
 κατηγορίας τοῦ κόσμου, ἐκεῖνός ἐστι φιλόδο-
 ξος καὶ ματαιόφρων, ἡ δὲ φιλοδοξία καὶ ἡ
 ματαιοφροσύνη οὐκ ἔστιν ἀρετὴ, ἀλλὰ
 κακία. Ἐ, εἰ· ἕως πότε προφασίζόμεθα πα-
 ραλόγους προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις; Τίς Ψαλ. 140.
4.
 παρρησιάζει τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τὰ ἁμαρ-
 τήματα, ἵνα ἐμποδίσῃ τοὺς ἄλλους ἀπὸ
 τῆς ἁμαρτίας; τίς καταξέει τοῦ ἀδελφοῦ
 αὐτοῦ τὰς πληγὰς, ἵνα ποιήσῃ ἔργον ἀρε-
 στὸν εἰς τὸν θεόν; οὐδεὶς· ὁ κατάλαλος
 κατακρίνει τὸν πλησίον αὐτοῦ ἄλλοτε μὲν
 ὑπὸ τοῦ μίσους νικώμενος, ἄλλοτε δὲ ὑπὸ
 τοῦ φθόνου κυριευόμενος, καὶ ἄλλοτε ὑπὸ
 τῆς ὑπερηφανείας φυσώμενος· πολλάκις δὲ
 κατακρίνει, ἵνα ἀρεστὸς φανῇ εἰς τοὺς ἐ-
 χθρούς τοῦ κατακρινομένου, ἢ τελευταῖον
 κατακρίνει, ὑπὸ τῆς κακῆς συνηθείας ἀνε-
 παισθήτως κινούμενος καὶ ἐφελκόμενος· συμ-
 βαίνει δὲ τοῦτο εἰς αὐτὸν, ἐπειδὴ οὐδέποτε
 ἐφρόντισε χαλιναγωγῆσαι τὴν ἑαυτοῦ γλῶσ-
 σαν. Ἀδελφε, εἰάν ὁ ζῆλός σε κινή, ἵνα

Ματθ. 18.
15.

ἐμποδίσῃς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἡ ἀγάπη σε ἀναγκάζῃ, ἵνα ποιήσῃς ἔργον τῷ θεῷ εὐάρεστον, ἀκουσον τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ὅστις λέγει σοι· « Ὑπαγε, καὶ » ἔλεγχον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ » μόνου ». Ἀκούεις; οὐχὶ ἀπόντος ἐκείνου, ἀλλὰ παρόντος· οὐχὶ παρόρησία εἰς τὰς συναναστροφὰς τῶν φίλων, καὶ εἰς τὰς ὁμηγύρεις τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ μυστικὰ καὶ κρυφίως, « Μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ » μόνου ». Νουθέτησον αὐτὸν, καὶ ἔλεγχον τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ, μάλιστα ἐὰν ἔχῃς τάξιν προεστῶτος καὶ διδασκάλου, ἐὰν ἔχῃς τὸ δικαίωμα τῆς συγγενείας ἢ τῆς φιλίας· τοῦτό ἐστι ζήλος καὶ ἀγάπη, τοῦτο ἀγαθωσύνη καὶ εὐεργεσία, τοῦτο διόρθωσις τῆς ἁμαρτίας, τοῦτο θυσία εἰς τὸν θεὸν εὐπρόσδεκτος· ὅταν δὲ ἀνακρίνης τὰ ἔργα τοῦ πλησίον σου, καὶ κακολογῇς καὶ κατακρίνης αὐτὸν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, οὐαὶ σοι τότε· τότε ἀρπάζεις τοῦ θεοῦ τὸ δικαίωμα, καταπατεῖς τῆς δικαιοσύνης τοὺς ὅρους, περιφρονεῖς ὅλην τὴν εὐαγγελικὴν νομοθεσίαν· ὅθεν γίνεσαι ὑπόδικος αἰωνίου κατακρίσεως· « Οὐαὶ ἀπώλεια τῷ » ἀδίκῳ, καὶ ἀπαλλοτρίωσις τοῖς ποιοῦσιν » ἀνομίαν ».

16β. 31.
3.

Κύριε θεέ μου, σὺ ἐπλασας τὴν γλῶσσαν, σὺ ἐδημιούργησας τὰ χεῖλη, σὺ κατεσκεύασας τὸ στόμα, καὶ ἐποίησας αὐτὰ εὐκίνητα, εὐστροφα, λαλητικά· σὺ, πάνσοφε καὶ παντοδύναμε, ἐφύτευσας ἐν αὐτοῖς τὴν

δύναμιν τῆς φωνῆς, τῶν φθόγγων, τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ λόγου, ἵνα διὰ τοῦ λόγου ὑμνολογῶμεν τὰ μεγαλεῖα τῆς θεότητός σου, κηρύττωμεν τῆς πίστεως τὴν ἀλήθειαν, διδάσκωμεν τοὺς θεῖους σου νόμους, νουθετῶμεν καὶ συμβουλεύωμεν ἀλλήλους, καὶ οὕτω γινώμεθα ἄξιοι τῆς ἐπουρανίου σου βασιλείας· ἡμεῖς δὲ οἱ πανάθλιοι ποιοῦμεν τὰ ὄργανα τῆς ἀρετῆς, ἐργαλεῖα τῆς κακίας, κινῶντες αὐτὰ πρὸς κατηγορίαν καὶ κατάκρισιν τοῦ πλησίον. Ποία οὖν ἡ ἀπολογία ἡμῶν, ὅταν καθίσῃς κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς; Ἀδελφοί, οὐδεμίαν ἔχομεν τότε ἀπολογία· διότι ὅστις κατακρίνει, ἐκείνος γίνεται ἀναπολόγητος· « Διὸ ἀναπολόγητος » εἶ, ὦ ἄνθρωπε, πᾶς ὁ κρίνων »· οὐδεμίαν ἔχομεν ἀπολογία, ἐπειδὴ ὁ θεὸς ἐφάνέρωσεν εἰς ἡμᾶς τὴν κατὰ τῶν καταλάλων θείαν αὐτοῦ ἀπόφασιν· « Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι, » εἶπε, κρίνετε, κριθήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ » μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν ». Ὡς Κύριε, σῶσον δὴ, ὦ Κύριε, σπλαγχνίσθητι, καὶ θές φυλακὴν εἰς τὸ στόμα ἡμῶν, « Καὶ » θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χεῖλη ἡμῶν », ὅπως ἂν μὴ λαλῇ τὸ στόμα ἡμῶν τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἂν μὴ κατακρίνωμεν τοὺς ἀδελφούς ἡμῶν, καὶ οὕτως ἀκατάκριτοι φανῶμεν ἐνώπιον τοῦ φοβεροῦ σου βήματος, κατὰ τὸν εὐσπλαγχνικώτατόν σου λόγον, τὸν κηρύξαντα· « Μὴ κρίνετε, ἵνα » μὴ κριθῆτε ».

Ματθ. 7. 1.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,
ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΠΡΩΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ
ΝΗΣΤΕΙΩΝ.

54. ^{π.α.λ. 6.} Ἡ πίστις καὶ ἡ ἀρετὴ εἰσιν αἱ ἐπιθυμη-
ται εἰς τὸν Δαβὶδ χρυσαῖ πτέρυγες, δι-
ὼν πᾶς ἄνθρωπος ὑπερυψούμενος φθάνει εἰς
τὰ ἐπουράνια σκηνώματα, καὶ εἰσέρχεται
εἰς τὴν κατάπαυσιν τῆς αἰωνίου βασιλείας
καὶ μακαριότητος. Ἡ πάνσεπτος τοῦ Χρι-
στοῦ ἐκκλησία, ἡ διαπαντός περὶ τῆς
σωτηρίας ἡμῶν φροντίζουσα, σήμερον μὲν
κηρύττει τὴν ὀρθόδοξον πίστιν μακαρίζου-
σα τοὺς εὐσεβεῖς καὶ ὀρθοδόξους, καὶ ἀνα-
θέματι καθυποβάλλουσα τοὺς δυσσεβεῖς
καὶ κακοδόξους. πάσας δὲ τὰς τῆς τεσσα-
ρακοστῆς ἡμέρας ἀρετὴν κηρύττει, νησεί-
αν, προσευχὴν, μετάνοιαν, διόρθωσιν,
καὶ πρὸς τὸν θεὸν ἐπιστροφὴν. ἵνα δὲ ἐπι-
στηρίξῃ ἡμᾶς πρὸς τὴν εὐσέβειαν, καὶ
προθυμοποίησιν πρὸς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀρετῆς,
προβάλλει σήμερον τῶν πρὸ νόμου καὶ τῶν
ἐν νόμῳ ἁγίων ἀνδρῶν τὰ θυμαστά καὶ
μεγάλα κατορθώματα, ὅσα δηλαδὴ ὁ θεό-
πνευστος Παῦλος διὰ τῆς πρὸς Ἑβραίους
ἐπιστολῆς αὐτοῦ καθιστόρησεν. Ἐπιτήδεια
δὲ ἀληθῶς καὶ ἀρκετὰ εἰσι ταῦτα καὶ πρὸς
ἐπιστηριγμὸν τῆς πίστεως, καὶ προθυμο-

ποίησιν πρὸς τὰ ἐνάρετα ἔργα· διότι τίς
οὐ στηρίζεται εἰς τὴν πίστιν, ἀκούων, ὅτι
οἱ ἅγιοι τῇ δυνάμει τῆς πίστεως κατήργη-
σαν ἰσχυρὰς βασιλείας, ἔκριναν τὸν λαὸν
μετὰ πάσης δικαιοσύνης, ἀπήλαυσαν ὅσα
ὁ θεὸς εἰς αὐτοὺς ὑπέσχετο, ἔφραξαν τῶν
λεόντων τὰ στόματα, ἔσβεσαν τὴν δύνα-
μιν τοῦ πυρός, ἔφυγον τοῦ θανάτου τὸν
κίνδυνον, ἔθεραπεύθησαν ἀπὸ τῶν ἀσθε-
νειῶν, ἐφάνησαν δυνατοὶ εἰς τοὺς πολέμους,
ἐνίκησαν τῶν ἐχθρῶν τὰς παρατάξεις, ἀνέ-
στησαν καὶ τοὺς ἀποθανόντας ἐκ τῶν
νεκρῶν; Τίνος ἡ καρδία, ταῦτα ἀκούοντος,
οὐ θερμαίνεται ὑπὸ τοῦ πυρός τῆς πίστεως,
περὶ οὗ ὁ σωτὴρ ἡμῶν εἶπε· « Πῦρ ἦλθον ^{Λουκ. 12.}
» βαλεῖν, καὶ τί θέλω, ἤδη εἰ ἀνήφθη »; Τίς ^{49.}
ἀκούων, ὅτι διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς αἰ-
ωνίου ζωῆς ἄλλοι μὲν τῶν ἁγίων ἀπέθανον,
σφοδρῶς ῥοπαλιζόμενοι, ἄλλοι δὲ ἀνδρειο-
φρόνως ὑπέμειναν περιπαίγνια, μάστιγας,
δεσμὰ, φυλακὴν, λιθασμούς, τὴν διὰ πρί-
ονος τομὴν, τοὺς ποικίλους πειρασμούς,
τὸν διὰ μαχαίρας θάνατον· περιῆλθον ἰσ-
ἐνδεδυμένοι προβάτεια καὶ αἰγία δέρματα,

ὕστερόντες τῶν ἀναγκαίων, θλιβόμενοι ὑπὸ διαφορῶν θλίψεων, ταλαιπωρούμενοι ὑπὸ πάσης στενοχωρίας, τρέχοντες ὡς πεπλανημένοι εἰς τὰς ἐρήμους, καὶ εἰς τὰ ὄρη καὶ σπήλαια, καὶ τὰς ὁπὰς τῆς γῆς· τίς ἀκούων ταῦτα, καὶ συλλογίζο-
νος, ὅτι καὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι ἦσαν καθὼς καὶ ἡμεῖς, οὐ προθυμοποιεῖται, ἵνα ὑπομεί-
νῃ τὴν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς μικρὰν στενοχω-
ρίαν διὰ τὴν τῆς αἰωνίου βασιλείας ἀπό-
λαυσιν; Ἐὰν ἡ μόνη ἀνάγνωσις τούτων
τῶν παραδειγμάτων φωτίξῃ καὶ ὁδηγῇ,
πολλῷ μᾶλλον ἢ τούτων ἑρμηνεία, σαφη-
νίζουσα καὶ δηλοποιούσα τὰ ἐν αὐτοῖς πε-
ριεχόμενα νόηματα· διὰ τοῦτο ὅστις προ-
σηλώσῃ τὸν νοῦν εἰς τὴν ταύτης ἀκρόα-
σιν, ἐκεῖνος κατ' ἐξοχὴν ἀπολαμβάνει τῆς
σωτηρίας τὸν φωτισμὸν καὶ τὴν ὁδηγίαν.

Ἑβρ. 11.
24.

Ἀδελφοί, πίστει Μωσῆς μέγας
γενόμενος, ἡρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς
θυγατρὸς Φαραώ.

Ἑβρ. 2. 1. 2.

Ἑβρ. 1. 22.

Ἑβρ. 2. 2. 3.

Διὰ τί ὁ Μωϋσῆς ἐλέγετο υἱὸς τῆς θυ-
γατρὸς τοῦ Φαραώ; διότι ἐγένετο υἱὸς
αὐτῆς θετός· ἐγεννήθη αὐτὸς ἐξ Ἑβραίων
εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅταν ὁ τυραννικώτατος
Φαραὼ ἐξέδωκε πρόσταγμα, ἵνα ρίπτων-
ται εἰς τὸν ποταμὸν πάντα τὰ νεογέν-
νητα ἀρσενικὰ τῶν Ἑβραίων βρέφη· καὶ
ἔκρυψαν μὲν αὐτὸν οἱ γονεῖς αὐτοῦ « μῆ-
» νας τρεῖς, ἔπειτα ὁμῶς διὰ τὸν φόβον
τοῦ Φαραὼ ἔβαλεν αὐτὸν ἢ μήτηρ αὐτοῦ
εἰς θίβην, ἡγουν εἰς κιβώτιον πλεκτὸν, ἀ-
σφαλοποίησιν κεχρισμένον, καὶ ἔθετο τὸ

κιβώτιον εἰς τὸν πλησίον τοῦ ποταμοῦ
ἐλώδῃ τόπον· θεοῦ δὲ οἰκονομία ἐλθοῦσα
τότε ἢ τοῦ Φαραὼ θυγάτηρ εἰς τὸν ποτα-
μὸν, ἵνα λουσθῇ, ἡνοιξε τὸ κιβώτιον, καὶ
ἰδοῦσα τὸ βρέφος κλαῖον, παρέδωκεν αὐτὸ
εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἵνα θηλάσῃ καὶ
ἀναθρέψῃ αὐτό· ὅταν δὲ ἔφθασεν εἰς νεανι-
κὴν ἡλικίαν, τότε ἢ μὲν μήτηρ αὐτοῦ πα-
ρέδωκεν αὐτὸ εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ Φαραώ, Αὐτ. 10
αὐτὴ δὲ ἐποίησεν αὐτὸ υἱὸν αὐτῆς θετόν,
ὀνομάσασα αὐτὸν Μωϋσῆν, ἡγουν ἐκ τοῦ
ὑδατος ἐξηγμένον, διότι τὸ, Μῶς, ὕδωρ
σημαίνει κατὰ τὴν τῶν Αἰγυπτίων διάλε- Φίλ. 6
Ἑβρ. εἰς
τὴν Ἑλλ.
Σειρ.
κτον. Ὁ δὲ θεηγόρος Παῦλος λέγει περὶ
αὐτοῦ· « Πίστει Μωσῆς μέγας γενόμενος
» ἡρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς Φαραώ »
καὶ τὸ μὲν, μέγας γενόμενος, σημαίνει, ὅτι,
ἀφ' οὗ καὶ κατὰ τὴν ἡλικίαν προέβη, φθά-
σας δηλονότι τὸ τεσσαρακοστὸν τῆς ἡλι- Πράξ. 7.
23.
κίας αὐτοῦ ἔτος, καὶ κατὰ τὰς τότε ἐν
Αἰγύπτῳ ἐπιστήμας καὶ μαθήσεις παι-
δευθεὶς « Πᾶσιν σοφίᾳ Αἰγυπτίων », καὶ Αὐτ. 22.
δυνατὸς γενόμενος ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις,
τότε ὁδηγούμενος ὑπὸ τῆς πίστεως, ἣν
ἐδιδάχθη ὑπὸ τῶν γονέων αὐτοῦ, ὅτε ὑπ'
αὐτῶν ἐτρέφετο, ἡρνήθη τὴν υἱοθεσίαν, μὴ
στέργων ὀνομάζεσθαι υἱὸς τῆς θυγατρὸς
τοῦ Φαραώ· ἡρνήσατο δὲ διὰ τῶν ἔργων,
ἀναχωρήσας ἀπὸ τῆς οἰκίας τοῦ Φαραώ
καὶ ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, καὶ κατοικήσας
« Ἐν γῇ Μαδιάμ »· δηλοποιεῖ δὲ ὁ θεῖος Ἑβρ. 2. 15.
ἀπόστολος τὸν τούτου ζῆλον καὶ τὴν με-
γαλοφυχίαν, λέγων.

ἔβρ. 11.
25.

Μᾶλλον ἐλόμενος συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ, ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν.

Ποίαν λέγει πρόσκαιρον ἀπόλαυσιν ἁμαρτίας; τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἀξίας, τῆς τιμῆς, τῆς ἀνέσεως καὶ πάσης τρυφῆς, ὅσης αὐτὸς ἀπελάμβανεν ἐν τῇ βασιλικῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαραῶ, υἱὸς τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ λεγόμενος. Ἀλλὰ διὰ τί ἡ τοιαύτη ἀπόλαυσις ἦν ἀπόλαυσις ἁμαρτίας; διότι ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἐγεννᾶτο ἡ ἀπόλαυσις, τουτέστιν, ἐπειδὴ ἡμάρτανεν, ἀπελάμβανε τὰ τοῦ Φαραῶ ἀγαθὰ· ἀλλὰ ποία ἦν ἡ ἁμαρτία; ἡ συγκατοίκησις μετὰ τοῦ εἰδωλολάτρου Φαραῶ καὶ τῆς υἰοθεσίας τὸ ὄνομα, καθότι συγκατοικῶν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἔχων τάξιν υἱοῦ, ἠναγκάζετο, καὶ μὴ θέλων, ἵνα συκοινωνῇ τοῖς ἀνόμοις αὐτῶν ἔργοις· ἠρνήσατο οὖν, λέγει ὁ θεὸς ἀπόστολος, λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς Φαραῶ, καὶ προέκρινεν, ἵνα συμπάχη καὶ συνταλαιπωρῇται μετὰ τοῦ λαοῦ τοῦ θεοῦ, ἡγουν τῶν ὁμογενῶν αὐτοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν· προστίμησε καὶ ἐξελέξατο τὴν κακουχίαν καὶ ταλαιπωρίαν περισσότερον τῆς προσκαίρου ἀπολαύσεως, τῆς προξενουμένης αὐτῷ ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἣν ἐποίει συγκατοικῶν μετὰ τῶν ἀπίστων· ἰδοὺ δὲ καὶ ὁ λόγος τῆς τοιαύτης μεγαλοψύχου προτιμήσεως.

ἔβρ. 11.
26.

Μεῖζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ θησαυρῶν τὸν ὀνειδισμόν τοῦ Χριστοῦ· ἀπέβλεπε γὰρ εἰς τὴν μισθαποδοσίαν.

(ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣΤ. ΤΟΜ. Β.)

Ἡ θυγάτηρ τοῦ Φαραῶ, ἡ ὀνομαζομένη Θερμουθίς, ἄτεκνος οὔσα, παρέστησεν, ὥς ^{ἰώσηπ. β. 2 x 5. ἀρχαιολ.} τινες λέγουσι, τὸν Μωϋσῆν πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς Φαραῶ, λέγουσα, ὅτι ἐκ τοῦ ὕδατος αὐτὸν ἀνέλαβε, καὶ ἐποίησε θετὸν ἐαυτῆς υἱόν, ἐλπίζουσα, ὅτι ἔσεται διάδοχος αὐτοῦ· ὁ δὲ Φαραῶ λαβὼν τὸν Μωϋσῆν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτόν, ἔθηκεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ βασιλικὸν διάδημα. Ὅτι δὲ ὁ Μωϋσῆς υἱὸς θετός ἐγένετο τῆς θυγατρὸς Φαραῶ, μαρτυρεῖ καὶ αὕτη ἡ θεία γραφή, λέγουσα· « Ἀνδρυνθέντος δὲ τοῦ παιδίου, εἰσήγαγεν ^{ἔβ. 2. 10.} » αὐτὸ πρὸς τὴν θυγατέρα Φαραῶ, καὶ » ἐγενήθη αὐτῇ εἰς υἱόν ». Κατὰ τοῦτο οὖν, καὶ μὴ πάντων τῶν θησαυρῶν τῆς Αἰγύπτου κύριος ἦν ὁ Μωϋσῆς, μέρος ὅμως τούτων περιέμενεν αὐτόν ὡς υἱὸν θετὸν τῆς τοῦ βασιλέως θυγατρὸς. Πῶς δὲ ὁ Μωϋσῆς ἐνόμιτε πλοῦτον μεῖζονα τῶν θησαυρῶν τῆς Αἰγύπτου τὸν ὀνειδισμόν τοῦ Χριστοῦ τόσα ἔτη, πρὶν ἢ ὁ Χριστὸς ὀνειδισθῇ; Προφήτης ὢν ὁ Μωϋσῆς, καθὼς προῖδων τὴν δεσποτικὴν τοῦ Χριστοῦ ἐξουσίαν, παρήγγειλε, λέγων· « Προφήτην ^{ἀευτ. 18. 15, 19.} » ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου, ὡς ἐμὲ, ἀναστήσει· » σοι Κύριος ὁ θεός σου· αὐτοῦ ἀκούσεσθε· » καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὃς ἐὰν μὴ ἀκούσῃ, ὅσα » ἂν λαλήσῃ ὁ προφήτης ἐκεῖνος ἐπὶ τῷ » ὀνόματί μου, ἐγὼ ἐκδικήσω ἐξ αὐτοῦ » οὕτω προγνώρισας καὶ τοὺς ὀνειδισμοὺς τοῦ Χριστοῦ, ἔστερξεν ὀνειδισθῆναι καὶ αὐτὸς εἰς προτύπωσιν τῶν ὀνειδισμῶν ἐκείνων. Βλέπε δὲ τὴν τῶν ὀνειδισμῶν ὁμοιότητα.

ὠνειδισαν οἱ Ἑβραῖοι τὸν Μωϋσῆν, λέγοντες·
 Εξ. 2. 14. « Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν
 » ἐφ' ἡμῶν »; ὠνειδισαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
 πρεσβύτεροι τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, εἰπόντες·
 Ματθ. 21. « Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς
 23.
 Ματθ. 27. » σοι ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν ταύτην »; καὶ
 44.
 οἱ λησταὶ δὲ, οἱ συσταυρωθέντες αὐτῷ,
 ὠνειδίζον αὐτῷ· ὕβρισε τὸν Μωϋσῆν ὁ τῶν
 Εξ. 17. 2. Ἑβραίων λαός· « Ἐλοιδορεῖτο ὁ λαός τὸν
 » Μωϋσῆν », λέγει ἡ ἱερὰ ἱστορία· ὕβρισαν
 τὸν Ἰησοῦν Χριστόν οἱ Ἰουδαῖοι, λέγοντες·
 Ἰωάν. 8. « Σαμαρεῖτης εἶ σὺ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις ».
 48.
 Κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ὁ προφητὰναξ
 Δαβὶδ γενναιοφρόνως ὑπομείνας τοὺς ὀνει-
 δισμοὺς τοῦ Χριστοῦ, ἔλεγεν· « Οἱ ὀνειδισμοὶ
 » τῶν ὀνειδιζόντων σε ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ »·
 ὑπέμεινε δὲ ὁ Μωϋσῆς τὸν ὀνειδισμόν τοῦ
 Χριστοῦ, διότι « Ἀπέβλεπε, λέγει ὁ Παῦ-
 » λος, εἰς τὴν μισθαποδοσίαν »· ἔβλεπεν ὁ
 τρισμακάριος διὰ τῶν προφητικῶν αὐτοῦ
 ὀφθαλμῶν τὰς μεγάλας ἀνταποδόσεις, τὰς

ἡτοιμασμένας ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τοὺς
 ὑπομένοντας θλίψεις καὶ ὀνειδισμοὺς ὑπὲρ τῆς
 ἀγάπης αὐτοῦ, καὶ εἶχε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν
 αὐτοῦ τὸν μακαρισμόν, καὶ τὴν χαρὰν καὶ Ματθ. 5.
 11. 12.
 τὴν ἀγαλλίασιν, καὶ τὸν πολὺν ἐπουράνιον
 μισθὸν τῶν ὀνειδιζομένων, καὶ διωκομένων,
 καὶ συκοφαντούμενων ἕνεκεν τῆς ἀγάπης
 τοῦ θεοῦ· διὰ τοῦτο ἐνόμιζε τὰς ὑπὲρ
 τῶν ὀνειδισμῶν τοῦ Χριστοῦ αἰωνίους ἀν-
 ταποδόσεις πλοῦτον ὑπέρτερον τῶν τῆς
 Αἰγύπτου προσκαίρων θησαυρῶν· διὰ τοῦ-
 τον δὲ τὸν λόγον ἐγκατέλιπε, καὶ περιεφρό-
 νησε τοὺς θησαυροὺς τῆς Αἰγύπτου, καὶ
 ἔστερξε τὴν κακουχίαν καὶ ἐξουδένωσιν,
 συντάξας ἑαυτὸν μετὰ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ
 λαοῦ. Ταῦτα δὲ περὶ τοῦ Μωϋσεως εἰπὼν ὁ
 θεηγόρος Παῦλος, διηγεῖται ἔπειτα τὰ ὅρα τὰ ἐν
 τῇ Κυριακῇ
 τῶν ἁγίων
 Πάντων,
 μεγάλα κατορθώματα, καὶ τὰς θεοφιλεῖς
 ἀρετὰς τῶν λοιπῶν ἁγίων, τῶν τῷ θεῷ
 εὐαρεστησάντων.

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ Τῇ ΠΡΩΤῃ ΚΥΡΙΑΚῃ ΤΩΝ
 ΝΗΣΤΕΙΩΝ.

2. Κορ. 6. 2. ἈΔΕΛΦΟΪ μου χριστιανοί, « Ἴδου νῦν καιρὸς
 » εὐπρόσδεκτος, ἰδου νῦν ἡμέρα σωτηρίας. » Ἐἰς τὰς παρούσας ἡμέρας προβάλλει εἰς
 ἡμᾶς ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία τῆς νηστείας

τὸ κατόρθωμα, ἵνα ἐγκαταλείψαντες τὰς ἐκ τῆς πολυφαγίας ἀπολαύσεις, καὶ ἀποστραφέντες τὰς τῆς σαρκὸς ἡμῶν τρυφάς, φύγωμεν τὰ ἐξ αὐτῶν ἁμαρτήματα, καὶ ἐπιστρέψαντες πρὸς τὸν θεόν, τύχωμεν τῆς αἰωνίου σωτηρίας. Ἠκούσατε σήμερον τὸ ἅγιον παράδειγμα τοῦ μεγάλου προφήτου Μωϋσέως· ἠκούσατε, ὅτι αὐτὸς ἐγκατέλιπεν οὐ μόνον τὴν βασιλικὴν τράπεζαν, καὶ ὅσῃν τρυφῇ καὶ ἄνεσιν ἀπελάμβανεν ἔνδον τοῦ βασιλικοῦ παλατίου, ἀλλὰ καὶ τοὺς θησαυροὺς τῆς Αἰγύπτου, καὶ τὸ πανένδοξον ὄνομα, δι' οὗ ἐλέγετο υἱὸς τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως, ἔτι δὲ ἐξήλειψεν ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ σκῆπτρου καὶ τοῦ στέμματος καὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου, ἐπειδὴ αὐτὰ ἐγίνοντο πρόξενα τῆς ἁμαρτίας.

Οὐκ ἦν ἄρα γε καὶ ὁ Μωϋσῆς ἄνθρωπος, καθὼς καὶ ἡμεῖς; οὐκ εἶχε καὶ αὐτὸς τὰ αὐτὰ πάθη, ὅσα πολεμοῦσιν ἡμᾶς; οὐ κατῴκει καὶ αὐτὸς εἰς τὸν αὐτὸν κόσμον, εἰς ὃν κατοικοῦμεν καὶ ἡμεῖς; οὐκ ἔρριπτεν ὁ σατανᾶς καὶ κατ' αὐτοῦ τὰ πεφυρωμένα αὐτοῦ βέλη, καθὼς καὶ καθ' ἡμῶν; Πῶς οὖν αὐτὸς ἐγένετο τόσον μεγαλόψυχος καὶ ἀνδρεῖος, ὥστε καταφρονήσας τὴν σωματικὴν ἀπόλαυσιν, καὶ τόσον πλοῦτον καὶ δόξαν, καὶ τοιοῦτον βασιλείον κράτος, ἔστερξε τὴν μετὰ τοῦ λαοῦ τοῦ θεοῦ ταιπωρίαν καὶ κάκωσιν; ἡμεῖς δὲ ἐσμεν τοσοῦτον μικρόψυχοι καὶ ἄνανδροι, ὥστε οὐδὲ τὴν μόνην τρυφὴν τῆς τραπέζης θέλομεν καταφρονῆσαι, οὐδὲ στέργομεν ὅλως

τὴν ἐκ τῆς στερήσεως τῶν βρωμάτων μικρὰν καὶ ὀλίγην στενοχωρίαν; Ἀρά γε ἡ καλὴ διάθεσις ἐκαρποφόρησεν εἰς τὸν Μωϋσῆν τὴν τόσῃν μεγαλοψυχίαν; ἀλλ' ἡ διάθεσις ἐστὶ θυγάτηρ τῆς προαιρέσεως· ἡ δὲ προαίρεσις παντὸς ἀνθρώπου ἐστὶν ἐλευθέρα, ἵνα κλίνη πρὸς τὸ ἀγαθόν, ἢ πρὸς τὸ κακόν. «ὁ θεὸς ἐξ ἀρχῆς ἐποίησεν ἄνθρωπον, καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐν χειρὶ διαβουλίου αὐτοῦ. Παρέθηκε σοι, λέγει, πῦρ καὶ ὕδωρ, οὗ ἐὰν θέλῃς, ἐκτενεῖς τὴν χεῖρά σου». Ὅθεν, ὅστις θέλει, δύναται διατεθῆναι καθὼς καὶ ὁ Μωϋσῆς. ἄρα γε ὁ φωτισμὸς τοῦ θεοῦ ἐποίησεν αὐτὸν τόσον ἀνδρεῖον καὶ μεγαλόψυχον; Ἀλλ' ὁ θεὸς ἐστὶ «τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα τὰ ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον». Διὸ ὁ αὐτὸς φωτισμὸς φωτίζει ἐπίσης πάντας τοὺς ἀνθρώπους, ἐπομένως ὥς ἐκ μέρους τοῦ θεοῦ πᾶς ἄνθρωπος δύναται γενέσθαι ἀνδρεῖος καὶ μεγαλόψυχος, καθὼς καὶ ὁ προφήτης Μωϋσῆς. Πόθεν οὖν αὐτὸς προέκρινε τὴν κακουχίαν, ὅσῃν ὑπέμεινε καταλιπὼν τὴν Αἴγυπτον, τῆς ἀπολαύσεως τῶν θησαυρῶν τῆς Αἰγύπτου, ἡμεῖς δὲ οὐδὲ τὴν στερῆσιν τῆς ἀπολαύσεως τῶν βρωμάτων στέργομεν, οὐδὲ τὴν μικρὰν τῆς νηστείας ἐνόχλησιν ὑποφέρομεν;

Ὁ θεόπνευστος Παῦλος, ὅστις παρέσχε τοῦτο τὸ ἔργον τοῦ Μωϋσέως ὡς τύπον καὶ παράδειγμα τῆς περιφρονήσεως τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, αὐτὸς ἐφάνέρωσε καὶ τὸ, πῶς ὁ Μωϋσῆς κατεστάθη τόσον γενναῖος τούτων περιφρονητής. Ὁ Μωϋσῆς

Σειρ. 15.
14. 16.

ἰωάν. 1.9.

προσηλώσας τὸν νοῦν εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ἐκ ταύτης ἀπολαύσεως, ἐγνώρισεν, ὅτι ἡ μὲν ἀπόλαυσις τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν ἐστὶ πρόσκαιρος, ἡ δὲ διὰ τὴν ἁμαρτίαν καταδίκη ἐστὶν αἰώνιος· ἐκ τούτου ἐξελέξατο, λέγει, τὴν κακουχίαν μᾶλλον, ἢ τὴν ἀπόλαυσιν. « Μᾶλλον ἐλό- » μενος συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ, » ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν »· αὐτὸς προέκρινε τὴν κακουχίαν, ἐπειδὴ διέκρινεν, ὅτι ὁ πνευματικὸς αὐτῆς πλοῦτος ὑπερέχει τοὺς θησαυροὺς τῆς Αἰγύπτου. « Μείζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν ἐν » Αἰγύπτῳ θησαυρῶν τὸν ὀνειδισμόν τοῦ » Χριστοῦ ». Αὐτὸς ἀφίερωσε τοὺς στοχα- σμοὺς αὐτοῦ πρὸς τὴν αἰώνιον ἀνταπόδο- σιν τῆς τοιαύτης ἀρετῆς. « Ἀπέβλεπε γὰρ » εἰς τὴν μισθαποδοσίαν »· ἐκ τούτου δὲ διετέθη πρὸς τὴν ἐκλογὴν τοῦ καλοῦ, ἐκ τούτου ἐκαρποφόρησεν ἐν αὐτῷ ὁ θεῖος φωτισμός, ἐκ τούτου κατάρθωσεν αὐτὸς τοῦτο τὸ μέγα κατόρθωμα. Ἡμεῖς οἱ τρι- σάθλιοι φεύγομεν τὴν νηστείαν, καὶ ἀπο- στρεφόμεθα τὴν ἐξ αὐτῆς μικρὰν στενο- χωρίαν, ἐπειδὴ οὐδέποτε στοχαζόμεθα, οὐδὲ πόσον ἁμαρτάνει, ὅστις καταφρονεῖ τῆς νηστείας τοὺς νόμους, οὐδὲ πόσον καρποφορεῖ τῆς νηστείας ἢ ἀρετῆς, οὐδὲ πόση ἡ ὑπὸ θεοῦ ὑπὲρ αὐτῆς ἀνταπόδοσις. Καλὸν οὖν, ἵνα περὶ τούτων ἀφιερωθῇ σήμερον ὁ λόγος· διότι ἴσως ἡ τούτων σκέ- ψις ἐξυπνίσει ἡμᾶς ἐκ τῆς ληθαργίας, καὶ προθυμοποιήσῃ πρὸς τὴν τῶν θείων προσ- ταγμάτων ἐκπλήρωσιν.

Τί ἐστὶν ἡ ἁμαρτία; ἡ ἁμαρτία ἐστὶ παράδοσις νόμου. « Ἡ ἁμαρτία, λέγει ὁ 1. Ἰωάν. 3. 4. » ἐπιστήθιος Ἰωάννης, ἐστὶν ἡ ἀνομία »· Ὅστις οὖν παραβαίνει τὸν νόμον, ἡγουν τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἐκεῖνος ποιεῖ τὴν ἁμαρτίαν. Πρώτην δὲ πασῶν τῶν ἄλλων ἐντολῶν παρέδωκεν ὁ θεὸς τοῖς ἀνθρώποις τὴν ἐντολὴν τῆς νηστείας. « Ἀπὸ δὲ τοῦ Γεν. 2. 17. » ξύλου, εἶπεν ὁ θεὸς πρὸς τοὺς πρωτοπλά- » στους, τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν, » οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ ». Ἀκούεις; Οὐ φάγεσθε, λέγει· τὸ δὲ, οὐ φάγεσθε, τί ἄλλο σημαίνει, εἰμὴ τὸ νηστεύσατε; ἔβε- βαίωσε δὲ ὁ θεός, καὶ ἐπεστήριξε ταύτης τῆς ἐντολῆς τὴν δύναμιν, διορίσας κατὰ τῶν παραβαινόντων αὐτὴν φοβεράν τιμω- ρίαν. « Ἡ δ' ἂν ἡμέρα, εἶπε, φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε ». Ἀλλὰ διὰ τί, λέγεις, ὁ θεὸς οὐκ ἔγραψε ταύτην τὴν ἐντολὴν εἰς τὰς πλάκας τοῦ νόμου; διό- τι ἔγραψεν αὐτὴν εἰς τὴν καρδίαν τῶν πρωτοπλάστων· ὅθεν καὶ μετεδόθη κατὰ ἀλληλοδιάδοχον παράδοσιν εἰς πάντας τοὺς καθεξῆς ἀνθρώπους. Ἐκ τούτου δὲ βλέπο- μεν, ὅτι οὐ μόνον οἱ Ἰσραηλῖται, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐθνικοὶ ἐνήστευον· μάρτυρες δὲ τούτου πρὸς τοῖς ἄλλοις οἱ Νινευῖται, οἵτινες, ἵνα ἐξιλεώσωσι τὸν θεόν, « ἐκήρυξαν νηστείαν, ἰων. 3. » καὶ ἐνεδύσαντο σάκκους ἀπὸ μεγάλου » αὐτῶν ἕως μικροῦ αὐτῶν ». Ποίαν οὖν ἀπολογίαν ἔχετε, ὅσοι παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τῆς νηστείας; ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς νηστείας ἐντέλλεται διὰ τῆς θείας γραφῆς, λέγων, « οὐ φάγεσθε », οὐχὶ ἀπὸ

Ἑβρ. 11. 25.

Αὐτ. 26.

Αὐτ.

Αὐτ.

τοῦ ξύλου, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ κρέατος, ὑμεῖς δὲ κρεωφαγεῖτε ἀφόβως· ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς νηστείας διὰ στόματος τῆς ἐκκλησίας προστάσσει, λέγων· οὐ φάγεσθε ἀπὸ ταύτης καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς βρώσεως· ὑμεῖς δὲ τολμᾶτε καὶ ἐκτείνετε τὰς χεῖρας ὑμῶν εἰς τὰς ἀπηγορευμένας τροφάς, καὶ γεμίζετε τὴν κοιλίαν ὑμῶν ἐκ πάντων τῶν βρωμάτων, ὅσα ζητεῖ ἡ ἀκάθεκτος ὑμῶν ὀρεξίς· ἄνθρωποι, πῶς οὐ φοβεῖσθε τὴν φοβερὰν ἀπόφασιν τοῦ παντοκράτορος; « Ἡμεῖς δ' ἂν ἡμέρα, εἶπεν ὁ θεός, φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε ». Μήτι γε νομίζετε ὅτι ἡ ἐντολὴ τῆς νηστείας ἦν πρόσκαιρος, καὶ ἐδόθη εἰς μόνον τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὕαν; ἐὰν ταῦτα συλλογίζησθε, πλανᾶσθε· διότι αἱ ἐντολαὶ τοῦ θεοῦ εἰς

Γεν. 2. 17. κοιναὶ καὶ καθολικαὶ καὶ αἰώνιοι· « Πρόσ-
Ψαλ. 148. 6. » ταγμα ἔθετο, κράζει ὁ προφητάναξ, καὶ
Ἠσ. 3. 2. » οὐ παρελεύσεται· Ὁ λόγος αὐτοῦ οὐ μὴ
» ἀθετηθῇ », βοᾷ ὁ μεγαλοφωνότατος Ἡσαΐας. Καὶ δὲ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν καταφρονεῖτε τὴν νηστείαν, οὐκ ἀποθνήσκετε τὸν σωματικὸν καὶ ὁρατὸν θάνατον, ἀποθνήσκετε ὅμως τὸν ἀόρατον τῆς ψυχῆς θάνατον, καθὼς καὶ οἱ δύο τοῦ ἀνθρωπίνου γένους προπάτορες.

Ἀλλ' ἡ νηστεία, λέγεις, μαραίνει τὸ σῶμα, καὶ φθείρει τὰς τούτου δυνάμεις· ἔστω· ἀλλὰ τί φοβεῖσαι, τὸν μαρασμὸν καὶ τὴν φθορὰν τοῦ σώματος; τὸ σῶμά ἐστι φύσει φθαρτὸν, καὶ μὴ τὴν σήμερον μαρानθῇ ὀλίγον, καὶ πάθη ὀλίγην τινὰ φθορὰν, αὐριον καταξηραίνεται καὶ φθίρεται, καὶ

παντελῶς διαλύεται ὑπὸ τοῦ θανάτου. Μαραίνεται ἀληθῶς τὸ σῶμα ὑπὸ τῆς νηστείας· ἀλλ' ὅσον αὐτὸ μαραίνεται, τόσον ἡ ψυχὴ θάλλει· ὅσον αὐτὸ ἀσθενεῖ, τόσον ἡ ψυχὴ ἐνδυναμοῦται, καὶ ὅσον αὐτὸ φθίρεται, τόσον ἡ ψυχὴ ζωογονεῖται· βεβαιοῖ σε περὶ τούτου ὁ οὐρανοφάντωρ Παῦλος, λέγων· « Ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν 2. Κορ. 4. 16. » ἄνθρωπος διαφθίρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν » ἀνακαινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα ». Ὁ ἐκ τῆς νηστείας μαρασμὸς τοῦ σώματος μα-
ραίνει τῆς σαρκὸς τὰ πάθη, σβεννύει τῶν κακῶν ἐπιθυμιῶν τὴν φλόγα, φέρει τὸν θεῖον ἔρωτα εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ προθυμοποιεῖ αὐτὴν πρὸς τὴν τῶν καλῶν ἔργων κατόρθωσιν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ πάθη καὶ τῆς σαρκὸς αἱ ἐπιθυμίαι ταραττουσι καὶ κατασκοτιζουσι τὸν νοῦν, ἐκνευρίζουσι δὲ καὶ τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις, διὰ τοῦτο τοῦ νηστευτοῦ καὶ ὁ νοῦς ἐστὶν ἀτάραχος καὶ φωτεινός, καὶ ἡ ψυχὴ ῥωμαλέα καὶ ἐπιτήδειος πρὸς ὑποδοχὴν τῆς θείας χάριτος· ταῦτα δὲ εἰσι τὰ ἀφθαρτα καὶ σωτηριώδη τῆς νηστείας καρποφορήματα.

Τίς δὲ ἐδίδαξεν, ὅτι ἡ νηστεία φθείρει τὸ σῶμα; ψευδὴς ἐστὶν ἡ τοιαύτη διδασκαλία· τὸ ἐναντίον δὲ ἐστὶν ἀληθές, ἡγουν αἱ πολυφαγίαι καὶ πολυποσίαι φθίρουσι τὸ σῶμα, οὐχὶ δὲ ἡ νηστεία· διότι ἐξ αὐτῶν γεννῶνται αἱ δυσπεψίαι καὶ κακοχυμῖαι, οἱ ἔμετοι καὶ αἱ κεφαλαλγίαι, αἱ διάρροιαι, αἱ πληθῶραι, αἱ φλογώσεις, καὶ ἄλλα πᾶμπολλα ἀρρώστηματα· ἐξ αὐτῶν δὲ φθίρονται οὐ μόνον αἱ δυνάμεις

τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα· ἡ δὲ ὀλιγοφαγία καὶ ὀλιγοποσία διώκει τὰς δυσπεψίας, καὶ ὀλιγοποιῶσα καὶ ἐξαλείφουσα τὰς κακοχυμίας, ἱατρῷ καὶ ἐνδυναμοῖ τὸ σῶμα. Βεβαιοῦσι τοῦτο οἱ ἱατροί, τὴν δίαιταν παραγγέλλοντες, καὶ διορίζοντες τὴν ὀλιγοφαγίαν ὡς βάλσαμον δραστήριον καὶ θεραπευτικὸν πάσης ἀσθενείας. Θέλεις περὶ καὶ τούτου παράδειγμα; βλέπε τοὺς ἐν Βαβυλῶνι ἁγίους τρεῖς παῖδας, καὶ τὸν προφήτην Δανιήλ· αὐτοὶ ἐνήστευον ἐκ πασῶν ἄλλων τροφῶν, ἔτρωγον δὲ μόνον σπέρματα, καὶ ἔπινον ὕδωρ· οἱ δὲ ἄλλοι νέοι, οἱ ἐν τῷ βασιλικῷ παλατίῳ, ἐτρέφοντο διὰ τῶν πολλῶν καὶ πολυποικίλων τροφῶν τῆς τοῦ βασιλέως τραπέζης· μετὰ δὲ τὴν νηστείαν οἱ τρεῖς παῖδες καὶ ὁ Δανιήλ ἐφάνησαν ὡραιότεροι καὶ δυνατώτεροι τῶν τρεφομένων διὰ τῶν βασιλικῶν βρωμάτων· « Ὁράθησαν, λέγει ἡ ἱερὰ ἱστορία, αἱ ἰδέαι » αὐτῶν ἀγαθαὶ καὶ ἰσχυραὶ ταῖς σαρκὶν » ὑπὲρ τὰ παιδάρια, τὰ ἐσθίοντα τὴν τρά- » πεζαν τοῦ βασιλέως ».

Ἀκούσατε δὲ, τί εἶπεν ὁ θεὸς πρὸς τοὺς Ἑβραίους περὶ τῆς νηστείας. Αὐτοὶ ἐνήστευον τετράκις κατὰ πᾶν ἔτος· ἤγουν ἐν τῷ τετάρτῳ μηνί, ὅστις ἐστὶν ὁ καθ' ἡμᾶς Ἰούλιος, καθότι ἐνόμιζον, ὅτι ἐν αὐτῷ ὁ Μωϋσῆς καταβαίνων ἀπὸ τοῦ ὄρους Σινᾶ, συνέτριψε τοῦ νόμου τὰς πλάκας· ἐν τῷ μηνὶ τῷ πέμπτῳ, ὅστις ἐστὶν ὁ καθ' ἡμᾶς Αὐγουστοί, διὰ τὴν ἐν αὐτῷ γενομένην ἐπανάστασιν ὑπὸ τῶν λόγων τῶν ἐπιστρέψαντων κατασκόπων, ἐν αὐτῷ δὲ τῷ

πέμπτῳ μηνὶ καὶ ὁ Ναβουζαρδάν κατέ-
καυσε τὸν οἶκον Κυρίου· ἐν τῷ ἐβδόμῳ
μηνί, ὅστις ἐστὶν ὁ Ὀκτώβριος, διὰ τὸν
θάνατον τοῦ Γοδολῖα, καὶ τὴν διασπορὰν
τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ καταλειφθέντων, καὶ
τὴν ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορ γενομένην
τῆς Ἱερουσαλὴμ πολιορκίαν· ἐν τῷ δεκάτῳ
μηνί, ὅστις ἐστὶν ὁ Ἰανουάριος, ἐπεὶ ἐν
αὐτῷ ὁ Ἰεζεκιήλ αἰχμάλωτος ὢν, ἤκουσε
σὺν τοῖς μετ' αὐτοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ τὴν
ἄλωσιν· Ἐπεὶ δὲ αἱ ἡμέραι τῆς νηστείας
εἰσὶν ἡμέραι σκυθρωπότητος, καὶ σωματι-
τικῆς στενοχωρίας, ὁ θεὸς ἀπέστειλε πρὸς
αὐτοὺς τὸν προφήτην Ζαχαρίαν, ἵνα κηρύ-
ξῃ πρὸς αὐτοὺς ταῦτα· « Τάδε λέγει Κύριος
» παντοκράτωρ· νηστεία ἡ τετάρτη, καὶ
» νηστεία ἡ πέμπτη, καὶ νηστεία ἡ ἐβδόμη,
» καὶ νηστεία ἡ δεκάτη ἔσονται τῷ οἴκῳ
» Ἰούδα εἰς χαρὰν καὶ εὐφροσύνην, καὶ εἰς
» ἑορτὰς ἀγαθὰς ». Ἀκούετε; ὁ θεὸς, ἀρε-
σκόμενος εἰς τὴν θυσίαν τῆς νηστείας, μετα-
βάλλει τὴν σκυθρωπότητα αὐτῆς εἰς χαρὰν,
καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ἐνόχλησιν εἰς εὐφροσύνην.
Ὁ θεὸς δέχεται τῆς νηστείας τὴν θυσίαν,
καθὼς τοὺς μετὰ πίστεως καὶ εὐλαθείας
προσφερομένους αὐτῷ ὕμνους καὶ δοξολογίας
εἰς τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας. Καὶ ἐπεὶ τὰ
ὑπὸ τῶν ἐν νόμῳ τελούμενα τύποι ἦσαν
τῶν εὐαγγελικῶν διαταγμάτων, φανερόν
ἐστίν, ὅτι ἡ μὲν τετάρτη νηστεία σύμβο-
λον ἦν τῶν ὑπὸ τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας
κατὰ πᾶν ἔτος ὠρισμένων τεσσάρων νη-
στειῶν· ἡ δὲ πέμπτη, τῆς ἀποχῆς τῶν
ἀμαρτημάτων, τῶν διὰ τῶν πέντε αἰσθη-

Δαν. 1. 12.

Αὐτ. 15.

ὁρ. ἱερών.
ἔξ. 31.
19.Ἀριθμ.
13. καὶ 14.4. Βαβ. 25.
8. 9.Αὐτ. 25.
26.
ἱερ. 53. 4.ἱερ. 33.
21.

Ζαχ. 8. 19.

σεων γινομένων· ἡ δὲ ἐβδόμη, τῆς ἀποστροφῆς τῶν ἐπτά θανασίμων ἀμαρτημάτων· ἡ δὲ δεκάτη, τύπος τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἀπὸ τῆς παραβάσεως τῶν δέκα ἐντολῶν. Μακάριος οὖν ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις κατὰ τοῦτον τὸν λόγον νηστεύει τὴν τετάρτην, καὶ πέμπτην, καὶ ἐβδόμην, καὶ δεκάτην νηστείαν· εἰς αὐτὸν ἔρχεται ἡ χαρὰ καὶ ἡ ἀγαλλίασις τοῦ Κυρίου· αὐτὸς προσφέρει εἰς τὸν θεὸν τὴν θυσίαν τῆς ἀγαθῆς ἐορτασίμου αἰνέσεως.

Ἐνατενίζω νῦν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας, εἰς τὸν σωτῆρα τῆς ψυχῆς μου, τὸν Κύριον καὶ δεσπότην μου Ἰησοῦν Χριστόν· ἐνατενίσαιτε δὲ καὶ ὑμεῖς μετ' ἐμοῦ πρὸς αὐτόν· καὶ παρατηρῶ, παρατηρήσατε δὲ καὶ ὑμεῖς σὺν ἐμοὶ τὰς θείας αὐτοῦ ἀρετάς· αὐτὸς ἐδίδασκε τῆς ἀληθείας τὸν λόγον, ἡγουν τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας τὰ δόγματα, καὶ τῆς τελείας καὶ ἀγιωτάτης χρηστοθείας τὰ μαθήματα· ἀρετὴ τοῦτο τὸ ἔργον πασῶν τῶν ἄλλων ὑψηλοτέρα, πλὴν ἀκόλουθον καὶ ἐπόμενον τῇ ἐπουρανίῳ ἀποστολῇ αὐτοῦ, ἐπεὶ διὰ τοῦτο ἀπεστάλη εἰς τὸν κόσμον, καὶ τοῦτο ἦν τὸ ἔργον αὐτοῦ· διὸ ἔλεγεν· « Ὅν γὰρ ἀ-
 » πέστειλεν ὁ θεός, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ
 » λαλεῖ. Ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι, καὶ εἰς
 » τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρ-
 » τυρήσω τῇ ἀληθείᾳ ». Ἐχόρτασε πει-
 » νῶντας, ἐφώτισε τυφλοὺς, ἀνῴρθωσε συγ-
 » κύπτοντας, ἐκαθάρισε λεπροὺς, συνέσφιγξε
 » παραλύτους, ἐξήρανεν ὕδρωπας, ἔστησεν
 » αἰμορροίας, ἔδωκεν ἀκοὴν εἰς τοὺς κωφοὺς,

ἰωάν. 3.
34.
ἰωάν. 18
37.

καὶ λαλίαν εἰς τοὺς ἀλάλους, ἐδίωξε δαι-
 » μόνια, ἰάτρευσεν πᾶσαν ἀσθένειαν, ἀνέστησε
 » καὶ νεκρούς· θαύματά εἰσι ταῦτα, γεννή-
 » ματα τῶν μεγάλων αὐτοῦ ἀρετῶν, τοῦ ἐ-
 » λέους δηλονότι καὶ τῆς θείας αὐτοῦ εὐ-
 » σπλαγχνίας· πλὴν ταῦτα ἐγένοντο πρὸς
 » μαρτυρίαν καὶ ἀπόδειξιν τῆς θεότητος αὐ-
 » τοῦ, καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ κηρυττομένης πί-
 » στεως καὶ ἀγιότητος· διὰ τοῦτο δὲ ἔλεγε·
 » « Κὰν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πι-
 » στεύσατε ». Πραότιτα, ἀκακίαν, ὑπο-
 » μονήν, μακροθυμίαν, ἀνεξικακίαν, συμπά-
 » θειαν, καὶ πᾶν ἄλλο εἶδος ὑπερτελείας ἀρε-
 » τῆς ἔδειξεν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἰδίου πάθους·
 » ἀλλ' ἐπεὶ ὥρισμα ἦν, ἵνα διὰ παθη-
 » μάτων τελειώσῃ τὸν δρόμον τῆς ζωῆς αὐ-
 » τοῦ· « Ἐπρεπε γὰρ αὐτῷ, δι' ὃν τὰ πάντα ἔβρ. 2.10,
 » καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς
 » δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σω-
 » τηρίας αὐτῶν, διὰ παθημάτων τελειῶσαι ».
 » Ἀναγκαῖαι ἦσαν αἱ τοιαῦται ἀρεταί· τῆς
 » δὲ νηστείας οὐδεμία ἦν ἀνάγκη ἢ χρεία· ἡ
 » νηστεία οὐδὲ ἀπόδειξις ἦν τοῦ εὐαγγελικοῦ
 » κηρύγματος, οὐδὲ βεβαιώσις τῆς ἑαυτοῦ θεο-
 » τητος, οὐδὲ μαρτυρία τῆς ἀπείρου αὐτοῦ
 » εὐσπλαγχνίας, οὐδὲ ἐνίσχυσις εἰς τὸν ἀγῶ-
 » να τῶν ἑαυτοῦ παθημάτων· πόθεν οὖν κι-
 » νηθεῖς, καὶ διὰ ποῖον σκοπὸν καὶ τέλος ἐνή-
 » στευσεν ὁ τοῦ κόσμου σωτὴρ; « Ἰησοῦς δὲ, Λουκ. 4.1,
 » ἰστοροῦσιν οἱ ἅγιοι εὐαγγελισταί, πνεύ-
 » ματος ἁγίου πλήρης ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ
 » Ἰορδάνου· καὶ ἦγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς
 » τὴν ἔρημον. Ἐκεῖ δὲ ἐνήστευσεν ἡμέρας
 » τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκον-

ἰωάν. 10.
38.

Λουκ. 4.1.

Ματθ. 4.
2.

» τα ». Μετὰ δὲ τὴν νηστείαν ἐνίκησε τὸν
 Αὐτ. 11. τρίπλοκον τοῦ διαβόλου πειρασμόν. « Καὶ
 » ἰδοὺ, λέγουσιν, ἄγγελοι προσῆλθον, καὶ
 » διηκόνουν αὐτῷ ». Ἐκ τούτων ἡμεῖς
 μαθαίνομεν, πρῶτον μὲν, ὅτι κίνημα καὶ
 καρπὸς τοῦ παναγίου πνεύματος ἐστὶν ἡ
 νηστεία· δεύτερον δὲ, ὅτι δι' αὐτῆς νικῶνται
 οἱ πειρασμοὶ τοῦ Σατανᾶ· τοῦτο δὲ καὶ
 διὰ λόγου ἐβεβαίωσε ὁ θεάνθρωπος, εἰπών·
 Μκτθ. 17. « Τοῦτο τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται, εἰμὴ
 21. » ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ· καὶ τρίτον, ὅτι
 αὕτη καταβιδάζει ἀπ' οὐρανοῦ τοὺς ἁγγέ-
 λους πρὸς ὑπηρεσίαν τῶν ἀνθρώπων. Διὰ
 τοῦτο οὖν ἐνήστευσεν ὁ ὑπὲρ ἡμῶν σαρκω-
 θεὸς υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα δείξῃ, ὅτι τὸ πανάγιον
 πνεῦμα κινεῖ τὴν καρδίαν ἡμῶν πρὸς τὴν
 ἐργασίαν τῆς νηστείας, καὶ παραστήσῃ
 ὅτι οἱ νηστευταὶ καὶ τὰ τόξα τοῦ διαβόλου
 συντρίβουσι, καὶ τὰς τούτου παγίδας κα-
 ταπατοῦσι, καὶ ἄπρακτα ποιοῦσι πάντα
 τὰ τούτου ἔνεδρα, καὶ φανερώσῃ, ὅτι οἱ
 νηστεύοντες καταξιοῦνται τῆς τῶν ἁγίων
 ἁγγέλων βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως.

Ἄδελφοί μου ἡγαπημένοι, « Ὁ πρῶτος
 1. Κορ. 15. » ἄνθρωπος, ὁ ἐκ γῆς χοϊκός », μὴ νηστεύσας,
 47. ἀπώλεσεν ἑαυτὸν, καὶ ὅλον τὸ γένος τῶν
 ἀνθρώπων· ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ Κύριος
 ἐξ οὐρανοῦ, νηστεύσας, ἔσωσεν ἑαυτὸν ἐκ
 τῆς ἐπιβουλῆς τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἔδειξε τὴν
 ὁδὸν τῆς σωτηρίας εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώ-
 πους. Ὅστις οὖν οὐ νηστεύει, ἐκεῖνος
 γίνεται μιμητὴς τοῦ χοϊκοῦ ἀνθρώπου, τοῦ
 μὴ νηστεύσαντος, καὶ ἐπομένως ἀπολεῖται·

ὅστις δὲ νηστεύει, ἐκεῖνος μιμεῖται τὸν ἐ-
 πουράνιον ἄνθρωπον, τὸν νηστεύσαντα, καὶ
 ἐπομένως σώζεται. Μὴ οὖν διὰ ὀλίγην
 τρυφήν, καὶ ἡδονὴν ἀκαριαίαν περιφρονή-
 σῃτε τὴν ἔνθεον καὶ σωτήριον τῆς νηστείας
 ἐντολήν. Αἱ τρυφαὶ ἡδύνουσι, πλὴν ἡ
 ἡδονὴ αὐτῶν ἄρχεται ἀπὸ τοῦ στόματος,
 καὶ προβαίνει μόνον ἕως τοῦ φάρυγγος· ἡ
 νηστεία κακουχεῖ ὀλίγον τὸ σῶμα, πλὴν ἡ
 ὠφέλεια αὐτῆς ἄρχεται ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ
 καταντᾷ ἕως τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἕως τοῦ
 θρόνου τοῦ ὑψίστου θεοῦ· μὴ διὰ τὴν ἐκ
 τῆς νηστείας μικρὰν στενοχωρίαν προδώ-
 σῃτε τὴν αἰώνιον σωτηρίαν· « Χριστὸς 1. Πέτρ. 2.
 » ἔπαθεν ὑπὲρ ὑμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων 21.
 » ὑπογραμμὸν, ἵνα ἐπακολουθήσῃτε τοῖς
 » ἵχνεσιν αὐτοῦ ». Μακάριοι, ὅσοι ὑπομέ-
 νουσι τὴν τῆς νηστείας κακοπάθειαν· αὐτοὶ
 ἀκολουθοῦσι τοῖς ἵχνεσι τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν
 νηστεύσαντος Ἰησοῦ Χριστοῦ· αὐτοὶ εἰσιν
 οἱ φύλακες τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ, καὶ οἱ κληρο-
 νόμοι τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν. Νηστεύσωμεν
 οὖν, ἀδελφοί, προθύμως τὴν τεσσαρακονθῆ-
 μερον νηστείαν κατὰ μίμησιν τοῦ ὑπὲρ
 ἡμῶν νηστεύσαντος τεσσαράκοντα ἡμέρας,
 καὶ τεσσαράκοντα νύκτας, ἵνα καταξιο-
 θῶμεν μετὰ παύρησίας ἀκατακρίτως ἐορ-
 τάσαι τὸ ἅγιον πάσχα, καὶ προσκυνῆσαι
 αὐτὸν ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν, ἀπολαῦσαι
 δὲ καὶ τῆς θείας αὐτοῦ βασιλείας, χάριτι
 αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ
 ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
 αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,
ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ
ΝΗΣΤΕΙΩΝ.

ἘΠΕΙΔὴ οἱ Ἑβραῖοι ἐσέβοντο τῶν ἁγίων προφητῶν τὰ λόγια, πιστεύοντες, ὅτι εἰσὶ λόγια θεοῦ, καὶ ἐμελέτων δὲ αὐτὰ διαπαντός, διὰ τοῦτο ὁ θεηγόρος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολῇ συνάξας τὰς προφητικὰς ῥήσεις, δι' αὐτῶν ἐξέφανε τῶν ἀποστολικῶν αὐτοῦ λόγων τὰς ἀποδείξεις· τοσοῦτον δὲ ἰσχυρῶς διὰ τῶν προφητικῶν ῥημάτων ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἐστιν υἱὸς θεοῦ, καὶ θεὸς ἀληθινός, ἄφθαρτος καὶ ἀναλλοίωτος, καὶ δημιουργὸς πάσης τῆς κτίσεως, καὶ μετὰ τοσαύτης ἐπουρανίου σοφίας ἐφαρμόζει ἐπὶ τὸν Χριστὸν καὶ τὰς περὶ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ προφητείας, ὥστε ἀφαιρεῖ πᾶσαν ἀμφιβολίαν, καὶ πείθει πᾶσαν ψυχὴν, πιστεύουσαν εἰς τῶν προφητῶν τὰ λόγια, ὅτι ὁ Χριστός ἐστιν ἐκεῖνος, περὶ οὗ οἱ θεῖοι προφῆται ταῦτα προἰδόντες, προεφήτευσαν. Ἀλλὰ καὶ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ διδασκαλίαν ὁ τρισμακάριος ἐπάνω τῶν τῆς θείας γραφῆς παραδειγμάτων ἐθεμελίωσε· διότι καὶ αὐτοὺς τοὺς μὴ προσέχοντας, ἀλλ' ἀμελοῦντας τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν διὰ τῶν παραβάτων τὰ τοῦ

νόμου προστάγματα, καὶ ὑπὸ θεοῦ παιδευθέντων φοβερίζει, δεικνύων, ὅτι ἄφευκτός ἐστιν ἡ περιμένουσα αὐτοὺς τιμωρία. Εἰσὶ δὲ τὰ σήμερον ἀναγνωσθέντα ἀποστολικά αὐτοῦ λόγια, ἡ ἀκολουθία τῆς διὰ τῶν γραφῶν ἀποδείξεως τῶν ἐπὶ Χριστοῦ συνελθουσῶν δύο φύσεων, τῆς θείας δηλονότι καὶ τῆς ἀνθρωπίνης. Περιέχουσι δὲ πίστεως δόγματα ὑψηλὰ καὶ σωτήρια, καὶ προτροπὴν πρὸς τὸν ἐνάρετον βίον κατανυκτικὴν καὶ θαυμασίαν· σκεῦος δὲ εἰσι ταῦτα τὰ λόγια, μύρον περιέχον ἐπουράνιον, πλὴν ἐσφραγισμένον ἐστὶ τὸ σκεῦος ὑπὸ τῆς δυσκολίας τοῦ γράμματος. Τὰς τούτου σφραγίδας ἐγὼ μὲν διὰ τῆς ἐρμηνείας σπουδάσω ἀνοῖξαι, ὑμεῖς δὲ διὰ τῆς προσοχῆς πλησιάσατε πρὸς αὐτό, ἵνα τῆς τούτου εὐωδίας ὁσφρανθέντες, πληρωθῆτε τῆς θείας χάριτος, τῆς ὁδηγούσης ἡμᾶς πρὸς τὴν αἰώνιον σωτηρίαν.

Κατ' ἀρχάς, σὺ Κύριε, τὴν γῆν ^{ἐβρ. 1.10.} ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί.

Εἰς τὸν ἑκατοστὸν πρῶτον ψαλμὸν τοῦ
 Ψαλ. 101. Δαβὶδ ἀναγινώσκομεν τὸ, « Σὺ ἀναστὰς,
 13. 16.
 » οἰκτειρήσεις τὴν Σιών », καὶ τὸ, « Οἰκο-
 » δομήσει Κύριος τὴν Σιών, καὶ ὀφθήσεται
 » ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ », καὶ ἄλλας περὶ τοῦ
 Χριστοῦ προφητείας· ἐβεβαίωσε δὲ ἡμᾶς ὁ
 θεόπνευστος Παῦλος, ὅτι περὶ τοῦ Ἰησοῦ
 Χριστοῦ ἐλάλησεν ὁ Δαβὶδ ἐν τούτῳ τῷ
 ψαλμῷ, ἐπειδὴ ἐξ αὐτοῦ ἔλαβε τὰ προκει-
 μενα λόγια, ἵνα ἀποδείξῃ τοῦ Ἰησοῦ
 Χριστοῦ τὴν θεότητα· πρὸ τούτων δὲ τῶν
 λόγων πρὸς ἀπόδειξιν τῶν ὑπερφυῶν προ-
 τερημάτων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ
 Χριστοῦ ἐξ ἄλλου Δαβιτικοῦ ψαλμοῦ πα-
 44. 6. 7.
 ρέθηκε ταῦτα· « Ὁ θρόνος σου, ὁ θεός, εἰς
 » τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος ἐυθύτητος
 » ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου· ἠγάπησας
 » δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ
 » τοῦτο ἔχρισέ σε, ὁ θεός, ὁ θεός σου ἔλαιον
 » ἀγαλλιάσεως ». Βλέπε δὲ, πῶς συνάπτει
 ταῦτα μετὰ τῶν προκειμένων, ἵνα δείξῃ,
 ὅτι ὁ αὐτὸς Ἰησοῦς Χριστός ἐστι δημιουργὸς
 τῆς κτίσεως, καὶ θεὸς ἀληθινός· καὶ « Σὺ
 » κατ' ἀρχάς, Κύριε »· οὐ μόνον, λέγει, τὰ
 προειρημένα εἶπεν ὁ Δαβὶδ περὶ τοῦ Χριστοῦ,
 ἀλλὰ καὶ ταῦτα· « Κατ' ἀρχάς σὺ, Κύριε,
 » τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν
 » σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί ». Ἐδειξε δὲ διὰ τού-
 των πρῶτος μὲν ὁ προφήτης, ὁ ταῦτα
 προφητεύσας, δεύτερος δὲ ὁ ἀπόστολος, ὁ
 ταῦτα κατανοήσας, ὅτι ὁ Χριστός ἐστι
 δημιουργὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, καὶ
 ἐπομένως θεὸς ἀληθινός· διότι ὁ θεός ἐστιν
 ὁ ἐν ἀρχῇ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν

γῆν· « Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεός τὸν ^{Γεν. 1. 1.}
 » οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν »· ἀλλὰ διὰ τί ὁ
 μὲν Μωϋσῆς εἶπε « Τὸν οὐρανὸν », ἐνικῶς, <sup>ὁ ἄνθρωπος ἐν
 τῇ τῶν
 Ψαλ. Σειρ,
 εἰς τὸν 48.
 Ψαλ.</sup>
 ὁ δὲ Δαβὶδ λέγει, « Οἱ οὐρανοί », πληθυντι-
 κῶς· διότι ἰδίωμά ἐστι, λέγουσί τινες, τῆς
 ἑβραϊκῆς διαλέκτου, ἵνα τὸν οὐρανὸν προ-
 φέρῃ καὶ πληθυντικῶς, οὐρανούς λέγουσα.
 Μήπως δὲ οὐρανούς εἶπεν, ἵνα περιλάβῃ
 καὶ τὴν ἀτμοσφαῖραν καὶ τὸν ἀέρα, τὰ
 περιέχοντα καὶ περιτυλίσσοντα πᾶσαν
 τὴν γῆν· ἔργα δὲ χειρῶν ὠνόμασε τὰς
 ἐνεργητικὰς τοῦ θεοῦ δυνάμεις, ἵνα ἐμφαν-
 τικώτερον δηλοποιήσῃ, ὅτι ἔργον θεοῦ εἰσιν
 οἱ οὐρανοί.

Αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμέ- <sup>Ἑβρ. 1. 11.
 12.</sup>
 νεις· καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθή-
 σονται, καὶ ὥσει περιβόλαιον ἐλίξεις
 αὐτούς, καὶ ἀλλαγῇσονται· σὺ δὲ ὁ αὐ-
 τὸς εἶ καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι.

Περὶ τοῦ οὐρανοῦ ὁ μὲν Ἡσαΐας λέγει·
 « Καὶ ἐλιγήσεται ὁ οὐρανὸς ὡς βιβλίον ». ^{Ἠσ. 34. 4.}
 Περὶ δὲ αὐτοῦ τοῦ οὐρανοῦ καὶ πάντων
 τῶν λοιπῶν κτισμάτων ὁ Πέτρος ἐδίδαξε
 ταῦτα· « Ἦξει δὲ ἡ ἡμέρα Κυρίου ὡς <sup>2. Πέτρ. 3.
 10. 13.</sup>
 » κλέπτῃς ἐν νυκτὶ, ἐν ᾗ οἱ οὐρανοί
 » ῥιζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ
 » καυσούμενα λυθήσονται, καὶ γῆ, καὶ τὰ
 » ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται. Καινοὺς
 » δὲ οὐρανούς, καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὸ
 » ἐπάγγελμα αὐτοῦ προσδοκῶμεν, ἐν οἷς
 » δικαιοσύνη κατοικεῖ ». Βεβαίῳ δὲ ταῦτα
 καὶ ὁ Παῦλος, λέγων· « Τῇ γὰρ ματαιότητι <sup>Ῥωμ. 8.
 20. 21.</sup>

» ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἐκοῦσα, ἀλλὰ διὰ
 » τὸν ὑποτάξαντα, ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι καὶ αὐτὴ
 » ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δου-
 » λείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς
 » δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ ». Ἐκ τούτων
 φανερόν ἐστιν, ὅτι τὸ, « Αὐτοὶ ἀπολοῦνται », οὐ
 σημαίνει, ὅτι οἱ οὐρανοὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ
 τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου ἐξουδενοῦνται,
 καὶ καταντῶσιν εἰς τὸ μὴ ὄν, κατὰ τὸν
 λόγον τῆς οὐσίας καὶ τῆς ὑπάρξεως, ἀλλὰ
 μόνον κατὰ τὸν λόγον τῶν ιδιωμάτων
 αὐτῶν τῶν ὑποκειμένων τῇ φθορᾷ· πρὸ
 τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ οἱ οὐρανοὶ καὶ πᾶσα
 ἡ κτίσις πάσχουσι μεταβολὰς καὶ ἀλλοιώ-
 σεις, καὶ εἰσὶν ὑποκείμενα εἰς τὴν φθοράν,
 μετὰ δὲ τὴν ἡμέραν ἐκείνην γίνονται
 ἀμετάβλητα καὶ ἐλεύθερα ἀπὸ τῆς δου-
 λείας τῆς φθορᾶς, ἡγουν ἄφθαρτα· εἰς δόξαν
 τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ, τῶν ἀφθαρτισθέντων.
 Παρατήρησον δὲ καὶ τοῦ προφήτου καὶ
 τοῦ ἀποστόλου τὴν σύνεσιν· ἀφ' οὗ εἶπον
 τὸ, « Αὐτοὶ ἀπολοῦνται », ἵνα μηδεὶς νο-
 μίσῃ, ὅτι οἱ οὐρανοὶ τότε καταντῶσιν
 εἰς παντελῆ ἀφανισμόν, ἐπεσύναψαν
 ταῦτα τὰ ἐξηγηματικὰ λόγια· « Καὶ πάν-
 » τες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ
 » περιβόλαιον ἐλίξεις αὐτοὺς, καὶ ἀλλαγῇ-
 » σονται », ὥσπερ ἂν εἰ ἔλεγον διὰ τούτων,
 τὸ, « Ἀπολοῦνται », σημαίνει, ὅτι ὡς πα-
 λαιὰ ἀλλαγῇσονται, ἡγουν μεταβληθήσον-
 ται ἀπὸ τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἀφθαρσίαν.
 Τοῦτο οὖν λέγει ὁ προφήτης, καὶ σὺν
 αὐτῷ ὁ ἀπόστολος· Κύριε Ἰησοῦ, καὶ αὐτοὶ
 οἱ οὐρανοὶ μεταβάλλουσι τὰ ιδιώματα

αὐτῶν, σὺ δὲ διαμένεις ἀμετάβλητος·
 πάντες παλαιωθήσονται, ὡς παλαιοῦται τὸ
 ἱμάτιον· σὺ τυλίξεις αὐτοὺς, ὡς τυλίσσεται
 τὸ ἔνδυμα, καὶ αὐτοὶ μὲν ἀλλαγῇσονται,
 ἄφθαρτοι ἀντὶ φθαρτῶν γενόμενοι, σὺ δὲ
 ὑπάρχεις διαπαντός, καὶ τὰ ἔτη τῆς
 ὑπάρξεώς σου οὐδέποτε ἐκλείψουσιν, ἐπειδὴ
 εἰσιν αἰώνια καὶ ἀτελεύτητα. Διὰ τούτων
 δὲ τῶν προφητικῶν λόγων δείξας ὁ ἀπό-
 στολος τὸν θεάνθρωπον Ἰησοῦν ἄφθαρτον,
 ἀναλλοίωτον, ἀμετάβλητον, αἰώνιον, μετα-
 βαίνει εἰς ἄλλην ἀπόδειξιν, λέγων·

Πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἶρη- ἐβρ. 1.13.

κέ ποτε· κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως
 ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον
 τῶν ποδῶν σου;

Ὁ θεὸς πνεῦμα ὢν ἀσώματον, ἄϋλον,
 ἀμερές, ἀσχημάτιστον, ἀπερίγραφτον, παν-
 ταχοῦ παρὸν, καὶ τὰ πάντα πληροῦν, οὐδὲ
 δεξιὰ ἔχει, οὐδὲ ἀριστερά, οὐδὲ κάθηται,
 οὐδὲ ἀνίσταται, οὐδὲ ἔχει πόδας, οὐδὲ τῶν
 ποδῶν ὑποπόδιον· ἀνθρωποπαθῶς δὲ ἐλάλησε
 ταῦτα ὁ Δαβὶδ, καὶ ἐξ αὐτοῦ ὁ Παῦλος,
 ἵνα ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς κατανοήσωμεν ὁ-
 πωσδήποτε τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς. Καὶ τὸ μὲν,
 « Κάθου », σημαίνει τὸ βέβαιον, καὶ ἐδραῖον,
 καὶ ἀσάλευτον τῆς ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ
 δόξῃ διαμονῆς· τὸ δὲ, « Ἐκ δεξιῶν μου »,
 τὴν ἰσοτιμίαν τοῦ υἱοῦ, καὶ τελείαν συγ-
 κοινωνίαν καὶ συμμετοχὴν πάντων, ὢν
 ἔχει ὁ πατήρ· « Ὑποπόδιον δὲ τῶν ποδῶν », τὴν
 παντελῆ καὶ ὁλόκληρον νίκην τῶν

ἐχθρῶν. Σημειῶσαι δὲ, ὅτι τὸ, « ἕως », σημαίνει οὐ μόνον τὸ, ἕως τότε, ἀλλὰ καὶ τὸ μετέπειτα εἰς αἰῶνα αἰῶνος· τοῦτο φανερόν ἐστιν ἐκ τοῦ, « Οὐκ ἀνέστρεψεν ὁ » κόραξ, ἕως τοῦ ξήρανθῆναι τὸ ὕδωρ ἀπὸ » τῆς γῆς »· καὶ ἐκ τοῦ, « Ἐγὼ εἰμι· καὶ » ἕως ἂν καταγηράσῃτε, ἐγὼ εἰμι »· διότι οὐδέποτε ὁ κόραξ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν κιβωτόν, ἀλλ' οὐδὲ ὁ θεὸς εἶχε τὴν ὑπαρξίν μόνον ἕως τοῦ γήρατος τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ὑπάρχει εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων, ὡς ἀθάνατος καὶ ἀτελεύτητος· ἐχθροὶ δὲ, οἱ κατὰ κράτος ὑπὸ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ νικηθέντες, εἰσὶν ὁ θάνατος, καὶ αἱ ἀρχαί, καὶ ἐξουσίαι, καὶ δυνάμεις τοῦ σκότους. Ἀλλὰ διὰ τί ὁ ἀπόστολος προβάλλων τοῦ Δαβὶδ τὰ λόγια, μεταβάλλει αὐτὰ εἰς ἐρώτησιν; ἦσαν, ὡς φαίνεται, τινὲς τῶν Ἑβραίων, οἵτινες ἡρμήνευον τὸ, « Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ » δεξιῶν μου », λέγοντες, ὅτι ὁ θεὸς εἶπε πρὸς τινὰ τῶν ἀγγέλων· « Κάθου ἐκ δεξιῶν » μου »· ὅθεν ὁ Παῦλος ἐρωτᾷ τοὺς τοιούτους ἑρμηνευτάς, τίς ἐστὶν οὗτος ὁ ἄγγελος, πρὸς ὃν ὁ Κύριος εἰπὼν, « Κάθου ἐκ δεξιῶν » μου », κατέστησεν αὐτὸν ἰσότιμον αὐτοῦ, καὶ ἰσοδύναμον; ὁ Δαβὶδ οὐ λέγει, εἶπεν ὁ Κύριος τῷ ἀγγέλω μου, ἀλλ' « Εἶπεν ὁ » Κύριος τῷ Κυρίῳ μου »· ὁ δὲ ἄγγελος οὐκ ἔστι Κύριος, ἀλλὰ δοῦλος καὶ ὑπηρέτης θεοῦ. Τούτου δὲ τὴν ἀπόδειξιν κατασκευάζει διὰ τῶν λόγων τοῦ αὐτοῦ Δαβὶδ, λέγων·

Οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ

πνεύματα, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρομεῖν σωτηρίαν;

Ὁ προφήτης Δαβὶδ πρῶτος ἐδίδαξεν, ὅτι οἱ ἄγγελοι εἰσὶ πνεύματα καὶ λειτουργοὶ τοῦ θεοῦ· αὐτὸς εἶπεν· « Ὁ ποιῶν τοὺς » ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λει- » τουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα. Ἐκ τούτων οὖν τῶν λόγων ἀποδεικνύει ὁ ἀπόστολος, ὅτι οἱ ἄγγελοι εἰσὶ μὲν πνεύματα, ἡγουν οὐσίαι ἀσώματοι καὶ ἄυλοι, εἰσὶν ὁμῶς λειτουργοὶ καὶ ὑπηρέται τοῦ θεοῦ, ἀποσελλόμενοι πρὸς ὑπηρεσίαν τῶν θείων αὐτοῦ θελημάτων διὰ φωτισμὸν καὶ βοήθειαν ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες διὰ τὴν πίσιν καὶ ἀρετὴν αὐτῶν μέλλουσι γενέσθαι κληρονόμοι τῆς αἰωνίου σωτηρίας. Βλέπομεν δὲ τὴν ἐκ τῆς ἀποστολῆς τῶν ἀγγέλων ὑπηρεσίαν καὶ εἰς τὴν παλαιὰν καὶ εἰς τὴν νέαν διαθήκην· εἰς μὲν τὴν παλαιὰν βλέπεις, ὅτι ἄγγελος ἐδίδαξε τὴν Ἄγαρ, ἵνα ἐπιστρέψῃ πρὸς τὴν κυρίαν αὐτῆς· ἄγγελοι προκατήγγειλαν εἰς τὸν Ἀβραάμ τοῦ Ἰσαὰκ τὴν γέννησιν· ἄγγελοι ἐφάνε- ρωσαν εἰς τὸν Λῶτ τὴν περὶ τῶν Σοδόμων τοῦ θεοῦ ἀπόφασιν, καὶ διεφύλαξαν αὐτόν τε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἐμπρησμοῦ, κρατήσαντες αὐτοὺς ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν· ἄγγελος ἐλύτρωσε τὸν Ἰακώβ ἐκ πάντων τῶν ἐπισυμβάντων αὐτῷ κακῶν· ἄγγελος ἦν « Ὁ προπορευόμενος τῆς παρεμβολῆς τῶν » υἱῶν Ἰσραὴλ ». Καὶ εἰς πολλὰ δὲ ἄλλα

μέρη τῆς παλαιᾶς διαθήκης βλέπεις τοὺς ἀγγέλους ὑπηρετοῦντας εἰς τὰ θεῖα προστάγματα, καὶ βοηθοῦντας τοὺς δικαίους ἀνθρώπους· εἰς δὲ τὴν νέαν βλέπομεν, ὅτι οἱ ἄγγελοι εὐηγγελίσαντο τοῦ Προδρόμου τὴν σύλληψιν, καὶ τῆς αἰπαρθένου τὸν τόκον, ὠδήγησαν τὸν Ἰωσήφ καὶ τοὺς ποιμένας, ἔφαλλον ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ, « Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, » καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία », καὶ ὑπηρετήσαν αὐτὸν μετὰ τὴν νηστείαν, ἐφανέρωσαν εἰς τὰς μυροφόρους τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀνάστασιν, καὶ ἐκήρυξαν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ τὴν δευτέραν αὐτοῦ ἔλευσιν· ἐξήγαγον τοὺς ἀποστόλους ἐκ τῆς φυλακῆς, ἔλυσαν τὰ δεσμὰ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Πέτρου, ἤρπασαν τὸν Φίλιππον, ἐδίδαξαν τὸν Κορνήλιον, καὶ ἄλλας δὲ πολλὰς τοιαύτας ὑπηρεσίας καὶ εὐεργετήματα τῶν ἀγγέλων ἀναγινώσκομεν εἰς τὰς θείας γραφάς. Διὰ τούτων οὖν ἀποδείξας ὁ θεὸς ἀπόστολος, ὅτι ὁ Δαβὶδ οὐχὶ περὶ τῶν ἀγγέλων, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγει
 Αὐτ. 2. 1. τὸ, « Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου » ἐκ δεξιῶν μου », μεταφέρει τὸν λόγον συμπερασματικῶς εἰς παραίνεσιν καὶ νουθεσίαν, διδάσκων οὕτω.

Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μή ποτε παραρρύωμεν.

Τὸ, « Περισσοτέρως », σημαίνει σύγκρισιν. Τίνα οὖν εἰσι τὰ συγκρινόμενα;

καὶ εἰς ποῖον ἀπονέμει τὸ περισσότερον; Εἶπε προλαβόν· « Πολυμερῶς καὶ πολυτρό- » πως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν » ἐν τοῖς προφήταις ». τοῦτο οὖν ἐστὶ τὸ ἐν μέρος τῶν συγκρινομένων, ἡγουν οἱ προφηταί· « Ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τοῦ- » των ἐλάλησεν ὑμῖν ἐν υἱῷ ». ἰδοὺ καὶ τὸ ἕτερον μέρος τῶν συγκρινομένων, ὁ υἱὸς δηλονότι τοῦ θεοῦ· διὰ τοῦτο πρέπον ἐστὶ, λέγει, ἵνα μετὰ περισσοτέρας ἐπιμελείας προσέχωμεν εἰς ὅσα ἠκούσαμεν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, « Μήποτε παραρρύωμεν », μήπως μὴ προσέχοντες εἰς αὐτὰ περισσότερον, ἐκπέσωμεν, καὶ ἀπολεσθῶμεθα. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ αὐτὸς θεὸς καὶ διὰ τῶν προφητῶν ἐλάλησε, καὶ διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, διὰ τί ἐσιν ἀναγκαῖα περισσοτέρα προσοχὴ εἰς τὰ λόγια τοῦ υἱοῦ, ἢ περὶ εἰς τὰ τῶν προφητῶν; διότι οἱ προφῆται ἦσαν δοῦλοι, ὁ δὲ υἱὸς ἐστὶν ὁ δεσπότης· διότι οἱ προφῆται ἐλάλησαν τυπικῶς καὶ σκιωδῶς· « Σκιὰν γὰρ εἶχεν ὁ νόμος τῶν μελλόντων » ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων ». ὁ δὲ υἱὸς ἐλάλησεν ἀνακεκαλυμμένως τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν· διότι ὁ νόμος « οὐδέποτε δύναται τοὺς » προσερχομένους τελειῶσαι ». τὸ δὲ εὐαγγελικὸν κήρυγμα ἔδωκε τὴν τελειότητα εἰς τὸν νόμον καὶ εἰς τῶν προφητῶν τὰ κηρύγματα· διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ θεάνθρωπος· « Μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν » νόμον, ἢ τοὺς προφῆτας· οὐκ ἦλθον κατα- » λῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι ». διότι τὸ μὲν κήρυγμα τῶν προφητῶν ἐστὶ παιδαγωγὸν

εἰς Χριστόν· τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διδασκόμενα εἰς τῆς σωτηρίας πρόξενον· φανερόν ἐστιν, ὅτι διὰ τὰ ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ δεσπότου διδασκόμενα, καὶ ἐμφαντικῶς προστακόμενα, καὶ ὑπερτέλεια ὄντα καὶ σωτηριώδη, χρειαῖ ἐστὶ περισσοτέρας προσοχῆς, ἢ περ διὰ τὰ ὑπὸ τῶν δούλων συμβολικῶς κηρυχόμενα, καὶ ἀτελῆ ὄντα καὶ παιδαγωγὰ πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ἀρμοδιωτάτη δὲ ἡ τοιαύτη ἀποστολικὴ παραγγελία πρὸς τοὺς τότε εἰς Χριστόν πιστεύσαντας καὶ ἐβραΐζοντας, οἵτινες ἐτίμων τὰ νομικὰ παραγγέλματα ἐπίσης τῇ εὐαγγελικῇ νομοθεσίᾳ. Μετὰ δὲ ταύτην τὴν παραγγελίαν ἐπιφέρει ὁ ἀπόστολος τὸ ἐξ αὐτῆς συμπέρασμα, λέγων·

Ἑβρ. 2. 2.

Εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἑνδικον μισθαποδοσίαν· πῶς ἡμεῖς ἐκφυξόμεθα τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας;

Ἐὰν τὸ ὄνομα ἀγγέλων ἐκλάβῃς κατὰ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, ὁ λόγος ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς, ἐστὶν ὁ λόγος τῶν προφητῶν· διότι ἄγγελοι, ἡγουν, μηνυταὶ καὶ κήρυκες τῶν θεῶν προσταγμάτων ἦσαν οἱ ἅγιοι προφήται· διὸ καὶ ὁ προφήτης καὶ βαπτισθεὶς Ἰωάννης ὠνομάσθη ἄγγελος, ἡγουν μῆνυτής· καὶ κήρυξ τῆς παρουσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· κατὰ ταύτην δὲ τὴν σημασίαν ἔχει ἡ ἔννοια οὐ μόνον πιθανότητα, ἀλλὰ καὶ συνάφειαν μετὰ τῶν

Μαλ. αλ. 3. 1.

προσλαβόντων λόγων· ἐὰν δὲ διὰ τοῦ, ἀγγέλων, νοήσῃς αὐτὰ τὰ ἀγγελικὰ λειτουργικὰ πνεύματα, « ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς » λόγος σημαίνει ἢ τὸν νόμον τὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ δοθέντα ἐν Σινᾷ διὰ τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἀγγέλων, ὡς ἐσημείωσεν ὁ μὲν πρωτομάρτυς Στέφανος, εἰπὼν· « Οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων »· ὁ δὲ Παῦλος γράψας· « Τί οὖν ὁ νόμος; » τῶν παραβάσεων χάριν προσετέθη, ἅ· « χρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα, ὃ ἐπήγγελλται, » διαταγῆς δι' ἀγγέλων, ἐν χειρὶ μεσίτου, τὸν Μωϋσῆν ὀνομάσας μεσίτην· ἢ σημαίνει τὰ τοῦ θεοῦ προσταγμάτων, τὰ δι' ἀγγέλων κατὰ διαφόρους καιροὺς φανερωθέντα τοῖς ἀνθρώποις· ὅθεν οὐκ εἶπεν ὁ λαληθεὶς νόμος, ἀλλ' ὁ λαληθεὶς λόγος. Εἴτε δὲ « ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος » σημαίνει τὸν διὰ τῶν προφητῶν, εἴτε τὸν διὰ τῶν ἀγγέλων λαληθέντα λόγον, εἴτε αὐτὸν τὸν ἐν Σινᾷ δοθέντα νόμον, ὁ τοιοῦτος λόγος « ἐγένετο βέβαιος », ἡγουν ἐβεβαιώθη καὶ ἀπεδείχθη διὰ τῆς τῶν πραγμάτων βάσεως· καὶ πᾶσα δὲ νόμου παράβασις, καὶ πᾶσα παρακοὴ θεοῦ προσταγματος ἔλαβεν δικαίαν τὴν μισθαποδοσίαν, τουτέστι τὴν πρέπουσαν τῆς τιμωρίας ἀνταπόδοσιν. Βλέπε δὲ, πόσον ἰσχυρῶς ἀποδεικνύει ὁ Παῦλος, ὅτι ἄφευκτος καταδίκη περιμένει τοὺς μὴ ὑπακούοντας, ἀλλὰ παραβαίνοντας τὴν εὐαγγελικὴν νομοθεσίαν· ἐὰν, λέγει, ὁ λόγος, ὁ λαληθεὶς δι' ἀγγέλων ἐβεβαιώθη διὰ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως, καὶ πάντες οἱ παραβάται ἐτιμω-

Ὁρ. Χρυσ. Θεοδώριτ. Οἰκουμ. Θεοφύλ. Αἰν.

Πράξ. 7. 53.

Γαλ. 3. 19.

Ὁρ. Θεοδώριτ. εἰς τὸ 3. καὶ τῆς πρὸς Γαλ.

ρήθησαν, πῶς ἡμεῖς δυνάμεθα φυγεῖν τὴν τιμωρίαν, ἐὰν ἀμελήσωμεν τὸν τοσοῦτον σωτηριώδη λόγον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ εὐαγγελίου; Δηλοποιεῖ δὲ διὰ τῶν ἐξῆς, τίνι τρόπῳ ἐβεβαιώθη οὗτος ὁ σωτηριώδης λόγος.

Ἑβρ. 2. 3.

Ἦτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ Κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη.

Ἐπειδὴ σωτηρίαν ὠνόμασε τὸν σωτηριώδη λόγον τοῦ εὐαγγελίου, εἰπὼν· « τῇ » λικαύτης σωτηρίας », διὰ τοῦτο ἀκολουθεῖ τὸν κανόνα τῆς συντάξεως, λέγων· « ἦτις » ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ Κυρίου ». Αὐτὸν, λέγει, τὸν εὐαγγελικὸν τῆς σωτηρίας λόγον πρῶτος ἤρξατο λαλεῖν καὶ διδάσκειν ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ἡμεῖς δὲ ἐβεβαιώθημεν καὶ ἐπληροφόρηθημεν ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων αὐτὸν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ· ἔπειτα προστίθῃσι καὶ ταῦτα· συνεπεμαρτύρει δὲ ὁ θεὸς τοῦ λόγου τὴν ἀληθειαν διὰ σημείων καὶ θαυμάτων παραδόξων, καὶ ποικίλων δυνάμεων, καὶ χαρισμάτων τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μεριζομένων

Ἑβρ. 2. 4.

κατὰ τὴν ἐαυτοῦ θέλησιν. « Συνεπιμαρτυροῦντος τοῦ θεοῦ σημείοις τε καὶ τέρασι, » καὶ ποικίλαις δυνάμεσι, καὶ πνεύματος ἁγίου μερισμοῖς, κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν »· ἀλλὰ πῶς ὁ Παῦλος πρὸς μὲν τοὺς

Γαλ. 1. 12.

Γαλάτας ἔγραφεν· « Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ » ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτό, ἤγουν τὸ » εὐαγγέλιον, οὔτε ἐδιδάχθην· ἀλλὰ δι' » ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ » πρὸς δὲ

τοὺς Ἑβραίους ἐκήρυττε, λέγων· « Ὑπὸ » τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη »; Περὶ τούτου σημείωσαι πρῶτον, ὅτι πρὸς μὲν τοὺς Γαλάτας λέγει, « ἐγὼ »· πρὸς δὲ τοὺς Ἑβραίους, « Εἰς ἡμᾶς », συμπεριλαμβανὼν ἑαυτὸν μετὰ τῶν πιστευσάντων Ἑβραίων, οἵτινες ἐδιδάχθησαν καὶ ἐβεβαιώθησαν τὰ περὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀποστόλων, τῶν ἀκουσάντων τὸν εὐαγγελικὸν λόγον ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἰσχυροτέραν ποιήσῃ τῆς βεβαιότητος τὴν δύναμιν. Δεύτερον δὲ σημείωσον, ὅτι καὶ ὁ Παῦλος δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐδιδάχθη τὰ δόγματα καὶ τοὺς νόμους τῆς χριστιανικῆς πίστεως, καὶ οὐκ εἶχε χρεῖαν ἀκοῦσαι ταῦτα παρὰ ἀνθρώπων, ὅμως οὐδεμία ἀμφιβολία ἐστίν, ὅτι οἱ ἀπόστολοι, οἱ αὐτόπται γενόμενοι τοῦ λόγου, ὁ Ἀνανίας ὁ βαπτίσας αὐτόν, καὶ ὁ Βαρνάβας, ὁ παραστήσας αὐτόν ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων, καὶ ὁ Πέτρος, ὃν ἀνῆλθεν ἱστορεῖσθαι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ ἐπέμεινε δὲ « Πρὸς αὐτόν » ἡμέρας δεκαπέντε », καὶ ὁ Ἰάκωβος δὲ, ὃν εἶδε, καὶ Κηφᾶς, καὶ Ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες στύλοι εἶναι, καὶ γνωρίσαντες τὴν ἐν αὐτῷ χάριν, καὶ συμφωνήσαντες, ἵνα αὐτὸς μὲν καὶ ὁ Βαρνάβας κηρύξωσιν εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τοὺς Ἑβραίους· ἀναμφίβολον, λέγω, ἐστίν, ὅτι οὗτοι οἱ ἀπόστολοι διηγήθησαν αὐτῷ, ὅσα ἤκουσαν παρὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅσα ἐν αὐτῷ εἶδον· ὅθεν καὶ κατὰ τοῦτο ἀληθῶς ἔλεγεν, ὅτι ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων ἐβεβαιώθη.

Πράξ. 9. 18.

Αὐτ. 27.

Γαλ. 1. 8.

Γαλ. 2. 9.

Ο Μ Ι Λ Ι Α

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,
ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ
ΝΗΣΤΕΙΩΝ.

ΠΑΡΟΙΜ. 6. 9. ΕΛΕΓΧΕΙ ὁ σοφὸς Σολομὼν τὸν ὀκνηρὸν ἄνθρωπον, ὅστις κατὰκειται ἀργός, καὶ οὐδὲν ἔργον ἐργάζεται, ἀλλὰ κοιμᾶται· « Ἔως τίνος, λέγει, ὀκνηρὲς, κατὰκειται; » πότε δὲ ἐξ ὕπνου ἐγερθήσῃ; » ἔπειτα περιγράφει ἐλεγκτικῶς τὰ ἄεργα ἔργα τῆς ὀκνηρίας αὐτοῦ, λέγων· « Ὀλίγον μὲν ὕπνοις, ὀλίγον δὲ κάθῃσαι, μικρὸν δὲ νυστάζεις, ὀλίγον δὲ ἐναγκαλίζῃ χερσὶ στήθῃ ». Μετὰ ταῦτα ἀναγγέλλει αὐτῷ, ποία ἐστὶν ἡ τιμωρία τῆς ὀκνηρίας αὐτοῦ·

Αὐτ. 10. « Εἴτ' ἐμπαράγινεται σοι, λέγει, ὥσπερ καὶ ὁδοιπὸρος ἡ πενία, καὶ ἡ ἔνδεια ὥσπερ ἁγαθὸς δρομεύς ». Ὁ δὲ θεόπνευστος Παῦλος οὐκ ἐλέγχει τὸν ὀκνηρὸν, ἀλλὰ φοβίζει καὶ καταπλήττει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὡς σήμερον ἠκούσαμεν, προβάλλων τὴν δικαίαν τοῦ θεοῦ τιμωρίαν, τὴν κατὰ τῶν παραβάτων καὶ παρακουσάντων τὰ θεῖα αὐτοῦ προ-

Αὐτ. 11. στάγματα· « Πᾶσα παράβασις, κραυγάζει, καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν »· οὐδὲ περιγράφει αὐτὸς τὰ συμβαινόντα εἰς τὸν ὀκνηρὸν ἐκ τῆς ἀμελείας αὐτοῦ, ἀλλ' ἀποφασίζει, ὅτι ἡ κατ' αὐτοῦ

τιμωρία ἐστὶν ἄφευκτος· « Πῶς οὖν, λέγει, ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα, τηλικαύτης ἀμελή- » σαντες σωτηρίας; » Ὁ Σολομὼν προλέγει εἰς τὸν ὀκνηρὸν, ὅτι ἡ ὀκνηρία φέρει εἰς αὐτὸν τὴν πτωχείαν· ὁ Παῦλος ἀποφασίζει, ὅτι ἡ ἀμέλεια φέρει ἀφεύκτως εἰς τοὺς ἀμελεῖς τοῦ θεοῦ τὴν τιμωρίαν. Ἀλλὰ διὰ τί κατὰ τοῦ ὀκνηροῦ ὁ μὲν Σολομὼν ἐστὶ τοσοῦτον συγκαταβατικὸς, τιμωρίαν προβάλλων κοσμικὴν καὶ πρόσκαιρον· ὁ δὲ Παῦλος τόσον αὐστηρὸς, φοβερίζων τιμωρίαν θεῖαν καὶ αἰώνιον; Ὁ Σολομὼν, ἀδελφοί, ἐλάλησε περὶ τοῦ ὀκνηροῦ, τοῦ ἀμελοῦντος τὰ σωματικὰ ἔργα· ἄρκετή δὲ τιμωρία εἰς αὐτὸν ἡ ἐκ τῆς πτωχείας ἀκολουθοῦσα στενοχωρία καὶ κάκωσις· ὁ δὲ Παῦλος, ἐπειδὴ ἐλάλησε περὶ τοῦ ἀμελοῦς, τοῦ μὴ φροντίζοντος περὶ τῶν πνευματικῶν ἔργων, τῶν προξενούντων τῆς ψυχῆς τὴν σωτηρίαν, εὐλογοφανῶς καταπλήττει αὐτὸν, καὶ δηλοποιεῖ τὴν περιμένουσαν αὐτὸν αἰώνιον τιμωρίαν.

Ἐχει ὁμως χρεῖαν σκέψεως ὁ λόγος τοῦ Παύλου, ἐπειδὴ αὐτὸς συντάσσει τὸν ἀμε-

λοῦντα τῆς σωτηρίας αὐτοῦ μετὰ τῶν παραβαινόντων τὰς θείας ἐντολάς, καὶ παρακουόντων τοῦ θεοῦ τὰ προστάγματα· ἀλλ', ἐάν τις ἀμελῇ μὲν τῆς σωτηρίας αὐτοῦ μηδεμίαν ἀρετὴν ἐργαζόμενος, πλὴν οὐδὲ παραβαίνει τοῦ θεοῦ τὰς ἐντολάς, οὐδὲ παρακούῃ τὰ θεῖα προστάγματα, ἄρα γε ὁ τοιοῦτος διὰ μόνην τὴν ἀμέλειαν αὐτοῦ λαμβάνει τὴν αὐτὴν ἔνδικον μισθαποδοσίαν, δι' ἧς παιδεύονται οἱ παραβάται τῶν νόμων, καὶ οἱ παρήκοοι τῶν θείων προσηγμάτων; τόσον φοβεραὶ εἰσιν αἱ κατὰ τούτων τιμωρίαι, ὥστε ἀπίθανος φαίνεται τοῦ Παύλου ἡ διδασκαλία.

Ἀναβιβάζω τὸν νοῦν μου εἰς τὸν οὐρανόν· ἐκεῖ βλέπω τὴν ἔνδικον μισθαποδοσίαν ἐνεργουμένην κατὰ τῶν ὑπερηφανευθέντων ἀγγέλων· ἡ ἐν αὐτοῖς ἀστραπόμορφος λαμπρότης μεταβάλλεται εἰς ζοφερόν σκότος· ἡ δὲ ἐπουράνιος δόξα καὶ ἡ θεία ἀγαλλίασις εἰς φλόγα πυρός, κατακαίοντος αὐτοὺς αἰωνίως, ἐπειδὴ ἔπεσον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς ἀστραπὴ· « Ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν, ὡς » ἀστραπὴν, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα », δι' αὐτοὺς δὲ καὶ τὸ πῦρ ἡτοιμάσθη τῆς αἰωνίου κολάσεως· « Τὸ πῦρ, λέγει, τὸ αἰώνιον, » τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαδόλῳ καὶ τοῖς » ἀγγέλοις αὐτοῦ ». Καταβιβάζω τὰ διανοήματα μου εἰς τὸν παραδεισον· ἐκεῖ βλέπω τὴν ἔνδικον μισθαποδοσίαν κατὰ τῶν πρωτοπλάστων, τῶν παραβάντων τοῦ θεοῦ τὴν ἐντολὴν τὴν σωτήριον· βλέπω ἔνδυμα δερματίνων χιτῶνων· τοῦτο δὲ ἐστὶν ἡ παχυλὴ καὶ φθαρτὴ σὰρξ· βλέπω ἐξορίαν ἐκ

τοῦ παραδείσου, τὸν ἀπὸ τοῦ θεοῦ χωρισμὸν σημαίνουσιν· καὶ φλογίνην ῥομφαίαν, φυλάττουσαν τὴν πύλην τῆς Ἐδὲμ, τὸ ἀκοινώνητον τῆς θείας χάριτος δηλοῦσαν, καὶ τὴν τοῦ θεοῦ κατὰ τοῦ ἀνθρώπου ἀγανάκτησιν ἀκούω κατάραν· ἡ δὲ κατάρα εἰς μὲν τὴν γῆν βλαστάνει ἀκάνθας καὶ τριβόλους, εἰς δὲ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου ἐκχέει ἰδρώτας· ἀκούω τὴν φοβερὰν ἀπόφασιν τοῦ θανάτου « ὅτι γῆ εἶ, καὶ εἰς » γῆν ἀπελεύσῃ ». Ἐξάγω τοὺς λογισμοὺς μου ἐκ τοῦ παραδείσου εἰς τὴν γῆν· καὶ ἰδοὺ συναντῶ τὸν Κάϊν· αὐτὸς γεωργεῖ τὴν γῆν, πλὴν εἰς μάτην· διότι αὐτὴ δι' αὐτὸν οὐ καρποφορεῖ· αὐτὰς στεναίνει ἐκ βάθους, καὶ τρέμει ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν, τόσῃν δὲ βάσανον δοκιμάζει, ὥστε ἐπιθυμεῖ τὸν θάνατον καὶ ἐπικαλεῖται αὐτόν, καὶ ζητεῖ φονέα, ἵνα αὐτόν φονεύσῃ· « Καὶ ἔσται, λέ- » γει, πᾶς ὁ εὐρίσκων με, ἀποκτενεῖ με »· πλὴν οὐδὲ ταύτης τῆς παραμυθίας ἀπολαμβάνει· « Καὶ εἶπεν αὐτῷ Κύριος ὁ θεός, » οὐχ οὕτω »· ταῦτά εἰσιν ἡ ἔνδικος μισθαποδοσία τῆς ἀδελφοκτονίας. « Ἐρράγησαν » πᾶσαι αἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσου, καὶ οἱ κα- » τάρράκται τοῦ οὐρανοῦ ἠνεώχθησαν· καὶ » ἐγένετο ὁ ὕετός ἐπὶ τῆς γῆς τεσσαρά- » κόντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας. » Καὶ ἐγένετο ὁ κατακλυσμός, καὶ ἀπέθανε » πᾶσα σὰρξ κινουμένη ἐπὶ τῆς γῆς τῶν πε- » τεινῶν, καὶ τῶν κτηνῶν, καὶ τῶν θηρίων, » καὶ πᾶν ἔρπετόν κινούμενον ἐπὶ τῆς » γῆς, καὶ πᾶς ἄνθρωπος »· ταῦτά εἰσιν ἡ ἔνδικος ἀντιμισθία τῶν σαρκικῶν ἁμαρ-

Γεν. 6. 3. **πιῶν.** « Καὶ εἶπε Κύριος ὁ θεός, οὐ μὴ
 » καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώ-
 » ποις τούτοις εἰς τὸν αἰῶνα, διὰ τὸ εἶναι
 » αὐτοὺς σάρκας· καὶ Κύριος ἔβρεξεν ἐπὶ
 Γεν. 19. » Σόδομα καὶ Γόμορρά θεῖον καὶ πῦρ παρὰ
 24. 25^a » Κυρίου ἐξ οὐρανοῦ· καὶ κατέστρεψε τὰς
 » πόλεις ταύτας, καὶ πᾶσαν τὴν περίχω-
 » ρον καὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν
 » ταῖς πόλεσι, καὶ τὰ ἀνατέλλοντα ἐκ τῆς
 » γῆς ». Τί ἐστὶ τοῦτο; τοῦτό ἐστι ἡ ἔνδι-
 Γεν. 18. κος μισθαποδοσία κατὰ τούτων τῶν ἀν-
 20. θρώπων· « διότι αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν μεγά-
 » λαι σφόδρα ». Κατελάλησαν οἱ Ἰσραηλῖται
 πρὸς τὸν θεὸν καὶ κατὰ Μωϋσῆ· εὐθὺς δὲ
 Ἀριθ. 21. θανατηφόροι ὄφεις ἔδακνον αὐτούς· « καὶ
 6. » ἀπέθανε λαὸς πολὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ».
 Ὅταν δὲ ἐπόρνευσαν οἱ Ἰσραηλῖται εἰς
 Ἀριθ. 25. τὰς θυγατέρας Μωᾶδ, καὶ ἐτελέσθησαν τῷ
 1.3.9. Βεελφεγὼρ, τότε ἐφονεύθησαν « τέσσαρες
 » καὶ εἴκοσι χιλιάδες ». Παρέρχεται ὅλη ἡ
 ἡμέρα, ἐὰν διηγηθῶ τὴν ἔνδικον τοῦ
 θεοῦ μισθαποδοσίαν κατὰ πασῶν τῶν
 παραβάσεων καὶ τῶν παρακοῶν. Ἀλλὰ
 τοιαύτας ἄρα γε μισθαποδοσίας λαμβά-
 νουσι καὶ οἱ ἀμελήσαντες τῆς ἑαυτῶν
 σωτηρίας; Τοιαύτας, κατὰ τὴν τοῦ Παύλου
 ἀπόφασιν.

Ἀλλ' οἱ ἀμελεῖς, λέγεις, οὐδὲ παραβά-
 ται εἰσὶν, οὐδὲ παρήκοι τῶν θείων προσαγ-
 μάτων· διὰ τί οὖν καταδικάζονται ὡς ἐ-
 Αουκ. 12. κείνοι; Ὡς περὶ τούτου ἄκουσον· « Ἐξωσαν,
 36. » εἶπεν ὁ Κύριος, ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζω-
 » σμέναι, καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι ». Τὸ, « ἐ-
 » στωσαν », ἐστὶ προσακτικόν· πρόσταγ-

μα ὢν εἰσι ταῦτα τὰ λόγια· τί δὲ ἄλ-
 λο σημαίνουσιν, εἰμὴ τὴν προσοχὴν τοῦ
 νοός, καὶ τὴν διηνεκῇ ἐγρήγορσιν τῆς ψυ-
 χῆς; « Καὶ ὑμεῖς, εἶπεν, ὅμοιοι ἀνθρώποις, Αὐτ. 36.
 » προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε
 » ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων, ἵνα, ἐλθόντος
 » καὶ κρούσαντος, εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ ».
 Τί ποιοῦσιν ἐκεῖνοι οἱ δοῦλοι, ὅσοι περιμέ-
 νουσιν ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν τὸν Κύριον αὐ-
 τῶν, ἵνα, ὅταν ἔλθῃ καὶ κρούσῃ, ἀνοίξωσιν
 εὐθὺς τὴν θύραν; τί ποιοῦσιν; ἀμελοῦσιν,
 ἢ προσέχουσιν; κοιμῶνται, ἢ γρηγοροῦσι;
 φανερόν οὖν ἐστίν, ὅτι διὰ τούτων τῶν
 λόγων ἐκέλευσεν ὁ Κύριος ἡμᾶς, ἵνα ἀπορ-
 ρίψαντες πᾶσαν ἀμέλειαν, μετὰ πάσης
 ἐγρηγόρσεως εὐρεθῶμεν ἑτοιμοὶ εἰς ὁποίαν
 ὥραν ἔλθῃ, ἵνα παραλάβῃ τὴν ψυχὴν ἡμῶν
 καὶ κατατάξῃ αὐτὴν εἰς τὸν νυμφῶνα τῆς
 θείας αὐτοῦ δόξης· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐμα-
 κάρισε τοὺς γρηγοροῦντας δούλους· « Μα- Αὐτ. 37.
 » κάριοι, εἶπεν, οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν
 » ὁ Κύριος εὐρήσει γρηγοροῦντας ». Ζητεῖς
 καὶ ἄλλον περὶ τούτου λόγον τοῦ Κυρίου; ἄ-
 κουσιν· « Ἄ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω· Μάρκ. 13.
 » γρηγορεῖτε ». τί ἄλλο ἐστὶ τοῦτο, εἰμὴ 37.
 πρόσταγμα θεοῦ φανερόν καὶ ἐκπεφασμέ-
 νον; τίς δὲ ἀγνοεῖ, ὅτι τὸ, « Γρηγορεῖτε »
 καὶ τὸ, μὴ ἀμελεῖτε, ἐν καὶ τὸ αὐτὸ σημαί-
 νουσιν· οὐκ εἶπε δὲ τοῦτο ὁ Κύριος ἀπλῶς
 καὶ ἄνευ λόγου, ἀλλὰ προσέθετο καὶ τὸ, διὰ
 ποῖον λόγον ἀνάγκη ἐστὶν ἵνα γρηγορῶμεν·
 « Γρηγορεῖτε, εἶπεν, ὅτι οὐκ οἶδατε τὴν Ματθ. 25.
 » ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ 13.
 » ἀνθρώπου ἔρχεται ». Βλέπε δὲ καὶ τὴν

Λύτ. 26.

Λύτ. 30.

ἐνδικον μισθαποδοσίαν κατ' ἐκείνου τοῦ
ὀκνηροῦ δούλου, ὅστις διὰ τὴν ἀμέλειαν
αὐτοῦ ἔκρυψε τὸ δοθέν αὐτῷ τάλαντον·
πρῶτον μὲν ἤλεγξεν αὐτὸν ἀποτόμως ὁ
Κύριος ὡς διεστραμμένον καὶ πονηρόν·
« Πονηρὲ δοῦλε, εἶπε πρὸς αὐτόν, καὶ ὁ-
» κνηρὲ »· ἔπειτα ὡς παραβάτην καὶ πα-
ρήκοον ἐπαίδευσεν αὐτόν αὐστηρότατα,
εἰπών· « Καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε
» εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ
» κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων ».
Πῶς οὖν οὐκ ἔστι παραβάτης καὶ παρήκοος,
ὅστις ἀμελεῖ τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας; ἢ
πῶς ἐκφεύζεται τὴν τιμωρίαν, ὅστις οὐ-
δόλως φροντίζει περὶ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ
σωτηριώδους λόγου τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ;

Ἐὰν καταλάβωμεν, τίς ἐστὶν ὁ ἀμελῶν
τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας, βλέπομεν
καθαρῶς, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ παραβάτης
τῶν ἐντολῶν καὶ ὁ παρήκοος· καὶ ἐπομένως
πειθόμεθα, ὅτι εὐλόγως ὁ θεὸς ἀπόστολος
συνέταξεν αὐτόν μετὰ τῶν παραβατῶν
καὶ παρηκῶν. Πολλοὶ μὲν εὐρίσκονται
εἰς τὸν κόσμον, μηδέποτε εἰς τὸν οὐρανὸν
τὰ ὄμματα αἶροντες, ἀλλ' ὡς τὰ ἄλογα
ζῶα κάτω διαπαντός νενευκότες, περὶ τῶν
ἐπιγείων μόνον, τῆς τρυφῆς δηλονότι, καὶ
τῆς ἀναπαύσεως, καὶ τῆς σωματικῆς ἡδο-
νῆς φροντίζουσι, περὶ αὐτῆς ὅλως δι' ὅλου
σπουδάζοντες. Πλὴν, ἐπειδὴ ὁ θεάνθρωπος
Ἰησοῦς καθισόρησεν ἓνα τοιοῦτον ἄνθρωπον,
εἰς αὐτὸν πρέπον ἐστίν, ἵνα προσηλώσωμεν
τὴν προσοχὴν τοῦ νοός· « Ἀνθρώπου τινός

Λουκ. 12-
16. 17.

» πλουσίου, εἶπεν ὁ Κύριος, εὐφόρησεν ἡ
» χώρα, καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ, λέγων·
πλούσιος ἦν οὗτος ὁ ἄνθρωπος, ἐκαρποφό-
ρησε δὲ καὶ ἡ γῆ αὐτοῦ πολλοὺς καὶ καλοὺς
καρπούς· τί οὖν διελογίζετο οὗτος; διελο-
γίζετο ἄρά γε, ὅτι ὁ θεὸς ἔδωκεν εἰς αὐτόν
ἐκ περισσοῦ τὸν πλοῦτον, καταστήσας
αὐτόν οἰκονόμον, ἵνα διανέμῃ αὐτόν εἰς
τοὺς πένητας; διελογίζετο ἄρά γε, ὅτι χρέος
ἔχει, ἵνα προσφέρῃ τὴν εὐχαριστίαν πρὸς
τὸν θεόν, τὸν εὐεργετήσαντα αὐτόν; ἐσυλ-
λογίζετο ἄρά γε τὸ φθαρτὸν τῆς ζωῆς,
ἢ τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ἢ τὴν ὥραν
τοῦ θανάτου, ἢ τὸ φοβερόν τοῦ θεοῦ κριτή-
ριον, ἢ τὴν δόξαν, τὴν περιμένουσιν τοὺς
δικαίους καὶ ἐλεήμονας, ἢ τὴν κόλασιν,
τὴν ἡτοιμασμένην εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ
ἀσπλάγχνους; « Καὶ διελογίζετο, λέγει, ἐν
» ἑαυτῷ, λέγων, τί ποιήσω; » Τί οὖν ἔλεγε;
καὶ τί ἤθελε ποιῆσαι; ἄρά γε ἔλεγε, καὶ
ἤθελε χορτάσαι πεινῶντας, ἐνδύσαι γυ-
μνοὺς, ἐλεῆσαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας;
ἔλεγε ἄρά γε, καὶ ἤθελε μετακομίσαι καὶ
μέρος τοῦ πλούτου αὐτοῦ εἰς τὰς ἐπουρα-
νίους ἀποθήκας τῆς ἁγίας Ἰερουσαλὴμ, ὅπου
ἡ μακαρία πατὴρ ἡμῶν, καὶ ἡ κατοικία ἡ
αἰώνιος; οὐδὲν τούτων οὐδὲ διελογίζετο,
οὐδὲ ἤθελε ποιῆσαι. Ταῦτα συλλογίζονται
καὶ ποιοῦσιν, ὅσοι ἐγρηγόρως φροντίζουσι
περὶ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας· αὐτὸς δὲ μη-
δόλως μεριμνῶν περὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ,
μηδὲ ἐνατενίζων εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ
προσηλωμένον ἔχων καὶ νοῦν καὶ καρδίαν
εἰς τὴν γῆν, ἄλλα διελογίζετο, καὶ ἄλλα

ἐμελέτα, ἄλλα δὲ καὶ ἐποίησεν. Αὐτὸς διελογίζετο, καὶ διαλογιζόμενος, ἐστενοχωρεῖτο, βλέπων, ὅτι οὐκ ἔχει τόπον, ὅπου ἂν καταθῇ τοὺς νεοδρέπτους καρπούς αὐτοῦ. « Καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ, λέγων, » τί ποιήσω; ὅτι οὐκ ἔχω, ποῦ συνάξω » τοὺς καρπούς μου ». ἀπεφάσισε δὲ, ἵνα καθέλῃ τὰς ἀποθήκας αὐτοῦ, καὶ οἰκοδομήσῃ ἄλλας μείζονας. ἐκεῖ δὲ συνάξας τοὺς καρπούς αὐτοῦ, τρώγῃ, καὶ πίνῃ, καὶ χαίρῃ, καὶ ἀναπαύεται. « Καὶ εἶπε, τοῦτο » ποιήσω. καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας, καὶ » μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ » πάντα τὰ γεννήματά μου, καὶ τὰ ἀγαθὰ » μου. καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου. ψυχὴ, ἔχεις » πολλὰ ἀγαθὰ, κείμενα εἰς ἔτη πολλά. » ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου ». Καὶ αὐτὸς μὲν ταῦτα ἐμελέτα καὶ ἀπεφάσισε. προέφθασε δὲ αὐτὸν ἡ ἔνδικος καὶ φοβερά τοῦ θεοῦ μισθαποδοσία. « Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ » θεός. ἄφρον, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν » σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ. ἃ δὲ ἡτοίμασας, » τίνι ἔσται »; Ἄφρον, ἡγουν, μωρὲ καὶ ἀνόητε. τοῦτο ἔλεγχός ἐστιν, ὅσον αὐστηρὸς, τοσοῦτον πρεπώδης καὶ ἀληθινός. « Ταύτῃ » τῇ νυκτὶ » θάνατός ἐστι τοῦτο ἀπροσδόκητος καὶ αἰφνίδιος. « Τὴν ψυχὴν σου ἀπαι- » τοῦσιν ἀπὸ σοῦ ». χωρισμός ἐστι τοῦτο ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος, βίαιος καὶ σκληρός. « ἃ δὲ ἡτοίμασας τίνι ἔσαι »; Μετὰ δὲ τὸν θάνατον οὐδὲ κληρονόμος τούτου τοῦ ἀνθρώπου εὐρίσκεται. μεγάλη καταδίκη.

Μεγάλῃ ἀληθῶς ἡ τιμωρία. πλὴν, ἐπειδὴ ὁ θεός ἐστι δίκαιος, ἀναμειβολὸν ἐ-

στιν, ὅτι ἡ τοιαύτη παίδευσις ἀνάλογός ἐστι ταῖς παραβάσεσι καὶ παρακοαῖς τούτου τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλὰ ποίαν ἐντολὴν αὐτὸς παρέβη, ἀμελήσας τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας; τὴν πρώτην καὶ μεγάλην. διότι οὐ μόνον οὐδόλως ἠγάπησε τὸν θεόν, οὐδὲ προσέφερεν αὐτῷ τὴν εὐχαριστίαν ὑπὲρ τοῦ πλούτου, ὃν ἔλαβεν ἐξ αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδὲ καὶ ἐμνήσθη τοῦ παναγίου αὐτοῦ ὀνόματος. παρέβη δὲ καὶ τὴν δευτέραν ἐντολὴν, τὴν ὁμοίαν τῇ πρώτῃ. διότι οὐδὲ ἠγάπησε τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν, οὐδὲ ἠλέησεν, οὐδὲ καὶ ἐμνημόνευσεν αὐτοῦ. ἠγάπησε δὲ μόνον ἑαυτόν, καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ μόνον ἔλεγε τὸ, « Ἀναπαύου, φάγε, πίε, » εὐφραίνου ». Παραβάτης οὖν ἐγένετο αὐτὸς τῶν δύο ἐντολῶν τῆς ἀγάπης. Ἐπειδὴ δὲ « Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντο- » λαῖς ὁλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέ- » μανται », φανερόν ἐστιν, ὅτι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ἀμελήσας τῆς σωτηρίας αὐτοῦ, παρέβη ὅλον τὸν νόμον, καὶ παρήκουσε πάσας τὰς τῶν προφητῶν διδασκαλίας.

Χριστιανοὶ, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀφ' οὗ παρέστησε τοῦτον τὸν ἄνθρωπον, καὶ περιέγραψε τὴν κατ' αὐτοῦ δικαίαν καταδίκην, τότε ἐξεφώνησε τὸν λόγον φοβερόν καὶ φρικωδέστατον. « Οὕτως, αὐτ. 21. » εἶπεν, ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς » θεὸν πλουτῶν ». ὁ δὲ θησαυρίζων ἑαυ- » τῷ, καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν ἐστιν ὁ ἄν- » θρωπος, ὁ ἐκδοτὸς εἰς τὴν περὶ τῶν ἐπιγείων καὶ προσκαιρῶν πραγμάτων φροντίδα, καὶ παντελῶς ἀμέριμνος περὶ τῶν ἀθανάτων

Αὐτ. 18.
19.

Αὐτ. 20.

καὶ ἐπουρανίων· αὐτὸς προθυμότετος ὢν καὶ ἐπιμελέστατος περὶ τὰ σωματικά, θησαυρίζει θησαυρὸν ἐπίγειον, ἀναπαύοντα καὶ καθηδύνοντα τῆς σαρκὸς αὐτοῦ τὰς ἐπιθυμίας· ὀκνηρότατος δὲ καὶ ἀμελέστατος ὢν περὶ τὰ πνευματικά ἔργα, γυμνὸς διαμένει τοῦ θεοῦ τῶν ἀρετῶν πλούτου· οὐαὶ εἰς αὐτόν, διότι περὶ αὐτοῦ εἶπεν ὁ Κύριος τὸ, « Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ » εἰς θεὸν πλουτῶν », ἥγουν καταδικάζεται αὐτὸς οὕτω, καθὼς καὶ ὁ πλούσιος, ὁ παντελῶς ἀμελήσας τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας. Ἐκ τούτου βλέπομεν, πόσον μὲν ἐπιβλαδὴς ἐστὶν ἡ περὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἀμέλεια, πόσον δὲ ὠφέλιμος ἡ περὶ αὐτῆς μέριμνα καὶ ἐπιμέλεια.

Ἡ περὶ τῆς ψυχῆς ἐπιμέλεια καὶ ἐγρήγορσις εἰς πάντα καιρὸν ἐστὶν ἀναγκαία, ἐπειδὴ εἰς πάντα καιρὸν οἱ ἐχθροὶ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἐπιβουλεύουσιν ἡμᾶς· ἀδιαλείπτως ὁ κόσμος συνίστησι καθ' ἡμῶν τῆς ματαιότητος αὐτοῦ τὰς παγίδας· ἀδιακόπως ἡ σὰρξ πειράζει διὰ τῶν φλογερῶν αὐτῆς ἐπιθυμιῶν· ἀκαταπαύτως ὁ σατανᾶς τοξεύει ἐναντίον ἡμῶν τὰ πεφυρωμένα αὐτοῦ βέλη· « Ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, εἶπεν ὁ Κύριος περὶ » τούτων τῶν ἐχθρῶν, ὅτι, εἰ ἥδει ὁ οἰκοδεσπότης, ποία φυλακὴ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἔγρηγόρησεν ἂν, καὶ οὐκ ἂν εἶασε διορυγῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ». Τίς δὲ γινώσκει, πότε ἔρχεται ὁ κλέπτης; ὁ ἐξυπνος, ἢ ὁ κοιμώμενος; ὁ ἐγρήγορος, ἢ ὁ ῥάθυμος; Ἐὰν γρηγορήσῃ, βλέπεις, πόσον μάταιά εἰσι πάντα τὰ τοῦ κόσμου πράγματα, κατα-

δαμάξεις τῆς σαρκὸς τὰς ὁρμὰς, συντρίβεις τοῦ διαβόλου τὰ βέλη, καὶ ἐμποδίζεις τοὺς ἐχθροὺς, καὶ οὐ παραχωρεῖς αὐτοῖς διορύξαι καὶ ἐξαφανίσαι τῆς ψυχῆς σου τὴν ἀρετὴν· ἐὰν δὲ ἀμελήσῃ καὶ κοιμᾶσαι, καὶ ἡ κοσμικὴ ματαιότης πλανᾷ τὸν νοῦν σου, καὶ ἡ σαρκικὴ ἐπιθυμία μολύνει τὴν ψυχὴν σου, καὶ ὁ σατανᾶς τραυματίζει τὴν καρδίαν σου· καὶ περὶ τούτου δὲ εἶπεν ὁ Κύριος· « Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐ- Ματθ. 13.
24. 25. » ρανῶν· ἀνθρώπων σπεύροντι καλὸν σπέρμα » ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· ἐν δὲ τῷ καθεύδειν » τοὺς ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, » καὶ ἔσπειρε ζιζάνια ἀνά μέσον τοῦ σίτου, » καὶ ἀπῆλθεν ». Ὁ σρατιώτης ὁ ἀγρυπνος φυλάττει τὴν πόλιν, ὁ κοιμώμενος ἐγκαταλείπει αὐτὴν εἰς τὰς ἐφόδους τῶν ἐχθρῶν· ὁ χριστιανὸς ὁ ἐγρήγορος φυλάττει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὁ δὲ ἀμελής καὶ ἀμέριμνος προδίδωσιν αὐτὴν εἰς τὰς ἐπιβουλάς τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ· βεβαιοῖ τοῦτο τοῦ παντοκράτορος θεοῦ τὸ παράγγελμα· « Πρόσεχε Δευτ. 4. 9. » σεαυτῷ, καὶ φύλαξον τὴν ψυχὴν σου » σφόδρα ».

Εἰς πάντα καιρὸν ὠφελεῖ τὴν ψυχὴν ἡ ἐγρήγορσις, εἰς πάντα καιρὸν βλάπτει αὐτὴν ἡ ἀμέλεια· βλάπτει δὲ αὐτὴν ἐξόχως εἰς τὰς ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς ἐργασίας διωρισμένας ἡμέρας· τοιαῦται δὲ εἰσιν αἱ παροῦσαι τεσσαράκοντα τῆς νηστείας ἡμέραι· αὐτὰς ὥρισεν ἡμεῖς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ἵνα μὴ μόνον κατὰ μίμησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ νηστεύσωμεν, ἀλλὰ καὶ τὰς λοιπὰς θείας αὐτοῦ ἀρετὰς κατὰ τὸ δυνατόν μιμη-

Πέτρ. 2.
21.

θῶμεν· διότι διὰ τοῦτο καὶ ἐνήστευσεν ὁ Κύριος, καὶ ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, παράδειγμα δούς ἡμῖν, ἵνα ἐπακολουθήσωμεν » Τοῖς » ἔχουσιν αὐτοῦ » Ἡμέραι οὖν εἰσιν αἱ παροῦσαι πνευματικῆς ἐμπορίας, ἐν αἷς πᾶς εὐσεβείας ἀγοράζει οὐχὶ δι' ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ, ἀλλὰ δι' ἀγῶνος καὶ κόπου, οὐχὶ σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, οὐδὲ μαργαρίτας, ἢ λίθους τιμίους, ἢ ἄλλα πολύτιμα κειμήλια, πράγματα δηλονότι φθαρτὰ καὶ πρόσκαιρα, καὶ εἰς τὴν γῆν μετὰ θάνατον ἐγκαταλειπόμενα· ἀλλὰ νηστείαν ἀγοράζει, προσευχὴν, ἀγρυπνίαν, ἐλεημοσύνην, κατάνυξιν, δάκρυα, συγχώρησιν ἐχθρῶν, ἐξομολόγησιν ἁμαρτιῶν, μετάληψιν μυστηρίων, καὶ πᾶν ἄλλο θεάρεστον ἔργον, πράγματα ἄφθαρτα καὶ αἰώνια· πράγματα ἀκολουθοῦντα ἡμᾶς ἕως τοῦ οὐρανοῦ, καὶ φανερούμενα ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ μέλλοντος κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.

Τρισάθλιος οὖν ἐγὼ, ὅτι καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας, τὰς ὑπὸ θεοῦ διορισθείσας διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μου, νυστάζω καὶ ἀμελῶ, καὶ οὐδεμίαν ἀρετὴν ἐργάζομαι· ἄρά γε ζῶ τὸ ἐρχόμενον ἔτος; προφθάνω ἄρά γε πάλιν αὐτὰς τὰς σωτηρίους ἡμέρας, ἵνα νηστεύσω, καὶ κλαύσω, καὶ ἐπιστρέψω πρὸς τὸν θεόν, καὶ λάβω τῶν ἁμαρτιῶν μου τὴν συγχώρησιν; Μὴ πλανώμεθα· ἡ ἀπόφασις τοῦ θεοῦ ἐστὶν ἀμετάβλητος· ὁ

θεὸς ἀπεφάσισεν, ἵνα ἡ ὥρα τοῦ θανάτου μένη κεκρυμμένη ἀφ' ἡμῶν· οὐκ οἶδαμεν οὐδὲ τὴν ὥραν, οὐδὲ τὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ ὁ θάνατος ἔρχεται πρὸς ἡμᾶς. Ποῖον οὖν φυλακτήριον ἔχομεν ἀπὸ τοῦ τοσούτου κινδύνου, ὅσος ἐστὶν ἡ ἄγνοια τῆς ὥρας τοῦ θανάτου; καὶ ποῖον ἄλλο, εἰμὴ τὸ δεσποτικὸν πρόσταγμα; « Ἄ δὲ ὑμῖν λέγω, Μάρκ. 13. 37. » πᾶσι λέγω· γρηγορεῖτε ». Μὴ οὖν ἀμελῶμεν, μὴ νυστάζωμεν, μὴ ἀναβάλλωμεν τὸν καιρὸν τῆς ἡμετέρας διορθώσεως· αἱ παροῦσαι ἡμέραι εἰσὶν ἡμέραι μετανοίας, ἐπιστροφῆς, κατορθώσεως θεαρέστων ἔργων· οὐαὶ οὖν εἰς τοὺς ἀμελοῦντας καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἀγίας ἡμέρας. Ἀδελφοί, πάντα, ὅσα διδάσκει ἡ πίστις, ἐβεβαιώθησαν, πάντες οἱ παραβάται καὶ οἱ παρήκοι ἔλαβον τὴν δικαίαν καὶ πρέπουσαν αὐτοῖς παιδευσιν· πῶς οὖν ἡμεῖς, παραβαίνοντες καὶ παρακούοντες τοῦ θεοῦ τὸ πρόσταγμα, καὶ μὴ γρηγοροῦντες, μηδὲ κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας τῆς μετανοίας, δυνάμεθα φυγεῖν τὴν δικαίαν τοῦ θεοῦ τιμωρίαν; « Εἰ γὰρ ὁ δι' ἡμᾶς ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, » καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν » ἔνδικον μισθαποδοσίαν, πῶς ἡμεῖς ἐκφεύξομεθα, τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας; Φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ἕρ. 10. 31. » ζῶντος· καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ κατα- ἕρ. 12. 29. » ναλίσκον ».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΤΡΙΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ
ΝΗΣΤΕΙΩΝ.

Τῆς ἀρχιερωσύνης τὸ ἔργον, καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ὠφέλειν διδάσκει διὰ τῶν σήμερον ἀναγνωσθέντων λόγων ὁ θεόπνευστος τοῦ Κυρίου ἀπόστολος· καὶ τὸ μὲν ἔργον, λέγει, τοῦ ἀρχιερέως ἐστὶν ἢ πρὸς τὸν θεὸν μεσιτεία, καὶ ἢ προσφορὰ τῶν θυσιῶν καὶ τῶν δώρων· ἢ δὲ ὠφέλειά ἐστὶν ἡ αἰώνιος τῶν ψυχῶν σωτηρία. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τῶν προφητικῶν λόγων ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἐστιν ἀρχιερεὺς αἰώνιος, ἀναβεβηκὼς εἰς τοὺς οὐρανούς, ἵνα μηδεὶς στοχαζόμενος τὸ πανυπέρτατον ὕψος τῆς θείας αὐτοῦ δόξης, διστάζη μὲν περὶ τοῦ, ἐὰν αὐτὸς καταδέχεται τῆς μεσιτείας τὸ ἐπάγγελμα, συστέλλεται δὲ καὶ φοβῆται, ἵνα προβάλῃ αὐτὸν μεσίτην πρὸς τὸν θεὸν διὰ τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ· διὰ τοῦτο πληροφορεῖ πάντας, ὅτι, ἐπειδὴ αὐτὸς ὡς ἄνθρωπος ἐδοκίμασεν ἀναμαρτήτως πάσας τὰς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀσθενείας, ἐστὶ καταδεκτικώτατος καὶ συμπαθέστατος· καὶ ἐπειδὴ ὑπὸ θεοῦ ἐκλέχθη ἀρχιερεὺς, καθὼς καὶ ὁ Ἀαρὼν, ἵνα μεσιτεύῃ ὑπὲρ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας, διὰ τοῦτο προστάσσει ὁ Παῦλος,

ἵνα μετὰ παρρησίας προσερχώμεθα πρὸς αὐτόν, ζητοῦντες ἔλαιον καὶ χάριν παρ' αὐτοῦ καὶ βοήθειαν. Ἐλπιδιφόρος δὲ ἐστὶ τῆς διδασκαλίας ταύτης ὁ λόγος, θάρρος μέγα ἐκχέων εἰς τῶν ἀμαρτωλῶν τὰς καρδίας· ἀλλ' ὅσον θαρσοποιὸς ὁ λόγος, τόσον ὑψηλὰ καὶ δύσληπτά εἰσι τὰ ἐν αὐτῷ νοήματα· καὶ αὐτὴ δὲ ἡ τούτων ἐρμηνεία δυσνόητός ἐστι, καὶ προσοχῆς ἔχει χρεῖαν· ὅθεν ὅστις προσεκτικῶς ταύτην ἀκούσῃ, ἐκεῖνος αὐτὴν κατανοεῖ, καὶ ἐκείνου ἡ καρδία πληροῦται τῆς θείας καὶ σωτηριώδους ἐλπίδος.

Ἀδελφοί, ἔχοντες ἀρχιερέα μέ-
γαν, διεληλυθότα τοὺς οὐρανούς,
Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κρατῶ-
μεν τῆς ὁμολογίας.

Εβρ. 4.
14.

Κατὰ τίνα λόγον ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἐστὶν ἀρχιερεὺς; κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀνθρωπότητος· διότι οὐχὶ ὡς θεός, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος προσχειρίσθη ὑπὸ θεοῦ ἀρχιερεὺς· ὡς ἀληθινός δὲ ἀρχιερεὺς ἐπλήρωσε τῆς ἀρχιερωσύνης τὸ ἔργον, μεσίτης θεοῦ καὶ

ἀνθρώπων γενόμενος· « Εἰς γὰρ θεός, εἰς
 1. Τιμ. 2. » καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος
 5.
 » Χριστὸς Ἰησοῦς »· καὶ προσαγαγὼν
 ἑαυτὸν θυσίαν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν· « Τοῦτο
 ἔβρ. 7. 27.
 » γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ, ἑαυτὸν ἀνενέγκας »·
 ἐφιλίωσε τοὺς ἀνθρώπους μετὰ τοῦ θεοῦ,
 ἔβρ. 10. 14.
 καὶ ἡγίασεν αὐτούς· « Μιᾶ προσφορᾷ τε-
 » τελείωκεν εἰς τὸ διηνεκές τοὺς ἁγιαζομέ-
 » νους ». Μέγας δὲ ἀρχιερεὺς ἐστὶ, καθότι
 οὐκ ἔστι μόνον ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ υἱὸς
 θεοῦ, καὶ θεὸς ἀληθινός· διελήλυθε δὲ τοὺς
 οὐρανοὺς μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἀνά-
 στασιν, εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναληφθεὶς, καὶ ἐκ
 δεξιῶν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καθήσας· τοῦτο
 δὲ προφανέρωτε μὲν αὐτὸς ὁ θεὸς καὶ
 πατὴρ, εἰπὼν διὰ στόματος τῶν προφητῶν·
 ψαλ. 109. « Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ
 1.
 δεξιῶν μου »· ἐκήρυξαν δὲ οἱ ἄγγελοι,
 Πράξ. 1. 11.
 λέγοντες· « Οὗτος ὁ Ἰησοῦς, ὁ ἀναληφθεὶς
 » ἀπ' ὑμῶν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, οὕτως ἐλεύσε-
 » ται, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευό-
 » μενον εἰς τὸν οὐρανόν »· οἱ δὲ ἀπόστολοι
 εἶδον ὀφθαλμοφανῶς, ὅτε « Ἐπήρθη, καὶ
 » νεφέλῃ ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλ-
 » μῶν αὐτῶν ». Ἐπειδὴ δὲ προλαβὼν ἐλά-
 λησεν ὁ ἀπόστολος περὶ τῆς καταπαύσεως
 τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελ-
 λίας, ἥτις ἦν τύπος τῆς εἰς τοὺς οὐρανοὺς
 καταπαύσεως τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων·
 εἶπε δὲ, ὅτι ὁ λόγος οὗτος, ἡγουν ἢ περὶ
 τῆς καταπαύσεως θεία ὑπόσχεσις, οὐκ
 ὠφέλησε τοὺς Ἰσραηλίτας, ἐπειδὴ οὐκ ἐπί-
 ἔβρ. 4. 2.
 στευσαν εἰς αὐτόν· « Ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν
 » ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους, μὴ συγκε-

» κραμένος τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν »·
 διὰ τοῦτο διδάξας, ὅτι ὁ Χριστὸς ἤδη
 ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἐπουράνιον κατάπαυσιν,
 παραγγέλλει, ἵνα « Κρατῶμεν τῆς ὁμολο-
 » γίας », τουτέστιν, ἵνα φυλάττωμεν ἀκλό-
 νητον καὶ σταθερὰν τὴν περὶ τούτου πίσιν,
 πιστεύοντες καὶ ὁμολογοῦντες κατάπαυσιν
 ζωῆς αἰωνίου, καὶ βασιλείας ἀθανάτου,
 καὶ ὅσα ἢ εἰς Χριστὸν πίστις διδάσκει·
 διότι, ἐὰν μὴ κρατῶμεν ταύτης τῆς ὁμολο-
 γίας, οὐκ εἰσερχόμεθα εἰς τὴν ἀληθινὴν
 κατάπαυσιν τῆς μακαριότητος, καθὼς οἱ
 μὴ πιστεύσαντες Ἰσραηλίται οὐκ εἰσῆλθον
 εἰς τὴν τυπικὴν κατάπαυσιν τῆς γῆς τῆς
 ἐπαγγελίας, ἀλλὰ « τὰ τούτων κῶλα
 » ἔπесεν ἐν τῇ ἐρήμῳ ». Διὰ δὲ τῶν ἐξῆς
 λόγων παρίστησι τὴν συμπάθειαν καὶ τὰ
 ἔλεος τοῦ ἀρχιερέως Χριστοῦ, λέγων·

Οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ
 δυνάμενον συμπαθεῖν ταῖς ἀσθε-
 νείαις ἡμῶν, πεπειρασμένον δὲ κα-
 τὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα, χωρὶς
 ἁμαρτίας.

Δύω εἰσὶ τὰ εἶδη τῶν παθῶν τῆς ἀν-
 θρωπίνης φύσεως, πάθη διαβλητὰ, ἡγουν
 κατηγορητὰ, ὡς ὁ θυμὸς, ἡ ὑπερηφάνεια,
 ὁ φθόνος, ἡ ἀσέλγεια, τὸ μῖσος, καὶ τὰ
 τούτοις ὅμοια· ταῦτα δὲ καὶ αὐτὰ καθ'
 ἑαυτὰ εἰσιν ἁμαρτήματα, καὶ πολλῶν
 ἁμαρτημάτων γίνονται πρόξενα· καὶ πάθη
 ἀδιάβλητα, τουτέστιν ἀκατηγόρητα, ὡς ἡ
 πείνα, ἡ δίψα, ὁ ὕπνος, ἡ μετὰ τὸν κόπον

ἔβρ. 3.
17.ἔβρ. 4.
15.

ἀτονία, ἢ ἐκ τῶν θλίψεων ὀδύνη, καὶ τὰ
τούτοις ὅμοια· ταῦτα δὲ οὐδὲ αὐτὰ καθ'
ἑαυτὰ εἰσιν ἁμαρτίαι, οὐδὲ ἁμαρτίας τινὸς
πρόξενον· μόνη δὲ ἡ τούτων κατάχρησις
ἐστὶν ἁμαρτία, καὶ ἁμαρτιῶν πρόξενος.
Καὶ τὰ μὲν ἀδιάβλητα πάθη εἰσὶ τῆς
φύσεως ἰδιώματα, ἀπ' αὐτῆς ἀχώριστα·
τὰ δὲ διαβλητά εἰσὶ τῆς κακῆς προαιρέ-
σεως σφάλματα, καὶ τῆς φύσεως ἀλλότρια.
Τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ ἀνθρώπινος φύσις
διὰ τὴν μετὰ τῆς θεότητος καθ' ὑπόστασιν
ἔνωσιν τῶν μὲν διαβλητῶν παθῶν ἦν
παντελῶς ξένη καὶ ἀμέτοχος, τῶν δὲ ἀδια-
βλήτων μετεῖχεν, ὡς τελείου ἀνθρώπου
φύσις· διὸ καὶ « ἐπείνασε » μετὰ τὴν τεσ-
σαρακονθήμερον νηστείαν, καὶ ἐκοπίασε,
καὶ ἐδίψησε μετὰ τὴν ὁδοιπορίαν, καὶ
« Ἐκάθευδεν ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ περίλυπος
» ἐγένετο ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἕως θανάτου »,
ὅταν ἐπλησίασεν ὁ καιρὸς τῶν παθῶν
αὐτοῦ, καὶ τόσον ἡσθάνθη τὰς ἐκ τῶν πα-
θημάτων αὐτοῦ ὀδύνας, ὥστε « Ἐγένετο ὁ
» ἰδρῶς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος, κατα-
» βαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν ». Τούτων τῶν
ἀδιαβλήτων παθῶν, λέγει ὁ Παῦλος, ὅτι ἦν
« Πεπειρασμένος », ἡγουν δεδοκιμασμένος
καὶ γεγευμένος κατὰ πάντα ὁ Ἰησοῦς Χρι-
στός· τὸ δὲ, « Καθ' ὁμοιότητα », σημαίνει τὸ
ἐπίσης τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις, καὶ τὸ ἐν-
τελῶς, καθὼς καὶ τὸ, « Ὡς ἐν μορφῇ θεοῦ
» ὑπάρχων », σημαίνει τὸ, τέλειος θεὸς
ὑπάρχων, καὶ ἴσος τῷ πατρί· ὁμοίως καὶ
τὸ, « Μορφὴν δούλου λαβὼν », σημαίνει
τὸ, τέλειος ἄνθρωπος γενόμενος, καὶ ἴσος

(ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣΤ. ΤΟΜ. Β')

πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις. Ἐχει οὖν ἡ ἀνθρώπι-
νος φύσις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ταῦτα τὰ
ἀδιάβλητα πάθη ὡς ἰδιώματα ἀχώριστα
τῆς φύσεως, πλὴν χωρὶς τινος ἁμαρτίας,
καὶ οὐχ ὡς ἡμεῖς, οἵτινες θλιβόμενοι ὑπ'
αὐτῶν, γογγύζομεν πολλάκις καὶ ἀδημο-
νοῦμεν, καὶ ἐπομένως ἁμαρτάνομεν· διότι ὁ
Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ἡσθάνετο εἰς τὸν καιρὸν
τοῦ σωτηρίου αὐτοῦ πάθους τὴν δριμύτητα
τῆς ὀδύνης τῶν παθημάτων, μετὰ τοσαύτης
ὁμῶς ἀνοχῆς ὑπέμεινεν, ὥστε τὸ ὑπερβάλλον
τῆς ὑπομονῆς αὐτοῦ προβλέπων ὁ προφήτης
Ἡσαΐας, ἔλεγεν· « Καὶ αὐτὸς διὰ τὸ κεκα- Ἡσ. 53. 7.
» κῶσθαι οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ· ὡς
» πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς
» ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος ἄφωνος,
» οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα ». Βλέπε δὲ,
πόσον θαρσοποιεῖ ὁ Παῦλος τοὺς εἰς τὸν
Χριστὸν προσερχομένους· ἔχομεν, λέγει,
ἀρχιερεῖς, ὅστις δύναται συμπαθεῖς γενέσθαι
εἰς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν, ὡς κατὰ πάντα
ἐπίσης ἡμῖν δοκιμάσας αὐτάς, χωρὶς τινος
ὁμῶς ἁμαρτίας· ἐκ τούτου δὲ ἐπιφέρει τὸ
ἐξῆς συμπέρασμα.

Προσερχώμεθα οὖν μετὰ παρρη- ἱερ. 4.
σίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα 16.
λάβωμεν ἔλεον, καὶ χάριν εὐρωμεν
εἰς εὐκαιρον βοήθειαν.

Περὶ θρόνου κρίσεως ἐλάλησεν ὁ Δαβὶδ, Ψαλ. 9. 4.
εἰπὼν. « Ἐκάθισας ἐπὶ θρόνου ὁ κρίνων δι-
» καιοσύνην »· μετ' αὐτὸν δὲ θρόνους κρίσε-
ως εἶδεν ὁ Δανιὴλ, καὶ τὸν παλαιὸν ἡμερῶν Δαν. 7. 9.

Ματθ. 25.
31.

« Ἐν αὐτοῖς καθήμενον· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐβεβαίωσε τὰ περὶ τοῦ θρόνου τῆς κρίσεως, λέγων· « Ὅταν ἔλθῃ » ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, » καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, » τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ ». Ὁ δὲ Παῦλος ἄλλον κηρύττει θρόνον, τὸν θρόνον τῆς χάριτος, ἀποστέλλων ἡμᾶς εἰς αὐτόν, ἵνα λάβωμεν, λέγει, ἔλεος, καὶ εὐρωμεν τοῦ θεοῦ τὴν χάριν, βοηθοῦσαν ἡμῖν ἐν τῷ ἀρμοδίῳ καὶ πρέποντι καιρῷ, ἡγουν ἐν τῷ καιρῷ τῆς παρούσης ζωῆς. Δύω οὖν εἰσιν οἱ θρόνοι, ὁ θρόνος τῆς κρίσεως, καὶ ὁ θρόνος τῆς χάριτος· ὁ μὲν μέλλων ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως· ὁ δὲ ἐνεστὼς, ἐν ταῖς ἡμέραις δηλονότι τῆς ζωῆς ἡμῶν· ἐὰν οὖν, ἐν ὧσιν ζῆς, προσέλθῃς διὰ τῆς μετανοίας εἰς τὸν θρόνον τῆς χάριτος, λαμβάνεις ἔλεος, τουτέστι τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν σου, καὶ εὐρίσκεις τὴν βοηθοῦσάν σοι χάριν ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ πρὸς κατόρθωσιν τῶν καλῶν ἔργων· ἐὰν δὲ μὴ προσέλθῃς εἰς τὸν θρόνον τῆς χάριτος, καταντᾷς εἰς τὸν θρόνον τῆς κρίσεως, ὅπου ὁ θεός· « Τότε » ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὴν πράξιν αὐτοῦ »· διὰ τοῦτο δὲ ὁ τρισμακάριος ἀποστολος συντάσσει καὶ ἑαυτὸν μετὰ τῶν προσερχομένων πρὸς τὸν θρόνον τῆς χάριτος, λέγει, οὐχὶ παραινετικῶς, ἀλλὰ προστακτικῶς, « Προσερχώμεθα », ἀντὶ τοῦ, προσέλθωμεν νῦν, ἐν ὧσιν ζῶμεν, εἰς τὸν θρόνον τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν τὸ ἔλεος καὶ τὴν βοήθειαν· μετὰ παρήρσιος δὲ εἶπεν, ἐπειδὴ πιστεύομεν ὅτι ὁ θεὸς ἀν-

Ματθ. 16.
27.

θρώπος Ἰησοῦς « Ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ῥωμ. 8. 34. » ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν », ἡγουν πρεσβεύει ὡς ἀρχιερεὺς ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἵνα ἔτι περισσότερον θαρσοποιήσῃ πάντας, δηλοποιεῖ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀρχιερέως γνωρίσματα.

Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ θυσίας, ὑπὲρ ἁμαρτιῶν. ῥωμ. 5. 1.

Περιγράφει τοὺς χαρακτῆρας τοῦ κατὰ νόμον ἀρχιερέως· πᾶς ἀρχιερεὺς, λέγει, ἐξ ἀνθρώπων λαμβάνεται, ἡγουν οὐκ ἔστιν ἄγγελος, ἀλλ' εἷς τῶν ἀνθρώπων, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι· οὗτος δὲ ἔστι πρῶτος χαρακτήρ· καθίσταται δὲ, τουτέστι διορίζεται ἀρχιερεὺς, ἵνα προσφέρῃ πρὸς τὸν θεόν δῶρα καὶ θυσίας ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν· τοῦτο δὲ ἔστι δεύτερος χαρακτήρ, ἡ μεσιτεία δηλαδή ὑπὲρ τῆς συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτημάτων.

Μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περικεῖται ἀσθένειαν· καὶ διὰ ταύτην ὀφείλει, καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτω καὶ περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν. ῥωμ. 5. 2.

Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἡ συγκατάβασις καὶ ἡ συμπάθεια πρέπει εἰς τὸν ἀρχιερέα, καθότι καὶ αὐτὸς φορεῖ ἀσθένειαν, ἡγουν τὴν τῆς φύσεως ἀδυναμίαν, ἐξ ἧς προέρχεται ἡ ἁμαρτία· ὅθεν κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ νόμου χρέος ἔχει, ἵνα, καθὼς προσφέρει θυ-

Λευιτ. 4. 3. σίας ὑπὲρ τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ λαοῦ, οὕτω καὶ περὶ τῆς συγχωρήσεως τῶν ἰδίων αὐτοῦ πλημμελημάτων· εὐσπλαγχνικός ἐστὶν ὁ ἀρχιερεὺς « Τοῖς ἀγνοοῦσι » καὶ πλανωμένοις », τουτέστι καὶ εἰς τοὺς ἐν ἀγνοίᾳ ἁμαρτάνοντας, καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς γνωρίζοντας μὲν τὴν ἁμαρτίαν, πλανωμένους δὲ ὑπὸ τῆς ζάλης τῶν παθῶν, καὶ τῆς βίας τῶν πειρασμῶν· τρίτος δὲ οὗτος χαρακτήρ τοῦ ἀρχιερέως, ἡ συμπάθεια δηλαδή καὶ ἡ εὐσπλαγχνία.

Εβρ. 5. 4. Καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλὰ ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθάπερ καὶ ὁ Ἀαρών.

Ὁ ἀρχιερεὺς λαμβάνει τῆς ἀρχιερωσύνης τὴν ἀξίαν οὐκ ἰδίᾳ δυνάμει καὶ ἐξουσίᾳ, ἀλλὰ θεία εὐδοκία καὶ προσκλήσει· ὁ θεὸς δηλονότι προσκαλεῖ αὐτόν, καθὼς ἐκάλεσε καὶ τὸν Ἀαρών, εἰπὼν πρὸς τὸν Μωϋσῆν·

Εξ. 28. 1. « Καὶ σὺ προσαγάγου πρὸς σεαυτὸν τὸν τε » Ἀαρών τὸν ἀδελφόν σου, καὶ τοὺς υἱοὺς » αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἱερα- » τεύειν μοι Ἀαρών, καὶ Ναδάβ, καὶ Ἀ- » θιούδ, καὶ Ἐλεάζαρ, καὶ Ἰθάμαρ υἱοὺς » Ἀαρών »· τοῦτο δὲ ἐστὶ τέταρτος τῆς ἀρχιερωσύνης χαρακτήρ, ἡ ὑπὸ θεοῦ πρόσ-

κλησις. Ἀλλὰ διὰ τί ἀναφέρει ὁ ἀπόστολος ταῦτα; διότι αὐτὰ ἦσαν τύποι καὶ σύμ-βολα τῆς ἀρχιερωσύνης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐπειδὴ δὲ εἶπεν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἀρχιερεὺς, περιέγραψε τὰ τοῦ νομικοῦ ἀρχιερέως χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα, ἵνα δείξας τὴν ὁμοιότητα τῶν δύο ἀρχιερέων, παραστήσῃ, πόσον ὑπερέχει ὁ Χριστός, ὁ ἀληθινὸς ἀρχιερεὺς, τὸν ἐν νόμῳ τυπικὸν ἀρχιερέα· ἐξ ἀνθρώπων ὁ τυπικὸς ἀρχιερεὺς, τέλειος ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς, ὁ ἀληθινὸς ἀρχιερεὺς· δῶρα καὶ θυσίας προσέφερον ὁ τυπικὸς ἀρχιερεὺς ὑπὲρ τῶν ἁμαρτανόντων· δῶρον καὶ θυσίαν προσέφερον ἑαυτὸν ὁ ἀληθινὸς ἀρχιερεὺς ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν παντὸς τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων· διότι αὐτὸς ἐστὶν « Ὁ ἁμὸς τοῦ θεοῦ, ὁ αἵρων » τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου ». Σημειώσαι τὴν ὑπεροχὴν· ὁ τυπικὸς ἀρχιερεὺς προσέφερε θυσίαν ὑπὲρ μόνων τῶν διδόντων τὰ δῶρα καὶ τὰ θύματα· ὁ ἀληθινὸς ἀρχιερεὺς προσέφερον ἑαυτὸν ὑπὲρ πάντων δωρεάν· διότι « Οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, » ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν » αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς ». Βλέπε δὲ καὶ ἄλλην ὑπεροχὴν· ὁ τυπικὸς ἀρχιερεὺς προσέφερε θυσίαν καὶ ὑπὲρ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἁμαρτιῶν· ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀρχιερεὺς ὢν « Ὁσὶος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρι- » σμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλό- » τερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος, οὐκ εἶχε » καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, » πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυ- » σίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ·

Ιωάν. 1. 29.

Τιτ. 3. 5.

Εβρ. 7. 26.

» τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ, ἑαυτὸν ἀνε-
» νέγκας ». Διὰ δὲ τῶν ἐξῆς λόγων δηλοποιεῖ
ὁ ἀπόστολος καὶ ἄλλην ὑπεροχὴν ὑπερτέραν.

Ἑβρ. 5. 5. Οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν
ἐδόξασε γεννηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλ'
ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν· υἱὸς μου εἶ
σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε· κα-
6. θῶς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει· σύ εἶ ἱε-
ρεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τά-
ξιν Μελχισεδέκ.

Καθὼς ὁ Ἀαρὼν, οὕτω καὶ ὁ Ἰησοῦς
Χριστὸς οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ θεοῦ
καὶ πατρὸς αὐτοῦ ἔλαβεν ὡς ἄνθρωπος τῆς
ἀρχιερωσύνης τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν.
ἰωάν. 8. 54. διὰ τοῦτο δὲ εἶπεν· « Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω
» ἑμαυτὸν, ἡ δόξα μου οὐδὲν ἐστίν· ἐστίν
» ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς
» λέγετε, ὅτι θεὸς ὑμῶν ἐστι ». Βλέπε δὲ,
μετὰ πόσης σοφίας ὁ θεοδιδάκτος Παῦλος
συμπλέκων τὰ προφητικὰ λόγια, ἀποδει-
κνύει τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν υἱὸν θεοῦ καὶ
ἀρχιερέα, ἔχοντα παράδοξον καὶ ὑπερέχου-
σαν ἀρχιερωσύνην· ὁ Ἀαρὼν ἄνθρωπος
μόνον, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς θεὸς καὶ ἄνθρω-
πός· τὸν Ἀαρὼν προσκαλεῖ ὁ θεὸς διὰ τοῦ
Ἑβρ. 28. 1. Μωϋσέως, πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν λαλεῖ
ἀμέσως, μαρτυρῶν αὐτὸν υἱὸν αὐτοῦ.
ψαλ. 2. 7. « υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε »·
ψαλ. 109. 4. καὶ ἀνακηρύττων αὐτὸν ἱερέα· « Σύ εἶ ἱε-
» ρεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελ-
» χισεδέκ ». τὸ δὲ ὄνομα, ἱερεὺς, ἐν τῇ
παλαιᾷ διαθήκῃ δηλοῖ καὶ αὐτὸν τὸν Ἀα-
ρῶν, καὶ πάντα ἄλλον ἀρχιερέα· ὅθεν τὸ

ὄνομα, ἱερεὺς, εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν
ἀναφερόμενον, σημαίνει, ἀρχιερεὺς· διὰ
τοῦτο ὁ Παῦλος ἀναφέρων αὐτὸ εἰς τὸν Ἰη-
σοῦν Χριστόν, οὐ λέγει, ἱερεὺς, ἀλλ' ἀρχιερεὺς
« Προσαγορευθεὶς, λέγει, ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιε-
» ρεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ »· τὸ
δὲ, « Κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ » σημαί-
» νει τὸ κατὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ Μελχισε-
» δέκ », ὡς αὐτὸς ὁ Παῦλος ἐξηγήσατο, Ἑβρ. 7.
εἰπών· « Καὶ περισσότερον ἔτι κατάδηλόν 15.
» ἐσιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα Μελχισεδέκ
» ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος »· καὶ ἐδίδαξε αὐτ. 3.
δὲ περὶ τοῦ Μελχισεδέκ ταῦτα· « Ἀφω-
» μοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ, μένει ἱερεὺς
» εἰς τὸ διηνεκές ». Σημειῶσαι δὲ τὴν
ὁμοιότητα· πρῶτον μὲν, ὁ Μελχισεδέκ λέ-
γεται « Ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος,
» μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε ζωῆς τέλος
» ἔχων », καθότι κατὰ θεῖαν οἰκονομίαν
ἐσιώπησεν ἡ θεία γραφή, καὶ τοὺς γονεῖς,
καὶ τὸ γένος, καὶ τὸν καιρὸν τῆς γεννήσεως
καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἰησοῦς Χρι-
στὸς, ὡς μὲν ἄνθρωπος, ἐστὶν ἀπάτωρ· ὡς δὲ
θεός, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, ἀναρχος καὶ
ἀτελεύτητος· διότι « Τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς 16.
» διηγῆσεται; ἢ τίς ἀναγγελεῖ τῆς θείας
αὐτοῦ φύσεως τὸ ἄχρονον καὶ αἶδιον;
δεύτερον δὲ ὁ Μελχισεδέκ ἦν βασιλεὺς καὶ
ἱερεὺς· « Καὶ Μελχισεδέκ, λέγει ἡ θεία
» γραφή, βασιλεὺς Σαλήμ, ἐξῆ-εγκεν ἄρ-
» τούς καὶ οἶνον, ἣν δὲ ἱερεὺς τοῦ θεοῦ
» τοῦ ὑψίστου »· βασιλεὺς δὲ ἦν καὶ ὁ
Ἰησοῦς Χριστὸς, ὡς ἐφάνέρωσεν ὁ ἄγγελος
πρὸς τὴν ἀγίαν παρθένον, εἰπών· « Καὶ

Λουκ. 1.
32. 33.

» δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον
 » Δαβὶδ, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· καὶ βασιλεύσει
 » ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας,
 » καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσαι τέλος »·
 καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Χριστὸς τοῦτο αὐτὸ ὡμο-
 λόγησεν ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου· « Ἡ βασι-
 » λεία, εἶπεν, ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου
 » τούτου »· ἦν δὲ καὶ ἱερεὺς ὁ Χριστὸς, ὡς
 ἐμαρτύρησε καὶ ὡμοσεν ὁ θεὸς καὶ πατὴρ
 αὐτοῦ, λέγων· « Ἐκ γαστρὸς πρὸ ἐωσφόρου
 » ἐγέννησά σε· ὡμοσε Κύριος, καὶ οὐ με-
 » ταμεληθήσεται· σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα
 » κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ »· τρίτον,
 καθὼς ἡ χειροτονία τοῦ Μελχισεδέκ, οὕτω
 καὶ ἡ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο ἀμέσως
 ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ ἀοράτως καὶ μυστηριωδῶς·
 τέταρτον, ὁ Μελχισεδέκ « ἐξήνεγκεν ἄρτους

Ἰωάν. 18.
36.Ψαλ. 109.
3. 4.Γεν. 14.
18.

» καὶ οἶνον », ὅτε εὐλόγησε τὸν Ἀβραάμ·
 ἄρτον δὲ καὶ οἶνον διὰ τῆς παντοδυνάμου
 αὐτοῦ εὐλογίας μετέβαλεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸ
 σῶμα καὶ αἷμα αὐτοῦ, καὶ μεταδούς αὐτὰ
 τοῖς θεοίοις αὐτοῦ μαθηταῖς, ἡγίασεν αὐτούς·
 πέμπτον, ὁ Μελχισεδέκ « Μένει ἱερεὺς εἰς ἔρ. 7. 3.
 » τὸ διηνεκές », καθότι ἐσιωπήθη ὁ θάνατος
 αὐτοῦ ὑπὸ τῶν θείων γραφῶν· « Ὁ δὲ, ^{Αὐτ. 24.}
 » ἡγουν ὁ Χριστὸς, διὰ τὸ μένειν αὐτὸν ^{25.}
 » εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν
 » ἱερωσύνην· ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ παν-
 » τελές δύναται τοὺς προσερχομένους δι'
 » αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντοτε ζῶν, εἰς τὸ ἐν-
 » τυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν ». Κατὰ ταύτας
 οὖν τὰς ὁμοιότητας ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἱερεὺς
 εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ Τῇ ΤΡΙΤῃ ΚΥΡΙΑΚῃ ΤΩΝ
ΝΗΣΤΕΙΩΝ.

ΜΕΓΑΛΗ ἀληθῶς καὶ ἀνεκδιήγητος ἡ
 πρὸς τοὺς ἁμαρτωλοὺς εὐπλαγχνία τοῦ
 πανυπεραγάθου καὶ παντελεήμονος θεοῦ·
 πλήρης ἐστὶ πᾶσα ἡ θεία γραφή, παλαιὰ τε
 καὶ νέα, λόγων, οἵτινες μεγάλην ἐλπίδα
 σωτηρίας στάζουσιν εἰς τῶν ἁμαρτωλῶν

τὴν καρδίαν. Ἀνοίξον τῶν ἀγίων προφη-
 τῶν τὰ βιβλία· ἐκεῖ ἀκούεις τὸν μὲν Ἡ-
 σαΐαν κηρύττοντα· « Δεῦτε διαλεχθῶμεν, ^{Ἡσ. 1. 18.}
 » λέγει Κύριος, καὶ ἐὰν ὦσιν αἱ ἁμαρτίαι
 » ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ·
 » ἐὰν δὲ ὦσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευ-

» κανῶ »· τὸν δὲ Ζαχαρίαν, προσκαλοῦντα τοὺς ἁμαρτωλοὺς ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Κυρίου διὰ τούτων τῶν ἐμφαντικῶν λόγων·

Ζαχ. 1. 3. « Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ, ἐπι-
» στρέψατε πρὸς με, λέγει Κύριος τῶν
» δυνάμεων, καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς,
» λέγει Κύριος τῶν δυνάμεων »· ἀνάγνωθι
τῶν θεοκηρύκων ἀποστόλων τὰς ἐπισολάς·
ἐν αὐταῖς εὐρίσκεις τὸν μὲν Πέτρον διδά-
σκοντα ταῦτα· « Μετανοήσατε οὖν, καὶ
» ἐπιστρέψατε, εἰς τὸ ἐξαλειφθῆναι ὑμῶν τὰς
» ἁμαρτίας »· τὸν δὲ Παῦλον ἐξομολογούμε-

1. Τιμ. 1. 15. νον, καὶ λέγοντα· « Ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς
» ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι,
» ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ ». Μελέτησον τὸ
ἅγιον εὐαγγέλιον· ἐν αὐτῷ βλέπεις ταῦτα
τὰ εὐσπλαγχνικώτατα λόγια τοῦ σωτῆρος
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· « Δεῦτε πρὸς με
» πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι,
» καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς ». Εἰς πάντα σχεδὸν
τὰ μέρη τῶν ἁγίων γραφῶν βλέπομεν, ὅτι ὁ
πολυεύσπλαγχνος θεὸς προσκαλεῖ τοὺς ἁμαρ-
τωλοὺς εἰς μετάνοιαν, καὶ ὑπόσχεται τὴν
ὑποδοχὴν καὶ τὴν ἐξάλειψιν τῶν ἁμαρτιῶν,
καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτῶν.

Ἄλλ' ὦ Κύριε τοῦ ἐλέους, ἄπειρός ἐστιν
ἡ εὐσπλαγχνία σου· οὐ μόνον διὰ τῶν
ἀληθεστάτων σου λόγων ἐθαρμοποίησας
τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ἀλλὰ καὶ εὐδόκησας,
ἵνα γραφῶσιν εἰς τὰ ἅγια βιβλία σου παν-
τοῖα παραδείγματα, φυτεύοντα εἰς τὰς ψυ-
χὰς αὐτῶν τῆς ἐπουρανίου βασιλείας τὴν
ἐλπίδα· εἰς τοῦτο μὲν τὸ μέρος τῶν θείων
Γραφῶν βλέπομεν μοιχοὺς καὶ φονεῖς γενο-

μένους ἁγίους, καθὼς τὸν Δαβίδ· εἰς ἐκεῖνο
δὲ, ἀνθρώπους πλάνους καὶ ἀσπλάγχχνους
πλανήσαντας πολλοὺς ἀπὸ τῆς πίστεως,
καὶ ἐκχέαντας αἷμα πολὺ ἀθῶον, καὶ ὁμῶς
ἐλεηθέντας, καθὼς τὸν Μανασσῆ· ὧδε μὲν
ἀναγινώσκομεν, ὅτι ὁ συκοφάντης Ζακχαῖος
ἐπέτυχε σωτηρίας, καὶ ὁ τελώνης ὁ Ματ-
θαῖος ἐχειροτονήθη ἀπόστολος καὶ εὐαγγελιστής·
ἐκεῖ δὲ, ὅτι ἡ πόρνη ἔλαβε πασῶν τῶν ἁμαρ-
τιῶν αὐτῆς τὴν ἄφεσιν, καὶ ἡ παράνομος
Σαμαρεῖτις ἐκήρυξεν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐστὶν
ὁ προσδοκώμενος Μεσίας· βλέπε ἐκεῖ τὸν
ἄσωτον υἱόν· αὐτὸς ἐστὶν ὁ τύπος παντός
διεφθαρμένου, καὶ εἰς τὸν βυθὸν τῶν ἁμαρ-
τιῶν καταπεποντισμένου ἁμαρτωλοῦ· βλέ-
πε δὲ, πῶς ἰδὼν αὐτὸν ὁ θεὸς ἐρχόμενον
μὲν πρὸς αὐτόν, μακρὰν ὁμῶς ἀπέχοντα
ἀπ' αὐτοῦ, εὐσπλαγχνίζεται αὐτόν, καὶ
τρέχει εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, καὶ ἐναγκα-
λίζει καὶ φιλεῖ αὐτόν, καὶ ἐνδύει τὴν σολὴν
τὴν πρώτην, καὶ βάλλει δακτύλιον εἰς τὴν
χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πό-
δας, ταῦτα δὲ εἰσι τῆς θείας αὐτοῦ εὐ-
σπλαγχνίας τὰ χαρίσματα· σφάζει δὲ τε-
λευταῖον ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν μόσχον τὸν σιτευ-
τόν, τουτέστι μεταδίδωσιν αὐτῷ καὶ αὐ-
τῶν τῶν μυστηρίων τῆς θείας εὐχαριστίας·
ἐκ τούτου δὲ αἱ συμφωνίαι καὶ οἱ χοροὶ
καὶ ἡ εὐφροσύνη, σύμβολα τῆς χαρᾶς τῶν
δικαίων καὶ ἐπουρανίων ἀγγέλων « ἐπὶ ἐνὶ Λουκ. 15.
» ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι ». Ἐὰν στρέψῃς
τὰ ὄμματα εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Καϊάφα, ἐν-
δον μὲν αὐτῆς ἀκούεις, ὅτι ὁ Πέτρος τρὶς
μεθ' ὅρκου ἠρνήθη τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· ἔξω

Λουκ. 2.3.
42. 43.

δὲ τῆς αὐτῆς αὐλῆς βλέπεις τὸν Πέτρον κλαίοντα πικρῶς καὶ δικαιούμενον· ἐὰν ἐνατενίσῃς εἰς τὸν Γολγοθᾶ, βλέπεις ἐκ δεξιῶν τοῦ ἐσταυρωμένου Σωτῆρος ἓνα ληστήν ἐπὶ σταυροῦ κρεμάμενον, γνωρίζοντα τὰ ἴδια ἁμαρτήματα, καὶ μετανοοῦντα· ἀκούεις δὲ, ὅτι ὁ ἐσταυρωμένος Κύριος ὑποσχεταὶ αὐτῷ τὴν αἰώνιον βασιλείαν· ὁ μὲν ληστής κραυγάζει. « Μνήσθητί μου Κύριε, » ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου »· ὁ δὲ Κύριος ἀποκρίνεται πρὸς αὐτόν· « Ἀμήν » λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ » παραδείσῳ ». Ἐὰν προσηλώσῃς τοῦ νοός σου τὰ ὄμματα εἰς τὴν Δαμασκόν, βλέπεις, ὅτι εἰς μίαν καιροῦ στιγμήν ὁ διώκτης τῶν χριστιανῶν ὁ Παῦλος γίνεται σκεῦος ἐκλογῆς, καὶ κήρυξ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, καὶ ὁ φθορεὺς τῶν ἐκκλησιῶν στηρίζει τὰς εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίας. Μέγας εἶ, Κύριε, καὶ θαυμαστὰ ἔργα σου, καὶ οὐδεὶς λόγος ἐξαρκέσει πρὸς ὕμνον τῆς εὐσπλαγχνίας σου. Ποῖος ἁμαρτωλὸς ἀκούων τόσας θείας ὑποσχέσεις, καὶ βλέπων τόσα σεσωσμένων ἁμαρτωλῶν παραδείγματα, οὐ λαμβάνει θάρρος, καὶ οὐ πιστεύει, ὅτι, ἐὰν μετανοήσῃ, ἀνοίγει αὐτῷ ὁ θεὸς τοῦ παραδείσου τὴν θύραν;

Ἀληθῶς καὶ τὰ λόγια τοῦ θεοῦ καὶ τὰ παραδείγματα τῶν δικαιωθέντων ἁμαρτωλῶν ἰσχυρὰ εἰσι καὶ ἱκανὰ πρὸς τὸ πείσαι, ὅτι ὁ θεὸς δέχεται τοὺς μετανοοῦντας περιχαρῶς, καὶ συγχωρεῖ τὰ τούτων ἁμαρτήματα πανευσπλάγχχνως· πλὴν καθεὶς διστάζει περὶ τοῦ, ἐὰν μετάνοια αὐτοῦ φα-

νῇ πρὸς τὸν θεὸν εὐπρόσδεκτος· καθεὶς βλέπει εἰς τοὺς μετανοήσαντας καὶ δικαιωθέντας κατάνυξιν, δάκρυα, κόπους, ἀγῶνας, νηστείας, προσευχάς, ἐλεημοσύνας, ἔργα ἀρετῆς θαυμαστὰ καὶ ἐξαισία· ὅθεν στοχαζόμενος, ὅτι γυμνὸς ἐστὶ τούτων πάντων, διστάζει περὶ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ, καὶ εὐλογοφανῶς ἀμφιβάλλει· τοῦτον τὸν δισαγμὸν καὶ τὴν ἀμφιβολίαν διώκει ἐκ τῆς καρδίας ἡμῶν ὁ θεόπνευστος Παῦλος διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ τῆς σήμερον ἀναγνωσθείσης.

« Ἐχομεν, λέγει, ἀρχιερέα μέγαν, διελη- ἐβ. ρ. 4.14 » λυθότα τοὺς οὐρανούς, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν » τοῦ θεοῦ ». Ἀκούεις; ἀρχιερεὺς ἐστὶν ἐκεῖνος, παρ' οὗ ζητεῖς τῶν ἁμαρτιῶν σου τὴν συγχώρησιν· τοῦ δὲ ἀρχιερέως ἔργον ἐστὶν ἡ ὑπὲρ τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν πρεσβεία· ἀλλὰ καὶ μέγας ἐστὶν οὗτος ὁ ἀρχιερεὺς· μέγας, ἐπειδὴ διελθὼν τοὺς οὐρανούς, « ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης » ἐβ. 1. 3. » ἐν ὑψηλοῖς »· μέγας, ἐπειδὴ αὐτός ἐστιν ὁ Ἰησοῦς, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι· μέγας, καθότι οὐκ ἔστι μόνον ἄνθρωπος, ὡς οἱ λοιποὶ ἀρχιερεῖς, ἀλλ' ἔστι καὶ θεὸς ἀληθινὸς ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ· ἰσχυρὰ οὖν καὶ τελεσιουργὸς ἡ τούτου πρεσβεία· οὕτω πιστεύετε, κρατεῖτε, λέγει, ταύτην τὴν ὁμολογίαν· « κρατῶ- » μεν τῆς ὁμολογίας ». Μὴ φοβεῖσθε· διότι ἐβ. 4.14. οὗτος ὁ ἀρχιερεὺς οὐκ ἔστιν ἀσυμπαθής, ἀλλὰ συμπαθέστατος, ἐπειδὴ ἐδοκίμασε χωρὶς ἁμαρτίας πάντα τὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀσθενήματα· « Οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρ- Αβ. 15.

» χιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς
 » ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειρασμένον δὲ κατὰ
 » πάντα καθ' ὁμοιότητα, χωρὶς ἁμαρτίας ».
 Αὐτ. 16. προσέλθετε οὖν μετὰ παρρησίας· « Προσερ-
 » χώμεθα οὖν μετὰ παρρησίας »· ἀκούεις;
 Μετὰ παρρησίας, λέγει· ποῦ λοιπὸν ἔχει
 τόπον ὁ δισταγμός σου καὶ ἡ ἀμφιβολία
 σου, ὅταν ὁ Παῦλος, ἡγουν αὐτὸ τοῦ Χρι-
 στοῦ τὸ στόμα, προστάσῃ καὶ λέγῃ σοι,
 πρόσσελθε μετὰ παρρησίας; ὅπου παρρησία,
 ἐκεῖ ὁ δισταγμός φεύγει, καὶ διασκεδάζε-
 ται πᾶσα ἀμφιβολία· ἀκουσον δὲ καὶ ποῦ
 στέλλει σε· « Τῷ θρόνῳ, λέγει, τῆς μεγα-
 » λωσύνης », ἡγουν ἔμπροσθεν αὐτῆς τῆς
 παντοδυναμίας καὶ πανευσπάγγου θεότη-
 τος. Διὰ ποῖον δὲ τέλος ἐξαποστέλλει ἡμᾶς
 ἐκεῖ; « ἵνα λάβωμεν, λέγει, ἔλεον, καὶ
 » χάριν εὐρωμεν »· πόθεν δὲ ἡ χάρις καὶ τὸ
 ἔλεος; ἐκ τῆς πρεσβείας τοῦ μεγάλου
 ἀρχιερέως· διότι αὐτὸς ζῶν ἐστὶ καὶ προ-
 σθεύει διαπαντός, καὶ δύναται δοῦναι τὴν
 τελείαν σωτηρίαν εἰς τοὺς διὰ τῆς μεσιτείας
 αὐτοῦ προσερχομένους εἰς τὸν θεόν. « Ὅθεν
 » καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς
 » προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάν-
 » τοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν ».
 Μετὰ ταῦτα ποία μένει ἀμφιβολία;

Ἐὰν ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις περι-
 φρονήσει τὸν νόμον ἐνός ἐπιγείου βασιλέως,
 ἔχῃ μεσίτην καὶ πρέσβυν πρὸς τὸν βασι-
 λέα τὸν μονογενῆ καὶ ἀγαπητὸν υἱὸν αὐτοῦ·
 εἰς δὲ τῶν πρώτων ὑπουργῶν τῆς βασι-
 λείας λέγει πρὸς αὐτόν, πρόσσελθε μετὰ
 παρρησίας πρὸς τὸν βασιλέα, ζήτησον

συγχώρησιν, καὶ μὴ διστάζῃς, διότι ὁ υἱὸς
 αὐτοῦ πρεσθεύει διαπαντός ὑπὲρ σοῦ· διὰ
 τοῦτο μέλλει ἐλεῆσαι σε ὁ βασιλεὺς, καὶ
 κατατάξαι σε εἰς τὴν πρώτην σου ἀξίαν
 καὶ κατάστασιν· διστάζει ἄρα γε τότε
 αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος; οὐδόλως· ἀλλὰ τρέχει
 εὐθὺς μετὰ θάρρους, καὶ προσπίπτει πρὸς
 τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως, καὶ ζητεῖ συγ-
 χώρησιν· καὶ ὅμως, ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι εἰσιν
 ἀπατηλοὶ καὶ μεταβλητοὶ, ἐνδεχόμενόν
 ἐστὶ τὸ, ὅτι ἢ ὁ ὑπουργός, ὁ ὑποσχόμενος
 τὴν συγχώρησιν, δολιεύεται καὶ ψεύδεται,
 ἢ ὅτι εἰς τὸ μεταξὺ τοῦ καιροῦ ὁ υἱὸς τοῦ
 βασιλέως παύει τὴν πρεσβείαν, ἢ ὁ βασιλεὺς
 μεταβάλλει γνώμην· εἰς δὲ τὰ θεῖα πράγ-
 ματα οὐδὲ δόλος προχωρεῖ, οὐδὲ ψεῦδος
 πλησιάζει, οὐδὲ ἡ μεταβολὴ ἔχει τόπον·
 « Τὰ λόγια Κυρίου εἰσὶ λόγια ἀγνά· ἀργύ-
 » ριον πεπυρωμένον, δοκίμιον τῇ γῇ, κεκα-
 » καθαρισμένον ἐπταπλασίως »· Εἰς τῆς
 μετανοίας τὴν ὑπόθεσιν βασιλεὺς ἐστὶν ὁ
 θεός, παραβάτης τοῦ νόμου ὁ ἁμαρτωλός,
 πρέσβυς ὑπὲρ τῆς συγχωρήσεως τῶν ἁμαρ-
 τιῶν ὁ μέγας καὶ συμπαθέστατος ἀρχιερεὺς,
 ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ τοῦ θεοῦ μονογενὴς
 καὶ ἀγαπητὸς υἱός· εἰς δὲ τῶν πρώτων
 ὑπουργῶν τῆς θείας βασιλείας ἐστὶ τὸ
 σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, ὁ ἀναβάς ἕως τρίτου
 οὐρανοῦ, καὶ ἰδὼν καὶ ἀκούσας ἄρρητα
 ῥήματα, ὁ Παῦλος, ἐν ᾧ ἔζη ὁ Χριστός, ἡ
 αὐτοαλήθεια. Αὐτὸς οὖν προσκαλεῖ· πρόσ-
 σελθε, λέγει, μετὰ παρρησίας· αὐτὸς ἐπιβε-
 βαιοῖ, ὅτι ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ πρε-
 σθεύει ἀδιαλείπτως ὑπὲρ τῆς ἀφέσεως τῶν

ἁμαρτιῶν· αὐτὸς μαρτυρεῖ, ὅτι, ἐὰν προσέλθῃς, λαμβάνεις ἔλεος, καὶ εὐρίσκεις χάριν· μετὰ ταῦτα ἀμφιβάλλεις, ὅτι, ἐὰν προσέλθῃς πρὸς τὸν θεὸν ἐν μετανοίᾳ καὶ ἐξομολογήσῃς, λαμβάνεις τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῆς ψυχῆς σου τὴν σωτηρίαν; ἐὰν ἀμφιβάλλῃς, ἁμαρτάνεις, ἐπειδὴ οὐ πιστεύεις εἰς τοῦ θεοῦ τὰ λόγια, οὐδὲ εἰς τὴν δύναμιν τῆς παντοδυνάμου μεσιτείας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ.

Ἀληθῶς καὶ τῶν προφητῶν τὰ κηρύγματα, καὶ τῶν ἀποστόλων ἡ διδασκαλία, καὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ πρόσκλησις, καὶ τὰ πολλὰ τῶν μετανοησάντων καὶ σωθέντων παραδείγματα περιθαρρύνουσι τοὺς ἁμαρτωλοὺς, πλὴν τοῦ θεοφόρου Παύλου τὰ λόγια ἐξορίζουσιν ἐκ τῆς καρδίας ἡμῶν πᾶσαν ἀμφισβολίαν. Παρατηρῶ ὁμῶς ἐν αὐτοῖς μίαν λέξιν, ἥγουσιν τὴν λέξιν,

Ἑβρ. 4. 16. « Εὐκαιρον »· αὕτη δὲ οὐδὲν ἄλλο σημαίνει, εἰμὴ τὸν καιρὸν τὸν ἀρμόδιον· « Προσερ- » χώμεθα οὖν, λέγει, μετὰ παρρησίας τῷ » θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον, » καὶ χάριν εὐρωμεν εἰς εὐκαιρον βοήθειαν ». Πρόσελθε, λέγει, μετὰ θάρρους τῷ θρόνῳ τῆς μεγαλωσύνης εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἀρμόδιον, ἵνα λάβῃς τὸ ἔλεος καὶ τὴν βοήθειαν τῆς θείας χάριτος· βλέπω δὲ, ὅτι τὸ αὐτὸ ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Κυρίου ἐδίδαξε πρὸ τοῦ Παύλου ὁ προφήτης Ἡσαΐας, εἰπὼν·

Ἠσ. 49. 8. « Οὕτω λέγει Κύριος, καιρῷ δεκτῷ ἐπή- » κουςά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας » ἐβοήθητά σοι ». Ἐκ τούτων φανερόν ἐστιν, ὅτι, ἐὰν προσέλθῃς πρὸς τὸν θεὸν εἰς καιρὸν

(ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣΤ. ΤΟΜ. Β').

ἀνάρμοστον, οὐδὲ ἔλεος λαμβάνω, οὐδὲ χάριν εὐρίσκω. Ποῖος δὲ ἄρά γέ ἐστιν οὗτος ὁ ἀρμόδιος καιρὸς, ὁ τόσον ἀναγκαῖος πρὸς τὴν σωτηρίαν; οὐδεὶς ἄλλος, εἰμὴ ὁ καιρὸς τῆς παρούσης ζωῆς ἡμῶν· διότι μετὰ θάνατον οὐδὲ ἡ μετάνοια ἰσχύει, οὐδὲ ἐξομολόγησις γίνεται· « Ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ » μνημονεύων σου, ἐν δὲ τῷ ᾧ τὶς ἐξομολογήσεται σοι »; ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐστὶν ἄδηλος καὶ ἀγνώριστος· ἀποθνήσκουσιν οἱ ἄνθρωποι οὐ μόνον, ἀφ' οὗ φθάσωσιν εἰς τὸ γῆρας, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἄνθος τῆς νεότητος, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἡμέρας τῆς παιδικῆς καὶ νηπιώδους ἡλικίας· ἐκρύβη ἀφ' ἡμῶν ἡ ὥρα τοῦ θανάτου· ποῖος ἄνθρωπος οἶδεν, ἐὰν φθάσῃ, οὐ λέγω τὸ ἐρχόμενον ἔτος, οὐδὲ τὸν ἐρχόμενον μῆνα, οὐδὲ τὴν ἐρχομένην ἐβδομάδα, ἀλλὰ τὴν αὔριον ἡμέραν; οὐδεὶς· διότι πολλοὶ ἐγείρονται μὲν τὸ πρωῒ, οὐ προφθάνουσι δὲ ἰδεῖν τὸ ἐσπέρας.

Ταλαίπωροι ἡμεῖς· ἡμεῖς ἐσμεν ἁμαρτωλοί· ἐὰν μὴ προσέλθωμεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ ζητήσωμεν τὸ ἔλεος αὐτοῦ, οὐκ ἔχομεν σωτηρίας ἐλπίδα· πρὸς τὸν Χριστὸν δὲ οὐ δυνάμεθα προσελθεῖν, εἰμὴ διὰ τῆς μετανοίας· ἡ δὲ μετάνοια, ἐὰν μὴ τελειωθῇ εἰς τὸν ἀρμόδιον καιρὸν, οὐδὲν ὠφελεῖ, ὁ ἀρμόδιος καιρὸς εἰσὶν αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἀλλ' αὐταὶ παρέρχονται ὡς σκιά, καὶ ὡς τὸ ἐνύπνιον τοῦ ἐξεγειρομένου, ἐκλείπουσιν ὡς ὁ χόρτος, καὶ ἐξανθοῦσιν ὡς τοῦ ἀγροῦ τὸ ἄνθος· « Ἄνθρωπος ὡσεὶ χόρτος » αἱ ἡμέραι αὐτοῦ, ὡσεὶ ἄνθος τοῦ ἀγροῦ, 15.

» οὕτως ἐξανθήσει ». Οὐδείς δὲ γινώσκει, οὐδὲ εἰς ποίαν ἡλικίαν, οὐδὲ εἰς ποίαν ἡμέραν, οὐδὲ εἰς ποίαν ὥραν ἡ ζωὴ αὐτοῦ λαμβάνει τέλος. Εἰς τοιαύτας στενὰς περιστάσεις ποία ὁδὸς ἡ τῆς σωτηρίας; δεικνύει αὐτὴν εἰς ἡμᾶς ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ προφήτης· « Σήμερον, » λέγει, ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ » σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν »· σήμερον ἀκούεις τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου σου, τὴν προσκαλοῦσάν σε, καὶ λέγουσαν· πρόσσελθε μετὰ παρόρησίας εἰς τὸν θρόνον τῆς μεγαλωσύνης, ἵνα λάβῃς ἔλεος, καὶ εὐρῆς τὴν βοηθοῦσάν σε χάριν· μὴ οὖν σκληρύνῃς τὴν καρδίαν σου διὰ τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς σαρκός, καὶ διὰ τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἀπάλυνον αὐτὴν διὰ τῆς μετανοίας καὶ κατανύξεως. Βλέπε δὲ, ὅτι ὁ οὐρανόφρων Παῦλος συνέτεμε τὸ, σήμερον, τοῦ Δαβὶδ εἰς ὅρια συντομώτερα· αὐτὸς πρῶτον μὲν ἐπαναλαβὼν τοῦ προφήτου Ἡσαΐου τὰ λόγια, εἶπεν, ὅτι εἰς τὸν ἀρμόδιον καιρὸν εἰσακούει ὁ θεὸς τῆς μετανοίας σου τὴν δέησιν, καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς σωτηρίας χορηγεῖ σοι τὴν θείαν αὐτοῦ βοήθειαν.

2. Κορ. 6. 2. « Καيرῶ δεκτῶ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέ- » ρᾷ σωτηρίας ἐδοθήθησά σοι »· ἔπειτα ὡς ἐξηγούμενος ταῦτα τὰ προφητικὰ λόγια, εἶπεν, ὅτι ὁ δεκτὸς καιρὸς καὶ ἡ ἡμέρα τῆς σωτηρίας ἐστὶ τὸ νῦν, ἡγουν ἡ παροῦσα ὥρα καὶ στιγμή· « Ἴδου, εἶπε, νῦν καιρὸς » εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας ».

Ἄδτ. Ἴδου οὖν, ἀδελφοί, νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας· ὅλος ὁ καιρὸς τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐστὶν ἀρμόδιος διὰ

τὴν μετάνοιαν, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ τέλος αὐτοῦ ἐστὶν ἄδηλον, ὁ νῦν καιρὸς ἐστὶν ὁ ἀρμόδιώτατος· πᾶσαι αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς ἡμῶν εἰσιν ἡμέραι ἀρμόδιοι τῇ μετάνοιᾳ, κατ' ἐξοχὴν ὁμῶς αἱ παροῦσαι ἡμέραι· διότι αὐτὰς διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος παρέδωκεν ἡμῖν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἐν αὐταῖς νηστεύοντες οὐ μόνον ἀπὸ τῶν τροφῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πάσης κακίας, προσέλθωμεν πρὸς αὐτὸν διὰ τῆς μετανοίας, ἵνα λάβωμεν ἔλεος, καὶ εὐρωμεν χάριν καὶ βοήθειαν. Μὴ οὖν περιφρονήσωμεν τοῦτον τὸν ἀρμοδιώτατον καιρὸν, ἐπειδὴ οὐκ οἶδαμεν, ἐὰν προφθάσωμεν ἄλλον ὅμοιον. Μὴ εἴπῃς, ὦ ἄνθρωπε, εἰμὶ νέος, καὶ ἔχω καιρὸν, διότι ὁ θάνατος θερίζει ἐπίσης νέους καὶ γέροντας· μὴ θαρρήσῃς εἰς τὴν ὑγείαν σου, μηδὲ ἐλπίσῃς εἰς τὴν ἀνδρείαν τοῦ σώματός σου, διότι οὐδὲ τὴν ὑγείαν εὐλαβεῖται ὁ θάνατος, οὐδὲ τὴν ἀνδρείαν φοβεῖται· τοῦ θανάτου ἡ μάχαιρα καὶ τοὺς ὑγιεῖς σφάζει, καὶ τοὺς ἀνδρείους φονεύει· « Ἴδου νῦν καιρὸς εὐ- » πρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας ».

Ἄδτ. Ὁ παρὼν καιρὸς ἐστὶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν, τοῦ δὲ μέλλοντος καιροῦ οὐδεμίαν ἔχομεν ἐξουσίαν· αἱ παροῦσαι ἡμέραι εἰσιν ἡμέραι σωτηρίας, ὡς ὠρισμένοι ὑπὸ θεοῦ, ἵνα ἐν αὐταῖς μετανοήσαντες, προσέλθωμεν πρὸς τὸν θεόν, καὶ λάβωμεν διὰ τῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μεσιτείας ἔλεος, καὶ χάριν, καὶ βοήθειαν. Μὴ εἴπῃς οὖν, ἀδελφε, ὅτι ἔχω καιρὸν, διότι πλανᾶσαι· μὴ περιμένης ἄλλην περίοδον τεσσαρακονθημέρου νηστείας,

ἵνα τότε μετανοήσῃς καὶ ἐξομολογηθῇς, διότι ὁ καιρὸς οὐκ ἔστιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν σου· μὴ ἀναβάλλῃς τὴν ἐπιστροφήν σου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, διότι παροργίζεις τὸν Κύριον, καὶ προσκαλεῖς κατὰ σοῦ αἰφνίδιον

τιμωρίαν· « Μὴ ἀνάμενε ἐπιστρέψαι πρὸς Σειρ. 5. 7. » Κύριον, καὶ μὴ ὑπερβάλλου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας· ἐξάπινα γὰρ ἐξελεύσεται ὀργὴ Κυρίου ».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ Τῇ ΤΕΤΑΡΤῃ ΚΥΡΙΑΚῃ ΤΩΝ ΝΗΣΤΕΙΩΝ.

ΠΟΛΛὰ μὲν ὑπεσχέθη ὁ θεὸς πολλάκις εἰς τὸν Ἀβραάμ, οὐδὲν ὅμως ἄλλο ὑπέσχετο μεθ' ὅρκου, εἰμὴ τὸν πληθυσμὸν τῶν τέκνων αὐτοῦ, καὶ τὴν διὰ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ εὐλογίαν εἰς πάντα τῆς γῆς τὰ ἔθνη· βλέπομεν δὲ ἀληθῶς, ὅτι ἐπληθύνθησαν οἱ τοῦ Ἀβραάμ ἀπόγονοι, οἱ ἐκ τοῦ Ἰσαὰκ καὶ ἐκ τοῦ Ἰσμαὴλ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καταγόμενοι, εἰς πολυαρίθμους μυριάδας, πλὴν αὐτοὶ οὐκ εἰσὶ τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τὸ ὑπὸ τοῦ θεοῦ προσημανθὲν διὰ τούτων τῶν λόγων· « Πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου, ὡς τοὺς » Γεν. 22. 17. » ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὡς τὴν ἄμμον » Γεν. 13. 16. » τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ». Καὶ » » ποιήσω τὸ σπέρμα σου ὡς τὴν ἄμμον » τῆς γῆς· εἰ δύναται τις ἐξαριθμῆσαι τὴν » ἄμμον τῆς γῆς, καὶ τὸ σπέρμα σου ἐξα- » ριθμηθήσεται. Ἀριθμήσον τοὺς ἀστέρας, Γεν. 15. 5.

» εἰ δυνήσῃ ἐξαριθμῆσαι αὐτούς· καὶ εἶπεν, » οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου ». Ἡ δὲ διὰ τοῦ σπέρματος τοῦ Ἀβραάμ εὐλογία εἰς πάντα τὰ ἔθνη· « Καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν » τῷ σπέρματί σου πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς· ἐστὶ πρᾶγμα τοσοῦτον ἀκατανόητον, ὥς ἐ ὁ ἐκλαμβάνων τὰ λόγια ταῦτα σαρκικῶς κατὰ τὸ γράμμα, ὡς ὁ Ἑβραῖος, πίπτων εἰς ἀδιαλύτους ἀπορίας, ἢ προβάλλει λόγια ἀπίθανα, καὶ ἐναντία εἰς τὰ πράγματα, ἢ ἐπιστομιζόμενος ὑπὸ τῆς δυσκολίας τοῦ νοήματος, οὐδὲν ἀποκρίνεται πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας. Ὑπαινίξατο μὲν ὁ Ἰωάννης ὁ πρόδρομος τὴν σημασίαν τούτων τῶν λόγων, εἰπὼν· « Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύ- Ματ. 3. 9. » ναιται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι » τέκνα τῷ Ἀβραάμ »· ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἐσαφήνισε τὴν ἔννοιαν τῆς θείας ὑποσχέ-

σεως· ὁ Παῦλος ὁ θεοδίδακτος, αὐτὸς ἀνακαλύψας τὸ μυστικὸν νόημα τούτων τῶν θείων λόγων, ἔλυσεν ἐντελῶς τὴν ἀπερινόητον ἀπορίαν· αὐτὸς διὰ τῶν σήμερον ἀναγνωσθέντων λόγων τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἐφάνέρωσε καὶ τὸν λόγον, δι' ὃν ὁ θεὸς ὤμοσεν, ὅταν ὑπεσχέθη τὴν εὐλογίαν, καὶ τὸ, πῶς διὰ τοῦ σπέρματος Ἀβραὰμ εὐλογήθησαν πάντα τῆς γῆς τὰ ἔθνη, ἐπομένως δὲ καὶ τὸ, πῶς τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐπληθύνθη ὑπὲρ τὴν ἄμμον τῆς γῆς, καὶ τοῦ οὐρανοῦ τοὺς ἀστέρας. Ἀκούσατε μετὰ προσοχῆς τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἀναγνωσθέντων ἀποστολικῶν λόγων, ἵνα θαυμάσαντες τῆς θείας οἰκονομίας τὰ μυστήρια, στηριχθῆτε εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ἥτις πηγάζει τὴν εὐλογίαν, καὶ εἰσάγει εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας.

Ἐβρ. 6. 13. Ἀδελφοί, τῷ Ἀβραὰμ ἐπαγγελάμενος ὁ θεὸς, ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὁμόσαι, ὤμοσε καθ' ἑαυτοῦ, λέγων· ἢ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε.

Ὄταν ὁ πατριάρχης Ἀβραὰμ ὑπακούσας εἰς τοῦ θεοῦ τὸ πρόσταγμα, ἤπλωσε τὴν χεῖρα αὐτοῦ λαβεῖν τὴν μάχαιραν, καὶ σφάζαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰσαὰκ, τότε ὁ θεὸς ἐκάλεσεν αὐτὸν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ πρῶτον μὲν ἐνεπόδισεν αὐτὸν τῆς τοιαύτης σφαγῆς, « καὶ εἶπε, μὴ ἐπιβάλης τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὸ παιδάριον, μηδὲ ποιήσης

» αὐτῷ μηδέν »· ἔπειτα ἀνεκήρυξε τὴν μεγάλην ἀρετὴν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπακοῆς αὐτοῦ, εἰπών· « Νῦν γὰρ ἔγνων, ὅτι » φοβῇ σὺ τὸν θεόν· καὶ οὐκ ἐφείσω τοῦ » υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ »· καὶ μετὰ τοῦτο ὑπεσχέθη μεθ' ὅρκου τὴν εὐλογίαν καὶ τὸν πληθυσμὸν ὡς μισθαποδοσίαν τῆς τούτου ἀρετῆς, λέγων· « ἢ μὴν εὐλο- 17. » γῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ » σε ». Ὡμοσε δὲ ὁ θεὸς οὐ μόνον τῷ Ἀβραὰμ, ἀλλὰ καὶ τῷ Δαβίδ· ὤμοσε καὶ 1. 22. 5. ἐνώπιον τοῦ Ἡσαΐου, καὶ τοῦ Ἰερεμίου, 1. 16. 8. καὶ τοῦ Ἰεζεκιήλ, καὶ τοῦ Ἀμώς. Τὸ δὲ Ἀμ. 6. 8. καθ' ἑαυτοῦ σημαίνει τὸ ἐν τῇ ἀγιωσύνῃ αὐτοῦ, ἢ ἐν τῇ ἀληθείᾳ αὐτοῦ, ἢ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ. « Ἀπαξ, λέγει, ὤμοσα ἐν τῷ 35. » ἀγίῳ μου, εἰ τῷ Δαβίδ ψεύσομαι. Ὡμοσε 1. 131. 11. » Κύριος τῷ Δαβίδ ἀλήθειαν, καὶ οὐ μὴ » ἀθετήσῃ αὐτήν. Ὡμοσε Κύριος κατὰ τῆς 1. 62. 8. » δόξης αὐτοῦ »· καὶ εἶπε μὲν ὁ Παῦλος, ὅτι ὁ θεὸς ὤμοσε καθ' ἑαυτοῦ, ἐπειδὴ οὐκ εἶχεν ἄλλον μείζονα ἑαυτοῦ, ἵνα ἐν τῷ ἐκείνου ὀνόματι ὁμόσῃ· « Ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς » εἶχε μείζονος ὁμόσαι, ὤμοσε καθ' ἑαυτοῦ ». Ἀληθῶς δὲ τίς μείζων τοῦ θεοῦ; Ἀρά γε δὲ πρέπον ἐστίν, ἵνα ἐκλάβωμεν τὸ, ὤμοσε, κατὰ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, καὶ πιστεύσωμεν, ὅτι ὁ θεὸς ἐποίησεν ὅρκους, ἀκούοντες, ὅτι ὁ αὐτὸς θεὸς εἶπεν· « Ἐγὼ 34. » δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὁμόσαι ὅλως »; ποίαν χρεῖαν εἶχεν ὁ θεὸς ὅρκου πρὸς βεβαιώσιν τῶν ἰδίων ὑποσχέσεων, ὅταν ἐλάλει πρὸς τοὺς πιστεύοντας, ὅτι αὐτὸς ἐστίν ἡ ἀμετάβλητος αὐτοαλήθεια; Φαίνεται οὖν, ὅτι

Γεν. 2. 7. 8.
καὶ 3. 8.
ὁρ. τὸν μέγ.
Βασ. εἰς τὸν
14. Ὑ' αλ.

τὸ, ὦμοσεν, ἐρρέθη περὶ τοῦ θεοῦ, καθὼς
καὶ τὸ, « Ἐνεφύσησε, καὶ τὸ ἐφύτευσε,
» καὶ τὸ περιεπάτησε », καὶ τὰ τούτοις ὁ-
μοια, πρὸς κατάληψιν δηλονότι τοῦ ἀσθε-
νοῦς ἡμῶν νοός· ὁσάκις δὲ ἠθέλησεν ὁ θεὸς
παραστῆσαι τοῖς ἀνθρώποις τὴν βεβαίαν
καὶ ἀμετάθετον αὐτοῦ ἀπόφασιν, εὐδόκη-
σεν ἵνα γραφῇ εἰς τὰ θεία αὐτοῦ βιβλία τὸ,
ὦμοσε. Βεβαιοῖ δὲ τοῦτο αὐτὸς ὁ λόγος
τοῦ ὅρκου. « Ἡ μὲν », εἶπεν, ἡγουν ἀμετα-
θέτως καὶ ἀσφαλῶς καὶ ἀναμφιδόλως, « εὐ-
» λογήσω σε καὶ πληθυνῶ σε » πολλαπλα-
σιάσας τοὺς ἀπογόνους σου.

Ἑβρ. 6. 15.

Καὶ οὕτω μακροθυμήσας, ἐπέ-
τυχε τῆς ἐπαγγελίας.

Γεν. 12. 2.
Γεν. 15. 1.
Γεν. 17. 2.
8. 16.
Γεν. 21.
17. 18.

Ὁ θεὸς ὑπεσχέθη εἰς τὸν Ἀβραὰμ
οὐχὶ μίαν, ἀλλὰ πολλὰς ὑποσχέσεις, τὸν
πληθυσμὸν τῶν ἀπογόνων καὶ τὴν τοῦ
ὀνόματος αὐτοῦ μεγαλωσύνην, τὴν ὑπερά-
σπισιν καὶ τὸν πολὺν μισθόν, τὴν διαθήκην,
τὴν γῆν Χαναάν, τὸν υἱὸν καὶ κληρονόμον,
τὴν πρὸς αὐτὸν εὐλογίαν, καὶ τὴν διὰ
τοῦ σπέρματος αὐτοῦ εὐλογίαν εἰς πάντα
τῆς γῆς τὰ ἔθνη· ὁ δὲ ἀπόστολος οὐκ εἶπεν,
ὅτι ἐπέτυχεν τῶν ἐπαγγελιῶν, ἀλλὰ τῆς
ἐπαγγελίας, ἐνικῶς· ποίαν οὖν τούτων τῶν
ἐπαγγελιῶν λέγει, ὅτι ἔλαβεν ὁ Ἀβραὰμ
μακροθυμήσας; τὴν περὶ τοῦ Ἰσαὰκ, τοῦ
υἱοῦ αὐτοῦ ἐπαγγελίαν· διότι αὕτη ἐστίν
ἡ ὑπερτέρα καὶ ἡ περιεκτικὴ πασῶν τῶν
ἄλλων ἐπαγγελιῶν, καθότι ἐκ τοῦ Ἰσαὰκ
ὁ Δαβὶδ, ἐκ δὲ τοῦ Δαβὶδ ἡ παναγία
παρθένος, ἐξ αὐτῆς δὲ ὁ υἱὸς καὶ λόγος τοῦ

θεοῦ, σάρκα λαβὼν καὶ ἐνανθρωπήσας,
υἱὸς ἐγένετο τοῦ Ἀβραὰμ κατὰ σάρκα·
ὅθεν ὁ Ἀβραὰμ πατὴρ ἐστὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ
θεοῦ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον· ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ
Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ εὐλογία ἐδόθη εἰς πάντα
τὰ ἔθνη τῆς γῆς· διότι αὐτὸς ἔδωκεν
ἐξουσίαν εἰς πάντα τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύον-
τας « Τέκνα θεοῦ γενέσθαι »· οὗτοι δὲ εἰσὶ ^{Ἰωάν. 1. 12}
τοῦ Ἀβραὰμ τὰ τέκνα· « Ὅτι οἱ ἐκ πί- ^{Γαλ. 3. 7.}
» στεως οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Ἀβραάμ »· αὐτοὶ ^{9.}
δὲ οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ
Ἀβραάμ· διὸ αὐτοὶ εἰσὶ τὸ εὐλογημένον
αὐτοῦ σπέρμα, περὶ οὗ ὁ θεὸς εἶπε πρὸς
αὐτόν· « Ὅτι ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεται σοι ^{Γεν. 21.}
» σπέρμα »· ὁ δὲ Παῦλος πρὸς τοὺς Γαλά- ^{12.}
τας ἔγραψεν· « Ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοί, κατὰ ^{Γαλ. 4. 28.}
» Ἰσαὰκ ἐπαγγελίας τέκνα ἐσμέν »· ἐκ
ταύτης δὲ τῆς τοῦ Χριστοῦ εὐλογίας καὶ
πνευματικῆς υἱοθεσίας τῶν ἐθνῶν ἐγένετο ὁ
πληθυσμὸς τῶν τέκνων τοῦ Ἀβραάμ· ὅθεν
βλέπομεν τὰ πνευματικὰ αὐτοῦ τέκνα,
πληθυνθέντα κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀσέρων
τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῆς ἅμμου, τῆς παρὰ τὸ
χεῖλος τῆς θαλάσσης. Ταύτην δὲ τὴν περὶ ^{Γεν. 22.}
τοῦ Ἰσαὰκ κατ' ἐξοχὴν ἐπαγγελίαν ἔλαβεν ^{17.}
ὁ Ἀβραὰμ οὐχὶ εὐθὺς μετὰ τὴν τοῦ θεοῦ
ὑπόσχεσιν, ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν καιροῦ·
διὰ τοῦτο δὲ εἶπεν ὁ ἀπόστολος, ὅτι μα-
κροθυμήσας, ἔλαβεν αὐτὴν, ἡγουν καρτε-
ρικῶς ὑπομείνας, καὶ μηδὲν διστάσας·
« Καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει, λέγει ^{Ῥωμ. 4.}
» ἀλλαχοῦ περὶ αὐτοῦ, οὐ κατενόησε τὸ ^{19. 20.}
» ἑαυτοῦ σῶμα ἤδη νενεκρωμένον, ἐκατον-
» ταέτης που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν

» Σάρρας· εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ
» θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυ-
» νημώθη τῇ πίστει, δούς δόξαν τῷ θεῷ ». Ταῦτα δὲ ὡς ἐν παρενθέσει εἰπὼν περὶ τῆς
ἐπαγγελίας, ἣν ἔλαβεν ὁ Ἀβραάμ, ἐπιστρέ-
φει τὸν λόγον εἰς τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ ὁρ-
κου, λέγων·

Ἑβρ. 6.16.

Ἄνθρωποι μὲν γὰρ κατὰ τοῦ μεί-
ζονος ὁμνύουσι, καὶ πάσης αὐτοῖς ἀν-
τιλογίας πέρας εἰς βεβαίωσιν ὁ ὅρκος.

Ἑβρ. 6.13.

Προλαβὼν εἶπεν, ὅτι ὁ θεὸς ὥμοσε καθ'
ἑαυτοῦ, ἐπειδὴ οὐκ εἶχεν ἄλλον τινὰ μείζονα,
ἵνα ὁμόσῃ ἐν αὐτῷ· νῦν δὲ λέγει, ὅτι οἱ
ἄνθρωποι ὁμνύουσι κατὰ τοῦ μείζονος,
ἡγουν τοῦ θεοῦ καὶ τῶν θείων πραγμάτων·
τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γι-
νόμενον· ἐνίοτε ὁμως καὶ οἱ ἄνθρωποι ὁ-
μνύουσι καθ' ἑαυτῶν· ὅθεν ὁ Κύριος εἶπε·
« Μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὁμόσῃς, ὅτι οὐ
» δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν
» ποιῆσαι ». Δηλοποιεῖ δὲ καὶ τὸ ἀποτέλε-
σμα τοῦ ὁρκου· ὁ ὅρκος, λέγει, ἐπιβεβαιῶν
τὰς μαρτυρίας καὶ ὑποσχέσεις, τίθησι
πέρας, καὶ παύει πᾶσαν ἀμφιβολίαν καὶ
ἀντιλογίαν περὶ τῶν μαρτυρουμένων καὶ
ὑποσχομένων.

Ματ. 5.
36.

Ἑβρ. 6.17.

Ἐν ᾧ περισσότερον βουλόμενος ὁ
θεὸς ἐπιδείξει τοῖς κληρονόμοις τῆς
ἐπαγγελίας τὸ ἀμετάθετον τῆς βου-
λῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ.

Κληρονόμοι τῆς ἐπαγγελίας εἰσὶ τὰ
πνευματικὰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, ἡγουν οἱ
εἰς Χριστὸν πιστεύσαντες τὸν κατὰ σάρκα

υἱὸν τοῦ Ἀβραάμ· « Ὅτι οἱ ἐκ πίστεως Γαλ. 3. 7.

» οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Ἀβραάμ »· ἡ δὲ ἐπαγγε-
λία, ἣν κληρονομοῦσι τὰ πνευματικὰ τέκνα
τοῦ Ἀβραάμ, ἐστὶν ἡ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ
εὐλογία, ἣν ὑπεσχέθη ὁ θεὸς τῷ Ἀβραάμ,
ὅτε εἶπε πρὸς αὐτόν· « Καὶ ἐνευλογηθή- Γεν. 22.
18.

» σονται ἐν τῷ σπέρματί σου πάντα τὰ
» ἔθνη τῆς γῆς »· διότι οἱ ἐκ πίστεως εὐ-
λογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ Ἀβραάμ. Δι'
αὐτῆς δὲ τῆς εὐλογίας οἱ κληρονόμοι τῆς
ἐπαγγελίας κληρονόμοι γίνονται τῆς ἐπου- Γαλ. 3. 9.

ρανίου δόξης, « Ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ Ἑβρ. 6.20.

» ἡμῶν εἰσῆλθεν Ἰησοῦς »· τὸ δὲ, « ἐν ᾧ », Ἑβρ. 6.17.
ἔξελαβεν ἀντὶ τοῦ, διό· διὰ τοῦτο λέγει,
ἐπειδὴ ὁ λόγος παύει πᾶσαν ἐναντιολογικὴν
ὑποψίαν, καὶ ἐπισφραγίζει τὴν βεβαιότητα,
θέλων ὁ θεὸς « Περισσότερον ἐπιδείξει », Ἑβρ. 6.17.
ἡγουν διὰ ἰσχυροτέρας ἀποδείξεως ἀποδεί-
ξει εἰς τοὺς εἰς Χριστὸν πιστεύοντας, ὅτι
ἡ βουλή αὐτοῦ ἐστὶν ἀμετάθετος καὶ ἀναλ-
λοίωτος, « Ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ », τουτέστιν Ἑβρ. 6.17.
ἐνέθηκε μεταξὺ τῶν λόγων αὐτοῦ ὅρκον.
Βλέπε δὲ, ὅτι ἡ τοιαύτη ἰσχυροτέρα ἀπό-
δειξις ἐγένετο οὐχὶ διὰ τὸν Ἀβραάμ· διότι
αὐτὸς τόσον ἐπίστευσεν εἰς τὸν λόγον τοῦ
θεοῦ, ὥστε ἡ πίστις αὐτοῦ ἐλογίσθη αὐτῷ
εἰς δικαιοσύνην· ἀλλὰ διὰ τοὺς κληρονό-
μους τῆς ἐπαγγελίας, ἵνα αὐτοὶ μετὰ ταῦ-
τα ἀκούοντες, ὅτι ὁ θεὸς ἐνόρκως ὑπεσχέθη
τὴν πρὸς αὐτοὺς εὐλογίαν, πιστεύσωσι καὶ
πληροφορηθῶσι.

Ἴνα διὰ δύο πραγμάτων ἀμε- Ἑβρ. 6.13.
ταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι

θεόν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος.

Τὰ δύο ἀμετάθετα πράγματα εἰσιν ἡ ὑπόσχεσις τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ ὅρκος· δι' αὐτὰ δὲ τὰ δύο ἀδύνατόν ἐστιν ἵνα ὁ θεὸς ψευσθῇ. Ἡ δὲ προκειμένη ἐλπίς ἐστίν ἡ ἐλπίς τῆς ἀπολαύσεως τῆς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εὐλογίας, ἥτις πρόξενος γίνεται τῆς ἐπουρανίου βασιλείας· αὐτὴν δὲ τὴν εὐλογίαν μεθ' ὅρκου ὑπεσχέθη ὁ θεὸς τῷ Ἀβραάμ, λέγων· « Ἡ μὲν εὐλογῶν εὐλογήσω » σε· καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς »· ἐποίησε, λέγει, ὁ θεὸς ὅρκον, ἵνα διὰ τούτων τῶν δύο ἀναλλοιώτων καὶ ἀμεταβλήτων πραγμάτων, τῆς ὑποσχέσεως δηλονότι καὶ τοῦ ὅρκου, ἡμεῖς, οἱ διὰ τῆς πίστεως καταφεύγοντες πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἔχωμεν προτροπὴν ἰσχυρὰν, προτρέπουσαν καὶ παρακαλοῦσαν ἡμᾶς, ἵνα ἀδιστακτικῶς ἐλπίζωμεν τὴν εὐλογίαν καὶ σωτηρίαν· πληροφοροῦμενοι δὲ, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ θεὸς μεθ' ὅρκου ὑπεσχέθη, ἀδύνατόν ἐστιν, ἵνα μὴ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσιν, μένωμεν ἀκλόνητοι ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐλπίδι, καὶ ὅποια ἴδιποτε περιστάσεις περικυκλώσωσιν ἡμᾶς εἰς τῆς προσκαίρου ζωῆς ἡμῶν τὴν περίοδον.

Ἐβρ. 6. 19. Ἦν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν, καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος.

Κυματιζόμεθα ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ ὑπὸ

τῆς βίας τῶν παθῶν, καθὼς τὰ πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ ὑπὸ τῆς βίας τῶν κυμάτων· καθὼς δὲ ἡ ἄγκυρα ἢ στερεὰ καὶ δυσκολοσύντριπτος σώζει τὸ πλοῖον ἀπὸ τῶν κινδύνων τῆς θαλάσσης, οὕτως ἡ πρὸς θεὸν ἐλπίς ἢ ἀσφαλῆς καὶ βεβαία σώζει τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν κινδύνων τῆς ἀπωλείας· διὰ τοῦτο οὖν ὁ θεὸς Παῦλος ὠνόμασεν ἄγκυραν τὴν προκειμένην ἐλπίδα, ἥγουσαν τὴν ἐλπίδα τῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σωτηριώδους εὐλογίας. Βλέπε δὲ, πῶς προσωποποιεῖ ὁ ῥητορικώτατος ἀπόστολος ταύτην τὴν ἐλπίδα, καὶ παρίστησιν αὐτὴν ὡς ἄνθρωπον εἰσερχόμενον « Εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος », σημαίνων διὰ τούτου, ὅτι ἡμεῖς οἱ πιστοὶ τῇ δυνάμει ταύτης τῆς ἐλπίδος εἰσερχόμεθα « Εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος ». Ποῖον δὲ ἐστὶ τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος; τὸ καταπέτασμα τῆς σκηνῆς τοῦ νόμου ἐχώριζε τὸν ἐν αὐτῇ ἅγιον τόπον ἀπὸ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου τῶν ἁγίων, ὅπου ἦν ἡ κιβωτὸς τοῦ μαρτυρίου· οὗτος δὲ ὁ τόπος, ὁ ἅγιος τῶν ἁγίων, ἐλέγετο μὲν, ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, σύμβολον δὲ ἦν καὶ τύπος τοῦ ἀληθινοῦ ἐσωτέρου καταπετάσματος, ὅπου εἰσέρχονται οἱ εἰς Χριστόν πιστεύοντες. Δηλοποιεῖ δὲ διὰ τῶν ἐξῆς, ποῖόν ἐστι τοῦτο τὸ ἀληθὲς ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, λέγων.

Ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσ- Ἐβρ. 6. 20. ἦλθεν Ἰησοῦς, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα.

Ἰδού, ποῖόν ἐστι τὸ ἐσωτερικόν τοῦ καταπετάσματος· ὁ τόπος ἐστίν, « Ὅπου » πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν Ἰησοῦς »· ποῦ δὲ εἰσῆλθεν ὁ Χριστός ὑπὲρ ἡμῶν;

Ἑβρ. 9.24. « Οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ Χριστός, ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' » εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν, νῦν ἐμφανισθῆναι « τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν »· ὁ οὐρανὸς δὲ ἐστὶ τὸ καταπέτασμα, τὸ διαχωρίζον τὸν θρόνον τοῦ θεοῦ ἀπὸ τῆς γῆς, καθὼς τὸ καταπέτασμα τῆς σκηνῆς διεχώριζε τὸν τόπον τὸν ἅγιον ἀπὸ τοῦ ἁγίου τῶν ἁγίων· εἰς αὐτὸν δὲ τὸν οὐρανόν ὁ Χριστός ὡς ἄνθρωπος ἀνελθὼν μετὰ τὴν ἀπὸ γῆς ἀνάληψιν, εἰσῆλθεν ὑπὲρ ἡμῶν,

Ἑβρ. 8. 1. καὶ « Ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς » μεγαλωσύνης »· τὸ δὲ, « ὑπὲρ ἡμῶν », σημαίνει τὸ, ἵνα πρεσβεύῃ ὑπὲρ ἡμῶν, ὡς ἐπιβεβαιωτοῖ ὁ Παῦλος, λέγων· « Χριστός, ὁ » ἀποθανὼν, μᾶλλον δὲ, καὶ ἐγερθεὶς, ὃς » καὶ ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὃς καὶ ἐν » τυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν ». Κατὰ τίνα δὲ λόγον λέγει τὸν Χριστὸν ἀρχιερέα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ; ὁ Μελχισεδέκ οὐκ ἦν ἀρχιερεὺς, ἀλλ' ἱερεὺς· « Καὶ Μελχισεδέκ, » λέγει, βασιλεὺς Σαλήμ, ἐξήνεγκεν » ἄρτους καὶ οἶνον· ἦν δὲ ἱερεὺς τοῦ θεοῦ » τοῦ ὑψίστου ». Παρὰ τῇ θείᾳ γραφῇ τὸ ὄνομα, ἱερεὺς, σημαίνει καὶ τὸν ἀρχιερέα·

φανερὸν δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ Λευϊτικοῦ, ὅπου ὁ αὐτός Ἀαρὼν πρῶτον ὀνομάζεται ἀρχιερεὺς· « Ἐὰν μὲν ὁ ἀρχιερεὺς, ὁ κεχρισμένος, » ἀμάρτη »· ἔπειτα ἱερεὺς· « Καὶ λαβὼν ὁ » ἱερεὺς, ὁ χριστός, ὁ τετελειωμένος »· καὶ κατωτέρω δὲ, « Καὶ ἔδωκα, λέγει, Ἀαρὼν, » τῷ ἱερεῖ ». Ἐκ τούτων βλέπομεν, ὅτι τὸ περὶ τοῦ Μελχισεδέκ εἰρημένον· « Ἦν δὲ » ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου », ὁμοίως καὶ τὸ, « Σὺ εἰ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν » τάξιν Μελχισεδέκ », τὸ, ἀρχιερεὺς, σημαίνει· λέγει δὲ, ὅτι κατὰ τὴν τάξιν τοῦ Μελχισεδέκ ὁ Χριστός ἐγένετο ἀρχιερεὺς, ἐπειδὴ ὁ Μελχισεδέκ « Ἀφωμοιωμένος τῷ » υἱῷ τοῦ θεοῦ μένει, ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές ». Σημειῶσαι δὲ τὸ, « πρόδρομος », καὶ « ἀρχιερεὺς »· πρόδρομός ἐστιν ὁ προπορευόμενος· ὅστις δὲ προπορεύεται, ἐκεῖνος ἔχει ὁπαδοὺς καὶ ἀκολούθους· τίνες δὲ ἄλλοι οἱ ὁπαδοὶ καὶ ἀκόλουθοι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, εἰμὴ οἱ εἰς αὐτὸν πιστεύοντες, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φυλάττοντες; ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἐστὶ ποιμήν· ὅπου δὲ ὁ ποιμήν, ἐκεῖ καὶ τὰ πρόβατα. Ταῦτά εἰσι τὰ στηρίζοντα εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν τὴν ἐλπίδα τῆς ἀπολαύσεως τῆς αἰωνίου δόξης καὶ μακαριότητος.

Λευ. 4.
3. 5.

Λευ. 7.

Γεν. 14.
18.Ψαλ. 109.
4.Ἑβρ. 7. 3.
ὁρ. σελ.
203. 204.
τοῦδε τοῦ
βιβλ.Γεν. 14.
18.

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,
ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ
ΝΗΣΤΕΙΩΝ.

Εἶπε μὲν ὁ θεηγόρος Παῦλος, ὡς σήμερον ἠκούσαμεν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ποιοῦσιν ὅρκους, ὁ δὲ ὅρκος παύει πᾶσαν ἀντιλογίαν, ἐπιβε-
ἐβρ. 6.16.βαιῶν τὰ πράγματα· « Ἄνθρωποι μὲν γὰρ
 » κατὰ τοῦ μείζονος ὀμνύουσι, καὶ πάσης
 » αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρας εἰς βεβαίωσιν ὁ
 » ὅρκος »· πλὴν ἐπειδὴ οὐδὲ ἐπήνεσεν, οὐδὲ
 κατηγόρησε ταύτην τὴν συνθήκειαν, ἥνοιξε
 περίεργον καὶ ἀναγκαῖον ζήτημα περὶ τοῦ,
 τί ἐστὶν ὁ ὅρκος, ἀρετὴ δηλονότι, ἢ ἁμαρτία,
 ἢ ἔργον ἀδιάφορον. Τοῦ ζητήματος τούτου
 ἡ λύσις, ὅσον ἐστὶν ἀναγκαία, τόσον ἐστὶ
 καὶ δύσκολος· ἀναγκαία, ἐπειδὴ εἰς πάντα
 καιρὸν, καὶ τόπον, καὶ περίστασιν χωρὶς
 τινος συστολῆς καὶ ἀνάγκης ποιοῦσιν οἱ
 ἄνθρωποι πολλοὺς καὶ φρικτοὺς ὅρκους·
 ὅθεν, ἐὰν, ὅσάκις ὀμνύομεν, τοσάκις καὶ
 ἁμαρτάνωμεν, οὐαὶ ἡμῖν· δύσκολος δὲ ἡ
 λύσις, πρῶτον μὲν, ἐπειδὴ εἰς τὴν ὑπόθεσιν
 τοῦ ὅρκου ἡ παλαιὰ διαθήκη ἐναντία φαί-
 νεται εἰς τὴν νέαν· δεύτερον δὲ, ἐπειδὴ
 τόσα εἰσὶ τοῦ ὅρκου τὰ εἶδη, ὥστε μετὰ
 βίας δύναται τις ἐπαριθμῆσαι αὐτὰ, καὶ
 λαλῆσαι περὶ ἐνὸς ἐκάστου εἶδους, καθὼς

πρέπει· τρίτον, ἐπειδὴ οὐ μόνον ἐσυνήθι-
 σαν, ἀλλὰ καὶ ἐνομοθέτησαν οἱ ἄνθρωποι
 τοὺς ὅρκους· καὶ ὅτι μὲν ἀναγκαῖον ἐστίν,
 ἵνα μάθωμεν, ἁμαρτία ἐστὶν ὁ ὅρκος, ἢ οὐ,
 ἵνα εἰς τὸ ἐξῆς ἢ παύσωμεν τοὺς ὅρκους,
 ἢ ἀκολουθῶμεν, ὀμνύοντες ἀφόδως, οὐδε-
 μιᾶς ἀποδείξεως ἐστὶ χρεία, καθότι τὸ
 πρᾶγμα ἐστὶ φανερόν. Ἐπιχειροῦμεν οὖν
 ἡμεῖς, ὅσον δυνάμεθα, ἀπαντῆσαι εἰς τὰς
 τῆς λύσεως δυσκολίας.

Ἡ παλαιὰ διαθήκη ἐπιβεβαιοῖ, ὅτι ὁ
 θεὸς ἐνομοθέτησεν, ἵνα ἐπὶ τῷ ὀνόματι
 αὐτοῦ ὀμνύωμεν· διότι εἰς μὲν τὸ Δευτερο-
 νόμιον ἀναγινώσκομεν ταῦτα· « Κύριον
 » τὸν θεόν σου φοβηθήσῃ, καὶ αὐτῷ μόνῳ
 » λατρεύσεις, καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ
 » ὀμῇ »· εἰς δὲ τὸ βιβλίον τῆς Ἐξόδου
 βλέπομεν, ὅτι εἰς τὰς ἀμφιβολίας καὶ
 ἁμαρτύρους ὑποθέσεις ὥρισεν ὁ θεὸς φανερά,
 ἵνα ὁ ὅρκος διαλύῃ τὴν ἀμφιβολίαν· « Ἐὰν
 » δέ τις, λέγει, δῶ τῷ πλησίον ὑποζύγιον,
 » ἢ μόσχον, ἢ πρόβατον, ἢ πᾶν κτῆνος
 » φυλάξαι, καὶ συντριβῇ, ἢ τελευτήσῃ, ἢ
 » αἰχμάλωτον γένηται, καὶ μηδεὶς γινῶ,

Δευτ. 6.
13.Εξ. 22.
10. 11.

» ὄρκος ἐστὶ τοῦ θεοῦ ἀνὰ μέσον ἀμφο-
 » τέρων ». Τὰ αὐτὰ δὲ διδάσκουσι καὶ οἱ
 ἄγιοι τοῦ θεοῦ προφῆται· ὁ μὲν προφήτης
 Ἡσαΐας ὡς ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ λέγει·

Ησ. 45.23. « Ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ, καὶ ὁμῆται πᾶ-
 » σα γλῶσσα τὸν θεόν ». ἔπειτα ἐπιβεβαιοῦ,

Ησ. 65.
 16. λέγων· « Οἱ ὁμνύοντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὁμοῦν-
 » ται τὸν θεόν τὸν ἀληθινόν ». ὁ δὲ προφη-

Ψαλ. 62.
 11. τάνναξ Δαβὶδ καὶ ἐπαίνου ἄξιον ἔκρινε τὸν
 ὁμνύοντα ἐπὶ τῷ θεῷ· « Καὶ ἐπαινεθήσεται,
 » εἴπερ πᾶς ὁ ὁμνύων ἐπ' αὐτῷ ». Ὅσοι ταῦτα

ἀκούουσιν, ἐκεῖνοι πείθονται, ὅτι ὁ ὄρκος
 οὐ μόνον οὐκ ἐστὶν ἁμαρτία, ἀλλ' ἐστὶν
 ἔργον ἐπαίνου ἄξιον, ὅπερ ἐστὶν, ἀρετὴ.

Ἀλλ' ἐὰν ἀνοίξωμεν τὸ βιβλίον τῆς νέας
 Διαθήκης, ἀκούομεν ἐκεῖ τὸν μονογενῆ
 υἱὸν τοῦ θεοῦ προστάσσοντα καὶ λέγοντα·

Ματθ. 5.
 34-37. « Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὁμόσαι ὅλως· μήτε
 » ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ θεοῦ·

» μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν

» ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι

» πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως· μήτε

» ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὁμόσης, ὅτι οὐ δύνασαι

» μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι·

» ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ, ναὶ, οὐ, οὐ· τὸ

» δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστὶ· »

τὰ αὐτὰ δὲ ἐπανέλαβε συντομώτερον ὁ

ἀδελφόθεος Ἰάκωβος· « Πρὸ πάντων δὲ,

» εἶπεν, ἀδελφοί μου, μὴ ὁμνύετε μήτε τὸν

» οὐρανόν, μήτε τὴν γῆν, μήτε ἄλλον τι-

» νὰ ὄρκον· ἦτω δὲ ὑμῶν τὸ ναὶ, ναὶ, καὶ

» τὸ οὐ, οὐ, ἵνα μὴ εἰς ὑπόκρισιν πέσητε ».

Ὅστις ταῦτα ἀναγινώσκει, ἐκεῖνος πείθεται,

ὅτι πᾶς ὄρκος ἐστὶ παράβασις ἀποστολικῆς

καὶ δεσποτικῆς ἐντολῆς, καὶ ἐπομένως
 ἁμαρτία μεγάλη.

Ἀλλὰ τί ἐστὶ τοῦτο, λέγεις; ἀσύμφωνα,

ἢ, ὀρθότερον εἰπεῖν, ἐναντία ἀλλήλοις εἰσὶ τοῦ

θεοῦ τὰ λόγια; Ὁ θεὸς διὰ μὲν τοῦ μωσαϊ-

κοῦ νόμου ὥρισεν, ἵνα ὁμνύωμεν ἐπὶ τῷ ὀνό-

ματι αὐτοῦ· διὰ δὲ τοῦ εὐαγγελίου ἐνομοθέ-

τησεν, ἵνα ἀπέχωμεν ἀπὸ παντός ὄρκου· ταῦ-

τα δὲ εἰσιν ἐναντία. Οὐδὲ ἐναντία οὐδὲ ἀσύμ-

φωνά εἰσι τοῦ θεοῦ τὰ προστάγματα· ἀλλ',

ἐπειδὴ οἱ ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ νόμου νομοθε-

τούμενοι τότε Ἑβραῖοι ἦσαν πολλὰ παχυ-

λοὶ καὶ σαρκικοὶ, ὡς γεγεννημένοι καὶ

ἀνατεθραμμένοι μεταξὺ τῶν δεισιδαιμονε-

στάτων εἰδωλολατρῶν, ἤγουν τῶν Αἰγυ-

πτίων, καὶ οὐκ ἠδύναντο χωρῆσαι τὰ

περὶ τῆς τελειότητος νομοθετήματα, διὰ

τοῦτο ὁ δοθείς εἰς αὐτοὺς νόμος ἦν ἀτελής·

« Οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος »· πρὸς δὲ Ἑβρ. 7.19.
 τοῖς ἄλλοις ἁμαρτήμασιν αὐτῶν καὶ τοῦτο

ἔπραττον οἱ πανάθλιοι, ἤγουν ὠμνυον ἐπὶ

τῷ ὀνόματι τῶν εἰδώλων, ὥσπερ ἂν εἰ τὰ

εἰδωλα ἦσαν θεοί· διὰ τοῦτο ὁ θεὸς ἤλεγ-

χεν αὐτοὺς διὰ μὲν τοῦ προφήτου Ἱερε-

μίου, λέγων· « οἱ υἱοί σου ἐγκατέλιπόν με, Ἱερ. 5. 7.

» καὶ ὠμνυον ἐν τοῖς οὐκ οὔσι θεοῖς »· διὰ δὲ

τοῦ προφήτου Ἀμὼς ἔτι ἐμφαντικώτερον·

« Οἱ ὁμνύοντες, ἔλεγε, κατὰ τοῦ ἱλασμοῦ Ἀμ. 8. 14.

» Σαμαρείας, καὶ λέγοντες, ζῇ ὁ θεός σου

» Δᾶν, καὶ ζῇ ὁ θεός σου Βηρσαβέε· καὶ πε-

» σοῦνται, καὶ οὐ μὴ ἀναστῶσιν ἔτι ».

Τοῦτο τὸ μέγα ἁμάρτημα, ἤγουν τὴν

εἰδωλολατρείαν ἐμποδίσαι βουλόμενος ὁ θεός,

καὶ γινώσκων, ὡς καρδιογνώστης, ὅτι, ἐὰν

Ἰακ. 5.
 12.

ὁρ. Χρυσ.
ὁμιλ. 16.
εἰς τὰς
Πράξ.

ἱερ. 12.
16.

Ματθ. 5.
17.

Γαλ. 3. 24.

Ματθ. 5.
21, 22.

Λύτ. 27.
28.

τότε ἐνομοθέτει, ἵνα μηδὲ ὁμνύωσιν, οὐκ ἤκουον τὸ θεῖον αὐτοῦ πρόσταγμα, εἰθισμένοι ὄντες εἰς τοὺς ὅρκους, εὐσπλαγχνισθεῖς ἐπὶ τῇ ἀσθενείᾳ αὐτῶν, ἐκέλευσεν, ἵνα ἀφέντες τοὺς ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῶν εἰδώλων ὅρκους, ὁμνύωσιν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. «Καὶ ἔσται, εἶπεν, ἐὰν μαθόντες, » μάθωσι τὴν ὁδὸν τοῦ λαοῦ μου, τοῦ ὁμνύειν » τῷ ὀνόματί μου, ζῇ Κύριος, καθὼς ἐδίδαξαν τὸν λαόν μου ὁμνύειν τῇ Βάαλ, καὶ » οἰκοδομηθήσεται ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ μου ».

Ὅταν δὲ ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, οὐχ ἵνα καταλύσῃ, ἀλλ' ἵνα πληρώσῃ τὸν νόμον, τουτέστιν, ἵνα ἀναβιβάσῃ τὰ νομικὰ προσάγματα εἰς τὴν νομοθεσίαν τῆς τελειότητος, τότε εὐρών τοὺς μὲν ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἑβραίων προπεπαιδαγυγμένους ὑπὸ τοῦ νόμου πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῆς τελειότητος, τοὺς δὲ ἐθνικοὺς φωτίσας τῇ δυνάμει τῆς θείας αὐτοῦ χάριτος, ἐδίδαξε τῆς τελειότητος τὰ μαθήματα. Καθὼς δὲ ἀνεβίβασεν εἰς τὴν τελειότητα τὸν περὶ τῆς ἀποχῆς τοῦ φόνου νόμον, τὸ αἷτιον τοῦ φόνου ἐμποδίσας διὰ τούτων τῶν λόγων. «Ἐκούσατε, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· οὐ φονεύσεις, ὅς δ' ἂν φονεύσῃ, ἐνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἐνοχος ἔσται τῇ κρίσει.» ὁμοίως δὲ, καθὼς ὕψωσεν εἰς τὴν τελειότητα τὸν περὶ σωφροσύνης νόμον, ἐμποδίσας οὐ μόνον τὴν πρᾶξιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκικῆς ἀμαρτίας, καὶ εἰπὼν. «Ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις· ἐγὼ δὲ λέγω

» ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς » τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν » αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὕτως ἀνέδειξε τέλειον καὶ τὸν περὶ τοῦ ὅρκου νόμον. «Πάλιν ἠκούσατε, εἶπεν, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· οὐκ ἐπιорκήσεις, ἀποδώσεις δὲ » τῷ Κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου· ἐγὼ δὲ λέγω » ὑμῖν μὴ ὁμόσαι ὅλως». Ἐκοψε τὴν ρίζαν, ἵνα ἐξαφανίσῃ τοὺς κλάδους· ἐξώρισεν τὸ αἷτιον, ἵνα παύσῃ τὰ ἀποτελέσματα· ἔφραξε τὴν θολερὰν πηγίν, ἵνα ἐκλείψωσι τῆς ἀκαθαρσίας τὰ νάματα. Ὅστις ποιεῖ ὅρκους, ἐκεῖνος εὐκολὰ πίπτει εἰς τὰς ἐπιорκίας· ὅστις δὲ ἀπέχει παντελῶς ἀπὸ τῶν ὀρκῶν, ἐκεῖνος οὐδέποτε ἐπιорκεῖ.

Ἐκ τούτου πᾶς τις βλέπει, ὅτι τὰ λόγια τῶν θείων γραφῶν οὐκ εἰσὶν οὐδὲ ἐναντία ἀλλήλοις, οὐδὲ ἀσύμφωνα· ἀλλὰ τὰ μὲν τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου εἰσὶ παιδαγωγικά, τὰ δὲ τοῦ εὐαγγελικοῦ, τελειωτικά. Ἐποίησε δὲ ὁ θεὸς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖνο, ὅπερ ποιεῖ ὁ σοφὸς διδάσκαλος μετὰ τῶν ἑαυτοῦ μαθητῶν· πρῶτον δηλαδὴ διδάσκει αὐτοὺς τὰ εὐκολα, καὶ ὅσα δύναται ὁ νοῦς αὐτῶν χωρῆσαι· ἀφ' οὗ δὲ δι' αὐτῶν ἀκονήτῃ τὴν τούτων διάνοιαν, τότε διδάσκει αὐτοὺς τὰ δυσκολώτερα καὶ ὑψηλότερα μαθήματα· πρῶτον ὁ θεὸς ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους τὸν διὰ Μωσέως νόμον, ὅστις ἦν εὐκολοχώρητος καὶ εὐαπόδεκτος· ἔπειτα, ἀφ' οὗ δι' ἐκείνου καὶ διὰ τῆς θείας αὐτοῦ χάριτος προητοιμάσθη τὰς τούτων καρδίας, τότε παρέδωκεν αὐτοῖς τὴν διὰ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ αὐτοῦ τελειοτάτην τοῦ εὐαγγελίου διδασκαλίαν.

Ἐπειδὴ οὖν, λέγεις, ὁ θεὸς διὰ τοῦ παλαιοῦ νόμου ἔδωκεν ἄδειαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα ποιῶσιν ὅρκους, ὁ ὅρκος οὐκ ἔστιν ἁμαρτία· διότι, ἐὰν ἐλογίζετο ἁμαρτία, οὐδέποτε ὁ θεὸς ἐπέτρεπεν, ἵνα ὁμνύωμεν. Ἀληθῶς συνεχώρησεν ὁ θεὸς τοὺς ὅρκους διὰ τὸν λόγον, ὃν εἶπομεν, πλὴν ἔθηκεν ὅρια, καὶ ἔβαλε κανόνας εἰς τὸν ὅρκον· ὅστις δὲ αὐτοὺς παραβαίνει, ἐκεῖνος ἁμαρτάνει βαρύτατα· πρῶτος ὅρος, ἵνα μηδεὶς ὁμνύῃ διὰ πράγματα εὐτελῆ, καὶ

Εξ. 20. 7. οὐτιδανὰ, καὶ μάταια· « Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα » Κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ· οὐ γὰρ » μὴ καθάρισις Κύριος ὁ θεὸς σου τὸν » λαμβάνοντα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ μα- » ταίῳ »· δεύτερος δὲ ὅρος ἐστίν, ἵνα μηδέποτε ποιήσωμεν ὅρκον, σκοπὸν ἔχοντες ἀδικῆσαι τὸν πλησίον· « Καὶ οὐκ ὁμείσθῃ » τῷ ὀνόματί μου ἐπὶ ἀδίκῳ, καὶ οὐ βεβή- » λώσετε τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ » ὑμῶν ». Οὐ μόνον δὲ τοὺς ὅρους ἐνομοθέτησεν ὁ θεός, οἵτινες ὅταν οὐ φυλάττωνται, ὁ ὅρκος ἐστίν ἁμαρτία, ἀλλὰ καὶ τὸν τύπον ἔγραψε τοῦ συγκεχωρημένου ὅρκου, ἡγουν αὐτὰ τὰ τοῦ ὅρκου λόγια,

Λευϊτ. 19. 12. καὶ τοὺς τούτου κανόνας· « Καὶ ὁμόσῃ, » εἶπε, ζῇ Κύριος, μετὰ ἀληθείας ἐν κρίσει » καὶ δικαιοσύνῃ »· ὅταν ποιῇς, λέγει, ὅρκον, λέγε ταῦτα τὰ λόγια « ζῇ Κύριος »· ὁ δὲ ὅρκος σου ἔστω ἀληθινός, διακριτικός, καὶ δίκαιος· ὅταν ὁμνύῃς, ὅτι οὐδὲ εἶδες, οὐδὲ γνωρίζεις ἐκεῖνο, ὅπερ καὶ εἶδες, καὶ γνωρίζεις, τότε ὁ ὅρκος σου οὐκ ἔστιν ἀληθινός, ἀλλὰ ψευδής, ὅπερ ἐστὶ, ψευδο-

κία· τοιοῦτος ἦν ὁ ὅρκος τοῦ Πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἀρχιερέως· διότι ὁ Πέτρος καὶ εἶδε, καὶ ἐγνώριζε τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, πλὴν ὤμοσε, λέγων· « Οὐκ οἶδα τὸν ἄν- » θρωπον »· ὁμοίως καὶ ὅταν μεθ' ὅρκου ὑπόσχεσαι, ἵνα φυλάξῃς τὰ ὑποσχεθέντα, ἔπειτα οὐ φυλάττης αὐτὰ, ἀλλ' ἀθετῇς τὴν ἑνορκον ὑπόσχεσίν σου, ὁ ὅρκος σου τότε οὐκ ἔστιν ἀληθινός, ἀλλὰ ψευδής, καὶ λέγεται ἐπιорκία· τοιοῦτος ἦν ὁ ὅρκος τοῦ Σεδεκίου, ὅστις μεθ' ὅρκου ὑπεσχέθη πι- » ροσύνην εἰς τὸν βασιλέα Ναβουχοδονόσορ, ἔπειτα ἀθετήσας τὸν ὅρκον, ἀπεστάτησεν ἀπ' αὐτοῦ. Ὅταν δὲ ποιῇς ὅρκον, μὴ δια- κρίνων, δυνατά εἰσιν ἢ ἀδύνατα, εὐκολα ἢ δύσκολα, βέβαια ἢ ἀβέβαια, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν σου ἢ ὑπὸ ἄλλων ἐξουσίαν, ὅσα ὁμνύεις, τότε ὁ ὅρκος σου οὐκ ἔστιν « Ἐν » κρίσει », ἀλλ' ἔστιν ἀδιάκριτος καὶ πα- ράλογος· τοιοῦτος ἦν ὁ ὅρκος τοῦ Σαοῦλ, ὅστις ἐνόρκως ὑπεσχέθη ἔργον πολλὰ δύσ- κολον, καὶ μὴ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, διότι ὑπεσχέθη, ἵνα νηστεύσῃ ὅλος ὁ στρατὸς δέκα χιλιάδων ἀνθρώπων ὅλην τὴν ἡμέραν· τοιοῦτος ἀδιάκριτος καὶ ὁ ὅρκος τοῦ Ἡρώδου, ὅστις « Μεθ' ὅρκου ὡμολόγησε » δοῦναι τῇ Ἡρωδιάδι » ὅ,τι ἂν ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ, ἔπειτα, ἵνα φυλάξῃ τὸν ὅρκον, « Ἀ- » πεκεφάλισε τὸν Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν ». Ἀδίκος ἐστίν ὁ ὅρκος, ὅταν ὁμνύωμεν, ἵνα βλάψωμεν τὸν πλησίον· τοιοῦτος ἦν ὁ ὅρ- κος ἐκείνων τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες μετὰ ἀναθέματος ὤμοσαν, « Μήτε φαγεῖν, μήτε » πιεῖν, ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν Παῦλον.

Ματθ. 26. 72.

2. Παρλ. 36. 13.

1. Βατ. 14. 28.

Ματθ. 14. 7.

Αδ. 10.

Πράξ. 23. 12.

1ερ. 4.2. Τί λέγετε, ὅσοι συχνάκις ὁμνύετε; ἄρά γε ὁμνύοντες, φυλάττετε τὸν τύπον τοῦ ὅρκου, ἥγουν τὸ, « Ζῇ Κύριος », ἢ προφέρετε ἄλλα λόγια φρικτὰ καὶ φοβερά, τὸν θεὸν ἐπικαλούμενοι, καὶ τοὺς ἀγγέλους, καὶ τοὺς ἁγίους ὡς μάρτυρας τῶν λεγομένων; ἄρά γε προσέχετε, ἵνα μὴ ποιῆτε ὅρκους διὰ πράγματα οὐτιδανὰ καὶ μάταια, καὶ χωρὶς τινος ἀνάγκης, ἢ ὁμνύετε καὶ διὰ ἓνα ὄβολον, καὶ διὰ ἓν μῆλον, καὶ διὰ ἓν λάχανον; ὁ ὅρκος ὑμῶν βεβαιοῖ τὴν ἀλήθειαν, ἢ ἐπιστηρίζει τὸ ψεῦδος; ποιεῖτε ὅρκον μετὰ σκέψεως καὶ διακρίσεως, ἢ ὁμνύετε ἀπερισκέπτως καὶ ἀδιακρίτως; ὁ ὅρκος ὑμῶν γίνεται διὰ πράγματα δίκαια, πρέποντα, ὠφέλιμα, ἢ διὰ πράγματα ἀδίκαια, καὶ ἄπρεπα, καὶ ἐπιβλαβῆ; Τόσον δύσκολόν ἐστιν, ἵνα φυλάξωμεν πάντας τοὺς ὅρους καὶ κανόνες τοῦ ὅρκου, μάλιστα, ὅταν συχνάκις ὁμνύωμεν, ὥστε οὐδὲ ὅπως σφάλλει, ὅστις ἀποφασίσει, ὅτι ἐστὶν ἀδύνατον.

11. Ἄλλ' ὑπόθεσ, λέγεις, ὅτι ἐγὼ καὶ τὸν τύπον τοῦ ὅρκου ἐφύλαξα, καὶ οὐδὲ ἐπὶ ματαίῳ, οὐδὲ ἐπὶ ἀδίκῳ, ἀλλὰ μετὰ ἀληθείας ἐν κρίσει καὶ δικαιοσύνῃ ἐποίησα ὅρκον. ἄρά γε ἁμαρτάνω, καὶ ὅταν ποιῶ τοιοῦτον ὅρκον; Πρὸ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ὁ τοιοῦτος ὅρκος ἐλογίζετο ἔργον ἐπαινετὸν κατὰ τὸ, « Καὶ ἐπαινεθήσεται » πᾶς ὁ ὁμνύων ἐν [αὐτῷ] » μετὰ δὲ τὴν εὐαγγελικὴν νομοθεσίαν κρίνεται παράβασις διὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ Κυρίου. « Ἐγὼ » δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὁμόσαι ὅλως ». Τοιαύτην

Ματθ. 5. 34.

δὲ παράβασιν ποιεῖς, ὅταν προφέρῃς τοιοῦτον ὅρκον, ὁποῖαν καὶ ὅταν ὀργίζησαι κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου ματαίως, καὶ ὅταν βλέπῃς γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, καὶ ὅταν οὐ στρέφῃς τὴν ἀριστεράν σου πρὸς τὸν ραπίζοντα τὴν δεξιάν σου. Διὰ τί δὲ τοῦτο; διότι, ὅταν ὁ θεάνθρωπος ἀναπληρώσας τὸ ἀτελὲς τῶν νομικῶν διαταγμάτων, ἐδίδαξε τὰ τελειότερα μαθήματα, τότε μεταξὺ τῶν τελειότερων παραγγελμάτων συνέταξε καὶ τὸ περὶ τοῦ ὅρκου πρόσταγμα, εἰπὼν. « Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὁμόσαι » ὅλως ».

Ἄλλ' ἀπαντᾷς, λέγων τὸ, « Μὴ ὁμόσαι » ὅλως », ἐστὶν ἀδύνατον, οὐ μόνον διὰ τὴν συνήθειαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς τῶν ἀνθρώπων νόμους, ἐξ ὧν ἀκολουθεῖ ἡ ἀνάγκη· ἐὰν μὴ ποιήσω ὅρκον, οὐ πιστεύουσι· προστάσει δὲ ὁ κριτῆς ἢ ὁ ἄρχων· ποιήσον, λέγει, ὅρκον. Πῶς οὖν δύναμαι τότε « Μὴ » ὁμόσαι ὅλως »; Τοῦτο οὖν μόνον ποιεῖ ἄφευκτον τὸν ὅρκον, ἢ ἀνάγκη. Ἄκουσον, τί λέγει περὶ τῆς ἀνάγκης τῶν ὅρκων ὁ ἐπουράνιος διδάσκαλος, ὁ θεὸς, λέγω, Χρυσόστομος· οὐκ ἔστι πρέπον, ἵνα προβάλλῃς ἀνάγκην, ὅπου παραβαίνεται νόμος· διότι μία ἐστὶν ἡ ἀπαραίτητος ἀνάγκη, ἵνα δηλονότι μὴ παροργίσῃς τὸν θεόν· πλὴν ἐκεῖνα τελευταῖον λέγω· περὶκοφαι τοὺς περιττοὺς ὅρκους, ὅσους ποιεῖς ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, καὶ χωρὶς τινος ἀνάγκης, ὅσους ποιεῖς ἐν τῷ οἴκῳ σου, ὅσους ἐν τῇ συναναστροφῇ τῶν φίλων σου, ὅσους ἐν ταῖς ὑποθέσεσι τῶν δούλων σου· ἐὰν τούτους τοὺς ὅρκους ἀπο-

κόψης, εἰς τὸ ἐξῆς περὶ ἐκείνων, ἤγουν περὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης γινομένων, οὐδεμίαν χρεῖαν ἔχεις τῆς ἐμῆς διδασκαλίας· διότι τὸ στόμα ἐκείνου, ὅστις ἐμελέτησε τὸν φόβον καὶ τὴν φυγὴν τῶν ὀρκῶν, οὐδὲ ἐὰν μυριάκις ἀναγκασθῇ, οὐδόλως στέρξει περιπεσεῖν εἰς ἐκείνην τοῦ ὀρκου τὴν συνήθειαν. Ἴδου αὐτολεξεῖ αὐτὰ τοῦ ἀγίου

Χρυσ. Α. 28. ^{Περὶ ὀρκου.} διδασκάλου τὰ λόγια· « Ὅπου παραβαίνει-
» ται νόμος, ἀνάγκης μεμνήσθαι οὐ χρή-
» μία γὰρ ἐστὶν ἀνάγκη ἀπαραίτητος, τὸ
» μὴ προσκροῦσαι θεῷ· πλὴν ἐκεῖνα λέγω
» τέως· τοὺς περιττοὺς περικόψωμεν ὀρκους,
» τοὺς ἀπλῶς καὶ χωρὶς ἀνάγκης, τοὺς
» ἐπὶ τῆς οἰκίας, τοὺς ἐπὶ τῶν φίλων, τοὺς
» ἐπὶ τῶν οἰκετῶν· καὶ τούτους ἀνέλγης, ἐν
» ἐκείνοις ἐμοῦ οὐδὲν δεήσῃ λοιπόν· αὐτὸ
» γὰρ τὸ στόμα μελετήσαν δεδοικέναι καὶ
» φεύγειν τοὺς ὀρκους, οὐδ' ἂν μυριάκις ἀ-
» ναγκάσῃ τις, καταδέξεται λοιπὸν εἰς ἐ-
» κείνην ἐμπεσεῖν τὴν συνήθειαν ».

Καλὴ, λέγεις, ἡ διδασκαλία αὕτη· ἔσω δὲ ὅτι καὶ ἡ προαίρεσις θέλει, καὶ τὸ στόμα συνηθεῖ τὴν τελείαν ἀποχὴν τῶν ὀρκῶν· ἀλλ' ὅταν οἱ πολιτικοὶ νόμοι καὶ ὁ κριτὴς ἀναγκάζῃ, ἵνα ποιήσω ὀρκον, τότε τί ποιητέον; Μετὰ τὴν διδασκαλίαν τοιοῦτου σοφοῦ καὶ ἀγιωτάτου ἀνδρός, ὁποῖός ἐστιν ὁ Χρυσόστομος, τί δύναμαι ἐγὼ συμβουλεῦσαι; Οἱ τῶν ἱερῶν κανόνων ἐρμηνευταὶ παρετήρησαν, πρῶτον μὲν, ὅτι οἱ κανόνες ἐπιτιμοῦσι τοὺς ποιοῦντας ἑλληνικοὺς ὀρκους, καὶ τοὺς ποιοῦντας ὀρκους γελοιώδεις, ἢ ὀρκους πρὸς τὸ κακοποιῆσαι, ὁμοίως καὶ τοὺς ἐπιορ-

κοῦντας· κατὰ δὲ τῶν ὁμνούντων ὀρκον νόμιμον καὶ ἀληθῆ καὶ δίκαιον, οὐδὲν ἐπιτίμιον διορίζουσι. Δεύτερον δὲ, ὅτι τὸ, « Μὴ ὁμόσαι » ὅλως » καὶ τὸ, « πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δός πτωχοῖς »· καὶ τὸ, « ἔσις σε » ῥαπίσῃ ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, σρέ- » ψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην », εἰσὶν ὁμοια καὶ ἰσόρροπα· ἐπειδὴ δὲ ταῦτά εἰσιν ἔργα τῶν τελείων, τελειότητος ἔργον ἐστὶ καὶ τὸ, « Μὴ ὁμόσαι ὅλως »· ὅθεν, καθὼς ὅστις μὲν φυλάττει ἐκεῖνα, ἀναβαίνει εἰς τὸ ὕψος τῆς τελειότητος, ὁ δὲ μὴ φυλάττων αὐτὰ, μένει μὲν ἀτελής, οὐχὶ δὲ ὅμως καὶ κολάσει ὑπόδικος· οὕτως οἱ μὲν μηδέποτε ὁμνούντες, εἰς τῆς ἀρετῆς τὴν τελειότητα ἐπιβλέπουσιν· οἱ δὲ ποιοῦντες ὀρκον νόμιμον, ἤγουν ἀληθινὸν καὶ διακριτικὸν καὶ δίκαιον καὶ ἀπαράβατον, καὶ μὴ ἀναβάνωσιν εἰς τοὺς ὑψηλοὺς τῆς τελειότητος βαθμοὺς, οὐκ εἰσὶν ὅμως καταδίκης ἄξιοι. Τρίτον δὲ, ὅτι οἱ ὀρθόδοξοι βασιλεῖς οὐχ ἀπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχεν, ἐνομοθέτησαν τὴν τελεσιουργίαν τοῦ ὀρκου, ἀλλὰ σκοπὸν ἔχοντες ἐμποδίσαι τὴν ἀδικίαν τῶν δολερῶν καὶ ψευδομένων ἀνθρώπων. Ταῦτα παρατηρήσαντες οἱ τῶν ἱερῶν κανόνων ἐξηγηταί, εἶπον· « Οὐχὶ πᾶς ὀρκος ἐννομός τε » καὶ παράνομος κακωλυμένος ἐστίν, ἀλλ' » ὁ παράνομος καὶ ἀπαίδευτος ».

Ἐκ τούτων ἀκολουθεῖ, ὅτι ἀξιομακάριστοι μὲν εἰσιν ὅσοι οὐδέποτε ὁμνύουσι τοῦ θεοῦ τὸ ὄνομα, οὐδὲ ἄλλον τινὰ ὀρκον· συγγνωστοὶ δὲ ὅσοι ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσόμενοι, ὁμνύουσι, πλὴν μετὰ

Βασ. Καν. 81. Συν. Τρύ. 64. Βασ. Καν. 28. καὶ 29.

Ματθ. 5. 34. Ματθ. 19. 21. Ματθ. 5. 39.

Βασ. εἰς τὸν 28 καὶ 29 Καν. τοῦ Βασ.

Ῥωμ. 13. 1.

ἱερ. 4. 2. ἀληθείας ἐν κρίσει καὶ δικαιοσύνη, ἀπαράδατον δὲ φυλάττουσι τὸν ὄρκον· πανάθλιοι δὲ ὅσοι ἢ δι' ἀνοησίαν καὶ κακὴν συνήθειαν, ἢ διὰ πράγματα μάταια, ἢ διὰ βλάβην τοῦ πλησίον ὀμνύουσι τοῦ ὑψίστου θεοῦ τὸ ὄνομα, μηδὲν στοχαζόμενοι, ὅτι, ὅταν ὀμνύωσιν, ἐπικαλοῦνται μάρτυρα καὶ διεκδικητὴν τῶν ὑπ' αὐτῶν τότε λεγομένων τὸν παντοκράτορα καὶ παντοδύναμον δημιουργὸν τῆς κτίσεως, ὃν φρίττουσι πᾶσαι αἱ ἐπουράνιοι τῶν ἀγγέλων δυνάμεις, καὶ τρέμουν πᾶσαι αἱ καταχθόνιοι τῶν δαιμόνων φάλαγγες, καὶ εἰς ὃν ὑπακούει πάντα τὰ ὀρατὰ καὶ ἀόρατα κτίσματα.

ἐξ. 20. 7. Οὐαὶ εἰς τοὺς ὀμνύοντας ἐπὶ ματαίῳ, διότι αὐτοὶ οὐ καθαρίζονται ἀπὸ τοῦ ῥύπου τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν· οὐαὶ εἰς τοὺς ὀμνύοντας ἐπὶ ἀδίκῳ, διότι αὐτοὶ ὡς βέβηλον καὶ περιπεφρονημένον λογίζονται τὸ φοβερόν τοῦ θεοῦ ὄνομα· οὐαὶ εἰς τοὺς πολυόρκους, διότι ἡ πολυορκία πληροῖ αὐτοὺς πολλῆς ἀνομίας, οὐκ ἐκλείπει δὲ ἀπὸ τοῦ οἴκου αὐτῶν τιμωρία· « Ἄνθρωπος πολυόρκος πλησθήσεται ἀνομίας, καὶ οὐκ ἀποστήσεται, ἀπὸ τοῦ οἴκου αὐτοῦ μάστιξ ». Ἐφανερώσει δὲ ὁ προφήτης Ζαχαρίας, ποία ἐστὶν ἡ κατὰ τῶν ἐπιόρκων τιμωρία· « Ἐγὼ ὀρώ, » εἶπε, δρέπανον πετόμενον, μήκους πήχεων » εἴκοσι, καὶ πλάτους πήχεων δέκα ». Ἀκούεις; δρέπανον, διότι ἡ τιμωρία ἐστὶν ἄφευκτος· « πετόμενον », διότι προφθάνει ταχύτατα· μακρὸν καὶ πλατὺ, διότι ἐφαπλοῦται οὐ μόνον εἰς τὸν ἐπιόρκον, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντα τὸν οἶκον αὐτοῦ· πρᾶγμα

φοβερόν ἐστι τὸ δρέπανον, διότι τοῦτό ἐστι κατάρα, εἶπεν ὁ θεὸς εἰς τὸν προφήτην, πεμπομένη εἰς πᾶσαν τὴν γῆν· « Αὕτη ἡ » ἀρά, ἡ ἐκπορευομένη ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς »· ὑπὸ τούτου δὲ τοῦ δρεπανοῦ παιδεύεται ἕως θανάτου πᾶς κλέπτης, καὶ πᾶς ἐπίορκος· « Διότι πᾶς ὁ » κλέπτης ἐκ τούτου ἕως θανάτου ἐκδικηθήσεται, καὶ πᾶς ὁ ἐπίορκος ἐκ τούτου ἐκδικηθήσεται. Καὶ ἐξοίσω αὐτὸ, ἡγουν τὸ δρέπανον, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ κλέπτου, καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ ὀμνύοντος τῷ ὀνόματί μου ἐπὶ ψεύδει, καὶ καταλύσει ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ συντελέσει αὐτόν, καὶ τὰ ξύλα αὐτοῦ, καὶ τοὺς λίθους αὐτοῦ ».

Τίς ἀκούων ταῦτα, οὐ φρίττει καὶ τρέμει ἀπὸ προσώπου τῆς ἐκδικήσεως τοῦ παντοκράτορος θεοῦ; διὰ τί, ἀδελφοί, ὑποβάλλομεν ἑαυτοὺς εἰς ταύτην τὴν φοβερὰν καταδίκην; ποίαν ἡδονὴν προξενεῖ ὁ ὄρκος; οὐδεμίαν· ποία ἡ ἐκ τοῦ ὄρκου ὠφέλεια; ἡ βεβαίωσις τῶν ὑπὸ σοῦ λεγομένων; ἀλλ' ὅσον εὐκολώτερα καὶ συχνότερα ὀμνύεις, τόσον ὀλιγώτερον πιστεύουσιν εἰς τοὺς ὄρκους σου οἱ τούτους ἀκούοντες· διότι ἐκ τούτου ὑποπτεύονται, ὅτι οὐκ ἐστὶ φόβος θεοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ σου· ὁ δὲ πολυόρκος εὐκολώτατα γίνεται ἐπίορκος. Τίς δὲ οὐ φρίττει τῆς ἐπιορκίας τὴν τιμωρίαν; φύγε τὴν πολυορκίαν, ἵνα μὴ καταποντισθῇς εἰς τῆς ἐπιορκίας τὸ φοβερόν ἁμάρτημα· τοῦτο καὶ δυνατόν ἐστι, καὶ εὐκολόν,

Αὐτ. 3.

Αὐτ. 4.

Λευϊτ. 19. 12.

Σειρ. 23. 11.

Ζαχ. 5. 2.

καὶ ἄκοπον, καὶ ἀδάπανον· φύγε τὴν πολυορκίαν, ἵνα φύγῃς καὶ τοὺς ψευδεῖς, καὶ τοὺς ματαίους, καὶ τοὺς ἀδίκους, καὶ τοὺς παραλόγους καὶ ἀδιακρίτους ὅρκους·

Σειρ. 23.9. « Ὅρκω μὴ ἐθίσῃς τὸ στόμα σου, καὶ » ὀνομασία τοῦ ἁγίου μὴ συνεθισθῇς »· Ἐὰν ταύτην τὴν συμβουλὴν φυλάξῃς,

ἥτις οὐδενὸς ἄλλου χρεῖαν ἔχει, εἰμὴ προσο-
χῆς, παντὸς ἀνόμου ὅρκου σεαυτὸν ἀπαλ-
λάξεις, καὶ τῆς ἐπιορκίας σεαυτὸν ἐλευθε-
ρώσεις, καὶ τῆς δι' αὐτὴν φοβερᾶς τιμωρίας
ἀνεπηρέαστον διατηρήσει σε Κύριος ὁ θεὸς
ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ Τῇ ΠΕΜΠΤῃ ΚΥΡΙΑΚῃ ΤΩΝ
ΝΗΣΤΕΙΩΝ.

ΣΥΜΒΟΛΑ καὶ τύποι τῶν ἐν τῇ νέᾳ Διαθήκῃ πραγμάτων ἦσαν πάντα, ὅσα εἶχεν ἡ Διαθήκη ἡ παλαιά. Καὶ ἀνέφερε μὲν ὁ θεορρήμων Παῦλος τὴν πρώτην καὶ δευτέραν σκηνὴν, καὶ τὴν λυχνίαν τὴν ἐπτάφωτον, καὶ τὴν πρόθεσιν τῶν ἄρτων, καὶ τὸ καταπέτασμα, τὸ χωρίζον τὰς δύο σκηνάς, καὶ τὸ χρυσοῦν θυμιατήριον, καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ περιεχόμενα, ἤγουν τὴν χρυσὴν στάμνον τοῦ μάννα, καὶ τὴν ῥάβδον Ἀαρὼν, τὴν βλαστήσασαν, καὶ τὰς πλάκας τῆς διαθήκης, ἔτι δὲ καὶ τὰ ὑπεράνω ὄντα τῆς κιβωτοῦ Χερουδὶμ τῆς δόξης, καὶ τὸ ὑπ' αὐτῶν κατασκιαζόμενον ἱλαστήριον·

οὐκ ἐφάνέρωσε δὲ, ποίων πραγμάτων τῆς νέας Διαθήκης ταῦτα ἦσαν τύποι καὶ σύμβολα· τοῦτο δὲ μόνον εἶπεν, ὅτι ὁ παρὼν καιρὸς οὐκ ἐπιτρέπει, ἵνα λαλήσῃ περὶ αὐτῶν κατὰ μέρος· « Περὶ ὧν οὐκ ἔστι » νῦν λέγειν κατὰ μέρος »· τοῦτο δὲ εἶπεν, ἐπειδὴ σκοπὸν εἶχε καθ' αὐτό, ἵνα λαλήσῃ περὶ τοῦ ἱερατείου, ἐξόχως δὲ περὶ τοῦ ἀρχιερέως, καὶ δείξας, ὅτι ὁ τοῦ νόμου ἀρχιερεὺς τύπος ἦν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὑπερυψώσῃ τὴν ὑπ' αὐτοῦ προσενεχθεῖσαν θυσίαν, ἥτις ἠνέωξε τὴν εἰς τὰ ἀντίτυπα ἅγια τῶν ἁγίων σωτηριώδη εἴσοδον. Ταῦτα δὲ προκατασκευάζων, πρῶτον μὲν λέγει, ὅτι εἰς τὴν δευτέραν σκηνὴν, ἤγουν εἰς

Ἑβρ. 9.
1—5.

Αὐτ. 5.

τὰ συμβολικὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἰσῆρχετο
 Αὐτ. 7. ἅπαξ τοῦ ἔτους ὁ ἄρχιερεὺς « Οὐ
 » χωρὶς αἵματος », καθότι ἐρράντιζε τὸ
 Χαντ. 16. ἱλαστήριον διὰ τοῦ αἵματος τοῦ θυσιαζο-
 15. μένου χειμάρρου· καὶ ὅτι δι' αὐτῆς τῆς
 εἰσελεύσεως εἰς τὰ τυπικὰ ἅγια τῶν ἁ-
 γίων μόνου τοῦ ἀρχιερέως ἐσήμαινε τὸ
 πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅτι ἕως οὗ ἡ σκηνὴ
 ἔβρ. 9. 8. ἔμενε καθεστῶσα, ἡ ὁδὸς εἰς τὰ ἀληθινὰ
 ἅγια τῶν ἁγίων οὐκ ἦν πεφανερωμένη·
 δεύτερον δὲ διδάσκει, ὅτι τὰ ἐν τῷ νόμῳ
 προσφερόμενα δῶρα καὶ αἱ θυσίαι, ὡς
 συμβολικὰ, οὐκ ἠδύναντο ἀναδιβάσαι εἰς
 τὴν τελειότητα τὴν συνείδησιν τῶν ταῦτα
 προσφερόντων. Ταῦτα δὲ εἰπὼν περὶ τῶν
 Αὐτ. 9. τύπων, προβάλλει καὶ αὐτὸν τὸν τυπούμε-
 μενον Χριστὸν, καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ τελεσθέντα,
 ἀρχόμενος οὕτως·

Ἐβρ. 9. 11. Ἀδελφοί, Χριστὸς παραγενόμε-
 νος ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγα-
 θῶν διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας
 σκηνῆς, οὐ χειροποιήτου, τουτέστιν,
 12. οὐ ταύτης τῆς κτίσεως, οὐδὲ δι' αἵ-
 ματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ
 τοῦ ἰδίου αἵματος, εἰσῆλθεν ἐφ' ἅπαξ
 εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὐ-
 ράμενος.

« Παραγενόμενος » εἶπε, καὶ οὐχί, γενόμε-
 νος, ἵνα παραστήσῃ, ὅτι οὐκ ἐγένετο ἀρχι-
 ερεὺς, πρὶν ἢ ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον, ἀλλ' εἰς
 τὸν κόσμον ἔλθων καὶ ἐνανθρωπήσας, ἐγένε-

(ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣΤ. ΤΟΜ. Β').

το ἀρχιερεὺς. « Ὅθεν ὤφειλε, λέγει ἀλλα- ἔβρ. 2.
 » χοῦ, κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιω- 17.
 » θῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς
 » ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν, εἰς τὸ ἱλά-
 » σκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ ». « Ἀρχιε-
 » ρεὺς δὲ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν » λέγεται ὁ
 Ἰησοῦς Χριστὸς, ἐπειδὴ τὰ μεγάλα καὶ
 αἰώνια ἀγαθὰ, τὰ ὑπ' αὐτοῦ δωρηθέντα τοῖς
 ἀνθρώποις, οὐκ εἰσὶν ἀγαθὰ τοῦ παρόντος,
 ἀλλὰ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· τότε δὲ, ἡγουν
 εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν
 καὶ τῆς δευτέρας τοῦ Κυρίου παρουσίας
 δίδωσι τὴν ἀφθαρσίαν καὶ τὴν κατάληψιν
 τῶν θείων μυστηρίων καὶ τῆς αἰωνίου δόξης
 καὶ βασιλείας τὴν κληρονομίαν. Ποίαν δὲ
 λέγει « σκηνὴν μείζονα καὶ τελειοτέραν καὶ
 » ἀχειροποιήτον, τουτέστιν οὐ ταύτης τῆς
 » πίστεως »; αὐτὴν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ τὴν Χρ. Θεοδ.
 σάρκα σκηνὴν μὲν ὠνόμασε, καθότι ἐν Οἰκουμ.
 αὐτῇ ἐσκήνωσεν, ἡγουν κατώκησε· « Πᾶν Θεοφ.
 » τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος »· μείζονα δὲ
 καὶ τελειοτέραν, καθότι ὡς θεοῦ λόγου
 σὰρξ ὑπερέχει ἀσυγκρίτως τὴν νομικὴν,
 διὰ δὲ τοῦ πάθους καὶ τοῦ θανάτου αὐτῆς
 ἔργα ἐποίησεν ὁ θεὸς τῶν ἐν τῇ σκηνῇ τε-
 λουμένων καθ' ὑπεροχὴν τελειότερα· ἀχει-
 ροποιήτον δὲ, καθότι οὐκ ἐτεχνουργήθη
 ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων, ὡς ἡ τοῦ νόμου
 σκηνὴ ὑπὸ τοῦ Βασιλεῆ καὶ Ἑλιάβ· τί ἔξ. 36. 2.
 δὲ ὡς ἐπεξηγηματικόν, ἡγουν τὸ, « Του-
 » τέστιν οὐ ταύτης τῆς κτίσεως » σημαίνει;
 ὅτι ἡ σὰρξ τοῦ ζωοδότου οὐκ ἔλαβεν ὑπαρ-
 ξιν κατὰ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, ἐκ συ-
 νουσίας δηλονότι ἀνδρός τε καὶ γυναικός,

καθὼς τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα, ἀλλὰ συνέστη καὶ ἐπλάσθη ἐκ τῶν παναχράντων αἱμάτων τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας, ἐπέλευσε τοῦ παναγίου πνεύματος, καὶ ἐπιοσκιάσει τῆς τοῦ ὑψίστου δυνάμεως. Βλέπε δὲ καὶ τὴν ὑπεροχὴν τῆς θυσίας· ἡ μὲν συμβολικὴ τοῦ νόμου θυσία ἐτελεῖτο δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων· ἡ δὲ ἀληθινὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ αἵματος· διότι ὁ μὲν τοῦ νόμου ἀρχιερεὺς εἰσέβαιεν εἰς τὰ ἐν τῇ σκηνῇ ἅγια, αἷμα τράγων καὶ μόσχων προσφέρων· ὁ δὲ ἀρχιερεὺς τῆς χάριτος, ὁ Ἰησοῦς, διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ θείου αὐτοῦ αἵματος εἰσῆλθεν εἰς τὸν οὐρανόν. Τὸ δύσκολον δὲ καὶ ἄπορον τῆς λυτρώσεως ἡμῶν διδάσκων, εἶπε τό· « Εὐράμενος », κατὰ μίμησιν δηλονότι τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες, ὅταν κατορθώσωσι τὰ δύσκολα καὶ ἄπορα πράγματα, ὡς εὕρημα νομίζοντες τὸ κατόρθωμα, εὐρήκαμεν, λέγουσιν. « Αἰωνίαν δὲ εἶπε τὴν ἀπολύτρωσιν » ἡμῶν, καθότι ἅπαξ λυτρωθέντες, διαμένομεν αἰωνίως ἐλεύθεροι, καὶ οὐδεμίᾳ χρεία ἐστίν, ἵνα πάλιν προσενεχθῇ θυσία ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἀπολυτρώσεως. Ἴδου δὲ ὅλον τὸ κατὰ σειρὰν νόημα τῶν προκειμένων ἀποστολικῶν λόγων· ὁ Χριστὸς, λέγει, ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ὡς ἀρχιερεὺς προσφέρῃ ἑαυτὸν οὐχὶ ὑπὲρ κοσμικῶν καὶ προσκαίρων, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ὑπερκοσμίων καὶ ἀτελευτήτων ἀγαθῶν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· διὰ δὲ τῆς προσληφθείσης σαρκὸς αὐτοῦ, ἥτις καὶ μείζων καὶ τελειότερα ἐστὶ τῆς τοῦ νόμου σκηνῆς, καὶ οὐδὲ ὑπὸ

χειρῶν ἀνθρώπων, οὐδὲ κατὰ τὸν νόμον τῆς φύσεως, ἀλλ' ὑπὲρ φύσιν συσταθεῖσα, εἰσέβη οὐχὶ « ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ὡς ὁ τοῦ Ἑβρ. 9. 7 » νόμου ἀρχιερεὺς, ἀλλ' ἐφάπαξ μόνον, οὐχὶ εἰς τὴν σκηνὴν, ἀλλ' εἰς τὰ ἅγια, ἡγουν, « ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλῶ- Ἑβρ. 8. 1. » σύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς »· εἰσῆλθε δὲ προσφέρων οὐχὶ αἷμα τράγων καὶ μόσχων, ἀλλὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ αἷμα τὸ ἐν τῷ σταυρῷ ἐκχυθέν· διὰ ταύτης δὲ τῆς θυσίας ἐδωρήσατο τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων τὴν αἰώνιον λύτρωσιν ἐκ τῆς δουλείας τοῦ σατανᾶ, καὶ τὴν ἀτελεύτητον δόξαν τῆς θείας μακαριότητος. Ταῦτα δὲ εἰπὼν, ἐπιφέρει τὴν ἀπόδειξιν, ἐκ τοῦ ἐλάττονος πρὸς τὸ μείζον κατασκευάζων τὸ ἐπιχείρημα.

Εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ Ἑβρ. 9. 13. τράγων, καὶ σποδὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους, ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα· πόσω μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἁμωμον τῷ θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, εἰς τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι;

Διὰ τί πρότερον μὲν εἶπε, « Τράγων Ἑβρ. 9. 12. » καὶ μόσχων », νῦν δὲ λέγει, « Ταύρων » καὶ τράγων »; διότι ὁ μόσχος ταῦρος ἐστὶ νέος. Βλέπομεν δὲ εἰς τὴν Πεντάβιβλον τοῦ Μωϋσέως, ὅτι ὁ νομικὸς ἀρχιερεὺς θυσιάζων Ἀευτ. 16. 14. 16. 18.

Ἀριθ. 19.
2. κτ.

τράγους καὶ μόσχους, ἐρράντιζε διὰ τοῦ αἵματος αὐτῶν ἔμπροσθεν τοῦ ἱλαστηρίου καὶ τῆς σκηνῆς, καὶ ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου κύκλω· καὶ ὅτι προσέφερον οἱ Ἰσραηλῖται εἰς θυσίαν δάμαλιν ἄμωμον, ἥγουν οὐδὲν ἐλάττωμα ἔχουσαν ἐν τῷ σώματι αὐτῆς, καὶ σφάζοντες αὐτήν, κατέκαιον ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὴν δὲ τέφραν αὐτῆς ἀνεμίγνουν μετὰ ὕδατος, ἵνα ῥαντίζωνται· καὶ ὁ μὲν ἱερεὺς διὰ τοῦ αἵματος τῆς δαμάλεως ἐρράντιζεν ἐνώπιον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, ὁ δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν Ἰσραηλιτῶν καθαρὸς ὢν, ἐρράντιζε διὰ τοῦ ὕδατος, τοῦ μεμιγμένου μετὰ τῆς σποδοῦ τῆς καυθείσης δαμάλεως, τοὺς ἀκαθάρτους πρὸς καθαρισμὸν αὐτῶν. Ταῦτα μετὰ μεγάλης συντομίας διηγήθη ὁ ἀπόστολος, εἰπὼν· « Εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων » καὶ τράγων, καὶ σποδὸς δαμάλεως, » ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους, ἀγιάζει » πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα ».

Ματθ. 15.
11.
Μάρκ. 7.
15.

Κεκοινωμένους δὲ εἶπε τοὺς ἀκαθάρτους, καθὼς καὶ οἱ ἅγιοι εὐαγγελισταί, καθότι τὰ κοινὰ πράγματα γίνονται ἀκάθαρτα, μόνον δὲ τὰ εἰς τὸν θεὸν ἀφιερωμένα εἰσὶ καθαρά καὶ ἁμίαντα. Ἄρα γε δὲ οἱ ῥαντισμοὶ διὰ τοῦ αἵματος τῶν ταύρων καὶ τράγων, καὶ διὰ τοῦ ὕδατος, τοῦ μεμιγμένου μετὰ τοῦ σποδοῦ τῆς δαμάλεως, ἐκαθάριζον τὰς ψυχὰς ἀπὸ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν; οἱ τοιοῦτοι ῥαντισμοὶ τύποι ὄντες καὶ σύμβολα τῆς ἐκχύσεως τοῦ αἵματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ καθαρίσαντος, καὶ δικαιοῦσαντος τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, οὐκ

Γαλ. 2.
16, 21.

ἠδύναντο καθαρίσαι τὰς ἁμαρτίας, καὶ δικαιοῦσαι τὸν ἄνθρωπον· « Ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ » διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ· εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα Χριστὸς δωρεὰν » ἀπέθανεν ». Ὡς τοιοῦτοι δὲ τύποι ἐχρησίμευσον πρὸς σωματικὴν κάθαρσιν καὶ δικαιοῦσιν· διὰ τοῦτο οἱ παραβαίνοντες τὰ τοῦ νόμου ἐντάλματα, ἐὰν μὲν οὐκ ἐκαθαρίζοντο διὰ τῶν τοιούτων ῥαντισμῶν, ἐπαιδεύοντο σωματικῶς, χωριζόμενοι ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀκάθαρτοι λογιζόμενοι, καὶ θανάτου ἄξιοι· ἐὰν δὲ διὰ τούτων τῶν ῥαντισμῶν ἐκαθαίροντο, ἐνομίζοντο καθαροὶ καὶ ἄμωμοι, καὶ ἀπελάμβανον τῆς συναναστροφῆς τῶν ἀνθρώπων. Ἵνα δὲ μηδεὶς πιστεύσῃ, ὅτι ὁ τοιοῦτος ῥαντισμὸς ἐκαθάριζε τὰς ψυχὰς, ἐφάνέρωσεν ὁ θεηγόρος Παῦλος, ποῖος ἦν ὁ ἐκ τούτου τοῦ ῥαντισμοῦ ἀγιασμὸς, λέγων· « Ἀγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα ». Ἐξ. 9.13. Σημειῖται δὲ, ὅτι ἄμωμος ἦν ἡ προσφερομένη δάμαλις, καθὼς ἄμωμον ἦν καὶ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ τὸ σῶμα· « Ὅτι ἀνομίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ δόλον ἐν τῷ στόματι » αὐτοῦ ». Καὶ ἡ μὲν δάμαλις διὰ πυρὸς ἐθυσιάζετο ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν· ὁ δὲ Ἰησοῦς διὰ τῆς συνεργείας τοῦ ἐν αὐτῷ κατοικοῦντος παναγίου πνεύματος αὐτὸς ἑαυτὸν προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν θεόν· τοῦτο δὲ σημαίνουσι ταῦτα τοῦ ἀποστόλου τὰ λόγια· « Ὅς διὰ πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν » προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ θεῷ ». Νεκρὰ δὲ ἔργα εἰς τῆς ἁμαρτίας τὰ ἔργα, ὡς

Λευϊτ. 13.
46.
Ἀριθμ.
19.19. 20.

Ἡβ. 53. 9.

νεκροῦντα τὴν ψυχὴν, καὶ προξενοῦντα εἰς αὐτὴν τὸν αἰώνιον θάνατον· ἐπειδὴ δὲ τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καθαρίζει τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἔργων, ἵνα μετὰ καθαρᾶς καρδίας προσφέρωμεν τὴν λατρείαν πρὸς τὸν ζῶντα θεόν, φανερόν ἐστιν, ὅτι ὅσοι ἔχουσι μεμολυσμένην τὴν συνείδησιν αὐτῶν ὑπὸ τῶν νεκρῶν ἔργων, ἐκεῖνοι οὐ λατρεύουσι τῷ ζῶντι θεῷ, ἀλλὰ τιμῶσι μὲν αὐτὸν τοῖς χεῖλεσιν, « Ἡ δὲ » καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' αὐτοῦ ». Ἵνα δὲ κατανοήσῃς τὴν δύναμιν τῆς ἀποδείξεως τῶν ἀποστολικῶν λόγων, ἀνέλαβε τὰ προλαβόντα· προλαβὼν εἶπεν ὁ ἀπόστολος, ὅτι ὁ Χριστὸς διὰ τῆς ἐκχύσεως τοῦ

ἰδίου αἵματος ἐτελείωσε τὴν αἰώνιον ἀπολύτρωσιν ἡμῶν, τουτέστιν ἐδωρήσατο ἡμῖν τὴν κάθαρσιν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν καὶ τὴν αἰώνιον σωτηρίαν· τούτου δὲ τὴν ἀπόδειξιν ἐπήγαγε, λέγων· ἐὰν τὸ ἐκχέομενον αἷμα τῶν ταύρων καὶ τράγων, καὶ ἡ σποδὸς τῆς δαμάλεως ποιῇ τοὺς ἀκαθάρτους καθαρὸς ἀπὸ τῆς σωματικῆς ἀκαθαρσίας, πόσον μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ ἐκχυθὲν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, καθαρίζει τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἔργων τῆς ἁμαρτίας, ἵνα καθαροὶ προσφέρωμεν εἰς τὸν ζῶντα θεόν τὴν ἀληθινὴν λατρείαν;

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ Τῇ ΠΕΜΠΤῃ ΚΥΡΙΑΚῃ ΤΩΝ ΝΗΣΤΕΙΩΝ.

ΑΝΑΒΙΒΑΖΕΙ τὸν νοῦν ἡμῶν ἡ σήμερον ἀναγνωσθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ θεόφρονος Παύλου εἰς τὴν περὶ τοῦ μεγάλου μυστηρίου τῆς θείας εὐχαριστίας θεοπαράδοτον ὑπόθεσιν. Διδάσκει αὐτὸς ἀποδεικτικῶς τὴν δύναμιν τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, λέγων, ὅτι αὐτὸ καθαρίζει τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ ποιεῖ

ἡμᾶς ἀληθινούς λάτρας τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος· « Εἰ γὰρ, λέγει, τὸ αἷμα ταύρων καὶ ^{Ἑβρ. 9. 13.} _{14.} τράγων, καὶ σποδὸς δαμάλεως, ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους, ἁγιάζει πρὸς τὴν » τῆς σαρκὸς καθαρότητα· πόσω μᾶλλον » τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ » πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν » ἁμωμον τῷ θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν

» ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, εἰς τὸ λατρεύειν
 » θεῷ ζῶντι ». Σύμφωναν δὲ τὸ κήρυγμα
 τοῦ Παύλου τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Ἰωάννου.
 1. Ἰωάν. 1.
 7. διότι καὶ αὐτὸς διδάσκει, λέγων· « Τὸ
 » αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ,
 » καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας ».
 Τίνι δὲ τρόπῳ καθαρίζει; ἀξίως μετα-
 λαμβάνομενον. Διὰ τοῦτο δὲ, ὅταν ὁ σωτὴρ
 ἡμῶν παρέδωκε τὴν τελετὴν τῆς τούτου
 2. 19. μεταλήψεως, παρήγγειλε, λέγων· « Τοῦτο
 » ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν »· ποίαν
 δὲ ἀνάμνησιν ποιούμεν, τοῦτο ἐκτελοῦντες;
 τὴν ἀνάμνησιν τοῦ ζωηφόρου θανάτου
 1. Κορ. 1.
 26. τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· « Ὅσάκις γὰρ ἂν,
 » ἐδίδαξεν ὁ Παῦλος, ἐσθίητε τὸν ἄρτον
 » τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνετε,
 » τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε,
 » ἕως ἂν ἔλθῃ ». Ἀναγκαῖος οὖν εἰς πάντα
 ἄνθρωπον εὐσεβῇ ὁ περὶ τοῦ μυστηρίου
 τούτου λόγος. Ἀλλὰ ποῖος λόγος δύνα-
 ται παρασῆσαι ἀξιοπρεπῶς τὸ τούτου
 ὕψος, τὴν χάριν, τὴν δύναμιν, τὰς ἐνερ-
 γείας; ἱλιγγιᾷ ἀληθῶς οὐ μόνον πᾶσα
 ἀνθρώπου διάνοια, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τῶν
 ἐπουρανίων δυνάμεων αὔλος νοῦς· οὐδὲν
 ἕτερον δύναμαι ἐγὼ εἰπεῖν, εἰμὶ ὅτι τοῦτο
 τὸ μέγα καὶ ὑπερφύεστατον μυστήριον,
 ὅσον ἐστὶν ἀκατάληπτον εἰς τὴν δύναμιν
 τοῦ νοός, τόσον ἀναγκαῖόν ἐστι διὰ τὴν
 σωτηρίαν τῆς ψυχῆς.

Ποῖος ἀνθρώπου νοῦς δύναται κατανοῆ-
 σαι, πῶς μετὰ τὴν εὐλογίαν ὁ μὲν ἄρτος
 γίνεται σῶμα Χριστοῦ, ὁ δὲ οἶνος, αἷμα
 αὐτοῦ, καὶ ὁμοῦς μένει καὶ ἡ ἑκτασις καὶ τὸ

σχῆμα, καὶ ἡ ὁσμὴ, καὶ ἡ γεῦσις, καὶ ἡ
 ἀφῆ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἶνου; Εἰς ποῖον
 νοῦν χωρεῖ τὸ, πῶς τὸ ἐν σῶμα τοῦ Ἰησοῦ
 Χριστοῦ καθ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν
 εὐρίσκεται εἰς τὰ δεξιὰ τῆς μεγαλωσύνης
 ἐν ταῖς οὐρανοῖς, καὶ εἰς τὰ μυριάριθμα
 τῶν ὀρθοδόξων θυσιαστήρια ἐπὶ τῆς γῆς;
 ἢ πῶς καὶ ὅλος ὁ εὐλογηθεὶς ἄρτος ἐστὶ τὸ
 σῶμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ πᾶσα μερίς,
 καὶ μικροτάτη, τοῦ αὐτοῦ ἄρτου ἐπίσης
 ἐστὶν ὅλον τοῦ Χριστοῦ τὸ σῶμα; ἢ πῶς
 μασσᾶται διὰ τῶν ὀδόντων, καὶ καταβαί-
 νει διὰ τοῦ φάρυγγος εἰς τὸν στόμαχον ἡ
 τεθειμένη σὰρξ τοῦ ζωοδότου; Ποία νοός
 δύναμις καταλαμβάνει, πῶς διὰ τῆς με-
 ταλήψεως τούτου τοῦ μυστηρίου ἐνοῦται ὁ
 Χριστὸς μετὰ τοῦ μεταλαμβάνοντος, καὶ
 μένει μετ' αὐτοῦ, καθὼς αὐτὸς ἐδίδαξεν,
 εἰπὼν· « Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ 1. Ἰωάν. 6. 56.
 » πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ ἐγὼ
 » ἐν αὐτῷ ». Τόσον ἀκατανόητόν ἐστι
 τοῦτο τὸ μυστήριον, ὥστε πολλοὶ, καὶ
 ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ
 καταλιπόντες τὰ πάντα, ἐγένοντο μαθη-
 ταὶ αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθουν αὐτῷ, ὅταν
 ὁμοῦς ἤκουσαν τὴν περὶ τοῦ μυστηρίου
 τούτου διδασκαλίαν, πρῶτον μὲν εἶπον·
 « Σκληρὸς ἐστὶν οὗτος ὁ λόγος, τίς δύναται 1. Αὐτ. 61.
 » αὐτοῦ ἀκούειν »; ἔπειτα « Ἀπῆλθον εἰς 66.
 » τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκ ἔτι μετ' αὐτοῦ περιε-
 » πάτουν », τουτέστιν, ἀπιστήσαντες,
 κατέλιπον τὸν διδάσκαλον αὐτῶν, καὶ
 ἐπέστρεψαν εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν κα-
 τάστασιν. Εἰς τὰ περὶ τοῦ μυστηρίου

τούτου οὐδὲ ἡ ἀπόδειξις χωρεῖ, οὐδὲ ἡ ἔρευνα εὐρίσκει τόπον· πίστεως μόνῃς ἐστὶ χρεία, καὶ πίστεως θερμῆς, ἵνα νικᾷ καὶ τοῦ νοῦς τὴν ἐνστασιν, καὶ αὐτὰς τὰς προσβολὰς τῶν αἰσθήσεων.

Ἀλλὰ διὰ τί, λέγεις, ἠθέλησεν ὁ θεός, ἵνα μὴ καταλαμβάνω ἐκεῖνα τὰ πράγματα, ἐξ ὧν κρέμαται ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς μου; τοῦτο οὕτως ὥρισεν ὁ θεός, ἵνα διὰ τῆς ἀκαταληψίας σώζῃς τὴν ψυχὴν σου. Πῶς τοῦτο; Ἀκουσον· ὅταν, καὶ μὴ καταλαμβάνῃς, ὅμως πιστεύῃς εἰς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, τότε ἡ πίστις σου ἐστὶ πολλὰ εὐπρόσδεκτος εἰς αὐτόν· ὅταν δὲ οὐ μόνον οὐ καταλαμβάνῃς, ἀλλὰ καὶ αἱ αἰσθήσεις σου πείθωσί σε τὸ ἐναντίον, καὶ ὅμως πιστεύῃς εἰς τοῦ θεοῦ τὸν λόγον, τότε ἡ πίστις σου ἔχει μισθαποδοσίαν μεγάλην. Ἀλλὰ διὰ τί τοῦτο; διότι πιστεύεις εἰς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ περισσότερον, ἢ εἰς τὴν κρίσιν τοῦ νοῦς σου, καὶ εἰς τὴν προσβολὴν τῶν αἰσθήσεων σου. Ὁ λόγος τοῦ θεοῦ διδάσκει, ὅτι ὁ εὐλογηθεὶς ἄρτος καὶ ὁ οἶνός ἐστι τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ. « Λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου· Πίστε εἰς αὐτοῦ πάντες· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου » αἱ αἰσθήσεις παριστῶσιν εἰς τὸν νοῦν σου προσβολὴν ἄρτου καὶ οἴνου, ὁ δὲ νοῦς ἀκολουθῶν τὴν τῶν αἰσθήσεων παράστασιν, συλλογίζεται, καὶ κρίνει, ὅτι ὁ εὐλογηθεὶς ἄρτος καὶ ὁ οἶνος, ἄρτος ἐστὶ καὶ οἶνος· ὅμως σὺ πιστεύεις εἰς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὅπερ ἐστὶ, προτιμᾷς τὸν θεόν καὶ αὐτοῦ τοῦ νοῦς σου, καὶ αὐτῶν τῶν αἰσθή-

σεών σου· τοῦτο δὲ ἐστὶ ὑπερτάτη τιμὴ, καὶ ὑπερεξῆρημένη εὐλάβεια, καὶ ὑπερτελεία εἰς τὸν θεόν ὑπακοή. Ἐὰν ἐκαταλάβανες, οὐκ ἐπίστευες, ἀλλ' εἶχες τὴν ἐκ τοῦ νοῦς σου πληροφορίαν· ἐὰν αἱ αἰσθήσεις σὲ ἔπειθον, οὐκ ἐπίστευες, ἀλλ' εἶχες τὴν τῆς ὁράσεως, ἢ τῆς ἀκοῆς, ἢ τῆς ὁσφρήσεως, ἢ τῆς γεύσεως, ἢ τῆς ἀφῆς, ἢ καὶ πασῶν ὁμοῦ τῶν αἰσθήσεων τὴν πληροφορίαν. » Ἡ πίστις δὲ, λέγει ὁ θεὸς ἀπόστολος, ^{Ἑβρ. 11.1.} » ἐστὶν ἐλπίζομένων ὑπόσασις, πραγμάτων » ἔλεγχος οὐ βλεπομένων » ὅσον δὲ ἀκατανόητά εἰσι τὰ πιστευόμενα, ἐναντία τῆς κρίσεως τοῦ νοῦς, καὶ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, τόσον ἡ πίστις ἐστὶν ἰσχυροτέρα καὶ θερμότερα, καὶ ἐπομένως ἀξία ὑπερτέρων μισθῶν καὶ στεφάνων.

Διὰ τί ἡ πίστις τοῦ Ἀβραάμ ἐλογίσθη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ δικαιοσύνη, ἥγουν κατόρθωμα καὶ πλήρωμα πασῶν τῶν ἀρετῶν; διότι, καὶ ἐκατονταέτης ἦν, καὶ νενεκρωμένον ἦν τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ ἐγίνωσκεν, ὅτι καὶ τῆς Σάρρας ἡ μήτρα διὰ τὸ γῆρας καὶ τὴν γείρωσιν ἦν παντελῶς ἀνεπιτήδειος πρὸς σύλληψιν, ὅμως οὐδόλως ἐδίστασεν, ὅτι δύναται γενέσθαι πατήρ· ἐπάλαψε μὲν καὶ ὁ νοῦς αὐτοῦ καὶ ἡ αἴσθησις μετὰ τῆς πίστεως, πλὴν, ἐπειδὴ ἡ πίστις ἦν ἰσχυροτέρα, ἐνίκα τοῦ νοῦς τοὺς λογισμοὺς, καὶ ἐθριάμβευε κατὰ τῶν προσβολῶν τῶν αἰσθήσεων· ὅθεν οὐδὲ τοῦ νοῦς αὐτοῦ τὴν κρίσιν ἤκουσεν ὁ Ἀβραάμ, οὐδὲ ὑπὸ τῆς παρασάσεως τῶν αἰσθήσεων αὐτοῦ ἐπείσθη, ἀλλὰ στερεῶς καὶ ἀδιττάκτως ἐπίστευσεν,

ῥωμ. 4.
19-22.

ὅτι δυνατός ἐστιν ὁ θεὸς πληρῶσαι τὴν
 ἑαυτοῦ ὑπόσχεσιν· « Καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ
 » πίστει, οὐ κατενόησε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα
 » ἡδὴ νενεκρωμένον, ἑκατονταέτης που
 » ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας
 » Σάρβας· εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ
 » οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη
 » τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ θεῷ· καὶ πλη-
 » ροφορηθεὶς, ὅτι, ὃ ἐπήγγελται, δυνατός
 » ἐστὶ καὶ ποιῆσαι· διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ
 » εἰς δικαιοσύνην ».

Πρὸς τούτοις διὰ τί προσκλαίεσαι, ὡς
 μὴ δυνάμενος κατανοῆσαι, ὅσα ἡ πίστις
 διδάσκει περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας
 εὐχαριστίας; κατανοεῖς ἄρα γε, ὅσα βλέπεις,
 καὶ ἀκούεις, καὶ ψηλαφᾷς; πολλὰ ὀλίγα,
 καὶ αὐτὰ ἀτελῶς· καταλαμβάνεις ἄρα γε,
 πῶς ὁ ἄρτος, καὶ ὁ οἶνος, καὶ τὰ βρώματα
 καὶ πόματα, δι' ὧν τρέφεσαι, μεταβάλλον-
 ται τῇ δυνάμει τοῦ στομάχου εἰς χυλόν,
 καὶ αἷμα, καὶ ζωτικὸν πνεῦμα, καὶ σπέρ-
 μα, καὶ χολήν, καὶ σίελον, καὶ ἰχῶρα, καὶ
 φλέβας, καὶ ἀρτηρίας, καὶ νεῦρα, καὶ κρέας,
 καὶ ὀστέα, καὶ εἰς τὰ λοιπὰ, ὅσα τρέφουσι,
 καὶ αὐξάνουσι, καὶ διατηροῦσι πάντα τὰ
 μέρη καὶ μέλη τοῦ σώματός σου; Κατανοεῖς
 ἄρα γε, τί ἐστὶν ἡ μνήμη, καὶ πῶς μνημο-
 νεύει ὁ ἄνθρωπος τόσας ὑποθέσεις καὶ
 ἱστορίας, καὶ τόσας λέξεις διαφόρων γλωσ-
 σῶν, καὶ τόσους τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν
 κανόννας; ἢ πῶς συνίσταται ὁ λόγος εἰς
 τὸν νοῦν σου, καὶ καταβαίνει εἰς τὸ σῶμα
 σου, καὶ ἐναρθροῦται, καὶ προφέρεται, καὶ
 ἡχεῖ, καὶ ἀκούεται; ἢ πῶς, ἅμα ἠθέλησας

κινήσαι τὴν γλῶσσαν, ἢ τὴν χεῖρα, ἢ τὸν
 πόδα, ἢ ἄλλο τι μέλος, καὶ εὐθὺς ἐκινήθη,
 καθὼς ἠθέλησας; Καταλαμβάνεις τὴν
 φύσιν, τὴν γέννησιν, τὴν αὐξήσιν, τὴν
 διατήρησιν, τὴν φθοράν ἐνός μύρμηκος, ἐνός
 χόρτου, ἐνός ἄνθους; οὐδόλως· ἐὰν οὖν οὐ
 κατανοῇς ταῦτα τὰ φυσικὰ, καὶ ὁρατὰ, καὶ
 ψηλαφώμενα, πῶς δύνασαι κατανοῆσαι
 τὰ ὑπὲρ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, τὰ ἀνώ-
 τερα τῶν αἰσθήσεων, τὰ διὰ τῆς ἀοράτου
 καὶ παντοκρατορικῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως
 ἐνεργούμενα καὶ τελειούμενα;

Ἀλλὰ διὰ τί, λέγεις, ἐποίησεν ὁ θεὸς
 τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου τόσον μικρὸν καὶ
 στενόν, ὥστε τὰ μὲν κατὰ φύσιν πολλὰ
 ἀτελῶς, τὰ δὲ ὑπὲρ φύσιν παντελῶς οὐ
 κατανοεῖ; ὦ! τοῦτο τὸ ζήτημα ὑπερβαίνει
 τῶν ζητημάτων τὰ ὅρια, καὶ ἐστὶν αὐθά-
 δεια ἀσύνητος καὶ ἄλογος· ζητεῖς μαθεῖν
 τὸν σκοπὸν τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ « Τίς ἔγνω ῥωμ. 11.
 » τὸν νοῦν Κυρίου; ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ 34.
 » ἐγένετο »; τοῦτό ἐστι ταῦτόν, ὥσπερ ἂν
 εἰ ἡρώτας, διὰ τί ἐποίησεν ὁ θεὸς τοὺς λί-
 θους ἀναισθήτους, καὶ τὰ κτήνη ἄλογα,
 καὶ τὰ πετεινὰ πτερωτὰ, καὶ τὰ ἔρπετὰ
 ἄποδα; καὶ διὰ τί ἄλλα μὲν ἄνθη ἐποίησεν
 ὁ θεὸς εὐώδη, ἄλλα δὲ δυσώδη, καὶ ἄλλους
 μὲν καρποὺς γλυκεῖς, ἄλλους δὲ πικρούς;
 διότι οὕτως ἠθέλησε· « Σὺ τίς εἶ, ὁ ἀντα- ῥωμ. 9.
 » ποκρινόμενος τῷ θεῷ; μὴ ἔρεϊ τὸ πλάσμα 20. 21.
 » τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτως; ἢ
 » οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ,
 » ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὃ μὲν
 » εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν »;

Παντοῖα ποιήματα ἐδημιούργησεν ὁ θεός, ἐνέθηκε δὲ εἰς τὸ καθέν χαρακτηριστικὰ ἰδιώματα, καὶ ἰδιαιτάτους ὅρους· χαρακτηρ τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ἡ λογικὴ δύναμις, ἥτις ἔχει μέτρα κατανόησεως, περιωρισμένα καὶ ἀνυπέρβατα. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος κατενόει ἐντελῶς πάντα τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα πράγματα, ἡ λογικὴ αὐτοῦ δύναμις ἦν ἀπερίοριστος, διὸ οὐκ ἦν ἄνθρωπος, ἀλλ' ἄλλο τι κτίσμα, διαφέρον τοῦ ἀνθρώπου· καθὼς καὶ ὁ λίθος οὐκ ἦν λίθος, εἰς εἶχεν αἰσθησιν, καὶ τὸ ἐρπετὸν οὐκ ἦν ἐρπετόν, εἰς εἶχε πόδας· εἰς ὁ ἄνθρωπος κατενόει πάντα τὰ περὶ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἦν ἄνθρωπος, ἀλλὰ θεός.

Σειρ. 3.
21, 22.

Ἐπειδὴ οὖν, ὦ ἄνθρωπε, τοιοῦτος ἐπλάσθης ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ σου θεοῦ, μὴ ἐξετάζης τὰ ὑπὲρ τὴν δυνάμιν σου, ἀλλὰ πίστευε εἰς τὸν θεὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου· οὐδεμίαν χρεῖαν ἔχεις τῆς γνώσεως τῶν μυστηριωδῶν καὶ κεκρυμμένων. « Χαλεπώ- » τερά σου μὴ ζήτηι, καὶ ἰσχυρότερά σου » μὴ ἐξετάζε· ἃ προσετάγη σοι, ταῦτα » διανοοῦ· οὐ γάρ ἐστὶ σοι χρεῖα τῶν κρυ- » πτῶν ». Ἐὰν ἐξετάζης τὰ θεῖα, ἵνα καταλάβῃς τὸ, πῶς γίνονται, οὐ μόνον οὐδὲν ὠφελεῖσαι, ἀλλὰ καὶ βλάπτεις καθ' ὑπερβολὴν τὴν ψυχὴν σου, ἐκπίπτων ἐκ » τῆς πίστεως. « Καταβάς, εἶπεν ὁ θεός εἰς τὸν » Μωϋσῆν, διαμάρτυραι τῷ λαῷ, μήποτε » ἐγγίσωσι πρὸς τὸν θεὸν κατανόησαι, καὶ » πέσωσιν ἐξ αὐτῶν πλῆθος ». Ἐὰν πιεσῇς ἀνεξετάστως εἰς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ γίνεσαι ἐνώπιον αὐτοῦ ἀπλοῦς, ὡς τὸ

Εξ. 19, 21.

κτῆνος, τὸ μηδὲν ἐρευνῶν, μένεις διαπαν- τὸς ἡνωμένος μετ' αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ κρατῶν τὴν δεξιάν σου χεῖρα, ὁδηγεῖ σε ἐν τῇ ὁδῷ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἐντολῶν, καὶ ὑποδέχεται ἐν τῇ θεῖα αὐτοῦ δόξῃ. « Κἀγὼ ἐξουδενω- » μένος, ἔλεγεν ὁ ἅγιος προφήτης Δαβὶδ, » καὶ οὐκ ἔγων· κτηνώδης ἐγενόμην παρὰ » σοί, κἀγὼ διαπαντὸς μετὰ σοῦ· ἐκράτη- » σας τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς μου· ἐν τῇ » βουλῇ σου ὠδήγησάς με, καὶ μετὰ δόξης » προσελάβου με ».

Ψαλ. 72.
22, 23, 24.

Ἐξετάζετε, ἀδελφοί μου, πᾶσαν ἡμέραν, καὶ ἐρευνᾶτε, ὅσον θέλετε, οὐχὶ τὸ, πῶς ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μεταβάλλονται διὰ τῆς εὐλογίας εἰς τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τὸ, πόσον ἀναγκαία ἐστὶ διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἡ μετά- ληψις τούτου τοῦ ἁγιωτάτου μυστηρίου· ἐρευνᾶτε ἐπιμελῶς, οὐχὶ πῶς γίνονται εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας τὰ μυστηριώδη, καὶ ὑπὲρ κατάληψιν ἔργα, ἀλλὰ τὸ, πόσον ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἵνα ἡμῶν ἀνα- ξίως, ἀλλ' ἀξιοπρεπῶς αὐτὸ μεταλάβωμεν· ἀναγινώσκετε συχνάκις τὰς θείας γραφάς, καὶ περιεργάζεσθε, πόσα διέταξεν ὁ θεός περὶ τούτου τοῦ ὑπερφουδοῦς μυστηρίου· ἡ τοιαύτη ἔρευνα πολὺ κέρδος, καὶ μεγάλην προξενεῖ τὴν ψυχικὴν ὠφέλειαν.

Ἀνοίγω τὴν παλαιὰν καὶ νέαν Διαθή- κην, καὶ βλέπω εἰς τὴν παλαιὰν ἐν τῇ περὶ τοῦ πάσχα νομοθεσίᾳ πρόβατον » τέλειον, ἄρσεν, ἐνιαύσιον, ἐσφαγμένον· » τοῦτό ἐστιν ὁ τύπος τοῦ τεθυμένου σώματος » τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις κατὰ τὴν προ-

Εξ. 12, 5.
6.

τὰ συμβολικὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἰσῆρχετο
 Αὐτ. 7. ἅπαξ τοῦ ἔτους μόνος ὁ ἀρχιερεὺς « Οὐ
 » χωρὶς αἵματος », καθότι ἐρράντιζε τὸ
 Λευίτ. 16. ἱλαστήριον διὰ τοῦ αἵματος τοῦ θυσιαζο-
 μένου χειμάρρου· καὶ ὅτι δι' αὐτῆς τῆς
 εἰσελεύσεως εἰς τὰ τυπικὰ ἅγια τῶν ἁ-
 γίων μόνου τοῦ ἀρχιερέως ἐσήμαινε τὸ
 πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅτι ἕως οὗ ἡ σκηνὴ
 ἔβρ. 9. 8. ἔμενε καθεστῶσα, ἡ ὁδὸς εἰς τὰ ἀληθινὰ
 ἅγια τῶν ἁγίων οὐκ ἦν πεφανερωμένη·
 δεύτερον δὲ διδάσκει, ὅτι τὰ ἐν τῷ νόμῳ
 προσφερόμενα δῶρα καὶ αἱ θυσίαι, ὡς
 συμβολικὰ, οὐκ ἠδύναντο ἀναβιβάσαι εἰς
 τὴν τελειότητα τὴν συνείδησιν τῶν ταῦτα
 προσφερόντων. Ταῦτα δὲ εἰπὼν περὶ τῶν
 Αὐτ. 9. τύπων, προβάλλει καὶ αὐτὸν τὸν τυπούμε-
 μενον Χριστὸν, καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ τελεσθέντα,
 ἀρχόμενος οὕτως·

Ἐβρ. 9. 11. Ἀδελφοί, Χριστὸς παραγενόμε-
 νος ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγα-
 θῶν διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας
 σκηνῆς, οὐ χειροποιήτου, τουτέστιν,
 12. οὐ ταύτης τῆς κτίσεως, οὐδὲ δι' αἵ-
 ματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ
 τοῦ ἰδίου αἵματος, εἰσῆλθεν ἐφ' ἅπαξ
 εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὐ-
 ράμενος.

« Παραγενόμενος » εἶπε, καὶ οὐχί, γενόμε-
 νος, ἵνα παραστήσῃ, ὅτι οὐκ ἐγένετο ἀρχι-
 ερεὺς, πρὶν ἢ ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον, ἀλλ' εἰς
 τὸν κόσμον ἐλθὼν καὶ ἐνανθρωπήσας, ἐγένε-

(ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣΤ. ΤΟΜ. Β').

το ἀρχιερεὺς. « Ὅθεν ὤφειλε, λέγει ἀλλα- ἔβρ. 2.
 » χοῦ, κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιω- 17.
 » θῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς
 » ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν, εἰς τὸ ἱλά-
 » σκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ ». « Ἀρχιε-
 » ρεὺς δὲ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν » λέγεται ὁ
 Ἰησοῦς Χριστὸς, ἐπεὶ δὲ τὰ μεγάλα καὶ
 αἰώνια ἀγαθὰ, τὰ ὑπ' αὐτοῦ δωρηθέντα τοῖς
 ἀνθρώποις, οὐκ εἰσὶν ἀγαθὰ τοῦ παρόντος,
 ἀλλὰ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· τότε δὲ, ἡγουν
 εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν
 καὶ τῆς δευτέρας τοῦ Κυρίου παρουσίας
 δίδωσι τὴν ἀφθαρσίαν καὶ τὴν κατάληψιν
 τῶν θείων μυστηρίων καὶ τῆς αἰωνίου δόξης
 καὶ βασιλείας τὴν κληρονομίαν. Ποίαν δὲ
 λέγει « σκηνὴν μείζονα καὶ τελειοτέραν καὶ
 » ἀχειροποίητον, τουτέστιν οὐ ταύτης τῆς
 » πίστεως »; αὐτὴν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ τὴν Χρ. Θεοδ.
 σάρκα σκηνὴν μὲν ὠνόμασε, καθότι ἐν Οἰκουμ.
 αὐτῇ ἐσκήνωσεν, ἡγουν κατώκησε· « Πᾶν Κολ. 2. 9.
 » τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος »· μείζονα δὲ
 καὶ τελειοτέραν, καθότι ὡς θεοῦ λόγου
 σὰρξ ὑπερέχει ἀσυγκρίτως τὴν νομικὴν,
 διὰ δὲ τοῦ πάθους καὶ τοῦ θανάτου αὐτῆς
 ἔργα ἐποίησεν ὁ θεὸς τῶν ἐν τῇ σκηνῇ τε-
 λουμένων καθ' ὑπεροχὴν τελειότερα· ἀχει-
 ροποίητον δὲ, καθότι οὐκ ἐτεχνουργήθη
 ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων, ὡς ἡ τοῦ νόμου
 σκηνὴ ὑπὸ τοῦ Βασιλεὲς καὶ Ἐλιάβ. τί ἔβρ. 36. 2.
 δὲ ὡς ἐπεξηγηματικόν, ἡγουν τὸ, « Του-
 » τέστιν οὐ ταύτης τῆς κτίσεως » σημαίνει;
 ὅτι ἡ σὰρξ τοῦ ζωοδότου οὐκ ἔλαβεν ὑπαρ-
 ξιν κατὰ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, ἐκ συ-
 νουσίας δηλονότι ἀνδρός τε καὶ γυναικός,

καθὼς τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα, ἀλλὰ συνέστη καὶ ἐπλάσθη ἐκ τῶν παναχράντων αἱμάτων τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας, ἐπέλευσει τοῦ παναγίου πνεύματος, καὶ ἐπισκιάσει τῆς τοῦ ὑψίστου δυνάμεως. Βλέπε δὲ καὶ τὴν ὑπεροχὴν τῆς θυσίας· ἡ μὲν συμβολικὴ τοῦ νόμου θυσία ἐτελεῖτο δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων· ἡ δὲ ἀληθινὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ αἵματος· διότι ὁ μὲν τοῦ νόμου ἀρχιερεὺς εἰσέβαινεν εἰς τὰ ἐν τῇ σκηνῇ ἅγια, αἷμα τράγων καὶ μόσχων προσφέρων· ὁ δὲ ἀρχιερεὺς τῆς χάριτος, ὁ Ἰησοῦς, διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ θείου αὐτοῦ αἵματος εἰσῆλθεν εἰς τὸν οὐρανόν. Τὸ δύσκολον δὲ καὶ ἄπορον τῆς λυτρώσεως ἡμῶν διδάσκων, εἶπε τό· « Εὐράμενος », κατὰ μίμησιν δηλονότι τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες, ὅταν κατορθώσωσι τὰ δύσκολα καὶ ἄπορα πράγματα, ὡς εὕρημα νομίζοντες τὸ κατόρθωμα, εὐρήκαμεν, λέγουσιν. « Αἰώνιαν δὲ εἶπε τὴν ἀπολύτρωσιν » ἡμῶν, καθότι ἅπαξ λυτρωθέντες, διαμένομεν αἰωνίως ἐλεύθεροι, καὶ οὐδεμίᾳ χρεία ἐστίν, ἵνα πάλιν προσενεχθῇ θυσία ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἀπολυτρώσεως. Ἰδοὺ δὲ ὅλον τὸ κατὰ σειρὰν νόημα τῶν προκειμένων ἀποστολικῶν λόγων· ὁ Χριστὸς, λέγει, ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ὡς ἀρχιερεὺς προσφέρῃ ἑαυτὸν οὐχὶ ὑπὲρ κοσμικῶν καὶ προσκαίρων, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν υπερκοσμίων καὶ ἀτελευτήτων ἀγαθῶν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· διὰ δὲ τῆς προσληφθείσης σαρκὸς αὐτοῦ, ἥτις καὶ μείζων καὶ τελειότερα ἐστὶ τῆς τοῦ νόμου σκηνῆς, καὶ οὐδὲ ὑπὸ

χειρῶν ἀνθρώπων, οὐδὲ κατὰ τὸν νόμον τῆς φύσεως, ἀλλ' ὑπὲρ φύσιν συσταθεῖσα, εἰσέβη οὐχὶ « ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ὡς ὁ τοῦ Ἑβρ. 9. 7 » νόμου ἀρχιερεὺς, ἀλλ' ἐφάπαξ μόνον, οὐχὶ εἰς τὴν σκηνήν, ἀλλ' εἰς τὰ ἅγια, ἡγουν, « ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλῶ- Ἑβρ. 8. 1. » σύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς »· εἰσῆλθε δὲ προσφέρων οὐχὶ αἷμα τράγων καὶ μόσχων, ἀλλὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ αἷμα τὸ ἐν τῷ σταυρῷ ἐκχυθέν· διὰ ταύτης δὲ τῆς θυσίας ἐδωρήσατο τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων τὴν αἰώνιον λύτρωσιν ἐκ τῆς δουλείας τοῦ σατανᾶ, καὶ τὴν ἀτελεύτητον δόξαν τῆς θείας μακαριότητος. Ταῦτα δὲ εἰπὼν, ἐπιφέρει τὴν ἀπόδειξιν, ἐκ τοῦ ἐλάττονος πρὸς τὸ μείζον κατασκευάζων τὸ ἐπιχείρημα.

Εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ Ἑβρ. 9. 13. τράγων, καὶ σποδὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους, ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα· πόσω μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἅμωμον τῷ θεῷ, καθαρῶς τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, εἰς τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι;

Διὰ τί πρότερον μὲν εἶπε, « Τράγων Ἑβρ. 9. 12. » καὶ μόσχων », νῦν δὲ λέγει, « Ταύρων » καὶ τράγων »; διότι ὁ μόσχος ταῦρος ἐστὶ νέος. Βλέπομεν δὲ εἰς τὴν Πεντάβιβλον τοῦ Μωϋσέως, ὅτι ὁ νομικὸς ἀρχιερεὺς θυσιάζων

τράγους καὶ μόσχους, ἐρράντιζε διὰ τοῦ
 αἵματος αὐτῶν ἔμπροσθεν τοῦ ἱλαστηρίου
 καὶ τῆς σκηνῆς, καὶ ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ
 θυσιαστηρίου κύκλω· καὶ ὅτι προσέφερον
 οἱ Ἰσραηλῖται εἰς θυσίαν δάμαλιν ἄμωμον,
 ἥγουν οὐδὲν ἐλάττωμα ἔχουσαν ἐν τῷ
 σώματι αὐτῆς, καὶ σφάζοντες αὐτήν,
 κατέκαιον ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὴν δὲ
 τέφραν αὐτῆς ἀνεμίγνυον μετὰ ὕδατος,
 ἵνα ῥαντίζωνται· καὶ ὁ μὲν ἱερεὺς διὰ τοῦ
 αἵματος τῆς δαμάλεως ἐρράντιζεν ἐνώπιον
 τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, ὁ δὲ ἐξ αὐτῶν
 τῶν Ἰσραηλιτῶν καθαρὸς ὢν, ἐρράντιζε διὰ
 τοῦ ὕδατος, τοῦ μεμιγμένου μετὰ τῆς
 σποδοῦ τῆς καυθείσης δαμάλεως, τοὺς
 ἀκαθάρτους πρὸς καθαρισμόν αὐτῶν. Ταῦ-
 τα μετὰ μεγάλης συντομίας διηγήθη ὁ
 ἀπόστολος, εἰπὼν· « Εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων
 » καὶ τράγων, καὶ σποδὸς δαμάλεως,
 » ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους, ἀγιάζει
 » πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα ».

Ματθ. 15. 11.
 Μάρκ. 7. 15.
 Κεκοινωμένους δὲ εἶπε τοὺς ἀκαθάρτους,
 καθὼς καὶ οἱ ἅγιοι εὐαγγελισταί, καθότι
 τὰ κοινὰ πράγματα γίνονται ἀκάθαρτα,
 μόνα δὲ τὰ εἰς τὸν θεὸν ἀφιερωμένα εἰς
 καθαρὰ καὶ ἁμίαντα. Ἀρά γε δὲ οἱ ῥαντι-
 σμοὶ διὰ τοῦ αἵματος τῶν ταύρων καὶ
 τράγων, καὶ διὰ τοῦ ὕδατος, τοῦ μεμιγμέ-
 νου μετὰ τοῦ σποδοῦ τῆς δαμάλεως, ἐκαθί-
 ριζον τὰς ψυχὰς ἀπὸ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν;
 οἱ τοιοῦτοι ῥαντισμοὶ τύποι ὄντες καὶ
 σύμβολα τῆς ἐκχύσεως τοῦ αἵματος τοῦ
 Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ καθάρισαντος, καὶ
 δικαίωσαντος τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, οὐκ

ἠδύναντο καθαρίσαι τὰς ἁμαρτίας, καὶ
 δικαίῶσαι τὸν ἄνθρωπον· « Ὅτι οὐ δικαι-
 » οὔται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, εἰ μὴ
 » διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ· εἰ γὰρ διὰ
 » νόμου δικαιοσύνη, ἄρα Χριστὸς δωρεὰν
 » ἀπέθανεν ». Ὡς τοιοῦτοι δὲ τύποι ἐχρη-
 σίμευον πρὸς σωματικὴν κάθαρσιν καὶ
 δικαίωσιν· διὰ τοῦτο οἱ παραβαίνοντες τὰ
 τοῦ νόμου ἐντάλματα, εἰ μὲν οὐκ ἐκα-
 θαρίζοντο διὰ τῶν τοιούτων ῥαντισμῶν,
 ἐπαιδεύοντο σωματικῶς, χωριζόμενοι ἀπὸ
 τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀκάθαρτοι
 λογιζόμενοι, καὶ θανάτου ἄξιοι· εἰ μὲν δὲ διὰ
 τούτων τῶν ῥαντισμῶν ἐκαθαίροντο, ἐνο-
 μίζοντο καθαροὶ καὶ ἄμωμοι, καὶ ἀπελάμ-
 βανον τῆς συναναστροφῆς τῶν ἀνθρώπων.
 Ἵνα δὲ μηδεὶς πιστεύσῃ, ὅτι ὁ τοιοῦτος
 ῥαντισμὸς ἐκαθάριζε τὰς ψυχὰς, ἐφάνέρωσεν
 ὁ θεηγόρος Παῦλος, ποῖος ἦν ὁ ἐκ τούτου
 τοῦ ῥαντισμοῦ ἁγιασμὸς, λέγων· « Ἀγιά-
 » ζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα ».

Σημειώσαι δὲ, ὅτι ἄμωμος ἦν ἡ προσφε-
 ρομένη δάμαλις, καθὼς ἄμωμον ἦν καὶ τοῦ
 Κυρίου Ἰησοῦ τὸ σῶμα· « Ὅτι ἀνομίαν
 » οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ δόλον ἐν τῷ στόματι
 » αὐτοῦ ». Καὶ ἡ μὲν δάμαλις διὰ πυρὸς
 ἐθυσιάζετο ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν· ὁ δὲ
 Ἰησοῦς διὰ τῆς συνεργείας τοῦ ἐν αὐτῷ
 κατοικοῦντος παναγίου πνεύματος αὐτὸς
 ἑαυτὸν προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν θεόν· τοῦτο
 δὲ σημαίνουσι ταῦτα τοῦ ἀποστόλου τὰ
 λόγια· « Ὅς διὰ πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν
 » προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ θεῷ ». Νεκρὰ
 δὲ ἔργα εἰς τὴν ἁμαρτίαν τὰ ἔργα, ὡς

Γαλ. 2.
16. 21.Λευϊτ. 13.
46.
Ἀριθμ.
19. 19. 20.

Ἡσ. 53. 9.

νεκροῦντα τὴν ψυχὴν, καὶ προξενοῦντα εἰς αὐτὴν τὸν αἰώνιον θάνατον· ἐπεὶ δὲ τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καθαρίζει τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἔργων, ἵνα μετὰ καθαρᾶς καρδίας προσφέρωμεν τὴν λατρείαν πρὸς τὸν ζῶντα θεόν, φανερόν ἐστιν, ὅτι ὅσοι ἔχουσι μεμολυσμένην τὴν συνείδησιν αὐτῶν ὑπὸ τῶν νεκρῶν ἔργων, ἐκεῖνοι οὐ λατρεύουσι τῷ ζῶντι θεῷ, ἀλλὰ τιμῶσι μὲν αὐτὸν τοῖς χεῖλεσιν, « Ἡ δὲ » καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' αὐτοῦ ». Ἵνα δὲ κατανοήσῃς τὴν δύναμιν τῆς ἀποδείξεως τῶν ἀποστολικῶν λόγων, ἀνέλαβε τὰ προλαβόντα· προλαβὼν εἶπεν ὁ ἀπόστολος, ὅτι ὁ Χριστὸς διὰ τῆς ἐκχύσεως τοῦ

ἰδίου αἵματος ἐτελείωσε τὴν αἰώνιον ἀπολύτρωσιν ἡμῶν, τουτέστιν ἐδωρήσατο ἡμῖν τὴν κάθαρσιν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν καὶ τὴν αἰώνιον σωτηρίαν· τούτου δὲ τὴν ἀποδείξιν ἐπήγαγε, λέγων· ἐὰν τὸ ἐκχεόμενον αἷμα τῶν ταύρων καὶ τράγων, καὶ ἡ σποδὸς τῆς δαμάλεως ποιῇ τοὺς ἀκαθάρτους καθαρούς ἀπὸ τῆς σωματικῆς ἀκαθαρσίας, πόσον μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ ἐκχυθὲν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, καθαρίζει τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἔργων τῆς ἁμαρτίας, ἵνα καθαροὶ προσφέρωμεν εἰς τὸν ζῶντα θεόν τὴν ἀληθινὴν λατρείαν;

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ Τῇ ΠΕΜΠΤῃ ΚΥΡΙΑΚῃ ΤΩΝ
ΝΗΣΤΕΙΩΝ.

ἈΝΑΒΙΒΆΖΕΙ τὸν νοῦν ἡμῶν ἡ σήμερον ἀναγνωσθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ θεόφρονος Παύλου εἰς τὴν περὶ τοῦ μεγάλου μυστηρίου τῆς θείας εὐχαριστίας θεοπαράδοτον ὑπόθεσιν. Διδάσκει αὐτὸς ἀποδεικτικῶς τὴν δύναμιν τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, λέγων, ὅτι αὐτὸ καθαρίζει τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ ποιεῖ

ἡμᾶς ἀληθινούς λάτρας τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος· « Εἰ γάρ, λέγει, τὸ αἷμα ταύρων καὶ ἑρ. 9. 13. 14.
» τράγων, καὶ σποδὸς δαμάλεως, ῥαντίζου-
» σα τοὺς κεκοινωνμένους, ἀγιάζει πρὸς τὴν
» τῆς σαρκὸς καθαρότητα· πόσω μᾶλλον
» τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ
» πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν
» ἁμῶμον τῷ θεῷ, καθαρῶς τὴν συνείδησιν

» ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, εἰς τὸ λατρεύειν
 » θεῷ ζῶντι ». Σύμφωνον δὲ τὸ κήρυγμα
 τοῦ Παύλου τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Ἰωάννου.
 1. Ἰωάν. 1. 7. διότι καὶ αὐτὸς διδάσκει, λέγων. « Τὸ
 » αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ,
 » καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας ».
 Τίνι δὲ τρόπῳ καθαρίζει; ἀξίως μετα-
 λαμβανόμενον. Διὰ τοῦτο δὲ, ὅταν ὁ σωτὴρ
 ἡμῶν παρέδωκε τὴν τελετὴν τῆς τούτου
 1. Λουκ. 22. 19. μεταλήψεως, παρήγγειλε, λέγων. « Τοῦτο
 » ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν ». ποῖαν
 δὲ ἀνάμνησιν ποιοῦμεν, τοῦτο ἐκτελοῦντες;
 τὴν ἀνάμνησιν τοῦ ζωηφόρου θανάτου
 1. Κορ. 11. 26. τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. « Ὅσακις γὰρ ἂν,
 » ἐδίδαξεν ὁ Παῦλος, ἐσθίητε τὸν ἄρτον
 » τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνετε,
 » τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε,
 » ἕως ἂν ἔλθῃ ». Ἀναγκαῖος οὖν εἰς πάντα
 ἄνθρωπον εὐσεβῇ ὁ περὶ τοῦ μυστηρίου
 τούτου λόγος. Ἀλλὰ ποῖος λόγος δύνα-
 ται παρασῆσαι ἀξιοπρεπῶς τὸ τούτου
 ὕψος, τὴν χάριν, τὴν δύναμιν, τὰς ἐνερ-
 γείας; ἱλιγγιᾷ ἀληθῶς οὐ μόνον πᾶσα
 ἀνθρώπου διάνοια, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τῶν
 ἐπουρανίων δυνάμεων αἴσλος νοῦς. οὐδὲν
 ἕτερον δύναμαι ἐγὼ εἰπεῖν, εἰμὴ ὅτι τοῦτο
 τὸ μέγα καὶ ὑπερφυστάτον μυστήριον,
 ὅσον ἐστὶν ἀκατάληπτον εἰς τὴν δύναμιν
 τοῦ νοῦς, τόσον ἀναγκαῖόν ἐστι διὰ τὴν
 σωτηρίαν τῆς ψυχῆς.

Ποῖος ἀνθρώπου νοῦς δύναται κατανοῆ-
 σαι, πῶς μετὰ τὴν εὐλογίαν ὁ μὲν ἄρτος
 γίνεται σῶμα Χριστοῦ, ὁ δὲ οἶνος, αἷμα
 αὐτοῦ, καὶ ὁμῶς μένει καὶ ἡ ἑκτασις καὶ τὸ

σχῆμα, καὶ ἡ ὁσμὴ, καὶ ἡ γεῦσις, καὶ ἡ
 ἀφῆ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου; Εἰς ποῖον
 νοῦν χωρεῖ τὸ, πῶς τὸ ἐν σῶμα τοῦ Ἰησοῦ
 Χριστοῦ καθ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν
 εὐρίσκεται εἰς τὰ δεξιὰ τῆς μεγαλωσύνης
 ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ εἰς τὰ μυριάριθμα
 τῶν ὀρθοδόξων θυσιαστήρια ἐπὶ τῆς γῆς;
 ἢ πῶς καὶ ὅλος ὁ εὐλογηθεὶς ἄρτος ἐστὶ τὸ
 σῶμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ πᾶσα μερίς,
 καὶ μικροτάτη, τοῦ αὐτοῦ ἄρτου ἐπίσης
 ἐστὶν ὅλον τοῦ Χριστοῦ τὸ σῶμα; ἢ πῶς
 μασσᾶται διὰ τῶν ὀδόντων, καὶ καταβαί-
 νει διὰ τοῦ φάρυγγος εἰς τὸν στόμαχον ἡ
 τεθεωμένη σὰρξ τοῦ ζωοδότου; Ποῖα νοῦς
 δύναμις καταλαμβάνει, πῶς διὰ τῆς με-
 ταλήψεως τούτου τοῦ μυστηρίου ἐνοῦται ὁ
 Χριστὸς μετὰ τοῦ μεταλαμβάνοντος, καὶ
 μένει μετ' αὐτοῦ, καθὼς αὐτὸς ἐδίδαξεν,
 εἰπὼν. « Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ 1. Ἰωάν. 6. 56.
 » πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ γὰρ
 » ἐν αὐτῷ ». Τόσον ἀκατανόητόν ἐστι
 τοῦτο τὸ μυστήριον, ὥστε πολλοὶ, καὶ
 ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ
 καταλιπόντες τὰ πάντα, ἐγένοντο μαθη-
 ταὶ αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθουν αὐτῷ, ὅταν
 ὁμῶς ἤκουσαν τὴν περὶ τοῦ μυστηρίου
 τούτου διδασκαλίαν, πρῶτον μὲν εἶπον.
 « Σκληρὸς ἐστὶν οὗτος ὁ λόγος, τίς δύναται 1. Ἀπ. 61.
 » αὐτοῦ ἀκούειν »; ἔπειτα « Ἀπῆλθον εἰς 66.
 » τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκ ἔτι μετ' αὐτοῦ περι-
 » πάτουν », τουτέστιν, ἀπιστήσαντες,
 κατέλιπον τὸν διδάσκαλον αὐτῶν, καὶ
 ἐπέστρεψαν εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν κα-
 τάστασιν. Εἰς τὰ περὶ τοῦ μυστηρίου

τούτου οὐδὲ ἡ ἀπόδειξις χωρεῖ, οὐδὲ ἡ ἔρευνα εὐρίσκει τόπον· πίστεως μόνῃς ἐστὶ χρεία, καὶ πίστεως θερμῆς, ἵνα νικᾷ καὶ τοῦ νοός τὴν ἐνστασιν, καὶ αὐτὰς τὰς προσβολὰς τῶν αἰσθήσεων.

Ἀλλὰ διὰ τί, λέγεις, ἠθέλησεν ὁ θεός, ἵνα μὴ καταλαμβάνω ἐκεῖνα τὰ πράγματα, ἐξ ὧν κρέμαται ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς μου; τοῦτο οὕτως ὥρισεν ὁ θεός, ἵνα διὰ τῆς ἀκαταληψίας σώζῃς τὴν ψυχὴν σου. Πῶς τοῦτο; Ἀκουσον· ὅταν, καὶ μὴ καταλαμβάνῃς, ὅμως πιστεύῃς εἰς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, τότε ἡ πίστις σου ἐστὶ πολλὰ εὐπρόσδεκτος εἰς αὐτόν· ὅταν δὲ οὐ μόνον οὐ καταλαμβάνῃς, ἀλλὰ καὶ αἱ αἰσθήσεις σου πείθωσί σε τὸ ἐναντίον, καὶ ὅμως πιστεύῃς εἰς τοῦ θεοῦ τὸν λόγον, τότε ἡ πίστις σου ἔχει μισθαποδοσίαν μεγάλην. Ἀλλὰ διὰ τί τοῦτο; διότι πιστεύεις εἰς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ περισσότερον, ἢ εἰς τὴν κρίσιν τοῦ νοός σου, καὶ εἰς τὴν προσβολὴν τῶν αἰσθήσεων σου. Ὁ λόγος τοῦ θεοῦ διδάσκει, ὅτι ὁ εὐλογηθεὶς ἄρτος καὶ ὁ οἶνός ἐστι τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ· « Λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου· Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου »· αἱ αἰσθήσεις παριστῶσιν εἰς τὸν νοῦν σου προσβολὴν ἄρτου καὶ οἶνου, ὁ δὲ νοῦς ἀκολουθῶν τὴν τῶν αἰσθήσεων παράστασιν, συλλογίζεται, καὶ κρίνει, ὅτι ὁ εὐλογηθεὶς ἄρτος καὶ ὁ οἶνος, ἄρτος ἐστὶ καὶ οἶνος· ὅμως σὺ πιστεύεις εἰς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὅπερ ἐστὶ, προτιμᾷς τὸν θεὸν καὶ αὐτοῦ τοῦ νοός σου, καὶ αὐτῶν τῶν αἰσθή-

σεών σου· τοῦτο δὲ ἐστὶ ὑπερτάτη τιμὴ, καὶ ὑπερεξηγημένη εὐλάβεια, καὶ ὑπερτελεία εἰς τὸν θεὸν ὑπακοή. Ἐὰν ἐκαταλάβανες, οὐκ ἐπίστευες, ἀλλ' εἶχες τὴν ἐκ τοῦ νοός σου πληροφορίαν· ἐὰν αἱ αἰσθήσεις σὲ ἐπειθον, οὐκ ἐπίστευες, ἀλλ' εἶχες τὴν τῆς ὁράσεως, ἢ τῆς ἀκοῆς, ἢ τῆς ὁσφρήσεως, ἢ τῆς γεύσεως, ἢ τῆς ἀφῆς, ἢ καὶ πασῶν ὁμοῦ τῶν αἰσθήσεων τὴν πληροφορίαν· » Ἡ πίστις δὲ, λέγει ὁ θεὸς ἀπόστολος, ^{Ἑβρ. 11.1.} » ἐστὶν ἐλπίζομένων ὑπόσασις, πραγμάτων » ἔλεγχος οὐ βλεπομένων »· ὅσον δὲ ἀκτανόητά εἰσι τὰ πιστευόμενα, ἐναντία τῆς κρίσεως τοῦ νοός, καὶ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, τόσον ἡ πίστις ἐστὶν ἰσχυροτέρα καὶ θερμότερα, καὶ ἐπομένως ἀξία ὑπερτέρων μισθῶν καὶ στεφάνων.

Διὰ τί ἡ πίστις τοῦ Ἀβραάμ ἐλογίσθη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ δικαιοσύνη, ἤγουν κατόρθωμα καὶ πλήρωμα πασῶν τῶν ἀρετῶν; διότι, καὶ ἐκατονταέτης ἦν, καὶ νενεκρωμένον ἦν τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ ἐγίνωσκεν, ὅτι καὶ τῆς Σάρρας ἡ μήτρα διὰ τὸ γῆρας καὶ τὴν σείρωσιν ἦν παντελῶς ἀνεπιτήδειος πρὸς σύλληψιν, ὅμως οὐδόλως ἐδίστασεν, ὅτι δύναται γενέσθαι πατήρ· ἐπάλαμψε μὲν καὶ ὁ νοῦς αὐτοῦ καὶ ἡ αἴσθησις μετὰ τῆς πίστεως, πλὴν, ἐπειδὴ ἡ πίστις ἦν ἰσχυροτέρα, ἐνίκα τοῦ νοός τοὺς λογισμοὺς, καὶ ἐθριάμβευσε κατὰ τῶν προσβολῶν τῶν αἰσθήσεων· ὅθεν οὐδὲ τοῦ νοός αὐτοῦ τὴν κρίσιν ἤκουσεν ὁ Ἀβραάμ, οὐδὲ ὑπὸ τῆς παρασάσεως τῶν αἰσθήσεων αὐτοῦ ἐπείσθη, ἀλλὰ στερεῶς καὶ ἀδιστακτικῶς ἐπίστευσεν,

Ῥωμ. 4.
19—22.

ὅτι δυνατός ἐστιν ὁ θεὸς πληρῶσαι τὴν ἑαυτοῦ ὑπόσχεσιν· « Καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ » πίστει, οὐ κατενόησε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα » ἤδη νεκρωμένον, ἑκατονταέτης που » ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας » Σάρρας· εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ » οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη » τῇ πίστει, δούς δόξαν τῷ θεῷ· καὶ πλη- » ροφορηθεὶς, ὅτι, ὃ ἐπήγγελλται, δυνατός » ἐστι καὶ ποιῆσαι· διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ » εἰς δικαιοσύνην ».

Πρὸς τούτοις διὰ τί προσκλαίεται, ὡς μὴ δυνάμενος κατανοῆσαι, ὅσα ἡ πίστις διδάσκει περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας εὐχαριστίας; κατανοεῖς ἄρά γε, ὅσα βλέπεις, καὶ ἀκούεις, καὶ ψηλαφᾷς; πολλὰ ὀλίγα, καὶ αὐτὰ ἀτελῶς· καταλαμβάνεις ἄρά γε, πῶς ὁ ἄρτος, καὶ ὁ οἶνος, καὶ τὰ βρώματα καὶ πόματα, δι' ὧν τρέφεται, μεταβάλλονται τῇ δυνάμει τοῦ στομάχου εἰς χυλὸν, καὶ αἷμα, καὶ ζωτικὸν πνεῦμα, καὶ σπέρμα, καὶ χολήν, καὶ σίελον, καὶ ἰχῶρα, καὶ φλέβας, καὶ ἀρτηρίας, καὶ νεῦρα, καὶ κρέας, καὶ ὀστέα, καὶ εἰς τὰ λοιπὰ, ὅσα τρέφουσι, καὶ αὐξάνουσι, καὶ διατηροῦσι πάντα τὰ μέρη καὶ μέλη τοῦ σώματος σου; Κατανοεῖς ἄρά γε, τί ἐστὶν ἡ μνήμη, καὶ πῶς μνημονεύει ὁ ἄνθρωπος τόσας ὑποθέσεις καὶ ἱστορίας, καὶ τόσας λέξεις διαφόρων γλωσσῶν, καὶ τόσους τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν κανόνας; ἢ πῶς συνίσταται ὁ λόγος εἰς τὸν νοῦν σου, καὶ καταβαίνει εἰς τὸ σῶμα σου, καὶ ἐναρθροῦται, καὶ προφέρεται, καὶ ἡχεῖ, καὶ ἀκούεται; ἢ πῶς, ἅμα ἠθέλησας

κινήσαι τὴν γλῶσσαν, ἢ τὴν χεῖρα, ἢ τὸν πόδα, ἢ ἄλλο τι μέλος, καὶ εὐθὺς ἐκινήθη, καθὼς ἠθέλησας; Καταλαμβάνεις τὴν φύσιν, τὴν γέννησιν, τὴν αὐξήσιν, τὴν διατήρησιν, τὴν φθορὰν ἐνὸς μύρμηκος, ἐνὸς χόρτου, ἐνὸς ἄνθους; οὐδόλως· ἐὰν οὖν οὐ κατανοῇς ταῦτα τὰ φυσικὰ, καὶ ὁρατὰ, καὶ ψηλαφώμενα, πῶς δύνασαι κατανοῆσαι τὰ ὑπὲρ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, τὰ ἀνώτερα τῶν αἰσθήσεων, τὰ διὰ τῆς ἀοράτου καὶ παντοκρατορικῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως ἐνεργούμενα καὶ τελειούμενα;

Ἀλλὰ διὰ τί, λέγεις, ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου τόσον μικρὸν καὶ στενόν, ὥστε τὰ μὲν κατὰ φύσιν πολλὰ ἀτελῶς, τὰ δὲ ὑπὲρ φύσιν παντελῶς οὐ κατανοεῖ; ὦ! τοῦτο τὸ ζήτημα ὑπερβαίνει τῶν ζητημάτων τὰ ὅρια, καὶ ἐστὶν αὐθάδεια ἀσύνητος καὶ ἄλογος· ζητεῖς μαθεῖν τὸν σκοπὸν τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ « Τίς ἔγνω ^{Ῥωμ. 11. 34.} » τὸν νοῦν Κυρίου; ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ » ἐγένετο »; τοῦτό ἐστι ταῦτόν, ὥσπερ ἂν εἰ ἡρώτας, διὰ τί ἐποίησεν ὁ θεὸς τοὺς λίθους ἀναισθήτους, καὶ τὰ κτήνη ἄλογα, καὶ τὰ πετεινὰ πτερωτὰ, καὶ τὰ ἔρπετα ἄποδα; καὶ διὰ τί ἄλλα μὲν ἄνθη ἐποίησεν ὁ θεὸς εὐώδη, ἄλλα δὲ δυσώδη, καὶ ἄλλους μὲν καρποὺς γλυκεῖς, ἄλλους δὲ πικρούς; διότι οὕτως ἠθέλησε· « Σὺ τίς εἶ, ὁ ἀντα- ^{Ῥωμ. 9. 20. 21.} » ποκρινόμενος τῷ θεῷ; μὴ ἔρεῖ τὸ πλάσμα » τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτως; ἢ » οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ, » ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὁ μὲν » εἰς τιμὴν σκεῦος, ὁ δὲ εἰς ἀτιμίαν »;

Παντοῖα ποιήματα ἐδημιούργησεν ὁ θεός, ἐνέθηκε δὲ εἰς τὸ καθὲν χαρακτηριστικὰ ἰδιώματα, καὶ ἰδιαitάτους ὅρους· χαρακτηρ τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ἡ λογικὴ δύναμις, ἥτις ἔχει μέτρα κατανόησεως, περιορισμένα καὶ ἀνυπέρβατα. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος κατενόει ἐντελῶς πάντα τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα πράγματα, ἡ λογικὴ αὐτοῦ δύναμις ἦν ἀπερίοριστος, διό οὐκ ἦν ἄνθρωπος, ἀλλ' ἄλλο τι κτίσμα, διαφέρον τοῦ ἀνθρώπου· καθὼς καὶ ὁ λίθος οὐκ ἦν λίθος, ἐὰν εἶχεν αἰσθησιν, καὶ τὸ ἐρπετὸν οὐκ ἦν ἐρπετόν, ἐὰν εἶχε πόδας· ἐὰν ὁ ἄνθρωπος κατενόει πάντα τὰ περὶ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἦν ἄνθρωπος, ἀλλὰ θεός.

Ἐπειδὴ οὖν, ὦ ἄνθρωπε, τοιοῦτος ἐπλάσθης ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ σου θεοῦ, μὴ ἐξετάζης τὰ ὑπὲρ τὴν δυνάμιν σου, ἀλλὰ πίστευε εἰς τὸν θεὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου· οὐδεμίαν χρεῖαν ἔχεις τῆς γνώσεως τῶν μυστηριωδῶν καὶ κεκρυμμένων. « Χαλεπώ-
» τερά σου μὴ ζήτηι, καὶ ἰσχυρότερα σου
» μὴ ἐξετάζε· ἂ προσετάγη σοι, ταῦτα
» διανοοῦ· οὐ γάρ ἐστὶ σοι χρεῖα τῶν κρυ-
» πτῶν ». Ἐὰν ἐξετάζης τὰ θεῖα, ἵνα καταλάβῃς τὸ, πῶς γίνονται, οὐ μόνον οὐδὲν ὠφελεῖσαι, ἀλλὰ καὶ βλάπτεις καθ' ὑπερβολὴν τὴν ψυχὴν σου, ἐκπίπτων ἐκ
» τῆς πίστεως. « Καταβάς, εἶπεν ὁ θεός εἰς τὸν
» Μωϋσῆν, διαμάρτυραι τῷ λαῷ, μήποτε
» ἐγγίσωσι πρὸς τὸν θεὸν κατανόησαι, καὶ
» πέσωσιν ἐξ αὐτῶν πλήθος ». Ἐὰν πιεεύης ἀνεξετάστως εἰς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ γίνεσαι ἐνώπιον αὐτοῦ ἀπλοῦς, ὡς τὸ

κτῆνος, τὸ μηδὲν ἐρευνῶν, μένεις διαπαν-
τός ἡνωμένος μετ' αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ κρατῶν
τὴν δεξιάν σου χεῖρα, ὁδηγεῖ σε ἐν τῇ ὁδῷ
τῶν ἀγίων αὐτοῦ ἐντολῶν, καὶ ὑποδέχεται
ἐν τῇ θεῖα αὐτοῦ δόξῃ. « Κἀγὼ ἐξουδενω-
» μένος, ἔλεγεν ὁ ἅγιος προφήτης Δαβὶδ,
» καὶ οὐκ ἔγνω· κτηνώδης ἐγενόμην παρὰ
» σοί, κἀγὼ διαπαντός μετὰ σοῦ· ἐκράτη-
» σας τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς μου· ἐν τῇ
» βουλῇ σου ὠδήγησάς με, καὶ μετὰ δόξης
» προσελάβου με ».

Ψαλ. 72.
22. 23. 24.

Ἐξετάζετε, ἀδελφοί μου, πᾶσαν ἡμέραν, καὶ ἐρευνᾶτε, ὅσον θέλετε, οὐχὶ τὸ, πῶς ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μεταβάλλονται διὰ τῆς εὐλογίας εἰς τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τὸ, πόσον ἀναγκαῖα ἐστὶ διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἡ μετά-
ληψις τούτου τοῦ ἁγιωτάτου μυστηρίου· ἐρευνᾶτε ἐπιμελῶς, οὐχὶ πῶς γίνονται εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας τὰ μυστηριώδη, καὶ ὑπὲρ κατάληψιν ἔργα, ἀλλὰ τὸ, πόσον ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἵνα μὴ ἀνα-
ξίως, ἀλλ' ἀξιοπρεπῶς αὐτὸ μεταλάβωμεν· ἀναγινώσκετε συχνάκις τὰς θείας γραφάς, καὶ περιεργάζεσθε, πόσα διέταξεν ὁ θεός περὶ τούτου τοῦ ὑπερφουοῦς μυστηρίου· ἡ τοιαύτη ἔρευνα πολὺ κέρδος, καὶ μεγάλην προξενεῖ τὴν ψυχικὴν ὠφέλειαν.

Ἀνοίγω τὴν παλαιὰν καὶ νέαν Διαθή-
κην, καὶ βλέπω εἰς τὴν παλαιὰν ἐν τῇ
περὶ τοῦ πάσχα νομοθεσίᾳ πρόβατον
τέλειον, ἄρσεν, ἐνιαύσιον, ἐσφαγμένον·
τοῦτό ἐστιν ὁ τύπος τοῦ τεθυμένου σώματος
τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις κατὰ τὴν προ-

ἔξ. 12. 5.
6.

Σειρ. 3.
21. 22.

ἔξ. 19. 21.

ἡ. 53. 7. φητεῖαν τοῦ Ἡσαίου. « Ὡς πρόβατον ἐπὶ
 » σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἄμνος ἐναντίον τοῦ
 » κείροντος ἄφρονος ». ἐν τῇ παλαιᾷ ἀνα-
 γινώσκω πρόσταγμα. « Λαβέτωσαν ἕκαστος
 » πρόβατον κατ' οἴκους πατριῶν, ἕκαστος
 » πρόβατον κατ' οἰκίαν· καὶ σφάζουσιν
 » αὐτό· καὶ φάγονται τὰ κρέα· καὶ λήψον-
 » ται ἀπὸ τοῦ αἵματος, καὶ θήσουσιν ἐπὶ
 » τῶν δύο σταθμῶν, καὶ ἐπὶ τὴν φλιάν, ἐν
 » τοῖς οἴκοις, ἐν οἷς ἐὰν φάγωσιν αὐτὰ ἐν
 » αὐτοῖς ». πρόσταγμα ἀναγινώσκω καὶ ἐν
 τῷ εὐαγγελίῳ. « Λάβετε, φάγετε· τοῦτό
 » ἐστὶ τὸ σῶμά μου· πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες·
 » τοῦτο γάρ ἐστὶ τὸ αἷμά μου ». διάταξιν
 ἐτοιμασίας βλέπω ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ
 « Οὕτω δὲ φάγεσθε αὐτό· αἱ ὀσφύες ὑμῶν
 » περιεζωσμέναι ». τοῦτο σύμβολόν ἐστι τῆς
 ἀνδρείας καὶ σωφροσύνης. « καὶ τὰ ὑποδήμα-
 » τα ἐν τοῖς ποσὶν ὑμῶν ». αἰνιγμὰ ἐστὶ τοῦτο,
 σημαῖνον τὸ πρόθυμον τῆς γνώμης πρὸς τὸ
 περιπατεῖν τὴν ὁδὸν τῶν θείων ἐντολῶν, καὶ
 Λουκ. 10. 19. « Πατεῖν ἐπάνω ὄψεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ
 » πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ ». « Καὶ αἱ
 » βακτηρίαι ὑμῶν ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν »·
 τύπος τοῦτο τῆς εἰς τὴν πίστιν καὶ ἀρετὴν
 στερεότητος. « Καὶ ἔδεσθε αὐτὸ μετὰ σπου-
 » δῆς· πάσχα ἐστὶ Κυρίῳ »· τὴν προθυμίαν
 δηλοῖ τοῦτο, καὶ τὴν χρεωστούμενην ζέσιν
 καὶ εὐλάβειαν ὑπὲρ τῆς μεταλήψεως τῆς
 1. Κορ. 5. 7. θείας εὐχαριστίας. « Καὶ γὰρ τὸ πάσχα
 » ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός »· διὰ-
 ταξιν ἐτοιμασίας βλέπω καὶ εἰς τὰς ἐπιστο-
 λὰς τοῦ Παύλου μετὰ φοβερισμῶν μεγάλων.
 1. Κορ. 11. 28. 29. « Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, καὶ

» οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ
 » ποτηρίου πινέτω· ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων
 » ἀναξίως, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει, καὶ πίνει,
 » μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου »·
 ἀκούω ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ τὴν φοβερὰν ἀπό-
 φασιν κατ' ἐκείνου, ὅστις μὴ ἔχων νόμιμον
 ἐμπόδιον, οὐκ ἐποίει τὸ πάσχα, ἤγουν οὐκ
 ἔτρωγεν ἀπὸ τοῦ ἐσφαγμένου προβάτου.
 « Καὶ ἄνθρωπος, ὃς ἐὰν καθαρὸς ᾖ, καὶ Ἀριθ. 9. 13.
 » ἐν ὁδῷ μακρὰν οὐκ ἐστὶ, καὶ ὑστερήσῃ
 » ποιῆσαι τὸ πάσχα, ἐξολοθρευθήσεται ἡ
 » ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς »· τοῦτο
 αὐτὸ ἀκούω καὶ ἐν τῇ νέᾳ διαθήκῃ « Ἀμὴν, Ἰωάν. 6. 53.
 » ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν
 » σὰρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίνητε
 » αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυ-
 » τοῖς ». Συμφωνία θαυμασιωτάτη τῶν δύο
 διαθηκῶν, δηλωτικὴ τῆς ἀπ' αἰῶνος βου-
 λῆς, καὶ τῆς διατακτικῆς τοῦ θεοῦ προ-
 νοίας περὶ τούτου τοῦ ὑπερφυστάτου
 μυστηρίου.

Ἀλλὰ διὰ τί καὶ διὰ τοῦ μωσαϊκοῦ νό-
 μου καὶ διὰ τοῦ εὐαγγελικοῦ τόσην κατα-
 δίκην, ἤγουν ὀλεθρον ψυχῆς καὶ στέρησιν
 αἰωνίου ζωῆς, ὥρισεν ὁ θεὸς κατὰ τοῦ μὴ
 μεταλαμβάνοντος τούτου τοῦ θείου μυστη-
 ρίου; Διότι καθ' ὑπερβολὴν ἀγαπῶν ὁ θεὸς
 τὸν ἄνθρωπον, θέλει, ἵνα συνηνωμένος μένη
 μετ' αὐτοῦ διαπαντός· τοῦτο δὲ γίνεται διὰ
 τῆς μεταλήψεως τοῦ σώματος καὶ αἵματος
 τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ αὐτοῦ. « Ὁ τρώγων Ἀπ. 56.
 » μου τὴν σὰρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα,
 » ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ »· ὅστις
 οὐν χωρὶς νομίμου αἰτίας φεύγει ταύτην

τὴν μετάλληψιν, ἐκεῖνος φανερόν ἐστιν, ὅτι ἀποστρέφεται τὴν μετὰ τοῦ θεοῦ ἔνωσιν. Τίς δὲ οὐκ οἶδε, πόσον φοβερά καὶ φρικτὴ ἐστὶν ἡ τοιαύτη ἁμαρτία; ἀνάλογος οὖν ἐστὶν ἡ παιδείσις τῷ βάρει τοῦ ἁμαρτήματος· οὐ μόνον δὲ ἀναλογεῖ τῇ ἁμαρτίᾳ ἡ τιμωρία, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ εἰς τὸν μακρυνόμενον ἀπὸ τῆς τοῦ μυστηρίου μεταλήψεως· διότι ὁ θεὸς ἐστὶν ἡ σωτηρία τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὁ θεὸς ἐστὶν ἡ ζωὴ ἡ αἰώνιος· ὅστις οὖν ἀπέχει ἀπὸ τῆς μεταλήψεως τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, αὐτὸς ἑαυτῷ προξενεῖ τὴν τιμωρίαν, ἣν κατ' αὐτοῦ ὥρισεν ὁ θεός· « Ὅτι ἰδοὺ οἱ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ, ἀπολοῦνται ».

Ψαλ. 72.
27.

Ταῦτά εἰσιν, ἀδελφοί μου χριστιανοί, τὰ ἄξια ἐρεύνης καὶ ἐξετάσεως· διότι ἡ τούτων ἔρευνα διδάσκει τὰ ἀγνοούμενα μὲν, ἀναγκαῖα δὲ πρὸς τὴν σωτηρίαν, ὁδηγεῖ πρὸς τὴν τοῦ χρέους ἡμῶν ἐκπλήρωσιν. Βλέπε δὲ, πόσα ἐδίδαξεν ἡ προτεθεῖσα ἔρευνα· πρῶτον μὲν ἐφάνέρωσεν, ὅτι, ἐπειδὴ τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας ἐστὶν ἀναγκαῖον διὰ τὴν σωτηρίαν, ἐκηρύχθη πρῶτον διὰ τύπων καὶ συμβόλων, ἔπειτα πράγματι καὶ ἀληθείᾳ ἐτελεσιουργήθη εἰς τὸ ἐν τῇ Σιών ἐστρωμένον ἀνώγειον· δεύτερον, ὅτι, ἐὰν μὴ μεταλάβωμεν, οὐκ ἔχομεν σωτηρίας ἐλπίδα· τρίτον, ὅτι ὅστις τολμήσας, κοινωνήσῃ τοῦ μυστηρίου χωρὶς τῆς πρεπούσης ἐτοιμασίας, ἐκεῖνος ὑπόδικος γίνεται τῆς αἰωνίου κολάσεως· τέταρτον, ὅτι ὁ ἄξίως μεταλαμβάνων τοῦ θείου σώ-

ματος καὶ αἵματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκεῖνος ἐνοῦται καὶ μένει μετ' αὐτοῦ, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ κληρονόμος τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ μακαριότητος· « Ὁ τρώγων μου τὴν ^{Ἰωάν. 6.} σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ^{54. 56.} ἔχει ζω-
» ἣν αἰώνιον. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα,
» καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει,
» καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ.

Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, φιланθρωπότατε καὶ πανοικτίρμων, γνωρίζω ἐγὼ ὁ τάλας τὸν ἄμετρον πλοῦτον τῆς χρηστότητός σου· θέλεις, ἵνα μεταλάβω τὸ πανάχραντον σῶμα καὶ αἷμά σου, ὅπως ἂν ἔχω ἐν τῇ ψυχῇ μου τῆς αἰωνίου ζωῆς τὸν ἀρραβῶνα· πιστεύω ὅμως καὶ ὁμολογῶ, ὅτι σὺ εἶ ὁ θεός, ὁ δημιουργὸς πάσης τῆς κτίσεως, ὁ παντοκράτωρ, ὁ παντεξούσιος· σὺ εἶ, ὃν πάντα φρίττει καὶ τρέμει ἀπὸ προσώπου τῆς δυνάμεώς σου· καὶ αὐτὰ δὲ τὰ καθαρῶτατα καὶ ἁγία Σεραφίμ οὐ τολμῶσιν ἐνατενίσαι καὶ ἰδεῖν τὸ θεῖόν σου πρόσωπον, ἀλλὰ φόβῳ καὶ τρόμῳ ἐνώπιόν σου παριστάμενα, καλύπτουσι τὰ ἑαυτῶν πρόσωπα, μὴ φέροντα τῆς θείας σου φωταυγίας τὴν λαμπρότητα· σὺ εἶ ὁ θεός, ὁ μισῶν τὴν ἀνομίαν, καὶ ἀποστρεφόμενος τὴν ἁμαρτίαν· πῶς οὖν τολμήσω ὁ βεβορβορωμένος ὑποδεχθῆναί σε τὸν βασιλέα τῆς δόξης; φοβοῦμαι, μὴ καταφλεχθῶ ὥσει κηρὸς, καὶ κατακαυθῶ ὥσει χόρτος ὑπὸ τοῦ ἀστέκτου πυρὸς τῆς θεότητός σου. Θέλεις, ὦ ἅγιε τῶν ἁγίων, ἵνα μείνης μετ' ἐμοῦ· ἀλλὰ ποῦ; ποῦ εὐρίσκεις ἐν ἐμοὶ τόπον, ἵνα κλίνῃς τὴν ἁγίαν σου κεφαλὴν; εἰς τὸ στόμα μου; ἀλλ' αὐ-

τὸ γέμει κατακρίσεως, ψεύδους, αἰσχρο-
λογίας, ἀργολογίας· εἰς τὸν νοῦν μου; ἀλλ'
αὐτός ἐστιν ἐργαστήριον πάντων τῶν πο-
νηρῶν λογισμῶν· εἰς τὴν καρδίαν μου; ἀλλ'
αὕτη ἐστὶ τὸ κατασκήνωμα πάσης πονη-
ρᾶς ἐπιθυμίας· εἰς τὴν ψυχὴν μου; ἀλλ'
αὕτη ἐστὶ τὸ καταγώγιον πάσης ῥυπαρότη-
τος καὶ ἀκαθαρσίας. « Ἐὰν μὴ φάγητε τὴν
» σὰρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίνητε
» αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυ-
» τοῖς »· τοῦτ' ἐστὶν ἡ ἀπόκρισίς σου, πο-
λυεύσπλαγχνε λυτρωτά μου; Ἐγὼ λοιπὸν,
καὶ ἀνάξιός, ἀθαδιάζω καὶ μεταλαμβάνω.
1. Κορ. 11. α. Ὅς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον, ἢ πίνη
27. 30. » τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος
» ἔσται τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυ-
» ρίου· διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς
» καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί »· ταῦ-
τα ἀποκρίνεσαι ζωοδότα διὰ τῆς φωνῆς
τοῦ ἀποστόλου σου; ἤγουν ὅτι, ἐὰν μετα-

λάβω ἀναξίως, ἀσθενῶ, καὶ ἄρρωστῶ, καὶ
ἀποθνήσκω; οὐαί μοι τῷ παναθλίῳ. Ἐὰν
μὴ μεταλάβω, θάνατος· ἐὰν μεταλάβω
ἀναξίως, θάνατος· τί οὖν ποιήσω, πανοι-
κτίρμων; « Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυ-
» τόν ». Ἀκούετε, τί διορίζει ὁ παντελεή-
μων; δοκιμὴν· ἡ δοκιμὴ ἐστὶν ὁ τρόπος,
δι' οὗ μεταλαμβάνομεν ἀξίως καὶ σωζόμεθα·
ἡ δὲ δοκιμὴ ἐστὶ τελεῖα τῆς ἁμαρτίας ἀ-
ποχῆς, μετάνοια, ἐξομολόγησις, κατάνυξις,
δάκρυα, νηστεία, προσευχή, ἐλεημοσύνη,
πάσης ἀρετῆς κατόρθωμα· μετ' αὐτὴν τὴν
δοκιμὴν πρόσελθε, λέγει ὁ θεὸς διὰ στόμα-
τος τοῦ ἀποστόλου, καὶ μετάλαβε. « Δοκι-
» μαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως
» ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτη-
» ρίου πινέτω ». Ὅστις τοιοῦτοτρόπως με-
ταλάβῃ, ἐκεῖνος μένει ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ ὁ
Χριστὸς μένει ἐν αὐτῷ, καὶ ἔχει ζωὴν αἰ-
ώνιον. Ἀμήν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ, ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ Τῇ ΚΥΡΙΑΚῇ ΤΩΝ ΒΑΪΩΝ.

Πόση ἄρα γε χαρὰ καὶ εὐφροσύνη περι-
κύκλωσε τὴν καρδίαν τῶν ἀγίων μαθη-
τῶν καὶ ἀποστόλων, ὅταν εἶδον τὸν Ἰη-

σοῦν Χριστὸν ὡς τροπαιοῦχον θριαμβευτὴν
μετὰ τοσαύτης μεγαλοπρεπεστάτης προ-
πομπῆς εἰσερχόμενον εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν

Ἱερουσαλήμ· εἰς τὴν αὐτὴν πνευματικὴν χαρὰν προσκαλεῖ ὁ προφήτης Ζαχαρίας τὰ τέκνα τῆς Σιών, τοὺς ἀληθινούς δηλονότι υἱοὺς τῆς ἐπουρανίου Ἱερουσαλήμ, παραγγέλλων πρὸς αὐτοὺς, ἵνα περιχαρῶς κηρύττωσι τὴν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πανυπερένδοξον εἴσοδον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ζαχ. 9. 9. « Χαῖρε, λέγει, σφόδρα, θύγατερ Σιών, » κήρυσσε, θύγατερ Ἱερουσαλήμ· ἰδοὺ ὁ » βασιλεὺς σου ἔρχεται σοι δίκαιος καὶ » σώζων· αὐτὸς πραῦς καὶ ἐπιβεδνηκὼς ἐπὶ » ὑποζύγιον καὶ πῶλον νέον ». Ἐπειδὴ δὲ σήμερον ἡ ἀνάμνησις γίνεται ταύτης τῆς περιχαρестаῆς πανηγύρεως, διὰ τοῦτο ἡ πάνσεπτος τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία εἰς τὴν χαρὰν ταύτην ἐπιβλέπουσα, προσήρμοσε τὰ πρὸς τοὺς Φιλιππησίους ἀναγνωσθέντα ἀποστολικά τοῦ θεσπεσίου Παύλου λόγια.

Ἦσαν δὲ οἱ Φιλιππηῖοι ἀποικία τῶν Ῥωμαίων, τὴν Φιλίππων πόλιν κατοικοῦντες, ἥτις ἦν μία τῶν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ μητροπόλεων· πρὸς αὐτοὺς δὲ ἔγραψεν ὁ Παῦλος, δέσμιος ὢν ἐν Ῥώμῃ, ἀποστείλας τὴν ἐπιστολὴν δι' Ἐπαφροδίτου, τοῦ τῆς ἐκκλησίας αὐτῶν προεσώτος· ὅστις ἐπέμφθη μὲν ὑπ' αὐτῶν ἐν Ῥώμῃ πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Παύλου, ἐπέστρεφε δὲ πάλιν πρὸς αὐτούς.

Περιέχει δὲ ἡ ἐπιστολὴ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τῆς χαρᾶς τὴν ἐπαγγελίαν· « Χαίρετε, » λέγει, ἐν Κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε » τε ». Ἀρμόζει δὲ ἀληθῶς τὴν σήμερον ἡμέραν τούτου τοῦ ἀποστολικοῦ λόγου τὸ κήρυγμα. Χριστιανοὶ οἱ εὐσεβεῖς καὶ ὀρθόδοξοι, ὑμεῖς ἐστέ οἱ υἱοὶ τῆς ἀγίας Σιών, καὶ τὰ

τέκνα τῆς ἐπουρανίου Ἱερουσαλήμ· ὅσοι οὖν εἰς τὰς παρελθούσας τῆς νηστείας ἡμέρας νηστεύσαντες, ἐνικήσατε τῆς σαρκὸς τὰ πάθη, βαστάζετε δὲ νῦν τὰ βαῖα, τὰ σύμβολα τῆς νίκης τῶν οἰκιακῶν ἐχθρῶν· ὅσοι διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ὑπακοὴν καὶ ^{Ματθ. 10.} ^{36.} ^{Ἐφεσ. 4.} ^{22.} εὐλάβειαν ἐρρίψατε κάτω εἰς τὴν γῆν τὰ ἱμάτια τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, ἡγουν τῶν ἁμαρτημάτων τὴν ἀκαθαρσίαν· ὅσοι κατέχετε ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν τοὺς κλάδους τῶν καλῶν ὑμῶν ἔργων· « Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἐρῶ, χαίρετε ». Βοήσατε καὶ ὑμεῖς, ὡς οἱ ὄχλοι, οἱ προάγοντες καὶ ἀκολουθοῦντες τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὅτε ἤρχετο εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ· βοήσατε, κράζοντες· « Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ ^{Ματθ. 21.} ^{9.} Δαβὶδ· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου· ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις ». Ἐρχεται αὐτὸς βασιλεὺς, δίκαιος, σώζων, καὶ πραῦς, ἵνα εἰσέλθῃ οὐχὶ εἰς τὸ ἱερόν τὸ νομικόν, ἀλλ' εἰς τὸν ναὸν τῆς ψυχῆς ὑμῶν· « Ὑμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐστέ ζῶν· ^{2. Κορ. 6.} ^{16.} » τος· καθὼς εἶπεν ὁ θεός. Χαίρετε οὖν ἐν Κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε ». Ἵνα δὲ ἡ τοιαύτη χαρὰ μένῃ ἐν ὑμῖν ἐστηριγμένη καὶ ἀκλόνητος, προσεκτικῶς ἀκούσατε τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἀναγνωσθέντων ἀποστολικῶν λόγων· διότι ἐξ αὐτῆς βλέπετε, ποία ἐστὶν ἡ πηγὴ, ἐξ ἧς πηγάζει ἡ χαρὰ ἡ πνευματικὴ καὶ ἀδιάκοπος.

Ἀδελφοί, χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε. ^{Φιλιπ. 4. 4.}

Συνενώσας τὸ, « χαίρετε », μετὰ τοῦ, « ἐν Κυρίῳ », ἐφάνερωσε διὰ τούτου, ὅτι οὐ λαλεῖ περὶ τῆς κοσμικῆς χαρᾶς, ἣν αἰσθανόμεθα, ὅταν ἀπολαμβάνωμεν τοῦ κόσμου τούτου τὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ περὶ ἐκείνης τῆς πνευματικῆς χαρᾶς, ἣτις ἔρχεται εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν μετὰ τὴν νίκην τῆς ἁμαρτίας, καὶ τὴν κατόρθωσιν τῆς ἀρετῆς. ἐδιπλασίασε δὲ τὴν φωνήν, « χαίρετε », ἢ διὰ περισσοτέραν τοῦ λόγου ἔμφασιν καὶ δύναμιν, διότι καὶ τὸ, « εὗγε, εὗγε » καὶ τὸ, « γένοιτο, γένοιτο », καὶ τὸ, « ἀμήν, ἀμήν », ἐμφαντικώτερα εἰσι, καὶ μετὰ μείζονος δυνάμεως εἰς τὰς ἀκοὰς προσβάλλουσιν. ἢ ἐπειδὴ ἡ φύσις διὰ τῶν ἀρρώσθημάτων, καὶ ἡ προαίρεσις διὰ τῆς κακίας προξενούσι τὰς θλίψεις, ἐπανέλαβε δὲ τὸ, « χαίρετε », ἵνα τὸ μὲν ἀντιφέρηται εἰς τὰς ἐκ τῆς φύσεως θλίψεις, τὸ δὲ, εἰς τὰς ἐκ τῆς προαιρέσεως. Ἵνα δὲ δείξῃ, ὅτι τῆς πνευματικῆς χαρᾶς ρίζα καὶ μήτηρ εἰσὶ τῶν ἀρετῶν τὰ κατορθώματα, ἐπεσύναψεν εἰς τὸ, « χαίρετε », τῆς ἀρετῆς τὰ ἔργα, λέγων.

Ψαλ. 34.
25.
Ψαλ. 40.
13.
ἰωάν. 1.
52.

Φιλιπ. 4. 5.

Τὸ ἐπεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις· ὁ Κύριος ἐγγύς.

Τὸ, « ἐπεικὲς », ἐστὶ πολυσήμαντον· διότι καὶ τὸ ἀγαθὸν ἥθος σημαίνει, καὶ τὸ μέτριον, καὶ τὸ ἡμέρον, καὶ τὸ πρᾶον, καὶ τὸ ταπεινὸν, καὶ τὸ ἀόργητον, καὶ τὸ παρὰ χωρητικόν, καὶ τὸ ἀνεξίκακον· οὐδόλως δὲ σφάλλει, ὅστις νομίζει, ὅτι τὸ, « ἐπεικὲς », πᾶσαν ἀρετὴν σημαίνει· μηδεὶς δὲ

σκανδαλιζέσθω, ἀκούων τὸν ἀπόστολον, λέγοντα· « Τὸ ἐπεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω » πᾶσιν ἀνθρώποις », στοχαζόμενος, ὅτι διὰ τούτου προτρέπει πρὸς ἐπίδειξιν καὶ φιλοδοξίαν· διότι ὁ λόγος οὗτος ὁμοίος ἐστὶ τῷ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις εἶπεν· « Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν ^{Ματθ. 5.} » τῶν ἀνθρώπων »· καθὼς δὲ ὁ λόγος οὗτος οὐκ εἶχε σκοπὸν τὴν φιλοδοξίαν, ἀλλὰ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀνθρώπων· « Ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ » ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν, τὸν ^{16.} » ἐν τοῖς οὐρανοῖς ». οὕτω καὶ ὁ λόγος τοῦ Παύλου εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ ἀπέβλεπε, καὶ εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων ἐπιστροφὴν. Βλέπε δὲ τῶν λόγων τὴν ὁμοιότητα· ὁ Χριστὸς ὠνόμασε τὴν ἀρετὴν φῶς· ὁ δὲ Παῦλος ἐκάλεσεν αὐτὴν, « ἐπεικὲς »· οὐκ εἶπεν ὁ Χριστὸς, σπουδάσατε, ἵνα λάμψη τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ « Λαμψάτω, εἶπε, τὸ φῶς ὑμῶν », αὐτὸ ἀφ' ἑαυτοῦ δηλονότι λαμψάτω τῆς ἀρετῆς τὸ φῶς, ἀφ' οὗ ὑμεῖς κατορθώσητε τὰ καλὰ ἔργα· ὁμοίως καὶ ὁ Παῦλος οὐκ εἶπε, φροντίσατε, ἵνα γνωρίσωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι, ὅτι ἐστὲ ἐπεικεῖς, ἀλλὰ « Γνωσθήτω, εἶπε, τὸ ἐπεικὲς ὑμῶν πᾶσιν ἀνθρώποις »· ὥσπερ ἂν εἰ ἔλεγε, γνώτωσαν πάντες οἱ ἄνθρωποι τὴν ἐπεικειαν ὑμῶν, ἀφ' οὗ ὑμεῖς κατασταθῆτε ἐπεικεῖς. Πρέπον δὲ καὶ ἀρμόδιον τὸ ἐπεικὲς ἥθος εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ πρᾶου καὶ ταπεινοῦ τῇ καρδίᾳ, ἔτι δὲ καὶ τὸ κραταιότατον ^{Ματθ. 11.} ὅπλον ἐναντίον εἰς τὰς ἐπιβουλάς τῶν ^{29.}

διωκόντων καὶ βλαπτόντων ἡμᾶς ἐχθρῶν. Ὅσον δὲ μεγάλη τῆς ἐπιεικείας ἡ ἀρετὴ, τόσον ἐστὶ καὶ δυσκατόρθωτος· διὰ τοῦτο δὲ ὁ θεὸς ἀπόστολος ἐπιθαρρύνει πρὸς τὴν κατόρθωσιν αὐτῆς, λέγων· « Ὁ Κύριος » ἐγγὺς ». Ἀνθρωπε, λέγει, μὴ διστάσης, ἀλλ' ἔχε θάρρος, διότι ὁ Κύριός σου πλησίον σου ἐστίν· αὐτὸς βοηθεῖ σοι, ἵνα καὶ εἰσάξης εἰς τὴν καρδίαν σου τὴν ἐπιείκειαν, καὶ μὴ σαλεύσης ἀπ' αὐτῆς· τοῦτο αὐτὸ ἔλεγεν εἰς ἑαυτὸν καὶ ὁ ἅγιος προφῆτης Δαβίδ·

Ψαλ. 15.
8. « Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου δια- » παντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ » σαλευθῶ ». Ἀρμόζει δὲ τὸ, « Ὁ Κύριος » ἐγγὺς », οὐ μόνον εἰς τὰ προλαβόντα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐπόμενα ἀποστολικά λόγια.

Φιλιπ. 4, 6.

Μηδὲν μεριμνᾶτε· ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωρίζεσθω πρὸς τὸν θεόν.

Τί διαφέρει ἡ προσευχὴ τῆς δεήσεως; διὰ μὲν τῆς προσευχῆς ζητοῦμεν παρὰ θεοῦ δόσιν τινὸς ἀγαθοῦ· « προσευχὴ, εἶπεν εἰς » τῶν ἁγίων, ἐστὶν αἴτησις ἀγαθοῦ παρὰ » τῶν εὐσεβῶν εἰς θεὸν γινομένη ». διὰ δὲ τῆς δεήσεως ζητοῦμεν παρὰ θεοῦ τὴν τῶν θλίψεων ἀπολύτρωσιν· διότι ἡ λέξις, δεήσις, παράγεται ἀπὸ τοῦ, δέου, ἡγουν τοῦ φόβου· ὁ φόβος δὲ γεννᾶται ἐκ τῶν θλιβερῶν περιστάσεων, ἐν αὐταῖς δὲ εὕρισκόμενοι, ζητοῦμεν τὴν ἀπ' αὐτῶν ἀπαλλαγὴν. Πα-

Βασίλ. λόγ.
εἰς τὴν μαρ.
ἰουλίτ.

ραγγέλλει δὲ ὁ ἀπόστολος, ἵνα, εἴτε διὰ προσευχῆς, εἴτε διὰ δεήσεως παριστῶμεν τὰ ζητήματα ἡμῶν πρὸς τὸν θεόν, ποιῶμεν τοῦτο μετὰ εὐχαριστίας, ἡγουν προσφέροντες αὐτῷ τὴν εὐχαριστίαν ὑπὲρ τῶν προτέρων αὐτοῦ εὐεργετημάτων· εἴτε ζητεῖς, λέγει, παρὰ θεοῦ τὴν ἀπόλαυσιν τινος ἀγαθοῦ, εἴτε τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν κυκλούντων σε δυστυχημάτων, σύναπτε μετὰ τῆς ἰκεσίας σου τὴν πρὸς τὸν θεὸν εὐχαριστίαν. Ὡς φαίνεται, ἡ προσευχὴ καὶ ἡ δέσις, ἡ μετὰ τῆς πρὸς θεὸν εὐχαριστίας τελουμένη, ἐστὶ δραστήριος καὶ ἀρεστὴ εἰς τὸν θεόν καὶ εὐπρόσδεκτος. Σημείωσαι δὲ τὴν σειρὰν καὶ συνάφειαν τῶν προκειμένων ἀποστολικῶν λόγων μετὰ τῶν προλαβόντων. Προλαβὼν παρήγγειλε τῆς ἀρετῆς τὴν κατόρθωσιν, ὀνομάσας αὐτὴν ἐπιείκειαν· γνωρίζων δὲ τὴν δυσκολίαν τοῦ ἔργου, εἶπεν, « Ὁ Κύριος ἐγγὺς », βοηθῶν δηλονότι, καὶ συνεργῶν, καὶ ἀντιλαμβανόμενος· νῦν δὲ καὶ τὸν τρόπον δηλοποιεῖ, δι' οὗ ἀπολαμβάνομεν τῆς τοῦ θεοῦ βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως· ὁ τρόπος δὲ ἐστὶν ἡ μετὰ εὐχαριστίας προσφερομένη εἰς τὸν θεὸν προσευχὴ καὶ ἡ δέσις· ὁ Κύριος, λέγει, πλησίον ὑμῶν ἐστι, διὸ « Μηδὲν μεριμνᾶτε »· σύμφωνον τοῦτο τῷ, « Μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε, » καὶ τί πίητε· μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν, τί ἐνδύσησθε ». « ἀλλ' ἐν παντὶ », εἰς πάντα καιρὸν δηλαδὴ καὶ ὑπόθεσιν, « τῇ προσευ- » χῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ » αἰτήματα ὑμῶν γνωρίζεσθω πρὸς τὸν

Ματθ. 6.
25.

» θεόν », τουτέστι διὰ προσευχῆς καὶ δεήσεως, συνημμένης μετὰ εὐχαριστίας, ζητεῖτε παρὰ τοῦ θεοῦ τὰ ἀναγκαῖα ζητήματα.

Φιλιπ. 4.
7.

Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Ἴδου τὸ βραβεῖον τῶν ἐπιεικῶν ἀνθρώπων, τῶν [μηδὲν μεριμνώντων, ἀλλ' εἰς πᾶσαν περίστασιν μετὰ εὐχαριστίας προσευχομένων τῷ θεῷ, καὶ δεομένων, καὶ αἰτούντων τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν καὶ ἀντίληψιν· ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἐστὶ τὸ βραβεῖον, ἥτις διαφυλάττει τὰς καρδίας καὶ τὰ νοήματα ἡμῶν τῇ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ χάριτι, τὰς μὲν καρδίας ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἐπιθυμιῶν, τὰ δὲ νοήματα ἀπὸ τῶν αἰσchrῶν ἐνθυμημάτων. Ποία δὲ ἐστὶν ἡ τοιαύτη εἰρήνη, ἡ πάντα νοῦν ὑπερέχουσα; αὕτη ἐστὶν ἡ εἰρήνη, ἣν ὁ θεὸς δίδωσιν εἰς τοὺς μηδὲν μεριμνῶντας, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν ἐλπίζοντας, καὶ παρ' αὐτοῦ ζητοῦντας τὴν τῶν ζητημάτων αὐτῶν ἐκπλήρωσιν· καὶ ὑπερέχει μὲν πάντα νοῦν ἡ τοιαύτη εἰρήνη, ἐπεὶδὴ « Τῆς εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ὄριον »· τὰ δὲ ἀπερίοριστα εἰς οὐδένα νοῦν χωροῦσιν· εἰρηνεύει δὲ καὶ τὴν καρδίαν καὶ τὰ νοήματα τῶν φιλαρέτων ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς τῶν παθῶν ταραχῆς. Μήπως δὲ εἰρήνην, πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν, ὠνόμασεν αὐτὸν τὸν θεόν, ὅστις καὶ « Ἀρχὼν εἰρήνης » ἐστὶ,

ἡστ. 9. 7.

ἀστ. 6.

καὶ ἀκατανόητος καὶ ἀκατάληπτος· αὐτὸς δὲ ὡς φρουρὸς ἀκαταμάχητος, καὶ τὰς καρδίας καὶ τὰ νοήματα φυλάττει τῶν δούλων αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐπιβουλῆς τῶν σαρκικῶν παθῶν, καὶ τῆς κοσμικῆς ματαιότητος, καὶ τῆς δαιμονικῆς ἀπάτης.

Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν Φιλιπ. 4.
8. ἀληθῆ, ὅσα σεμνὰ, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνὰ, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφημα, εἴτις ἀρετὴ καὶ εἴτις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε.

Ἐπειδὴ διὰ τῶν προλαβόντων λόγων μόνην τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν προσευχὴν παρήγγειλε, διὰ τῶν προκειμένων καὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν τὴν ἐργασίαν παραγγέλλει· καὶ σιωπεῖ μὲν τὰ εἰδικὰ τῶν ἀρετῶν ὀνόματα, προβάλλει δὲ μόνον τὰ γένη αὐτῶν, λέγων· « Ὅσα ἔργα εἰσὶν ἀληθῆ », ἡγοῦν καθαρὰ παντὸς ψεύδους, καὶ ἀπάτης, καὶ δολιότητος· « ὅσα σεμνὰ », τουτέστι μεμακρυμένα πάσης αὐθαδείας, καὶ ἀναισχυντίας τε καὶ ἀνευλαβείας· « ὅσα δίκαια », ὅσα δηλονότι καθαρεύουσι παντὸς εἵδους ἀδικίας· « ὅσα ἀγνὰ », εἴτουν ἀμόλυντα καὶ ἀμίαντα παντὸς σαρκικοῦ πάθους, καὶ πάσης κοσμικῆς ματαιότητος· « ὅσα προσφιλῆ », ἀγαπητὰ δηλαδὴ καὶ ἀρεστὰ εἰς τὸν θεόν· « ὅσα εὐφημα », ὅπερ ἐστὶν, ὅσα ἀληθῶς εἰσὶν ἄξια εὐφημίας, καὶ τιμῆς, καὶ δόξης· « εἴτις ἀρετὴ καὶ εἴτις ἔπαινος », καὶ ἐὰν πρὸς τούτοις καὶ ἄλλη τις ἀρετὴ ὑπάρχη, καὶ ἄλλο τι ἔργον ἐπαίνου ἄξιον·

« ταῦτα λογίζεσθε », ταῦτα ἔχετε κατὰ νοῦν, ταῦτα συλλογίζεσθε. Ἀναμιμνήσκει δὲ εἰς αὐτοὺς διὰ τῶν ἐξῆς, ποῖά εἰσι τὰ ἔργα, περὶ ὧν αὐτὸς λαλεῖ, λέγων·

φιλ. 4.
9.

Ἄ καὶ ἐμάθετε, καὶ παρελάβετε, καὶ ἠκούσατε, καὶ εἶδετε ἐν ἐμοί, ταῦτα πράσσετε· καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.

Ἐμάθετε, λέγει, καὶ παρελάβετε, καὶ ἠκούσατε, ποῖά εἰσι τῆς ἀρετῆς τὰ ἔργα, πρὸς τούτοις δὲ καὶ εἶδετε αὐτὰ ὑπ' ἐμοῦ πραττόμενα, ὅτε ἤμην μεθ' ὑμῶν· ταῦτα οὖν καὶ ὑμεῖς πράττετε. Βλέπε δὲ, ὅτι

διὰ μὲν τοῦ, « Ταῦτα λογίζεσθε », ἐδίδαξε τὴν θεωρητικὴν ἀρετὴν· διότι διὰ τοῦ νοὸς συλλογιζόμενοι, θεωροῦμεν τὸ κάλλος, τὴν τιμὴν, τὴν ἀγιωσύνην, τὴν μισθαποδοσίαν τῶν ἀρετῶν· διὰ δὲ τοῦ, « Ταῦτα πράσσετε », ἐνομοθέτησε τὴν πράξιν, ἡγουν τὰ πρακτικὰ τῆς ἀρετῆς κατορθώματα· ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς ἀρετῆς συγκροτεῖται καὶ συνίσταται ἡ τελεία ἀρετὴ, διὰ τοῦτο καὶ τὰ δύο αὐτῆς εἶδη παραγγείλας, ὑπόσχεται, λέγων, ὅτι ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μετ' αὐτῶν, τῶν ταῦτα ἐργαζομένων· « Καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν ».

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ Τῇ ΚΥΡΙΑΚῃ ΤΩΝ ΒΑΪΩΝ.

Ἡ φύσις καὶ ἡ προαίρεσις εἰσὶ δύο πηγαί, ἐξ ὧν ἀεννάως ρέουσι τὰ ὑπεράριθμα καὶ πολυποίκιλα κακά, τὰ τῶν πικροτάτων θλίψεων πρόξενά· ἐκεῖνος στενάζει, ἐπειδὴ ὁλος ὁ σπόρος, ὅσον ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ, ἐσάπη ὑπὸ τῆς τῶν ὑδάτων πλημύρας· οὗτος σκυθρωπάζων πορεύεται, ἐπειδὴ τοῦ ἀέρος ἡ δυσκρασία ἐφθειρε τὸν καρπὸν τῶν αὐτοῦ δένδρων· ἐκεῖνος ταλανί-

ζεται, ἐπειδὴ ὁ σεισμὸς τῆς γῆς κατηδάφισε τὸν αὐτοῦ οἶκον· καὶ οὗτος ἐλεεινολογεῖ, ἐπειδὴ ὁ σκηπτὸς τῆς βροντῆς κατέκαυσε τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ τὰς ἀποθήκας· Πόσοι δὲ ἄλλας βαρυτάτας δοκιμάζουσι θλίψεις ὑπὸ τῆς τῶν στοιχείων ἐναντιότητος; πόσας ὀδύνas φέρουσιν αἱ ἀσθένειαι πρὸς τοὺς δυστυχεῖς ἀνθρώπους; Τοῦτον καταφλογίζει ὁ λαῦρος πυρετὸς, ἐκεῖνον

κατασENOχωρεῖ ἢ λιθιάσις, τὸν ἄλλον τήκει ἢ φθίσις· οὗτος κατάκειται παράλυτος, ἐκείνου φθείρει τὰ μέλη ἢ λέπρα, τὸν ἄλλον τυραννεῖ ἢ ποδάγρα· τίς δὲ Ἰπποκράτης, ἢ Γαληνός, ἢ Παῦλος Αἰγινίτης δύναται ἀπαριθμῆσαι τῶν ὀδυνηρῶν ἀρρώστημάτων τὸ πλῆθος; Προστίθῃσι δακρυρρόους θλίψεις ὁ θάνατος· ἐκεῖνος δακρύει διὰ τὸν θάνατον τοῦ φίλου· οὗτος κλαίει, ἐπειδὴ ἔμεινεν ὀρφανός, καὶ ὁ ἄλλος θρηνολογεῖ, ἐπειδὴ ἐγκατελείφθη ἄτεκνος· ἐὰν συνάξῃς τῶν ἀνθρώπων τὰ δάκρυα, ποιεῖς ποταμόν, ἢ θάλασσαν δακρύων. Στρέψατε νῦν τὰ ὄμματα εἰς τὰ κακὰ τῆς προαιρέσεως, καὶ ἴδετε· ἐκεῖνον βασανίζει ὁ βρασμός τοῦ θυμοῦ, καὶ τοῦτον φλογίζει τὸ πῦρ τῆς σαρκικῆς ἐπιθυμίας· ἐκεῖνου μαραίνει τὴν σάρκα τῆς φιλαργυρίας ἢ λύσσα, καὶ τούτου μολύνει τὸ αἷμα ἢ πικρία τοῦ φθόνου· ἐκεῖνον κατακεντᾷ ὁ ἔρωσ τῆς φιλοδοξίας, καὶ τοῦτον τηγανίζει τῆς ἐκδικήσεως τὸ πάθος· ἐπιβουλαί, προδοσίαι, ἄρπαγαί, δυναστεῖαι, ὕβρεις, μάχαι, πόλεμοι, πληγαί, φόνοι, καὶ ἄλλα μυρία μυρίων εἰσὶ τὰ κακὰ τῆς προαιρέσεως τῶν ἀνθρώπων· μηδὲ ὅρον ἔχουσι, μηδὲ ἀριθμὸν αἱ θλίψεις, ὅσας ἡ φύσις γεννᾷ, καὶ ἡ προαίρεσις μηχανουργεῖ καὶ τεχνεύεται· καὶ ἀγωνίζονται μὲν οἱ ἄνθρωποι, ἵνα ἀνώτεροι τῶν κακῶν τούτων γενόμενοι, φύγωσι τὴν ἐξ αὐτῶν προξενουμένην θλίψιν, πλὴν εἰς μάτην κοπιᾷζουσιν οἱ τάλανες· οὐχ εὐρίσκεις εἰς τὸν κόσμον ἄνθρωπον, καὶν ὑπέρπλουτος ἢ, καὶν ἐνδοξότατος, καὶν ἄρχων, καὶν ἡγεμὼν, καὶν

(ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣΤ. ΤΟΜ. Β΄.)

βασιλεὺς, ἀμέτοχον, καὶ ἄγευστον τῶν τοιούτων δυστυχημάτων· καὶ ταῦτα μὲν κατὰ ἀλήθειαν οὕτως ἔχουσιν.

Ἀνίσταται δὲ ὁ Παῦλος, καὶ ἀδιστάκτῳ καρδίᾳ, καὶ πεπαρόρησιασμένῳ προσώπῳ, καὶ στόματι πλατεῖ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ κηρύττει, ὡς σήμερον ἠκούσαμεν, καὶ λέγει, ἵνα χαιρώμεθα, οὐχὶ ἐνίοτε καὶ ἐκ διαλειμμάτων, ἀλλ' ἀδιακόπως καὶ ἀδιαλείπτως, « Χαίρετε, λέγει, ἐν Κυρίῳ πάν- Φιλ. π. 4. 4. » τοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε ». Παράδοξον τοῦτο τὸ πρόσταγμα, καὶ ἐναντίον τῶν πραγμάτων, καὶ ἐπομένως ἀδύνατος φαίνεται ἡ τούτου ἐκπλήρωσις· καὶ τίς δύναται χαίρειν πάντοτε, περικυκλωμένος ὢν ὑπὸ τοσούτου πλῆθους κακῶν, καὶ κινδυνεύων πᾶσαν ὥραν καταποντισθῆναι ὑπὸ τῆς θαλάσσης τῶν θλίψεων; Πόθεν ὁ Παῦλος ἔλαβεν ἀφορμὴν, ἵνα ἐκφωνήσῃ τοιαύτην διδασκαλίαν; διδασκαλίαν, ἥτις ὅσον ἐστὶ ἐπιθυμητὴ, τοσοῦτόν ἐστι δυσκατόρθωτος; Ὁ Παῦλος ἦν « Σκεῦος ἐκλογῆς », ἡγουν Πράξ. 9. 15. ἄνθρωπος ἐκλελεγμένος ὑπὸ θεοῦ, ἵνα κηρύξῃ τὰ θεῖα αὐτοῦ προστάγματα· αὐτὸς ἀνέβη « ἕως τρίτου οὐρανοῦ, καὶ ἠρπάγη 2. Κορ. 12. 2. 4. » εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἤκουσεν ἁρρήτα » ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι »· ἐν αὐτῷ δὲ ἔζη ὁ Ἰησοῦς Χριστός· ὅθεν Γαλ. 2. 20. ταῦτα τὰ λόγια· « Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάν- » τοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε », οὐκ εἰσὶ λόγια ἀνθρώπου, ἀλλὰ φωνὴ θεοῦ, διὰ στόματος ἀνθρώπου προφερομένη καὶ ἐκφωνουμένη, διό ἐστὶν ἀληθινή, καὶ βεβαία, καὶ ἀναμφίβολος· ἀνάγκη οὖν εἶναι, ἵνα ἐξετάσωμεν,

ποία ἐστὶν ἡ χαρὰ, περὶ ἧς λαλεῖ ὁ ἀπόστολος, καὶ τίς ἐστὶν ὁ δυνάμενος χαίρειν πάντοτε.

Ἡ χαρὰ, ἀδελφοί μου, περὶ ἧς λαλεῖ ὁ Παῦλος, οὐκ ἐστὶ χαρὰ σωματικὴ, οὐδὲ διὰ τὰ σωματικὰ πράγματα, οὐδὲ ἐκ τῶν σωματικῶν πραγμάτων γεννωμένη· ἀλλ' ἐστὶ χαρὰ πνευματικὴ, διὰ τὰ πνευματικὰ πράγματα, καὶ ἐκ τῶν πνευματικῶν ἔργων προερχομένη· αὕτη ἐστὶ καρπὸς, ὃν καρποφορεῖ ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου πνεύματος φωτιζομένη· « Ὁ δὲ καρ-
 » πὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρὰ,
 » εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθω-
 » σύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια »· διὰ τοῦτο ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ οὐ δυνάμεθα περιγράψαι ἀκριβῶς τί ἐστὶν· ἐπειδὴ εἰς ἡμᾶς σπανίως ἔρχεται, τότε δηλαδὴ μόνον, ὅταν τὰ δάκρυα τῆς μετανοίας καταβρέχω-
 » σι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν· καὶ ὀλίγον δὲ καιροῦ διάστημα ἐν ἡμῖν μένει, ἐν ὧς δηλονότι μένομεν εἰς τῆς μετανοίας τὴν καθαρότητα· οἱ ἄνθρωποι οἱ δίκαιοι καὶ ἅγιοι, αὐτοὶ δύνανται παραστῆσαι λεπτομερῶς, τί ἐστὶν ἡ τοιαύτη χαρὰ, ἐπειδὴ αὕτη διαπαντός ἐστὶν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν· ὅθεν καὶ διαπαντός αἰσθάνονται τὴν με-
 » λίσσιν καὶ ἐπουράνιον αὐτῆς γλυκύτητα· ἐφάνέρωσε τοῦτο ὁ τοῦ θεοῦ ἀπόστολος, ὅστις οὐκ εἶπεν ἀπλῶς, « χαίρετε », ἀλλὰ « χαίρετε, εἶπεν, ἐν Κυρίῳ πάντοτε ». Τίς δὲ χαίρει ἐν Κυρίῳ; οὐδεὶς ἄλλος, εἰμὴ ὁ ὢν μετὰ τοῦ Κυρίου, ἡγουν, ὅστις ἠνω-
 » μένος ἐστὶ μετ' αὐτοῦ· τίς δὲ ἄλλος ἐστὶν

ἠνωμένος μετὰ τοῦ Κυρίου, εἰμὴ ὁ ἀγαπῶν αὐτόν; « Ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστὶ, καὶ ὁ μένων ^{1. ἰωάν. 4. 16.}
 » ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ θεῷ μένει, καὶ ὁ
 » θεὸς ἐν αὐτῷ »· τίς δὲ ἀγαπᾷ τὸν θεόν; οὐδεὶς ἄλλος, εἰμὴ ὅστις φυλάττει τὰς ἐν-
 » λὰς αὐτοῦ, καὶ ποιεῖ τὸ θέλημα αὐτοῦ·
 » « Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου, καὶ τηρῶν ^{ἰωάν. 14. 21.}
 » αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με ». Ἐκ τούτου τίς οὐ βλέπει, ὅτι ἡ ἀρετὴ ἐστὶν ἡ μήτηρ τῆς χαρᾶς, καὶ ὅτι, ὅπου ἀρετὴ, ἐκεῖ ἐστὶ τῆς χαρᾶς τὸ κατοικητήριον;

Ἀλλὰ τίς ἐστὶ, λέγεις, ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅσον καὶ ἂν εἴη ἐνάρετος, ὅστις ὑπὸ τοσούτων κακῶν στενοχωρούμενος, ὅσα προξενεῖ ἡ φύσις, καὶ ὅσα ἡ προαίρεσις, οὐ μόνον οὐδόλως θλίβεται, ἀλλὰ καὶ χαίρει; Ποῖα ἄρά γε σὺ νομίζεις κακὰ βαρύτερα καὶ περισσότερα, τὰ ἐκ τῆς φύσεως προξε-
 » νούμενα, ἢ τὰ ἐκ τῆς προαιρέσεως; προξενεῖ ἀληθῶς καὶ ἡ φύσις πάθη θλίβερά, πλὴν τὰ ἐκ τῆς προαιρέσεως ὑπερβαίνουν τὰ τῆς φύσεως καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν, καὶ κατὰ τὸ βάρος, καὶ κατὰ τὴν δριμύτητα, πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ κατὰ τὸ δύσκολον τῆς θεραπείας κατὰ τὸν ἀριθμὸν, πρῶτον μὲν, ἐπειδὴ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ εἰσι πολυάριθμα· δεύτερον δὲ, ἐπειδὴ καθ' ἓν ἐξ αὐτῶν γεν-
 » νᾷ ἄλλα πάμπολλα· πόσα κακὰ γεννᾷ ἡ ἀ-
 » σέλγεια; αὕτη δυσφημίζει τὸ ὄνομα, δαπανᾷ τὰ ὑπάρχοντα, φθείρει τὴν ὑγείαν, σήπει τὰς σάρκας, προξενεῖ δριμυτάτους πόνους· πόσα κακὰ γεννᾷ ὁ θυμὸς, ὅταν ἐξαφθῇ; ἐξαφιν αἵματος φλογεράν καὶ πνιγμονικὴν, ἀφροὺς στόματος, κλόνους καρδίας, μελῶν

σπαραγμούς, ἐπιληψίας, ἀποπληξίας, ὕβρεις, πληγὰς, φόνους· πόσα κακὰ προξενεῖ τὸ μῖσος; πόσα ὁ φθόνος; πόσα ἡ ὑπερηφάνεια; πόσα τὰ ἄλλα πάθη τῆς προαιρέσεως; ὁλόκληρα βιβλία οὐκ ἐξαρκοῦσι πρὸς τὴν τούτων περιγραφὴν· προστίθεται δὲ εἰς αὐτὰ ἡ αἰσχύνη καὶ ἡ ἀτιμία· τὰ μὲν φυσικὰ οὐδεμίαν αἰσχύνην, ἡ ἀτιμίαν προξενοῦσι, τὰ δὲ προαιρετικὰ καταισχύνουσι καὶ ἀτιμάζουσι· διότι ὁ κλέπτης, ὁ ψεύσης, ὁ ὑποκριτής, ὁ δολερὸς, ὁ πόρνος ἐστὶ κατησχυμμένος καὶ ἄτιμος, οὐχὶ ὁ ποδαλγός, οὐδὲ ὁ ὑδρωπικός, οὐδὲ ὁ παράλυτος, οὐδὲ ὁ χωλός, οὐδὲ ὁ τυφλός· ὅθεν τῆς ἀτιμίας καὶ τῆς αἰσχύνης ἡ προσθήκη ποιεῖ τὰ προαιρετικὰ πολλῶ βαρύτερα τῶν φυσικῶν ἐλαττωμάτων. Σημείωσαι δὲ καὶ τὴν δριμύτητα τῶν προαιρετικῶν· ὅστις μὲν πάσχει ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς φύσεως κακῶν, ἐκεῖνος ἔχει τὴν συνειδήσιν αὐτοῦ εἰρηνικὴν, ἡσυχον, παρηγορητικὴν· ὅστις δὲ βασανίζεται ὑπὸ τῶν τῆς προαιρέσεως ἀμαρτημάτων, ἐκεῖνος ἔχει προσθήκην εἰς τὰ πάθη τοὺς πληκτικωτάτους τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ ἐλέγχους, οἵτινες ὀξυτάτην ποιοῦσι τῶν παθῶν αὐτοῦ τὴν βάσανον. Ἐὰν δὲ παρατηρήσης, ποῖα πάθη θεραπεύονται εὐκολώτερα, βλέπεις, ὅτι εἰς τὰ τῆς φύσεως καὶ ἰατροὶ εὐρίσκονται, καὶ αἱ βοτάναι θεραπεύουσιν· εἰς δὲ τὰ τῆς προαιρέσεως οὐδὲ ἰατρὸς ἰατρεῖει, οὐδὲ βοτάναι ὠφελοῦσι· τὰς ἐκ τῆς φύσεως θλίψεις καὶ ἡ φύσις ἐξομαλίζει, καὶ ὁ καιρὸς διασκεδάζει, καὶ οἱ συγγενεῖς προφθάνουσι, καὶ οἱ φίλοι

ἀπαντῶσι, καὶ οἱ ἐλεήμονες ἄνθρωποι πα-
ρηγοροῦσι· κλαίεις τὸ ἐσπέρας διὰ τὴν
δυσκρασίαν τοῦ ἄερος, ἀλλὰ γελαῖς τὸ πρωΐ
διὰ τὴν τούτου εὐκρασίαν· « Τὸ ἐσπέρας ^{ψαλ. 29.}
» αὐλισθήσεται κλαυθμός, καὶ εἰς τὸ πρωΐ ^{5.}
» ἀγαλλίασις »· θρηνηλογεῖς διὰ τὸν θάνα-
τον τοῦ συγενοῦς σου σήμερον, καὶ αὔριον,
καὶ μετὰ τὴν αὔριον, ἀλλ' ὁ καιρὸς ἰατρεύει
τὴν πληγὴν τῆς θλίψεώς σου· κατέστησέ
πάμπτωχον τῆς θαλάσσης ἡ ἀνεμοζάλη,
καταποντίσασα ὅλην σου τὴν πραγμα-
τείαν, ἀλλὰ παραμυθοῦσι τὴν δυστυχίαν
σου οἱ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι, καθὼς τὴν τοῦ
Τωβίτ, ὁ καλὸς Ἀχιάχαρος· πόση δὲ δυσ- ^{τωβ. 2}
κολία, ἵνα ὁ μέθυτος κατασταθῇ νήφων· ^{10.}
καὶ ὁ κοιλιόδουλος, νηστευτής· καὶ ὁ ἀσελ-
γῆς, σώφρων· καὶ ὁ ἄσπλαγχνος, ἐλεήμων·
καὶ πᾶς ἄλλος δοῦλος τῆς ἁμαρτίας, ἐργά-
της τῆς ἀρετῆς ; Ἐκ τούτων φανερόν ἐστιν,
ὅτι οἱ ἐνάρετοι ἄνθρωποι, καθαροὶ ὄντες τῶν
παθῶν τῆς προαιρέσεως, ἐλεύθεροί εἰσι καὶ
τῶν ἐξ αὐτῶν πηγαζομένων θλίψεων· ἔχον-
τες δὲ ἥσυχον καὶ ἄλυπον τὸν ἔσω ἄνθρω-
πον, χαίρουσι διαπαντός ἐν Κυρίῳ.

Ἔστω, λέγεις, αὐτοὶ μὲν ἔχουσιν ἐσω-
τερικὴν ἡσυχίαν, ἔξωθεν ὁμως ταραττοῦσιν
αὐτοὺς καὶ καταθλίβουσιν οἱ ἀδικηταὶ
καὶ τυραννικοὶ ἄνθρωποι, καταδιώκοντες
αὐτοὺς, ἀρπάζοντες τὰ τούτων ὑπάρχοντα,
δέρνοντες, φυλακίζοντες, βασανίζοντες ἕως
θανάτου. Ἀληθῶς οἱ μὲν κάκιστοι ἄνθρωποι
ταῦτα ποιοῦσιν αὐτοῖς· αὐτοὶ ὁμως πεπλη-
ροφορημένοι ὄντες, ὅτι « Οὐκ ἔχομεν ὥδε ἐβρ. 13.
» μένουσαν πόλιν, ἐπιζητοῦσι τὴν μέλλου-
14.

Φιλιπ. 3. 20. » σαν· καὶ ἔχοντες τὸ πολίτευμα αὐτῶν ἐν
 » οὐρανοῖς, Ἀπεκδέχονται σωτῆρα τὸν
 » Κύριον Ἰησοῦν ». ὅστις μακαρίζων τοὺς
 Ματθ. 5. 10. διωκομένους ἐνεκεν δικαιοσύνης, πολὺν ὑ-
 πόσχεται εἰς αὐτοὺς τὸν μισθὸν ἐν τοῖς οὐ-
 ρανοῖς· ὅθεν τὰ προξενούντα λύπην εἰς τοὺς
 βεβουλισμένους ἐν τῇ τοῦ κόσμου ματαιότη-
 τι, χαρὰν φέρουσιν εἰς τοὺς ἀφιερώσαντας
 εἰς τὸν θεὸν καὶ νοῦν καὶ ψυχὴν καὶ καρδί-
 αν. Τοῦτο φαίνεται παράδοξον, ὅμως ἐστὶν
 ἀληθέστατον· πόσον λυπεῖ τοὺς ἀνθρώπους
 τοῦ κόσμου ἢ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν ἀρ-
 παγή· ὑπερβολικῶς· καὶ ὅμως ἡ αὐτὴ ἀρ-
 παγὴ τῶν ὑπαρχόντων χαρὰν ἔφερεν εἰς
 τοὺς ἀνθρώπους τοῦ θεοῦ· μαρτυρεῖ τοῦτο ὁ
 Παῦλος περὶ τῶν ἀγίων τῶν ἐκ τοῦ γένους
 τῶν Ἑβραίων· « Καὶ γὰρ, λέγει, τοῖς δε-
 » σμοῖς μου συνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἀρπα-
 » γὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς
 » προσεδέξασθε ». διδάσκει δὲ καὶ τὸν λό-
 γον ταύτης τῆς παραδόξου χαρᾶς· ἐστέρ-
 ξατε, λέγει, μετὰ χαρᾶς τὴν ἀρπαγὴν τῶν
 ὑπαρχόντων ὑμῶν, ἐπειδὴ γνωρίζετε, ὅτι
 ἔχετε ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὑπάρχοντα ὑπέρτερα
 καὶ αἰώνια· γινώσκοντες ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς
 κρείττονα ὑπαρξίν ἐν οὐρανοῖς καὶ μένουσαν.
 Πόση ἡ θλίψις τῶν κοσμικῶν ἀνθρώπων,
 ὅταν παρρησία ἐνώπιον τοῦ κριτηρίου δεί-
 ρωσιν αὐτοὺς; μεγάλη ἀναμφιβόλως· καὶ
 ὅμως οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, ὅταν οἱ παράνο-
 μοι Ἰουδαῖοι ἔδειραν αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ
 πρῶτ. 5. 41. παμπονήρου αὐτῶν συνεδρίου, « Ἐπορεύ-
 » οντο, λέγει ὁ ἱερός Λουκᾶς, χαίροντες
 » ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου ». διὰ τί δὲ

ἔχαιρον; « Ὅτι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ,
 τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δηλαδὴ, κατηξιώθησαν
 » ἀτιμασθῆναι ». Τί τούτου περισσότερον;

Ἀλλ' ἄρα γε χαίρουσι, λέγεις, οἱ ἅγιοι
 ἄνθρωποι, καὶ ὅταν οἱ δριμύτατοι τῶν ἀρρώ-
 στημάτων πόνοι βασανίζωσιν αὐτούς; ἢ
 οὐκ αἰσθάνονται τῶν ἀρρώστιων τὴν βά-
 σανον; ἢ οὐδέποτε ἀρρώστοῦσιν; Ὡς ἄν-
 θρωποι ἀρρώστοῦσι, καὶ ὡς σάρκα φοροῦν-
 τες, αἰσθάνονται ἀναμφιβόλως τῶν ἀσθενει-
 ῶν τὰς ἀλγυδόνας, πλὴν ἀποβλέποντες
 εἰς τὰς μεγάλας καὶ αἰωνίους μισθαποδοσίας,
 τὰς ἡτοιμασμένας εἰς τοὺς ὑπομένοντας,
 γενναιοφρόνως ὑπομένουσι τῶν πόνων τὴν
 δριμύτητα· ἢ δὲ ὑπομονὴ φέρει εἰς τὴν
 καρδίαν αὐτῶν τὴν δοκιμὴν, ἡγουν τὴν
 αἴσθησιν τῆς τοῦ θεοῦ βοηθείας· ἢ δὲ δοκιμὴ
 γεννᾷ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῶν τὴν σταθεράν
 τῶν θείων στεφάνων ἐλπίδα· « Ἡ θλίψις ῥωμ. 5. 4.
 » ὑπομονὴν κατεργάζεται· ἢ δὲ ὑπομονὴ, 5.
 » δοκιμὴν· ἢ δὲ δοκιμὴ, ἐλπίδα· ἢ δὲ ἐλ-
 » πὶς οὐ κατασχύνει ». ἡ τοιαύτη δὲ ἐλπίς
 τόσον θερμαίνει τὴν καρδίαν αὐτῶν, ὥστε
 μετὰ χαρᾶς ὑπομένουσι τῶν ἀσθενειῶν τοὺς
 πόνους. Ἐάν, ὅταν σὲ στενοχωρῇ τῆς ἀρρώ-
 στίας ἡ ὀδύνη, ἔχῃς πληρεστάτην πληρο-
 φορίαν, ὅτι, ἐάν ὑπομείνης ἀνδρείως, αὐτὴ
 μὲν παύει, σὺ δὲ διὰ τὴν ὑπομονὴν σου γί-
 νεσαι βασιλεὺς, οὐχ ὑπέμενες ἄρα γε τότε
 μετὰ χαρᾶς τῆς ἀσθενείας σου τὸν πόνον;
 τότε ὁ νοῦς σου ἦν προσηλωμένος οὐχὶ εἰς
 τὴν αἴσθησιν τῆς ὀδύνης, ἀλλ' εἰς τοὺς συλ-
 λογισμοὺς τῆς ἀπολαύσεως τῆς βασιλείας·
 τοῦτο δὲ ἀκολουθεῖ εἰς τοὺς ἁγίους ἄνδρας·

αὐτοὶ εἰσι κατὰ πάντα πεπληροφορημένοι, ὅτι, ἐὰν εὐχαρίστως ὑπομένωσι, γίνονται βασιλεῖς ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς ἐβεβαίωσεν ὁ Παῦλος, λέγων· « Πιστὸς ὁ λόγος· εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συ-
 » ζήσομεν· εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύ-
 » σομεν ». Ὅθεν ἔχοντες ἀφιερωμένον καὶ νοῦν καὶ ψυχὴν καὶ καρδίαν εἰς τὴν περι-
 μένουσαν αὐτοὺς βασιλείαν, χαίροντες ὑ-
 πομένουσι τῆς ἀσθενείας τὴν ὀδύνην. Ὁ δὲ Παῦλος, ὁ διὰ λόγου ταῦτα διδάσκων, καὶ διὰ τῶν ἔργων ταῦτα ἀπέδειξε, καθότι ἄρεσται ἦσαν εἰς αὐτὸν αἱ ὑπὲρ τῆς ἀγά-
 πης τοῦ Χριστοῦ ἀσθένειαι, καὶ αἱ περι-
 φρονήσεις, καὶ αἱ ἀνάγκαι, καὶ οἱ διωγμοί, καὶ αἱ στενοχωρίαι. « Διὸ εὐδοκῶ, ἔλεγεν,
 » ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις,
 » ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις ὑπὲρ Χρι-
 » στοῦ ». Διότι ὅταν ἀσθενῶ, λέγει, τότε δυνατός εἰμι· διότι, « εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν
 » ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνα-
 » καινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα ». Διὰ τούτους τοὺς λόγους χαίρουσιν οἱ ἅγιοι, ὅταν πάσχω-
 σι· διὰ τούτους τοὺς λόγους ἐβόα ὁ Παῦλος·
 « χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου ».

Ἄλλ', ἐὰν οἱ ἐνάρετοι, λέγεις, χαίρωσι πάντοτε κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Παύ-
 λου, πῶς ὁ ἅγιος προφήτης Δαβὶδ ὠδύρε-
 το, λέγων· « Οἶμοι ὅτι ἡ παροικία μου
 » ἐμακρύνθη », καὶ ὁ Ἰερεμίας ἐθρηνολόγει,
 καὶ ὁ Ἰεζεκιήλ κατέφαγε τὴν κεφαλίδαν, ἐν
 ᾗ « ἐγγράπτο θρῆνος καὶ μέλος καὶ οὐαί »·
 καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Παῦλος παρήγγειλε μὲν
 « κλαίειν μετὰ κλαιόντων »· ἔκλαιε δὲ

τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ^{Φιλιπ. 3. 18.} ^{Λουκ. 19. 41.} ^{ἰωάν. 11. 85.} τοῦ κόσμου σωτὴρ ἐκλαυσε μὲν διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐδάκρυσεν δὲ εἰς τὸ μνημεῖον τοῦ Λαζάρου; Οἱ ὀ-
 θυρμοί, καὶ οἱ θρήνοι, καὶ τὰ πένθη, καὶ τὰ δάκρυα τῶν ἁγίων οὐκ εἰσὶ πικρὰ, ἀλ-
 λὰ γλυκὰ, καὶ τερπνὰ, καὶ εὐφροσύνης πρό-
 ξενα· διότι αὐτὰ οὐκ εἰσὶν ἔκγονα λύπης, οὐδὲ ἀποτελέσματα θλίψεως, ἀλλ' εἰσὶ καρποὶ τῆς ἀγάπης καὶ βλαστοὶ τῆς κα-
 τανύξεως· ἡ δὲ ἀγάπη καὶ ἡ κατάνυξις οὐ λυπεῖ, ἀλλ' εὐφραίνει· οὐ θλίβει, ἀλλὰ χα-
 ροποιεῖ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ταύτην δὲ τὴν γλυκυτάτην χαρὰν ἐσήμαινεν ἡ ὀπτασία τοῦ Ἰεζεκιήλ, ὅστις, ἀφ' οὗ ἔφαγε τὴν κεφαλίδαν τοῦ θρήνου καὶ τοῦ μέλους καὶ τοῦ οὐαί, τότε ἠσθάνθη, λέγει, ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ γλυκύτητα μέλιτος· « Καὶ ^{ἰεζ. 3. 3.}
 » ἐγένετο ἐν τῷ στόματί μου ὡς μέλι γλυ-
 » κάζον »· ταύτην τὴν χαρὰν ἐφάνέρωτε καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν, ὅταν εἶπε· « Μακάριοι ^{Ματθ. 5. 4.}
 » οἱ πενθοῦντες· ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γε- ^{Λουκ. 6. 21.}
 » λάσετε ».

Εἰς τοὺς ἐναρέτους ἀνθρώπους οὐκ ἔχει τόπον ἡ κοσμικὴ λύπη, ἡ πολέμιος τῆς πνευματικῆς χαρᾶς· ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κοσμικὴ λύπη εἰσὶ δύο πράγματα ἀσυμβίβαστα· διότι ποῖον κοσμικὸν πρᾶγμα δύναται λυπῆσαι τοὺς ἐναρέτους, οἵτινες νομίζουσι σκύβαλα πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ; Ἡ καρ- ^{Φιλ. 3. 8.}
 διὰ τῶν ἀγαπώντων τὸν θεόν ἐστι θεοῦ κατοικητήριον· « Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, εἶπεν ^{ἰωάν. 14. 23.}
 » ὁ θεᾶνθρωπος, τὸν λόγον μου τηρήσει· καὶ

» ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ
 » πρὸς αὐτόν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ
 » αὐτῷ ποιήσομεν ». ὅπου δὲ ὁ θεός, ἐκεῖθεν
 φεύγει ἡ λύπη· καθὼς καὶ ὅπου φῶς, ἐκεῖθεν
 φυγαδεύεται τὸ σκότος· ἐν ὧσιν ὁ ἄνθρωπος
 ἐργάζεται τὴν ἀρετὴν, ὁ θεός μένει ἐν αὐτῷ,
 ὅθεν αἰσθάνεται τὴν ἀγαλλίασιν τῆς σω-
 τηρίας αὐτοῦ· ἐὰν δὲ ἐκπέσῃ τῆς ἀρετῆς,
 ὁ μὲν θεός ἀναχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ
 αἰσθάνεται τοῦ ἁδου τὰς θλίψεις· ὅταν ὁ
 Δαβὶδ ἤμαρτεν, ἐστερήθη τῆς τοῦ θεοῦ
 ἐνώσεως, ἐπομένως καὶ τῆς τοιαύτης ἀ-
 γαλλιάσεως· ὅθεν μετανοῶν καὶ κλαίων,
 παρεκάλει, ἵνα μὴ ἀποστραφῇ παντελῶς
 αὐτόν ὁ θεός, ἀλλ' ἀποστείλῃ, ἐπ' αὐτόν
 τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ ἐπομένως ἀποδώ-
 σῃ αὐτῷ τὴν ἀγαλλίασιν τῆς σωτηρίας·
 « Μὴ ἀπορρίψῃς με, ἔλεγεν, ἀπὸ τοῦ προσώ-
 » που σου, καὶ τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον μὴ
 » ἀντανέλῃς ἀπ' ἐμοῦ· ἀπόδος μοι τὴν ἀ-
 » γαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου ». Οὐδὲν
 οὖν σφάλλει, ὅς τις εἶπῃ, ὅτι ταῦτα τὰ λόγια·

Ψ. 50.
11.12.

Φιλ. 4. 4. « Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ,
 » χαίρετε », εἰσὶ ταῦτοσήμαντα καὶ ταυ-
 τοδύναμα τούτοις· ἐργάζεσθε πάντοτε διὰ
 τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου τὴν ἀρετὴν· πάλιν
 ἐρῶ, ἐργάζεσθε τὴν ἀρετὴν.

Ματαιίως οὖν, ὧ ἄνθρωποι, τρέχετε ἄνω
 καὶ κάτω, καὶ ἐπιπόνως κοπιάζετε, ζητοῦν-
 τες τὴν χαρὰν εἰς τοῦ κόσμου τὰς ματαιό-
 τητας· ματαιίως ταλαιπωρεῖσθε, ζητοῦντες
 τὴν χαρὰν εἰς τὸν πλοῦτον, εἰς τοὺς προ-
 βιβασμούς, εἰς τὰ κοσμικὰ ἀξιώματα· μα-
 ταίως ἐπιτηδεύεσθε θεάτρα, ἵπποδρόμια,

χοροὺς, παίγνια, μουσικὰ ὄργανα, ἡδονικὰ
 ἄσματα, τροφῶν καὶ ποτῶν πολυποικιλίας,
 ἀβροδιαίτους τραπέζας· αὐτὰ εἰσι σκιαὶ
 τῆς χαρᾶς, εὐφραίνουσιν ὀλίγον τὰς αἰσθή-
 σεις, ἔπειτα πληροῦσι τὴν ψυχὴν πικρίας·
 πεπλανημένος ἐστίν, ὅστις πείθεται, ὅτι
 χαίρει, ἐὰν ἐκδικηθῇ τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ, ἢ
 πληρώσῃ τὴν τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίαν, ἢ
 πράξῃ ἄλλην τινὰ ἁμαρτίαν· διότι ἡ ἁ-
 μαρτία, καὶν προξενῇ βραχυτάτην ἡδονὴν,
 ὅταν τελῇται, ἀφ' οὗ ὁμοῦς τελειωθῇ, φέρει
 φόβον, φέρει αἰσχύνην, φέρει τῆς συνειδή-
 σεως τοὺς λυπηροὺς καὶ πικροτάτους ἐλέγ-
 χους· μία ἐστὶν ἡ πηγὴ τῆς ἀληθινῆς
 καὶ ἀδιαλείπτου χαρᾶς, τῶν ἀρετῶν ἢ
 ἐργασίας· ὅταν νικᾷς τὴν ἁμαρτίαν, ὅταν
 συγχωρῇς τὸν ἐχθρὸν σου, ὅταν ἐλεῇς τοὺς
 πτωχοὺς, ὅταν σωφρονῇς, ὅταν προσεύχε-
 σαι, τότε αἰσθάνεται τὴν χαρὰν τοῦ θεοῦ
 εἰς τὴν καρδίαν σου· διὰ τοῦτο δὲ ὁ θεο-
 φόρος Παῦλος εἰπὼν τὸ, « χαίρετε ἐν Φιλ. 4. 4.
 » Κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε »,
 παρήγγειλε τῶν ἀρετῶν τὴν ἐργασίαν,
 διδάσκων διὰ τούτου, ὅτι αὕτη ἐστὶ τῆς
 ἀληθινῆς χαρᾶς ἡ μήτηρ· γίνεσθε, εἶπεν,
 ἐπιεικεῖς, ἀπορρίψατε πᾶσαν μέριμναν
 κοσμικῆς ματαιότητος, φυτεύσατε εἰς τὴν
 καρδίαν ὑμῶν τὴν πρὸς θεὸν ἐλπίδα, προσ-
 εύχεσθε μετὰ εὐχαριστίας· ἔπειτα γενικῶς
 περιλαβὼν πᾶσαν ἀγαθοεργίαν, εἶπε « Τὸ Αὐτ. 89.
 » λοιπὸν, ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα
 » δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλή, ὅσα
 » εὐφημα, εἴτις ἀρετὴ καὶ εἴτις ἔπαινος,
 » ταῦτα λογίζεσθε »· ταῦτα πράσσετε· καὶ

» ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν »· ὅταν
δὲ ὁ θεὸς μεθ' ὑμῶν, τότε ἡ χαρὰ τοῦ θεοῦ
ἐν ὑμῖν μένει, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πεπληρω-
μένη ἐστί· καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἶρει
ἀφ' ὑμῶν.

Ιωάν. 15.
41.

Ιωάν. 16.
22.

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ Τῇ ΚΥΡΙΑΚῃ ΠΡὸ ΤΗΣ ΥΨΩΣΕΩΣ.

ΑΣΥΓΚΡΙΤΩΣ περισσότερον ἡγωνίσθησαν οἱ
θεῖοι ἀπόστολοι, ἵνα πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν
πίστιν ἐλκύσωσι τοὺς Ἰουδαίους, ἥπερ τοὺς
ἐθνικοὺς εἰδωλολάτρας· εὐκολώτερα ἐπλη-
ροφοεῖτο ὁ εἰδωλολάτρης, ὅτι τὰ παρ' αὐτοῦ
λατρευόμενα ξάνα οὐκ ἦσαν θεοί, δυσκολώ-
τερα δὲ ἐπέθετο ὁ σκληροτράχηλος Ἑβραῖος,
ὅτι ὁ νόμος, ὃν ἐκ θεοῦ ἔλαβεν, ἦν τυπικὸς
καὶ σκιώδης, τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν προ-
καταγγέλλων· ὡς κωφὸς οὐκ ἤκουε τῶν
ἀγίων προφητῶν τὰ λόγια, τὰ τοσοῦτον
φανερῶς προφητεύσαντα τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ
Χριστοῦ, καὶ ὡς τυφλὸς οὐκ ἔβλεπεν οὐδὲ
αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὐδὲ τῶν θεοφό-
ρων ἀποστόλων τὰ ἐξαίσια θαύματα· μὴ
δυνάμενος δὲ νοῆσαι, ὅτι ἡ σαρκικὴ περι-
τομὴ τύπος ἦν τῆς πνευματικῆς, κατ'
οὐδένα τρόπον ὑπέφερε τὴν ἀθέτησιν αὐτῆς,
καὶ τὴν τελείαν ἐξουδένωσιν· ἐσκανδάλιζε

δὲ αὐτὸν παραλόγως τὸ μυστήριον τοῦ
ζωηφόρου σταυροῦ, ἐπειδὴ παχυλῶς ἐνόει
τὸ, « Κεκατηραμένος ὑπὸ θεοῦ πᾶς κρεμά-
» μενος ἐπὶ ξύλου ». Ἐκ τούτου, καὶ τινες
ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐπίσπευσαν εἰς τὸν Χριστόν,
θέλοντες ὁμῶς ἀρέσαι εἰς τοὺς ὁμογενεῖς
αὐτῶν, ἡνάγκαζον τοὺς εἰς τὴν πίστιν
προσερχομένους, ἵνα περιτέμνωνται, καὶ
οὕτως ἔφευγον τοὺς φοβεροὺς διωγμοὺς τῶν
ἀπίστων Ἰουδαίων, ὅσους ἐκίνουν κατὰ τῶν
κηρυττόντων Χριστὸν ἐσαυρωμένον. Διὰ τῆς
σήμερον ἀναγνωσθείσης ἐπιστολῆς ἐλέγχει ὁ
θεόφρων Παῦλος τὸ σφάλμα τῶν ἀναγκα-
ζόντων περιτέμνεσθαι, καὶ ὡς μηδὲν
φοβούμενος τοὺς διώκτας τοῦ σταυροῦ,
λαμπρᾷ τῇ φωνῇ κηρύττει· « Ἐμοὶ δὲ μὴ
» γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰμὴ ἐν τῷ σταυρῷ
» τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ». Ἐ-
πειδὴ δὲ ἡ ἐρμηνεῖα ὅλης τῆς ἀναγνωσθεί-

Δευτ. 21.
23.

1. Κορ. 1.
23.

Γαλ. 6. 14.

ὅρα σε.
404 Κυρ.
x6'.

στῆς περικοπῆς προλαβὼν ἐγράφη, διὰ τοῦτο ἀφιεροῦντες σήμερον τὸν λόγον εἰς ταύτην μόνην τὴν ἀποστολικὴν καύχησιν, πρῶτον μὲν ἐρευνῶμεν τῆς καυχήσεως τὰ εἶδη· δευτέρον δέ, διὰ ποῖον λόγον ὁ ἀπόστολος καταλιπὼν πᾶν ἄλλο καύχημα, ἐκαυχᾶτο « Ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ » Χριστοῦ ».

Καυχῶνται οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν φρόνησιν αὐτῶν, εἰς τὴν σοφίαν, εἰς τὸ κάλλος, εἰς τὴν ἀνδρείαν, εἰς τὸν πλοῦτον, εἰς τὰ ἀξιώματα, εἰς τὴν εὐγένειαν, καὶ εἰς πᾶν ἄλλο σωματικὸν ἀγαθόν· καυχῶνται εἰς τὸν ζῆλον, εἰς τὴν ἐλεημοσύνην, εἰς τὴν ἀγάπην, εἰς τὴν σωφροσύνην, εἰς τὴν ὑπομονήν, εἰς τὴν δικαιοσύνην αὐτῶν, καὶ εἰς πᾶν ἄλλο ἔργον πνευματικόν· καυχῶνται καὶ ἐπὶ τοῖς θαυμασίοις ἔργοις τῆς παντοῦργου δυνάμεως τοῦ θεοῦ· ἡ πρώτη ἐστὶ καύχησις σωματικὴ· ἡ δευτέρα, ψυχικὴ, ἡ τρίτη ἐστὶ καύχησις θεία· ἡ πρώτη καύχησις ἐστὶν ἁμαρτία, παροργίζουσα τὸν θεόν, καὶ ἐτοιμάζουσα εἰς τὸν καυχώμενον ἀσθηροτάτην παιδευσιν· ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐκαυχῆθη ἐπὶ τῇ βασιλικῇ αὐτοῦ δυνάμει καὶ ἐξουσίᾳ· « Καὶ τίς ἐστὶ θεός, » εἶπε πρὸς τοὺς τρεῖς παῖδας, ὃς ἐξελεῖται » ὑμᾶς ἐκ τῆς χειρός μου; οὐχ αὕτη ἐστὶ » Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἣν ἐγὼ ὠκοδόμησα » εἰς οἶκον βασιλείας, ἐν τῷ κράτει τῆς » ἰσχύος μου, εἰς τιμὴν τῆς δόξης μου »; ἔτι δὲ ὁ λόγος τῆς τοιαύτης καυχήσεως ἴστατο ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἀπ' οὐρανοῦ, κηρύττουσα τὴν τούτου

Δαν. 3. 15.
Δαν. 4. 27.

καταδίκην· « Αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ὁ λόγος αὐτοῦ ἐκ » συνετελέσθη ἐπὶ Ναβουχοδονόσορ· καὶ » ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐξεδιώχθη, καὶ χόρτον » ὡς βοῦς ἤσθιε, καὶ ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ » οὐρανοῦ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐβάφη, ἕως αἰ » τρίχες αὐτοῦ ὡς λεόντων ἐμεγαλύνθησαν, » καὶ οἱ ὄνυχες αὐτοῦ ὡς ὀρνέων ». Βλέπε δὲ καὶ τὸν Ἡρώδη· αὐτὸς βασιλικὴν ἐσθῆτα ἐνδεδυμένος καὶ ἐπὶ τοῦ βήματος καθήμενος, ἐδημηγόρει τὰ περὶ τοῦ κράτους καὶ τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ· ὁ δὲ λαὸς, εἴτε καλακεύων αὐτόν, εἴτε θαυμάζων τὴν δύναμιν τῆς δημηγορίας αὐτοῦ, ἐκραύγαζε· « θεοῦ φωνή, καὶ οὐκ ἀνθρώπου »· αὐτὸς Πράξ. 12. 22. δὲ ὁ πανάθλιος ταύτην τὴν φωνὴν ἀκούσας, οὐκ ἐδόξασε τὸν θεόν, τὸν δόντα αὐτῷ καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τοῦ λόγου τὴν δύναμιν· καὶ ἰδοὺ εὐθὺς « Ἐπάταξεν αὐτόν Αἰτ. 28. » ἄγγελος Κυρίου, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔδωκε τὴν » δόξαν τῷ θεῷ· καὶ γενόμενος σκωληκός » ἔρωτος, ἐξέψυξεν ».

Πολλὰ μακρὰν ἀπέχουσιν οἱ ἅγιοι ἄνθρωποι ἀπὸ ταύτης τῆς κοσμικῆς καυχήσεως· « Μὴ καυχᾶσθε, διδάσκουσι, καὶ 1. Βαρ. 3. 10. » μὴ λαλεῖτε ὑψηλά· μὴ ἐξεληθέτω μεγαλορῶρημοσύνη ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν· μὴ » καυχάσθω ὁ φρόνιμος ἐπὶ τῇ φρονήσει » αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχάσθω ὁ δυνατός ἐπὶ » τῇ δυνάμει αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχάσθω ὁ » πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ »· πολλῶν περισσότερον ἀπεῖχε ταύτης τῆς καυχήσεως ὁ τρισμακάριος Παῦλος, ὃς ἐσκύβαλα Φιλίπ. 3. 8. ἐνόμιζε πάντα τὰ ἐγκόσμια· τόσον ἀπεῖχεν ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν σάρκα καυχήσεως,

ὥστε, ὅταν ἐγνώρισεν, ὅτι ἀνάγκη ἐστίν, ἵνα καυχῇθῃ, ἐπειδὴ οἱ ψευδαπόστολοι ἐπλάνουν τοὺς πιστοὺς, καυχώμενοι ἐν τῷ γένει αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς προγόνοις, καὶ ἐν τοῖς ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ κόποις, τότε πρῶτον μὲν ὡμολόγησεν, ὅτι λαλεῖ ὡς μω-
 2. Κορ. 11. 17, 19, 21.
 ρός καὶ ἄφρων, « Ὁ λαλῶ, εἶπεν, οὐ λαλῶ » κατὰ Κύριον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ· ἐν » ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως » καὶ πάλιν « Ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν » ἀφρόνων, φρόνιμοι ὄντες » καὶ πάλιν· « Ἐν » ᾧ δ' ἂν τις τολμᾷ (ἐν ἀφροσύνῃ λέγω), τολ-
 Αὐτ. 22, 23.
 μῶ κἀγώ »· ἔπειτα τέλος πάντων εἶπεν· « Ἑβραῖοί εἰσι; κἀγώ· Ἰσραηλιταί εἰσι; » κἀγώ· διάκονοι Χριστοῦ εἰσι; (παραφρο- » νῶν λαλῶ) ὑπὲρ ἐγώ ».

Περὶ δὲ τῶν καυχωμένων εἰς τὰς ἀρετὰς αὐτῶν, παράδειγμα βλέπομεν φοβερόν ἐν τῷ ἱερῷ εὐαγγελίῳ. Δύω ἄνθρωποι, λέγει, ἀνέ-
 1. Λουκ. 18. 11, 12.
 βησαν εἰς τὸ ἱερόν, ἵνα προσευχιθῶσιν· ὁ εἰς Φαρισαῖος, ἡγουν δίκαιος, ὁ ἕτερος τελώνης, τουτέστιν ἁμαρτωλός· ὁ Φαρισαῖος οὐ προσεύ-
 χεται, ἀλλὰ μεγαλοῤῥημονεῖ, καὶ καυχᾶται· « Οὐκ εἰμὶ, λέγει, ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀν- » θρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς » οὗτος ὁ τελώνης· νηστεύω δις τοῦ σαβ- » βάτου· ἀποδεκατῶ πάντα, ὅσα κτῶμαι »· ὁ δὲ τελώνης νομίζων ἑαυτὸν ἀνάξιον ὑψῶ-
 Αὐτ. 13.
 σαι τὰ ὄμματα εἰς τὸν οὐρανόν, κάτω γενευκῶς, ἔτυπτε τὸ στήθος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν· « Ὁ θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρ- » τωλῷ »· κατέβησαν δὲ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ὁ μὲν Φαρισαῖος, ὁ δίκαιος, κατακεκριμένος διὰ τὴν ἐξ ὑπερηφανείας καύχησιν· ὁ δὲ

τελώνης, ὁ ἁμαρτωλός, δεδικαιωμένος διὰ τὴν ἐκ τῆς ταπεινώσεως μετάνοιαν· οὕτως οὖν ἡ καύχησις ἐν μιᾷ στιγμῇ καιροῦ σκορπίζει πάντα τῶν ἀρετῶν τὰ ἔργα, τὰ μετὰ πολὺν χρόνον διὰ πολλῶν κόπων κατορθωθέντα.

Βλέπε δὲ τὸν Παῦλον ἀναβάντα μὲν εἰς τὴν τελειότητα πάσης ἀρετῆς, κηρύτ-
 1. Τιμ. 1. 15.
 τοντα δὲ μεγάλη τῇ φωνῇ· « Χριστὸς Ἰη- » σοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς » σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ »· Οἱ Κορίν-
 θιοι ἠνάγκασαν αὐτόν, ἵνα διηγηθῇ τὰ ἑαυτοῦ κατορθώματα, ὅπως δὲ αὐτῶν ἐπι-
 στομίζωσι τοὺς ψευδαποστόλους· ἐπειδὴ δὲ ἐγνώριζεν ὁ αἰοίδιμος, ὅτι ἡ διήγησις τῆς ὀπτασίας αὐτοῦ ἦν ἀποδεικτικὴ τῆς τε-
 λείας αὐτοῦ ἀρετῆς καὶ ἀγιότητος, ἠγωνίσθη μὲν, ὅσον ἐδύνατο, ἐπικρύψαι τὴν καύχη-
 σιν· ὅθεν ἐσχημάτισε τὸν λόγον εἰς ἄλλο πρόσωπον· « Οἶδα ἄνθρωπον, εἶπεν, ἐν 2. Κορ. 12. 2. » Χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων (εἴτε ἐν » σώματι, οὐκ οἶδα· εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώμα- » το:, οὐκ οἶδα· ὁ θεὸς οἶδεν), ἄρπαγέντα » τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ »· ἐπε-
 κάλυψε δὲ, ὅσον ἐδυνήθη, καὶ τὴν τελειό-
 τητα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, εἰπών· « Ἐδόθη Αὐτ. 7. » μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατάν, » ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι »· πλὴν ὡμολόγησεν, ὅτι καὶ ἐξ ἀνάγκης ἐκαυχῆθη, ἐγένετο ὁμῶς ἄφρων· « Γέγονα, Αὐτ. 11. » λέγει, ἄφρων, καυχώμενος· ὑμεῖς με ἡ- » ναγκάσατε ».

Ἀληθῶς δὲ μωρία καὶ ἀφροσύνη ἐστὶν ἡ καύχησις. Τί καυχᾶσαι, ὦ ἄνθρωπε, ὁ

ἀπ' ἀρχῆς πληρὸς, καὶ μετ' ὀλίγον ὁ αὐτός; καυχᾶσαι εἰς τὴν ἀνδρείαν, εἰς τὴν ὥραιότητα καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα τῶν μελῶν τοῦ σώματός σου, ἢ εἰς τὴν εὐφυΐαν, καὶ φρόνησιν, καὶ τὸ διακριτικὸν τῆς ψυχῆς σου; ἀλλὰ τίς ἐποίησέ σου τὸ σῶμα; τίς ἐπλασε τὴν ψυχὴν σου; τοῦ θεοῦ αἱ χεῖρες· ὅθεν ὁ ^{Ψαλ. 118.} ^{73.} προφήτης ἔψαλλεν· « Αἱ χεῖρές σου ἐποίησαν ἡμᾶς, καὶ ἐπλασαν ἡμᾶς »· τί καυχᾶσαι; εἰς τὸν πλοῦτόν σου; εἰς τὴν ἐξουσίαν σου; εἰς τὰ ἀξιώματά σου; ἀλλὰ σὺ γυμνὸς ἐξῆλθες ἐκ κοιλίας μητρὸς σου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσῃ· εἴτι καὶ ἂν ἔχῃς, τοῦ θεοῦ ἐστὶ· « Κύριος πτωχίζει καὶ πλουτίζει, ταπεινοῖ ^{1ωβ. 1.} ^{21.} » καὶ ἀνυψοῖ· ἀνιστᾷ ἀπὸ γῆς πένητα, καὶ ^{1. Βασιλ. 2.} ^{7. 8.} ἀπὸ κοπρίας ἐγείρει πτωχόν »· τί καυχᾶσαι; διὰ τὰ ἐνάρετα ἔργα σου; ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τοῦ θεοῦ εἰσι· διότι αὐτός καὶ συνεργεῖ πρὸς τὴν θέλησιν ἡμῶν, καὶ συμ- ^{Φιλιπ. 2.} ^{13.} βοηθεῖ πρὸς τὴν τούτων κατόρθωσιν· « Ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν, καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας », χωρὶς δὲ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς οὐδὲν κα- ^{1ωάν. 15.} ^{5.} τορθῶσαι δύναται· « Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε » ποιεῖν οὐδὲν ». Πόσον ἀσύνητον καὶ μωρὸν ἐνόμιζες ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον, ὃς ἐνδεδυμένος ξένα ἐνδύματα, περιήρχετο ἔνθεν καὶ ἐκεῖθεν, καυχώμενος καὶ κομπάζων ἐπ' αὐτοῖς, ὥσπερ ἂν εἰ ἦσαν ἴδια ἐαυτοῦ τὰ ξένα καὶ ἀλλότρια; καὶ ὁμως οἱ καυχώμενοι ἀφρονέστεροί εἰσι τοῦ τοιοῦτου ἀνθρώπου καὶ ἀσυνετώτεροι· ποσάκις ἡμεῖς οἱ τάλανες, παρακούοντες τὸ θεῖον πρόσαγα, ^{Ματθ. 10.} ^{16.} « Γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις », μ

γινόμεθα ἄφρονες, καὶ μεγαλοβόημονοῦμεν, καὶ καυχώμεθα, ἄλλοτε μὲν ὡς ὁ Ναβουχοδονόσορ καὶ ὁ Ἡρώδης, ἄλλοτε δὲ, ὡς ὁ Φαρισαῖος, μηδὲν αἰσθανόμενοι τὸ βάρος τοῦ ἁμαρτήματος τῆς καυχήσεως.

Θυγάτηρ τῆς ὑπερηφανείας ἐστὶν ἡ καύχησις· ὅθεν ἐπίσης μισεῖ ὁ θεὸς καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν θυγατέρα. Ἀλλ' ἄρα γε πᾶσα καύχησις ἐστὶν ὑπερηφάνεια; οὐχί· ἀκούσατε, πῶς ὁ θεὸς διέστειλε καύχησιν ἀπὸ καυχήσεως, τὴν κοσμικὴν ἀπὸ τῆς θείας· « Τάδε λέγει Κύριος, μὴ καυχᾶσθω ^{1ερ. 9.} ^{23.} » ὁ σοφὸς ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχᾶσθω ὁ ἰσχυρὸς ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχᾶσθω ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ· διὰ τούτων τῶν λόγων ἐμποδίζει ὁ θεὸς πᾶσαν καύχησιν, ἀναφερομένην πρὸς ἡμᾶς· « ἀλλ' ἢ ἐν τούτῳ, λέγει, ^{Αὐτ. 21.} » καυχᾶσθω ὁ καυχώμενος, συνιεῖν καὶ γινώσκειν, ὅτι ἐγὼ εἰμι Κύριος, ὁ ποιῶν ἔλεος, καὶ κρίμα, καὶ δικαιοσύνην ἐπὶ τῆς γῆς, ὅτι ἐν τούτοις τὸ θέλημά μου » λέγει Κύριος ». Διὰ τούτων δὲ τῶν λόγων ἐφάνέρωσεν ὁ θεός, ὅτι, ὅταν καυχώμεθα ὑπὲρ αὐτοῦ, τότε ποιοῦμεν ἔργον ἀρεστὸν εἰς τὸ ἅγιον αὐτοῦ θέλημα· καυχῶ, λέγει ὁ θεός, καὶ μεγαλοβόημῶναι, διηγούμενος τὰ μεγαλεῖα τῆς θεότητός μου, μεγαληγόρει καὶ λέγε, ὅτι κατανοεῖς καὶ γνωρίζεις, ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ Κύριος τῶν πάντων, ὁ ἐλεήμων, ὁ κριτὴς, ὁ δίκαιος· ἐν τούτοις τοῖς καυχήμασιν ἐγὼ ἀρέσκομαι· διότι ἡ τοιαύτη καύχησις ἐστὶ δοξολογία ἐμὴ, καὶ ὠφέλεια τῶν ἀνθρώπων· διὰ τοῦτο δὲ ὁ ἅγιος προ-

φητάναξ ἐδέετο τοῦ θεοῦ, ἵνα πληρώσῃ τὸ
στόμα αὐτοῦ τῆς τοιαύτης καυχήσεως,
ὅπως ὑμνολογῇ ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν θείαν
αὐτοῦ δόξαν καὶ μεγαλειότητα. « Πληρω-
» θήτω, ἔλεγε, τὸ στόμα μου αἰνέσεως,
» ὅπως ὑμνήσω τὴν δόξαν σου, ὅλην τὴν
» ἡμέραν τὴν μεγαλοπρέπειάν σου ».

Οἱ ἐν Βαβυλῶνι ἅγιοι τρεῖς παῖδες
ἐκαυχήθησαν τοιαύτην καύχησιν· ὁ μὲν
Ναβουχοδονόσορ ἐφοβέριζεν αὐτοὺς, λέγων·
ὅταν ἀκούσητε τὴν φωνὴν τῶν μουσικῶν
ὀργάνων, ἐὰν μὴ προσκυνήσητε εὐθὺς τὴν
εἰκόνα μου τὴν χρυσήν, « Αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
» ἐμβληθήσεσθε εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός,
» τὴν καιομένην »· αὐτοὶ δὲ τότε ἐκαυχή-
θησαν ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἐμεγαλορρήμονη-
σαν· πλὴν ἡ καύχησις αὐτῶν ἐκήρυττεν,
ὅτι ἐστὶ θεὸς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἡ μεγαλορρή-
μοσύνη αὐτῶν ἐδίδασκε τοῦ θεοῦ τὴν
παντοδυναμίαν· « Οὐ χρεῖαν ἔχομεν, εἶπον,
» περὶ τοῦ ῥήματος τούτου ἀποκριθῆναί
» σοι· ἐστὶ γὰρ θεὸς ἡμῶν ἐν οὐρανοῖς, ὃ
» ἡμεῖς λατρεύομεν, δυνατὸς ἐξελεῖσθαι ἡμᾶς
» ἐκ τῆς καμίνου τοῦ πυρός, τῆς καιομένης,
» καὶ ἐκ τῶν χειρῶν σου, βασιλεῦ, ῥύσεται
» ἡμᾶς »· τοῦτο τὸ καύχημα τόσον ἄρεσόν
ἐφάνη εἰς τὸν θεόν, ὥστε μετέβαλε τὴν
φλόγα τῆς ἐπταπλασίως καυθείσης καμίνου
εἰς αὔραν δροσώδη καὶ χλοεράν· καὶ οἱ μὲν
τρεῖς παῖδες περιεπάτουν ἐν τῷ μέσῳ τῆς
φλογός, ὡς ἐν μέσῳ δρόσου γλυκερᾶς,
ψάλλοντες καὶ δοξολογοῦντες τὸν θεόν· ὁ
δὲ Ναβουχοδονόσορ τὴν ψαλμωδίαν ἀκού-
σας, καὶ ἰδὼν αὐτοὺς ἐξεληθόντας τῆς κα-

μίνου κατὰ πάντα ἀβλαβεῖς, ἐξεστηκώς,
ἐκραύγαζε μεγαλοφώνως· « Εὐλογητὸς ὁ
» θεὸς τοῦ Σεδράχ, Μισάχ, Ἀβδεναγῶ, ὃς
» ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἐξεί-
» λετο τοὺς παῖδας αὐτοῦ, ὅτι ἐπεποιθῆσαν
» ἐπ' αὐτῷ »· τοιαύτην καύχησιν ἐκαυχή-
σαντο καὶ οἱ πρὸ τῶν μαρτύρων μάρτυρες,
οἱ ἅγιοι Μακκαβαῖοι· τοιαύτη δὲ ἦν καὶ
ἡ καύχησις τοῦ Παύλου, καύχησις ἁγία,
καὶ εἰς τὸν θεόν εὐπρόσδεκτος· διότι, καθὼς
οἱ τρεῖς παῖδες, καὶ οἱ ἐπτὰ Μακκαβαῖοι,
ἐκαυχῶντο εἰς τὰ ἔργα τῆς τοῦ θεοῦ δυνά-
μεως, οὕτως ὁ Παῦλος ἐκαυχᾶτο εἰς τὰ
ἔργα τῆς δυνάμεως τοῦ σταυροῦ· « Ἐμοί
» δὲ, ἔλεγε, μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰμὴ ἐν
» ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ ».

Ἁγία ἡ τοιαύτη καύχησις· ἀλλὰ διὰ τί
τὸ, « εἰμὴ »; ὥσπερ ἂν εἰ ἔλεγεν ἐν μόνῳ
τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ· διότι ὁ σταυρὸς
τοῦ Χριστοῦ ἐτελείωσε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ,
ἤγουν τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλ'
οὐκ ἦσαν ἔργα θεοῦ σωτήρια καὶ ἡ ἐνανθρώ-
πησις τοῦ θείου λόγου, καὶ τὸ πάθος, καὶ ἡ
ἀνάστασις, καὶ ἡ ἀνάληψις, καὶ ἡ ἐκ δεξιῶν
τῆς μεγαλωσύνης καθέδρα, καὶ τοῦ πανα-
γίου πνεύματος ἡ οὐρανόθεν ἀποστολή; διὰ τί
οὐκ ἐν τούτοις, ἀλλ' ἐν τῷ σταυρῷ ἐκαυ-
χᾶτο ὁ θεόληπτος Παῦλος; Ἡ ἐνανθρώπησις
τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἦν ὁ σκοπὸς, οὐχὶ δὲ ἡ τε-
λείωσις τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων· οὕτω
πιστεύομεν, καὶ οὕτως ὁμολογοῦντες, λέγο-
μεν· « Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ
» διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα
» ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντα ἐκ

» πνεύματος ἁγίου, καὶ Μαρίας τῆς παρ-
 » θένου, καὶ ἐνανθρωπήσαντα »· τὸ δὲ
 πάθος τοῦ ἐνανθρωπήσαντος υἱοῦ τοῦ θεοῦ
 ἡ ἀρχὴ ἦν, οὐχὶ δὲ ἡ τελείωσις τῆς σωτη-
 ρίας· « Ἐπρεπε γὰρ αὐτῷ, δι' ὃν τὰ πάντα,
 » καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς
 » δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σω-
 » τηρίας διὰ παθημάτων τελειῶσαι »· τότε
 δὲ διὰ παθημάτων ἐτελείωσεν, ὅτε ἐν τῷ
 σταυρῷ κρεμáμενος, προσενεγκὼν ἑαυτὸν
 θυσίαν τῷ θεῷ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν,
 παρέδωκε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τῷ θεῷ καὶ
 πατρί· τότε δὲ ἐτελείωσε τῆς σωτηρίας
 ἡμῶν τὸ ἔργον· διὰ τοῦτο τότε, ὅτε ἐν
 τῷ σταυρῷ κρεμáμενος, ἔλαβε τὸ ὄξος,
 εἶπε· « Τετέλεσται· καὶ κλίνας τὴν κεφα-
 » λήν, παρέδωκε τὸ πνεῦμα »· « τετέλεσαι »,
 ἔλαβε δηλονότι τέλος ἡ μεταξὺ θεοῦ καὶ
 ἀνθρώπων ἔχθρα· « τετέλεσαι », ἔλαβε τέλο
 τὸ κράτος τῆς ἁμαρτίας καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ
 θανάτου· « τετέλεσαι », ἐτελειώθη τὸ ἔργον
 τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας· Ἡ ἀνάσσεις,
 ἡ ἀνάληψις, ἡ ἐκ δεξιῶν καθέδρα, τοῦ ἁγίου
 πνεύματος ἡ κατάβασις, ἦσαν ἐπόμενα καὶ
 ἀκόλουθα καὶ καρποφορίαι τῆς ἐν τῷ σταυ-
 ρῷ ζωοποιου θυσίας· Ὅστις οὖν καυχᾶται
 ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ, ἐκεῖνος καυ-
 χᾶται εἰς πάντα τὰ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας
 ἡμῶν τελεσθέντα μυσηριώδη τοῦ θεοῦ ἔργα.
 Ἴδου οὖν, οὗτός ἐστιν ὁ λόγος, δι' ὃν ὁ θεο-
 δίδακτος Παῦλος οὐκ ἐκαυχᾶτο, εἰμὴ ἐν
 τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ.

Ἀληθῶς δὲ πρᾶγμα καυχήσεως ἄξιόν
 ἐστιν ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, οὐ μόνον

διὰ τὸν εἰρημένον λόγον, ἀλλὰ καὶ τὰ
 ὑπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ σταυρωθέντος τελεσθέν-
 τα μεγάλα καὶ παράδοξα κατορθώματα·
 οἱ μὲν Ἰουδαῖοι τὸν σταυρὸν ἐνόμιζον αἰ-
 σχύνης ὄργανον, τὸν δὲ ἐσταυρωμένον ἐπι-
 κατάραιον· οἱ δὲ Ἕλληνες, καὶ πολλοὺς καὶ
 παντοίους εἶχαν θεοὺς, μὴ ἔχοντες ὁμῶς θεόν
 ἐσταυρωμένον, παραφροσύνην ἐλογίζοντο
 τοῦ σταυροῦ τὸ κήρυγμα· καὶ δὲ καὶ ὁ
 Παῦλος καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι ἐγίνωσκον
 καὶ τῶν Ἰουδαίων τὰ περὶ τοῦ σταυροῦ
 φρονήματα, καὶ τῶν Ἑλλήνων τὰς περὶ
 τοῦ ἐσταυρωμένου χλεύας, αὐτοὶ ὁμῶς μη-
 δόλως συστελλόμενοι, μετὰ παρρησίας παν-
 ταχοῦ ἐκήρυττον καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους,
 καὶ εἰς τοὺς ἐθνικοὺς, ὅτι ὁ μὲν σταυρὸς
 ἐστὶ τὸ ὄργανον τῆς σωτηρίας, ὁ δὲ ἐν
 αὐτῷ σταυρωθεὶς Ἰησοῦς Χριστὸς ἐστὶν ὁ
 θεός, ὁ δημιουργὸς πάσης τῆς ὁρατῆς καὶ
 ἀοράτου κτίσεως· « Ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν,
 » ἔλεγεν ὁ Παῦλος, Χριστὸν ἐσταυρωμένον,
 » Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μω-
 » ρίαν ». Πλὴν τοῦτο οὐκ ἐστὶ παράδοξον·
 οἱ ἀπόστολοι πεπληροφορημένοι ὄντες περὶ
 τῆς ἀληθείας τῆς πίστεως, ἐξ ὧν εἶδον καὶ
 ἤκουσαν, καὶ ζήλου θεοῦ πνέοντες, ἐκή-
 ρυττον καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ εἰς τοὺς
 Ἕλληνας, ὅτι ὁ σταυρωθεὶς Ἰησοῦς Χριστὸς
 ἐστὶ θεὸς ἀληθινός· διὸ καὶ ἔλεγον· « Οὐ
 » δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς, ἃ εἶδομεν καὶ ἠκού-
 »σαμεν, μὴ λαλεῖν »· παράδοξον δὲ ἐστὶ
 τὸ, πῶς τὸ σκάνδαλον ἔπεισε τοὺς Ἰου-
 δαίους, καὶ ἡ μωρία ἐπληροφόρησε τοὺς
 Ἕλληνας· παράδοξον καὶ ἀκατανόητον τὸ,

ἐβρ. 2.
10.

ἰωάν. 19.
30.

1. Κορ. 1.
23.

Πράξ. 4.
20.

πῶς καὶ ὁ Ἰσραηλίτης, ὁ πισεύων, ὅτι πᾶς ὁ κρεμᾶμενος ἐπὶ ξύλου ἐστὶ κεκατηραμένος ὑπὸ θεοῦ, καὶ ὁ Ἕλλην, πεπεισμένος, ὅτι τὸ τοιοῦτον κήρυγμά ἐστι μωρία, ἐπίστευσαν καὶ ἐπληροφορήθησαν, ὅτι ὁ Χριστός, ὁ ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου ὡς πταίστης καὶ ταδικασθὴς εἰς θάνατον, καὶ σταυρωθεὶς, καὶ ἀποθανὼν ἐστὶ θεὸς παντοκράτωρ, ποιητὴς καὶ προνοητὴς πάντων τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων· παράδοξον καὶ ἀκατανόητον τὸ, πῶς τόσα ἀναρίθμητα πλήθη Ἰουδαίων καὶ ἐθνικῶν ἐδέχθησαν τὴν τοιαύτην πίσιν.

Ἡ βία καὶ ἡ δυναστεία ἀναγκάζουσα, πολλὰ ποιεῖ· ἀλλὰ ποίαν δυναστείαν, ἡ βίαν ἐδύναντο ποιῆσαι οἱ ἀπόστολοι, ἄνθρωποι ἄοπλοι, πάμπτωχοι, ἀγράμματοι; Ἡ ἐλπίς τῆς ἀπολαύσεως τῶν κοσμικῶν πραγμάτων ἔλκει καὶ σύρει πολλούς· ἀλλὰ ποία ἐλπίς σωματικῆς ἀπολαύσεως ἔσυρε τόσα πλήθη εἰς τὴν χριστιανικὴν πίσιν; Ἡ ἐλπίς τοῦ πλούτου; ἀλλ' οἱ ἀπό-

Ματθ. 19.
21.

στολοι ἐκήρυττον πτωχείαν· « Ὑπαγε, » ἔλεγον, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ » δὸς πτωχοῖς ». Ἡ ἐλπίς τῆς μεγαλειότητος καὶ ἐξουσίας; ἀλλ' οἱ ἀπόστολοι ἐδί-

Ματθ. 20.
25. 27.

δασκον εὐτέλειαν καὶ ὑπὸ κλίσιν· « Ὅς ἐάν » θέλῃ, ἔλεγον, ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔ- » στω ὑμῶν διάκονος· καὶ ὃς ἐάν θέλῃ ἐν » ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσω ὑμῶν δούλος ». Ἡ ἐλπίς τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν καὶ τῆς σωματικῆς τρυφῆς καὶ ἀναπαύσεως; ἀλλ' οἱ ἀπόστολοι παρρησία ἐμαρτύρουν διὰ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτι ὁ Χριστὸς ὠροθέτησεν, ἵνα ὅστις θέλει γενέσθαι μαθητὴς αὐτοῦ, ἀπο-

στραφῇ πᾶσαν σαρκικὴν ἡδονήν, καὶ πᾶ- σιν σωματικὴν εὐπάθειαν· « Εἴ τις θέλει ^{Ματθ. 16.} » ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, ^{24.}

» καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀ- » κολουεῖτω μοι ». Ἡ ἐλπίς τῆς ἀγάπης καὶ περιποιήσεως τοῦ κόσμου; ἀλλ' οἱ ἀπόστολοι προέλεγον, ὅτι τοὺς πιστεύσαν- τας μισήσουσι πάντες οἱ κοσμικοὶ ἄνθρω- ποι· « Καὶ ἔσεσθε μισοῦμενοι ὑπὸ πάντων »· ^{Ματθ. 10.} αὐτοὶ προέλεγον εἰς τοὺς πιστεύσαντας κα- κώσεις, διωγμούς, προδοσίας, φυλακὰς, παρασυρμούς ἐνώπιον βασιλέων καὶ ἡγε- μόνων, καὶ τελευταῖον μαρτυρικὸν θάνατον.

« Ἐπιβαλοῦσιν, ἔλεγον, ἐφ' ὑμᾶς τὰς χει- ^{Λουκ. 21.} ^{12. 13.} » ρας αὐτῶν, καὶ διώξουσι, παραδιδόντες » εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακὰς, ἀγομένους » ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας. Ἀποθήκεται » δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον ».

Ποῖον οὖν κοσμικὸν πρᾶγμα ἔσυρεν εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίσιν τόσον ἄμετρον πλῆ- θος ἀνθρώπων, σοφοὺς καὶ ἄμαθεῖς, πλου- σίους καὶ πένητας, ἄρχοντας καὶ δούλους, βασιλεῖς καὶ ὑπηκόους, ἄνδρας καὶ γυναῖ- κας, νέους καὶ γέροντας, πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως καὶ καταστάσεως, παντὸς γένους, καὶ ἥθους, καὶ γλώσσης, καὶ θρησκείας; Ποῖον, λέγω, πρᾶγμα κοσμικὸν ἠχμαλώτευσεν τὸν νοῦν, ὑπέταξε τὴν καρδίαν, καὶ ἔπεισε τὴν ψυ- χὴν τοσούτων μυριάδων ἀνθρώπων, ὥστε με- τὰ τοσαύτης προθυμίας κατεφρόνησαν πάν- τα τὰ ἐγκόσμια, καὶ μετὰ χαρᾶς ὑπέμειναν καὶ τὸν θάνατον ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τοῦ Χρι- στοῦ; ποία δυνάμεις ἀνθρώπινος μετὰ τοσαύτης ταχύτητος μετέβαλε τὸ πρόσωπον τῆς

γῆς ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, καὶ ἀπὸ τῆς δουλείας τῶν ἁμαρτιῶν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀρετῆς ; οὐ μόνον τὸ πλῆθος τῶν πιστευσάντων, ἀλλὰ καὶ ἡ ταχύτης, μεθ' ἧς ἡ πίστις ἐφηπλώθη, καὶ ἡ ἀρετὴ ἐπέλαμψεν, εἰσὶν ἔργα θαυμαστά καὶ παράδοξα. Αὐτοὶ οἱ ἀποστολοὶ, ἔτι ζῶντες, εἶδον ταύτην τὴν θαυμασίαν καὶ μυστηριώδη μεταβολήν. ὅθεν ὁ Παῦλος ἔγραφε πρὸς τοὺς Κολοσσαεῖς, ὅτι τοῦ εὐαγγελίου τὸ κήρυγμα καρποφο-
 Κολ. 1. 5. ρεῖ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, « ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀ-
 6. » ληθείας τοῦ εὐαγγελίου, τοῦ παρόντος εἰς
 » ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ· καὶ
 » ἔστι καρποφορούμενον, καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν
 » ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσατε καὶ ἐπέγνωντε τὴν
 » χάριν τοῦ θεοῦ ». Ποῖος οὖν λόγος ἀνθρώ-
 πινος, ἢ ποία φυσικὴ ἢ κοσμικὴ δύναμις ἐποίησε ταῦτα ; οὐδεμία· ἡ δύναμις μόνη καὶ ἡ χάρις τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθέντος Χριστοῦ ταῦτα ἐποίησε τὰ θαυμαστά καὶ παράδοξα· τοῦτο δὲ καταισχύνει καὶ ἐπιστομίζει τοὺς ἀπίστους· καὶ δὲ βιάζωσιν ἑαυτοὺς εὐρεῖν λόγους εἰς ἀπόκρισιν, ὅμως τοσοῦτον παραλογοῦσιν, ὥστε φαίνεται εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῶν τῆς ἐντροπῆς ἡ ἐρυθρότης.

Ἰδοὺ, οὖν, ἀδελφοί, ἐξετάσαμεν, ὅσον ἐδυνήθημεν, καὶ ὅσον ἡ ζητουμένη συντομία συνεχώρησε, ταῦτα τὰ θεόπνευστα λόγια·
 Γαλ. 6.14. « Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰμὴ ἐν
 » τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ ». Τί δὲ ἐμάθομεν

ἐκ ταύτης τῆς ἐξετάσεως ; ἐμάθομεν, ὅτι ἡ καύχησις τοῦ Παύλου ἦν ἁγία καὶ θεάρετος, καθότι ἐκαυχᾶτο ὑπὲρ τῶν μεγάλων καὶ ὑπερφυῶν ἔργων, ὧν ἐποίησεν ὁ ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθεὶς Ἰησοῦς· ἡ δὲ καύχησις τῶν μεγαλορρήμονούντων ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἔργων ἢ τῶν ἀγαθῶν αὐτῶν, ἔστιν ἁμαρτία θεο-
 στυγῆς, μεγάλης τιμωρίας πρόξενος· ἐμά-
 θομεν δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι καὶ ἡ ὑποδοχή, καὶ ὁ πολυπλασιασμός τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἔργα εἰσὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ σταυρωθέντος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Μακάριος οὖν, ὅστις κατὰ μίμησιν τοῦ Παύλου καυχᾶται ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ· δυστυχῆς δὲ, ὅστις μιμούμενος τοὺς ὑπερηφάνους ἀνθρώπους, καυχᾶται ὑπὲρ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀγαθῶν καὶ κατορθωμάτων. Τίς δὲ ἄρά γε δύναται καυχᾶσθαι, ὡς ὁ Παῦλος ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ ; οὐδεὶς ἄλλος, εἰμὴ ὅστις, ὡς ἐκεῖνος, ἐσταύρωσε τὰς ἐπιθυμίας τοῦ κό-
 σμου· οὐδεὶς ἄλλος τῇ ἀληθείᾳ καυχᾶται, ὡς ὁ Παῦλος, εἰμὴ ἐκεῖνος, ὅστις προσηλώ-
 σας τὸν νοῦν εἰς τοῦ Γολγοθᾶ τὸ ὄρος, τυπώσῃ εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ τὸν σταυρὸν καὶ τὰ πάθη τοῦ Κυρίου, καὶ βλέπων αὐτὸν διαπαντός ἐν τῷ σταυρῷ κρεμάμενον,
 σταυροῖ τὴν ἑαυτοῦ σάρκα « σὺν τοῖς πα- Γαλ. 5.24.
 » θήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις »· αὐτὸς τῷ ὄντι καυχᾶται, ὡς ὁ Παῦλος, λέγων· « Ἐ- Γαλ. 6.14.
 » μοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰμὴ ἐν τῷ
 » σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος
 » ἐσταύρωται, καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ ».

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΥΨΩΣΙΝ.

- « Ὡς ἠγάπησα τὸν νόμον σου, Κύριε, »
 λέγει ὁ προφητάναξ Δαβὶδ, ὅλην τὴν
 » ἡμέραν μελέτη μου ἐστὶ ». Καὶ διὰ ποῖον
 μὲν λόγον ἠγάπα πολλὰ τὸν νόμον τοῦ θεοῦ,
 φανερόν ἐστιν· ἠγάπα δηλονότι αὐτὸν
 πολλὰ, ἐπειδὴ αὐτός ἐστιν ἡ ἀλήθεια, καὶ ἡ
 δικαιοσύνη, καὶ ἡ ὁδηγία πρὸς πᾶσαν
 πρόσκαιρον εὐτυχίαν, καὶ πρὸς τὴν κληρο-
 νομίαν τῆς αἰωνίου μακαριότητος. Ἀλλὰ διὰ
 τί ἐμελέτῃ αὐτὸν ὅλην τὴν ἡμέραν; αὐτὸς
 περιέχεται εἰς τοῦ Μωϋσέως τὴν πεντάβι-
 βλον· ἡ δὲ πεντάβιβλος σύντομός ἐστι καὶ
 εὐμνημόνευτος· ὥς φαίνεται, τὰ αὐτὰ λό-
 για ἐπανελάμβανε καὶ ἐξετάζε πᾶσαν
 ἡμέραν· ἀλλὰ διὰ τί τοῦτο; διότι, λέγει,
 μελετῶν αὐτὰ, ἐμάνθανε περισσότερα καὶ
 αὐτῶν τῶν ἑαυτοῦ διδασκάλων· « Ὑπὲρ
 » πάντας τοὺς διδάσκοντάς με συνῆκα, ὅτι
 » τὰ μαρτύριά σου μελέτη μου ἐστὶ »· διότι,
 λέγει, ἐξετάζων αὐτὰ, ἐγίνετο σοφώτερος
 καὶ αὐτῶν τῶν γηραλαιοτέρων καὶ προδε-
 βηκότων εἰς τὰς μαθήσεις· « Ὑπὲρ πρεσβυ-
 » τέρους συνῆκα, ὅτι τὰς ἐντολάς σου
 » ἐξεζήτησα. Ἄνδρες ἀδελφοί, ὅσα προε-
 » γράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν
- » προεγράφη ». Ὁ ἅγιος προφήτης ἔγραψε
 ταῦτα, διδάσκων καὶ νουθετῶν ἡμᾶς, ἵνα
 καὶ ἡμεῖς μελετῶντες ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ
 ἔρευνῶντες τοῦ Κυρίου τὰ λόγια, σοφίζώ-
 μεθα, καὶ γινώσκωμεν τὴν ὁδὸν τῆς σωτη-
 ρίας. Τὰ ἀναγνωσθέντα λόγια τοῦ θεόφρονος
 Παύλου εἰσὶ λόγια θεοῦ· καὶ δὲ καὶ ἄλλοτε
 ἐξετάσαμεν αὐτὰ, μελετήσωμεν ὅμως τὰ
 αὐτὰ καὶ τὴν σήμερον, προσηλώσαντες
 τὴν μελέτην καὶ ἔρευναν ἐξόχως εἰς ταῦτα
 τὰ θεῖα λόγια· « Χριστῷ συνεσταύρωμαι·
 » ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός ».
- Ἐὰν κατὰ τὸ γράμμα νοήσωμεν ταῦ-
 τα τὰ λόγια, οὐ μόνον οὐδὲν καταλαμβά-
 νομεν, ἀλλὰ καὶ ἄτοπα συμπεραίνομεν νοή-
 ματα· ὁ Παῦλος οὐκ ἐσταυρώθη, ἀλλὰ τὴν
 κεφαλὴν ἀπετμήθη ὑπὸ τοῦ ἀσεβοῦς καὶ
 ἀδικωτάτου Νέρωνος. Ὅταν ὁ Ἰησοῦς
 Χριστὸς ἐσταυρώθη, ὁ Παῦλος ἦν ἄπιστος,
 καὶ διώκτης δὲ τοῦ Χριστοῦ, ὅταν ὁ πρωτο-
 μάρτυς Στέφανος ἐλιθοβολήθη· πῶς οὖν λέ-
 γει· « Χριστῷ συνεσταύρωμαι », ἥγουν ἐσταυ-
 ρώθη μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ; Φανερόν
 δὲ καὶ ὁμολογούμενον, ὅτι, ὅταν ὁ Παῦλος
 ταῦτα ἔγραφε, ζῶν ἔγραφε, καθὼς ζῶν ἐστὶ

Γαλ. 1. 18.
 97.

Αὐτ. 99.

Αὐτ. 100.

Ρωμ. 15.
 4.

ὅρα. σελ.
 391. Κυρ.
 κί.

Γαλ. 2. 20.

πᾶς ἄνθρωπος, ὅταν γράφῃ· πῶς οὖν λέγει, ἐγὼ δὲ οὐκ ἔτι ζῶ, ὅπερ σημαίνει, ὅτι ἐγὼ ὁ γράφων εἰμὶ τεθνηκώς καὶ νεκρός; πρὸς τούτοις μετὰ τὸ πάθος καὶ τὴν ἀνάστασιν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ζῇ καὶ βασιλεύει εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας, πανταχοῦ παρὼν ὡς θεός, καὶ τὰ πάντα πληρῶν σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ αὐτοῦ πνεύματι· πῶς οὖν ὁ Παῦλος λέγει, « Ζῇ δὲ ἐν » ἐμοὶ Χριστὸς »; ποίαν ζωὴν ὁ Χριστὸς ἔζη ἐν αὐτῷ; Ταῦτα ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς, ἵνα πιστεύσωμεν, ὅτι ἀλλήγορικόν καὶ μυστικόν ἐστὶ τῶν προκειμένων λόγων τὸ νόημα.

Ἐπιβεβαιούσιν τοῦτο ὅσα πρὸ τούτων εἶπεν ὁ Παῦλος· ἐὰν δὲ ἀκριβῶς αὐτὰ κατανόησωμεν, κατανοοῦμεν καὶ τὰ ἐπόμενα, ἡγουν τὰ προκείμενα· αὐτὸς πρὸ τούτων εἶπεν· « Ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω ». Ταῦτα καταλαμβάνομεν, ἐὰν παρατηρήσωμεν, τί εἶπεν ὁ θεὸς πρὸς τὸν Μωϋσῆν, ὅταν ἐλάλησε περὶ τῆς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ παρουσίας· « Προφήτην, εἶπεν, ἀναστήσω αὐτοῖς ἐκ » τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, ὥσπερ σέ· καὶ δώσω » τὰ ῥήματα ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ » λαλήσει αὐτοῖς καθ' ὅ,τι ἂν ἐντέλλωμαι » αὐτῷ· καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὃς ἐὰν μὴ ἀκούσῃ » ὅσα ἂν λαλήσῃ ὁ προφήτης ἐκεῖνος ἐπὶ » τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ἐκδικήσω ἐξ αὐτοῦ ». Ἀφ' οὗ δὲ ἡ οὐρανόθεν ἐνεχθεῖσα φωνὴ ἐκάλεσε τὸν Παῦλον, λέγουσα· « Σαούλ, Σαούλ, » τί με διώκεις »; βαπτισθεὶς δὲ αὐτός, ἡγοίεν οὐ μόνον τοὺς κεκλεισμένους ὀφθαλ-

μοὺς τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ τοὺς τῆς ψυχῆς, τότε ἐγνώρισεν, ὅτι ὁ προφήτης, περὶ οὗ ὁ θεὸς ἐλάλησε διὰ τοῦ Μωϋσέως, ἐστὶν ὁ Ἰησοῦς Χριστός· τότε ὑπὸ τῆς θείας χάριτος φωτιζόμενος, κατενόησεν, ὅτι πάντα τὰ ἐν τῷ νόμῳ ἦσαν σύμβολα τῶν ὑπὸ Χριστοῦ διαταχθέντων καὶ τελεσθέντων· ἐγνώρισε τότε, ὅτι ἡ μὲν σαρκικὴ περιτομὴ τύπος ἦν τῆς περιτομῆς τῆς ἀχειροποιήτου, ἡγουν τῆς διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀποθέσεως « τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκός »· ὁ δὲ ὄφεις, ὁ ἐν στύλῳ ὑψωθείς, τοῦ ἐν σταυρῷ ἀνυψωθέντος Χριστοῦ· ὁ δὲ Ἰωνᾶς, ὁ ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τριημερεύσας, ἔπειτα ἐξελθὼν ζῶν καὶ ἀβλαβής, τῆς τριημέρου ταφῆς τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως αὐτοῦ καὶ ἀφθαρσίας· τὸ δὲ ἐν τῇ ἐρήμῳ μάννα, τοῦ τῆς θείας εὐχαριστίας ἄρτου· τότε ἐγνώρισεν, ὅτι καὶ τὰ λοιπὰ, ὅσα ὁ νόμος ἐδίδασκε, σύμβολα ἦσαν τῶν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τελειωθέντων· ἐκ τούτου οὖν ἔλεγεν· « Ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου » νόμῳ ἀπέθανον », ἡγουν ἐγὼ ὁδηγηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν τῷ νόμῳ λόγων, τῶν διδασκόντων, ἵνα ἀκούω τοῦ ὑπὸ θεοῦ ἀναστησόμενου προφήτου, « νόμῳ ἀπέθανον », ἐνέκρωσα δηλαδὴ τὴν ὑπὲρ τοῦ νόμου προθυμίαν μου, καὶ ζέουσιν σπουδὴν μου, γνωρίσας τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι, ὅτι ὁ νόμος ἦν τυπικός καὶ συμβολικός· ἐγκατέλιπον τὰ σύμβολα, καὶ ἠκολούθησα τὴν ἀλήθειαν· ἐγκατέλιπον τὴν εἰκόνα, καὶ προσεκολλήθην τῷ πρωτοτύπῳ· ἔφυγον ἐκ τῆς σκιᾶς, καὶ ἦλθον εἰς τὴν χάριν· « Ἐν νόμῳ ἀπέθανον », οὐδὲ

Κολ. 2. 11.

Ἰωάν. 3. 14.

Ματθ. 12 40.

Ἰωάν. 6. 49-51.

Δευτ. 18. 18. 19.

Πράξ. 9. 4.

ζῶ δηλαδή, οὐδὲ πολιτεύομαι κατὰ τὰ συμβολικὰ τοῦ νόμου παραγγέλματα· διὰ τί δὲ τοῦτο; « Ἴνα, λέγει, θεῷ ζήσω », ὅπερ ἐστίν, ἵνα ζήσω οὐχὶ τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου διδασκομένην ἀτελεῖ ζωὴν, ἀλλὰ τὴν ὑπὸ τοῦ εὐαγγελίου νενομοθετημένην τελειοτάτην πολιτείαν.

Γαλ. 2.20. « Ὅστις ταῦτα κατανοήσῃ, ἐκείνος βλέπει, ὅτι τὰ ἐπόμενά εἰσιν ἐρμηνεῖα τούτου τοῦ λόγου, « ἵνα θεῷ ζήσω »· βλέπει δηλαδή, ὅτι διὰ τῶν ἐξῆς ὁ ἀπόστολος ἐρμηνεύει, » λέγει, συνεσταύρωμαι· ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ, » ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός »· περὶ δὲ τοῦ, τί σημαίνει τὸ, « ἐγὼ », σημείωσον, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος σύνθετός ἐστιν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ὡς διδάσκει ἡμᾶς ἡ θεία γραφή, λέγουσα, ὅτι ὁ θεὸς χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς, ἐπλασε τοῦ ἀνθρώπου τὸ σῶμα·

Γεν. 2. 7. « ἐνεφύσησε δὲ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ » πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς » ψυχὴν ζῶσαν ». « Ὅτι δὲ ἐναντίαι εἰσὶν αἱ ἐπιθυμίαι τῆς ψυχῆς τῶν ἐπιθυμιῶν τοῦ σώματος, πληροφορεῖ ἡμᾶς ἡ ἐσωτερικὴ αἰσθησις, ἐξόχως, ὅταν παλαίωμεν κατὰ τῆς ἁμαρτίας· θέλω, καὶ ὁρμῶ πρὸς τὴν πράξιν τῆς ἁμαρτίας· οὐ θέλω, καὶ ἐμποδίζομαι ἀπὸ τῆς πράξεως τῆς ἁμαρτίας· θέλω καὶ οὐ θέλω, ὁρμῶ καὶ ἀναχαιτίζομαι, ὀρέγομαι καὶ μισῶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα κατὰ τὸν αὐτὸν καιρόν· τοῦτό ἐστιν ἀπόδειξις ἀναντιρρήτος, ὅτι ἐσμὲν σύνθετοι ἐκ δύο, καὶ ὅτι αὐτὰ τὰ δύο ἔχουσιν ἀντιμαχομένας ἐπιθυμίας, ἐξ ὧν συνίσταται ἡ ἐσωτερικὴ

μάχη, καὶ ὁ ἔνδον ἡμῶν πόλεμος· τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Παύλου εἰρημένον· « Βλέπω » δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου, ἀντι- » στρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, » καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς » ἁμαρτίας, τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου ». « Οὐ γάρ, ὃ θέλω, ποιῶ ἀγαθόν· ἀλλ' οὐ θέλω » κακόν, τοῦτο πράσσω ». Τοῦτο οὖν τὸ, ἐγὼ, οὐδὲ ὅλην τὴν ἀνθρωπίνην ὑπόστασιν σημαίνει, οὐδὲ τὴν ψυχὴν μόνην, οὐδὲ μόνον τὸ σῶμα, δηλοῖ δὲ τὸν ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν νόμον, ἡγουν τὴν δύναμιν τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ὀρέξεων.

Βλέπε δὲ, πῶς σαυροῦνται αἱ ἐπιθυμίαι καὶ ὀρέξεις τῆς σαρκός· Τρία εἰσὶ τοῦ ἐσαυρωμένου τὰ πάθη· ὀδύνη, ἀκίνησις, θάνατος· Ἐὰν ᾧ δι' ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ ὑπομένης ἀνδρείως, ὅσην ὀδύνην αἰσθάνεσαι, ὅταν πολεμῇς τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκός, καὶ βάλλῃς εἰς αὐτὰς χαλινόν, ἀναγκάζοντα, ἵνα μένωσιν ἀκίνητοι πρὸς τὴν πράξιν τῆς ἁμαρτίας· καὶ διὰ τῆς ἀσκήσεως καὶ κακουχίας σβέσας τὴν φλόγα αὐτῶν, ἀπονεκρώσης τὴν τούτων δύναμιν, τότε συσαυροῦσαι τῷ Χριστῷ, ὡς πάσχων διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ σταυρικὸν πάθος, καθὼς αὐτὸς δι' ἀγάπην σου ὑπέμεινε σταυρόν· τότε δὲ λέγεις μετὰ τοῦ Παύλου, « Χριστῷ » συνεσταύρωμαι »· ἐπειδὴ δὲ, ὅταν ταῦτα ποιῇς, νενεκρωμένος ἐστὶν ἐν σοὶ ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ζῇ δὲ ὁ νέος, ὁ κατὰ θεὸν κτισθείς « ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ἐρ. 4. 24. » ὁσιότητι ἀληθείας »· διὰ τοῦτο ἔρχεται τότε, καὶ κατοικεῖ ἐν σοὶ ὁ Χριστός, καθὼς

ἰωάν. 14.
23. ὑπέσχετο, εἰπὼν· « Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν » λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγα- » πήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτόν ἐλευσόμεθα, » καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν »· τότε δὲ λέγεις οὐ μόνον τὸ, « Χριστῷ συνεσαύ- » ρωμαι », ἀλλὰ καὶ τὸ, « ζῶ οὐκέτι ἐγώ, » ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός »· τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ ὕψος καὶ ἡ τελειότης τῆς ἀρετῆς, ἡ σταύρωσις δηλονότι καὶ ἡ νέκρωσις τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν· τοῦτο αὐτό ἐστὶ καὶ ὁ ἀβράβων τῆς μελλούσης ἀνταποδόσεως ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, ἡ ἔνωσις τοῦ θεοῦ μεθ' ἡμῶν, πρὶν ἢ ψυχὴ χωρισθῇ τοῦ φθαρτοῦ τούτου καὶ ἐμπαθοῦς σώματος.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλην περιέργειαν κινοῦσι τὰ προκείμενα ἀποστολικά λόγια, ἡγουν τὴν περιέργειαν περὶ τοῦ, διὰ τί εἶπε ταῦτα ὁ ἀπόστολος, καὶ ποῖον σκοπὸν ἔχων, ταῦτα ἔλεγεν; ἐκαυχᾶτο ἄρα γε ματαίως; ἢ ὑπὸ τῆς φιλοδοξίας νικώμενος, ἔλεγε ταῦτα, ἵνα ἐπαινῇται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων; Ὡς πόσον ἄτοπα καὶ παράλογά εἰσι τὰ τοιαῦτα νοή-
 Φιλιπ. 3.
8.
2. Κορ. 12.
11. ματα ὑπὲρ ἀνθρώπου οὐρανόφρονος, ὅστις σκύβαλα μὲν ἐνόμιζε πάντα τὰ ἐγκόσμια, ἀφροσύνην δὲ ἐλογίζετο τὴν καύχησιν· αὐτὸς σκοπὸν εἶχεν, ἵνα διδάξῃ τὸν κανόνα καὶ τοὺς χαρακτῆρας τῆς εὐαγγελικῆς ζωῆς καὶ πολιτείας· τοῦτο δὲ τὸ πολίτευμα δύσκολον ἐφαίνετο, μάλιστα εἰς τοὺς νεο- φωτίστους ἐθνικοὺς, οἵτινες πρότερον ἦσαν ἔκδοτοι εἰς τὰς τρυφάς, καὶ εἰς πᾶν εἶδος ἀσωτείας· εἶχον δὲ χρεῖαν πρὸς στερέωσιν αὐτῶν παραδείγματος, οὐχὶ παρεληλυθότος καὶ ἀπόντος, ἀλλ' ἐνεστῶτος, καὶ πρὸ τῶν

ὀφθαλμῶν αὐτῶν κειμένου, καθότι ἰσχυρόν ἐστὶ καὶ ἐνεργητικὸν τὸ τοιοῦτον παρά- δειγμα· διὰ τοῦτο οὖν ὁ τρισμακάριος ἔλεγε πρὸς αὐτούς· « Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς 1. Κορ. 11. » καὶ γὰρ Χριστοῦ »· διὰ τὸν αὐτὸν λόγον παρα- σήσας ἑαυτὸν τύπον καὶ ὑπογραμμὸν τῆς εὐ- αγγελικῆς ζωῆς, εἶπε· « Χριστῷ συνεσαύρω- Γαλ. 2. 20. » μαι· ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χρι- » σός »· διὰ τοῦτο εἶπε ταῦτα, ἵνα δηλονότι πείσῃ αὐτοὺς, ὅτι, καθὼς αὐτὸς ἄνθρωπος ὢν ὁμοιοπαθὴς αὐτοῖς, ἐδυνήθη συσταυρῶσαι ἑαυτὸν τῷ Χριστῷ, καὶ νεκρωθῆναι, καὶ συ- ζῆσαι μετ' αὐτοῦ, τοιουτοτρόπως καὶ αὐτοὶ δύνανται τὰ αὐτὰ ποιῆσαι, ἐὰν θελήσωσιν.

Ἄλλ', ἐὰν πιστεύσωμεν, λέγεις, ὅτι τὰ προκείμενα λόγια τοῦ Παύλου εἰσὶν ὁ ὅρος καὶ ὁ κανὼν τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, τίς δύναται σωθῆναι; ὅπου ἂν σταθῶ, καὶ ὅπου εὔρεθῶ, ἐκεῖ σκάνδιλα, καὶ παγίδες, καὶ ἀπερίγραπτοι ἀφορμαί, διεγείρουσαι τὰς ἐπιθυμίας, καὶ ἐξάπτουσαι τὰ πάθη· κοι- μᾶται πολλάκις ὁ θυμὸς, ἀλλὰ διεγείρει αὐτὸν ἡ παρακοὴ τοῦ δούλου, ἡ ἀθέτησις τῆς ὑποσχέσεως τοῦ φίλου, τὰ πικρὰ λό- για τοῦ συγγενοῦς, τῶν ἐχθρῶν αἱ ὕβρεις, καὶ ἄλλα δὲ ἀναρίθμητα ἀνάπτουσι τὴν τούτου φλόγα· ἡσυχάζει ἐνίοτε ἡ σαρκικὴ ἐπιθυμία, ἀλλὰ τὰ ἐρωτικά λόγια, τὰ ἄσε- μνα θέατρα, τὰ κάλλη τῶν προσώπων ἐκ- βράζουσι τὴν ἑαυτῆς ὕλην· θέλω, ἵνα συγ- χωρήσω τὸν ἐχθρόν μου, ἀλλ' αὐτὸς οὐ παύει ἐπιβουλεύων καὶ κατατρέχων με· ὅθεν ἡ ὁρμὴ τῆς ἐκδικήσεως καταποντίζει τὴν καλὴν διάθεσιν τῆς θελήσεώς μου· ἀπο-

φασίζω, ἵνα καταφρονήσω τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου, ἀλλ' ὁ πλοῦτος καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ μεταβάλλουσι τὴν γνώμην μου, καὶ ἀρπάζουσι τὴν διάκρισιν τοῦ νοός μου· ὅθεν ὡς μεμεθυσμένος οὐ διακρίνω τὸ, τί ἐπιθυμῶ, οὐδὲ γνωρίζω τὸ, τί πράττω· ἐπειδὴ δὲ αἱ τοιαῦται ἐπιθυμίαι ἐμπεφυτευμέναι εἰσὶν ἐν τῇ σαρκί μου, ὅπου καὶ ἂν ὑπάγω, καὶ εἰς τὴν βαθυτάτην ἔρημον ἐὰν πορευθῶ, καὶ ἐκεῖ ἀκολουθοῦσί μοι, καὶ μετ' ἐμοῦ εἰσι ζῶσαι καὶ ἐνεργοῦσαι καὶ πειράζουσαι· σταύρωσις τῶν ἐπιθυμιῶν, ὅπερ ἐστίν, ὁδὴν ἀκατάπαυστος διὰ τὴν στέρησιν τῶν ἐπιθυμουμένων, καὶ ἀκινήσια πρὸς τὸν κακόν, καὶ νέκρωσις τῶν παθῶν, τοῦτο, λέγεις, ἐστὶν ἀδύνατον εἰς τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων.

Πρόσεχε, ὦ ἄνθρωπε, καὶ ἄκουσον· ὁ κανὼν τῆς χριστιανικῆς πολιτείας, ὃν ἐδίδαξεν ὁ Παῦλος, οὐκ ἔστι τοῦ Παύλου ἐφεύρημα, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διδασκαλία· αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπε· « Καὶ ὃς οὐ »
 Mx. 10. 33.
 » λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος »· τοῦτο οὖν ἀκούσας ὁ Παῦλος, ἔλαβε τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, ἤγουν ἐσταύρωσε τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐνέκρωσε τὴν τούτων δύναμιν· ἄξιον δὲ κατοικητήριον τοῦ Χριστοῦ γινόμενος, συνέζη μετ' αὐτοῦ· τοῦτο δὲ καὶ ἐδίδαξεν ὡς κανόνα τῆς χριστιανικῆς πολιτείας, εἰπὼν· « Χριστῷ »
 » συνεσταύρωμαι· ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ, ζῇ δὲ »
 » ἐν ἐμοὶ Χριστός ». Βλέπεις οὖν, ὅτι ὁ λόγος τοῦ Παύλου ἐστὶ λόγος τοῦ Ἰησοῦ

Χριστοῦ· εἶπε οὖν, πιστεύεις, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐστὶ θεὸς ἀληθινός; πιστεύεις ἀναμφιβόλως, ἐπειδὴ τοῦτό ἐστι τὸ θεμέλιον τῆς χριστιανικῆς πίστεως· « Θεμέλιον γὰρ »
 1. Κορ. 3. 11.
 » ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν »
 » κείμενον, ὃς ἐστὶν Ἰησοῦς Χριστός »· πιστεύεις, ὅτι ὁ θεὸς ἀπαθὴς καὶ ὑπερτέλειος ὢν, πανάγαθος, πατὴρ, εὐεργέτης καὶ λυτρωτὴς τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, θέλει, ἵνα πάντες ἀξιοθῶσι τῆς αἰωνίου σωτηρίας; πιστεύεις ἀδιστακτως, διότι ἐδιδάχθης, ὅτι τοῦτό ἐστι « καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον »
 1. Τιμ. 2-3. 4.
 » τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν »
 » ἀληθείας ἐλθεῖν »· ὁμολογεῖς, ὅτι οἱ φύλακες τῶν θείων προσταγμάτων σώζονται, οἱ δὲ παραδύναται κολάζονται; καὶ τοῦτο ὁμολογεῖς ἀναντιρρήτως, ἐπειδὴ ἔμαθες, ὅτι « Ἐκπορεύονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, »
 1ωζν. 5. 29.
 » εἰς ἀνάστασιν ζωῆς· οἱ δὲ τὰ φαῦλα »
 » πράξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως »· ἀλλὰ καὶ γνωρίζεις, ὅτι ὅστις νομοθετεῖ τὰ ἀδύνατα, ἐκείνός ἐστιν ἢ πολλὰ ἀτελεῖς εἰς τὴν γνῶσιν, καθότι οὐ διακρίνει τὸ δυνατόν ἀπὸ τοῦ ἀδυνάτου· ἢ ἐπιβουλευτικὸς κατὰ τὴν διάθεσιν· καθότι νομοθετεῖ τὰ ἀδύνατα, ἵνα καταστήσας ψεύστας τοὺς μὴ αὐτὰ τελέσαντας, παιδεύσῃ αὐτοὺς ὡς παραδύνατας. Βλέπεις, εἰς ποῖον φοβερόν ἄτοπον, μᾶλλον δὲ, εἰς ποίαν βλασφημίαν πίπτει, ὅστις συλλογίζεται, ὅτι εἰσὶν ἀδύνατα τὰ θεῖα, ἐπομένως δὲ καὶ τὰ ἀποστολικά προστάγματα; ἀναγκάζεται πιστεῦσαι, ὅτι ὁ πανυπερτέλειος θεὸς ἐστὶν

ἀτελής, καὶ ἐμπαθὴς ὁ ἀπαθέστατος.

Οὐκ ἔστιν ἀδύνατον τοῦ πανυπερτελείου καὶ παναγάθου θεοῦ τὸ πρόσταγμα· ἐὰν δὲ οὐ πείθῃ σε ὁ λόγος, πείθει σε τὸ παράδειγμα· τὸ παράδειγμα, λέγω, τοῦ ἀμετρήτου πλήθους τῶν ἁγίων, οἵτινες ἔζησαν ἐν σώματι, ὡς ἐκτὸς τοῦ σώματος, καὶ ἐν σαρκί, ὡς ἄσαρκοι, καὶ ἄνθρωποι ἐπὶ γῆς, ὡς ἄγγελοι ἐν οὐρανῷ· αὐτοὶ ἐμπράκτως ἔδειξαν, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος δύναται ἐκπληρῶσαι τοῦτο τὸ θεῖον πρόσταγμα· αὐτοὶ διὰ τῶν ἔργων ἔδειξαν τὴν τῶν ἰδίων παθῶν σταύρωσιν καὶ νέκρωσιν· εἰς τὰς ὀδυνηρὰς περιστάσεις ἐφάνησαν ὑπομονητικοί, εἰς τοὺς διωγμοὺς πρᾶοι, εἰς τοὺς διώκτας ἀνεξίκακοι, εἰς τοὺς τυράννους συμπαθητικοί, πρὸς πάντας ταπεινόφρονες, φίλοι καὶ εἰς τοὺς ἐχθροὺς, προθυμότατοι καὶ εἰς τὸν θάνατον· αὐτοὶ ἔδειξαν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔζη ἐν αὐτοῖς διὰ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἀπίστων, διὰ τῆς διορθώσεως τῶν ἁμαρτανόντων, διὰ τῆς ἐπιστηρίξεως τῶν ἐναρέτων, διὰ τῆς πράξεως τῶν θαυμαστῶν κατορθωμάτων, διὰ τῆς ἐργασίας τῶν παραδόξων θαυματουργιῶν.

Γεν. 8.21.

Ἄλλ' αὐτὸς ὁ θεὸς, λέγεις, εἶπεν, ὅτι « Ἐγκεῖται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ » μελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ »· τοῦτο ἀληθές, πλὴν τί ἐκ τούτου συμπεραίνεις; οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ ὅτι διὰ τὴν μετὰ τὴν παρακοὴν τῶν πρωτοπλάστων ἐπεισυχθεῖσαν εἰς τὴν ἀνθρώπινον φύσιν διαφθορὰν, ὁρμᾷ προθύμως ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ὁ νοῦς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἔργα· ἐκ τούτου δὲ τί ἀκολουθεῖ; οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ δυσκολία

πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς εὐαγγελικῆς ζωῆς. Ἀληθῶς δυσκατόρθωτόν ἐστι τὸ ἔργον, οὐχὶ ὅμως ἀκατόρθωτον· δύσκολον, οὐχὶ δὲ ἀδύνατον· βλέπε ὅμως, ὅτι τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ δύσκολον καὶ εὐκολον, ὡς ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ ἀρχηγὸς καὶ πρῶτος διδάσκαλος ταύτης τῆς σωτηρίου πολιτείας· αὐτὸς ἐβεβαίωσε τὸ μὲν πρῶτον, εἰπὼν· « Στενὴ ^{Ματθ. 7. 14.} ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδός, ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν »· τὸ δὲ δεύτερον, κηρύξας τὸ, « Ὁ γὰρ ζυγὸς μου χρηστὸς, ^{Ματθ. 11. 30.} καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν »· Ἀλλὰ πῶς συμβιβάζονται ταῦτα, τὰ ἀλλήλοις ἐναντιούμενα; συμβιβάζονται πάνυ καλῶς, καὶ ἀληθινὰ εἰσι καὶ τὰ δύο, καὶ ἐναντία φαίνονται. Ἄκουσον, πῶς· αὐτεξούσιοί εἰσι πάντες οἱ ἄνθρωποι, τουτέστιν ἔχουσιν ἐλευθέραν τὴν θέλησιν πρὸς τὸ ἐκλέξει ἢ τὸ ἀγαθόν, ἢ τὸ κακόν· διότι ὁ θεὸς « ἐξαρχῆς ^{Σειρ. 15. 14.} » ἐποίησεν ἄνθρωπον, καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐν » χειρὶ διαβουλίου αὐτοῦ »· ὅσοι κλίνουσιν εἰς τὸ κακόν, ἐκείνων αἱ ψυχαὶ γίνονται μικρόφρονες, γαιώδεις, χαμερπεῖς· οἱ δὲ τοιοῦτοι, ἐπειδὴ οὐδέποτε ὑψοῦσι τὰ ὅμματά εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ πάντοτε εἰς τὴν γῆν βλέπουσιν, ἐκεῖνα μόνον νομίζουσιν ἀγαθὰ, ὅσα πίπτουσιν εἰς τὰς σωματικὰς αὐτῶν αἰσθήσεις· ὅθεν ἐκεῖνα ὀρέγονται, ἐκείνων ἐπιθυμοῦσι, καὶ εἰς αὐτὰ προσηλωμένον ἔχουσι καὶ τὸν νοῦν, καὶ τὴν καρδίαν· εἰς τοὺς τοιούτους δὲ ἀνθρώπους στενὴ ἐστὶ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδός, ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν· εἰς τοὺς τοιούτους δύσκολος τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς σαρκὸς ἡ σταύρωσις, καὶ

τῶν φθοροποιῶν παθῶν ἢ νέκρωσις· ὅσοι δὲ κλίνουσιν εἰς τὸ ἀγαθόν, ἐκείνων αἱ ψυχαὶ γίνονται μεγαλόφρονες, ὑψοῦνται ἀπὸ τῆς ὕλης, καὶ αἴρονται ἀπὸ τῶν γηϊνῶν πραγμάτων· ἔχοντες δὲ πάντοτε ὑψωμένα τὰ νοερά αὐτῶν ὄμματα εἰς τὸν οὐρανόν, διακρίνουσι τὴν θείαν αὐτῶν εὐγένειαν, αἰσθάνονται, ὅτι εἰσὶ θεοῦ εἰκό-
νες, συλλογίζονται τὸ πρόσκαιρον τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, καὶ τὴν ἀθανασίαν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν· ἔχουσι διαπαντός καὶ εἰς τὴν μνήμην, καὶ εἰς τὸν νοῦν, καὶ εἰς τὴν καρδίαν τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσα-
λήμ, τὴν μακαρίαν ἡμῶν πατρίδα, καὶ τὴν περιμένουσιν τοὺς δικαίους αἰῶνιον δόξαν καὶ βασιλείαν· εἰς αὐτοὺς δὲ χρηστός ἐστὶν ὁ ζυγὸς τοῦ Κυρίου, καὶ ἐλαφρόν

ἐστὶ τὸ θεῖον αὐτοῦ φορτίον· εἰς αὐτοὺς εὐκολος καὶ παντὸς πάθους ἢ σταύρωσις, καὶ πάσης πονηρᾶς ἐπιθυμίας ἢ νέκρωσις.

Χριστιανέ, ἰδοὺ « Παρέθηκε σοι ὁ θεός ^{Λύτ. 16.}
» πῦρ καὶ ὕδωρ· οὐ ἐὰν θέλῃς ἐκτενεῖς τὴν
» χεῖρά σου ». Ἐὰν μὲν ἐκτείνῃς αὐτὴν εἰς τὸ
πῦρ, ἤγουν, ἐὰν ἡ προαίρεσίς σου κλίνη εἰς
τὴν κακίαν, δύσκολος γίνεται σοι τῶν πα-
θῶν σου ἢ σταύρωσις· ἐὰν δὲ ἀπλώσῃς αὐ-
τὴν εἰς τὸ ὕδωρ, τουτέστιν, ἐὰν νεύσῃ ἡ
προαίρεσίς σου εἰς τὴν ἀρετὴν, εὐκολα δύ-
νασαι νεκρῶσαι τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας,
καὶ μετὰ τοῦ Παύλου ἐκδοῆσαι· « Χριστῷ ^{Γαλ. 2. 20.}
» συνεσταύρωμαι· ζῶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγώ, ζῇ
» δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός », Ὡς ἡ δόξα καὶ τὸ
κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ Τῇ ΚΥΡΙΑΚῇ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΤΗΣ
ΕΒΔΟΜΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ.

Ἐξ ἐλληνικοῦ γένους καταγόμενος ὁ τρις-
μακάριος ἀπόστολος Τίτος, μαθητὴς ἐγένε-
το τοῦ θεοκήρυκος Παύλου· τοσοῦτον δὲ
πιστῶς καὶ προθύμως ὑπηρέτησε ταῖς ἀπο-
στολικαῖς διακονίαις, ὥστε καὶ ἀδελφόν

αὐτοῦ, καὶ τέκνον αὐτοῦ γνήσιον ὠνόμασεν ^{2. Κορ. 2.}
αὐτὸν ὁ θεσπέσιος Παῦλος· μέγας δὲ οὗτος ^{12. Τιτ. 14.}
ὁ ἔπαινος, καὶ ἀποδεικτικὸς τῆς θερμῆς πί-
στεως, καὶ τῆς πολλῆς τοῦ Τίτου ἀρετῆς.
Ὅτε δὲ ὁ Παῦλος ἐλθὼν εἰς τὴν Κρήτην

ἐκήρυξε τὸν εὐαγγελικὸν λόγον, τότε ἀφῆ-
κεν αὐτὸν ἐκεῖ, ἵνα ἐπισκοπεύων, ἀναπλη-
ρώσῃ ὅσα αὐτὸς οὐκ ἐτελείωσεν, ἐπειδὴ
ἔσπευδε διδάξαι καὶ ἄλλα ἔθνη τῆς ἀληθείας

Αὐτ. 5. τὴν ἐπίγνωσιν· « Τούτου χάριν, ἔγραφε
» πρὸς αὐτὸν, κατέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα
» τὰ ἐλλείποντα ἐπιδιορθώσῃς, καὶ κατα-
» στήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς
» ἐγὼ σοι διεταξάμην »· ἄλλος οὗτος ἔπαινος,
ἀποδεικτικὸς, ὅτι ὁ Τίτος ἐγνωρίσθη ὑπ'
αὐτοῦ τοῦ τῆς ἐκλογῆς σκεύους ἄξιος τοῦ
μεγάλου καὶ ὑψηλοῦ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξι-
ώματος, καὶ τῆς τῶν ψυχῶν ἐπιστασίας
καὶ διορθώσεως. Τὴν δὲ πρὸς αὐτὸν ἐπιστο-
λὴν ἀπέστειλεν, ὡς τινες λέγουσιν, ἀπὸ

ὁ Θεοδώριτ.
ὁ Οἰκουμ.
ἐν τῷ τέλει
τῆς ἐκστ.
ὑπομνη. ὅ
αἱ ἑλλ. ἐκ-
δόσ. ἐν τῷ
τέλει τῆς
ἐπιστ.
Νικοπόλεως, τῆς Μακεδονίας. Ὅλη δὲ ἡ
ἐπιστολὴ διδάσκει, ὅτι εἰς τοὺς τῆς ἐκκλη-
σίας προσετῶτας πρέπει καὶ ἡ ἐκλογὴ τῶν
ἱερατευόντων, καὶ ἡ νοθεσία καὶ πνευμα-
τικὴ διοίκησις ἐνὸς ἐκάστου τῶν ποιμαινο-
μένων. Τὸ μέρος δὲ ταύτης τῆς ἐπιστολῆς,
τὸ διαλαμβάνον περὶ τῆς τῶν αἵρετικῶν
διοικήσεως ἀνεγνώσθη σήμερον, ἐπειδὴ σή-
μερον ἡ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησία ἑορταστικὴν
ἀνάμνησιν ποιεῖ τῆς συνοδικῆς ὁμηγύρεως
τῶν τριακοσίων ἐξηκονταπέντε ἀγίων πα-
τέρων, οἵτινες καὶ ἁπαξ καὶ δις τοὺς εἰκο-
νομάχους νοθετήσαντες, καὶ τὴν τούτων
πλάνην ἐλέγξαντες, ἀναθέματι τοὺς ἀδιορ-
θώτους κατεδίκασαν, ὡς διστραμμένους
καὶ αὐτοκατακρίτους. Ὅσοι μετὰ προσηχῆς
ἀκούσωσι τούτων τῶν ἀποστολικῶν λόγων
τὴν ἑρμηνείαν, ἐκεῖνοι βλέποντες, ὅτι οἱ
θεοφόροι πατέρες καὶ τὰ περὶ τῶν αἵρετικῶν

διέταξαν κατὰ τὸν ἀποστολικὸν κανό-
να, ἔτι μᾶλλον ἐπιβεβαιοῦνται, ὅτι πάντα
ὅσα ἐνομοθέτησεν ἡ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλη-
σία, ἀποστολικά εἰσι καὶ θεοπαράδοτα.

Τέκνον Τίτε, πιστὸς ὁ λόγος· καὶ Τιτ. 3. 8.
περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαι-
οῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι καλῶν ἔργων
προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες τῷ
θεῷ· ταῦτά ἐστι τὰ καλὰ καὶ ὠφέ-
λιμα τοῖς ἀνθρώποις.

Τίς ἐστὶν ὁ πιστὸς λόγος; « Ἐπεφάνη Τιτ. 2. 11.
12.
» ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀν-
»θρώποις, παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησά-
»νοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπι-
»θυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς
» ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι ». Οὗτός ἐστιν
ὁ λόγος ὁ πιστός· τὸ δὲ « προΐστασθαι », πολ-
λὰς ἔχει σημασίας· σημαίνει δὲ μεταξὺ τῶν
ἄλλων καὶ τὸ πρόχειν καὶ τὸ προστα-
τεῦειν· πιστός, λέγει, ἐστὶν ὁ λόγος, ὃν ἀνω-
τέρω εἶπον, ἡγουν ἀληθινός καὶ ἀναμφί-
βολος καὶ βέβαιος· διὰ τοῦτο βούλομαι καὶ
ἐπιθυμῶ, ἵνα σὺ, ὦ Τίτε, περὶ τούτων, του-
τέστι περὶ τούτων τῶν πραγμάτων, τῶν ὑπὸ
τοῦ πιστοῦ λόγου διδασκομένων, λαλῇς καὶ
διδάσκῃς, ἐπιβεβαιῶν τὴν τούτων ἀλή-
θειαν, ὅπως, ὅσοι ἐπίστευσαν εἰς τὸν θεόν,
φροντίζωσι προΐστασθαι, τουτέστιν ὑπε-
ρέχειν τοὺς ἄλλους, ἢ προεδρεύειν, καὶ προ-
σατεῦειν τῶν καλῶν ἔργων· καὶ ὑπερέχεις
μὲν τοὺς ἄλλους κατὰ τὰ καλὰ ἔργα, ὅταν
αἱ ἀρεταὶ σου ὑπερβαίνωσι τὰς τῶν ἄλλων

καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν, καὶ κατὰ τὸ μέγεθος· προστατεύεις δὲ τῶν καλῶν ἔργων, ὅταν ὑπερμαχῆς ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ βοηθῆς τὸν ὀρφανὸν καὶ τὴν χήραν, καὶ τὸν ἀδικούμενον καὶ ἀπροστάτευτον, καὶ τὸν τὴν ἀρετὴν ἐργαζόμενον· ταῦτα δὲ, λέγει, τὰ ἔργα, εἰσὶ τὰ καλὰ ἔργα, καὶ ὠφέλιμα εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Τιτ. 3. 9.

Μωρὰς δὲ ζητήσεις, καὶ γενεαλογίας, καὶ ἔρεις, καὶ μάχας νομικὰς περιίστασο· εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιοι.

Μωρὰ καὶ ἀνόητα ζητήματα ἐκίνουν οἱ Ἑβραῖοι, κακῶς ἀλληγοροῦντες, καὶ κακῶς διερμηνεύοντες τὰ ἐν τῷ νόμῳ· βλέπει τὰ τούτων παραλογήματα, ὅστις μελετήσῃ τὰ τῶν Ῥαβδίνων βιβλία· ἐξόχως δὲ βλέπει τὰς παραλογίας αὐτῶν εἰς ὅσα μωρολογούσι περὶ τῆς ἐπιγείου βασιλείας τοῦ Μεσίου, καὶ περὶ τῶν πολέμων αὐτοῦ κατὰ τοῦ Γὼγ καὶ Μαγὼγ, καὶ περὶ τοῦ συμποσίου τῶν ἐκλεκτῶν, καὶ περὶ τοῦ ὄφαιου, τοῦ καλουμένου Λευϊάθαν, καὶ τοῦ βόος Βεχημόθ· κατέτριβον δὲ ἑαυτοὺς καὶ εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἐν ταῖς γραφαῖς γενεαλογίας τῶν προπατόρων αὐτῶν. Τοσεῦτον δὲ ἐμνημόνευον τῶν ὀνομάτων τῶν ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τοῦ Ζοροβάβελ, ὥστε τόσον ταχέως ἀπὸ μνήμης αὐτὰ ἀπεστομάτιζον, ὅσον καὶ τὰ ἴδια αὐτῶν ὀνόματα· ἀλλὰ καὶ ἐφίλον ἱκουν καὶ ἐμάχοντο ὑπὲρ τῶν τοῦ νόμου διαφορῶν παρατηρήσεων. Ἐπει-

ὅρ. ἱερών
ἐν τῇ πρὸς
Τιτ. ἐπισ.

δὴ δὲ Ἑβραίων πλῆθος κατῴκουν εἰς τὴν Κρήτην, καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἐφεσον, διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος καὶ εἰς τὸν Τίτον, τὸν τῆς Κρήτης ἐπίσκοπον, καθὼς καὶ εἰς τὸν Τιμόθεον, τὸν τῆς Ἐφέσου, ἔγραφε τὸ, « περὶ ρίστασο », ἡγουν παραιτοῦ, καὶ σπούδαζε φεύγειν τὰ τοιαῦτα, διότι εἰσὶν ἀνωφελῆ καὶ μάταια. Ἀλγῆθως δὲ, ποία ἡ ὠφέλεια ἐκ τῆς τούτων χρονοτριβῆς, ἢ εἰς τὸν διδάσκαλον, τὸν χρεωστοῦντα διδάσκειν τῆς χριστιανικῆς πίστεως τὰ δόγματα, καὶ τῆς εὐαγγελικῆς χρηστοθείας τὰ νομοθετήματα· ἢ εἰς τοὺς ἀκροατάς, ὅταν ἀκούωσι μωρὰ ζητήματα, καὶ λόγον περὶ γενεαλογίας; Ἡ περὶ τῶν τοιούτων διάλεξις οὐ μόνον ἐστὶν ἀνωφελὴς καὶ μάταιος, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβὴς, καθότι προξενεῖ μάχας, ὡς ὁ Παῦλος ἔγραφε πρὸς τὸν Τιμόθεον, λέγων· « Τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύ- »
« τους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς, ὅτι γεν- »
« νῶσι μάχας· δοῦλον δὲ Κυρίου οὐ δεῖ μάχε- »
« σθαι, ἀλλ' ἡπιον εἶναι πρὸς πάντας, δι- »
« δακτικόν, ἀνεξίκακον ».

2. Τιμ. 2.
23. 24.

Αἵρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ πρῶ-
την καὶ δευτέραν νοουθεσίαν παραι-
τοῦ· εἰδὼς, ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοι-
οῦτος, καὶ ἀμαρτάνει, ὣν αὐτοκα-
τάκριτος.

Τιμ. 3. 10.
11.

Αἵρετικός ἐστὶν ὁ παντελῶς ἀπερρήγμε-
νος καὶ κατ' αὐτὴν τὴν πίστιν ἀπηλλο-
τριωμένος, ὡς ἀσύμφωνος, καὶ ἀντιφερόμενος
κατὰ τῶν ὀρθῶν δογμάτων τῆς ἀληθοῦς

Βασίλ.
καν. 1.
ὅρ. Ἐπιφάν.
ἐπισ. πρὸς
Ἀκάζ.

πίστεως. Ἦσαν δὲ καὶ πρὸ Χριστοῦ αἰρετικοί, αἶον οἱ Σαμαρεῖται, οἱ Σαδδουκαῖοι, οἱ Ἑρωδιανοί, καὶ ἄλλοι· καὶ μετὰ Χριστὸν δὲ κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν τῶν ἀποστόλων ἀνεφάνησαν αἰρετικοί, οἱ λεγόμενοι Σιμωνιανοί, Βασιλειδιανοί, Νικολαῖται, Γνωστικοί, καὶ ἄλλοι πολλοί. Διδάξας δὲ ὁ ἀπόστολος τὸν ἑαυτοῦ μαθητὴν καὶ ἐπίσκοπον τὴν φυγὴν ἀπὸ τῶν προβαλλόντων τὰς μωρὰς ζητήσεις, καὶ γενεαλογίας, καὶ ἔρεις, καὶ τὰς νομικὰς μάχας, ἐτύπωσε καὶ τὸν περὶ τῶν αἰρετικῶν κανόνα, διδάξας, τίνι τρόπῳ πρέπον ἐστίν, ἵνα μετ' αὐτῶν πολιτεύηται. Ὡς Τίτε, λέγει, ἀφ' οὗ νοουθετήσῃς τὸν αἰρετικὸν ἅπαξ καὶ δις, τότε ἐγκατάλιπε αὐτόν· καθότι γνωρίζεις, ὅτι ὁ αἰρετικός, ὁ μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν νοουθεσίαν μὴ διορθωθείς, « ἐξέστραπται », ἡγουν διέφθειρε τὸ διακριτικὸν αὐτοῦ, καὶ τὰ ὀρθὰ αὐτοῦ νοήματα, ἀμαρτάνει δὲ, ἀθετῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὰ διδάγματα, καὶ ἔστιν « αὐτοκατάκριτος », τουτέστιν αὐτὸς ἑαυτὸν κατακρίνει, καὶ καταδικάζει, χωρίζων ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, εἴτουν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ποιῶν ἑαυτὸν μέλος τοῦ σατανᾶ, τοῦ τῆς αἵρέσεως ἐφευρετοῦ καὶ διδασκάλου. Ἐκ τούτου διδαχθέντες οἱ θεῖοι πατέρες, οἱ ἐν ταῖς ἀγίαις συνόδοις συναθροισθέντες, ἐξεφώνησαν τὸ ἀνάθεμα κατὰ τῶν αἰρετικῶν, τῶν μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν νοουθεσίαν μὴ θελησάντων διορθωθῆναι.

Τίτ. 3. 12.

Ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρὸς σε ἢ

Τυχικὸν, σπουδάσον ἔλθειν πρὸς με εἰς Νικόπολιν· ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι.

Ὁ μὲν Τυχικός ἦν Ἀσιανός, καὶ ἀπόστολος ἐκ τῶν ἐβδομήκοντα, καὶ ἀκόλουθος τοῦ Παύλου, καὶ οἰκειότατος αὐτῷ, εἰς διαφόρους τόπους πρὸς παρηγορίαν τῶν πιστῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀποστελλόμενος. Καὶ ἐπαίνοις δὲ κατέστεφεν αὐτὸν ὁ θεόληπτος Παῦλος, πρὸς μὲν τοὺς Ἐφεσίους γράφων· « Πάντα ὑμῖν γνωρίσει Τυχικός, ὁ ἀγαπητός ἀδελφός, καὶ πιστός διάκονος ἐν Κυρίῳ »· πρὸς δὲ τοὺς Κολοσσαεῖς· « Τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν Τυχικός, ὁ ἀγαπητός ἀδελφός, καὶ πιστός διάκονος, καὶ σύνδουλος ἐν Κυρίῳ »· ὁ δὲ Ἀρτεμᾶς εἷς ἦν τῶν ἐβδομήκοντα ἀποστόλων, ἐπίσκοπος Λύστρων γενόμενος. Ἐκ δὲ τῶν προκειμένων λόγων φανερόν ἐστιν, ὅτι καὶ αὐτὸς ἀγαπητός ἦν τῷ Παύλῳ, καὶ πιστός ὑπηρέτης τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος· τοῦτο δὲ ἔπαινος ἱκανός. Βλέπε δὲ τὴν ἀποστολικὴν πρόνοιαν· προσκαλεῖ μὲν τὸν Τίτον, ἵνα μετὰ σπουδῆς ἔλθῃ πρὸς αὐτόν δι' ἀναγκαίης ἀναμφιβόλως ἐκκλησιαστικῆς χρείας, ἢ ἵνα διδάξῃ αὐτόν τὰ τελειότερα μαθήματα· πλὴν, ἐπειδὴ ἦν ἐπίσκοπος, παραγγέλλει, ἵνα τότε ἔλθῃ πρὸς αὐτόν, ὅταν πέμψῃ πρὸς αὐτόν τὸν Ἀρτεμᾶν, ἢ τὸν Τυχικόν, ἵνα δηλαδὴ ὡς τοποτηρητὴς αὐτοῦ, ἀναπληροῖ τὸ τούτου ἐπάγγελμα· τὸ δὲ, « Ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι », δηλοῖ, ὅτι οὐκ ἦν ἐκεῖ, ἡγουν εἰς τὴν Νι-

Πράξ. 20.
4.
ὁρ. τὸ μνημ.
τοῦ ἱαν.

Ἐφ. 6.
21.

Κολ. 4. 7

ὁρ. τὸ μνημ.
τοῦ ὁκτώβριος
ἡμέρ. λ.

Χρυσ. καὶ
Θεοφύλ.
Αὐτ.

κόπολιν, ὅτε ἔγραφε τὴν πρὸς Τίτον ἐπιστολὴν, ἀλλ' ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ Ἀχαΐᾳ, ἥ ἴσως καθ' ὁδὸν, ὅταν δηλαδὴ ἐπορεύετο εἰς τὴν Νικόπολιν.

ΤΙΤ. 3. 13. Ζηναῖον τὸν νομικὸν καὶ Ἀπολλῶ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπη.

Ὁ μὲν Ζηναῖος συγκατατελεγμένος ἦν τῷ ἀριθμῷ τῶν ἐβδομήκοντα ἀποστόλων, καὶ ἔμπειρος τῶν ἰουδαϊκῶν νόμων, διὸ ἐλέγετο νομικός. Περὶ δὲ τοῦ Ἀπολλῶ μαρτυροῦμεν ἐκ τῶν Πράξεων τῶν ἀποστόλων, ὅτι ἦν Ἰουδαῖος, Ἀλεξανδρεὺς τὸ γένος, ἀνὴρ λόγιος, δυνατὸς ἐν ταῖς γραφαῖς, ζηλωτὴς καὶ διδάσκαλος τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, καὶ συγκατηριθμημένος τῷ χορῷ τῶν ἐβδομήκοντα. οὗτοι δὲ, ὡς φαίνεται, οὐκ εἶχον τότε ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτῶν ἐκκλησίας διωρισμένας, ὡς ὁ Τιμόθεος καὶ ὁ Τίτος, ἀλλὰ πανταχοῦ περιερχόμενοι, ἐκήρυττον τῆς εὐσεβείας τὸν λόγον, καὶ ἐρρύθμιζον τῶν πιστῶν τὰ ἥθη. τῆς τούτων δὲ βοηθείας χρεῖαν ἔχων ὁ Παῦλος, ἔγραφε πρὸς τὸν Τίτον, ἵνα πέμψῃ πρὸς αὐτόν, « Σπουδαίως πρόπεμψον ». ἐξηγούμενος δὲ, τί τοῦτο σημαίνει, λέγει. « ἵνα μηδὲν αὐτοῖς » λείπη ». μετὰ τῆς πρεπούσης, λέγει, σπουδῆς καὶ ἐπιμελείας ἐφοδιάσον αὐτοὺς καθ' ὁδόν, δούς τὰ ἀναγκαῖα, « ἵνα μηδὲν » αὐτοῖς λείπη ». Ἐπειδὴ δὲ ἀκτῆμων ἦν ὁ μακάριος Τίτος, δείκνυσιν αὐτῷ, πόθεν δύναται ἐφοδιάσαι αὐτοὺς, λέγων.

ΤΙΤ. 3. 14. Μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτε-

ροι καλῶν ἔργων προΐστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρεῖας, ἵνα μὴ ᾖσιν ἄκαρποι.

Πρέπον ἐστίν, ἵνα « καὶ οἱ ἡμέτεροι », ἡγουν οἱ εἰς τὸν Χριστὸν πιστεύοντες, καὶ ὑπὸ σοῦ ποιμαινόμενοι, μάθωσι « καλῶν ἔργων » προΐστασθαι », τουτέστι, πρῶτοι συντρέχοντες, καὶ προστατεύοντες τὰ καλὰ ἔργα, βοηθῶσιν « εἰς τὰς ἀναγκαίας χρεῖας » τοὺς χρεῖαν ἔχοντας, « ἵνα μὴ μένωσιν ἄκαρποι », ἀλλὰ καρποφορῶσι τῆς εὐποιΐας καὶ κοινωνίας τὸν καρπὸν. Διὰ τούτων δὲ τῶν λόγων πείθει ὁ διδάσκαλος τὸν μαθητὴν, ἵνα προτρέψῃ τοὺς πιστοὺς, ὅπως αὐτοὶ δόντες εἰς τὸν Ζηναῖον καὶ τὸν Ἀπολλῶ τὰ πρὸς τὴν ὁδὸν ἀναγκαῖα, καρποφορήσωσι τῆς ἐλεημοσύνης τὴν καρποφορίαν.

Ἀσπάζονται σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάν- ΤΙΤ. 3. 15.
τες· ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει. Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

Ὁ εἰλικρινὴς ἀσπασμὸς ἐστὶν ἀπόδειξις τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης· διὰ τοῦτο ὁ πανένδοξος Παῦλος σχεδὸν εἰς πᾶσαν ἐπιστολὴν αὐτοῦ γράφει ὀνομαστὶ τοὺς τῶν ἀδελφῶν ἀσπασμούς, παραγγέλλων, ἵνα καὶ οἱ τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ λαμβάνοντες ἀσπασθῶσιν ἀλλήλους « ἐν φιλήματι ἀγίῳ ». Ἀσπάζεται 1. Κορ. 16.
δὲ τοὺς φιλοῦντας αὐτὸν « ἐν πίστει », ἡγουν 20.
τοὺς πιστοὺς, τοὺς διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἀγαπῶντας αὐτόν, ὡς κήρυκα αὐ-

τῆς καὶ διδάσκαλον· ἀπόδειξις δὲ τῆς ἐν-
 θερμου ἀγάπης αὐτοῦ ἐστὶ καὶ ἡ εὐχὴ, δι-
 ᾧ εὐχεται, ἵνα ἡ χάρις τοῦ θεοῦ εἴη μετ'
 αὐτῶν· διὰ τῆς αὐτῆς δὲ εὐχῆς ἐσφράγισεν

οὐ μόνον ταύτην τὴν πρὸς Τίτον ἐπιστολὴν
 αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς λοιπὰς ἐπιστο-
 λὰς, ὅσας εἰς διαφόρους ἀπέστειλεν.

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ Τῇ ΚΥΡΙΑΚῃ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΤΗΣ
 ΕΒΔΟΜΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ.

ΔΙΑ τί ἄρα γε μετὰ τοσαύτης ἐμφάσεως
 ὁ θεορρήμων Παῦλος παρήγγειλεν εἰς τὸν
 ἑαυτοῦ μαθητὴν, τὸν Τίτον, ἵνα πληροφορῇ
 πάντας τοὺς πιστοὺς, ὅτι ὁ λόγος τοῦ θεοῦ
 ἐστὶν ἀληθινός, καὶ ὅσα διδάσκει, βέβαιά
 εἰσι καὶ ἀναμφίβολα; « Πιστός ὁ λόγος,
 » ἔγραφε πρὸς αὐτόν, καὶ περὶ τούτων
 » βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι ». Διὰ τί ἤ-
 θελεν, ἵνα οἱ πιστεύοντες ἔχωσι βεβαιότητα
 περὶ τῶν πισυομένων; οὐκ ἀρκεῖ ἡ πίστις
 πρὸς ὁδηγίαν τῆς σωτηρίας, ἀλλ' ἔχομεν
 ἡμεῖς καὶ τῆς βεβαιότητος; « Ἡ πίστις
 » χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστὶ »· συνεργεῖ δὲ
 πρὸς τὰ καλὰ ἔργα τῶν πισυομένων ἡ
 πληροφορία. Παρήγγειλεν οὖν τὴν βεβαιότη-
 τα ὁ θεὸς ἀπόστολος, ἵνα δι' αὐτῆς οἱ πιστεύ-
 σαντες ἐργάζωνται προθύμως τὰ καλὰ
 ἔργα· « Πιστός ὁ λόγος· καὶ περὶ τούτων

» βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντί-
 » ζωσι καλῶν ἔργων προϊστασθαι οἱ πεπι-
 » στευκότες τῷ θεῷ ». Ἀλλὰ πίστις καὶ
 βεβαιότης φαίνονται δύο πράγματα ἐναν-
 τία· ποία οὖν ἐστὶν ἡ τοιαύτη βεβαιότης;
 Ἐχει ἡ πίστις μέτρα, καὶ βαθμοὺς,
 καθὼς καὶ ἡ ἀγάπη· ἐκεῖνος μὲν ἀγαπᾷ
 τὸν θεὸν πολὺ, οὗτος δὲ, ὀλίγον· ἐβεβαίωσε
 τοῦτο ὁ Κύριος, εἰπὼν περὶ τῆς πόρνης·
 « Ἀφένται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, Λουκ. 7. 47
 » ὅτι ἠγάπησε πολὺ· ὦ δὲ ὀλίγον ἀφίεται,
 » ὀλίγον ἀγαπᾷ »· ὁμοίως, ἐκεῖνος μὲν
 πιστεύει πολὺ, οὗτος δὲ, ὀλίγον· Ἐγνώρισαν
 τοῦτο οἱ πανένδοξοι ἀπόστολοι· ὅθεν, καὶ
 ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, παρε-
 κάλουν ὁμῶς αὐτόν, λέγοντες· « Πρόσθες
 » ἡμῖν πίστιν »· ὁ δὲ Κύριος ἀπεκρίθη πρὸς
 αὐτοὺς, λέγων· « Εἰ ἔχετε πίσιν ὡς κόκκον

Τίτ. 3. 8. εἰσι καὶ ἀναμφίβολα; « Πιστός ὁ λόγος,

Γαλ. 2. 20. χρειὰν καὶ τῆς βεβαιότητος; « Ἡ πίστις

Λουκ. 17.
5, 6.

» σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύ-
 » τη· ἐκριζώθητι, καὶ φυτεύηται ἐν τῇ
 » θαλάσσῃ· καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν »· τοῦτο
 δὲ σημαίνει, ὅτι, ὁπόταν ἡ πίστις θερμανθῇ,
 καθὼς θερμός ἐστιν ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως,
 τότε εἰς τὸν πιστὸν γίνονται καὶ τὰ δυσ-
 κολώτατα εὐκολα, καὶ δυνατὰ τὰ ἀδύνατα,
 τότε αὐτὸς ποιεῖ θαύματα· θερμαίνεται δὲ
 ἡ πίστις, ὅταν οὐδὲ ἀμφιβάλλωμεν, οὐδὲ
 διστάζωμεν ὅλως εἰς ὅσα αὐτὴ διδάσκει·

Ματθ. 21. 21. « Ἐὰν ἔχητε πίστιν, εἶπεν ὁ Κύριος, καὶ
 21. » μὴ διακριθῆτε ». Ἐζήτει οὖν ὁ Παῦλος
 τὴν βεβαιότητα, ἐπειδὴ ὅστις ἔχει πίστιν
 ἀδίστακτον, ἐκείνος φεύγει πᾶσαν ἀμαρ-
 τίαν, [καὶ ἐργάζεται πᾶσαν θεάρεστον
 πράξιν.

Ἀντιπαλαίει πολλάκις ἡ αἰσθησις τὰ
 ὑπὸ τῆς πίστεως διδασκόμενα· ἐπειδὴ δὲ
 εἰς τὰ παλαίσματα ὁ δυνατώτερος νικᾷ, ὁ
 δὲ ἀδύνατος νικᾷται· διὰ τοῦτο, ὅπου ἡ
 πίστις ἐστὶν ἀσθενής, ἤγουν ὀλίγη καὶ ψυ-
 χρά, ἐκεῖ νικᾷ ἡ αἰσθησις· ἐκ τούτου δὲ
 ἡμεῖς οἱ τάλανες πίπτομεν εἰς τῆς ἀμαρ-
 τίας τὰ βάραθρα· πιστεύομεν, ὅτι ὁ θεὸς
 « μισεῖ πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν
 » ἀνομίαν, ἀπολεῖ πάντας τοὺς λαλοῦντας
 » τὸ ψεῦδος »· βδελύσσεται τὸν ἄνδρα τῶν
 αἱμάτων καὶ τὸν δόλιον· πλήν, ἐπειδὴ
 βλέπομεν, ὅτι πολλοὶ ἄνομοι, καὶ ψεῦσται,
 καὶ φονεῖς, καὶ δόλιοι ἐνίοτε οὐ μόνον μέ-
 νουσιν ἀτιμώρητοι, ἀλλὰ καὶ εὐτυχοῦσιν,
 ἡ αἰσθησις τῆς ὁράσεως ἐγείρει πόλεμον
 κατὰ τῆς πίστεως· ἐπειδὴ δὲ ἡ πίστις
 ἡμῶν ἐστὶν ἀσθενής, νικᾷ τὸν νοῦν ἡ δύ-

ναμις τῆς αἰσθήσεως· ὅθεν ἡμεῖς διστάζομεν,
 καὶ ὑποπτευόμεθα, ὅτι ὁ θεὸς φοβερίζει,
 ἀλλ' οὐ παιδεύει, καὶ ὅτι οἱ φοβερισμοὶ
 αὐτοῦ διαμένουσιν ἄπρακτοι· διὸ ἀνυπο-
 στόλως καὶ ψευδόμεθα, καὶ φονεύομεν, καὶ
 δολιεύομεθα, καὶ πράττομεν πᾶσαν ἄλλην
 ἀνομίαν. Πιστεύω, ὅτι ὁ θεὸς ἐστι παντα-
 χοῦ παρὼν, καὶ ὅτι βλέπει πάντα τὰ ἔργα
 μου, καὶ γνωρίζει πάντα τὰ ἀπόκρυφα
 διανοήματά μου, καθὼς ἔβλεπε, καὶ ἐγνώ-
 ριζε τὸ ἄδολον τῆς καρδίας τοῦ Ναθαναὴλ
 ὑποκάτω τῆς συκῆς, πρὶν ἢ προσκαλέσῃ
 αὐτὸν ὁ Φίλιππος· ὁμῶς ἀκαταπαύστως
 γεμίζω τὸν νοῦν μου παντὸς αἰσχροῦ λογι-
 σμοῦ, ἀρπάζω τὰ ξένα πράγματα, ἀδικῶ
 τὸν ὀρφανόν, δυναστεύω τὴν χήραν, καὶ
 πράττω ἔμπροσθεν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ
 θεοῦ, ὅσα ἐντρέπομαι, καὶ φοβοῦμαι πράξαι
 ἐνώπιον ἐνὸς ποταποῦ ἀνθρώπου. Πόθεν
 συμβαίνουσι ταῦτα τὰ ἀσυμβίβαστα πράγ-
 ματα; αὐτὰ συμβαίνουσιν ἐκ τῆς ὀλιγοπι-
 στίας μου· ἡ μὲν πίστις λέγει μοι, ὅτι ὁ
 θεὸς ἐστὶν ἐνώπιόν μου· οἱ δὲ ὀφθαλμοί μου
 ἐνατενίζοντες ἔνθεν καθεῖθεν, οὐ βλέπουνσι
 τὸν θεόν· ὅθεν, ἐπειδὴ ἡ πίστις μου ἐστὶν
 ὀλίγη, ἡ δύναμις τῆς αἰσθήσεως σκοτίζει
 τὸν νοῦν μου, καὶ συντρίβει τὴν ὀλίγην
 δύναμιν τῆς πίστεώς μου· ὅθεν ἀμαρτάνω,
 μηδὲν συλλογισζόμενος, ὅτι ὁ θεὸς ἐστὶν
 ἔμπροσθέν μου.

Ἐκεῖνοι οἱ τρισμακάριοι ἄνθρωποι, ὅσοι
 ἔχουσι πίστιν θερμὴν, ὡς κόκκον σινάπεως,
 νικῶσι τὰς προσβολὰς τῶν αἰσθήσεων,
 ἐπειδὴ ἡ θερμότης τῆς πίστεως διαλύει

Ιωάν. 1.
 49.

Ψαλ. 5.
 5. 6.

τὴν προσβολὴν τῆς αἰσθήσεως· ἐκ τούτου αὐτοὶ ὡς τοῖχοι ἀκράνδατοι οὐδόλως σαλεύονται ἐν τῷ πολέμῳ τῶν αἰσθήσεων, οὐδὲ κλίνουσιν εἰς τὰ ἔργα τῆς ἁμαρτίας. Τοιαύτην πίστιν εἶχεν ὁ ἅγιος προφήτης Δαβὶδ· αὐτὸς καὶ διὰ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν οὐκ ἔβλεπε τὸν Κύριον, ἔλεγεν ὁμῶς, ὅτι βλέπει αὐτὸν διὰ τῶν νοερῶν ὀφθαλμῶν τῆς πίστεως, παρισάμενον ἐνώπιον αὐτοῦ, ἵνα μὴ σαλεύσῃ, μηδὲ κλίνη εἰς τὴν ἀγομίαν· » Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, » ἵνα μὴ σαλευθῶ »· τοιαύτην πίστιν εἶχεν ὁ Ἀβραάμ· διότι καὶ ἡ αἴσθησις τοῦ γήρατος αὐτοῦ, καὶ τῆς σειρώσεως τῆς Σάρρας ἐπειθεν αὐτόν, ὅτι οὐ δύναται γεννηῖσαι υἱόν· καὶ, ὅταν ἤπλωσε τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἵνα σφάξῃ αὐτόν, ἔβλεπεν, ὅτι μένει ἄτεκνος· ὁμῶς αἱ τοιαῦται ἰσχυραὶ προσβολαὶ τῶν αἰσθήσεων οὐκ ἐσάλευσαν τὴν δύναμιν τῆς μεγάλης αὐτοῦ πίστεως, ἀλλ' ἐπίστευεν εἰς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὅστις εἶπε πρὸς αὐτόν· « Ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεται σοι σπέρμα· » λογιστάμενος, ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγείρειν δυνατός ὁ θεός· ».

Βλέπε δὲ, πῶς ἡμεῖς διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν ἡμῶν οὐ μόνον νικώμεθα ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων, ἀλλὰ γινόμεθα καὶ τῶν παθῶν ἡμῶν ὑποχείριοι· « Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς » ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, » ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐρανός » νιος ». Τοῦτο διδάσκει ἡ πίστις· εἰς τοῦτο πιστεύει ὁ πιστός· τίς ἐστὶν ἀναμάρτητος; πῶς οὐκ ἔχει χρεῖαν τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρ-

τιῶν; καὶ ὁμῶς, ἐὰν ἡ πίστις ὑπάρχῃ θερμὴ καὶ μεγάλη, ὡς ἐκείνη τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου, συγχωροῦμεν τὰ καθ' ἡμῶν ἁμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων, καθὼς αὐτός, τὸν θανατηφόρον λιθασμὸν τῶν λιθασάντων αὐτὸν Ἰουδαίων· Ἐὰν δὲ ἡ πίστις ψυχρὰ καὶ ὀλίγη, καταποντίζουσιν αὐτὴν τῆς μνησικαχίας τὰ κύματα, ἡ δὲ ψυχὴ ἡμῶν γίνεται δούλη τῆς ἀσυμπαθείας· « Ἐ-^{Ῥωμ. 12.} » μοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει ^{19.} » Κύριος »· τοῦτο διδάσκει ἡ πίστις· εἰς τοῦτο πιστεύει ὁ πιστός. Ποῖος οὖν ἄλλος ἐκδικητὴς, ἢ ἰσχυρότερος, ἢ δικαιότερος, ἢ φοβερώτερος; οὐδεὶς· ἐὰν ὁμῶς ὀλιγοπιστῆς εἰς ταῦτα τὰ ἀληθέστατα καὶ ἀναμφίβολα λόγια, τὸ πάθος τῆς ἐκδικήσεως κατακυριεύει τὴν ψυχὴν σου, καὶ ἐμβάλλει σε εἰς τοὺς βρόχους τῆς ταραχῆς, καὶ τῶν κινδύνων, καὶ τῶν ἀγώνων, ὅσους δοκιμάζουσιν οἱ ἐκδικηταί· ἐὰν δὲ μὴ διακριθῇς, μηδὲ διαστήσῃς ὅλως εἰς τοῦ Κυρίου τὰ λόγια, καταπραΰνεις τῆς ἐκδικήσεως τὴν ὁρμήν, καθὼς ὁ προφητὰναξ Δαβὶδ, ὅτε εἶπε περὶ τοῦ διώκοντος αὐτόν Σαούλ· « Μηδαμῶς παρὰ ^{1. Βασ. 24.} » Κυρίου, εἰ ποιήσω τὸ ῥῆμα τοῦτο τῷ ^{6.} » κυρίῳ μου, τῷ χριστῷ Κυρίου, ἐπενέγκαι » χεῖρά μου ἐπ' αὐτόν ».

Τί δέ; τοῦτο ἄραγε μόνον ἐργάζεται ἡ ἐνθερμος πίστις, τὴν φυγὴν δηλονότι τῆς ἁμαρτίας; οὐχί· ὅπου πίστις θερμὴ, ἐκεῖ τῶν ἀρετῶν ἡ καρποφορία· ὅπου δὲ ὀλιγοπιστία, ἐκεῖ ἡ ἀκαρπία τῶν καλῶν ἔργων· ἱστορεῖ ὁ θεηγόρος Παῦλος τῶν ἀγίων ἀνθρώπων τὰς ἀρετάς· τοῦ Ἀβελ τὴν ^{Ἑβρ. 11. 4.}

Ψαλ. 15.
8.

Γεν. 21.
12.
Ἑβρ. 11.
19.

Ματθ. 6.
14.

5. 7. εἰς θεὸν εὐλάβειαν, τοῦ Ἐνὸχ τὴν θείαν
 8. εὐαρέστησιν, τοῦ Νῶε τὰς ὑπὲρ τῆς κατα-
 11. 17.σκευῆς τῆς κιβωτοῦ φροντίδας καὶ τοὺς
 21. κόπους, τοῦ Ἀβραάμ τὴν ὑπακοήν, τῆς
 22. Σάρρας τὴν ἐλπίδα, τοῦ Ἰσαὰκ τὴν εὐ-
 23. πείθειαν, ὅτε προσηνέχθη εἰς τὸ θυσιαστή-
 30.ριον, τοῦ Ἰακώβ τὰς ἐκ τῆς ἀγάπης προ-
 31.φητικὰς εὐλογίας, τοῦ Ἰωσήφ τὴν προφητι-
 32. κήν παραγγελίαν, τοῦ Μωϋσέως τὸν ἔνθεον
 39.ζῆλον, τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ τὸ κατὰ τῆς
 40.Ἱερικῶ παράδοξον κατόρθωμα, καὶ αὐτῆς
 41.δὲ τῆς Ῥαὰβ τὸν τρόπον τὸν φιλόξενον· τοῦ
 42. Γεδεὼν, τοῦ Βαράκ, τοῦ Σαμψών, τοῦ
 43.Ἰεφθάε, τοῦ Δαβίδ, τοῦ Σαμουὴλ, τῶν
 44.προφητῶν τὰς ἀνδραγαθίας καὶ τὰ ἔργα τὰ
 45.θαυμάσια· ἐπιμαρτυρεῖ δὲ ὁ θεσπέσιος, ὅτι
 46.ἕκαστος αὐτῶν διὰ τῆς πίστεως κατώρθω-
 47.σε τὰς τοιαύτας πράξεις, « Καὶ οὗτοι παν-
 48.»τες, λέγει, μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πί-
 49.»στεως, οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν».
 50.Ἀληθῶς δὲ, ἐὰν παρατηρήσῃς τὸ πο-
 51.λίτευμα αὐτῶν, βλέπεις, ὅτι ἡ πίσις αὐτῶν
 52.ἦν μεγάλη, θερμὴ, στερεά. Πόσῃν καὶ
 53.ὁποῖαν πίστιν εἶχεν ὁ Ἀβραάμ, ὅστις, ὅταν
 54.ἤκουσε τοῦ θεοῦ τὸ πρόσταγμα, « Ἐξελθε
 55.»ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας
 56.»σου, καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου·
 57.»καὶ δεῦρο εἰς γῆν, ἣν ἂν σοι δείξω, καὶ
 58.»ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα », οὐδὲ ἐδειλί-
 59.ασεν, οὐδὲν ἐφοβήθη, οὐδὲ ἐδίστασεν, ἀλλ'
 60.εὐθὺς προθύμως ἐγκατέλιπε καὶ γένος καὶ
 61.πατρίδα, καὶ πατρῶον οἶκον, καὶ συγγενεῖς
 62.καὶ φίλους, « Καὶ ἐξῆλθε, μὴ ἐπιστάμενος,
 63.»ποῦ πορεύεται »; πόσον στερεὰ ἐφάνη ἡ

πίστις αὐτοῦ, ὅταν « Ἐξέτεινε τὴν χεῖρα ^{Γεν. 22. 16}
 » αὐτοῦ λαβεῖν τὴν μάχαιραν, σφάζαι τὸν
 » υἱὸν αὐτοῦ »; Πόσον πῦρ εἶχεν ἡ πίστις
 τοῦ Μωϋσέως; τῆς θερμότητος αὐτοῦ πί-
 στεως ἀπόδειξις ἐστὶν ἡ καταφρόνησις τῶν
 θησαυρῶν τῆς Αἰγύπτου, ἡ προτίμησις τοῦ
 τύπου τῶν ὀνειδισμῶν τοῦ Χριστοῦ, ἡ
 παρῶρησία, μεθ' ἧς ἐλάλει ἐνώπιον τοῦ βασι-
 λέως Φαραὼ, τὸ θάρρος, δι' οὗ ἐτέλεσε τὰ
 ἐν Αἰγύπτῳ φοβερά θαυμάσια, ἡ πεποίθη-
 σις, δι' ἧς ἀνέλαβε τὴν φροντίδα τῆς ἀπο-
 λυτρώσεως τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ἡ με-
 γαλοψυχία, δι' ἧς διεδίδασεν αὐτοὺς διὰ
 τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης, ἡ σταθερότης, δι' ἧς
 ὑπομείνας τὰς ἐπαναστάσεις αὐτῶν, ὠδή-
 γησεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας.
 Ἐκ τούτου ὁ Παῦλος εἶπε περὶ αὐτοῦ, ὅτι
 τοσαύτην πίστιν εἶχεν, ὥστε ἐμεγαλοψύ-
 χησεν, ὥσπερ ἂν εἰ ἐβλεπε τὸν ἀόρατον θεὸν
 βοηθοῦντα αὐτῷ. « Τὸν γὰρ ἀόρατον, λέ-
 » γει, ὡς ὁρῶν ἐκαρτέρησεν ». Ἐὰν δὲ ἐξε-
 τάσῃς τὰς ἀρετὰς ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἀγίων,
 τῶν ὑπὸ τοῦ Παύλου μνημονευθέντων,
 βλέπεις, ὅτι αὐταὶ ἦσαν καρποὶ τῆς θερμῆς
 αὐτῶν πίστεως· ὁποῖα δὲ καὶ πόση ἡ στα-
 θερότης τῆς πίστεως τῶν ἀγίων τοῦ Χρι-
 στοῦ μαρτύρων; ἄρρητος ἀληθῶς καὶ ἀπε-
 ρίγραπτος· αὐτὴ δὲ ἡ πίστις ἐκαρποφόρησεν
 εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν τὴν μεγαλοψυχίαν,
 δι' ἧς οὐδόλως ἐφοβήθησαν τῶν τυράννων
 τὸ κράτος, καὶ τὴν ὑπομονήν, δι' ἧς καὶ
 ἐβλεπον τὰς σάρκας, αὐτῶν ξεομένας καὶ τὰ
 μέλη τεμνόμενα, καὶ ἡσθάνοντο τοῦ πυρός
 τὴν φλόγῳσιν, καὶ τῶν πολυειδῶν βασάνων

τὴν δριμύτητα, ὅμως ὡς ἄλλου τινὸς πάσχοντος οὕτως ὑπέμειναν, πιστεύοντες καὶ κηρύττοντες τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν.

Καὶ αὐτοὶ μὲν ἔχοντες τὴν πληροφορίαν τῆς πίστεως, κατώρθωσαν τὰ μεγάλα τῆς πίστεως κατορθώματα· ἡμεῖς δὲ οἱ ἄθλιοι, ὀλιγόπιστοι ὄντες, γυμνοὶ ἐσμεν καὶ ἐστερημένοι τῶν θεαρέστων ἔργων. Ἐπιθυμῶ τὴν νηστείαν, ἐπειδὴ καταδαμάζει τὴν σάρκα, καὶ καταπραΰνει τῶν παθῶν τὰ κύματα· ἀλλ', ἐπειδὴ εἰμι ὀλιγόπιστος, φοβοῦμαι, μήπως νηστεύων, ἀσθενήσω· ὅθεν πίπτω εἰς τῆς πολυφαγίας καὶ πολυποσίας τὰ δίκτυα· ἐπιθυμῶ τῆς ἐλεημοσύνης τὸ ἔργον, ἐπειδὴ πιστεύω, ὅτι οἱ ἐλεήμονες ἀπολαμβάνουσιν ἑκατονταπλάσια ἐπὶ γῆς, καὶ βασιλείαν αἰώνιον ἐν τῷ οὐρανῷ· ἀλλ', ἐπειδὴ ἡ πίστις μου ἐστὶν ὀλίγη, φοβοῦμαι, μήπως ἐλεῶν τοὺς πτωχοὺς, καταντήσω εἰς τῆς πτωχείας τὰς ἀνάγκας· ὅθεν καταποντίζομαι εἰς τῆς φυλαργυρίας τὸ βάραθρον· θέλω, ἵνα ἀγαπήσω τοὺς ἐχθροὺς μου, ἐπειδὴ ἀκούω τὸν δεσπότην μου προστάσσοντα καὶ λέγοντα· « Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν· ἀγαπᾶτε » τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν »· πλὴν, ἐπειδὴ ἡ πίστις μου ἐστὶ ψυχρά, φοβοῦμαι, μήπως ἀγαπήσας τὸν ἐχθρόν μου, λογισθῆσομαι μωρὸς, καὶ κατασταθῆσομαι ὄνειδος τοῦ κόσμου· ἀγαπῶ τὴν ἀρετὴν· ἀλλ', ἐπειδὴ ἡ πίστις μου οὐκ ἔχει θερμότητα, ὁμοίός εἰμι ἐκείνῃ τῇ γῇ, ἣν οὐ βλέπει ὁ ἥλιος, μένω δηλονότι ἄκαρπος, ἢ ποιῶ καρποὺς σαπροὺς καὶ οὐτιδανεστάτους.

Βλέπε τὴν ἀπόδειξιν τούτων μου τῶν

λόγων εἰς τὸν κορυφαῖον τῶν ἀποστόλων· ὅταν τὸ πλοῖον, ἐν ᾧ ἦσαν οἱ ἀπόστολοι, ἐδασανίζετο ὑπὸ τῆς βίας τῶν κυμάτων, τότε ὁ Ἰησοῦς ἤρχετο πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης· ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Πέτρος, εἶπε· « Κύριε, πρόσταξόν με, ἵνα » ἐλθῶ πρὸς σέ· ὁ δὲ Κύριος εἶπεν· ἐλθέ »· Ἄφοδος οὖν καὶ θαρσαλέος ὁ Πέτρος καταβαίνει ἀπὸ τοῦ πλοίου, πατεῖ ἐπάνω εἰς τὰ ὕδατα, καὶ περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, σπουδάζει, ἵνα φθάσῃ, ὅπου ἦν ὁ Ἰησοῦς Χριστός· « Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον » ἰσχυρόν, ἐφοβήθη· φοβηθεὶς δὲ ἤρξατο καταποντίζεσθαι »· ἀλλὰ διὰ τί πρῶτον μὲν οὐδὲ τὸν ἄνεμον ἐφοβήθη, οὐδὲ τὰ κύματα, ἀλλὰ κατέβη ἀπὸ τοῦ πλοίου, καὶ περιπατεῖ ἐπάνω εἰς τὰ ὕδατα, καθὼς ἡμεῖς περιπατοῦμεν εἰς τὴν ξηρὰν γῆν, ἔπειτα δὲ ἐφοβήθη; Διὰ τί δὲ εὐθύς, ὅτε ἐφοβήθη, ἤρξατο καταποντίζεσθαι; Αὐτὸς πρῶτον μὲν ἐπίσευσεν ἀδιστάκτως, ὅτι τὸ πρόσαγμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐστὶ παντοδύναμον, ἔπειτα βλέπων τὸν ἄνεμον ἰσχυρόν, ὥλιγοπίστησεν· ὀλιγοπισήσας δὲ, κατεποντίζετο· ἐν ὧσιν ἐπίστευεν ἀδιστάκτως, ἡ χάρις τῆς ἀδιστάκτου πίστεως στερεὰ ἐποίει τὰ ὕδατα, τὰ ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ· ὅθεν αὐτὸς περιεπάτει ἐπ' αὐτῶν· ἀφ' οὗ δὲ ὥλιγοπίστησεν, ἔφυγεν ἡ χάρις τῆς θερμῆς πίστεως· ὅθεν τὰ ὕδατα ἐγένοντο ῥευστὰ, κατὰ τὸ φυσικὸν αὐτῶν ἰδίωμα· ἐκ τούτου αὐτὸς ἤρξατο καταποντίζεσθαι. Ἡ μὲν θερμὴ πίστις ἔφερε τὸ θάρρος, καὶ τὴν δύναμιν τοῦ περιπατεῖν ἐπάνω τῶν ὑδάτων·

Ματθ. 5.
44.

Ματθ. 14.
28.

Λύτ. 30.

Αὐτ. 31.

ἡ δὲ ὀλιγοπιστία, τὸν φόβον, καὶ τὸν καταποντισμόν· ἐπιβεβαίωσεν τὸν λόγον μου ὁ πρὸς τὸν Πέτρον ἑλεγχος τοῦ Κυρίου· « Ὀλιγόπιστε, εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος, » εἰς τί ἐδίστασας »; ἐν ᾧ ἐπίστευες, περιεπάτεις ἀφόβως ἐπὶ τῆς θαλάσσης· ἀφ' οὗ ἐδίστασας, ἤγουν ὀλιγοπίστησας, ἐφοβήθης, καὶ ἤρξω καταποντίζεσθαι.

Αὐτ. 29.

Ματθ. 11.
28.

Τοῦτο τὸ παράδειγμα, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ἐστὶ τύπος καὶ εἰκὼν τῶν εἰς ἡμᾶς συμβαινόντων. Ἡ θάλασσά ἐστιν ὁ κόσμος, τὰ κύματά εἰσι τῆς σαρκὸς τὰ πάθη, ἄνεμος δὲ ἰσχυρὸς ἐστὶν ὁ πειρασμὸς τοῦ διαβόλου· καθὼς δὲ τότε ὁ Χριστὸς ἐκέλευσε τῷ Πέτρῳ, ἵνα ἔλθῃ πρὸς αὐτόν, καὶ εἶπεν, « ἔλθε », οὕτω προσάσσει πάντας ἡμᾶς, λέγων· « Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ » κοπιῶντες, καὶ πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ ἂν » ναπαύσω ὑμᾶς »· ἐὰν οὖν ἔχῃς πίστιν ἀδίστακτον καὶ θερμὴν, καθὼς ὁ Πέτρος, ὅτε κατέβη ἀπὸ τοῦ πλοίου, πατεῖς τὴν ματαιότητα, καὶ ἀνώτερος γίνεσαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ οὐδὲν φοβίζουσί σε τοῦ σατανᾶ οἱ πόλεμοι· πολιτεύεσαι δὲ εἰς τὸν κόσμον θεαρέστως, καθὼς ὁ Πέτρος θαυματουργικῶς περιεπάτει ἐπὶ τῆς θαλάσσης· ἐὰν δὲ ἡ ὀλιγοπιστία κατακυριεύσῃ τῆς καρδίας σου, καθὼς μετὰ ταῦτα τῆς τοῦ Πέτρου, τότε φοβίζουσί σε τοῦ διαβόλου τὰ βέλη, καθὼς τὸν Πέτρον ὁ ἄνεμος, καὶ καταποντίζουσί σε ἡ ματαιότης τοῦ κόσμου, καὶ τῆς σαρκὸς τὰ πάθη, καθὼς ἤρξαντο καταποντίζειν τὸν Πέτρον ἡ θάλασσα καὶ τὰ κύματα.

Ἐκ τούτων, λέγεις, συμπεραίνομεν, ὅτι ὅλη ἡ σωτηρία ἡμῶν κρέμαται ἀπὸ τῆς πίστεως· τοῦτο τὸ συμπέρασμα ἐστὶν ἀληθέστατον· ἀπὸ τῆς πίστεως κρέμαται ἡ σωτηρία, ἡγουν ἀπὸ τῆς πίστεως τῆς θερμῆς, ὡς ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως, τῆς καρποφορούσης τὰς ἀρετὰς, τῆς « Δι' ἀγάπης Γαλ. 5. 6, ἐνεργουμένης », οὐχὶ δὲ ἀπὸ τῆς ὀλιγοπιστίας, τῆς ψυχρᾶς, ὡσεὶ χιῶν, τῆς ἀνίκμου καὶ ἀκάρπου, καὶ τῆς ἐστερημένης τῆς ἀγάπης· περὶ ταύτης δὲ τῆς ἀγάπης, τῆς μηδέποτε κεχωρισμένης τῶν καλῶν ἔργων, εἶπεν ὁ Κύριος· « Ὁ πιστεύσας, καὶ βαπτι- Μαρκ. 16, » σθῆς, σωθήσεται »· περὶ ταύτης εἶπεν ὁ Παῦλος καὶ ὁ Σίλας πρὸς τὸν δεσμοφύλακα· « Πίσευσον ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, Πρ. 16, » καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου »· περὶ αὐτῆς ἐλάλησαν καὶ οἱ εὐαγγελισταί, καὶ οἱ ἀπόστολοι, ὡς αἱ εἶπον, ὅτι ἡ πίστις σώζει, μηδὲν περὶ τῶν καλῶν ἔργων προσθέντες, καθότι αὕτη ἐστὶν ἡ μήτηρ, ἡ ρίζα, καὶ ἡ πηγὴ πάσης ἀγαθωσύνης.

Ἀλλὰ πῶς δύναμαι, λέγεις, διαφυλάξαι τὴν πίστιν μου θερμὴν, καὶ στερεάν, καὶ ἀκμάζουσαν; ψυχραίνουσι τὴν θερμότητα αὐτῆς τοῦ σώματος αἱ αἰσθήσεις, κλονοῦσι τὴν στερεότητα αὐτῆς τῆς σαρκὸς τὰ πάθη, μαραίνει τὸ ἄνθος αὐτῆς ἡ πλάνη τοῦ κόσμου, καὶ ἐκνευρίζουσι τὸν τόνον τῆς δυνάμεως αὐτῆς τοῦ ἀρχεκάκου ἐχθροῦ οἱ πόλεμοι· « Ἐθερμάνθη, λέγει ὁ προφήτης, Ψαλ. 38, » Δαβὶδ, ἡ καρδία μου ἐντός μου, καὶ ἐν » τῇ μελέτῃ μου ἐκκαυθήσεται πῦρ »· Ποία δὲ ἦν ἡ μελέτη αὐτοῦ, ἡ τὴν καρδίαν

αὐτοῦ ἐντὸς θερμαίνουσα, καὶ ἀνάπτουσα ἐν αὐτῷ τὸ πῦρ, ἐκεῖνο δηλαδὴ τὸ πῦρ τῆς πίστεως, ὅπερ ὁ Κύριος ἤλθε βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ περὶ οὗ ἔλεγε· « Καὶ τί

Λουκ. 12. » θέλω, εἰ ἤδη ἀνήφθη »; Ὁ νόμος τοῦ θεοῦ
49. καὶ τὰ μαρτύρια αὐτοῦ ἦσαν ἡ διηνεκὴς τοῦ Δαβὶδ μελέτη, ὡς αὐτὸς μαρτυρεῖ, λέγων· « Ὡς ἠγάπησα τὸν νόμον σου, Κύ-

Ψαλ. 118. » ριε, ὅλην τὴν ἡμέραν μελέτη μου ἐστί·
97.

Αὐτ. 24. » Καὶ γὰρ τὰ μαρτύριά σου μελέτη μου
» ἐστίν ». Ὅστις οὖν μελετᾷ τὸν νόμον τοῦ θεοῦ, καὶ τὰς μαρτυρίας αὐτοῦ, ἡγουν τὰς

Ψαλμ. 11. τοῦ Κυρίου εἰς « λόγια ἀγνά· ἀργύριον
6. » πεπυρωμένον, δοκίμιον τῇ γῇ, κεκαθαρι-

» σμένον ἐπταπλασίως », τουτέστι, λόγια καθαρὰ, καὶ ἀληθινὰ, καὶ βέβαια· ἐκεῖ βλέπει τὰς ὑποσχέσεις τοῦ θεοῦ τετελε-

Λουκ. 18. ὅτι « τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις, δυνατὰ
27. » εἰσι παρὰ τῷ θεῷ »· ὅθεν φλέγεται ἡ

Λουκ. 24. ἡ καρδιά τοῦ Λουκᾶ καὶ τοῦ Κλεώπα, ὅταν
22. ἤκουον τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, ὃν ἐλάλει αὐτοῖς ἐν τῷ ὁδῷ. Ὅστις μελετᾷ, ἡ ἀκούη διαπαντὸς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἐκείνου ἡ πίστις διαμένει πάντοτε θερμῇ, καὶ στερεᾷ,

καὶ ἀκμαία. Ἴδου οὖν ὁ τρόπος, δι' οὗ διώ- κεις τὴν ὀλιγοπιστίαν, καὶ στηρίζεις εἰς τὴν καρδίαν σου τὴν πίστιν τὴν ἐνθερμον καὶ ζῶσαν.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλον τρόπον, δι' οὗ ἡ πίστις ἀπαρτίζεται, καὶ τελειοῦται, ἐφάνέρωσεν ἡμῖν ὁ θεὸς Ἰάκωβος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου· αὐτὸς προβάλλει τὸν Ἀβραάμ δικαιοθέντα ἐκ τῶν καλῶν αὐτοῦ ἔργων, ἡγουν ἐκ τῆς ὑπακοῆς, ἣν ἔδειξε πρὸς τὸν θεόν, προσε- νέγκας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰσαὰκ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ἔπειτα ἐπιφέρει ταῦτα τὰ ἀξιοσημεῖωτα λόγια· « Βλέπεις, ὅτι ἡ πίστις
ἰκκ. 2. » συνήργει τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν
22. » ἔργων ἡ πίστις αὐτοῦ ἐτελειώθη »· τοῦτο δὲ σημαίνει, ὅτι ἡ πίστις, καὶ τὰ καλὰ ἔργα, εἰσὶν ἀλληλένδετα· ἡ πίστις συνεργεῖ πρὸς τὴν κατόρθωσιν τῆς ἀρετῆς, καὶ ἡ ἀρετὴ θερμαίνει, καὶ φέρει εἰς τὴν τελειό- τητα τὴν πίστιν· ὅσον περισσότερον πι- στεύεις, τόσον περισσοτέρας ἀρετὰς ἐργάζε-σαι· καὶ ὅσον περισσότερον ἐργάζεσαι τὴν ἀρετὴν, τόσον περισσότερον θερμαίνεται, καὶ στηρίζεται ἡ πίστις σου, κατὰ τὸ, » Ἡ πίστις συνήργει τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, » καὶ ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἡ πίστις ἐτε- » λειώθη ».

Ο Μ Ι Λ Ι Α

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,
ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΠΡΟΠΑΤΟΡΩΝ.

ΚΑΘΩΣ πάντα τὰ γήινα σώματα περιέχουσι πῦρ στοιχειακόν, οὕτω πάντα τὰ λόγια τῶν θείων γραφῶν περιέχουσι νοήματα ἐπουράνια· οὐχὶ δὲ πάντα τὰ ἐν γῇ σώματα, ἀλλὰ μόνα τὰ καλούμενα ἡλεκτρικά, τριβόμενα, ἐκβλύζουσι τοῦ ἡλεκτρικοῦ πυρὸς τοὺς φωτολαμπεῖς σπινθῆρας· πάντα δὲ τὰ τῆς ἀγίας γραφῆς λόγια περιερευνώμενα, ἐκπέμπουσι τοῦ ἐπουρανίου φωτὸς τὰς σωτηριώδεις ἀκτῖνας· ὅσον περισσότερον μετὰ ἐπιτηδείου τέχνης περιτρίβεις τὰ ἡλεκτρικὰ σώματα, τόσον περισσότερον ἐκεῖνα σπινθηροβολοῦσι καὶ περιλάμπουσιν· ὅσον περισσότερον μετὰ εὐλαβητικῆς ἐπιστήμης ἐξερευνᾷς τὰ γραφικὰ λόγια, τόσον περισσότερον φεγγοβολοῦσι, καὶ περιαστράπτουσι. Τὰ λόγια τῆς ἐπιστολῆς τοῦ θεηγόρου Παύλου, τὰ σήμερον ἀναγνωσθέντα, ἀνεγνώσθησαν, καὶ ἐρευνήθησαν ἐν τῇ εἰκοστῇ ἐννάτῃ κυριακῇ τῆς ἐνιαυσίου περιόδου· ἐὰν ὁμως πάλιν περιεργασθῶμεν αὐτὰ, φῶς πάλιν ἀνατέλλει ἐξ αὐτῶν, φωτιστικὸν τῆς διανοίας, καὶ τῆς ψυχῆς σωτήριον. Περιτρίψωμεν οὖν αὐτὰ,

(ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣΤ. ΤΟΜ. Β.)

οὐχὶ πάντα, ἐπειδὴ μακρότερος τοῦ σκοποῦ γίνεται ὁ λόγος, ἀλλὰ μόνα τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἀναγνωσθείσης περικοπῆς, ἡγουν ταῦτα μόνα τὰ λόγια· «Ὅταν ὁ Χριστὸς Κολ. 3. 4. » φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς » σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ ».

Δύο νοήματα περιέχουσι ταῦτα τὰ ἀποστολικὰ λόγια, φοβερὰ καὶ τὰ δύο, ἅμα δὲ καὶ χαροποιὰ· φοβερὰ μὲν εἰς τοὺς ἀπίστους, καὶ εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς, χαροποιὰ δὲ εἰς τοὺς πιστοὺς, καὶ δικαίους· πρῶτον, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ ζωοποιήσας ἡμᾶς, νεκροὺς ὄντας τῇ ἁμαρτίᾳ, μέλλει φανερωθῆναι ἐν δόξῃ ἐνώπιον πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀνθρώπων· δεύτερον, ὅτι τότε σὺν αὐτῷ ἔμπροσθεν αὐτοῦ φανερωθῆναι μέλλουσι πάντες οἱ ἀπ' αἰῶνος ἄνθρωποι. Ὅταν ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ, εὐδοκία τοῦ πατρὸς, καὶ συνεργείᾳ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, τότε οὐκ ἐφανερώθη ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἐν δόξῃ, ἀλλ' ἐν ταπεινότητι, ὑποκρύψας ὑπὸ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἣν ἀνέλαβε, τὰ ἐξάίσια τῆς θεότητος αὐτοῦ μεγαλεῖα· ἐγεννήθη ἐν

σπηλαίῳ· τί ταπεινότερον τοῦ σπηλαίου; ἀνεκλίθη ἐν τῇ φάτνῃ τῶν ἀλόγων· τί εὐτελέστερον τῆς τῶν ἀλόγων ζώων φάτνης; ἐσπαργανώθη ὡς βρέφος· τί ἀσθενέστερον βρέφους; ἔπειτα περιετμήθη ὀκταήμερος, ὑπετάσσετο εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸν Ἰωσήφ, περιεπάτει εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐπείνα, ἐδίψα, ἐκοιμᾶτο, ἐξύπνα, ἡσθάνετο τὸν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας κόπον, ἐκλαίει· μετὰ ταῦτα ἐνεπαίχθη, ὑβρίσθη, ἐβράβισθη, ἐσταυρώθη, ἀπέθανεν, ἐτάφη· ταῦτα πάντα οὐκ ἦσαν δόξα, ἀλλὰ ταπεινότης· οὐκ ἦσαν ἐμφαντικὰ τῆς θείας μεγαλοπρεπειίας, ἀλλὰ παραστατικὰ τῆς παθητικῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως· διὸ ὁ θεόφρων Παῦλος ἔλεγεν· « Ἐαυτὸν ἐκένωσε, » μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος· καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου » δὲ σταυροῦ ». Ἀλλ' ὅταν ἔλθῃ πάλιν κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, τότε φανεροῦται ἐν δόξῃ, τότε ἡ ἔλευσις αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ταπεινότητι, ἀλλ' ἐν ὑψηλότητι· οὐκ ἔστιν ἐν εὐτελείᾳ ἀνθρωπίνῃ, ἀλλ' ἐν μεγαλοπρεπείᾳ θεϊκῇ· τότε παρρησιάζεται οὐχ ὡς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς θεός.

Τῆς δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας τὴν δόξαν οὐ μόνον οὐδεμία ἀνθρώπου γλῶσσα, ἀλλ' οὐδὲ πᾶσαι ὁμοῦ αἱ τῶν ἀνθρώπων γλῶσσαι δύνανται περιγράψαι· μέρος ἐκείνης τῆς δόξης εἶδε, καὶ ἔγραψεν ὁ ἅγιος προφήτης Δανιήλ· εἶδε, λέγει αὐτός, ὅτι

Δαν. 7. 9. « Οἱ θρόνοι ἐτέθησαν »· ἴσως εἶδε τοὺς δώ-

δεκα θρόνους, περὶ ὧν ὁ Κύριος εἶπε πρὸς τοὺς ἀποστόλους· « Ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς ^{Ματθ. 19. 28.} » τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, » καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους, » κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ ». Ἐπειτα περιγράφει ὁ Δανιήλ τῆς ὑπερουσίας θεότητος τοὺς χαρακτῆρας, ἡγουν τὸ ἀμετάτρεπτον διὰ τοῦ, « ἐκάθη- ^{Δαν. 7. 9.} » το »· τὸ αἰώνιον, διὰ τοῦ, « παλαιὸς » ἡμερῶν »· τὴν ὑπερτελείαν καθαρότητα καὶ ἀγιωσύνην, διὰ τοῦ, « καὶ τὸ ἔνδυμα » αὐτοῦ λευκόν, ὡσεὶ χιῶν »· τὸ ἄπειρον τῆς σοφίας, συνεζευγμένης τῇ παναμώμῳ ἀγαθότητι, διὰ τοῦ, « καὶ θριξ τῆς κεφαλῆς » αὐτοῦ, ὡσεὶ ἔριον καθαρὸν »· τὸ ἐνεργητικόν, καὶ δραστηκώτατον τῆς θείας αὐτοῦ δικαιοσύνης, διὰ τοῦ, « Ὁ θρόνος αὐτοῦ » φλόξ πυρός, οἱ τροχοὶ αὐτοῦ πῦρ φλέγον· » ποταμὸς πυρός εἴλκεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ »· ^{Αὐτ. 10.} τὸ ἄστεκτον ὑπερβάλλον τῆς ὑπερδεδοξα-σμένης αὐτοῦ μεγαλοπρεπειίας, διὰ τοῦ, « χίλια χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ, καὶ » μύρια μυριάδες παρυστήκεισαν αὐτῷ »· μετὰ ταῦτα ἡτοιμάσθη, λέγει, κριτήριον, καὶ ἡνοίχθησαν βιβλία· « Κριτήριον ἐκάθι- » σε, καὶ βίβλοι ἡνεύχθησαν· καὶ ἰδοὺ μετὰ ^{Αὐτ. 13.} τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος ». Ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς ἐστίν οὗτος ὁ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος· κάθηται δὲ ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ κριτηρίου, ὡς λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν τοῦ κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· ^{Ιωάν. 5. 22.} « Οὐδὲ γὰρ ὁ πατήρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ » τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ »· καὶ

Δαν. 7. 13. τοῦτο δὲ ἰδὼν ὁ Δανιήλ, εἶπε· « Καὶ ἕως
14. » τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν ἔφθασε, καὶ
» προσήχθη αὐτῷ· καὶ αὐτῷ ἐδόθη ἡ ἀρχή,
» καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ βασιλεία· καὶ πάντες
» οἱ λαοί, φυλαί, καὶ γλώσσαι αὐτῷ δουλεύ-
» σουσιν· ἡ ἐξουσία αὐτοῦ, ἐξουσία αἰώνιος,
» ἥτις οὐ παρελεύσεται, καὶ ἡ βασιλεία
» αὐτοῦ οὐ διαφθαρῆσεται ». Εἰς ὅσα δὲ
εἶδε, καὶ ἔγραψεν ὁ προφήτης Δανιήλ περὶ
τῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως, ἔτι δύο προσέθη-
καν οἱ ἅγιοι εὐαγγελισταί· πρῶτον, ὅτι
τότε φανερωθήσεται ἐν τῷ οὐρανῷ ὁ σκυρὸς
Ματθ. 24. τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· « Καὶ τότε φανήσεται
30. » τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ
» οὐρανῷ· δεύτερον δὲ, ὅτι τότε πάντες
οἱ ἄνθρωποι, καὶ αὐτοὶ οἱ τὴν πλευρὰν
αὐτοῦ ἐκκεντήσαντες, βλέπουσι, καὶ γνω-
ρίζουσι, τίς ἐστὶν ὁ Ἰησοῦς Χριστός· « Ἰδοὺ
» ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται
» αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμός, καὶ οἵτινες αὐτὸν
» ἐξεκέντησαν ».

Ἀποκ. 1. 7. « Ἰδοὺ ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται
» αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμός, καὶ οἵτινες αὐτὸν
» ἐξεκέντησαν ».

Ἡκούσατε, ἀδελφοί, τίνι τρόπῳ φανε-
ροῦται ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς
κρίσεως; φανεροῦται ἀμετάτρεπτος, ἵνα
δείξῃ, ὅτι καὶ ἡ ἀπόφασις αὐτοῦ ἐστὶν
ἀμετάβλητος, καὶ ὅτι οὐδὲ εἰς τὰς δεήσεις
τότε κάμπτεται, οὐδὲ ὑπὸ τῶν δακρύων
νικᾶται· αἰώνιος, ἵνα παραστήσῃ, ὅτι καὶ
ἡ ἀνταπόδοσις αὐτοῦ ἐστὶν ἀτελεύτητος·
ἅγιος, ἵνα φανερώσῃ, ὅτι οἱ ἐν ἀμαρτίαις
μεμολυσμένοι οὐκ ἔχουσι μέρος μετ' αὐτοῦ·
ἐν θρόνῳ φλογὸς καθήμενος, ἵνα δηλοποιήσῃ
τὴν κατὰ τῶν καταδίκων φλογιστικὴν
τιμωρίαν· ὑπὸ χιλίων χιλιάδων, καὶ μυρίων

μυριάδων ὑπηρετούμενος, καὶ περικυκλού-
μενος, ἵνα παρρησιάσῃ τὴν ἐπὶ πάντας
παντοδύναμον αὐτοῦ ἐξουσίαν· κριτὴς ἀ-
νοίγων τὰ βιβλία, ἵνα ἐπιβεβαιώσῃ, ὅτι
καὶ τὰ ἔργα, καὶ τὰ λόγια, καὶ τὰ ἐνθυ-
μήματα ἡμῶν μετὰ πάσης δικαιοσύνης
ἀνακρίνει· παρρησιάζει δὲ τοῦ σταυροῦ τὸ
σημεῖον, καὶ τῆς πλευρᾶς τὴν πληγὴν, ἵνα
οἱ μὲν ἄπιστοι, οἱ ἐπὶ τούτοις καταγελῶν-
τες, αἰσχύνῃς καὶ ἀτιμίας πληρωθῶσιν· οἱ
δὲ ἁμαρτωλοί, οἱ ταῦτα περιφρονήσαντες,
κατεξελεγχθῶσιν· οἱ δὲ πιστοὶ καὶ δίκαιοι
ἀγαλλόμενοι, εὐφρανθῶσιν, ὁρῶντες τῆς
σωτηρίας αὐτῶν τὰ ὄργανα· « Καὶ ὄψεται
» αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμός, καὶ οἵτινες αὐτὸν
» ἐξεκέντησαν ».

Αὐτ.

Ἀλλὰ διὰ τί, λέγεις, ὁ θεός, ὅστις διὰ
τὴν ἄπειρον αὐτοῦ εὐσπλαγχνίαν « πάντας 1. Τιμ. 2.
» ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνω- 4.
» σιν ἀληθείας ἐλθεῖν », ἐν μὲν τῇ πρώτῃ
αὐτοῦ παρουσίᾳ ἐφανερώθη μετὰ τοσαύτης
ταπεινότητος, ἐν τῇ δευτέρᾳ μέλλει φανε-
ρωθῆναι μετὰ τοσαύτης ὑπεροχῆς, καὶ
μεγαλοπρεπείας; Ἐὰν ἡ πρώτη αὐτοῦ πα-
ρουσία ᾗ τὸσον ἐνδοξος, ὅσον ἡ δευτέρα,
ἐγνώριζον πάντες, ὅτι ἐστὶ θεός, καὶ ἐπίστευον
εἰς αὐτὸν, καθὼς μέλλουσι γνωρίσαι, καὶ
πιστεῦσαι εἰς αὐτὸν, ὅταν ἴδωσιν αὐτὸν
μετὰ τοσαύτης δόξης ἐπὶ θρόνου καθήμενον·
Τοῦτο οὐκ ἐποίησεν ὁ θεός, πρῶτον μὲν,
ἐπειδὴ, εἰς ἐπαρρησιάζετο ὡς θεός, ἐπίστευον
εἰς αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι οὐκ αὐτοπροαιρέτως,
ἀλλ' ἀναγκαστικῶς, ἀναγκαζόμενοι δη-
λονότι ὑπὸ τῆς μεγαλειότητος τῶν θείων

αὐτοῦ χαρακτηρῶν, ἐπομένως οὐδὲν βραβεῖον, ἢ μισθαποδοσία ἔπρεπεν εἰς αὐτοὺς διὰ τὴν πίστιν αὐτῶν· δεύτερον δὲ, ἐπειδὴ οὐδεὶς ἐπίστευεν εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως· τίς ἐπίστευεν, ὅτι ἐγένετο ἄνθρωπος, καὶ φορεῖ σάρκα ἀνθρωπίνην ὁ μετὰ τῆς αὐτῆς θεϊκῆς δύξεως ὁρώμενος; ἐὰν καὶ μετὰ τὴν τὴν τὴν ταπείνωσιν, καὶ μετὰ τὰς τοσαύτας ἀποδείξεις τῆς ἑαυτοῦ ἀνθρωπότητος, ὁ αἰρετικὸς Μάνης, καὶ οἱ τούτου ἀκόλουθοι ἔλεγον, ὅτι οὐχὶ πράγματι καὶ ἀληθεία, ἀλλὰ δοκῇσι καὶ φαντασίᾳ ἐσαρκώθη, τίς ἐπίστευεν, ὅτι ἐστὶ τέλειος ἄνθρωπος, ἐὰν ἐπαρρησιάζετο, ὡς τέλειος θεός; τρίτον, ἐπειδὴ οὐκ ἠδύναντο οἱ ἄνθρωποι, μήπω ἐκ νεκρῶν ἀναστάντες, καὶ ἀφθαρτισθέντες, ἀλλὰ τὴν παχυλὴν καὶ φθαρτὴν σάρκα φοροῦντες, ἐνατενίσαι καὶ ἰδεῖν αὐτόν· συνέβη τοῦτο εἰς τοὺς ἀποστόλους ἐν τῷ ὄρει Θαβὼρ, ὅτε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μικρὰν ἀκτῖνα τῆς θεότητος αὐτοῦ

Ματθ. 17· 6. ἀπεκάλυψεν· « Ἐπεσον αὐτοὶ τότε ἐπὶ

» πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα ». Ἡ σὰρξ τοῦ ζωοδότου Χριστοῦ ἐν τοῦ πάθους, καὶ τῆς ἀναστάσεως ἦν παθητὴ, καὶ φθαρτὴ, μετὰ δὲ τὸ πάθος, καὶ τὴν ἀνάστασιν ἀπαθὴς ἐγένετο, καὶ ἄφθαρτος· ἀνέλαβε δὲ τοιαύτην παθητὴν, καὶ φθαρτὴν σάρκα, κατὰ πάντα ὅμοιος

ἔβρ. 4. 15. γενόμενος τοῖς ἀνθρώποις « χωρὶς ἁμαρτίας », ἵνα παθῶν, καὶ σταυρωθεὶς, καὶ ἀποθανὼν, καταλλάξῃ ἡμᾶς τῷ θεῷ, ἀναστὰς δὲ ἐκ νεκρῶν, συναναστήσῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς φθορᾶς·

ἔβρ. 2. 10. « Ἐπρεπε γὰρ αὐτῷ, δι' ὃν τὰ πάντα, καὶ

» δι' οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν » ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας » αὐτῶν, διὰ παθημάτων τελειῶσαι ». Τοιοῦτος οὖν ἐφάνη εἰς τὸν κόσμον ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ παρουσίᾳ, ὅποῖος ἦν τότε, ἡγουν μετὰ σαρκὸς παθητῆς καὶ φθαρτῆς· τοιοῦτος δὲ φανερωθῆναι μέλλει ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ ἐλεύσει, ὅποῖός ἐστι, μετὰ τῆς ἀπαθοῦς δηλαδὴ, καὶ ἀφθάρτου, καὶ τεθεωμένης αὐτοῦ σαρκός.

Βλέπε δὲ τὴν ἄπειρον σοφίαν καὶ εὐσπλαγχνίαν τοῦ θεοῦ· καὶ « ἑαυτὸν ἐκένω- Φιλιπ. 2. 7. 8. » σε, μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι » ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὔρε- » θεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτόν, » γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανά- » του δὲ σταυροῦ ». ὁμοῦς ἀπ' ἀρχῆς, ὅτε συνελήφθη ἐν τῇ γαστρὶ τῆς μητρὸς, καὶ ἐγεννήθη εἰς τὸν κόσμον, ἕως τέλους, ὅτε εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνελήφθη, παρέστησε τὸσας ἀποδείξεις, ὅτι ἐστὶ θεός, ὅσας, ὅτι ἐστὶ καὶ ἄνθρωπος· τὰ πρὸς τὴν παρθένον εὐαγγέλια, ὁ ἄσπορος τόκος, ἢ ἐκ παρθένου γέννησις, ὁ ἄγγελος, ὁ πρὸς τοὺς ποιμένας ἀναγγεί- Λουκ. 2. 11. λας τὴν μεγάλην χαρὰν, καὶ εἰπὼν· « Ἐ- » τέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὃς ἐστὶ Χριστὸς » Κύριος, ἐν πόλει Δαβὶδ »· ἡ δόξα Κυρίου, ἢ περιλάμψασα αὐτοὺς, καὶ τὸ πλῆθος τῆς ἐπουρανίου στρατιᾶς, ἡτις τὸν θεὸν ἐδοξολό- Αὐτ. 14. γει, κραυγάζουσα· « Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, » καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία »· ὁ ἐν τῇ ἀνατολῇ φανείς ἀσυνήθης οὐράνιος ἀστὴρ, καὶ ὁδηγῶν τοὺς μάγους, « Ἐως Ματθ. 2. 9. » ἐλθὼν, ἔστη ἐπάνω, οὗ ἦν τὸ παιδίον »

οἱ βασιλεῖς οἱ μάγοι, οἵτινες ἀπὸ ἀνατολῶν
 Ματθ. 2. ἦλθον, « καὶ πεσόντες, προσεκύνησαν αὐτῷ.
 11. » καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν,
 » προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσόν, καὶ
 » λίβανον, καὶ σμύρναν ». οὐκ ἦσαν ταῦ-
 τα ἀποδείξεις, ὅτι ὁ γεννηθεὶς οὐκ ἔστιν
 ἄνθρωπος μόνον, ἀλλὰ θεὸς ὁμοῦ καὶ ἄν-
 θρωπος;

« Ὅταν εἰς τὸν Ἰορδάνην βαπτισθεῖς, ἀνέ-
 βη ἀπὸ τοῦ ὕδατος, τότε ἀνεώχθησαν εὐθὺς
 οἱ οὐρανοί, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατέβη
 ἐπ' αὐτόν, καὶ φωνὴ ἠκούσθη ἐκ τῶν οὐρα-
 νῶν, λέγουσα. « Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου, ὁ
 » ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα ». ὅταν εἰς τὸ
 Ματθ. 3. 17. Θαβώριον ὄρος μετεμορφώθη, τότε « ἔλαμ-
 17. » ψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος· τὰ δὲ
 » ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς »·
 ἐφάνη δὲ ἐκεῖ ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἥλιος μετ'
 αὐτοῦ συλλαλοῦντες, καὶ δηλοποιοῦντες,
 ὅτι ζώντων καὶ νεκρῶν ἐστι Κύριος· ἐκεῖ
 δὲ καὶ φωτεινὴ νεφέλη, καὶ φωνὴ ἐκ τῆς
 νεφέλης κηρύττουσα. « Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός
 » μου, ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ
 » ἀκούετε ». ὅταν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ
 εἰς τὰ περίχωρα αὐτῆς περιήρχετο, τότε
 ἡ παρουσία αὐτοῦ ἐδίωξε τὰ δαιμόνια, καὶ
 κραυγάζοντα, καὶ λέγοντα. « Τί ἡμῖν καὶ
 » σοί, Ἰησοῦ, υἱὲ τοῦ θεοῦ, ἦλθες ὧδε πρὸ
 » καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς »; ἡ ἐπιτίμησις
 αὐτοῦ κατέναυσε τὸν ἄνεμον καὶ τῆς θα-
 λάσσης τὰ κύματα, ἡ εὐλογία αὐτοῦ ἐχόρ-
 τασε διὰ πέντε ἄρτων πεντάκις χιλίους
 ἄνδρας χωρὶς τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παι-
 δίων, ἡ ψηλάφησις αὐτοῦ ἐφυγάδευσε τὸν

πυρετόν, ὁ σύελος αὐτοῦ ἐφώτισε τοὺς ἐκ
 γενετῆς τυφλοὺς, τὰ κράσπεδα τῶν ἱμα-
 τίων αὐτοῦ ἐξήραναν τὰς αἱμορροίας, τὸ
 πρόσταγμα αὐτοῦ ἐκαθάρισε τοὺς λεπροὺς,
 συνέσφιγγε τοὺς παραλύτους, ἔστυψε τοὺς
 ὕδρωπας, ἔδωκε φωνὴν εἰς τοὺς ἀλάλους,
 καὶ ἀκοὴν εἰς τοὺς κωφοὺς, ὁ λόγος αὐτοῦ
 ἰάτρευσε πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλα-
 κίαν, ἡ φωνὴ αὐτοῦ ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν
 οὐ μόνον τοὺς πρὸ ὀλίγου ἀποθανόντας,
 ἀλλὰ καὶ τοὺς τεταρταίους· οὐκ εἰσὶ ταῦτα
 ἰσχυραὶ ἀποδείξεις, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνθρω-
 πος ἀπλοῦς, ἀλλὰ θεὸς ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος;

Ἀναβίβασον τὸν νοῦν σου ἐπάνω εἰς τὸ
 ὄρος τοῦ Γολγοθᾶ. Τί βλέπεις ἐκεῖ; βλέ-
 πεις τὸν Ἰησοῦν ὡς ἄνθρωπον ἐν μέσῳ δύο
 ληστῶν ἐσταυρωμένων· βλέπεις ὁμῶς, ὅτι
 « ἀπὸ ἑκτῆς ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶ-
 σαν τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐννάτης· καὶ τὸ
 » καταπέτασμα, τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο
 » ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω· καὶ ἡ γῆ ἐσεισθη-
 » καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, καὶ τὰ μνη-
 » μεῖα ἠνεώχθησαν, καὶ πολλὰ τῶν κε-
 » κοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη ». βλέπε ἐκεῖ,
 πῶς εἷς τῶν στρατιωτῶν διὰ τῆς λόγχης
 κεντᾷ τὴν πλευρὰν τοῦ νεκροῦ αὐτοῦ σώ-
 ματος, ὁμῶς « εὐθὺς ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ »·
 τὸ μὲν αἷμα, ἵνα σώσῃ με, τὸ δὲ ὕδωρ ἵ-
 να ἁγιάσῃ με. Κατάβα εἰς τὸν κῆπον τοῦ
 Ἰωσήφ· τί βλέπεις ἐκεῖ; σῶμα νεκρόν,
 σμύρνη καὶ σινδόνι ἐνειλημμένον, εἰς τὸν
 κενὸν δὲ τάφον ἐνταφιαζόμενον· εἰς τὴν θύ-
 ραν τοῦ μνημείου βλέπεις λίθον μέγαν σφό-
 δρα, καὶ σφραγίδας ἐπὶ τοῦ μνήματος, καὶ

Ματθ. 27.
45. 51. 52.

Ἰωάν. 19.
34.

κουστωδίαν φυλάττουσαν τὸν τάφον· ἀλλὰ μετὰ τρεῖς ἡμέρας σεισμός, ὁ λίθος μετρημένος, ἄγγελοι ἐνδοθεν τοῦ μνημείου, ἄγγελος ἀστραπηφόρος ἐπὶ τὸν λίθον τοῦ μνήματος καθήμενος, γυναῖκες μυροφόροι μύρα φέρουσαι, ἵνα ἀλείψωσι τὸ σῶμα, μὴ εὐρίσκουσαι δὲ αὐτό, ἀλλὰ μανθάνουσαι παρὰ τῶν ἀγγέλων, ὅτι ἀνέστη ἐκ νεκρῶν· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς Ἰησοῦς πρῶτον μὲν ἀπαντᾷ ταῖς μυροφόροις καὶ λέγει αὐταῖς τὸ, « χαίρετε », τῆς προπατορικῆς λύπης τὸ ἀντίθετον· ἔπειτα παρρησιάζεται ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων, καὶ δεικνύει αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, καὶ ψηλαφᾷται ὑπ' αὐτῶν, καὶ συνεσθίει μετ' αὐτῶν, καὶ διὰ τεσσαράκοντα ἡμερῶν « ὁπτανόμενος αὐτοῖς, καὶ λέγων » τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, πληροφορεῖ μὲν αὐτούς, δι' αὐτῶν δὲ τὸν κόσμον ὅλον, ὅτι ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν· οὐκ εἰσὶ ἄρα γε ταῦτα ἀρκετὰ πρὸς πληροφορίαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς οὐκ ἦν μόνον ἄνθρωπος, ἀλλὰ θεὸς καὶ ἄνθρωπος;

Ἐὰν δὲ ὑψώσης τῆς ψυχῆς σου τὰ ὄμματα καὶ εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, βλέπεις τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὑπὸ νεφέλης ἀναβαίνοντα, καὶ τοὺς ἀποστόλους εἰς τὸν οὐρανὸν ἀτενίζοντας, ὅπου αὐτὸς ἐπορεύετο· ἀκούεις δὲ καὶ τοὺς ἁγίους ἀγγέλους, λέγοντας πρὸς αὐτούς· « ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἐστήκατε » ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς, ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτως ἐλεύσεται, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν·

τί τούτων ἢ βεβαιότερον, ἢ ἀποδεικτικώτερον τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ; Ἐὰν δὲ οὐκ ἐνεφανίσθη ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ παρουσίᾳ ἐπὶ θρόνου πυρὸς καθήμενος, οὐδὲ ἔδειξε ποταμὸν πυρὸς ἐμπροσθεν αὐτοῦ, οὐδὲ ἐφάνέρωσε τὰς χιλιάδας καὶ μυριάδας τῶν λειτουργούντων καὶ παρισταμένων ἐνώπιον αὐτοῦ, οὐδὲ ἐκάθισε κριτήριον, οὐδὲ παρέστησε πάντας κρινομένους, οὐδὲ ἡνοιξε τὰ βιβλία τῶν πράξεων, οὐδὲν παράδοξον· διότι τότε ἦλθεν, οὐχ ἵνα κρίνη, ἀλλ' ἵνα σώσῃ· οὐχ ἵνα δοξάσῃ ἢ καταδικάσῃ, ἀλλ' ἵνα λυτρώσῃ καὶ ἐλεήσῃ.

Ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ὁ προφῆτης Δανιήλ, ἰδὼν τὰ μέλλοντα γενέσθαι ἐν τῇ δευτέρᾳ τοῦ Χριστοῦ παρουσίᾳ, περιέγραψε μὲν τὴν δόξαν, μεθ' ἧς αὐτὸς τότε φανερωθήσεται, περὶ ἡμῶν δὲ τοῦτο μόνον εἶπε· « καὶ πάντες οἱ λαοί, φυλαί, καὶ γλῶσσαι δουλεύσουσιν αὐτῷ ». Ὁ δὲ θεὸς ἀπόστολος οὐ μόνον εἶπεν, ὅτι ὁ Χριστὸς φανερωθήσεται ἐν δόξῃ, ἀλλ' ὅτι καὶ ἡμεῖς φανερωθησόμεθα ἐνώπιον αὐτοῦ· Ὁ-
 » ταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ ἡ ζωὴ ἡμῶν,
 » τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσε-
 » σθε ἐν δόξῃ ». Ἐδηλοποίησε δὲ καὶ τὸ, διὰ
 τί φανερούμεθα ἐνώπιον αὐτοῦ· « τοὺς γὰρ
 » πάντας ἡμᾶς, εἶπε, φανερωθῆναι δεῖ ἐμ-
 » προσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα
 » κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώμα-
 » τος, πρὸς ᾧ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε
 » κακόν ». Τοῦτο δὲ σημαίνει, ὅτι παρι-
 » στάμεθα εἰς τὸ φοβερόν ἐκείνο κριτήριον,

Ματθ. 28.
8. 9.

ἰωάν. 20.
20.

Πράξ. 1.
3.

Αὐτ. 11.

Δαν. 7. 1.

Κ.λ. 3. 4.

2. Κορ. 5.
10.

ἵνα κριθέντες λάβωμεν τὴν ἀνταπόδοσιν τῶν ἔργων, ὧν ἐπράξαμεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς προσκαίρου ζωῆς ἡμῶν. Μὴ νομίσητε, δὲ, ὅτι τὸ κριτήριον ἐκεῖνο ἔχει ὁμοιότητα μετὰ τῶν ἐπὶ γῆς κριτηρίων· διότι εἰς μὲν τὰ γῆινα κριτήρια κρύπτει ὁ κρινόμενος τὰ πταίσματα αὐτοῦ διὰ τοῦ ψεύδους, ἀπατᾷ διὰ τῆς δολιότητος τῶν λόγων, ὑπερισχύει διὰ τῆς μεσιτείας τῶν φίλων, νικᾷ διὰ τῶν δώρων, ἀθωοῦται διὰ τῆς μαρτυρίας τῶν ψευδομαρτύρων· εἰς δὲ τὸ κριτήριον τοῦ θεοῦ οὐδὲ τὸ ψεῦδος χωρεῖ, οὐδὲ ἡ δολιότης εὐρίσκει τόπον, οὐδὲ ἡ μεσιτεία ἰσχύει, οὐδὲ τὰ δῶρα φαίνονται, οὐδὲ αἱ ψευδομαρτυρίαι ἐκφωνοῦνται· διότι τότε ἀνοίγουσι τὰ βιβλία, τὰ ὑπὸ τοῦ Δανιὴλ ὁραθέντα, ἐν αὐτοῖς δὲ εἰσι γεγραμμένα, καὶ τὰ ἔργα, καὶ τὰ λόγια, καὶ οἱ διαλογισμοὶ ἑνὸς ἐκάστου τῶν ἀνθρώπων· ὅθεν εὐθὺς φανεροῦνται ἐνώπιον πάντων, οὐ μόνον ὅσα φανερῶς ἐπράξαμεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τῶν καρδιῶν ἡμῶν τὰ ἀπόκρυφα· διὰ τοῦτο δὲ ὁ ἀπόστολος οὐκ εἶπε παρασταθήσεσθε, ἀλλὰ, φανερωθήσεσθε, ἵνα διὰ τούτου δηλοποιήσῃ, ὅτι παντὸς ἀνθρώπου, πιστοῦ καὶ ἀπίστου, δικαίου καὶ ἀμαρτωλοῦ, φανεροῦνται ἐνώπιον πάντων, ὅσα αὐτὸς ἐπραξε, καὶ εἶπε, καὶ ἐσυλλογίσθη.

Ἄπιστοι, ὅσοι καταλιπόντες τὴν πίσιν, κατεποντίσθητε εἰς τῆς ἀπιστίας τὰ βάραθρα· τότε παρόρησιάζεται ἐνώπιον παντὸς τοῦ κόσμου τὸ ἀληθινὸν τῆς ἀπιστίας ὑμῶν αἷτιον· τότε βλέπει ὁ κόσμος ὅλος, ὅτι οὐχ ὁ λόγος, ὡς ὑμεῖς ἐκαυχᾶσθε, ἐπείσεν ὑμᾶς,

ἀλλ' ἡ ὑπερηφάνεια κατεπόντισεν· οὐχ ἡ αἴσθησις ἐπληροφόρησεν, ὡς ἐλέγετε, ἀλλ' ἡ κακία ὑπεσκέλισε· βλέπει ὁ κόσμος ὅλος τότε, ὅτι ἐκεῖνος μὲν ἐτόλμα καὶ ἔλεγεν, οὐκ ἔστι θεός, οὐκ ἐπειδὴ εἶχεν ἀπόδειξιν, ἀλλ' ἐπειδὴ ᾔθελεν, ἵνα φανῇ εὐφρόστερος τῶν ἄλλων καὶ ὀξυνούστερος· οὗτος δὲ ἐξευτέλιζε τὴν χριστιανικὴν πίσιν, οὐκ ἐπειδὴ ἐγνώριζεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀληθής, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔβλεπεν, ὅτι οἱ νόμοι αὐτῆς ἐμποδίζουσι τὰς πονηρὰς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἐπιθυμίας· ἐκεῖνος κατηγόρει τὴν πίσιν, ἵνα σκεπάσῃ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὴν αἰσχύνην καὶ τὸ ὄνειδος· οὗτος δὲ ἔλεγεν, ὅτι τὰ τῆς πίστεως εἰσι μῦθοι, ἵνα σθέσῃ τοὺς φλογερούς τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ ἐλέγχους. Ὡς πόντων δακρύων εἰσὶν ἄξιοι οἱ δυσυχέστατοι ἄπιστοι! αὐτοὶ καὶ πρὸ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης κρίσεως εἰσι κεκριμένοι, καὶ διωρισμένοι διὰ τὴν αἰώνιον κόλασιν. « Ὁ δὲ μὴ πιστεύων

ἰωάν. 3.
18.

» ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ »· διὰ τοῦτο ἔλεγεν ὁ προφήτης· « Οὐκ ἀναστή-
ψαλ. 1. 5.
» σονται, ἀσεβεῖς ἐν κρίσει », ἡγουν οὐκ ἀνίστανται, ἵνα κριθῶσιν, ἀλλ' ἵνα κατακριθῶσιν εἰς τὰς ἀτελευτήτους βασάνους.

Ἀμαρτωλοὶ, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ, « Κριτήριον ἐκάθισεν »· οὐαὶ ἡμῖν· τὸ μὲν
Δαν. 7. 10.
κριτήριον ἔστιν ἀλάνθαστον, ὁ δὲ κριτὴς ἀδυσώπητος· « Καὶ βιβλοὶ ἠνεώχθησαν »· οὐαὶ ἡμῖν· τὰ ἀνεωγμένα βιβλία περιέχουσι τὰς πράξεις, τοὺς λόγους, τὰς ἐνθυμήσεις· « ἠνεώχθησαν » δὲ, εἶπεν, ἐπειδὴ τότε φανεροῦνται οὐ μόνον τὰ φανερά, ἀλλὰ καὶ

τὰ ἀποκρύφα πάντα γυμνὰ καὶ τετραχ-
λισμένα. ὦ! ποία αἰσχύνῃ τότε περικαλύ-
ψει τὸ πρόσωπον ἡμῶν, ὅταν ὅλος ὁ κόσμος
βλέπῃ τοὺς ἀποκρύφους δόλους, καὶ τὰς
κρυπτὰς ἀπάτας, ὅσας πρὸς βλάβην τοῦ
πλησίον μετέλθομεν; πόσον ὄνειδος, ὅταν
ὁ κόσμος ὅλος βλέπῃ τὴν δολερὰν ὑπόκρι-
σιν, τὴν ἐσχηματισμένην ἀγάπην, τὰ ἀνε-
λεήμονα, καὶ φθονερά, καὶ μνησικάκα ἡμῶν
σπλάγχνα; πόση ἐντροπὴ, ὅταν ἐνώπιον
παντὸς τοῦ κόσμου παρῆρσιασθῶσι πᾶσαι
αἱ μιαιραὶ αἰσχυρότητες τῶν ἁμαρτιῶν τῆς
σαρκὸς, ὅσας ἡμεῖς ἐν νυκτὶ καὶ σκότει,
καὶ ἐν ἀποκρύφῳ ἐπράξαμεν; Ὅταν δέ,
θεάνθρωπε Ἰησοῦ μου, ἴδω τὸν ξαυρόν σου
καὶ τὴν πληγὴν τῆς πλευρᾶς σου, καὶ
αἰσθανθῶ, ὅτι πολλάκις διὰ τῶν ἁμαρτιῶν
μου ἀνεσταύρωσά σε, καὶ σε παρεδειγμάτι-
σα, πολλάκις διὰ τῶν ἀνομιῶν μου ἀνε-
κέντησα τὴν πλευράν σου, ποία ἢ ἀπολογία
μου τότε; ποία ἢ πρόφασίς μου; ποῖος ὁ
λόγος μου; τότε οὐδὲν τοιοῦτον ἔχει τόπον.
Ὅταν δὲ βλέπωμεν ἔτοιμον τοῦ πυρὸς τὸν
ποταμόν, ποῖος φόβος, καὶ ποῖος τρόμος τό-
τε; ποῖος δὲ ἀπελπισμός, ὅταν ὁ κριτὴς ἐκ-
φωνήσῃ τὴν ὑπὲρ ἡμῶν ἐσχάτην ἀπόφασιν.
Ματθ. 25. 41. « Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς
« τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ
« διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ; Ἡ με-
« τάνοια, ἥτις ἐστὶ παντοδύναμος πρὸ τῆς κρί-
« σεως, ἐστὶν ἀδύνατος μετὰ τὴν κρίσιν· τὰ
« δάκρυα, τὰ καθαρίζοντα ἡμᾶς ἀπὸ πάσης
« ἁμαρτίας πρὸ τῆς κρίσεως, μετὰ τὴν κρίσιν
« εἰσὶ μάταια, καὶ ἀνωφελεῖ, καὶ ἄπρακτα.

Ἄνθρωποι ἅγιοι καὶ δίκαιοι, μακάριοι
ὑμεῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὅταν ὁ Χριστὸς
φανερωθῇ ἐνώπιον ὑμῶν, καὶ ὑμεῖς ἐνώπιον
αὐτοῦ· δεδοξασμένοι ὑμεῖς, ὅταν ἀνοίξωσι
τὰ βιβλία, ἐν οἷς « τὰ ὀνόματα ὑμῶν
» ἐγράφη »· διότι τότε βλέπει ὁ κόσμος,
πόσον ἡγαπήσατε τὸν θεόν, πόσον εὐεργε-
τήσατε τὸν πλησίον· βλέπουσι πάντες οἱ
ἀπ' αἰῶνος ἄνθρωποι τὴν ταπείνωσιν τῆς
καρδίας, τὴν καθαρότητα τοῦ νοός, τὴν
πίστιν καὶ τὴν εὐλάβειαν τῆς ψυχῆς ὑμῶν,
τὰς προσευχάς, τὰς νηστείας, τοὺς ὑπὲρ
Χριστοῦ ἰδρωτάς καὶ κόπους, τὸ ὑπὲρ
Χριστοῦ ἐκχυθὲν αἷμα, καὶ τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ
μαρτυρικὸν ὑμῶν θάνατον. « Τότε οἱ δίκαιοι,
» εἶπεν ὁ Κύριος, ἐκλάμπουσιν ὡς ὁ
» ἥλιος »· τοῦτο δὲ σημαίνει, ὅτι πᾶσα ἀρετὴ
τότε φεγγόβολεῖ ὡς τοῦ ἡλίου αἱ ἀκτῖνες·
τότε κηρύττει ὁ θεὸς ἐνώπιον παντὸς τοῦ
κόσμου, ὅσας ἐλεημοσύνας ἐποιήσατε πρὸς
τοὺς πτωχοὺς· « Ἐπείνασα γὰρ, λέγει, καὶ
» ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτί-
» σατέ με· ξένος ἦμην, καὶ συνηγάγετέ με·
» γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με· ἡσθένησα,
» καὶ ἐπεσκεψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἦμην,
» καὶ ἦλθετε πρὸς με »· τότε δὲ ἐκφωνεῖ
πρὸς ὑμᾶς· « Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πα-
» τρός μου κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην
» ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου »·
ὑμεῖς δὲ ταύτην τὴν εὐλογημένην φωνὴν
ἀκούσαντες, εἰσέρχεσθε εἰς τὴν χαρὰν
τοῦ Κυρίου, εἰς τὸν νυμφῶνα τῆς θείας
δόξης, εἰς τὴν τελείαν ἀπόλαυσιν τῆς μα-
καριότητος, εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ

Λουκ. 10.
20.Ματθ. 13.
43.Ματθ. 25.
35. 36.

Αὐτ. 34.

Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα μετ' αὐτοῦ βασιλεύητε εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

κ.λ. 3. 4. 5. Ἄλλὰ πῶς ἂν δυνηθῶμεν φυγεῖν τὴν καταδίκην τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ καταξιωθῆναι τῆς δόξης τῶν δικαίων; ὁ θεόπνευστος Παῦλος, ἀφ' οὗ εἶπε τὸ, « Ὅταν ὁ » Χριστὸς, ἡ ζωὴ ἡμῶν, φανερωθῇ, τότε » καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήτεσθε ἐν » δόξῃ », ἐδίδαξεν εὐθύς καὶ τὸν τρόπον, εἰπὼν· « Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν, τὰ » ἐπὶ τῆς γῆς »· ἐπειδὴ, λέγει, ὁ Χριστὸς φανερωθήσεται ἐνώπιον ὑμῶν ὡς κριτῆς, ὑμεῖς δὲ ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ὡς κρινόμενοι,

ἀνάγκη ἐστίν, ἵνα καταδαμάσητε τῆς σαρκὸς τὰ πάθη, καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας· διὰ τί δὲ τοῦτο; διότι, ἐὰν μὲν παρασταθῶμεν ἐνώπιον αὐτοῦ ῥερυπωμένοι ὑπὸ τῶν σαρκικῶν παθῶν, καὶ μεμολυσμένοι ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν τοῦ κόσμου, ἀπεκδέχεται ἡμᾶς ἡ ἀτελεύτητος κόλασις· ἐὰν δὲ εὐρεθῶμεν καθαροὶ ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, εἰσερχόμεθα εἰς τὴν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἡτοιμασμένην βασιλείαν, χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ Τῇ ΚΥΡΙΑΚῃ ΠΡΟ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ.

Γεν. 2. 2. « Ἀπ' ἀρχῆς κόσμου καταπαύσας ὁ θεὸς » τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν » ἔργων αὐτοῦ », προσέφημανε τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου, ἡγουν τὴν ἑορτὴν, καὶ ἐξ. 20. 8. ἐνομοθέτησεν αὐτήν, ὅταν ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ ἔδωκε τὸν νόμον, ἵνα καταπαύοντες οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ πάσης σωματικῆς ἐργασίας, προσηλῶνται ὅλως δι' ὅλου εἰς τὰ ἑνθεα τῆς ἀρετῆς ἔργα. Ψυχωφελὴς δὲ ἀληθῶς ἐστίν

ἡ περὶ τῶν ἑορτῶν διάταξις τῶν θεοφόρων πατέρων· ἐθεσμοθέτησαν αὐτοὶ οἱ πανσέβαστοι προσέορτια, καὶ μεθεόρτια· τὰ μὲν προσέορτια, ἵνα πρὸ τῆς ἑορτῆς διὰ τῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως προετοιμαζώμεθα ἑορτάσαι μετὰ καθαρᾶς ψυχῆς καὶ καρδίας· τὰ δὲ μεθεόρτια, ἵνα καὶ μετὰ τὴν ἑορτὴν δοξολογίαν προσφέρωμεν πρὸς τὸν πανυπεράγαθον δημιουργόν, καὶ σωτῆρα

ἡμῶν, τὸν καταξιώσαντα ἡμᾶς ἐορτάσαι θεοπρεπῶς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ σήμερον ἡμέρα ἐστὶν ἡ κυριακὴ πρὸ τῆς ἐορτῆς τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, ἥτις ὡς προσεόρτιος ταύτης τῆς μεγάλης καὶ σωτηριώδους ἐορτῆς λογίζεται, διὰ τοῦτο διέταξαν, ἵνα σήμερον καὶ τὸ εὐαγγέλιον ἀναγινώσκηται, τὸ περιέχον τὴν κατὰ σάρκα γενεαλογίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου, ἡ διαλαμβάνουσα τὰ περὶ τῶν πρὸ Χριστοῦ δικαίων κατορθώματα, ἐξόχως δὲ τοῦ πανενδόξου αὐτοῦ προγόνου, ἡγουν τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ· καὶ πάντες μὲν οὗτοι οἱ δίκαιοι ἐπίστευσαν, ὅτι ὁ ἐλευσόμενος Χριστός ἐστιν υἱὸς θεοῦ, καὶ σωτὴρ τοῦ κόσμου, ἔξαιρέτως δὲ, ὁ Ἀβραάμ, ὅστις « Καὶ εἶδε » τὴν ἡμέραν τοῦ Κυρίου, καὶ ἐχάρη· ταύτης δὲ τῆς πίστεως αὐτοῦ τὴν ἐνδειξιν περιγράφων ὁ θεῖος ἀπόστολος, λέγει·

Ἰωάν. 8.
56.

Ἑβρ. 11. 9.

Ἀδελφοί, πίστει παρώκησεν Ἀβραάμ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας, μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, τῶν συγκληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς.

Γεν. 12.
5. 6.

Ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, ἡγουν ἡ γῆ, ἣν ὑπεσχέθη ὁ θεὸς τῷ Ἀβραάμ κατὰ μὲν τὸ γράμμα ἐστὶν ἡ Παλαιστίνη, ἡ λεγομένη γῆ Χαναάν, καὶ κατοικουμένη τότε ὑπὸ τῶν Χαναναίων· κατὰ δὲ τὸ ἀλληγορικὸν νόημά ἐστιν ἡ ἐπουράνιος Ἱερουσαλήμ, καὶ ἡ θεία δόξα καὶ μακαριότης. Σκηνὴ δὲ ἐστὶν

οἰκία κινητὴ, ἐκ δερμάτων, ἢ ἄλλων τινῶν ὑφασμάτων κατεσκευασμένη· τὸ δὲ, « Πα- » ρώκησεν Ἀβραάμ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ », δύο προξενεῖ ἀπορίας· ἡ πρώτη προκύπτει ἐκ τοῦ εἰκοστοῦ πέμπτου κεφαλαίου τῆς Γενέσεως, ἐν ᾧ φαίνεται, ὅτι ὁ Ἰακώβ ἐγεννήθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀβραάμ· πῶς οὖν αὐτὸς συνέζησε μετὰ τοῦ Ἰακώβ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας; Λύεται ὁμως ἡ τοιαύτη ἀπορία μετὰ εὐκολίας, εἰς παρατηρήσωμεν τὰ ἔτη τῆς ζωῆς τοῦ Ἀβραάμ, καὶ τὸ ἔτος τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰακώβ· διότι ὁ Ἀβραάμ ἐζησεν « Ἐκατὸν ἐβδομή- » κοντα πέντε ἔτη· Καὶ αὐτὸς μὲν ἦν ἑκα- » τὸν ἑτῶν, ὅτε ἐγέννησε τὸν Ἰσαὰκ »· ὁ δὲ Ἰσαὰκ ἦν ἑτῶν ἐξήκοντα, ὅτε ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ· ἐκ τούτου δὲ φανερόν ἐστιν, ὅτι ὁ Ἰακώβ ἐγεννήθη δεκαπέντε ἔτη πρὶν ἢ ἀποθάνῃ ὁ Ἀβραάμ· καὶ δὲ τὸ εἰρημένον κεφάλαιον ἱστορῇ τοῦ Ἰακώβ τὴν γέννησιν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀβραάμ, οὐ λέγει ὁμως, ὅτι, ἀφ' οὗ ἀπέθανεν ὁ Ἀβραάμ, τότε ἐγεννήθη ὁ Ἰακώβ· ὅθεν οὐδεμία ἐστὶν ἀντίφασις, οὐδὲ ἀντιλογία· ἡ δὲ δευτέρα ἀπορία γεννᾶται ἐξ αὐτῶν τῶν ὑποσχέσεων τοῦ θεοῦ· διότι ὁ θεὸς ῥητῶς καὶ ἐκπεφασμένως ὑπεσχέθη τῷ Ἀβραάμ, λέγων· « Πᾶσαν τὴν γῆν, ἣν σὺ ὀράς, σοὶ δώσω » αὐτήν, καὶ τῷ σπέρματί σου ἕως αἰῶνος· » ἀναστὰς, διόδουσον τὴν γῆν εἰς τε τὸ μῆκος » αὐτῆς, καὶ εἰς τὸ πλάτος· ὅτι σοὶ δώσω » αὐτήν, καὶ τῷ σπέρματί σου εἰς τὸν

Γεν. 25. 7.

Γεν. 21. 5.

Γεν. 25.
26.

Γεν. 13.
15, 17.

» αἰῶνα ». Πῶς οὖν ὁ μὲν παντοδύναμος καὶ ἀψευδέστατος θεὸς ὑπεσχέθη εἰς αὐτὸν τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, αὐτὸς δὲ ἔζησεν ἐν αὐτῇ ὡς πάροικος καὶ ξένος, κατοικῶν ἐν σκηναῖς, οὐ μόνον δὲ αὐτός, ἀλλὰ καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ, ἡγουν ὁ Ἰσαὰκ καὶ ὁ Ἰακώβ, οἱ συγκληρονόμοι τῆς αὐτῆς γῆς;

Πρὸς 7.5. Πῶς μετὰ τὴν τοιαύτην ὑπόσχεσιν « Οὐκ » ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ, οὐδὲ » βῆμα ποδός »; Ἀληθῶς τοῦ Ἀβραάμ οἱ ἀπόγονοι, ἀφ' οὗ ἐδουλώθησαν τετρακόσια

Γεν. 15. 13. ἔτη εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἐκεῖθεν ἐξελθόντες, κατεκυρίευσαν τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, πλὴν ἡ τοιαύτη ἐξουσία οὐκ ἦν αἰώνιος, ὡς

Γεν. 13. 17. ὑπέσχετο ὁ θεός, εἰπών· « Σοὶ δώσω αὐτήν, » καὶ τῷ σπέρματί σου εἰς τὸν αἰῶνα »· πρόσκαιρος ἦν, διότι ἐξήλειψεν αὐτήν παν- τελῶς ὁ Οὐεσπεσιανός καὶ ὁ Τίτος. Ὁ θεοδίδακτος Παῦλος ἔλυσε ταύτην τὴν μεγάλην ἀπορίαν, φανερώσας, ὅτι τὰ περὶ

Γαλ. 4.24 τοῦ Ἀβραάμ εἰσιν « ἀλληγορούμενα », ἡγουν ἔχουσι καὶ ἄλλα νοήματα, πλὴν τῶν νοημάτων τοῦ γράμματος· ὅθεν ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, ἡ αἰσθητὴ, ἐσήμαινεν ἄλλην γῆν νοητὴν καὶ ἐπουράνιον, τὴν ἄνω δη- λονότι Ἱερουσαλήμ· αὐτὴν ὑπεσχέθη ὁ θεός τῷ Ἀβραάμ, καὶ τοῖς πνευματικοῖς αὐτοῦ τέκνοις· αὐτήν καὶ αὐτός, καὶ τὰ πνευμα- τικά τέκνα αὐτοῦ κληρονομοῦσιν εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· αὐτῆς δὲ τύπος ἦν καὶ σύμβολον ἡ γῆ τῆς Παλαιστίνης· διὰ τοῦ- το δὲ ὁ ἀπόστολος εἶπε· « Πίστει παρώ- » κησεν Ἀβραάμ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγε- » λίας, ὡς ἀλλοτρίαν », τουτέστιν, ὡς

πάροικος καὶ ξένος ἔζησεν ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας, πιστεύων, ὅτι καὶ αὐτός, καὶ πᾶν τὸ πνευματικόν αὐτοῦ σπέρμα, κλη- ρονομήσουσι τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλήμ· ἐπιβεβαιούσι δὲ τοῦτο τὸ νόημα τὰ ἐξῆς ἀποστολικά λόγια·

Ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς θεμε- Εβρ. 11. 10. λίους ἔχουσιν πόλιν, ἥς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός.

Ἀκούεις τὸ, διὰ τί ὁ Ἀβραάμ ἔζησεν ὡς πάροικος καὶ ξένος εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας; διότι ἠλπιζε, λέγει, καὶ πε- ριέμενε τὴν ἀπόλαυσιν τῆς πόλεως, ἣτις ἔχει τοὺς θεμελίους, καὶ ἐτεχνιτεύθη, καὶ ἐδημιουργήθη ὑπὸ τοῦ θεοῦ· ἐὰν δὲ παρατη- ρήσης τοὺς χαρακτῆρας ταύτης τῆς πό- λεως, βλέπεις, ὅτι αὐτὴ οὐκ ἔστιν ὑλικὴ καὶ ἐπίγειος, ἀλλὰ νοερά καὶ ἐπουράνιος· πρῶτος χαρακτὴρ ταύτης εἰσὶ τὰ θεμέλια, δεύτερος, ἡ θεία αὐτῆς τεχνισύνη καὶ δη- μιουργία. Ποία δὲ πόλις γήϊνος οὐκ ἔχει θεμέλια; οὐδεμία· ἐκ τούτου φανερόν ἐστιν, ὅτι ὁ ἀπόστολος εἶπε· « Τὴν τοὺς θεμελίους » ἔχουσιν πόλιν », ἵνα φανερώσῃ τὸ σερῶν καὶ ἀμετάβλητον τῆς πόλεως ἐκείνης· πᾶσα πόλις ἐπίγειος μεταβάλλεται, καὶ διαφθείρεται· ἐκείνη δὲ ἡ πόλις ἔστηκεν ἀμετάβλητος καὶ ἄφθαρτος. Τὰς ἐπιγείους πόλεις τεχνεύουσι, καὶ οἰκοδομοῦσι τῶν ἀνθρώπων αἱ χεῖρες· ταύτην δὲ τὴν πόλιν ἐτεχνίτευσε, καὶ ἐδημιούργησε τοῦ ὑψίστου θεοῦ ἡ δεξιὰ. Αὕτη οὖν ἐστὶν ἡ πόλις, ἣν

Ἀποκ.
21. 10. 14.

κατὰ ἀποκάλυψιν εἶδεν ὁ ἐπιστήθιος Ἰωάν-
νης· « Καὶ ἔδειξέ μοι, λέγει, τὴν πόλιν τὴν
» μεγάλην, τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλήμ, καταβαί-
» νουσιν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ· καὶ τὸ
» τεῖχος τῆς πόλεως ἔχον θεμελίους δώδε-
» κα, καὶ ἐν αὐτοῖς ὀνόματα τῶν δώδεκα ἁ-
» ποστόλων τοῦ ἀρνίου ». Αὕτη ἡ πόλις ἐστὶν ἡ
ἐκκλησία τῶν πρωτοτόκων, τῶν « ἐν οὐρα-
» νοῖς ἀπογεγραμμένων », ἡ ἐκκλησία τῶν
σωζομένων, ἡ θριαμβεύουσα· ἐπειδὴ δὲ
μέρος αὐτῆς ἐστὶν ἡ ἐν γῇ ἐκκλησία τοῦ
Χριστοῦ, ἡ πολεμουμένη, καὶ μηδέποτε
καταργουμένη, διὰ τοῦτο εἶπεν, ὅτι εἶδεν
αὐτὴν « καταβαίνουσιν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
» ἀπὸ τοῦ θεοῦ. Ταύτην οὖν τὴν πόλιν, ἥς

Ἑβρ. 12.
23.

τύπος ἡ αἰσθητὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, ὑπε-
σχέθη, καὶ ἔδωκεν ὁ θεὸς εἰς τὸν Ἀβραάμ,
καὶ εἰς τὰ κατὰ πνεῦμα αὐτοῦ τέκνα·
ταύτης δὲ τὴν κληρονομίαν περιμένων ὁ
Ἀβραάμ, ἔζησεν εἰς τὴν αἰσθητὴν γῆν τῆς
ἐπαγγελίας, ὡς εἰς ξένην γῆν, κατοικήσας
ἐν σκηναῖς μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, τῶν
συγκληρονόμων τῆς αὐτῆς ἐπουρανίου πό-
λεως. Μετὰ ταῦτα, ἦγουν μετὰ τὸν περὶ
τοῦ Ἀβραάμ λόγον, ἰσορεῖ διὰ τῆς σήμερον
ἀναγνωσθείσης ἐπιστολῆς ὁ πανάριστος
ἀπόστολος τὰ τῶν δικαίων πατορθώματα.
Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα ἄλλοτε διηρμηνεύθησαν, <sup>τῇ κυριακῇ
τῶν ἁγίων
Πάντων.</sup> διὰ τοῦτο καταλιπόντες τὴν τούτων ἑρμη-
νείαν, ἀρχόμεθα τῆς ἡθικῆς παραινέσεως.

Ο Μ Ι Λ Ι Α

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ Τῇ ΚΥΡΙΑΚῃ ΠΡΟ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΟΥ
ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ.

Ῥωμ. 15.
4.

ἈΔΕΛΦΟΙ, « ὅσα γὰρ προεγράφη, λέγει
» ὁ θεόπνευστος Παῦλος, εἰς τὴν ἡμετέραν
» διδασκαλίαν προεγράφη ». Ἀληθῶς δὲ
διδασκαλία, φωτίζουσα τὸν νοῦν, καὶ νο-
θεσία, ὁδηγοῦσα πρὸς τὴν ἀρετὴν τὴν προ-
αίρεσιν, ἐστὶ μετὰ τῶν ἄλλων, τῶν εἰς
τὰ ἱερὰ βιβλία περιεχομένων, τὸ τοῦ πα-

τριάρχου Ἀβραάμ πολίτευμα· τούτου τοῦ
ἀνδρὸς τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν ἐθαύμα-
σαν, καὶ ἔτι ἄχρι τῆς σήμερον θαυμάζουσιν
οὐ μόνον οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ
σαρκικῶς καταγόμενοι, καὶ οἱ ἐξ ἐθνῶν
χριστιανοί, οἱ πιστεύσαντες εἰς τὸν ἐκ τοῦ
σπέρματος αὐτοῦ σάρκα λαβόντα, Χριστὸν

ὁρ. ἰωσ.
β. ἰ. κ. 8.
ἀρχιολ.

τὸν θεόν, ἀλλ' ἐπαίνοις ἔστεφαν καὶ αὐτοὶ οἱ κατὰ πάντα ἀλλότριοι, οἱ εἰδωλολάτραι δηλαδή καὶ ἄπιστοι. Ὁλόκληρα βιβλία συγγράφαι δύνανται οἱ σοφοὶ ἄνθρωποι εἰς ἐπαινον τῆς πίστεως, τῆς ἀγάπης, τῆς ἐλπίδος, τῆς φρονήσεως, τῆς μεγαλοψυχίας, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ὑπακοῆς, τῆς εὐσπλαγχνίας, καὶ τῶν λοιπῶν τούτου τοῦ θαυμαστοῦ ἀνθρώπου ἀρετῶν καὶ κατορθωμάτων· ἐγὼ οὐδὲ σκοπὸν ἔχω, ἀλλ' οὐδὲ δύναμιν, ἵνα περὶ παντός τοῦ πολιτεύματος αὐτοῦ λαλήσω· ἐπειδὴ δὲ πολλάκις ἐθαύμασα, βλέπων, ὅτι διεπέρασεν ὅλον τὸν καιρὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐν σκηναῖς, καὶ ἔζησεν εἰς τὴν ὑπὸ θεοῦ ὑποσχεθεῖσαν αὐτῷ γῆν, ὡς πάροικος, καὶ ὡς ἐν ξένη γῇ πολιτευόμενος· περὶ τούτου μόνου βούλομαι λαλήσαι, καθότι τοῦτο τὸ παράδειγμα δύναται ἀποσπάσαι τὸν νοῦν ἡμῶν ἀπὸ τῆς εἰς τὰ γῆινα πράγματα προσπαθείας τε καὶ προσηλώσεως.

ὁρ. Ἐπιφ.
β. ἰ. σ. 8.
κατ. Ἀι-
ριε.

Γεν. 23.
20.

Υἱὸς τοῦ εἰδωλολάτρου Θάρρά ἦν ὁ Ἀβραάμ, ἐξ οὗ καὶ Λάβαν, ὁ ἐγγονος αὐτοῦ, ἐσέβετο τὰ εἰδωλα τὰ ὑπὸ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ραχήλ κλαπέντα. Γνωστὸν δέ ἐστι, πόσον ἐφρόντιζον οἱ εἰδωλολάτραι περὶ τῶν ὑλικῶν καὶ γῆινων πραγμάτων, καὶ πόσον ἐσπούδαζον ὑπὲρ τῆς κτήσεως οὐ μόνον τῶν κινητῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀκινήτων κτημάτων· ὁ Ἀβραάμ ἐκ τοιούτων γεννητόρων γεννηθεὶς καὶ ἀνατραφεὶς, ἐκτός τοῦ ἀγροῦ Ἐφρών, ὃν ἠγόρασεν, ἵνα θάψῃ τὴν Σάρραν, οὐδὲ οἶκον ὠκοδόμησεν, οὐδὲ ἀμπελῶνας ἐφύτευσεν, οὐδὲ γῆν ἠγόρασεν,

οὐδὲ « βῆμα ποδὸς ἐκτήσατο », ἀλλ' ἔζησε Πρᾶξ. 7. 5.

καθ' ὅλον τὸν καιρὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐν σκηναῖς, ἡγουν εἰς κινητὰ καὶ εὐτελῆ κατοικήματα. Τίς δὲ ἄρά γε ὁ λόγος τούτου τοῦ ἀσυνήθους ἔργου; μήπως οὐκ εἶχε τὸν τρόπον ὁ Ἀβραάμ, ἵνα ἀγοράσῃ κτήματα ἀκίνητα; ἀλλ' αὐτὸς εἶχε πλοῦτον κινητὸν πολύν· « Ἀβραμ δὲ ἦν πλούσιος Γεν. 13. 2.

» σφόδρα κτήνεσι, καὶ ἀργυρίῳ, καὶ χρυσίῳ· » μήπως περιττός ἦν αὐτὸς ὁ οἶκος, καθότι οὐκ εἶχε πολλοὺς συγκατοίκους; ἀλλὰ καὶ μόνος ἦν, ἐχρησίμευσεν αὐτῷ ὁ οἶκος πρὸς ἀσφάλειαν αὐτοῦ καὶ ἀνάπαυσιν· πρὸς τούτοις δὲ αὐτὸς οὐκ ἔζη μόνος, ἀλλ' εἶχε μετ' αὐτοῦ πολλοὺς οἰκογενεῖς· διότι, ὅταν παρετάχθῃ εἰς πόλεμον, ἵνα ἐλευθερώσῃ τὸν Λῶτ, τότε εὐρέθησαν οἱ οἰκογενεῖς αὐτοῦ τριακόσιοι δέκα καὶ ὀκτώ· μήπως ἐστοχάζετο, ὅτι πολλὰ ὀλίγον καιρὸν μέλλει διατρίψαι εἰς ἐκείνην τὴν γῆν; ἀλλ' ὁ θεὸς, εἰς ὃν αὐτὸς ἐπίστευσεν, ὑπεσχέθη αὐτῷ, ὅτι ἡ γῆ ἐκείνη διωρισμένη ἦν οὐ μόνον εἰς αὐτόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ σπέρμα αὐτοῦ αἰωνίως· Γεν. 14. 14.

« Ὅτι πᾶσαν τὴν γῆν, ἣν σὺ ὀράς, σοὶ δώσω αὐτήν καὶ τῷ σπέρματί σου ἕως αἰῶνος ». Διὰ ποῖον οὖν λόγον ἔζησεν ὁ Ἀβραάμ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ὡς ξένος καὶ πάροικος, καὶ ὡς ἄνθρωπος, ὅστις μετ' ὀλίγον ἔμελλεν ἀναχωρῆσαι ἐκεῖθεν; Ἄνθρωποι φιλοκτήμονες καὶ πλεονέκται, ὅσοι μεγαλύνετε τὰς οἰκίας ὑμῶν, καὶ σπουδάζετε δικαίως καὶ ἀδίκως πολυπλασιάσαι τοὺς ἀγροὺς καὶ ἀμπελῶνας καὶ

Γεν. 13.
15.

τὰ λοιπὰ ὑμῶν κτήματα, τί λέγετε ἀκούον-
 Πράξ. 7.5. τες, ὅτι ὁ Ἀβραάμ οὐδὲ « βῆμα ποδὸς ἐ-
 » κτήσατο εἰς τὴν γῆν, τὴν ὑπὸ θεοῦ αὐτῷ
 » δοθεῖσαν »; δύνασθε ἄρα γε ὑμεῖς κατα-
 νοῆσαι διὰ ποῖον λόγον ἐποίησε τοῦτο ὁ
 Ἀβραάμ; ὑμεῖς, ἐπειδὴ φρονεῖτε τὰ ἐπί-
 γεια, νομίζετε ἴσως, ὅτι παράλογόν ἐστι
 τοῦ Ἀβραάμ τὸ ἔργον· ὁ Παῦλος ὅμως,
 ὅστις οὐκ ἐφρόνει τὰ ἐπίγεια, ἀλλὰ τὰ
 οὐράνια, ἐγνώρισε καὶ ἐφανέρωσε τοῦ ἔργου
 Εβρ. 11. 10. τούτου τὸν λόγον, εἰπὼν· « ἐξεδέχετο γὰρ
 » τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς
 » τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός ». Ἴδου
 ὁ λόγος· ἐγνώρισεν ὁ θεοφώτιστος Ἀβραάμ
 Εβρ. 12. 14. ὅτι οὐκ « ἔχομεν ὥδε μένουσαν πόλιν, ἀλ-
 » λὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν »· κατε-
 νόησε τὸ πρόσκαιρον τῶν ἐπιγείων πραγ-
 μάτων καὶ τὴν αἰωνιότητα τῶν ἐπουρα-
 νίων, καὶ ἐπληροφορήθη, ὅτι οὐδὲν πρᾶγμα
 κοσμικὸν ἔχει θεμέλια σκευὰ καὶ ἀσάλευτα,
 ἀλλὰ πάντα, καὶ αὐτὰ δηλονότι τὰ φαι-
 νόμενα ἀκίνητα καὶ ἀκλόνητα, κινεῖνται,
 καὶ μεταβάλλονται, καὶ διαφθείρονται· εἶχε
 δὲ ὁ μακάριος πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν
 μετὰστασιν ἐκ ταύτης τῆς τροσκαίρου καὶ
 ξένης γῆς πρὸς τὴν ἀτελεύτητον ἡμῶν πα-
 τρίδα· ὅθεν, ὡς διακριτικὸς καὶ φρόνιμος,
 προσηλώσας τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν αὐ-
 τοῦ πρὸς τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλήμ,
 αὐτὴν ἐπόθει, καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἠγωνίζετο,
 μηδόλως φροντίζων περὶ τῶν ἐπιγείων
 κτημάτων.

Τοῦτο τὸ παράδειγμα διδάσκει ἡμᾶς,
 ποῖόν ἐστι τῆς ψυχικῆς ἡμῶν ἀπωλείας

τὸ αἶτιον. Ἡμεῖς οἱ ἄθλιοι ἔχομεν πάντοτε
 προσηλωμένα τὰ ὄμματα καὶ τῆς διανοίας
 καὶ τοῦ σώματος ἡμῶν κάτω εἰς τὴν γῆν,
 καὶ οὐδέποτε αἶρομεν αὐτὰ ἄνω εἰς τὸν
 οὐρανόν· οὐδέποτε συλλογιζόμεθα τὰς ἀλη-
 θινὰ καὶ αἰώνια ἀγαθὰ τῆς ἐπουρανίου ἡμῶν
 πατρίδος, ἀλλ' ἐπιβλέπομεν διαπαντός εἰς
 τὰ μάταια καὶ ὀλιγοχρόνια πράγματα ταύ-
 της τῆς γῆς, ἐν ᾗ ἐξωρίσθημεν· ἀμνημο-
 νοῦμεν, ὅτι ἐσμέν θνητοὶ καὶ πρόσκαιροι,
 καὶ πολιτευόμεθα, ὥσπερ ἐὰν ἡμεῖς ἀθάνα-
 τοὶ καὶ αἰώνιοι· ἐπειδὴ δὲ ἀφιερωμένα ἐσὶν
 ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδία ἡμῶν εἰς ταῦτα τὰ
 φθαρτὰ καὶ πρόσκαιρα, διὰ τοῦτο ζῶμεν
 εἰς ταύτην τὴν γῆν, ὥσπερ ἐὰν οὐκ εἴχο-
 μεν ψυχὴν ἀφθαρτον, καὶ ὥσπερ ἐὰν οὐ
 περιέμενεν ἡμᾶς θάνατος, καὶ κρίσις, καὶ
 ἀνταπόδοσις· ἐκ τούτου ἡ ζέουσα καὶ ἀκόρε-
 στος ἐπιθυμία τῆς ἀπολαύσεως τῶν ἐπι-
 γείων προσκαίρων ἀγαθῶν· ἡ τοιαύτη δὲ
 φλογερὰ ἐπιθυμία καταποντίζει ἡμᾶς εἰς
 τῆς ἀδικίας καὶ ἀνομίας τὰ βάραθρα· τοῦ-
 το δὲ ἐστι τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἡ ἀπώλεια.

Ὁ πολυεύσπλαγχνος θεὸς διὰ τῶν θείων
 Γραφῶν καθ' ἐκάστην ἡμέραν κηρύττει
 τῆς ζωῆς ἡμῶν τὸ πρόσκαιρον· « Ἀνθρῶ-
 » πος, λέγει, ὡσεὶ χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ, Ψαλ. 102. 15.
 » ὡσεὶ ἄνθος τοῦ ἀγροῦ, οὕτως ἐξανθήσει »·
 κηρύττει καθ' ἐκάστην τὸ οὐτιδανόν τῶν
 κοσμικῶν πραγμάτων· « Ματαιότης, λέγει, Ἐκκλ. 1. 2.
 » ματαιότητων, τὰ πάντα ματαιότης »·
 Ἀλλ' ἡμεῖς ἐμφράττοντες τὰ ὦτα, « ὡς ἡ Ψαλ. 57. 4.
 » ἀσπίς ἡ κωφή, καὶ βουῖσα τὰ ὦτα αὐ-
 » τῆς », οὐδόλως ἀκούομεν τοῦ πανοικτίρ-

μονος τὴν φωνήν. Τοῦ σώματος αἱ αἰσθήσεις πείθουσιν, ὅτι ἐσμὲν πάροικοι ἐν ταύτῃ τῇ γῇ, καὶ ὅτι μετὰ θάνατον οὐδὲν ὠφελοῦσιν ἡμᾶς τὰ γῆινα κλήματα· ὅπου καὶ ἂν στραφῆς, βλέπεις τὸν θάνατον· θερίζει αὐτὸς καὶ νέους καὶ γέροντας, καὶ ῥωμαλέους καὶ ἀρρώστους, καὶ πᾶσαν ἡλικίαν καὶ τάξιν, καὶ αὐτὰ τὰ ἄωρα βρέφη· βλέπεις δὲ ὀφθαλμοφανῶς, ὅτι μετὰ θάνατον ἐντυλίττουσιν εἰς ἓν σάβανον καὶ ἐκεῖνον, ὅστις ἐνδεδυμένος ἦν βύσσον καὶ πορφύραν· βλέπεις, ὅτι μετὰ θάνατον θάπτουσιν εἰς τρεῖς, ἢ τέσσαρας πήχεις γῆς καὶ ἐκεῖνον, ὅστις κατῴκει ὑψηλὰ καὶ εὐρύχωρα παλάτια· ἐὰν δὲ ἀνοίξης τοὺς τάφους, οὐδεμίαν βλέπεις διαφορὰν οὐδὲ μεταξὺ πλουσίου καὶ πένητος, οὐδὲ μεταξὺ σοφοῦ καὶ ἀμαθοῦς, οὐδὲ μεταξὺ ἀξιωματικοῦ καὶ ἰδιώτου, οὐδὲ μεταξὺ δεσπότης καὶ δούλου, οὐδὲ μεταξὺ βασιλέως καὶ στρατιώτου· βλέπεις, ὅτι πάντες εἰσὶν ὅμοιοι, πάντες δηλαδὴ εἰσιν ὅστ' αἱ γυμνά, καὶ κόνις, καὶ τέφρα, καὶ δυσωδία· ἀλλ' ἡμεῖς βλέποντες, οὐ βλέπομεν, καὶ ἀκούοντες, οὐκ ἀκούομεν, τυφλοὶ καὶ κωφοὶ ἐπίτηδες γινόμενοι· οὐδὲ τῶν αἰσθήσεων ἢ προσβολή, οὐδὲ τοῦ θεοῦ ἢ φωνὴ πείθει ἡμᾶς, ὅτι ἐσμὲν πρόσκαιροι, ὅτι θάνατος ἡμᾶς περιμένει, ὅτι οὐδεμίαν ὠφέλειαν προξενοῦσιν εἰς ἡμᾶς μετὰ θάνατον ἐκεῖνα τοῦ κόσμου τὰ πράγματα, ὑπὲρ ὧν τοσοῦτον ἐκοπιάσαμεν, καὶ τοσοῦτον ἡγωνίσθημεν ὅλον τῆς ζωῆς ἡμῶν τὸν καιρόν. Τί ἄρα γέ ἐστι τοῦτο; ἀνοησία ἐστίν, ἢ ἀναισθησία;

«Ὁμοία ἐστίν, εἶπεν ὁ Κύριος, ἢ βα- Ματθ. 13.
45. 46.
» σιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ,
» ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας, ὃς εὐρῶν
» ἓνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν,
» πέπρακε πάντα, ὅσα εἶχε, καὶ ἡγόρασεν
» αὐτόν». Ποῖον τὸ νόημα ταύτης τῆς παραβολῆς; αὕτη σημαίνει, ὅτι ὁλος ὁ καιρὸς τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐστίν, ὡς ὁ καιρὸς τῆς ἐμπορικῆς πανηγύρεως· ὁ πραγματευτῆς ὑπάγει εἰς τὴν ἐμπορικὴν πανήγυριν, ἵνα κερδήσῃ δηνάρια· ὁ χριστιανὸς εὐρίσκεται εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἵνα κατορθώσας τὴν ἀρετὴν, ἀπολαύσῃ τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν· πᾶσα ἐμπορικὴ πανήγυρις ὀλίγας ἡμέρας διαρκεῖ, ἔπειτα παύει· πᾶσα ζωὴ ἀνθρώπου ὀλιγοχρόνιος ἐστίν, ἔπειτα λαμβάνει τέλος· πόσον οὖν μωρὸς καὶ ἀναισθητὸς ἐστίν ἐκεῖνος ὁ πραγματευτῆς, ὅστις ἐλθὼν εἰς τὴν ἐμπορικὴν πανήγυριν, οὐδὲ πωλεῖ, οὐδὲ ἀγοράζει, ἀλλὰ κτίζει παλάτια, καὶ φυτεύει ἀμπελῶνας, καὶ γεωργεῖ ἐκείνην τὴν γῆν, ἣν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐγκαταλείπει, καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα; πολλῷ μωρότερος καὶ ἀναισθητότερός ἐστίν ἐκεῖνος ὁ χριστιανός, ὅστις εἰς τὴν περίοδον τῆς ζωῆς αὐτοῦ οὐδόλως φροντίζει, ἵνα πωλήσῃ, ἢ γοῦν ἀποξενώσῃ πᾶσας τὰς σαρκικὰς αὐτοῦ ἐπιθυμίας, καὶ ἀγοράσῃ τὸν τίμιον μαργαρίτην, τουτέστιν ἀπολαύσῃ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἀλλὰ νύκτα τε καὶ ἡμέραν σπουδάζῃ ὑπὲρ τῆς κτήσεως ἐκείνων τῶν πραγμάτων, ὅσα μετ' ὀλίγον ἐγκαταλείπει, καὶ ἀπέρχεται εἰς τὴν αἰώνιον πατρίδα. Ἀλλὰ

διὰ τί οὗτος πολλῶ μωρότερος καὶ ἀναισθητότερος ἐκείνου; διότι, πρῶτον μὲν, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν τῆς ἐμπορικῆς πανηγύρεως ἔχει τινὰ λόγον, καὶ μικρότατον, πρὸς τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς τοῦ ἐμποροῦ· ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν τῆς προσκαίρου ζωῆς τοῦ χριστιανοῦ οὐδένα λόγον, οὐδὲ σύγκρισιν ἔχει μετὰ τοῦ ἀπείρου ἀριθμοῦ τῶν ἡμερῶν τῆς αἰωνίου ζωῆς, καὶ αὐτὸς ζήσῃ τοῦ Μαθουσάλα τὰ ἔτη· δεύτερον, ὁ μὲν πραγματευτὴς ἐπιστρέφει πάλιν, ἐὰν θέλῃ, εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἐκείνη ἡ ἐμπορικὴ πανήγυρις, καὶ ἀπολαμβάνει τὸ κέρδος τῶν ἰδίων κόπων· καὶ δὲ μὴ ἐπιστρέψῃ, δι' ἐπιτρόπων μετέχει τοῦ καρποῦ τῶν ἐκεῖ κτημάτων αὐτοῦ· ὁ δὲ χριστιανὸς μετὰ θάνατον οὐδὲ ἐπιστρέψαι δύναται εἰς τὸν κόσμον, οὐδὲ ἐπιτρόπους καταστήσαι, ἵνα τοὺς καρποὺς τῶν πόνων αὐτοῦ συνάγωσι· τρίτον, ὁ μὲν πραγματευτὴς ἀμελήσας τῆς πραγματείας αὐτοῦ τὸ ἔργον, στερεῖται κέρδους φθαρτοῦ καὶ προσκαίρου· ὁ δὲ χριστιανὸς, μὴ φροντίσας περὶ τῶν τῆς ἀρετῆς κατορθωμάτων, σφεῖται τῆς αἰωνίου βασιλείας· τέταρτον, ὁ μὲν πραγματευτὴς, ἐὰν μὴ πραγματευθῇ εἰς τὴν τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους πανήγυριν, πραγματεύεται εἰς τὴν τοῦ ἐλευσομένου· ὁ δὲ χριστιανὸς, ἐὰν μὴ ἐμπορευθῇ εἰς τὸν καιρὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἄλλην ζωὴν ἐμπορικὴν οὐκ ἔχει, ἐπειδὴ ἡ μέλλουσα ζωὴ οὐκ ἔστι ζωὴ κατορθωμάτων ἀρετῆς, ἀλλ' ἀνταποδόσεως ἔργων.

πλ. 4. 5.

Χριστιανοὶ οὖν, « ἕως πότε βαρυκάρδιοι; » ἵνα τί ἀγαπᾶτε ματαιότητα, καὶ ζητεῖτε

» ψεῦδος; » διὰ τί περιπατεῖτε « ὡς ἄσοφοι », καὶ οὐχ ὡς σοφοί; διὰ τί γίνεσθε ἄφρονες, μὴ « συνιέντες, τί τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου »; διὰ τί οὐ γίνεσθε « φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, » καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστέραί; Ποῖος φρόνιμος ἄνθρωπος ἀνταλλάττει πρᾶγμα ἀθάνατον καὶ αἰώνιον ἀντὶ φθαρτοῦ καὶ ἐφημέρου; καὶ ὅμως τοιαύτην ἀνταλλαγὴν ποιοῦμεν καθ' ἐκάστην ἡμέραν· καὶ ὁ μὲν Κύριος ἡμῶν διδάσκει, καὶ κηρύττει, ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ ἡμᾶς ὅλος ὁ κόσμος, ἐὰν ζημιώσωμεν τὴν ψυχὴν ἡμῶν, καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ κόσμῳ πρᾶγμα ἄξιον, ἵνα ἀνταλλαχθῇ διὰ τῆς ψυχῆς· « Τί γὰρ ὠφε- » λεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον » κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; » ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς » ψυχῆς αὐτοῦ; » Ἡμεῖς δὲ οἱ ἀνόητοι χωρὶς τινος σκέψεως προδίδομεν τὴν ψυχὴν διὰ τὰ πρόσκαιρα τούτου τοῦ κόσμου ἀγαθὰ; εἰς πόσας ἀμαρτίας καταποντίζονται, ὅσοι νικηθέντες ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ πλούτου, σπουδάζουσι περὶ τῆς τούτου κτίσεως· « Οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, λέγει ὁ θεὸς » ἀπόστολος, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν » καὶ παγίδα, καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοή- » τους, καὶ βλαβερὰς, αἵτινες βυθίζουσι » τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν ». Καὶ ὑμεῖς μὲν σημειώσατε τοῦτον τὸν λόγον· « ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους, καὶ » βλαβερὰς »· ἐγὼ δὲ καθιστορήσω τὴν ἀνοησίαν τῶν προσηλωμένων εἰς τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ.

ἔφ. 5.
15. 17.

Ματ. 10.
16.

Ματθ. 16.
18.

1. Τιμ. 6. 9.

Ὁ τῶν ἀπάντων δεσπότης καὶ Κύ-

ριος διὰ λαμπροῦ καὶ ἐνδόξου κηρύγματος προσκαλεῖ πάντας πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ὑπ' αὐτοῦ ὑπὲρ αὐτῶν ἡτοιμασμένης βασιλείας. α ἔρχεσθε, λέγει, ὅτι ἤδη ἑτοιμά » εἰσι πάντα ». ἐγκαταλείψατε τὰς κοσμικὰς φροντίδας, ἐν αἷς βεβυθισμένη ὑπάρχει ἡ ψυχὴ ὑμῶν, καὶ ἔρχεσθε πρὸς με διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῆς τῶν ἀρετῶν ἐργασίας. « Ἐτοιμά εἰσι πάντα ». χαρὰ ἀνεκλάλητος, φῶς ἀνέσπερον, δόξα αἰώνιος, μακαριότης ἀθάνατος, τοῦ ἀκροτάτου τῶν ἐφετῶν θεοῦ ἀπόλαυσις ἀτελεύτητος. ἔρχεσθε, ταῦτα πάντα ὑπὲρ ὑμῶν εἰσιν ἑτοιμα. Τί ἀποκρινόμεθα ἡμεῖς πρὸς ταύτην τὴν δεσποτικὴν πρόσκλησιν; ἡμεῖς πάντες παραιτούμεθα, διαφόρους προβάλλοντες προφασιολογίας. ἐκεῖνος μὲν λέγει, ὅτι ἡγόρασεν ἀγρόν, καὶ ἔχει ἀνάγκη, ἵνα ἐξελθὼν, ἐπισκεφθῇ αὐτόν. « Ἀγρόν ἡγόρασα, » καὶ ἔχω ἀνάγκη ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν. ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον ». οὗτος δὲ ἀποκρίνεται, ὅτι ἡγόρασε πέντε ζεύγη βοῶν, καὶ ὑπάγει, ἵνα δοκιμάσῃ αὐτά. « Ζεύγη βοῶν ἡγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά. ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον ». ὁ ἄλλος ἀπαντᾷ, λέγων, ὅτι συνεζεύχθη γυναικί, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναται ἐλθεῖν πρὸς ἀπόλαυσιν τῶν ἡτοιμασμένων αὐτῷ ἀγαθῶν. « Γυναῖκα ἔγημα, » καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν ». Ὡς πλάνη σατανικὴ, ὡς μωρία ἀνέκφραστος. εἰάν τις τῶν ἐπιγείων βασιλέων προστεκάλει σε, ἵνα καταστήσῃ σε κληρονόμον τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἔλεγες ἄρα γε πρὸς αὐτόν,

(ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣΤ. ΤΟΜ. Β΄.)

ὅτι οὐ θέλεις ἐλθεῖν, ἐπειδὴ ἔχεις ἀνάγκη, ἵνα ἐπισκεφθῇς τὸν ἀγρόν σου, ἢ ἵνα δοκιμάσῃς τοὺς βόας σου; ἢ ἔλεγες πρὸς αὐτόν, ὅτι οὐ δύνασαι γενέσθαι βασιλεὺς, ἐπειδὴ ἔχεις γυναῖκα; Οὐχὶ ἐπίγειος βασιλεὺς, ἀλλ' ὁ ἐπουράνιος βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, ὁ θεός, ὁ πλάστης καὶ δημιουργὸς πάσης τῆς ὁρατῆς καὶ ἀοράτου κτίσεως, προσκαλεῖ, καὶ λέγει σοι ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν, ἵνα καταστήσῃ σε κληρονόμον τῆς ἀφθάρτου καὶ αἰωνίου αὐτοῦ βασιλείας. σὺ δὲ παραιτεῖσαι, καὶ φεύγεις, προβάλλων ὡς ἐμπόδιον τὸν ἀγρόν σου, καὶ τοὺς βόας σου, καὶ τὴν γυναῖκά σου; τί τούτου ἐστὶν ἡ ἀνοητότερον, ἢ μωρότερον; δι' ἓνα ἀγρόν πρόσκαιρον, διὰ πέντε εὐτελῆ βοῶν ζεύγη, διὰ μίαν φθαρτὴν γυναῖκα καταφρονεῖς μίαν βασιλείαν ἀτελεύτητον; τί τούτου παραλογώτερον, ἢ ἀναισθητότερον;

Σημειῶσαι δὲ, ὅτι ταῦτα τὰ τρία, ἡγουν ὁ ἀγρός, τὰ πέντε ζεύγη τῶν βοῶν, καὶ ἡ γυνή, σημαίνουσιν ἐκεῖνα τὰ πράγματα, δι' ὧν ἡμεῖς προφασιζόμενοι, οὐχ ὑπακούομεν εἰς τοῦ θεοῦ τὰ προστάγματα. καὶ ὁ μὲν ἀγρός σημαίνει τὸν κόσμον, διότι « ἀγρός » ἐστὶν ὁ κόσμος, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος. τὰ δὲ πέντε ζεύγη τῶν βοῶν, τὰς πέντε αἰσθήσεις· διότι δι' αὐτῶν ἀναβαίνει τῆς ψυχῆς ὁ θάνατος, καὶ δι' αὐτῶν πειράζει ἡμᾶς ὁ σατανᾶς, καὶ εἰς ἄγγελον φωτὸς μετασχηματιζόμενος. ἡ δὲ γυνή, φανερόν ἐστιν, ὅτι σημαίνει τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας. ἐκ τούτων δὲ τῶν τριῶν πηγάζουσι πᾶσαι αἱ ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας προφασιολογίαι. ἐκεῖνος

Ματθ. 18.
38.

1ερ. 9. 21.

2. Κορ. 11.
14.

μέν, ὅταν οὐ ποιῇ τοῦ θεοῦ τὸ θέλημα, προφασίζεται, λέγων, ὅτι ἐπλάνησεν αὐτὸν ὁ κόσμος· οὗτος δὲ, ὅτι ἐνίκησαν αὐτὸν οἱ πειρασμοὶ τοῦ διαβόλου· καὶ ὁ ἄλλος, ὅτι ὑπεσκέλισεν αὐτὸν τῆς σαρκὸς ἡ πύρωσις.

Ἀλλὰ πῶς δύναμαι, λέγεις, μὴ φροντίζειν περὶ τῶν ἐπιγείων πραγμάτων; ἔχω οἶκον, καὶ γυναῖκα, καὶ τέκνα, πῶς οὖν δύναμαι θρέψαι, καὶ κυβερνῆσαι αὐτὰ, ἐὰν μὴ ἔχω ἐπίγεια κτήματα; ἐκ τούτου οὖν ἀναγκάζομαι φροντίζειν περὶ τῆς τούτων κτήσεως. Ἀλλὰ ποῖος νόμος διορίζει σοι, ἵνα σταυρώσας τὰς χεῖρας, καθήσης ἀργός, καὶ ἐγκαταλείψης πᾶσαν φροντίδα περὶ τῆς κυβερνήσεως καὶ καλῆς καταστάσεως τοῦ οἴκου σου; οὐδεὶς. Ἀκουσον, τί προστάσσει ὁ Κύριος· « Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν » βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην » αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται » ὑμῖν »· ἡ πρώτη, λέγει, καὶ ἡ καθ' αὐτὸ μέριμνά σου ἔστω ὑπὲρ τῆς ἀπολαύσεως τῆς θείας βασιλείας, καὶ ὑπὲρ τῆς ἐργασίας τῆς δικαιοσύνης, ἥγουν πάσης ἀρετῆς· ὅταν δὲ αὐτὴ ἔσιν ἡ πρώτη καὶ κυρία φροντίς σου, τότε οὐ καταφρονεῖς τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα κερδήσῃς χρυσίον καὶ ἀργύριον· τότε οὐδὲ τὸν ὀρφανὸν δυναστεύεις, ἵνα πλατύνῃς τὰ ὄρια τοῦ ἀγροῦ σου, οὐδὲ τὴν χήραν βλάπτεις, ἵνα μεγαλύνῃς τὸν ἀμπελῶνά σου, οὐδὲ ἀδικεῖς τὸν πλησίον σου, ἵνα αὐξήσῃς τὸν οἶκόν σου· τότε οὐδὲ τὴν ἀνομίαν στέργεις, οὐδὲ τὴν ἁμαρτίαν θέλεις, ἵνα δι' αὐτῆς πλεονάσῃς τὰ ὑπάρχοντά σου· φροντίζεις τότε περὶ τῆς κυβερνήσεως, καὶ καλῆς καταστά-

σεως καὶ τῆς γυναικὸς σου, καὶ τῶν τέκνων σου, καὶ τοῦ οἴκου σου, πλὴν μετὰ δικαιοσύνης, οὐχὶ μετὰ ἀδικίας, μετὰ ἀληθείας καὶ ἀπλότητος, οὐχὶ μετὰ ψεύδους καὶ ἀπάτης, μετὰ μέτρου καὶ διακρίσεως, οὐχὶ ἀμέτρως καὶ ἀδιακρίτως, προτιμῶν τὰ γήινα κτήματα τῶν ἐπουρανίων ἀγαθῶν· ὅταν δὲ ταῦτα ποιῇς, τότε ὁ θεὸς διευθύνει τὴν μέριμνά σου, καὶ εὐλογεῖ τοὺς κόπους σου, καὶ οὐ μόνον δίδωσί σοι τὰ ἐπουράνια ἀγαθὰ, ἀλλὰ προστίθουσιν ἐπὶ σοὶ καὶ τὰ ἐπίγεια· « Καὶ ταῦτα πάντα προσεθήσεται » ὑμῖν ». Ἀκουσον δὲ καὶ τὸ ἔτι περισσότερον.

Ὁ θεὸς ἀπόστολος Παῦλος, καὶ « σκύ- Φιλιπ. 3.8. » βαλα » ἐλογίζετο πάντα τὰ ἐγκόσμια πράγματα, ὅμως συνηρίθμησε, καὶ συνέταξε μεταξὺ τῶν ἀρετῶν τὴν τεκνοτροφίαν, καὶ τὴν περὶ τοῦ ἰδίου οἴκου καλὴν ἐπιστασίαν καὶ φροντίδα· διότι περὶ μὲν τῆς ἐκλογῆς τῆς γυναικὸς, τῆς χήρας, εἶπεν· « Ἐν 1. Τιμ. 5. 10. » ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνο- » τρόφησεν, εἰ ἐξενδοχῆσεν, εἰ ἀγίων πό- » δας ἐνίψεν, εἰ θλιβομένοις ἐπήρηκεσεν, εἰ » παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησε »· περὶ δὲ τῶν ἀναγκαίων συστατικῶν τῶν τῆς ἐκκλησίας διακόνων ταῦτα ἐνομοθέτησε· « Διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, 1. Τιμ. 3. 12. » τέκνων καλῶς προϊστάμενοι, καὶ τῶν » ἰδίων οἴκων ». Ἀρετὴ οὖν ἐστὶν ἡ περὶ τῆς τεκνοτροφίας, καὶ τῆς καλῆς τοῦ οἴκου ἐπιστασίας μέριμνα· ἐὰν δὲ, θέλων θρέψαι τὰ τέκνα σου, καὶ κυβερνῆσαι τὸν οἶκόν σου, ἀμνημονήσας παντελῶς τῶν

ἐντολῶν τοῦ θεοῦ, πλανᾷς, καὶ ψευδομαρτυρῆς, καὶ ἀρπάξης τὰ ξένα πράγματα, καὶ ἀδικῆς τὸν πλησίον σου, καὶ ποιῆς πᾶσαν ἄλλην ἁμαρτίαν, τότε ἡ ἀρετὴ τῆς τεκνοτροφίας τρέπεται εἰς κακίαν, καὶ ἡ ἀγαθὴ πράξις τῆς καλῆς τοῦ οἴκου σου ἐπιστασίας μεταβάλλεται εἰς ἀνομίαν· σὺ δὲ πράττεις τότε ἔργα μωρὰ καὶ ἀνόητα· καθότι προτιμᾷς τὸν οἶκόν σου μᾶλλον, ἢ τὴν ψυχὴν σου, καὶ τὰ κτίσματα μᾶλλον, ἢ τὸν ποιητὴν σου, καὶ προξενεῖς οὐχὶ ὠφελειαν, ἀλλὰ βλάβην ὑπερμεγίστην εἰς τὰ τέκνα σου, διδάσκων αὐτὰ διὰ τοῦ παραδείγματός σου τῆς ἁμαρτίας τὰ ἔργα, καὶ θησαυρίζων ἐν τῷ οἴκῳ σου τὴν θείαν ἀγανάκτησιν καὶ τὴν τιμωρίαν, δι' ἧς ὁ θεὸς παιδεύει πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν.

Ἀλλὰ ποῖον ἄρα γέ ἐστι ταύτης τῆς εἴτε μωρίας, εἴτε ἀναισθησίας ἡμῶν τὸ θεραπευτικὸν βάλσαμον; πῶς ἄρα γε δυνάμεθα ἡμεῖς ἀποστρέφαι τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν ἀπὸ τῶν ματαίων τοῦ κόσμου τούτου πραγμάτων, καὶ μηδέποτε διὰ οὐδεμίαν περίσασιν προτιμῆσαι αὐτὰ τῶν ἐπουρανίων; Ἐὰν προσηλώσωμεν τὸν νοῦν εἰς τὸν οὐρανόν, συλλογιζώμεθα δὲ διαπαντός τὰ ἀφθαρτα καὶ αἰώνια ἀγαθὰ τῆς μακαρίας ἡμῶν πατρίδος, καὶ πιστεύωμεν ἀδιστάκτως, καὶ

ἐλπίζωμεν ἀναμφιβόλως, ὅτι ἀπολαμβάνομεν αὐτὰ, ἐὰν μηδὲν προτιμῶμεν τῆς τοῦ θεοῦ ἀγάπης, ἢ τοιαύτη πίστις καὶ ἡ ἐλπίς πείθουσιν ἡμᾶς, ἵνα πολιτευώμεθα εἰς τὸν κόσμον ὡς ξένοι καὶ πάροικοι, μηδὲν τῶν ἐπιγείων προτιμῶντες τοῦ θείου θελήματος. Ἐπιβεβαιοῖ τοῦτο τοῦ Ἀβραάμ τὸ παράδειγμα, τὸ σήμερον ἀναγνωσθὲν ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ θεοκήρυκος Παύλου· « Πίσει, ἐβρ. 11.9. » λέγει, παρώκησεν Ἀβραάμ εἰς τὴν γῆν » τῆς ἐπαγγελίας ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς » κατοικήσας μετὰ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ, » τῶν συγκληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς » αὐτῆς ». Ἀκούεις; ἔζησε, λέγει, ὁ Ἀβραάμ εἰς τὴν ἰδίαν γῆν ὡς πάροικος, καὶ ὡς ζῶν εἰς ξένην γῆν, κατώκησεν ἐν σκηναῖς μετὰ Ἰσαάκ καὶ Ἰακώβ, τῶν κληρονόμων τῆς αὐτῆς γῆς. Ἀλλὰ ποῖον βάλσαμον ἐθεράπευσε τὴν σαρκικὴν προσπάθειαν καὶ τὴν ἀσθένειαν τῶν ἑαυτοῦ αἰσθήσεων; ποῖα δυνάμεις μετέστρεψε τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἐπιγείων εἰς τὰ οὐράνια; πῶς ἐδυνήθη ἐκτελέσαι τοῦτο τὸ μέγα κατόρθωμα; Ἡ πίστις καὶ ἡ ἐλπίς εἰσι τὸ βάλσαμον καὶ ἡ δύναμις· αὐτοὶ ἔδειξαν τὸ, πῶς· « Ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς Αὐτ. 10. » θεμελίους ἔχουσιν πόλιν, ἧς τεχνίτης » καὶ δημιουργὸς ὁ θεός ».

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΧΡΙΣΤΟΥ
ΓΕΝΝΗΣΙΝ.Παραιμ.
27. 2.

ΕΓΚΩΜΙΑΖΕΤΩ σε ὁ πέλας, εἶπεν ὁ σοφός
» Σολομῶν, καὶ μὴ τὸ σὸν σῶμα, ἀλλότριος,
» καὶ μὴ τὰ σὰ χεῖλη ». Σοφὴ ἀληθῶς ἡ
τοιαύτη συμβουλή· διότι τίς ποτε πισεύει
εἰς τὰ λόγια τοῦ περιαιτολόγου, ἡγουν
ἐκείνου, ὅστις ἐπαινεῖ ἑαυτόν; Ὅταν ἀκού-
ωμεν περιαιτολογίας, πολλὰ διστάζομεν
περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λεγομένων, καὶ
ὑποπτευόμεθα, ὅτι αὐτὰ εἰσι καύχησις
ψευδῆς καὶ ματαία· ἐὰν δέ τις μαρτυρῇ
περὶ ἑαυτοῦ, οὐδόλως πειθόμεθα, ὅτι ἀληθὴ
εἰσι τὰ ὑπ' αὐτοῦ μαρτυρούμενα· « Ἐὰν
» ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία
» μου οὐκ ἔστιν ἀληθής », εἶπεν ὁ Κύριος·
καὶ ὁμως ὁ πανένδοξος Παῦλος χωρὶς τινος
συστολῆς, μᾶλλον δὲ, μετὰ πολλοῦ θάρρους,
ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ μαρτυρεῖ περὶ
ἑαυτοῦ, ἐπαινῶν ἑαυτόν, καὶ ἐλπίζει, ὅτι
οἱ ἀκούοντες πιστεύουσιν εἰς ὅσα αὐτὸς
περὶ ἑαυτοῦ κηρύττει· ἐγὼ, λέγει, οὐδὲ
παρέλαβον, οὐδὲ ἐδιδάχθην τὸ εὐαγγέλιον
ὑπὸ ἀνθρώπου, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Χρι-
στὸς δι' ἀποκαλύψεως ἐφάνερwsέ μοι, ὅσα

Ἰωάν. 5.
31.

ὑμᾶς ἐδίδαξα· « Γνωρίζω ὑμῖν τὸ εὐαγγέλιον, Γαλ. 1. 11.
» τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι 12.
» κατὰ ἄνθρωπον· οὔτε γὰρ ἐγὼ παρὰ ἄν-
» θρώπου παρέλαβον αὐτὸ, οὐδὲ ἐδιδάχθην,
» ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ ».
Τοῦτό ἐστι μέγας ἔπαινος· διότι διὰ τούτου
παρέστησεν ἑαυτόν ἰσότημον τῷ προφῆτῃ
Μωϋσῇ, ὅστις ἀμέσως πρόσωπον πρὸς
πρόσωπον ἐλάλησε μετὰ τοῦ ἀοράτου θεοῦ, Εξ 33. 11.
καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐδιδάχθη τὸν νόμον· ὁ θεός,
λέγει, ὅστις ἐκ κοιλίας μητρός μου προώρισέ
με, ἵνα κηρύττω αὐτὸν εἰς τὰ ἔθνη, καὶ
ἐκάλεσέ με διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ, αὐτὸς
μοι ἀπεκάλυψε τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱόν·
« Ὁ θεός, ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός Γαλ. 1. 15.
» μου, καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ, 16.
» ἀποκαλύψαι τὸν υἱόν αὐτοῦ ἐν ἐμοί, ἵνα
» εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, »
ἄλλος οὗτος ἔπαινος, τοῦ προλαβόντος πολ-
λῷ ὑπέρτερος· διὰ τούτου ἔδειξεν ἑαυτόν
δεδικαιωμένον καὶ δεδοξασμένον· διότι κα-
τὰ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, ὁ θεός « οὗς Ρωμ. 8.
» προώρισε, τούτους καὶ ἐκάλεσε· καὶ οὗς 30.

» ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσε· καὶ οὗς
» ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε ». Βλέπεις,
ποῦ ἀνεβίβασε καὶ ὑψωσεν ἑαυτόν;

Ἄπορον φαίνεται τοῦτο καὶ παράδοξον·
τοιούτος ἄνθρωπος, ὁποῖος ἦν ὁ Παῦλος,
πεφωτισμένος ὑπὸ θεοῦ, δεδιδαγμένος τῆς
ταπεινοφροσύνης τὴν τελειότητα ὑπὸ τοῦ
παραδείγματος τοῦ πράου καὶ ταπεινοῦ τῇ
καρδίᾳ, τοῦ ταπεινώσαντος ἑαυτόν μέχρι
δούλου μορφῆς, ἐπαινεῖ, καὶ ὑπερυψοῖ ἑα-
υτόν, ἐλπίζων, ὅτι διὰ τῶν τοιούτων ἐπαί-
νων δύναται ἐπιστρέψαι τοὺς ἀνθρώπους
ἀπὸ τῆς πλάνης, καὶ σωθαι τὰς τούτων
ψυχάς. Ἀλλὰ διὰ τί ἀποροῦμεν περὶ τοῦ
Παύλου; καὶ οἱ προφῆται ἐκήρυξαν τοῦ
θεοῦ τὸν λόγον, διηγούμενοι τὰς ἑαυτῶν
ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις, αἵτινες ἦσαν
ἐπαινος αὐτῶν καὶ ἐγκώμια· οὐκ εἶπεν ὁ
Ψαλ. 131.
11. Δαβίδ· « Ὡμοσε Κύριος τῷ Δαβίδ ἀλήθειαν,
» καὶ οὐ μὴ ἀθετήσῃ αὐτήν· ἐκ καρποῦ
» τῆς κοιλίας σου θήσομαι ἐπὶ τοῦ θρόνου
Ψ. 6. 1. » σου »; οὐκ ἐξεφώνησεν ὁ Ἡσαΐας· « Εἶδον
» τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ
» καὶ ἐπηρμένου, καὶ πλήρης ὁ οἶκος τῆς
» δόξης αὐτοῦ »; ὁ Ἱερεμίας διηγήσατο, ὅτι
ὁ θεὸς ἐλάλησε μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς
Ψ. 1. 5. αὐτόν· « Πρὸ τοῦ με πλάσαι σε ἐν κοιλίᾳ,
» ἐπίσταμαί σε, καὶ πρὸ τοῦ σε ἐξελθεῖν
» ἐκ μήτρας, ἡγίακά σε, προφήτην εἰς ἔθνη
Ψ. 1. 1. » τέθεικά σε »· ὁ Ἰεζεκιὴλ ἔγραψε· « Καὶ
» ἠνοίχθησαν οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδον ὀράσεις
Δαν. 9. 21. » θεοῦ »· ὁ Δανιὴλ ιστόρησε· « Καὶ ἰδοὺ
» ἄνθρωπος Γαβριήλ, ὃν εἶδον ἐν τῇ ὁράσει ἐν
» τῇ ἀρχῇ, πετόμενος, καὶ ἤψατό μου, ὥσπερ

» ὥραν θυσίας ἐσπερινῆς »· τὰ αὐτὰ δὲ
ἀναγινώσκομεν καὶ εἰς τῶν λοιπῶν προφη-
τῶν τὰ βιβλία· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἐπιστήθιος
καὶ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, φανερόν ἐστιν,
ὅτι ἐπήνεσεν ἑαυτόν, περιγράψας, ὅσα ὁ θεὸς
εἰς αὐτόν ἀπεκάλυψε. Ταῦτα τὰ παραδείγ-
ματα αὐξάνουσιν, ἀλλ' οὐ διαλύουσι τὴν
ἀπορίαν· διότι ἀποροῦμεν καὶ περὶ αὐτῶν,
πῶς δηλαδὴ αὐτοὶ ἐτόλμησαν εἰπεῖν, ὅσα
ἦσαν πρὸς ἐπαινον αὐτῶν, καθὼς καὶ ὁ
Παῦλος, καὶ πῶς ἤλπισαν, καθὼς καὶ
αὐτὸς, ὅτι ὁ κόσμος πιστεύει εἰς τὰ ὑπ'
αὐτῶν λεγόμενα.

Πολλοὶ εἰσιν οἱ λόγοι, οἱ διαλύοντες
ταύτην τὴν ἀπορίαν· πρῶτος· ἐκείνον λέ-
γομεν περιαιτολόγον, ὅστις ἐπαινεῖ ἑαυτόν,
ἵνα δοξασθῇ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· οἱ δὲ προ-
φῆται καὶ οἱ ἀπόστολοι ἔλεγον, ὅσα περιεῖ-
χον τοὺς ἐπαινοὺς αὐτῶν, οὐχ ἵνα ἐπαινε-
σωσιν ἑαυτοὺς, καὶ τιμηθῶσιν ὑπὸ τῶν
ἀνθρώπων, ἀλλ' ἵνα κηρύξωσι τὰ περὶ τοῦ
θεοῦ, καὶ διορθώσωσι τὰ ἥθη τῶν ἀνθρώ-
πων· διὸ οὐκ ἦσαν περιαιτολόγοι, ἀλλὰ
θεολόγοι καὶ ἠθολόγοι· δεύτερος· αὐτοὶ
μόνοι ὡς ἄξιοι εἶδον τὰς ὀπτασίας καὶ
ἀποκαλύψεις· ὅθεν, ἐὰν αὐτοὶ οὐδὲ ἔγραφον,
οὐδὲ διηγοῦντο αὐτάς, οὐδεὶς ἐμάνθανεν, ὅτι
ὁ θεὸς ἀπεκάλυψεν αὐτοῖς, ὅσα ἐκήρυττον·
τρίτος· αὐτοὶ ἦσαν ἐπὶ τοῦτο ἀπεσταλμένοι
ὑπὸ θεοῦ, ἵνα δηλονότι διδάξωσιν, ὅσα ἐφα-
νέρωσεν εἰς αὐτοὺς ὁ θεός· « Τίνα ἀποσείλω, ἡσ. 6. 8.
» εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τὸν Ἡσαΐαν, καὶ τίς
» πορεύσεται πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον; καὶ
» εἶπα, ἰδοὺ ἐγὼ εἰμι, ἀπόστειλόν με· Στῆθι, ἡσ. 33. 2.

» εἶπε πρὸς τὸν Ἰερειάν, ἐν αὐτῇ οἴκου
 » Κυρίου, καὶ χρηματιεῖς ἅπασι τοῖς Ἰου-
 » δαίοις, καὶ πᾶσι τοῖς ἐρχομένοις προσκυ-
 » νεῖν ἐν οἴκῳ Κυρίου, ἅπαντας τοὺς λό-
 » γους, οὓς συνέταξά σοι χρηματίσαι αὐτοῖς,
 » μὴ ἀφέλῃς ῥῆμα » πρὸς δὲ τὸν Ἰεζεκιήλ.

Ἰεζ. 2. 3. « Ἐξαποστέλλω ἐγὼ σε, εἶπε, πρὸς τὸν
 » οἶκον Ἰσραὴλ » διὰ τοῦτο δὲ ὁ Ζαχαρίας

Ζαχ. 2. 9. ἔλεγε· « Καὶ γνώσεσθε, ὅτι Κύριος παντο-
 » κράτῳ ἀπέσταλκέ με » ὁμοίως καὶ τὸν

Πράξ. 21. 22. Παῦλον ἀπέστειλεν ὁ Κύριος, εἰπὼν· « Πο-
 » ρεύου, ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἀποστελῶ

» σε » πρὸς δὲ τὸν ἐπιστήθιον Ἰωάννην
 ῥητῶς εἶπεν ὁ Κύριος, ἵνα γράψῃ τὰ εἰς
 αὐτὸν ἀποκαλυφθέντα· « ὃ βλέπεις, γράψον
 » εἰς βιβλίον· γράψον, ἃ εἶδες, καὶ ἃ εἰσι,
 » καὶ ἃ μέλλει γίνεσθαι μετὰ ταῦτα ». Ἀ-
 νάγκην οὖν ἔχοντες οὗτοι οἱ ἅγιοι ἄνθρωποι
 ἐκπληρῶσαι πιστῶς τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν
 τὸ χρέος, διηγήσαντο, καὶ ἔγραψαν τὰς
 τούτων ὁπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις· εἶχε δὲ
 ὁ λόγος αὐτῶν ἄρκετὴν μαρτυρίαν τὰ τού-
 των ἔργα· τὸ ἄμεμπτον καὶ καθαρὸν τοῦ
 βίου, τῆς σωφροσύνης τὸ φῶς, τῆς ἀγάπης
 ἢ λαμπρότης, πάσης ἀρετῆς ἢ ἀσραπόμορ-
 φος χάρις, καὶ τὰ δι' αὐτῶν ἐκτελούμενα
 ὑπερφυῆ θαύματα ἦσαν ἀξιοπίστοι μάρτυρες,
 ἐπιβεβαιοῦντες τῶν λόγων αὐτῶν τὴν ἀλή-
 θειαν· « Τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, ἔλεγεν ὁ
 » σωτὴρ τοῦ κόσμου, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ
 » πατρός μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ·
 » καὶ ἐμοὶ μὴ πισεύητε, τοῖς ἔργοις πισεύ-
 » σατε »· τὰ ἔργα ἐβεβαίουν τὰ λόγια· ἡ
 μαρτυρία τῶν ἔργων διὰ τῆς βοηθείας τῆς

χάριτος ἔπειθε τὰς καρδίας ἐκείνων, ὅσοι
 ἦσαν ἄξιοι, ἵνα πιστεῦσωσιν εἰς τὰ ὑπ'
 αὐτῶν διδασκόμενα· τοῦτο δὲ σημαίνει
 οὗτος ὁ εὐαγγελικὸς λόγος, « Τοῦ Κυρίου ^{Μάρκ. 16.}
 » συνεργοῦντος, καὶ τὸν λόγον ^{20.} βεβαιοῦντος
 » διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων ».

Παρατηρῶ εἰς τὰ σήμερον ἀναγνωσθέν-
 τα καὶ ἄλλον λόγον ἀπορίας ἄξιον· ὁ Παῦ-
 λος, διὰ τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἀναμιμνή-
 σκων εἰς τοὺς Γαλάτας τὴν ὑπ' αὐτοῦ
 διδαχθεῖσαν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν, λέ-
 γει, ὅτι αὕτη οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον·
 « Γνωρίζω ὑμῖν τὸ εὐαγγέλιον, τὸ εὐαγγε- ^{Γαλ. 1 11}
 » λισθὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄν-
 » θρωπον »· τὸ δὲ « οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρω-
 » πον » σημαίνει, ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ τὰς
 κλίσεις καὶ διαθέσεις, καὶ ἦθη καὶ νόμους
 τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐπομένως οὐκ ἔστιν
 ἀρεστὸν εἰς αὐτοὺς, οὐδὲ εὐπρόσδεκτον.
 Ἀλλ' ὧ ἐπουράνιε διδάσκαλε, διὰ τί τοιου-
 τοτρόπως ψυχραίνεις τὰς καρδίας τῶν μα-
 θητῶν σου λέγων, ὅτι ἡ διδασκαλία σου
 « Οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον »; ἄραγε οὐ γνω-
 ρίζεις, ὅτι εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ ἀνθρώπινα
 ἀρέσκουσι, τὰ δὲ ὑπὲρ ἄνθρωπον οὐκ εἰσὶν
 αὐτοῖς ἀρεστά; πῶς οὐ διακρίνεις, ὅτι λέγων
 τὸ εὐαγγέλιόν σου οὐ κατὰ ἄνθρωπον, ἐπι-
 βεβαιοῖς, ὅτι ἔστιν ἀπαράδεκτον τοῖς ἀνθρώ-
 ποις; κηρύττεις πρὸς ἀνθρώπους εἰδωλολά-
 τρας, οἵτινες ἐλάτρευον τοῖς σαρκικοῖς
 πάθεσι, καὶ προσηλωμένοι ἦσαν ὅλως διόλου
 εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σωματικῶν θελη-
 μάτων καὶ ἐπιθυμιῶν· τί οὖν ἐλπίζεις ἐξ
 αὐτῶν, ὅταν ἀκούωσιν ἐκ τοῦ στόματός σου,

Ἀποκ. 1.
 11. 19.

Ἰωάν. 10.
 25. 38.

ὅτι τὸ εὐαγγέλιόν σου οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον; καὶ τί ἄλλο, εἰ μὴ ἀποστροφὴν καὶ ἐξουδένωσιν τῶν εὐαγγελικῶν σου λόγων; Διὰ τί οὐ λέγεις πρὸς αὐτούς, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον φωτίζει τὸν νοῦν, στολίζει τὰ ἦθη, εὐτυχεῖς ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' εὐθὺς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιστολῆς σου γράφεις, ὅτι διδάσκεις τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον;

Γαλ. 1. 11. « Γνωρίζω ὑμῖν τὸ εὐαγγέλιον, τὸ εὐαγγε-
» λισθὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄν-
» θρωπον ». Ἀξιόλογον ὑπόθεσιν περιέχουσιν, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, καὶ ταῦτα τὰ ἀποστολικά λόγια· διὰ τοῦτο πρέπον ἐστίν, ἵνα καὶ εἰς τὴν τούτων ἔρευναν ἀφιερῶσωμεν τὸν λόγον· καὶ μὴ θαυμάσητε ἀκούοντες ὅτι πάντες περὶ αὐτῶν λαλοῦμεν, καὶ ἄλλοτε αὐτά τε, καὶ τὰ λοιπὰ, ὅσα ἡ σήμερον ἀναγνώσθῃς ἐπιστολὴ περιέχει, διηρμηνεύθησαν· διότι καθὼς ἡ γῆ ἡ διατρέφουσα τὸ σῶμα διὰ τῶν καρπῶν αὐτῆς, ὅσον μετ' ἐπιμελείας γεωργεῖται, τόσον περισσότερον καρποφορεῖ, οὕτω καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, ὁ τρέφων τὴν ψυχὴν ἡμῶν διὰ τῆς ἐν αὐτῷ θείας δυνάμεως, ὅσον μετ' εὐλαθείας ἐρευνᾶται, τόσον περισσότερον φωτίζει καὶ ὠφελεῖ.

Τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Παύλου χωρὶς πάσης ἀντιλογίας ἐστὶν αὐτὸ τὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εὐαγγέλιον· πῶς οὖν τοῦ Χριστοῦ τὸ εὐαγγέλιον, ἡγουν ἡ διδασκαλία αὐτοῦ οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον; διὰ ποῖον ἄλλον σκοπὸν ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰς τὸν κόσμον, εἰμὴ, ἵνα διδάξας τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεως καὶ τὴν ἀγιωσύνην τῆς ζωῆς,

σώσῃ τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύσαντας; « Ἐ- ^{ἰωάν. 18. 37.}
» γὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι, εἶπεν αὐτός,
» καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον,
» ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. Οὐ γὰρ ἦλ- ^{ἰωάν. 12. 47.}
» θον, ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω
» τὸν κόσμον ». Ἐὰν οὖν ὁ Χριστὸς ἐδίδαξε διδάγματα ἀπαράδεκτα τοῖς ἀνθρώποις, ματαίως ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον· τοῦτο δὲ ἐστὶν ἀδύνατον. Ποῖον οὖν ἄνθρωπον ἐνόησεν ὁ Παῦλος, ὅταν εἶπεν, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον; Θεωρεῖ αὐτὸς τὸν ἄνθρωπον εἰς δύο καταστάσεις· εἰς τὴν κατάστασιν τῆς δικαιοσύνης, ἐν ᾗ ἦσαν οἱ δύο πρωτόπλαστοι ἐν τῷ παραδείσῳ, ἐν ᾧ ἐφύλαττον τὴν θεῖαν ἐντολὴν, καὶ εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἀμαρτίας, ἐν ᾗ κατήντησαν αὐτοί τε, καὶ ὅλον τὸ ἐξ αὐτῶν γένος μετὰ τὴν τῆς θείας ἐντολῆς παράβασιν· ἐπειδὴ δὲ μετὰ τῶν πρωτοπλάστων πτώσιν σπλαγχνισθεῖς ὁ θεὸς τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, ἐξέπεσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ἀνακαινίσῃ αὐτούς, καὶ ἀναγάγῃ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀξίωμα, ἡγουν εἰς τὴν προτέραν τῆς δικαιοσύνης κατάστασιν, διὰ τοῦτο ὁ θεὸς Παῦλος παλαιὸν μὲν ἄνθρωπον ὠνόμασε τὸν ἐν τῇ καταστάσει τῆς ἀμαρτίας· νέον δὲ, τὸν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνακαινισθέντα καὶ καταντήσαντα εἰς τὴν κατάστασιν τῆς δικαιοσύνης. Ἀκουσον δὲ πόσον καθαρὰ λαλεῖ περὶ τούτων τῶν δύο ἀνθρώπων ὁ τοῦ θεοῦ ἀπόστολος· « Ἀπο- ^{Ἐφ. 4. 22, 24.}
» θέσθαι ὑμᾶς, λέγει, κατὰ τὴν προτέραν
» ἀναστροφὴν, τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν

» φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπά-
 » τῆς· καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρω-
 » πον, τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιο-
 » σύνη καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας ». Ση-
 μείωσαι δέ, ὅτι ὁ μὲν καινὸς ἄνθρωπος, ὁ
 ὑπὸ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἀνακαινισθεὶς, εὐρί-
 σκεται εἰς τὴν φυσικὴν αὐτοῦ κατάστασιν,
 ἡγουν εἰς ἐκείνην τὴν κατάστασιν, ἐν ᾗ
 ὑπὸ θεοῦ ἐπλάσθη· ὁ δὲ παλαιός, εἰς τὴν
 παρὰ φύσιν, τουτέστιν εἰς τὴν φύσιν, τὴν
 ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐφθαρμένην· καὶ ὅτι τοῦ
 μὲν καινοῦ ἀνθρώπου ἡ φύσις ἐστὶν ὡς
 ἐκείνη τοῦ Ἀδὰμ πρὸ τῆς ἁμαρτίας· τοῦ
 δὲ παλαιοῦ, ὡς ἡ φύσις τοῦ Ἀδὰμ μετὰ
 τὴν ἁμαρτίαν.

Ὅταν οὖν ἀκούης τὸν Παῦλον λέγοντα,
 ὅτι τὸ εὐαγγέλιον οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον,
 νόησον τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν φθειρό-
 μενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης·
 διότι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἀρέσκειται εἰς
 τὰ ὑπὸ τοῦ εὐαγγελίου διδασκόμενα, εἰς
 αὐτὸν ἀπαράδεκτά εἰσι τὰ εὐαγγελικὰ μα-
 θήματα, αὐτὸς διεγείρεται κατὰ τῶν εὐαγ-
 γελικῶν προσταγμάτων, καὶ κατηγορεῖ
 αὐτὰ ὡς βαρέα καὶ δύσκολα, καὶ διῴσχυ-
 ρίζεται δέ, ὅτι εἰσὶν ἀδύνατα· ἐγὼ, λέγει ὁ
 παλαιὸς ἄνθρωπος, θέλω καὶ ἐπιθυμῶ γε-
 νέσθαι πλούσιος· τὸ δὲ εὐαγγέλιον διδά-
 σκει πτωχεῖαν· « Πᾶς ἐξ ὑμῶν, λέγει, ὅς
 » οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρ-
 » χουσιν, οὐ δύναται μοι εἶναι μαθητῆς ».
 Ἐγὼ θέλω πρωτεῖα· τὸ δὲ εὐαγγέλιον κη-
 ρύττει, ὅτι, ὅστις θέλει πρωτεῖα, ἐκεῖνος πρέ-
 πον ἐστίν, ἵνα κατασταθῇ δοῦλος· « Καὶ ὅς

Λοκ. 14.
33.

Ματθ. 20.
27.

» εἰς τὸ θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω ὑμῶν
 » δοῦλος ». Ἐγὼ φλέγομαι, ὀρεγόμενος ἐκ-
 πληρῶσαι τῆς σαρκὸς τὴν ἐπιθυμίαν· τὸ δὲ
 εὐαγγέλιον πρῶτον μὲν ἐμποδίζει τὴν πρᾶ-
 ξιν, λέγων· « Οὐ μοιχεύετε »· ἔπειτα καὶ
 τὴν ἐπιθυμίαν, λέγων· « Πᾶς ὁ βλέπων γυ-
 » ναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη
 » ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ».
 Ἐγὼ ὀρμῶ ὡς λέων ἀγριώτατος, ἵνα κατα-
 πῶ τὸν ἐχθρόν μου· τὸ δὲ εὐαγγέλιον βοᾷ·
 « Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχ-
 » θρούς ὑμῶν ». Ἐνὶ λόγῳ, εἴτι ἂν ἐγὼ θέ-
 λω, λέγει ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος, εἴτι ἂν ἐγὼ
 ἐπιθυμῶ καὶ ὀρέγομαι, τοῦτο ἐμποδίζουσι
 τοῦ εὐαγγελίου οἱ νόμοι· ὅταν δὲ αὐτὸς ἀ-
 κούῃ τὸ, « Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, Ματθ. 16.
24. 25.
 » ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν
 » σταυρόν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι· ὅς
 » γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀ-
 » πολέσει αὐτήν· ὅς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυ-
 » χὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὐρήσει αὐτήν »·
 τότε κραυγάζει· « Σκληρὸς ἐστὶν οὗτος ὁ Ἰωάν. 6.
60.
 » λόγος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν »· Ἀ-
 ποστρέφεται δὲ τὸ εὐαγγέλιον καὶ πίπτει
 εἰς τὴν ἀπιστίαν, καθὼς ἐκεῖνοι οἱ μαθηταὶ
 τοῦ Χριστοῦ, οἱ ἐγκαταλιπόντες αὐτόν, καὶ
 ἀπελθόντες εἰς τὰ ὀπίσω· ὁ παλαιὸς ἄν-
 θρωπὸς ἐστὶν ἄνθρωπος σαρκικός, τὸ εὐαγ-
 γέλιον κηρύττει διδασκαλίαν πνευματικὴν·
 ὁ δὲ σαρκικός οὐκ ἐπιδέχεται τὰ πνευμα-
 τικά· « Ψυχικός δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται 1. Κορ. 2.
14.
 » τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ· μωρία γάρ
 » αὐτῷ ἐστὶ, καὶ οὐ δύναται γινῶναι, ὅτι
 » πνευματικῶς ἀνακρίνεται »· διὰ τοῦτο δὲ

τοῦ εὐαγγελίου οἱ νόμοι φαίνονται εἰς αὐτὸν οὐ κατὰ ἄνθρωπον, ἀλλ' ὑπέρτεροι τῆς τῶν ἀνθρώπων δυνάμεως.

Ἀλλὰ μετὰ τὴν προπατορικὴν παράβα-
σιν πάντες, λέγεις, ἐσμέν εἰς τὴν κατάσχεσιν
τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, πάντες ἐνδεδυμένοι
ἐσμέν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν φθειρό-
μενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης,

Γεν. 8. 21. πάντων ἔγκειται ἡ διάνοια « Ἐπιμελῶς
» ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος ». Τί οὖν ; ἄ-
ράγε εἰς πάντα φαίνεται τὸ εὐαγγέλιον
ὑπὲρ ἄνθρωπον ; πάντες ἄρα εἰσιν ἀνεπίδε-
κτοι τῆς τούτου διδασκαλίας ; Οὐχὶ πάν-
τες· διότι βλέπομεν ἀναριθμήτους μυριάδας
ἀνθρώπων, οἵτινες ὑπεδέχθησαν τοῦ εὐαγ-
γγελίου τὰ διδάγματα, καὶ ἐσφράγισαν τὴν
εἰς Χριστὸν πίστιν, ἄλλοι μὲν διὰ τῆς
μέχρι θανάτου ὁμολογίας, καὶ διὰ τῆς ἐκ-
χύσεως τοῦ ἰδίου αἵματος, ἄλλοι δέ, διὰ
τῶν ἰδρώτων καὶ ἀγώνων τῆς ἀσκήσεως·
βλέπομεν δὲ καὶ ἕως τῆς σήμερον πολλοὺς
μετὰ πάσης ἀκριβείας φυλάττοντας ὅσα
διδάσκει τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον.

Ἀληθῶς πάντες φοροῦμεν τοῦ παλαιοῦ
ἀνθρώπου τὰ ἰδιώματα, καὶ τὰ πάθη, καὶ
τὰς ἐπιθυμίας· καὶ ἐν ὧσιν αὐτὸς ἐνεργεῖ
ἐν ἡμῖν, καὶ βαρεῖα, καὶ δύσκολος, καὶ
ἀπαράδεκτος φαίνεται ἡ εὐαγγελικὴ νομο-
θεσία. Ἀλλ' ἐπειδὴ, καὶ ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν
τῆς ἀπάτης σκοτίζεται ὁ νοῦς, καὶ ἀσθενῇ
ἡ προαίρεσις, διαμένει ὁμῶς εἰς μὲν τὸν νοῦν ἡ
φυσικὴ δύναμις τῆς διακρίσεως, εἰς δὲ τὴν
προαίρεσιν ἡ ἐλευθερία τῆς ἐκλογῆς τοῦ
καλοῦ· διὰ τοῦτο, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχη μι-

κράν τινα κλίσιν εἰς τὸ ἀγαθόν, τότε ἡ χάρις
τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν παθόντος Ἰησοῦ Χριστοῦ,
καὶ ἡ δύναμις τοῦ ζωοποιοῦ αὐτοῦ αἵματος,
τοῦ ἐν τῷ σταυρῷ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας
ἡμῶν ἐκχυθέντος, διασκεδάζει τὸ σκότος
τῶν παθῶν τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, καὶ
διώκει τὴν ἐξ αὐτῶν ἐπεισενεχθεῖσαν ἀ-
σθένειαν εἰς τὴν προαίρεσιν· φωτιζόμενος
δὲ ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τοῦ φωτός τῆς τοιαύτης
χάριτος, καὶ ἐνδυναμούμενος ὑπὸ τῆς τοι-
αύτης δυνάμεως, ἀνακαινίζεται, δεχόμενος
τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, τουτέστι τὴν
ἐνθέρμον εἰς Χριστὸν πίστιν· αὐτὴ δὲ κα-
ταργεῖ τὸ κράτος τῶν ἐπιθυμιῶν τοῦ πα-
λαιοῦ ἀνθρώπου, καὶ δίδωσι τὴν κυριότητα
καὶ ἐξουσίαν εἰς τὸν νέον· αὐτὴ ἀνακαινίζει
ἐν ἡμῖν τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὴν ὁσιότη-
τα τῆς ἀληθείας, τὴν ὑπὸ θεοῦ ἐν τῷ
καιρῷ τῆς πλάσεως ἡμῶν ἐμφυτευθεῖσαν
ἡμῖν· διότι « αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη, ἡ νικήσα-
» 1. ἰωάν. 5. 4.
» σα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν »· τότε
δὲ εἰς ἐκεῖνον τὸν ἀνακαινισθέντα, καὶ
γενόμενον νέον ἄνθρωπον ἡ εὐαγγελικὴ
νομοθεσία οὐ φαίνεται χαλινός σκληρός,
οὐδὲ βάρος δυσβάστακτον, ἀλλὰ ζυγός
Ματθ. 23. 30.
χρηστὸς καὶ φορτίον ἐλαφρόν, καθὼς εἶπεν
ὁ Κύριος· τότε γνωρίζεις, ὡς ὁ Πέτρος, ὅτι
τὰ λόγια Κυρίου εἰσὶ « Ῥήματα ζωῆς αἰῶ-
» 1. ἰωάν. 6. 68.
» νίου », καὶ ψάλλει, ὡς ὁ Δαβὶδ· « Τὰ
» 9. 10.
» κρίματα Κυρίου ἀληθινὰ, δεδικαιωμένα
» ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ἐπιθυμητὰ ὑπὲρ χρυσίον,
» καὶ λίθον τίμιον πολὺν, καὶ γλυκύτερα
» ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον »· ὅταν δὲ ἀκούῃ
τὴν τούτων ἐρμηνείαν, τότε θερμαίνεται ἡ

καρδία αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἔρωτος, καθὼς ἢ καρδία τοῦ Λουκᾶ καὶ τοῦ Κλεώπα, ὅταν ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἐλάλει αὐτοῖς ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ διηρμήνευεν αὐτοῖς τὰς γραφάς.

Λουκ. 24.
32.

Βλέπε εἰς τὸν Ζακχαῖον καὶ τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου τὰ ἐλαττώματα, καὶ τοῦ νέου τὰ διὰ τῆς χάριτος κατορθώματα· αὐτὸς, ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς ἀπάτης φθειρόμενος, ἐγένετο ἀρχιτελώνης, καὶ πολὺν πλοῦτον ἐσύναξε δικαίως καὶ ἀδίκως, ἀλλ' « ἐζήτει

Λουκ. 19.
3.

» ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν, τίς ἐστίν »· ἐπειδὴ δὲ μικρὸς ὢν κατὰ τὸ ἀνάστημα τοῦ σώματος οὐκ ἠδύνατο ἰδεῖν αὐτὸν διὰ τὸ πλῆθος τοῦ ὄχλου, τοῦ περικυκλοῦντος αὐτόν, « προ-
» δραμὼν ἔμπροσθεν, ἀνέβη ἐπὶ συκομωρέαν, » ἵνα ἴδῃ αὐτόν, ὅτι δι' ἐκείνης ἔμελλε διέρχε-
« σθαι ». Τί ἐστι τοῦτο; οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ μικρά τις περιέργεια περὶ τὸ ἀγαθόν, καὶ μικρά διάθεσις εὐλαβείας· ὡς δὲ ἔφθασεν ὁ Ἰησοῦς ἐπὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἦν ἡ συκομω-
ρέα, ἀναβλέψας, καὶ ἰδὼν αὐτόν, εἶπε·

Αὐτ. 4.

« Ζακχαῖε, σπεύσας κατὰβηθι· σήμερον » γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι »· διὰ τούτων τῶν λόγων ἐφώτισεν αὐτόν ἡ θεία χάρις· ἤκουσεν ὁ Ζακχαῖος, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ μηδόλως αὐτόν γνωρίζων, ἐκάλεσεν αὐτόν κατ' ὄνομα, « Ζακχαῖε », ἐπίστευσεν, ὅτι οὐκ ἀποστρέφεται τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ, ἀλλὰ καταδέχεται ἐλθεῖν, καὶ μεῖναι εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· διό φωτισθεῖς, ἐπίστευσεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἐστίν ὁ παντεπόπτης, καὶ πάντων γνώστης, ὁ οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων τοῦ κόσμου σωτήρ· ἡ δὲ πίστις κατήργησε τὸν ἐν αὐτῷ

Αὐτ. 5.

παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ ὠκοδόμησε τὸν νέον· ὅθεν κατέβη ἀπὸ τῆς συκομωρέας πλήρης χαρᾶς πνευματικῆς· χαίρων δὲ καὶ ἀγαλλόμενος ὑπεδέχθη τὸν Ἰησοῦν Χριστόν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ εὐθὺς ἐξεβόησεν ὁ τρισμακάριος τοῦ νέου ἀνθρώπου τὴν μακαρίαν φωνήν· « Ἰδοὺ, εἶπε, τὰ ἡμίση τῶν » ὑπαρχόντων μου, Κύριε, δίδωμι τοῖς πτω-
» χοῖς, καὶ εἵτινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀπο-
» δίδωμι τετραπλοῦν ». Τοῦτο αὐτὸ βλέπετε εἰς τὴν Σαμαρεῖτιν· τοῦτο αὐτὸ, εἰς τὸν Ματθαῖον· τοῦτο αὐτὸ, εἰς τὸν Αἰθίοπα τὸν εὐνοῦχον· αὐτὸ, εἰς τὸν Παῦλον· τοῦτο, εἰς πάντας, ὅσοι πρότερον μὲν ἐφθείροντο ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς ἀπάτης τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, ἐπειδὴ δὲ εἶχον μικρὸν ἔχνος ἀγαθῆς διαθέσεως, ἐφωτίστησαν ὑπὸ τῆς θείας χάριτος, καὶ πιστεύσαντες, ἐνίκησαν τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου τὰς ἐπιθυμίας, καὶ κατάρθωσαν τὰς πράξεις τοῦ καινοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ὑπὸ θεοῦ κτισθέντος « ἐν » δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας ».

Αὐτ. 8.

Ἐφεσ. 4.
24.

Ἀδελφοί, τὰ εὐαγγελικὰ προστάγματα αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ εἰσιν ἀρμόδια καὶ ὠφελιμώτατα εἰς τοὺς ἀνθρώπους· φαίνονται δὲ ἀρμόδια, ἢ ἀνάρμοστα, κατὰ τὰς ἡμετέρας κλίσεις καὶ διαθέσεις. Καθὼς δὲ μία καὶ ἡ αὐτὴ τροφή εἰς μὲν τοὺς ὑγιεῖς φαίνεται γλυκεῖα καὶ νόστιμος, εἰς δὲ τοὺς ἀσθενεῖς, πικρὰ καὶ ἄνοστος, οὕτω καὶ οἱ εὐαγγελικοὶ νόμοι εἰς μὲν τοὺς ἔχοντας τὸν νοῦν καθαρόν ἀπὸ τῶν τῆς σαρκὸς ἐπιθυμιῶν φαίνονται ἀρμόδιοι εἰς τὴν ἀνθρώπινον φύσιν, καὶ πολλὰ κατάλληλοι· εἰς δὲ τοὺς ἔχοντας

τὸν νοῦν ἐσκοτισμένον ὑπὸ τῆς ζάλης τῶν παθῶν φαίνονται ἀνάρμοστοι καὶ ἀκατάλληλοι. Ἄνθρωποι, τί διδάσκει τὸ εὐαγγέλιον; δικαιοσύνην διδάσκει, σωφροσύνην, ἀλήθειαν, ἀγάπην, πραότητα, ὑπακοήν· εἰπέ οὖν, ἀλλ' εἰπέ τὴν ἀλήθειαν· πότε αἰσθάνεσαι τὴν ἡσυχίαν καὶ ἀνάπαυσιν τῆς συνειδήσεώς σου; ὅταν δικαιοπραγῇς, ἢ ὅταν ἀδικῇς, καὶ ἀρπάζῃς, καὶ κλέπτῃς; ὅταν σωφρονῇς, ἢ ὅταν τρέχῃς εἰς τὰ πορνοστάσια, καὶ ἐπιβουλεύῃς τὰς ξένας γυναῖκας; ὅταν λαλήῃς τὴν ἀλήθειαν, ἢ ὅταν κατασκευάζῃς τὸ ψεῦδος, καὶ πλανᾷς τὸν πλησίον σου; ὅταν ἀγαπᾷς, ἢ ὅταν μισῇς, καὶ φθονῇς, καὶ καταδιώκῃς τὸν ἀδελφόν σου; ὅταν γίνεσαι πρᾶος, ἢ ὅταν ὀργιζόμενος, τρέμῃς, καὶ ἀφρίζῃς, καὶ τρίζῃς τοὺς ὀδόντας; ὅταν ὑπακούῃς, ἢ ὅταν παρακούῃς, καὶ ἀντιλέγῃς, καὶ φιλονεικῇς; Ὑπόθες μίαν πόλιν, ἐν ἣ ὁ βασιλεὺς ἐστὶ δίκαιος καὶ εὐσπλαγχνος, οἱ ἄρχοντες ταπεινοὶ καὶ ἡμεροὶ, οἱ κριταὶ δίκαιοι, οἱ στρατιῶται εὐτακτοὶ, οἱ πραγματευταὶ φιλήθεις, οἱ τεχνῖται ἄδολοι, πάντες οἱ ἐν αὐτῇ κατοικοῦντες σῶφρονες, φιλάγαθοι, ἐλεήμονες, ἀλλήλους ἀγαπῶντες, καὶ ἀλλήλους εὐεργετοῦντες· ὑπόθες καὶ ἄλλην πόλιν· ἐν αὐτῇ δὲ ὑπόθες τὸν μὲν βασιλέα ἀδικον

καὶ ἄσπλαγχνον, τοὺς ἄρχοντας ὑπερηφάνους καὶ ἀγρίους, τοὺς στρατιώτας ἀτάκτους, τοὺς πραγματευτὰς ψεύσας, τοὺς τεχνίτας δολεροῦς, πάντας τοὺς ἐγκατοίκους ἀσελγεῖς, μισοκάλους, ἀσπλάγχνους, μισοῦντας ἀλλήλους, καὶ ἀλλήλους βλάπτοντας· ποίαν τῶν δύο τούτων πόλεων ἐκλέγεις πρὸς κατοικίαν σου; τὴν πρώτην, ἐν ἣ φυλάττονται οἱ εὐαγγελικοὶ νόμοι, ἢ τὴν δευτέραν, ἐν ἣ καταφρονοῦνται; Τίς ἄνθρωπος, ἔχων νοῦν καὶ αἴσθησιν, ἐγκαταλείπει τὴν πρώτην, ἥτις ἐστὶν ἐπίγειος παράδεισος, ἵνα κατοικήσῃ εἰς τὴν δευτέραν, ἥτις ἐστὶν ἡ ἐπίγειος κόλασις; Βλέπεις, πόσον ἀκατάλληλον καὶ ἀρμόδιόν ἐστὶν εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸ εὐαγγέλιον; εἰς ἐκείνους δὲ τοὺς ἀνθρώπους φαίνεται ἀνάρμοστον καὶ ἀκατάλληλον, ὅσοι ἔκδοτοι εἰς τῆς σαρκὸς τὰ πάθη, καὶ διεφθαρμένοι ὑπὸ τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου, καὶ δοῦλοι τοῦ ἀρχεκάκου ἐχθροῦ, οὐδὲ συλλογίζονται ὀρθῶς, οὐδὲ κρίνουσι μετὰ διακρίσεως, μὴ ἔχοντες οὐδὲ ἔχνος ἀγαθῆς διαθέσεως, διαμένουσιν ἐστερημένοι τοῦ φωτὸς τῆς θείας χάριτος· εἰς αὐτοὺς δὲ ἐπιβλέπει οὗτος ὁ ἀποστολικὸς λόγος· « Γνωρίζω ὑμῖν τὸ εὐαγγέλιον, τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον ».

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΠΡΟΣ

ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΚΥΡΙΑΚῃ ΠΡΟ ΤΩΝ ΦΩΤΩΝ.

ΜΕΓΑΛΗΣ ἀληθῶς χάριτος ἡξίωσεν ὁ θεὸς τὸν πατριάρχην Ἰακώβ· ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς χάριν, ἵνα γνωρίσῃ τοῦ θανάτου αὐτοῦ τὸν καιρὸν· ὅθεν προσκαλέσας τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ παρήγγειλεν αὐτοῖς τὰς τελευταίας παραγγελίας, πεπληρωμένας νουθεσιῶν, προφητικῶν λόγων, καὶ θείας εὐλογίας.

Την. 49. « Ἐκάλεσε δὲ Ἰακώβ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, 1. 2.
» καὶ εἶπεν αὐτοῖς· συνάχθητε, ἵνα ἀναγ-
» γείλω ὑμῖν, τί ἀπαντήσῃ ὑμῖν ἐπ' ἐσχά-
» των τῶν ἡμερῶν· συνάχθητε, καὶ ἀκού-
» σατε υἱοὶ Ἰακώβ· ἀκούσατε Ἰσραὴλ, ἀ-
» κούσατε τοῦ πατρὸς ὑμῶν ». Μετὰ δὲ
τὰς νουθεσίας καὶ προφητείας καὶ τὰς εὐλο-
γίας ἐφανέρωσεν εἰς αὐτοὺς, ὅτι ἀποθνή-

Αὐτ. 29. σκει· « ἐγὼ, εἶπε, προστίθεμαι πρὸς τὸν
» ἐμὸν λαόν· θάψετε με μετὰ τῶν πατέρων
» μου ». Πόσοι τῶν φιλοτέκνων πατέρων
ἐπιθυμοῦσι ταύτης τῆς χάριτος; πλὴν ὀ-
λίγοι ἀξιοῦνται. Ὁ παναοίδιμος ἀπόστολος
Παῦλος πρὸς τοῖς ἄλλοις τοῦ θεοῦ χαρί-
σμασι, καὶ τούτου κατηξιώθη· προεῖδεν αὐ-
τός, καθὼς καὶ ὁ πατριάρχης Ἰακώβ, τὸν
καιρὸν τοῦ θανάτου αὐτοῦ· ὅθεν οὐχὶ ἀπὸ

στόματος, ἐπειδὴ εἰς τὴν Ῥώμην εὐρισκόμενος μακρὰν ἀπεῖχεν ἀπὸ τῆς Ἐφέσου, ὅπου ἦν τὸ πνευματικόν αὐτοῦ τέκνον, ὁ Τιμόθεος, ἀλλὰ δι' ἐπιστολῆς εὐλόγησε καὶ ἐνουθέτησεν αὐτόν τε καὶ πάντα τὰ πνευματικά αὐτοῦ τέκνα, προκατήγγειλε δὲ καὶ τὰ μέλλοντα συμβαίνειν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἰπὼν· « ἔσται γὰρ καιρὸς, ὅτε τῆς
» ὑγιαίνουσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται·
» ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἐπι-
» σωρεύσουσι διδασκάλους, κνηθόμενοι τὴν
» ἀκοήν· καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν
» ἀκοήν ἀποσρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους
» ἐκτραπήσονται »· προεῖπε δὲ διὰ τούτων
τῶν λόγων τὰς μετὰ τοὺς ἀποστόλους ἀναφανείσας αἱρέσεις. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐφάνερωσεν, ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ τέλους τῆς ζωῆς αὐτοῦ πλησιάζει· « ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀνα-
» λύσεως ἐφύσθηκε ». Τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἡ περικοπὴ, ἡ σήμερον ἀναγνωσθεῖσα, περιέχει μέρος τῶν παραγγελμάτων αὐτοῦ, δηλοποιεῖ δὲ καὶ τὸ, διὰ ποίου θανάτου ἐμελλε μεταβῆναι πρὸς τὸν θεόν, ἵνα λάβῃ τῶν ἀγώνων αὐτοῦ τὰς ἀνταποδό-

2. Τιμ. 4.
3. 4.

Αὐτ. 6.

σεις. Ὅστις μετὰ εὐλαβείας ἀκούσῃ τὴν ἐρμηνείαν αὐτῆς, ἐκεῖνου ἡ καρδία πληροῦται κατανύξεως, καὶ ἡ ψυχὴ λαμβάνει πολλὴν ὠφέλειαν.

2, Τιμ. 4.
5.

Τέκνον Τιμόθεε, νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον.

Αὐτ. 3. 4.

Ἐπειδὴ προλαβὼν εἶπεν, ὅτι ἔρχεται καιρὸς, ὅτε ἐγκαταλείψουσιν οἱ ἄνθρωποι τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἀλήθειαν, καὶ προσηλώσουσιν ἑαυτοὺς εἰς τοὺς μύθους, διὰ τοῦτο παραγγέλλει εἰς αὐτόν, λέγων· « Νῆφε ἐν πᾶσιν », ἡγουν πρόσεχε, ἔσο γρήγορος εἰς πᾶσαν ὑπόθεσιν, μὴ ἀμελεῖς, μὴ παραβλέπῃς, ἵνα μὴ ἀπολεσθῶσιν οἱ ὑπὸ σοῦ ποιμαινόμενοι· « κακοπάθησον », ὑπόφερε δηλονότι πᾶσαν κακοπάθειαν καὶ ταλαιπωρίαν ὑπὲρ τῆς σῆς σωτηρίας καὶ τῆς τοῦ πλησίον σου· « ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ »· ὅτι μὲν ἦσαν εὐαγγελισταὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, φανερόν ἐστιν ἐκ τούτων τῶν λόγων τοῦ θεοφόρου Παύλου· « Καὶ αὐ- » τὸς ἔδωκε τοὺς μὲν, ἀποστόλους· τοὺς δέ, » προφήτας· τοὺς δέ, εὐαγγελιστάς· τοὺς » δέ, ποιμένας καὶ διδασκάλους »· τῆς τάξεως δὲ τῶν εὐαγγελιστῶν ἦν ὁ Φίλιππος, εἰς ὧν τῶν ἐπτὰ διακόνων· « Καὶ εἰσελ- » θόντες, λέγει ὁ ἱερός Λουκᾶς, εἰς τὸν οἶ- » κον Φιλίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ, τοῦ » ὄντος ἐκ τῶν ἐπτὰ, ἐμείναμεν παρ' αὐτῷ. Ἐκ τῶν ἔργων δὲ τοῦ Φιλίππου μαθηθάνομεν,

Ἐφεσ. 4.
11.

Πράξ. 21.
8.

ποῖόν ἐστι τὸ ἔργον τοῦ εὐαγγελιστοῦ· ὁ Φίλιππος ἐξελθὼν ἐκ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἐ- κήρυξε τὸν Χριστὸν εἰς τὴν Σαμάρειαν· ὁμοίως καὶ εἰς τὴν ὁδὸν, τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Γάζαν, ὅπου ἐδίδαξε τὸν Αἰθίοπα τὸν εὐνοῦχον· ἐνὶ δὲ λό- γῳ, ἐκήρυττεν αὐτὸς τὸ εὐαγγέλιον εἰς πολλὰς καὶ διαφόρους πόλεις· « Φίλιππος δὲ » εὗρέθη εἰς Ἀζωτον, καὶ διερχόμενος, » εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας, ἕως τοῦ » ἐλθεῖν αὐτόν εἰς Καισάρειαν ». Τοῦτο οὖν ἐστι τοῦ εὐαγγελιστοῦ τὸ ἔργον, τὸ κη- ρύττειν τὸ εὐαγγέλιον εἰς τοὺς ἀπίστους· ὁ Παῦλος οὖν διὰ τούτων τῶν λόγων· « ἔρ- » γον ποίησον εὐαγγελιστοῦ », οὐδὲν ἄλλο παραγγέλλει εἰς τὸν Τιμόθεον, εἰμὴ ἵνα κηρύττῃ τὸ εὐαγγέλιον· ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπό- στολοι ἐκήρυττον τὸ εὐαγγέλιον. Ποία οὖν ἡ διαφορὰ μεταξὺ εὐαγγελιστοῦ καὶ ἀπο- στόλου; πρῶτον μὲν, ἕκαστος τῶν ἀποστό- λων εἰς ἓν διωρισμένον μέρος τῆς γῆς ἐδίδα- σκε τὸ εὐαγγέλιον· ὁ δὲ εὐαγγελιστῆς ἀορίστως εἰς πάντα τόπον, καὶ εἰς πᾶν γένος ἀνθρώπων· δεύτερον δέ, οἱ ἀπόστολοι ἦσαν οὐ μόνον διδάσκαλοι τοῦ εὐαγγελίου, ἀλλὰ καὶ ἀρχιερεῖς καὶ ποιμένες· οἱ δὲ εὐ- αγγελισταὶ μόνον τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν εὐηγγελίζοντο, ἄλλοι δὲ ἐγίνοντο ποιμένες ἐκεῖ, ὅπου αὐτοὶ ἔσπειρον τὰ εὐαγγελικὰ σπέρματα. Τὸ δέ, « τὴν διακονίαν σου » πληροφόρησον », σημαίνει τὸ, πλήρωσον τὸ ἐπισκοπικόν σου ἐπάγγελμα, ἢ τὸ, δίδασκε καὶ πολιτεύου τοιοῦτοτρόπως, ὥ- στε οἱ ἀκούοντες τὸν διδασκαλικόν σου

Πράξ. 8.
5, 26, 35.

Αὐτ. 40.

δρ. β. 3. κ.
37.
Ἐκκλ.
150.
Εὐσεβ.

λόγον, καὶ βλέποντες τὸ πολίτευμά σου σύμφωνον τοῖς λόγοις σου, πληροφοροῦνται, ὅτι ἀληθῆ εἰσι τὰ ὑπὸ σοῦ διδασκόμενα. Διὰ δὲ τῶν ἐξῆς δηλοποιεῖ ὁ Παῦλος εἰς αὐτόν, διὰ ποῖον λόγον ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ταύτας τὰς παραγγελίας.

2. Τιμ. 4.6.

Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφίστηκε.

Τὸ, « σπένδομαι », σημαίνει τὸ, θυσιάζομαι, σφαγιάζομαι, προσφέρω ἑμαυτὸν εἰς θυσίαν. Βλέπε δὲ, ὅτι ὁ τρισμακάριος Παῦλος οὐ μόνον ἐγνώρισεν, ὅτι ἐπλησίασεν ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ἔμελλε καταβῆναι πρὸς τὸν ποθούμενον αὐτῷ Χριστόν, ἀλλ' ἐγνώρισε προσέτι, ὅτι ἔμελλε διὰ μαρτυρίου τελειῶσαι τὸν βίον αὐτοῦ, καὶ προσαναγεῖν τὸ αἷμα αὐτοῦ θυσίαν τῷ θεῷ. τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο· διότι ὑπὸ τοῦ Νέρωνος ἐν Ῥώμῃ ἀπετμήθη τὴν κεφαλὴν· ἐπειδὴ, λέγει, ἐτοιμάζομαι θυσιασθῆναι ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐπλησίασεν ἤδη ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ἡ ψυχὴ μου μέλλει χωρισθῆναι τοῦ σώματός μου, διὰ τοῦτο ἔγραψά σοι, ὦ Τιμόθεε, ταύτας τὰς τελευταίας νουθεσίας μου καὶ παραγγελίας. Προτρέπει δὲ αὐτὸν πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν παραγγελιῶν καὶ διὰ τῶν ἔργων, προβάλλων εἰς αὐτὸν παράδειγμα τὰ ἑαυτοῦ κατορθώματα.

2. Τιμ. 4.7.

Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἡγωνίσαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα.

Ποῖός ἐστιν ὁ ἀγὼν, ὃν ὁ Παῦλος ἡγωνίσθη; οἱ φοβεροὶ διωγμοί, οἱ θανατηφόροι κίνδυνοι, ἡ φυλακὴ, τὰ δεσμὰ, ἡ ἄλυσις, αἱ μάστιγες, ἡ θηριομαχία, καὶ τὰ λοιπὰ παθήματα, ὅσα μετὰ τοσαύτης γενναιότητος ὑπὲρ Χριστοῦ ὑπέμεινεν ὁ ἀδαμάντινος. Καλὸς δὲ ὁ τοιοῦτος ἀγὼν, ὡς θεάρεστος, καὶ τῶν αἰωνίων καλῶν πρόξενος· εἶπε δὲ, « τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν », ἵνα ὑποδιαστείλῃ αὐτὸν τοῦ κακοῦ ἀγῶνος, διότι ὁ ἀγὼν, ὃν ἀγωνίζονται οἱ ματαιόφρονες ἄνθρωποι ὑπὲρ τῆς δόξης, καὶ τοῦ πλούτου, καὶ τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου, ἐστὶ κακὸς ἀγὼν, ὡς κακίας, καὶ τῶν αἰωνίων κακῶν πρόξενος. Τίς δὲ ὁ δρόμος, ὃν ἐτελείωσεν ὁ ἀείμνηστος; ὁ δρόμος τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, ὃν ἐτελείωσε, διελθὼν « ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ, μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ »· δρόμον δὲ νόησον καὶ τὴν κλίμακα πασῶν τῶν ἀρετῶν, εἰς ἣν αὐτὸς ἀνέβη, ἔτι δὲ καὶ τῆς προσκαίρου ζωῆς αὐτοῦ τὴν περίοδον· τὴν δὲ εἰς Χριστὸν πίστιν τετήρηκεν, ἐπειδὴ, καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἐδιώκετο, καὶ ἐκινδύνευε, καὶ ὑπὲρ αὐτῆς καθ' ἡμέραν ἐδοκίμαζε θανατηφόρους θλίψεις, ὅμως οὐκ ἠρνήσατο αὐτήν, ἀλλὰ διεφύλαξεν αὐτήν ἐνώπιον βασιλέων καὶ τυράννων, καὶ ἐν μέσῳ τοσούτων φόβων καὶ παθημάτων.

1. Κορ. 15.
32.Ρωμ. 15.
19.

2. Τιμ. 4.8.

Λοιπὸν, ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής· οὐ μόνον δὲ ἐμοί,

ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἡγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.

Κοπιαστική ἡ ἐκπλήρωσις τῶν παραγ-
γελιῶν τοῦ Παύλου· χρεῖαν οὖν εἶχεν ὁ
Τιμόθεος προθυμοποιήσεως, ἵνα αὐτὰς ἐκ-
πληρώσῃ. Θαρσοποιεῖ οὖν αὐτὸν ὁ θεὸς
αὐτοῦ διδάσκαλος, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ πάντας
τοὺς τῷ Κυρίῳ δουλεύοντας, προβάλλων
τὰς ἐπουρανίους τοῦ θεοῦ ἀντιμισθίας· ἐπει-
δὴ ἡγωνίσθη, λέγει, τὸν καλὸν ἀγῶνα τῶν
ἀρετῶν, καὶ ἐτελείωσα τοῦ εὐαγγελικοῦ
κηρύγματος τὸν δρόμον, καὶ ἐφύλαξα ἀπα-
ράτρωτον τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, « λοιπὸν
» ἀπόκειται μοι », ἡγουν ἀκόλουθόν ἐστι
τὸ, ὅτι ἡτοιμασμένος ἐστὶν ὑπὲρ ἐμοῦ « ὁ
» τῆς δικαιοσύνης στέφανος », τουτέστιν ἡ
ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἀνταποδιδόμενη βασιλεία·
οὐκ εἶπε δὲ, δώσει μοι, ἀλλ' « ἀποδώσει
» μοι », ἵνα φανερώσῃ, ὅτι χρεωστική ἐστι
τῷ λόγῳ τῆς δικαιοσύνης τοῦ θεοῦ ἡ τοιαύ-
τη ἀνταπόδοσις· διὰ τοῦτο καὶ τοῦ δικαίου
χριτοῦ μνημονεύει, καὶ τῆς ἡμέρας τῆς

δικαίας κρίσεως, λέγων· « ὃν ἀποδώσει μοι
» ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος
» κριτῆς ». Ὁ δίκαιος κριτῆς ἐν τῇ ἡμέρᾳ
τῆς δικαίας κρίσεως δικαίως ἀνταποδίδωσι
τὰ βραβεῖα τῆς δικαιοσύνης εἰς τοὺς ὑπὲρ
τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρετῆς ἀγωνισαμένους.
Ἵνα δὲ μηδεὶς νομίσῃ, ὅτι περὶ ἑαυτοῦ μόνον
ταῦτα λαλεῖ, ἐπισυνάπτει τὸ, « οὐ μόνον
» δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἡγαπηκόσι
» τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ »· μὴ νομίσητε,
ὅτι μόνον εἰς ἐμὲ ἡτοιμασμένος ἐστὶν ὁ
στέφανος τῆς δικαιοσύνης· διότι αὐτὸς ἑ-
τοιμός ἐστιν ὑπὲρ πάντων τῶν ἡγαπηκότων
τὴν ἐπιφάνειαν [αὐτοῦ, ὅπερ ἐστὶν, ὑπὲρ
πάντων τῶν δικαίων· διότι αὐτοὶ ἀγαπῶσι
τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, ἐπιθυμοῦσι δηλονότι,
ἵνα ἔλθῃ κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς, ὅπως
ἀπολαύσωσι τὴν « ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ^{Ματθ. 25.}
» ἡτοιμασμένην αὐτοῖς βασιλείαν »· οἱ δὲ ^{34.}
τρισάθλιοι ἁμαρτωλοὶ οὐκ ἀγαπῶσιν, ἀλλὰ
φρίττουσι τὴν τοιαύτην θείαν αὐτοῦ πα-
ρουσίαν, τὴν περιμένουσιν αὐτοὺς ἀναλογι-
ζόμενοι κόλασιν.

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΠΡΟΣ

ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,
ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΚΥΡΙΑΚῃ ΠΡΟ ΤΩΝ ΦΩΤΩΝ.

Εἰρίσκειται ἄρα γε εἰς τὸν κόσμον πρᾶγμα ἢ λυπηρότερον, ἢ ὀδυνηρότερον, ἢ φοβερώτερον τοῦ θανάτου; Ὅταν ὁ βασιλεὺς Ἀγάγ εἶδε τοῦ Σαμουὴλ τὴν μάχαιραν εἰς τὸν λαιμὸν αὐτοῦ, τότε γένων καὶ τρέμων, ἐκραύγαζεν· « Εἰ οὕτω πικρὸς ὁ θάνατος », καὶ ὁ θάνατος ἔσωζεν αὐτὸν ἐκ τῶν δεσμῶν καὶ τῆς αἰχμαλωσίας· ὁ δὲ προφητὰν Ἀβιδ οὐδένα ἄλλον λόγον εὔρηκεν ἀρμόδιον πρὸς παράστασιν τῆς ὑπερβολικῆς γενοχωρίας καὶ θλίψεως, εἰμὴ τοῦ θανάτου τὰς ὤδινας καὶ τὴν σκληρότητα· « Ὡδῖνες, » ἔλεγε, θανάτου ἐκύκλωσάν με, προσέφθασάν με σκληρότητες θανάτου »· ὁ δὲ σοφὸς Σειράχ εἶπεν, ὅτι καὶ μόνη ἡ ἐνθύμησις τοῦ θανάτου καταπικραίνει τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου· « ὦ θάνατε, εἶπεν, » ὡς πικρὸν σου τὸ μνημόσυνόν ἐστι ». Στέργουσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ φυλακὰς, καὶ δεσμὰ, καὶ ἐξορίας, καὶ ἀρρώστιας ὀδυνηράς, καὶ μελῶν ἀκρωτηριασμούς, καὶ πᾶσαν ἄλλην βάσανον μάλλον, ἢ τὸν θάνατον. Ταύτην δὲ τὴν ἀλήθειαν οὐκ ἀνατρέπουσι τὰ σπάνια παραδείγματα τινῶν ἀνθρώπων, οἵτινες αὐτόχειρες γινόμενοι, ἐθανάτωσαν

ἑαυτούς· ὁ ὑπερβολικὸς θυμὸς, ἡ ἡ δοξομανία, ἡ ἡ ὑπερβολικὴ λύπη, ἡ ὁ παράλογος ἀπελπισμὸς, ἡ ἄλλο τι σφοδρότατον πάθος οὐ μόνον ἔσβεσε τὴν διάκρισιν τοῦ νοῦς αὐτῶν, ἀλλ' ἐνέκρωσε καὶ αὐτὴν τὴν δύναμιν, τὴν ὑπὸ θεοῦ ἐμφυτευθεῖσαν εἰς τὴν φύσιν πάντων τῶν ζώντων, τὴν δύναμιν, λέγω, τῆς ἰδίας διατηρήσεως· ἀπέδειξαν τοῦτο ἐκείνοι οἱ αὐτόχειρες, ὅσοι ἔπιον μὲν τὰ θανατηφόρα ποτὰ, ἢ ἐπληξάν ἑαυτούς πληγὴν ἐπιθανάτιον, πλὴν οὐκ ἀπέθανον εὐθύς· διότι οἱ τοιοῦτοι καὶ τοὺς ἰατροὺς προθύμως ἐδέχθησαν, καὶ τὰ ἱαματικὰ φάρμακα μετὰ σπουδῆς ἔπιον· τοῦτο δὲ ἀπόδειξις ἐστὶ φανερά, ὅτι ἡ ὀδύνη τοῦ θανάτου, τοῦ πλησιάσαντος πρὸς αὐτούς, ἐνίκησε τὴν καταδυναστείαν τοῦ κατακυριεύσαντος πάθους· διὸ ὁ νοῦς αὐτῶν ἀνέλαβε τὴν ἀπολεσθεῖσαν διάκρισιν, ὁ δὲ νόμος τῆς φύσεως τὴν ἰδίαν δύναμιν· ἐκ τούτου δὲ αὐτοὶ ἐζήτησαν φυγεῖν τὸν θάνατον. Τοῦτο αὐτὸ ἀποδεικνύει, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος αἰσθάνεται, ὅτι ὁ θάνατός ἐστι μείζων πάντων τῶν ἐν κόσμῳ κακῶν.

Ἀλλὰ διὰ τί τοῦτο, διὰ τί ποιεῖ ὁ θάνα-

1. Βα. 15.
32.

2. Βα. 22.
6.

Σει. 41. 1.

τος τόσοις θλίβεσθαι καὶ φοβεσθαι αἰσθησιν εἰς τὸν ἄνθρωπον; διότι αὐτὸς μόνον βάλλει ὑποκάτω εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἀνθρώπου τὴν φθορὰν καὶ ἐξουδένωσιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ὑπάρξεως. Τί βλέπεις εἰς τοῦ νεκροῦ τὸ σῶμα; ὄμματα τυφλὰ, ὠτία κωφὰ, ὁσφρησιν ἀνόσφρητον, σῶμα ἀλαλον, ἀφὴν ἀναίσθητον, μέλη ἀκίνητα, σῶμα, κρυερὰς πέτρας μὴδὲν διαφέρον, σχῆμα ἀνθρώπου, καὶ οὐχὶ ἄνθρωπον. ὀλίγας δὲ ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον βλέπεις, ὅτι διαλύονται τὰ ἐντόσθια, καὶ ῥέουσιν αἱ σάρκες, καὶ τόση δυσωδία ἐξέρχεται ἐκ τοῦ ἀναλυομένου σώματος, ὥστε μὴ δυνάμενος στῆναι πλησίον αὐτοῦ, φεύγεις μακρὰν, καὶ συγγενῆς, καὶ φίλος ἦν, καὶ πολλὰ ἠγαπημένος σου ὁ νεκρὸς ἐκεῖνος· μετὰ δὲ καιροῦ παρέλευσιν, εἰς τὸν ἀνοίξῃς τὸν τάφον αὐτοῦ, οὐδὲν ἄλλο βλέπεις, εἰμὴ ὅστ' αἱ ξηρὰ καὶ γεγυμνωμένα, καὶ τοιαῦτα, ὥστε οὐδὲ διακρίναι δύναται, τίνος ἀνθρώπου εἰσὶν ὅστ' αἱ· καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ὅστ' αἱ τελευταῖον διαλύονται, καὶ τῇ γῇ συμμίγνυνται, ὥστε οὐδὲ ἔχνος βλέπεις ἀνθρώπου. Ὁ θάνατος οὖν ἀποδεικνύει εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅτι ἀρπάζει τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ, καὶ καταντᾷ αὐτὸν εἰς τὴν ἀνυπαρξίαν· ἐπειδὴ δὲ τοῦτό ἐστι παρὰ φύσιν, καὶ πάντῃ ἐναντίον αὐτῆς, διὰ τοῦτο ταραττεῖ, καὶ φοβίζει ὑπὲρ πάν ἄλλο πρᾶγμα.

Ὁ θεὸς, ὅστις ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον, ἵνα ζῇ αἰωνίως, ἐπλασε τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα διαμένη συνηνωμένη μετὰ τοῦ σώματος αὐτῆς εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ὁ φθόνος τοῦ διαβό-

λου ἔφερε τὸν θάνατον εἰς τὸν κόσμον· « Ὁ ^{Σοφ. 2. 23.} ^{24.} θεὸς ἔκτισε τὸν ἄνθρωπον ἐπ' ἀφθαρσίᾳ, » καὶ εἰκόνα τῆς ἰδίας ιδιότητος ἐποίησεν » αὐτόν· φθόνῳ δὲ διαβόλου θάνατος εἰσῆλθεν » εἰς τὸν κόσμον ». Ἐπειδὴ δὲ ὁ θάνατος σχίζει τὰ κατὰ φύσιν ἄσχιστα, καὶ κόπτει τοὺς φυσικωτάτους δεσμοὺς, καὶ χωρίζει τὰ πλασθέντα, ἵνα μένωσιν ἀχώριστα, ἡγουν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, διὰ τοῦτο ἐπιφέρει τόσῃν βάσανον, καὶ λύπην, καὶ φρίκην, διὰ τοῦτο βλέπεις εἰς τοὺς ψυχορραγούντας τόσῃν βίαν εἰς τὴν ἀναπνοήν, τόσοις σπασμοῖς εἰς τὰ μέλη τοῦ σώματος, τόσοις φοβεροῖς ἀγῶνα εἰς ὅλην τοῦ σώματος τὴν οἰκονομίαν.

Προστίθεται εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου ἡ ὀδυρόντων θλίψις διὰ τὸν παντελεῖ χωρισμὸν ἀπὸ τοῦ κόσμου, καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πραγμάτων. Πόσον λυπεῖται τότε ὁ βασιλεὺς, βλέπων, ὅτι μετ' ὀλίγον στερεῖται τῆς βασιλείας, καὶ γίνεται ἰδιώτης; πόσον ὁ ἄρχων, βλέπων, ὅτι γυμνοῦται τῆς ἰδίας ἐξουσίας, καὶ γίνεται ὡς εἰς τῶν ὑποχειρῶν; πόσον ὁ πλούσιος, ὁρῶν, ὅτι ὁ πλοῦτος αὐτοῦ μένει εἰς τὴν γῆν, αὐτὸς δὲ ἀπέρχεται πτωχὸς καὶ πέννης; πόσον ἡ φιλόστοργος γυνὴ, βλέπουσα, ὅτι χωρίζεται τοῦ ἰδίου ἀνδρός, καὶ πόσον ἡ φιλότεκνος μήτηρ, βλέπουσα, ὅτι ἐγκαταλείπει τὰ φίλτατα αὐτῆς τέκνα; πόσον λυπεῖται τότε πᾶσα ψυχὴ ἀνθρώπου, αἰσθανομένη, ὅτι ἀποσπᾶται τοῦ ἰδίου αὐτῆς σώματος; Ἐπειδὴ δὲ, ὅσον ἀπονεῖ τὸ σῶμα, τόσοις ἡσυχάζουσι τὰ τοῦτου πάθη

ὅσα τὴν ψυχὴν ἐσκότιζον· ὅσον δὲ ἡ ψυχὴ μένει ἐλευθέρᾳ τῆς τῶν παθῶν τοῦ σώματος τρικυμίας, τόσον βλέπει τελειότερα καὶ τῆς ἁμαρτίας τὸ βάρος, καὶ τῆς κρίσεως τὴν δικαιοσύνην, καὶ τῆς ἀνταποδόσεως τὴν αἰωνιότητα· διὰ τοῦτο εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου διακρίνει ἡ ψυχὴ ἐντελῶς, ποίας βασιλείας ἐστέρησεν αὐτὴν ἡ ἁμαρτία, καὶ ποίας κολάσεως ἐποίησεν αὐτὴν ὑπόδικον· ἐκ τούτου τότε οἱ ἔλεγχοι τῆς συνειδήσεως γίνονται βαρύτατοι καὶ ἀφόρητοι· μασιζεῖ αὐτὴ τότε σφοδρότατα· ὁ θεὸς ἔδωκέ σοι, λέγει, τὸν πλοῦτον, ἵνα ἐλεῇς τοὺς πτωχοὺς, σὺ δὲ δι' αὐτοῦ εὐηρέστησας τῆς σαρκὸς σου τὰς ἐπιθυμίας· ὁ θεὸς ἔδωκέ σοι τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἵνα ὑπερασπίζῃς τοὺς ἀδίκως δυναστευομένους, σὺ δὲ ἐδυνάστευσας τὸν ὀρφανόν, καὶ ἠδίκησας τὴν χήραν· ἡ ὑγεία σου οὐκ ἐγένετό σοι ὄργανον ἀρετῆς, ἀλλ' ἀφορμὴ ἀσωτείας· ἡ ἀσθένεια οὐκ ἐγένετό σοι ὄργανον ὑπομονῆς, ἀλλ' ἀφορμὴ γογγυσμοῦ καὶ ἀδημονίας· ἐκ τῆς ἀμελείας σου, καὶ τοῦ κακοῦ σου παραδείγματος διεστράφησαν τὰ τέκνα σου, καὶ ἐγένοντο ἄνθρωποι πονηροὶ καὶ διεστραμμένοι· ἐκ τῆς ὀλιγοπιστίας, καὶ ἀπροσεξίας σου ἠΰξησαν τὰ σκάνδαλα, καὶ ἐπλήθυνεν ἡ ἁμαρτία· μετανοίας ἐστὶ χρεία, ἐξομολογήσεως δακρύων, κραυγάζει ἡ συνειδήσις, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς τὸ ὄργανον, ἡγουν τὸ σῶμα, δι' οὗ ταῦτα γίνονται, ἐκνευρισμένον, καὶ σχεδὸν νενεκρωμένον, οὐ δύναται συνεργῆσαι πρὸς τὸ ἔργον τῆς μετανοίας· ἐκ τούτου ὁ ἀπελπισμὸς ἄλλη βί-

σανος, τῶν προειρημένων σκληροτέρα.

Ὡ ποία ὥρα τότε· πάσχει τὸ σῶμα, πάσχει ἡ ψυχὴ, πάσχει ὁ νοῦς, πάσχει ἡ συνειδήσις· βασανίζουσιν οἱ πόνοι, βασανίζει ἡ θλίψις, βασανίζει ὁ σκληρὸς τῆς συνειδήσεως ἔλεγχος, φλογίζει καὶ κατακαίει ὁ ἀπελπισμὸς· ὦ ποία ὥρα τότε. Ἄλλ' ἄρα γε οὐκ ἔστιν ἰατρός, οὐκ ἔστι βοτάνη, οὐκ ἔστιν ἔμπλαστρον, οὐκ ἔστι τρόπος τοῦ φυγεῖν τὸν θάνατον; οὐδεὶς· « Τίς ἐστὶν ^{Ψαλ. 88. 48.} » ἄνθρωπος, ὃς ζήσεται, καὶ οὐκ ὀψεται θάνατον; » μετὰ τὴν θεῖαν ἐντολήν, « ἀπὸ ^{Γεν. 2. 17.} » τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ »· καὶ μετὰ τὴν θεῖαν ἀπόφασιν· « ἢ δ' ἂν ἡμέρα » φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε »· καὶ μετὰ τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς, οὐδεὶς δύναται φυγεῖν τοῦ θανάτου τὴν μάχαιραν, ἀλλ' « ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ^{Ἑβρ. 9. 27.} » ἅπαξ ἀποθανεῖν »· οὐδεὶς δὲ δύναται μεταστρέψαι ταύτην τοῦ θεοῦ τὴν ἀπόφασιν, μένει δὲ αὐτὴ ἀμετάβλητος καὶ ἀμετάτρεπτος· οὐδὲ τὸ πάθος, οὐδὲ ὁ σταυρὸς, οὐδὲ τὸ αἷμα, οὐδὲ ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μετέβαλεν αὐτήν· διότι καὶ μετὰ Χριστὸν πάντες ἀποθνήσκουσι, καθὼς καὶ πρὸ Χριστοῦ, πάντες μεταβαλλόμεθα εἰς γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθημεν, κατὰ τὸν τοῦ θεοῦ ὀρισμόν, « ὅτι γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύ- ^{Γεν. 3. 19.} » ση ». Διὰ τοῦτο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ θεᾶνθρωπος καὶ σωτὴρ ἡμῶν οὐκ εἶπεν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ' ἐκήρυξε, λέγων· « Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, καὶ ἀποθάνη, ^{ἰωάν. 11. 25.} » ζήσεται ».

Ἡ ἀπόφασις τοῦ θανάτου ἔμεινεν ἀμετάβλητος, ὅμως τὰς ὠδῖνας αὐτῆς ἔλυσεν, καὶ κατήργησεν ὁ θεός, ἐκ νεκρῶν ἀναστήσας [τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, « ὃν ὁ θεός, » λέγει ὁ θεομακάριστος Πέτρος, ἀνέστησεν, » λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου ». Ἀκουσον δὲ ταύτης τῆς ἀληθείας τὴν ἀποδείξιν. Ποῖαί εἰσι τοῦ θανάτου αἱ ὀδύναι; πρῶτην ὀδύνην προξενεῖ ὁ θάνατος εἰς τὸν ἄνθρωπον, πληροφορῶν αὐτόν, ὅτι αὐτὸς διαλύει, καὶ φθείρει παντελῶς τὴν τούτου ὑπαρξίν. Ἀληθῶς δὲ πρὸ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔμενε μὲν ἡ ψυχὴ ἀθάνατος, πλὴν διελύετο τοῦ ἀνθρώπου τὸ σῶμα, καὶ ἐφθίετο τοῦ ἀνθρώπου ἡ ὑπόστασις, καὶ οὐδέποτε οὐδὲ ἡ ψυχὴ ἐπέστρεφεν εἰς τὸ ἴδιον σῶμα, οὐδὲ ἀνίστατο ἄνθρωπος ἐκ νεκρῶν, ἵνα μηκέτι ἀποθάνῃ, ἀλλὰ ζήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. μετὰ δὲ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀνάστασιν ἐδόθη πᾶσι τοῖς νεκροῖς τῆς ἀναστάσεως τὸ χάρισμα. « Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν. » ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο. » ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιήθησονται ». Ἐπειδὴ δὲ, ὅταν ἀνασηθῶμεν ἐκ νεκρῶν, τότε « ἀρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις » εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα ». ὁ δὲ Κύριος, μεθ' οὗ πάντοτε ἐσόμεθα, ζῇ εἰς τοὺς αἰῶνας, φανερόν ἐστιν, ὅτι ἀνιστάμεθα, ἵνα μηκέτι ἀποθάνωμεν, ἀλλὰ ζῶμεν διαπαντός. ὁ θάνατος οὖν κατεστάθη ὕπνος,

Πράξ. 2.
24.1. Κορ. 15.
20. 21. 22.1. Θεσ. 4.
17.

ἐπειδὴ ἐξουδένωσεν ὁ Χριστὸς τῆς ὀδύνης τὸ αἷτιον. διὰ τοῦτο δὲ ἔλεγεν ὁ Παῦλος. « Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, » ἄδη, τὸ νῆκος; » Τί οὖν λυπεῖσαι, ὦ ἄνθρωπε; τί ὀδυνᾶσαι; ἀποθνήσκεις. ἀλλὰ πάλιν ἀνίστασαι. καθὼς κοιμᾶσαι, καὶ πάλιν ἐγείρεσαι. Πρὸ τῆς Χριστοῦ ἀναστάσεως ὁ θάνατος ἔφερεν ἀνυπαρξίαν εἰς τὴν ὑπόστασίν σου, ἀλλὰ μετὰ τὴν Χριστοῦ ἀνάστασιν ἐπανήλθεν ἡ ὑπαρξίς τῆς ὑποστάσεώς σου. Ἡ ἀνάστασις οὖν τοῦ Χριστοῦ κατέλυσε, καὶ ἐξηφάνισε τὸ αἷτιον τῆς ὀδύνης τοῦ θανάτου. ὅστις οὖν πιστεύει, καὶ ἐλπίζει εἰς αὐτόν, ἐστὶν ἀνώτερος ταύτης τῆς ὀδύνης. διότι ὁ Χριστὸς ἐδίδαξε μὲν διὰ λόγου, ὅτι, καὶ ἀποθάνωμεν, ἀναστησόμεθα, καὶ ζήσομεν. « Ὁ πιστεύων » εἰς ἐμὲ, καὶ ἀποθάνῃ, ζήσεται ». ἔδειξε δὲ ἐμπράκτως, ὅτι οἱ νεκροὶ ἀνίστανται, ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς, καὶ ζῶν εἰς τὸν αἰῶνα. « Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκέτι » ἀποθνήσκει, ὁ θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει ».

1. Κορ. 15.
55.1. Ιωάν. 11.
25.

Ρωμ. 6. 9

Δευτέρα τοῦ θανάτου ὀδύνη ἐστὶν ἡ θλίψις διὰ τὸν χωρισμὸν ἀπὸ τοῦ κόσμου, καὶ διὰ τὴν στέρησιν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πραγμάτων. ἔπαυσεν ὁ Χριστὸς καὶ ταύτην τὴν ὀδύνην, ὑποσχεθεὶς εἰς τοὺς εἰς αὐτόν πιστεύοντας τρυφὴν ἐπουράνιον, καὶ δόξαν ἀμάραντον, καὶ βασιλείαν αἰώνιον. « Καὶ » γὰρ, εἶπε, διατίθεμαι ὑμῖν, καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου βασιλείαν. ἵνα ἐσθίητε, » καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου ». Ποῖον οὖν τόπον ἔχει εἰς

Λουκ. 22.
29. 20.

ἐμὲ ἢ λύπη, ὅταν ἐγὼ πιστεύω καὶ ἐλπίζω, ὅτι, ἂν οὐ ἀποθάνω, ἐγκαταλείπω μὲν τὰ ἀγαθὰ, τὰ λυπηρὰ, καὶ φθαρτὰ, καὶ πρόσκαιρα, ἔρχομαι δὲ εἰς τὰ πανευφρόσυνα, καὶ ἄφθαρτα, καὶ ἀτελεύτητα· φεύγω τὰ σκύδαλα, καὶ πορεύομαι εἰς τὰ βασίλεια· ἀναχωρῶ ἀπὸ τῆς ζάλης τῶν παθῶν μου, καὶ καταντῶ εἰς τὴν γαλήνην τῆς ἀπαθείας· λυτροῦμαι ἀπὸ τῆς πολυταράχου θαλάσσης τῆς κακίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ φθάνω εἰς τοὺς εὐδίοις λιμένας τῆς ἀγαθωσύνης τῶν ἁγίων· ἀφήμι τὴν γῆν, καὶ ἀναβαίνω εἰς τὸν οὐρανόν;

Τρίτη τοῦ θανάτου ὁδὸν ἐστὶν ὁ βασιανιστικὸς τῆς συνειδήσεως ἑλεγχος· ἀλλὰ καὶ τοῦτον καταπραΰνει ἡ εἰς Χριστὸν πίστις, καὶ ἡ εἰς αὐτὸν ἐλπίς. Ἐὰν εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου πιστεύωμεν, ὅτι ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐκ τῶν πατρικῶν κόλπων καταβὰς εἰς τὴν γῆν, καὶ γενόμενος ἄνθρωπος, ἔπαθε, καὶ ἐσαυρώθη, καὶ ἀπέθανεν, οὐχ ἵνα καλέσῃ τοὺς δικαίους, ἀλλὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν· ἐὰν εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς « ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον » ἁμαρτωλοὺς σῶσαι », καὶ ἐλπίσωμεν τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἀναπαύσεως, ἣν ὑπέσχεθη, ὅτε εἶπε· « Δεῦτε πρὸς με πάντες » οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ » ἀναπαύσω ὑμᾶς », καὶ ἐν κατανύξει ὁμολογήσωμεν, ὅτι « οὐκ ἐξ ἔργων τῶν » ἐν δικαιοσύνῃ, ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς », ἡσυχάζει τῆς συνειδήσεως ἡ

ἐπίπληξις, καὶ κατευνάζει τοῦ ἐλέγχου αὐτῆς ἡ βάσανος.

Ἄλλ' ἄρα γε εἰς πάντας τοὺς εἰς Χριστὸν πιστεύοντας, καὶ ἐλπίζοντας λύονται τοῦ θανάτου αἱ ὠδῖνες; μετέχουσιν ἄρα γε πάντες οἱ πιστοὶ ταύτης τῆς χάριτος; Ἀδελφοί μου, μὴ πλανᾶσθε, ὅταν ἀκούητε τὸ ὄνομα τῆς πίστεως, νομίζοντες, ὅτι πᾶσα πίστις ὠφελεῖ, καὶ σώζει· διότι ἡ πίστις, ἡ γυμνὴ τῶν καλῶν ἔργων, ἐστὶν ἀνωφελής· πίστιν ἔχουσι καὶ τὰ δαιμόνια· διότι καὶ αὐτὰ πιστεύουσιν, ὅτι ἐστὶ θεός, καὶ φρίττουσιν ἀπὸ προσώπου τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. « Καὶ τὰ δαιμόνια, λέγει ὁ θεὸς ἰακ. 2. 19. » Ἰάκωβος, πιστεύουσι, καὶ φρίσσουσι », πλὴν οὐδὲν ὠφελεῖ αὐτὰ ἡ τοιαύτη πίστις, ἐπειδὴ εἰσι γυμνὰ τῆς ἀγάπης, καὶ πεπληρωμένα πάσης πονηρίας. Ὅταν οὖν ἀκούητε, ὅτι ἡ εἰς Χριστὸν πίστις ὠφελεῖ, νοήσατε πάντοτε ἐκείνην τὴν πίστιν, περὶ ἧς ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἶπε· « Πίσις δι' ἀγάπης Γαλ. 5. 6. » ἐνεργουμένη », ἡγουν, πίσις, ἐνεργοῦσα τῆς ἀγάπης τὰ ἔργα· τοῦτο δὲ ἐστὶ πίσις, καρποφοροῦσα τῶν ἀρετῶν τὴν καρποφορίαν· αὕτη ἐστὶν ἡ πίσις ἡ σωτηριώδης· αὕτη ἐστὶν ἡ πίστις, ἥτις γεννᾷ τὴν μετὰ λόγου ἐλπίδα, τὴν ἐλπίδα, τὴν ἔχουσαν θεμέλια ἀληθινὰ, καὶ στερεὰ, καὶ ἀκράδαντα· αὕτη ἐστὶν ἡ πίστις, ἡ λύουσα τοῦ θανάτου τὰς ὠδῖνας· ταύτην τὴν πίστιν εἶχον πάντες οἱ ἅγιοι· ταύτην τὴν πίστιν εἶχεν ὁ Παῦλος, ὅθεν ἐνόμιζε τὸν θάνατον κέρδος· » Ἐμοὶ γάρ, ἔλεγε, τὸ ζῆν Χριστὸς, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος » καὶ οὐ μόνον οὐκ

Ματθ. 9.
13.

1. Τιμ. 1.
15.

Ματθ. 11.
28.

Ήβ. 3. 5.

Φιλιπ. 1.
21.

Αὐτ. 23.

2. Τιμ. 4.
7. 8.

ἐφοβεῖτο, ἀλλὰ καὶ ἐπεθύμει τὸν θάνατον·
« Τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων, ἔλεγεν, εἰς τὸ
» ἀναλύσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι ». Ἡ
τοιαύτη δὲ πίστις ἐγέννα εἰς τὴν καρδίαν
αὐτοῦ τὴν εὐλογοφανῆ καὶ βεβαίαν ἐλπίδα
τῆς ἀπολαύσεως τῶν ἐπουρανίων στεφάνων·
διὸ μετὰ παρρησίας ἔγραφε· « Τὸν ἀγῶνα
» τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέ-
» λεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπό-
» κειταί μοι ὁ τῆς δόξης στέφανος, ὃν ἀπο-
» δώσει μοι ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃ
» δίκαιος κριτής ». Παρατήρησον δὲ, τί
εἶπε καὶ περὶ τῶν λοιπῶν πιστῶν ἀνθρώ-
πων· « οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς
» ἡγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ ». οὐκ
εἶπε, πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτόν, ἀλ-
λὰ πᾶσι τοῖς ἡγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν
αὐτοῦ, ἵνα διὰ τούτου διδάξῃ, ὅτι ἐκείνους
ὠφελεῖ ἡ πίστις, καὶ ἐκεῖνοι ἔχουσι βεβαίαν
τῆς σωτηρίας τὴν ἐλπίδα, ὅσοι, πράξαντες
τὰ ἔργα τῆς πίστεως, ἐπιθυμοῦσι τὴν
ἡμέραν τῆς ἀνταποδόσεως, ἵνα λάβωσι τῶν
ἀγώνων αὐτῶν τὸν στέφανον.

Μακάριος οὖν ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις
ἐθησαύρισεν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ταύτην
τὴν σωτήριον πίστιν, ἐξ αὐτῆς δὲ καὶ τὴν
μετὰ λόγου βεβαίαν ἐλπίδα· μακάριος ἐκεῖ-
νος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις πιστεύει εἰς τὸν Ἰη-
σοῦν Χριστὸν οὐχὶ ἀκάρπως, ὥσπερ τὰ
δαιμόνια, ἀλλὰ καρποφόρως, ὥσπερ οἱ

ἅγιοι· ὅστις πιστεύει, πιστεύων δὲ, πράττει
τῆς πίστεως τὰ ἔργα· μακάριος, ὅστις οὐ
μόνον πιστεύει, ἀλλὰ καὶ σωφρονεῖ, καὶ
δικαιοπραγεῖ, καὶ ἀγαπᾷ, καὶ ἐλεεῖ, καὶ
προσεύχεται, καὶ νηστεύει, καὶ φυλάττει
πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, καὶ ἐργάζεται
πᾶσαν ἀρετὴν· ἐκεῖνος, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα
τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἔχει τὴν συνείδησιν
ἡσυχον ἐκ τῶν ἐλέγχων τῆς ἀμαρτίας,
τὴν καρδίαν χαίρουσαν διὰ τὴν ἀπόλαυσιν
τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν, τὴν ψυχὴν ἐλπίζου-
σαν τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ μακαριότητα·
ὅθεν εἰς ἐκεῖνον οὐδὲν ἰσχύουσιν αἱ ὠδίνες
τοῦ θανάτου· ἐκεῖνον περικυκλοῦσι τότε οἱ
ἅγιοι ἄγγελοι, ἵνα παραλάβωσι τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ· ἐκεῖνος ψάλλει τότε μετὰ τοῦ Δα-
βίδ· « Ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ κοιμηθήσο- Παλ. 4. 8.
» μαι, καὶ ὑπνώσω ». Τρισάθλιοι δὲ, ὅσοι
ἔχουσι τὴν πίστιν τῶν δαιμόνων, πιστεύ-
ουσι δηλονότι εἰς τὸν θεόν, ἀλλὰ περιφρο-
νοῦσι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ· πιστεύουσιν,
ἀλλ' οὐδέποτε πράττουσιν ἀρετῆς ἔργον·
πιστεύουσιν, ἀλλ' οὐδέποτε μετανοοῦσιν·
οὐαὶ εἰς αὐτούς· διότι ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανά-
του αὐτῶν γίνονται φλογεραὶ τοῦ θανάτου
αἱ ὠδίνες, ἐξαπτόμεναι ὑπὸ τῶν δαιμόνων,
τῶν περικυκλούντων αὐτούς, ἵνα ἀρπάσωσι
τὴν ἀμετανόητον αὐτῶν ψυχὴν· οὐαὶ εἰς
αὐτούς· διότι « θάνατος ἀμαρτωλῶν πο- Παλ. 33.
» νηρός ». 21.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΩΤΑ.

Δύο δημιουργήματα ἔκτισεν ἡ παντοδύναμος τοῦ ὑψίστου δεξιὰ· τὸ μὲν ὑλικόν, καὶ τοῦτό ἐστιν ὁ κόσμος· τὸ δὲ πνευματικόν, καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ ἐκκλησία· ἔχει δὲ ἡ ἐκκλησία μέρη δύο· τὸ μὲν, ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅπου οἱ ἄγγελοι καὶ τῶν δικαίων τὰ πνεύματα, ὅρος Σιών λεγόμενον, καὶ ἐπουράνιος Ἱερουσαλὴμ, καὶ πανήγυρις, καὶ ἐκκλησία, « Πρωτοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων »· τὸ δὲ, ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου τῶν πιστῶν τὸ πλήρωμα, τοῦτο δὲ ἐστιν οἶκος θεοῦ, « Στύλος καὶ ἐδραίωμα τῆς ἀληθείας ». Καθὼς δὲ ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἀρχὴν ἔλαβεν ἡ ἐν οὐρανῷ ἐκκλησία διὰ τῆς δημιουργίας τῶν ἀγγέλων, οὕτω καὶ ἡ ἐπὶ γῆς· διότι οἱ μὲν πιστοὶ καὶ ἅγιοι ἄνθρωποι, οἱ ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως Μωϋσέως ἦσαν ἡ πρὸ νόμου ἐκκλησία· οἱ δὲ ἀπὸ Μωϋσέως ἕως Χριστοῦ, ἡ ἐν νόμῳ· οἱ δὲ ἀπὸ Χριστοῦ ἕως τῆς τοῦ κόσμου συντελείας, ἡ ἐν χάριτι· καὶ ἡ μὲν ἐν οὐρανῷ ἐστιν αἰώνιος καὶ ἀτελεύτητος· ἡ δὲ ἐπὶ γῆς λαμβάνει τέλος, ὅταν τελευτήσῃ ὁ κόσμος· εἰς τὰ μέλη δὲ τούτων τῶν δύο δημιουργημάτων διαφορὰς ἐσημείωσε καὶ

ἀνισότηας ὁ πάνσοφος Παῦλος· καὶ περὶ μὲν τοῦ κόσμου εἶπεν· « Οὐ πᾶσα σὰρξ ἡ » 1. Κορ. 15
» αὐτὴ σὰρξ· ἀλλὰ ἄλλη μὲν σὰρξ ἀνθρώ- 39., 40, 41.
» πων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν· ἄλλη δὲ ἰχ-
» θύων, ἄλλη δὲ πτηνῶν· καὶ σώματα ἐπου-
» ράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια· ἀλλ' ἑτέρα
» μὲν ἢ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἢ
» τῶν ἐπιγείων· ἄλλη ἡ δόξα ἡλίου, καὶ
» ἄλλη ἡ δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη ἡ δόξα
» ἀστέρων· ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν
» δόξῃ ». Περὶ δὲ τῆς ἐν οὐρανῷ ἐκκλησίας 1. Θεσ.
ἐφανέρωσεν, ὅτι ἐν αὐτῇ εἰσιν ἀρχάγγελοι, 4. 16.
ἄγγελοι, ἀρχαί, δυνάμεις, θρόνοι, κυριότητες, Ῥωμ. 8.
ἐξουσίαι· περὶ δὲ τῆς ἐν γῇ ἐκκλησίας ἐκή- 38.
ρυξε, λέγων· « Καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν, Κολ. 1. 16.
» ἀποστόλους· τοὺς δὲ, προφήτας· τοὺς δὲ,
» εὐαγγελιστάς· τοὺς δὲ, ποιμένας καὶ διδα-
» σκάλους ». Εἶχε δὲ καὶ ἡ πρὸ νόμου ἐκ-
κλησία καὶ θυσιαστάς· μάρτυς τούτου ὁ
Ἀβελ· καὶ πατριάρχας· μάρτυρες τούτου ὁ
Ἀβραάμ καὶ ὁ Ἰσαάκ καὶ ὁ Ἰακώβ, καὶ
οἱ ἐξ αὐτοῦ δώδεκα· καὶ ἱερεῖς· μάρτυς δὲ ὁ
Μελχισεδέκ, ὅστις « ἦν ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ Γε. 14. 18.
» ὑψίστου »· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἐν νόμῳ ἐκ-

Εβρ. 12,
23.166. 38.
7.1. Θεσ.
4. 16.
Ῥωμ. 8.
38.
Κολ. 1. 16.Εφ. 4.
11.

κλησία εἶχεν ἀρχιερεῖς, καὶ ἱερεῖς, καὶ Λευῖ-
τας, καὶ λαόν. Ἵνα δὲ μηδεὶς πλανώμενος
νομίσῃ, ὅτι οἱ τοιοῦτοι βαθμοὶ καὶ αἱ ἀνισό-
τητες αἱ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὀρώμεναι, συ-
νεστάθησαν ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἐφευρέσεως
καὶ τέχνης, διδάσκει ὁ θεὸς διδάσκαλος
καὶ τὸ, ὑπὸ τίνος, καὶ τὸ, τίνι λόγῳ, καὶ τὸ,
διὰ ποῖον τέλος ἐνομοθετήθησαν. ταῦτα δὲ
περιέχει ἡ περικοπὴ τῆς πρὸς τοὺς Ἐφε-
σίους ἐπιστολῆς αὐτοῦ, ἡ σήμερον ἀναγνω-
σθεῖσα. Ἵνα δὲ περὶ τούτου πληροφορηθῆτε,
ἀκούσατε προσεκτικῶς τὴν ταύτης ἐρμη-
νείαν.

Ἐφεσ. 4. 7.

Ἀδελφοί, ἐνὶ ἐκάστῳ ἡμῶν ἐδό-
θη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς
δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ.

Ποῖόν ἐστι τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ
Χριστοῦ; Ἡ ἀρετὴ ἐστίν· αὐτὴ διορίζει τὸ
μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ· ὅσον πε-
ρισσότερα ἐστὶν ἡ ἀρετὴ ὑμῶν, τόσον πε-
ρισσότερόν ἐστι τὸ μέτρον τοῦ χαρίσματος
τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὑμῖν διδόμενον· ἐδίδαξε

Ακου. 6. 88.

τοῦτο αὐτός ὁ Κύριος, εἰπών· « Δίδοτε, καὶ
» δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον· καλόν, πεπιεσμέ-
» νον καὶ σεσαλευμένον καὶ ὑπερεκχυνό-
» μενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· τῷ
» γὰρ αὐτῷ μέτρῳ, ᾧ μετρεῖτε, ἀντιμετρη-
» θήσεται ὑμῖν ». Ἀλλὰ τοῦτο, λέγεις, οὐκ
ἐστὶ δωρεά, ἀλλ' ἀνταπόδομα. Δωρεά ἐστὶ,
πρῶτον μὲν, ἐπειδὴ ἡ ἀρετὴ ἐστὶν ἔργον
τῆς τοῦ θεοῦ βοηθείας, καθότι ἡμεῖς χωρὶς
αὐτοῦ οὐδεμίαν ἀρετὴν δυνάμεθα κατορθώ-
σαι, « χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν »·

Ἰωάν. 15.
5.

δεύτερον δὲ, ἐπειδὴ τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ
οὐδεμίαν σύγκρισιν ἔχει τῇ ἀρετῇ ἡμῶν,
ἀλλὰ καθ' ὑπερβολὴν ὑπερβαίνει αὐτήν.
Πῶς οὖν ἡ ἀρετὴ μέτρον ἐστὶ τῆς δωρεᾶς
τοῦ Χριστοῦ, μηδεμίαν μετ' αὐτῆς ἔχουσα
σύγκρισιν; Ἀφορμὴν μόνον δίδωσιν εἰς τὸν
θεὸν ἡ ἀρετὴ, ἵνα ἐκχέῃ τὸ ἔλεος αὐτοῦ
ἐφ' ἡμᾶς, ἡ μὲν πολλή, περισσοτέραν, ἡ δὲ
ὀλίγη, ὀλιγωτέραν· κατὰ τοῦτο δὲ ἡ ἀρετὴ
γίνεται μέτρον τῆς μερίζονος, ἡ ἐλάττονος
δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ, καὶ μηδεμίαν ἔχη
μετ' αὐτῆς σύγκρισιν. Χάριν δὲ κατὰ τὴν
δωρεάν τοῦ Χριστοῦ ὠνόμασεν ὁ ἀπόστο-
λος τοὺς ἐκκλησιαστικούς βαθμοὺς καὶ
τὰ χαρίσματα, ὡς φανερόν ἐστίν ἐκ τῶν
κατωτέρω ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων. Σειμείω-
σον δὲ τὸ, « ἐδόθη », ἵνα πληροφορηθῆς, ὅτι
τὰ τοιαῦτα χαρίσματα οὐκ ἐφευρέθησαν
ὑπὸ τῆς ἐπινοίας τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐδό-
θησαν ὑπὸ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος· ἵνα δὲ
τοῦτο ἀποδείξῃ, προβάλλει τὴν ἐξῆς ψαλ-
μικὴν προφητείαν, λέγων·

Ἐφεσ. 4.
11.

Διὸ λέγει· ἀναβάς εἰς ὕψος, ἡχ-
μαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔ-
δωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις.

Ἐφεσ. 4.
8.

Ὁ προφητάναξ Δαβὶδ ἔψαλλεν, « ἀνα-
» βάς εἰς ὕψος, ἡχμαλώτευσας αἰχμαλω-
» σίαν· ἔλαβες δόματα ἐν ἀνθρώποις ». Διὰ
τί οὖν ὁ θεόπνευστος Παῦλος προβάλλων
τὴν μαρτυρίαν τούτου τοῦ προφητικοῦ λό-
γου, μεταβάλλει τὸν λόγον εἰς τρίτον πρό-
σωπον, ἀντὶ δὲ τοῦ, « ἔλαβε », λέγει, « ἔ-
δωκεν »; Ὁ μὲν Δαβὶδ ἱστορικῶς ἀναφέ-

Ψαλ. 67.
18.

ρων τὴν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Φαραὼ ἀπολύτρωσιν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, μνημονεύει τὰ δάνεια, τὰ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων δοθέντα εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἐγένετο διὰ τῆς συνεργείας τῆς θείας χάριτος, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἀγία γραφή, λέγουσα· «καὶ ἔδωκε Κύριος τὴν χάριν τῷ λαῷ» αὐτοῦ ἐναντίον τῶν Αἰγυπτίων· καὶ ἐ-
 » χρήσαντο αὐτοῖς· καὶ ἐσκύλευσαν τοὺς
 » Αἰγυπτίους·» διὰ τοῦτο ὁ προφήτης, ὑμνολογῶν ὑπὲρ τούτου τὸν θεόν, εἰς αὐτὸν ἀναφέρει τὸ, ἔλαβες. Θεὲς, λέγει, ὑψώθης καὶ ἐμεγαλύνθης, καταστήσας δούλους σου τοὺς Ἰσραηλίτας, τοὺς ὄντας αἰχμαλώτους καὶ δούλους τοῦ Φαραώ· ἔλαβες παρὰ τῶν Αἰγυπτίων δόματα, ἡγουν τὰ δάνεια, καὶ ἔδωκας αὐτὰ τοῖς Ἰσραηλίταις· ὁ δὲ θεό-
 πνευστος Παῦλος, καθὼς ἀλληγορήσας τοὺς
 δῶν υἱοὺς τοῦ Ἀβραάμ καὶ τὴν Ἀγαρ καὶ
 τὴν Σάρραν, ἐφανέρωσε τὰ ὑπ' αὐτῶν τυ-
 πούμενα, οὕτως ἀρμόσας ἀναγωγικῶς εἰς τὸν Χριστόν τὰ ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ εἰρημένα, ἐδηλοποίησε τὸ προφητικὸν καὶ μυστικὸν αὐτῶν νόημα· ἐξέλαβε τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαόν, τὸν αἰχμάλωτον καὶ δοῦλον τοῦ Φαραώ, ὡς τύπον τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες αἰχμάλωτοι ἦσαν καὶ δοῦλοι τοῦ διαβόλου, λατρεύοντες αὐτῷ διὰ τῆς προσκυνήσεως τῶν εἰδώλων, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιοῦντες διὰ τῶν πονηρῶν ἔργων· διὰ τοῦτο δὲ ἐλάλησεν ἐν τρίτῳ προσώπῳ, εἰπὼν· ἔδωκε, καὶ οὐχὶ ἔλαβεν· ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς οὐ παρὰ ἀνθρώπων ἔλαβε τὰ δόματα, ἀλλ' ἔχων πᾶσαν ἐξουσίαν «ἐν

ἔξ. 12. 36.

Γαλ. 4. 24.

» οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς», ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐ-
 τοῦ δοθεῖσαν αὐτῷ, ἔδωκε τοῖς εἰς αὐτὸν πι-
 στεύουσι τὰ θεῖα αὐτοῦ χαρίσματα. «Ἀνέβη,
 » λέγει, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς ὕψος», ἡγουν, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν· «ἡχμαλώτευσεν», τοῦτέστιν, εἴλκυσε καὶ ὑπέταξεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἥτοι τὸ αἰχμάλωτον ἀνθρώπων γένος, καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὰ θεῖα αὐτοῦ δῶρα· ἤρμοσεν οὖν ὁ ἱερομύστης ταῦτα τὰ προφητικὰ λόγια εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, κατὰ τὸ σύνηθες αὐτῷ, περὶ οὗ ἔλεγεν· «Αἰχμαλωτίζοντες
 » πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ»· ἅμα δὲ καὶ ἐδίδαξεν, ὅτι «περιαιρεῖται τὸ
 » κάλυμμα» τῆς παλαιᾶς διαθήκης, ὅταν ἀρμοσθῶσι τὰ λόγια αὐτῆς ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἐπειδὴ δὲ ἀνέφερον ἀνά-
 βασιν, καταλιπὼν τοῦ λόγου αὐτοῦ τὴν σειρὰν ὡς ἐν παρεκβάσει, λέγει.

Ματθ. 28. 18.

2. Κορ. 10. 5.

2. Κορ. 3. 16.

Τὸ δὲ, ἀνέβη, τί ἐστίν, εἰμὴ ὅτι
 καὶ κατέβη εἰς τὰ κατώτερα μέρη
 τῆς γῆς;

Ἐφεσ. 4. 9.

Ἡ ἀνάβασις οὐ σημαίνει πάντοτε κα-
 τάβασιν· διότι πολλάκις ἀναβαίνομεν, καὶ πρότερον οὐ κατέβημεν, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς εὐρισκόμεθα κάτω· εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν δὲ κατ' ἐξοχὴν ἀρμόζει οὗτος ὁ ἀποστολικὸς λόγος, ἐπειδὴ ἡ ἀνάβασις αὐτοῦ σημαίνει, ὅτι πρῶτον κατέβη, ἔπειτα ἀνέβη. Ἀκουσον τοῦ λόγου τὴν σειρὰν. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὡς υἱὸς καὶ λόγος τοῦ θεοῦ ὁμοούσιος τῷ πατρὶ, καὶ συνυπάρχων αὐτῷ, ἦν ἀπ' ἀρχῆς εἰς τοιοῦτον ἄπειρον ὕψος, ὥστε

Ἰωάν. 1.
18.

ἄλλο τούτου ὑψηλότερον οὐκ ἔστι· διότι ποῖον ἄλλο ὕψος, ὑψηλότερον τοῦ κόλπου τοῦ θεοῦ, ἐν ᾧ ἦν « ὁ μονογενὴς υἱός, ὁ ὢν » εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρός »; Ἐπειδὴ δὲ ὁ Δαβὶδ προφητεύων περὶ τοῦ Χριστοῦ, εἶπεν, « Ἀναβάς εἰς ὕψος », ἐκ τούτου ὁ Παῦλος συμπεραίνει, ὅτι ὁ Δαβὶδ διὰ τῆς ἀναβάσεως προεῖπε καὶ τὴν κατάβασιν. Ἀληθῶς δὲ νόμιμόν ἐστι τὸ συμπέρασμα· διότι ὁ μονογενὴς υἱός, καθὼς θεός, πανταχοῦ παρών ἐστι, καὶ οὐδὲ τόπος ἐστίν, ἐν ᾧ αὐτός οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ὕψος, ὑψηλότερον τοῦ ὕψους, ἐν ᾧ αὐτός ἐστιν. Ἐπειδὴ οὖν ὁ προφήτης εἶπεν, ὅτι ἀνέβη, ἐξ ἀνάγκης ὡμολόγησε κατάβασιν, προὑπάρξασαν τῆς ἀναβάσεως· ὡμολόγησε διὰ τῆς ἀναβάσεως, ὅτι κατέβη πρῶτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἡγουν

Φιλιπ. 2.
7. 8.

« ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβὼν, » ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος· καὶ » σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνω- » σεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι » θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ »· κατέβη εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς, τουτέστιν εἰς τὸν τάφον, ἐν ᾧ ἐτάφη, κατὰ τὸ,

Ψαλ. 87.
6.

« Ἐθεντό με ἐν λάκκῳ κατωτάτῳ, ἐν σκο- » τεινοῖς καὶ ἐν σκιᾷ θανάτου », καὶ κατὰ

Ψαλ. 138.
15.

τὸ, « ἡ ὑπόστασίς μου ἐν τοῖς κατωτάτοις » τῆς γῆς »· ἔτι δὲ καὶ εἰς τὸν ἄδην, κα- θὼς ὁ προφήτης, καὶ προπάτωρ αὐτοῦ προηγόρευσε, εἰπών· « Οὐκ ἐγκαταλείψεις » τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδην, οὐδὲ δώσεις » τὸν ὀσίόν σου ἰδεῖν διαφθοράν ». Πρῶτον οὖν κατέβη ἐξ οὐρανοῦ, μὴ χωρισθεὶς τῶν κόλπων τοῦ πατρός, καὶ γενόμενος ἄνθρω-

Ψαλ. 15.
10.

πος, ἀπέθανε, καὶ ἐτάφη, καὶ ἀνέστη· ἔπειτα ἀναληφθεὶς, ἀνέβη ὡς ἄνθρωπος εἰς τὸν οὐρανόν, « καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ ἐξ. 8. 1. » θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς ». Ἵνα δὲ μὴδεὶς στοχασθῇ, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ καταβάς ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἄλλος ὁ ἀναβάς, ἐπάγει, λέγων·

Ὁ καταβάς, αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβάς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρα- νῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα. Ἐφεσ. 4.
10.

Ἀκούων κατάβασιν, μὴ νομίσης τόπου μετάθεσιν· διότι συγκατάβασις γέγονε θεϊκὴ, οὐ μετάβασις δὲ τοπικὴ· ἀλλὰ κένωσιν νόησον, ταπείνωσιν, ἐνανθρώπησιν, ὡς ἀλλαχοῦ ἐδίδαξεν ὁ αὐτὸς ἀπόστολος· οὐκ ἄλλος δὲ ἐστὶν ὁ ἐξ οὐρανοῦ καταβάς, καὶ ἄλλος ὁ εἰς αὐτὸν ἀναβάς, ἀλλ' εἰς καὶ ὁ αὐτὸς υἱός τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ ἐξ οὐρανοῦ καταβάς, καὶ ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς ἁειπαρθένου μητρὸς σαρκωθείς, καὶ ὁ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβάς κατέβη εἰς τὴν γῆν ὡς θεός, ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν ὡς ἄνθρωπος· κατέβη μὲν ἄσταρκος, ἀνέβη δὲ σεσαρκωμένος· ἀνέβη δὲ λέγει, « ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν ». Περὶ δὲ τούτου σημείωσον, ὅτι τρεῖς εἰσιν οἱ οὐρανοί· δύο μὲν ἀναφέρει ὁ Μωϋσῆς, λέγων· « Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεός τὸν οὐρανόν, » καὶ τὴν γῆν »· ἰδοὺ ὁ εἷς· « Καὶ εἶπεν ὁ » θεός, γεννηθήτω στερέωμα, καὶ ἐκάλεσεν » ὁ θεός τὸ στερέωμα, οὐρανόν· « ἰδοὺ καὶ ὁ ἕτερος· ἐπειδὴ δὲ ἀκούομεν, ὅτι ἡ θεία γραφὴ ὠνόμασε τὰ πετεινὰ τὰ ἐν τῇ ἀ- τμοσφαίρᾳ πετόμενα, « πετεινὰ τοῦ οὐρα- Φιλιπ. 2.
7. 8. Γεν. 1. 1.
6. 8.

ψαλ. 8. 8. » νοῦ », φανερόν, ὅτι καὶ ἡ ἀτμοσφαῖρα
 ὅρ. τοῦς λέγεται οὐρανός· ἰδοὺ οὖν οἱ τρεῖς οὐανοί·
 ἱερ. Κρι- ἐκ τούτου οἱ Ἑβραῖοι εἰς τρία μέρη διηρη-
 τικ. ἐν κ. μένον νοοῦντες τὸν οὐρανόν, τὸ μὲν κα-
 12. τῆς τῶν οὐρανῶν ἀναβάς ὁ Ἰησοῦς Χριστός,
 πρὸς Κο- μένον νοοῦντες τὸν οὐρανόν, τὸ μὲν κα-
 ρινθ. ἐπισ. τώτερον ὀνομάζουσι, νεφελοφόρον· τὸ δὲ
 ἀνώτερον, ἀστεροφόρον· τὸ δὲ ἀνώτατον,
 ἀγγελοφόρον. Ὑπεράνω οὖν πάντων τού-
 των τῶν οὐρανῶν ἀναβάς ὁ Ἰησοῦς Χριστός,
 πρὸς 7. « ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ »· ἀνέβη δὲ,
 55. ἵνα καὶ μετὰ σαρκὸς πληρώσῃ τὰ πάντα
 ὅρ. Οἰκουμ. τῆς δεσποτείας αὐτοῦ, καθὼς πρὸ τῆς
 2. Θεοφύλ. αὐτοῦ, σαρκώσεως ἐπλήρου τὰ πάντα τῇ δυνάμει
 αὐτοῦ τῆς ἐαυτοῦ θεότητος. ἔχει δὲ καὶ ἄλλο
 νόημα οὗτος ὁ λόγος· ἀνέβη, ἵνα διὰ
 τῆς ἀποστολῆς τοῦ παναγίου πνεύματος
 πληρώσῃ πάντας τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύον-
 τας τῶν θείων αὐτοῦ χαρισμάτων· τοῦτο
 δὲ τὸ νόημα οὐ μόνον συμφωνεῖ μετὰ τοῦ,
 Ἐφεσ. 3. « ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ
 19. » θεοῦ », ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν ἐξῆς λόγων,
 δι' ὧν ἐπιστρέφων εἰς τὸν πρῶτον αὐτοῦ
 σκοπὸν, τὴν διανομὴν δηλονότι τοῦ μέτρου
 τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ, λέγει.

Ἐφεσ. 4. Καὶ αὐτὸς ἔδωκε, τοὺς μὲν, ἀ-
 11. ποστόλους· τοὺς δὲ, προφῆτας· τοὺς
 δὲ, εὐαγγελιστάς· τοὺς δὲ, ποιμένας
 καὶ διδασκάλους.

Ἀπόστολοι ἦσαν οἱ ὑπὸ τοῦ Κυρίου
 Μαρθ. 10. Ἰησοῦ ἐκλεχθέντες, καὶ ἀποσταλέντες, ἵνα
 5. κηρύξωσι τῆς εὐσεβοῦς πίστεως τὰ δόγματα,
 Λουκ. 10. 1. καὶ τῆς χρηστοθεσίας τὴν νομοθεσίαν·
 Πρὸς 26. ἦσαν δὲ οὗτοι οἱ δώδεκα, καὶ οἱ ἐξδομή-
 17.

κοντα, ἔτι δὲ καὶ ὁ θεόκλητος Παῦλος.
 Προφῆτας δὲ λέγει, οὐχὶ τοὺς πρὸ Χριστοῦ
 προφητεύσαντας, ἀλλὰ τοὺς μετὰ Χριστὸν
 προλέγοντας τὰ μέλλοντα γενέσθαι· τοιοῦ-
 τοι προφῆται, ἅμα δὲ καὶ διδάσκαλοι ἦσαν
 « ὅ,τε Βαρνάβας, καὶ Συμεὼν, ὁ καλούμενος Πρὸς 13.
 1. » Νίγερ, καὶ Λούκιος ὁ Κυρηναῖος, Μαναὴν
 » τε, Ἡρώδου τοῦ τετράρχου σύντροφος,
 » καὶ Σαῦλος »· ὁμοίως καὶ ὁ Ἰούδας, καὶ
 ὁ Σίλας, ἔτι δὲ καὶ οἱ κατελθόντες « ἀπὸ Πρὸς 15.
 32. » Ἱεροσολύμων προφῆται εἰς Ἀντιόχειαν »·
 μεταξὺ δὲ τούτων καὶ ὁ Ἀγαβός, ὅστις Πρὸς 11.
 27. 28. προεῖπε τὸν μέγαν λιμὸν, τὸν « ἐπὶ Κλαυ-
 » δίου Καίσαρος », καὶ τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις
 δεσμὰ τοῦ Παύλου, πρὸς τούτοις δὲ καὶ αἱ
 τέσσαρες παρθένοι, θυγατέρες Φιλίππου, τοῦ
 ἐνὸς τῶν ἐπτὰ διακόνων. Εὐαγγελισαὶ δὲ Πρὸς 21.
 11. ἦσαν αὐτοὶ οἱ τῶν ἀγίων εὐαγγελίων συγγρα-
 9. φεῖς, καὶ ἄλλοι τινές, οἱ πανταχοῦ ἀπεριο-
 10. ρίστως περιερχόμενοι, καὶ κηρύττοντες τὸ
 εὐαγγέλιον· τοιοῦτοι ἦσαν οἱ « Κύπριοι, ὅρ. κ. 37.
 β. 3. Ἐκκλ. 15.
 15. » καὶ Κυρηναῖοι, οἵτινες εἰσελθόντες εἰς
 » Ἀντιόχειαν, ἐλάλουν πρὸς τοὺς Ἑλληνιστάς, Πρὸς 11.
 20. » εὐαγγελιζόμενοι τὸν Κύριον Ἰησοῦν »·
 εὐαγγελιστῆς δὲ ἦν καὶ αὐτὸς ὁ τρισμα- Πρὸς 21.
 8. κάριος Φίλιππος, ὁ τῶν προφητίδων πατήρ.
 Ποιμένες δὲ ἦσαν οἱ κατὰ πόλιν καὶ χώραν
 διωρισμένοι πρὸς τὸ ποιμαίνειν τὴν ἐκεῖ
 ἐκκλησίαν· τοιοῦτοι δὲ ἦσαν ὁ Τιμόθεος
 καὶ ὁ Τίτος, ὁ μὲν τῆς Ἐφέσου, ὁ δὲ τῆς
 Κρήτης ἐπίσκοπος· τοὺς αὐτοὺς δὲ καὶ
 διδασκάλους ὠνόμασεν ὁ Παῦλος, συνδήσας
 τὰ δύο ὀνόματα, καὶ εἰπὼν, « ποιμένας
 » καὶ διδασκάλους », καθότι παντὸς ἐκ-

κλησιαστικοῦ ποιμένος ἐπάγγελμα καὶ χρέος ἀπαραίτητόν ἐστι τὸ διδάσκειν. Ταῦτα, λέγει, τὰ πνευματικὰ χαρίσματα, ἡγουν τὸ ἀποστολικόν, τὸ προφητικόν, τὸ εὐαγγελιστικόν, τὸ ποιμαντικόν καὶ διδασκαλικόν, αὐτὸς ὁ Κύριος ἔδωκε τοῖς ἀνθρώποις· ἐφάνέρωσε δὲ διὰ τῶν ἐξῆς καὶ τὰ, διὰ ποῖον τέλος ἔδωκε ταῦτα τὰ χαρίσματα.

Ἐφεσ. 4.
12.

Πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων, εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ.

Πολλαχοῦ ἁγίους ὀνομάζει ὁ Παῦλος τοὺς πιστοὺς, καθότι διὰ τοῦτο προσεκλήθησαν ὑπὸ θεοῦ εἰς τὴν πίσιν, ἵνα κατασταθῶσιν ἅγιοι, καὶ καθότι πᾶς ὁ ὢν τῇ ἀληθείᾳ πιστός, ποιεῖ ἔργα ἅγια· σῶμα δὲ Χριστοῦ ἐστιν ἡ ἐκκλησία· « Ἀνταναπληρῶ, λέγει, τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὃ ἐστιν ἡ ἐκκλησία »· ἡ ἐκκλησία δὲ, ἡγουν οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύοντές εἰσι τὸ μυσικόν σῶμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ αὐτοὶ συνηνωμένοι εἰσὶ μετ' αὐτοῦ· « Ὅσοι γάρ, » λέγει, εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε ». Ἀκούεις δὲ, διὰ ποῖον σκοπὸν καὶ τέλος δίδωσιν ὁ θεὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ πνευματικὰ ἐπαγγέλματα καὶ ἀξιώματα; « πρὸς καταρτισμὸν, λέγει, τῶν ἁγίων », ἵνα καταρτίζωσι δηλονότι καὶ ἀναβιβάζωσιν εἰς τὴν πνευματικὴν τελειότητα τοὺς πιστούς· « Εἰς ἔργον διακονίας », ὅπερ ἐστίν, ἵνα ὑπηρετῶσι

τοὺς πιστοὺς εἰς τὰς πνευματικὰς αὐτῶν χρείας· « εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ », τουτέστιν, ἵνα ἐπιστρέφοντες τοὺς ἀπίστους καὶ ἁμαρτωλοὺς, καὶ ἐπισηρίζοντες τοὺς πιστοὺς καὶ φιλαρέτους, αὐξάνωσι τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν. Οὐαὶ οὖν εἰς ἐκείνους, ὅσοι λαμβάνοντες τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα καὶ χαρίσματα, μετέρχονται αὐτὰ οὐχὶ πρὸς καταρτισμὸν, καὶ ὑπηρεσίαν, καὶ οἰκοδομὴν τῶν πιστῶν, ἀλλὰ πρὸς ἴδιον κέρδος, καὶ ἀνάπαυσιν, καὶ τιμὴν. Ἀκουσον δὲ καὶ τὸ, ἕως πότε οἱ λαμβάνοντες τὰ τοιαῦτα χαρίσματα χρέος ἔχουσιν, ἵνα ἐπιμένωσι πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς εἰς αὐτοὺς δοθείσης διακονίας.

Μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ.

Ἐφεσ. 4.
13.

Ἐνότης τῆς πίστεως ἐστίν ἡ συμφωνία καὶ ὁμογνωμοσύνη εἰς τὰ ὀρθὰ δόγματα τῆς πίστεως, καὶ εἰς τὰ ἅγια τοῦ εὐαγγελίου νομοθετήματα· « Πληρώσατέ μου, » ἔλεγεν ὁ ἀπόστολος, τὴν χαρὰν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχετε, » τες, σύμφυχοι, τὸ ἐν φρονούντες »· ἐπίγνωτις δὲ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἐστίν ἡ γνῶσις τῆς μετὰ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς αὐτοῦ ὁμοουσιότητος, καὶ τῆς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἡμῶν θείας αὐτοῦ ἐνανθρωπήσεως, ἔτι δὲ καὶ πάντων τῶν περὶ αὐτοῦ ὀρθοδόξως

πιστευομένων· αὕτη δὲ ἡ γινῶσις πρόξενος
 ἰωάν. 17. γίνεται τῆς αἰωνίου ζωῆς· « Αὕτη δὲ ἐστὶν
 3. » ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν
 » μόνον ἀληθινὸν θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας
 » Ἰησοῦν Χριστόν ». Τί δὲ σημαίνει τὸ,
 « εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας »;
 διάφοροί εἰσι τοῦ ἀνθρώπου αἱ ἡλικίαι, ἡ
 βρεφώδης, ἡ νηπιώδης, ἡ παιδική, ἡ νεανι-
 κή, ἡ ἀνδρική, ἡ γεροντική· πρὶν ἢ φθάσῃ
 ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἀνδρικήν ἡλικίαν, ἀτε-
 λές ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ· ὅταν δὲ καταν-
 τήσῃ « εἰς ἄνδρα τέλειον », τότε ἔχει τε-
 λείαν καὶ ἀπηρτισμένην πᾶσαν τὴν τοῦ
 σώματος αὐτοῦ οἰκονομίαν· τὸ μέτρον οὖν
 τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας ἐστὶν ἡ τελειότης
 τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος· τὸ οὖν « εἰς
 » ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας », με-
 ταφορικῶς ἐκλαμβάνομενον, οὐδὲν ἄλλο
 σημαίνει, εἰμὴ τὴν πνευματικὴν τοῦ ἀν-
 θρώπου τελειότητα, ἣ γοῦν τὸν τέλειον
 ἄνθρωπον κατὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀ-
 ρετήν· ἐπιβεβαιοῦσι τοῦτο τὰ μετὰ ταῦτα
 ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου λεγόμενα· διότι εἰπὼν
 τὸ, « εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας »,
 Ἐφεσ. 4. ἐπιφέρει ταῦτα· « ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι,
 14. » κλυδωνιζόμενοι, καὶ περιφερόμενοι παντὶ
 » ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας ». Ποῖον δὲ ἐστὶ
 τὸ πλήρωμα τοῦ Χριστοῦ; ἡ ἐκκλησία τοῦ
 Χριστοῦ ἐστὶν, ὡς ὁ αὐτὸς Παῦλος διηρ-
 μήνευσεν, εἰπὼν· « Καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφα-
 Ἐφεσ. 1. »
 22. 23. » λὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐστὶ

» τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ πάντα
 » ἐν πᾶσι πληρουμένου »· πλήρωμα δὲ τοῦ
 Χριστοῦ λέγεται ἡ ἐκκλησία, ἣ γοῦν οἱ εἰς
 αὐτὸν πιστεύοντες, ἐπειδὴ αὐτοὶ εἰσι τὰ
 μέλη τῆς ἐκκλησίας, τουτέστι τοῦ μυσικοῦ 1. Κορ. 12.
 27. σώματος τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἔχοντος αὐτὸν ὅρ. Οἰκουμ.
 ἐν κ. 1. τῆς
 πρὸς Ἐφεσ. ἐπισ.
 κεφαλὴν. Καθὼς δὲ τὰ μέλη χωρὶς κεφαλῆς
 οὐκ ἐστὶ σῶμα πεπληρωμένον καὶ τέλειον,
 οὕτω καὶ ἡ κεφαλὴ χωρὶς τῶν λοιπῶν
 μελῶν ἐστὶ σῶμα ἐλλειπές καὶ ἀτελές·
 ἐπειδὴ οὖν οἱ πιστοὶ, μέλη ὄντες τοῦ ὅλου
 μυστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἀπαρτί-
 ζουσι καὶ ἀναπληροῦσιν αὐτὸ, διὰ τοῦτο
 λέγονται πλήρωμα τοῦ Χριστοῦ, ἣ γοῦν
 πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἥς
 αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ. Ἴδου δὲ ὅλον τὸ
 νόημα τῶν προκειμένων ἀποστολικῶν λό-
 γων· πάντες, λέγει, ὅσοι ἔχουσι χάρισμα
 ἀποστολικόν, ἢ προφητικόν, ἢ εὐαγγελισι-
 κόν, ἢ ποιμαντικόν καὶ διδασκαλικόν,
 χρέος ἔχουσιν ἀπαραίτητον, ἵνα ἀπαρτί-
 ζωσι τοὺς πιστοὺς, καὶ διακονῶσι τὰ πρὸς
 τὴν ψυχικὴν αὐτῶν ὠφέλειαν, καὶ αὐξά-
 νωσι, καὶ ἐπιστηρίζωσι τὰ τῆς ἐκκλησίας,
 ἕως ἂν πάντες οἱ πιστοὶ σύμφωνοι γενό-
 μενοι εἰς τὰ δόγματα τῆς πίστεως, καὶ
 τέλειοι εἰς τῆς ἀρετῆς τὰ κατορθώματα,
 ἀναδειχθῶσιν ἄξιοι τοῦ πληρώματος τοῦ
 Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἅξια δηλαδὴ μέλη τοῦ σώ-
 ματος αὐτοῦ, τουτέστι τῆς ἐκκλησίας.

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΚΥΡΙΑΚῃ ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΩΤΑ.

^{Εφεσ. 4.}
^{11.}
 ΥΠΟΘΕΣΙΝ προβάλλει ἡ σήμερον ἀναγνω-
 σθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ θεορρήμονος Παύλου,
 ἐναντιουμένην εἰς τὸ ψευδεπίπλαστον νεο-
 φανὲς σύστημα τῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων
 ἰσότητος· αὐτὸς κηρύττει φανερά, ὅτι ὁ
 θεὸς κατέστησεν ἄλλους μὲν ἀποστόλους,
 ἄλλους δὲ προφῆτας, ἄλλους δὲ εὐαγγελιστάς,
 ἄλλους δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους· τὰ
 αὐτὰ δὲ ἔγραψε πλατύτερον ἐν τῇ πρὸς Κο-
^{1. Κορ. 12.}
^{28.}
 ρινθίους ἐπιστολῇ αὐτοῦ, λέγων· « Καὶ οὐς
 » μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον
 » ἀποστόλους, δεῦτερον προφῆτας, τρίτον
 » διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἴτα χαρί-
 » σματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις,
 » γένη γλωσσῶν »· ταῦτα δὲ εἰπὼν, ἐξελέγ-
 χει εὐθὺς τὴν ἰσότητα, λέγων· μήπως νο-
^{Αδτ. 29.}
^{30.}
 μίζητε, ὅτι πάντες εἰσὶν ἴσοι; « Μὴ πάν-
 » τες, ἀπόστολοι; μὴ πάντες, προφῆται; μὴ
 » πάντες, διδασκαλοὶ; μὴ πάντες, δυνάμεις;
 » μὴ πάντες, χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων;
 » μὴ πάντες, γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πάν-
 » τες διερμηνεύουσιν; Οὐχί, λέγει· οὐχ
 οὕτως ἔχουσι τὰ πράγματα· ὅθεν ἔχετε

ζῆλον καὶ προθυμίαν, ἵνα ἀπολαύσητε τὰ
 ἀνώτερα χαρίσματα. Ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρί-
 σματα τὰ κρείττονα. Ταῦτα πάντα, ὡς ἀ-
 καύετε, τὴν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀνισό-
 τητα ἐκπεφασμένως διδάσκουσι. Ποία οὖν
 ἐστὶν ἡ βάσις τῆς εἰς τοὺς παρόντας και-
 ροὺς κωδωνιζομένης ἰσότητος; ποῦ θεμελι-
 οὔται αὐτῇ; ποῦ στηρίζεται; οὐδαμοῦ. Αὐ-
 τή ἐστὶν ἐναντία τῶν νόμων τοῦ θεοῦ,
 ἐναντία τῶν πολιτικῶν διατάξεων, ἐναντία
 πάντων τῶν ὁρωμένων κτισμάτων, ἐναντία
 τέλος πάντων καὶ αὐτῶν τῶν τῆς ἀνθρω-
 πίνης φύσεως ἰδιωμάτων. Ἐὰν μετὰ προσο-
 χῆς ἀκούσητε τὰ ἐξῆς, ἴσως λάβετε περὶ
 τούτου τελείαν τὴν πληροφορίαν.

Βλέπομεν εἰς τὴν παλαιὰν διαθήκην,
 ὅτι ὁ θεὸς πολλὰ ἐνομοθέτησε περὶ δεσπο-
 τῶν καὶ δούλων· ὅταν ἐλάλησε περὶ τῆς
 τοῦ σαββίου ἐντολῆς, διέταξεν, ἵνα καὶ
 οἱ δοῦλοι μηδὲν ἐργάζωνται ἐν ἐκείνῃ τῇ
 ἡμέρᾳ· « Οὐ ποιήσεις, εἶπεν, ἐν αὐτῇ πᾶν ἔξ. 20.10.
 » ἔργον σὺ, καὶ ὁ υἱός σου, καὶ ἡ θυγάτηρ
 » σου, ὁ παῖς σου, καὶ ἡ παιδίσκη σου »·

Λευτ. 12.
18.

ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν ἐνομοθέτησε τὴν τε-
λετὴν τοῦ πάσχα, παρήγγειλεν, ἵνα καὶ οἱ
δοῦλοι ἐσθίωσι τὸ πάσχα. « Ἄλλ' ἢ ἐναν-
» τῖον Κυρίου τοῦ θεοῦ σου φαγῇ αὐτὸ ἐν
» τῷ τόπῳ, ὃ ἂν ἐκλέξηται. Κύριος ὁ θεός
» σου αὐτῷ, σὺ καὶ ὁ υἱός σου, καὶ ἡ θυ-
» γάτηρ σου, ὁ παῖς σου καὶ ἡ παιδίσκη
» σου ». ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἐορτῶν ἐνετεί-
λατο, ἵνα καὶ οἱ δοῦλοι πανηγυρίζωσιν ἐν
ταῖς ἐορτασίμοις ἡμέραις. « Καὶ εὐφρανθήσῃ
» ἐν τῇ ἐορτῇ σου σὺ καὶ ὁ υἱός σου, καὶ ἡ
» θυγάτηρ σου, ὁ παῖς σου καὶ ἡ παιδίσκη
» σου ». Ἐπειδὴ οὖν ὁ θεὸς ἐνομοθέτησε τὰ
περὶ τῶν δούλων, φανερόν ἐστιν, ὅτι διώρισε
τάξιν δεσποτῶν καὶ δούλων, καὶ ἐπομένως
ἐνομοθέτησεν ἀνισότητά ὁρατὴν· διότι τίς
οὐ βλέπει, ἢ τίς οὐ γνωρίζει, πόση ἀνισότης
ἐστὶ μεταξὺ δεσπότου καὶ δούλου;

Ἄλλ' ὁ θεός, λέγεις, διέταξε τὰ περὶ
τῶν δούλων, ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι πρὸ τῆς
θείας αὐτοῦ νομοθεσίας, κακῶς μετελθόντες
τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὸ δικαίωμα, εἶχον
δοῦλους. Πῶς; ὁ θεός, ὁ παννυπερτέλειος καὶ
παντοδύναμος, ἔδωκε νόμους, ἵνα βεβαιώσῃ
τὰς καταχρήσεις καὶ τὰς ἀδικίας τῶν ἄν-
θρώπων; τοῦτό ἐστιν ἀτοπώτατον καὶ βλά-
σφημον. Ὁ παννυπεράγαθος νομοθέτης διὰ
τοῦτο παρέδωκε τοὺς θεῖους αὐτοῦ νόμους,
ἵνα διορθώσῃ τὰς καταχρήσεις καὶ ἀδικίας,
καὶ φανερώσῃ τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα δι-
καιώματα· αὐτὸς ὡς παντεξούσιος ἠδύνατο
νομοθετῆσαι τὴν διόρθωσιν ταύτης τῆς ἀ-
δικίας· εἶχεν ὡς δημιουργὸς πᾶσαν τὴν
ἐξουσίαν εἰπεῖν· ἄνθρωποι, πάντες ἐστέ ἴσοι·

ἵνα τί ἄλλος μὲν γίνεται δεσπότης, ἄλλος
δὲ δοῦλος; ἀπολύσατε τοὺς δούλους, μηδεὶς
ἔχέτω δοῦλον, ἀλλὰ καθεὶς ὑπηρετεῖτω ἑαυ-
τόν· καὶ ὁμοῦ αὐτὸς οὐ μόνον οὐδὲν τοιοῦ-
τον εἶπεν, οὐ μόνον διέταξε τὰ περὶ τῶν δού-
λων, ἀλλὰ καὶ ἐνομοθέτησεν, ἵνα κτήσωνται
δοῦλους· ἀκουσον, πόσον φανερώς περὶ τούτου
ἐλάλησε. « Καὶ παῖς καὶ παιδίσκη, ὅσοι ἂν
» γένωνταί σοι, ἀπὸ τῶν ἐθνῶν, ὅσοι κύκλω
» σου εἰσὶν, ἀπ' αὐτῶν κτήσεσθε δοῦλον
» καὶ δούλην ». Πρὸς τούτοις δὲ τί ἄλλο,
εἰμὴ ἀνισότητα, σημαίνει ἡ τόση ἐξουσία
ὅσην ἔδωκεν ὁ θεός εἰς τὸν Μωϋσῆν, ἔπειτα
εἰς τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, ἔπειτα εἰς τοὺς
Κριτάς; τί ἄλλο δὲ ἐφάνέρωσεν, εἰμὴ ἀνι-
σότητα, ὅταν ἔδωκε βασιλικὴν ἐξουσίαν
εἰς τὸν Σαοὺλ κατὰ τὴν αἵτησιν τοῦ λαοῦ,
ἔπειτα ἐκλεξεν αὐτὸς τὸν Δαβὶδ, καὶ κα-
τέστησεν αὐτὸν βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ; πό-
ση δὲ ἀνισότης ἐστὶ μεταξὺ πλουσίου καὶ
πτωχοῦ; καὶ ὁμοῦ ἡ θεία γραφὴ διδάσκει,
ὅτι ὁ ποιητὴς ταύτης τῆς ἀνισότητός ἐστιν
ὁ θεός. « Πλούσιος, λέγει, καὶ πτωχὸς συν-
» ἦντησαν ἀλλήλοις· ἀμφοτέρους δὲ ἐποίη-
» σεν ὁ Κύριος ».

Ἐὰν δὲ ἀνοίξῃς τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον,
βλέπεις οἰκοδεσπότας καὶ μισθωμένους ἐρ-
γάτας, κυρίους τοῦ ἀμπελῶνος καὶ ἐπιτρό-
πους· βλέπεις κυρίους καὶ οἰκονόμους καὶ
δοῦλους· βλέπεις βασιλεῖς αἰρόντας λόγον
μετὰ τῶν δούλων αὐτῶν, καὶ βασιλεῖς
ποιοῦντας γάμους, καὶ δούλους προσκαλοῦν-
τας τοὺς κεκλημένους, καὶ στρατεύματα
πεμπόμενα πρὸς τιμωρίαν τῶν ἀπειθησάν-

Λευτ. 25,
44.

Περὶ μ.
22. 2.

Ματθ. 20.
1. 8.
Λουκ. 12.
42.

Ματθ. 18.
23.
Ματθ. 22.
2. 3. κτ.

Ματθ. 25.
15.

των· τί ἄλλο δὲ ταῦτα σημαίνουσιν εἰμὴ ἀνισότητος; βλέπεις τέλος πάντων καὶ αὐτὸν τὸν πεινυπεράγαθον καὶ δικαιοτάτον θεὸν μετὰ ἀνισότητος διαμερίζοντα τὰ τάλαντα· « Καὶ ὧ μὲν ἔδωκε, λέγει, πέντε τάλαντα, ὧ δὲ, δύο, ὧ δὲ, ἓν, ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν ». Εἴτι δ' ἂν νοήσης ἀντὶ ταλάντου, ἢ πλοῦτον, ἢ δόξαν, ἢ ἐπιστήμην, ἢ τέχνην, ἢ κάλλος, ἢ ἐπιτηδειότητα, τὰ πέντε καὶ δύο, καὶ ἓν, ἀνισότητα σημαίνουσιν· ἐπιβεβαιοῖ δὲ οὗτος ὁ εὐαγγελικὸς λόγος, ὅτι καὶ αὐταὶ αἱ δυνάμεις τῶν ἀνθρώπων οὐκ εἰσὶν ἴσαι, ἀλλ' ἄνισαι· διότι λέγει « ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν ». Μετὰ δὲ ταῦτα ἀκούεις αὐτὸν τὸν θεὸν ζητοῦντα πολὺ παρ' ἐκείνου, εἰς ὃν ἔδωκε τὸ πολὺ, καὶ περισσότερον παρ' ἐκείνου, εἰς ὃν ἔδωκε τὸ περισσότερον· « Παντί δὲ, ὧ ἔδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ· καὶ ὧ παρέθεντο πολὺ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν ». Ἐπειδὴ οὖν ὁ θεὸς ἐστὶν ὁ ποιητὴς τῆς ἀνισότητος, ἔδωκε δὲ περὶ αὐτῆς νόμους, τίς οὐ βλέπει, ὅτι ἡ ἰσότης ἐκ διαμέτρου ἐναντιοῦται εἰς τοὺς θεοὺς αὐτοῦ νόμους; ἐπειδὴ ὁ πάνσοφος καὶ φιланθρωπότατος θεὸς κατέστησεν ἀνίσους τοὺς ἀνθρώπους, τίς οὐ βλέπει, ὅτι οἱ κηρύττοντες τὴν ἰσότητα, ἀντιφέρονται κατὰ τῶν νόμων τοῦ δημιουργοῦ τῆς κτίσεως, καὶ βούλονται ἐξουδεῶσαι τὴν θεῖαν αὐτοῦ νομοθεσίαν;

Λευκ. 12.
48.

Ἀλλὰ μήπως ἡ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἰσότης συμφωνεῖ μετὰ τῶν πολιτῶν διατάξεων; Ἡ χρεία καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς με-

ταξὺ ἀλλήλων βοηθείας συγκροτεῖ τὰς πόλεις· ἡ αὐτὴ δὲ ἀνάγκη διδάσκει τὰς ἐν αὐταῖς διαταγὰς· ὁ Κάιν πρῶτος φοβούμενος καὶ τρέμων, μήπως θανατώσωσιν αὐτόν, καθὼς αὐτὸς ἐθανάτωσε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Ἀβελ, ὠκοδόμησε πόλιν, ἵνα, ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῇ πολιτῶν βοηθούμενος, φύγῃ τοῦ θανάτου τὸν κίνδυνον. « Γίνε- Πλάτ. β. 2.
ται τοίνυν, λέγει ὁ φιλόσοφος ὁ Πλάτων, Περὶ Πο-
λίτ. 2.
» πόλις, ὡς ἐγώμαι, ἐπειδὴ τυγχάνει ἡ-
μῶν ἕκαστος οὐκ αὐτάρκης, ἀλλὰ πολ-
λῶν ἐνδεής ». Ἀκούεις; πᾶς ἄνθρωπος οὐ δύναται ἐπαρκέσαι ἑαυτῷ, ἀλλὰ χρεῖαν ἔχει πολλῶν βοηθημάτων· διὰ τοῦτο πολλοὶ συνεργόμενοι συνιστῶσι πόλιν, ἵνα ὑπ' ἀλλήλων βοηθούμενοι, προφθάνωσι τὰς ἑαυτῶν ἀνάγκας· ἀληθῶς δὲ ἀναγκαῖα ἡ μεταξὺ ἀλλήλων βοήθεια· οἱ ἄτεχνοι χρεῖαν ἔχουσι τεχνίτου, ἵνα οἰκοδομήσῃ αὐτοῖς οἶκον, καὶ ῥάψῃ ἐνδύματα, καὶ τεχνιτεύσῃ τὰ ἐκ τῆς τέχνης ἀναγκαῖα· οἱ ἀγράμματοι χρεῖαν ἔχουσι διδασκάλου, ἵνα διδάξῃ αὐτοὺς γράμματα· οἱ ἄρρωστοι χρεῖαν ἔχουσιν ἱατροῦ, ἵνα ἰατρεύσῃ, ἢ καὶ παρηγορήσῃ τὰς ἀσθενείας αὐτῶν· οἱ τυφλοὶ χρεῖαν ἔχουσι χειραγωγοῦ· οἱ παράλυτοι, κηδευτοῦ· οἱ ἐν κλίνῃ κατακειμένοι, ὑπηρέτου· οἱ ἀσύμφωνοι, κριτοῦ· οἱ ἄτακτοι, ἄρχοντος τιμωροῦ· πᾶσα ἡ πόλις χρεῖαν ἔχει φυλάκων, ἵνα ἐπαγρυπνοῦντες, φυλάττωσιν αὐτὴν ἐκ τῆς τῶν ἐχθρῶν ἐπιβουλῆς.

Ἐκ τούτου δὲ φανερόν ἐστιν, ὅτι πᾶσα πόλις ὁμοία ἐστὶ σώματι ἀνθρώπου, διάφορα

μέλη ἔχουσα, ὑπ' ἀλλήλων βοηθούμενα, καὶ τὴν ὅλην ὁμήγυριν συνδέοντα, καὶ διαφυλάττοντα· ἔχει ἡ πόλις βασιλέα ἀντὶ κεφαλῆς, ἄρχοντας, ἀντὶ ὀφθαλμῶν, κριτὰς, ἀντὶ ὠτίων, στρατιώτας, ἀντὶ στήθους, πραγματευτὰς καὶ τεχνίτας, ἀντὶ χειρῶν, δούλους, ἀντὶ ποδῶν. Ἐὰν καταστήσῃς πάντας τοὺς πολίτας ἴσους, γίνεται ἡ πόλις ὥσπερ ἀνθρώπινον σῶμα, ἡ ὅλον κεφαλὴ, ἡ ὅλον ὀφθαλμοί, ἡ ὅλον ὦτα, ἡ ὅλον στήθος, ἡ ὅλον χεῖρες, ἡ ὅλον πόδες· τοῦτο δὲ τότε οὐκ ἔστι σῶμα ἀνθρώπου, ἀλλὰ τέρας ἀλλόκοτον· ὅταν ποιήσῃς πάντας τοὺς πολίτας ἴσους, τότε διὰ τὸ δικαίωμα τῆς ἰσότητος ἔσονται ἡ πάντες βασιλεῖς, ἡ πάντες ἄρχοντες, ἡ πάντες κριταί, ἡ πάντες στρατιῶται, ἡ πάντες πραγματευταί, ἡ πάντες τεχνῖται, ἡ πάντες δοῦλοι· ποῦ δὲ τότε εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην βασιλεὺς, ἵνα μετὰ πληρεξουσιότητος ἐμποδίξῃ τὰς ἀταξίας, καὶ παιδεύῃ τοὺς ἀτάκτους, προφθάνῃ εὐθὺς τὰς κατεπειγούσας ἀνάγκας, καὶ ἀπαρεμποδίστως διευθύνῃ ὅλον τὸ ὑπήκοον; ποῦ ἄρχοντες ἀγροπνοῦντες ὑπὲρ τῆς τῶν νόμων διατηρήσεως; ποῦ κριταί, ἵνα κρίνωσι τὰς τῶν πολιτῶν κρισολογικὰς ὑποθέσεις; ποῦ στρατιῶται, διαφυλάττοντες τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς τῶν ἐχθρῶν ἐφόδου; ποῦ πραγματευταί, μεταφέροντες ἀλλαχόθεν, ὅσα ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα, μὴ εὐρισκόμενα δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει; ποῦ τεχνῖται, τεχνιτεύοντες καὶ τὰ πρὸς τὴν χρείαν, καὶ τὰ πρὸς τὴν ἀνάπαισιν; ποῦ δοῦλοι ὑπηρετοῦντες, τοὺς μὴ

δυναμένους ὑπηρετῆσαι ἑαυτούς; Τοιαύτη πόλις οὐδὲ ἐφάνη πώποτε, οὐδὲ ἔστιν, οὐδὲ δύναται εἶναι, ἀλλ' ἔστι τέρας ἀλλόκοτον καὶ ἀνύπαρκτον· διότι ἡ ἰσότης φέρει εἰς αὐτὴν τὴν ἀνυποταξίαν, τὴν αὐτονομίαν, τὴν ἀναρχίαν, ἐπομένως δὲ καὶ τὸν διασκορπισμὸν αὐτῆς, καὶ τὴν τελείαν ἐξουδένωσιν. Τὰ αὐτὰ δὲ συμβαίνουν εἰς πᾶσαν κώμην καὶ χώραν, καὶ εἰς πᾶσαν ἀνθρώπων ὁμήγυριν, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ὁλοκλήρους μεγάλας βασιλείας, ὅταν εἰσέλθῃ εἰς αὐτὰς ἡ ἰσότης· διότι καὶ ἡ βασιλεία ὡς μία πόλις ἐστίν, ἐκ πολλῶν συγκειμένη πόλεων, ὑπ' ἀλλήλων βοηθουμένων, καὶ ἀσφαλιζομένων. Αὕτη οὖν ἡ φύσις, ἣν οὕτως εἶπω, τῆς πόλεως γεννᾷ τὴν ἀνισότητα, καὶ ὑπαγορεύει τοὺς πολιτικούς νόμους τῶν ἀνωτάτων, καὶ μέσων, καὶ κατώτατων βαθμῶν καὶ τάξεων τῆς ἀνισότητος· τόσον δὲ ἀναγκαῖα εἰσιν αἱ τοιαῦται ἀνισότητες πρὸς σύστασιν καὶ διαμονὴν τῶν πόλεων, ὥστε, ὅσοι ἐναντιούμενοι εἰς τὰς πολιτικὰς διατάξεις, σπουδάζουσι ποιῆσαι ἴσους πάντας τοὺς πολίτας, ἐκείνοί εἰσιν ἐπίβουλοι καὶ φθορεῖς τῶν βασιλειῶν, καὶ τῶν πόλεων, καὶ πάσης ἀνθρωπίνης ὁμηγύρεως.

Ἄλλ' αὐτοὶ, λέγεις, οἱ πολῖται ἴσοι ὄντες, ἐκλέγουσι, καὶ διορίζουσι καὶ ἄρχοντας, καὶ κριτὰς, καὶ στρατιώτας, καὶ τοὺς λοιπούς, ὅσοι ἀναγκαῖοί εἰσι πρὸς σύστασιν τῆς κοινότητος· ἀλλὰ τοῦτο τί ἄλλο ἐστίν, εἰμὴ τὸ, ὅτι οἱ ἴσοι ἐξ ἀνάγκης γίνονται ἄνισοι; πολεμεῖς τὴν ἀνισότητα, ἔπειτα

γίνεσαι ποιητὴς αὐτῆς καὶ δημιουργός· διὰ λόγου ἐπιβεβαιοῖς, ὅτι πάντες ἐσμέν ἴσοι, διὰ δὲ τῶν ἔργων ἀποδεικνύεις, ὅτι ἐσμέν ἄνισοι· φάσκεις, καὶ ἀντιφάσκεις, καὶ σεαυτῷ ἀντιλέγεις, καὶ οὐ διακρίνεις, οὐδὲ τί λέγεις, οὐδὲ τί πράττεις. Ἐπειδὴ οὖν λέγεις, ὅτι οἱ ἴσοι πολῖται ἐκλέγουσιν ἄρχοντας, καὶ κριτὰς, καὶ τοὺς ἐξῆς ἀξιωματικούς, ἐκ τούτων σου τῶν λόγων ὁμολογεῖς, ὅτι ἡ ἰσότης εἰς τὰς πολιτείας οὐκ ἔχει τόπον, ἀλλ' ἀναγκαία ἐστὶν ἡ ἀνισότης.

Ἐρευνήσατε νῦν, καὶ παρατηρήσατε τὰ βλεπόμενα κτίσματα· ὑψώσατε πρῶτον τὰ ὄμματα εἰς τὸν οὐρανόν· βλέπετε ἐκεῖ ἰσότητα; οὐδεμίαν· ἐκεῖ ἀστέρες ἀπλανεῖς, ἐκεῖ πλανῆται πρῶτοι καὶ δεύτεροι, ἐκεῖ κομήται· αὐτοὶ δὲ διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ τὸ μέγεθος, κατὰ τὴν λαμπρότητα, κατὰ τὰ ἀπὸ τῆς γῆς ἀποστήματα, κατὰ τὰς περιοδικὰς αὐτῶν κινήσεις· καταβιβάσατε ἔπειτα τὰ ὄμματα εἰς τὴν γῆν· ποῦ βλέπετε ἰσότητα; οὐδαμοῦ· οὐδὲ εἰς τὰ δένδρα, οὐδὲ εἰς τοὺς θάμνους, οὐδὲ εἰς τοὺς χόρτους, οὐδὲ εἰς τὰ φύλλα, οὐδὲ εἰς τὰ ἄνθη, οὐδὲ εἰς τοὺς σπόρους, οὐδὲ εἰς τοὺς καρπούς. Πόση ἡ διαφορὰ τῶν λίθων; πόσον διαφέρουσιν ἀλλήλων τὸ μάρμαρον, ὁ πυρίτης, τὸ ἀλάβαστρον, ὁ ἀδάμας, ὁ ἄνθραξ, ὁ σάπφειρος, ὁ σμάραγδος, καὶ οἱ λοιποί; πόση ἡ διαφορὰ τῶν μετάλλων; πόσον διαφέρουσιν ἀλλήλων τὸ χρυσίον, τὸ ἀργύριον, ὁ σίδηρος, ὁ μόλυβδος, ὁ κασσίτερος, ὁ ὀρείχαλκος, καὶ τὰ λοιπὰ; πόση ἡ διαφορὰ τῶν ζώων; πόσον διαφέρουσιν ἀλλή-

λων τὰ πετεινὰ, τὰ τετράποδα, τὰ ἔρπετα, τὰ χερσαῖα, τὰ ἐνυδρά, τὰ ἀμφίβια, τὰ ἄγρια, τὰ ἡμερὰ; Πόση δὲ ἡ διαφορὰ καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν τεσσάρων στοιχείων, ἐξ ὧν πάντα τὰ σώματα σύγκεινται; διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων οὐ μόνον τὰ ἑτεροειδῆ, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ὁμοειδῆ, διότι καὶ ἀστὴρ ἀστέρος διαφέρει, καὶ πλανήτης, πλανήτου, καὶ κομήτης, κομήτου· μετὰ βίας εὐρίσκεις δύο κυπαρίσσους, ἢ δύο ρόδα, ἢ δύο κόκκους σίτου, ἢ δύο μῆλα, ἢ δύο σμαράγδους, ἢ δύο τμήματα χρυσοῦ, ἢ δύο περιστράς, ἢ δύο βόας, ἢ δύο ὄφεις, ἢ δύο σμαρίδας, ἢ δύο νήσσας, ἢ δύολέοντας, ἢ δύο πρόβατα κατὰ πάντα, καὶ διὰ πάντα ἴσα. Εἶδη διαφορὰ ἔχει καὶ τὸ πῦρ· πῦρ ἡλιακόν, πῦρ ἡλεκτρικόν, πῦρ καμινιαῖον, πῦρ ἀστραπιαῖον· καὶ ὁ ἀήρ· ἀήρ ψυχρὸς, θερμὸς, ὑγρὸς, ξηρὸς· καὶ τὸ ὕδωρ· ὕδωρ ἀλμυρόν, γλυκὺ, πικρὸν, ὀξύ, στυφόν· καὶ ἡ γῆ· γῆ μέλαινα, κόκκινη, πηλώδης, ἀμμόδης, λιπαρὰ, ξηρὰ, πολυκαρπος, ὀλιγόκαρπος.

Στρέψατε νῦν τὰ ὄμματα πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ παρατηρήσατε πρῶτον τὰ ἐν αὐτοῖς βλεπόμενα. Πᾶς ἄνθρωπος ἔχει χαρακτῆρας προσώπου ἰδίους, ἴδιον ἀνάστημα, ἴδιαν φωνήν, ἴδιον χρῶμα, ἴδιον περιπάτου σχηματισμόν, ἴδιαν ποσότητα δυνάμεως, ἴδιαν ταχύτητα κινήσεως, ἴδιαν χειρῶν ἐπιτηδειότητα· ἐκ τούτου ὁ μὲν ἐστὶν ὠραῖος, ὁ δὲ, δυσειδής· ὁ μὲν ἔχων τὰ μέλη σύμμετρα, ἐστὶν εὐμορφος· ὁ δὲ ἔχων αὐτὰ ἀσύμμετρα, ἐστὶ δύσμορφος· ὁ μὲν ἐστὶ καλόφωνος· ὁ δὲ, κακόφωνος· οὗτος μὲν

δυνατός· ἐκεῖνος, ἀσθενής· οὗτος, εὐκίνητος· ἐκεῖνος, δυσκίνητος· οὗτος, ἐπιτήδειος· ἐκεῖνος, ἀνεπιτήδειος. Παρατήρησον καὶ τὰ ἔσω τῶν ἀνθρώπων· πάντες μὲν ἔχουσι νοῦν· πλὴν πόσον διαφέρει νοῦς νοὸς κατὰ τὴν ὀξύτητα, κατὰ τὴν ἀντίληψιν, κατὰ τὴν διάκρισιν, κατὰ τὴν φρόνησιν; πάντες ἔχουσι μνήμην· ἀλλὰ πόσον διαφέρει μνήμη μνήμης; ἄλλος μὲν μνημονεύει εὐκολα, πλὴν καὶ εὐκολα ἀμνημονεῖ· ἄλλος δύσκολα μνημονεύει, πλὴν καὶ δύσκολα ἀμνημονεῖ· ἄλλος δύσκολα μνημονεύει, καὶ εὐκολα ἀμνημονεῖ· ἄλλος καὶ εὐκολα μνημονεύει, καὶ δυσκολώτατα ἀμνημονεῖ· αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ τελειότερα μνήμη. Ἐκ τούτων βλέπομεν, ὅτι ἐκεῖνος μὲν ἐστὶν ὀξύνοος· οὗτος δὲ, βραδύνοος· ἄλλος ἀντιλαμβάνει μετὰ εὐκολίας· ἄλλος, μετὰ δυσκολίας· ἄλλος διακρίνει ἐντελῶς· ἄλλος, ἀτελῶς· ἄλλος ἔχει φρόνησιν πολλήν· ἄλλος, ὀλίγην· ἄλλος μνημονεύει πολλῶν· ἄλλος, ὀλίγων. Ἐὰν εἰσέλθῃς διὰ τοῦ νοός σου καὶ εἰς τὰς ἐνδοτέρας τῶν ἀνθρώπων διαθέσεις, βλέπεις καὶ εἰς αὐτὰς ἀνισότητα μεγάλην· ὁ μὲν ἐστὶ πρᾶος· ὁ δὲ, θυμώδης· οὗτός ἐστι ταπεινόφρων· ἐκεῖνος, ὑπερήφανος· οὗτός ἐστι συμπαθής· ἐκεῖνος, ἀσπλαγχνος· οὗτος, ἡμερος· ἐκεῖνος, ἄγριος· οὐδὲ τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρός, καὶ τὰ ἐκ τῆς αὐτῆς μητρὸς γεννηθέντα δίδυμα τέκνα, καὶ ὁμοῦ τραφέντα, καὶ τῆς αὐτῆς ἀνατροφῆς καὶ παιδαγωγίας ἀπολαύσαντα, ἔχουσι τὰς αὐτὰς διαθέσεις· ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρός Ἰσαάκ, καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς μητρὸς τῆς Ρεβέκκας δίδυμοι ἐγεννήθησαν ὁ Ἡσαῦ, καὶ

ὁ Ἰακώβ, ὑπὸ τῶν αὐτῶν γονέων ἐπαιδευγῆθησαν, τὰς αὐτὰς εἶχον συνανατροφάς, τὴν αὐτὴν δίαιταν, τὸ αὐτὸ πολίτευμα· καὶ ὁμῶς πόση τοῦ ἡθους αὐτῶν ἡ διαφορά; « Ἡὐξήθησαν δὲ, λέγει ἡ θεία γραφή, οἱ » νεανίσκοι· καὶ ἦν Ἡσαῦ ἄνθρωπος εἰδώς » κυνηγεῖν, ἄγροικος· Ἰακώβ δὲ, ἄνθρωπος » ἄπλαστος, οἰκῶν οἰκίαν ».

Γεν. 25.
27.

Μετὰ δὲ τὰς τοσαύτας καὶ τοιαύτας ἀνισότητας, ὅσας ἐποίησε, καὶ ἐνομοθέτησεν ὁ θεός, ὅσας ἐξ ἀνάγκης διέταξαν αἱ πολιτεῖαι, ὅσας δεικνύουσι πάντα τὰ κτίσματα, ὅσας βλέπομεν ἐξόχως εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἐγείρονται ἄνθρωποι τυφλοί, κωφοί, ἀνόητοι, ἀναισχύντως ἐπιχειροῦντες πείσαι τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι εἰσὶν ἴσοι. Ἀλλὰ ποῦ ἴσεται καὶ ποῦ στηρίζεται ἡ τοιαύτη ἰσότης; εἰς τοὺς ἔξω χαρακτῆρας τῶν ἀνθρώπων; ἢ εἰς τοὺς ἔσω; ἢ εἰς τὰς ἐνδοτέρας αὐτῶν διαθέσεις; ἀλλ' ὅσοι ἄνθρωποι, τόσαι καὶ αἱ τῶν ἔξω χαρακτήρων ἀνισότητες· ὅσοι ἄνθρωποι, τόσαι καὶ αἱ τοῦ νοός αὐτῶν διαφοραί· ὅσοι ἄνθρωποι, τόσαι καὶ αἱ τούτων διαθέσεις· ὁ νόμος, ὁ λόγος, τὰ πράγματα, ἡ φύσις, ἡ αἴσθησις πείθει, ὅτι ἐσμὲν ἄνισοι· πῶς οὖν, καὶ κατὰ τί ἐσμὲν ἴσοι; Μήπως λέγουσιν αὐτοί, ὅτι ἐσμὲν ἴσοι, ἐπειδὴ τὰ σώματα πάντων ἐκ τῆς γῆς εἰσιν; ἀλλ' ἐκ τῆς γῆς ἐστὶ καὶ τὸ χρυσίον, καὶ ὁ ἀδάμας, καὶ ὁ σίδηρος, καὶ ὁ μόλυβδος, καὶ ὁ ὑδράργυρος· ἴσα ἄρα γε λέγουσι καὶ αὐτά; Ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ ὁ κεραμεὺς πλάττει σκεύη μικρά, μεγάλα, πολυτελῆ, εὐτελῆ, κεχρυσωμένα, περιηργυρωμένα,

πρὸς διαφόρους ὑπηρεσίας χρήσιμα· ἄρα γε καὶ αὐτὰ νομίζουσιν ἴσα· Ἐπὶ τούτοις, ἐν ὧσιν ζῶμεν, τὸ σῶμα ἡμῶν οὐκ ἔστι γῆ, ἀλλ' ὅστέα, νεῦρα, φλέβες, σὰρξ, αἷμα, ζωτικὸν πνεῦμα, καρδία, πνεύμων, ἥπαρ, καὶ τὰ λοιπὰ· ἀλλὰ ταῦτα πάντα μετὰ θάνατον γίνονται γῆ· ἀλλ' αὐτοὶ λέγουσιν, ὅτι οἱ ζῶντές εἰσιν ἴσοι· ὥστε τὸ τούτων ἐπιχείρημα φαίνεται τοιοῦτον· ἐπειδὴ τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων μετὰ θάνατον γίνονται γῆ· ἄρα οἱ ἄνθρωποι οἱ ζῶντές εἰσιν ἴσοι. Ποῖον τούτου τοῦ σοφίσματος, ἢ παραλογώτερον, ἢ πανουργότερον;

Ὁ θεὸς ἐποίησε πάντα τὰ ἑαυτοῦ κτίσματα ἄνισα, ἵνα ἐκ τῆς συνδρομῆς τῶν ἀνίσων, καὶ ἐκ τῆς τούτων ποικιλίας καταρτίζηται, καὶ καθωραίζηται τοῦτο τὸ πάνσοφον καὶ υπερθαύμαστον σύστημα τοῦ παντός. Βλέπει δὲ ταύτην τὴν ἀλήθειαν, ὅστις ἀκριβῶς παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἀνισότης συνδέει, καὶ ἡ ποικιλία καλλωπίζει τὰ σύμπαντα. Ὁ θεὸς ἐπλασε τοὺς ἀνθρώπους ἀνίσους, ἵνα ἡ τούτων ἀνισότης ἀναγκάζῃ αὐτοὺς, ἵνα ὁμοῦ συζῶσι, καὶ συμπολιτεύωνται· ἡ ἀνισότης ἀναγκάζει αὐτοὺς ὁμοῦ συμβιοτεύειν, ἵνα τὸ ὑστέρημα τοῦ ἐνὸς ἀναπληροῦται ὑπὸ τοῦ πλεονάσματος τοῦ ἄλλου. Ἐὰν πάντες οἱ ἄνθρωποι ἦσαν κατὰ πάντα ἴσοι, οὐδεὶς χρεῖαν εἶχε τῆς τῶν ἄλλων βοηθείας· ὅθεν ἐλύετο τῆς ἐνώσεως ὁ δεσμός, καὶ ἐφθείροντο αἱ βασιλεῖαι, καὶ ἐξηφανίζοντο αἱ πόλεις, καὶ ἐξουδενούντο πᾶσαι αἱ τῶν ἀνθρώπων ὁμηγύρεις.

Ἐκ τούτων τίς οὐ βλέπει, ὅτι τὸ σύστη-

μα τῆς ἰσότητός ἐστι πλάσμα τῆς φαντασίας ἀνυπαρκτον, καὶ οὐχὶ δικαίωμα τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους; Αὐτὸ ἐστὶν ἐφεύρεμα βλαβερωτάτης πονηρίας, ἐξαφανίζον τὰ ἀληθινὰ καὶ ὑπαρκτικὰ τῶν ἀνθρώπων δικαιώματα· ἀπάτη ἐστὶν, ἣτις ἀναποδίζει πάντας τοὺς νόμους καὶ πᾶσαν [εὐταξίαν· πληροὶ δὲ ὑπερηφανείας τὸν νοῦν τῶν εὐτελεστέρων ἀνθρώπων, ἐξαλείφει τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀναγκαίαν εὐλάβειαν καὶ ὑπακοήν, καὶ συμφορὰς προξενεῖ ἀναριθμήτους καὶ ὑπερβολικὰς δυστυχίας· διότι ἡ φαντασία τῆς ἰσότητος ἐγείρει τὸν δοῦλον κατὰ τοῦ δεσπότου, καὶ τοὺς ἰδιώτας κατὰ τῶν ἀρχόντων, καὶ τὸ ὑπήκοον κατὰ τοῦ βαλέως· ἐγείρει τὸν υἱὸν κατὰ τοῦ πατρὸς, καὶ τὴν θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ [φυτεύουσα εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων τῆς ἀκαταστασίας καὶ ἀποσασίας τὸ πνεῦμα, ἐξολοθρεύει οὐ μόνον τὰς πόλεις καὶ χώρας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Τὸ σύστημα τῆς ἰσότητός ἐστιν ὁ φθορεὺς τῆς [ἐκκλησίας· διότι, ἐὰν αὐτὸ εἰσέλθῃ εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν, μὴ γένοιτο, Κύριε, ἐξουδενοῖ καὶ αὐτὴν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱεραρχίαν, ἐξ ἧς διευθύνονται, καὶ σώζονται αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαί· αὐτὸ τὸ σύστημά ἐστὶν ὁ διδάσκαλος τῆς ἀπιστίας· διότι, ὅστις πιστεύει, ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἰσιν ἴσοι, ἐκεῖνος ἀρνεῖται τὴν ἀληθῆ διδασκαλίαν τῶν θείων γραφῶν, καὶ γίνεται ἀσεβὴς καὶ ἄπιστος. Αἱ θεῖαι γραφαὶ διδάσκουσιν, ὅτι ὁ θεὸς χειροτονεῖ τοὺς ἐξουσιαστάς καὶ ἄρχοντας· « Οὐκ ἰσὺν. 19.

» εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἶπεν
 » ὁ Κύριος πρὸς τὸν Πιλάτον, εἰμὴ ἦν σοι
 » δεδομένον ἄνωθεν »· καὶ ὅτι συντάσσων
 τὰ δικαιώματα αὐτοῦ μετὰ τῶν δικαιω-
 μάτων τῶν βασιλέων, θέλει, ἵνα ἀποδίδω-
 μεν εἰς τοὺς βασιλεῖς, ὅσα πρέπουσιν εἰς
 αὐτούς, καθὼς ἀποδίδομεν, ὅσα πρέπουσιν
 εἰς αὐτόν· « Ἀπόδοτε οὖν, εἶπε, τὰ Καί-
 » σαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ·
 » Πᾶσα ψυχὴ, εἶπεν, ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις
 » ὑποτασσέσθω· οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία, εἰμὴ
 » ἀπὸ θεοῦ· αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι, ὑπὸ τοῦ
 » θεοῦ τεταγμέναι εἰσὶν· ὥστε, ὁ ἀντιτασ-
 » σόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ θεοῦ διαταγῇ
 » ἀνθέστηκεν· οἱ δὲ ἀνθεστηκότες, ἑαυτοῖς
 » κρίμα λήφονται ». Τί δὲ ἄλλο διδάσκουσι
 ταῦτα, εἰμὴ τὴν ὑπεροχὴν, καὶ τὴν μεταξὺ
 τῶν ἀνθρώπων ἀνισότητα; τί ἄλλο, εἰμὴ
 ὅτι ὁ θεὸς καθιστᾷ τοὺς βασιλεῖς εἰς τὸν
 θρόνον τῆς ἐξουσίας; τί ἄλλο, εἰμὴ ὅτι
 ὅστις ἐναντιοῦται εἰς ταύτην τὴν ἀνισό-
 τητα, ἐκεῖνος ἐναντιοῦται εἰς τὸν θεόν,
 τὸν ταύτην ποιήσαντα; τίς δὲ ἄλλος ἐ-
 ναντιοῦται εἰς ταύτην τὴν ἀνισότητα,
 εἰμὴ ὅστις οὐ μόνον κηρύττει ἰσότητα
 μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἐπαγγέ-
 λεται μῖσος ἄσπονδον, καὶ παντελῆ ἀφανι-
 σμὸν τῶν βασιλέων καὶ ἀρχόντων; ὅτι δὲ
 ὁ τοιοῦτός ἐστιν ἀσεβὴς καὶ ἄπιστος, οὐδε-
 μιᾶς ἀποδείξεως ἔχει χρεῖαν.

Ἀδελφοί μου χριστιανοί, προσέχετε
 ἑαυτοῖς, καὶ διακρίνατε, πόσον παράλογός
 ἐστὶ τῆς ἰσότητος τῶν ἀνθρώπων ἡ διδα-
 σκαλία· κατανοήσατε, καὶ γνῶτε, ὅτι ὁ

σκοπὸς αὐτῆς ἐστὶν ἡ καταστροφή τῆς
 πίστεως, καὶ ἡ οἰκοδομὴ τῆς ἀσεβείας·
 ἐμβλέψατε καὶ ἴδετε, ὅποιά εἰσι τὰ ἐλκεῖνα
 αὐτῆς ἀποτελέσματα. Τὴν τῶν ἀνθρώπων
 ἀνισότητα ὠκινόμησεν αὐτὸς ὁ δημιουργὸς
 τῆς κτίσεως, ἵνα ὁ καθείς χρεῖαν ἔχῃ τῆς
 τῶν ἄλλων βοηθείας· ἐκ τούτου δὲ πάντες
 πλησιάζουσιν ἀλλήλοις, καὶ ἀγαπῶσιν
 ἀλλήλους, καὶ συνιστῶσι τὰς πόλεις, καὶ
 τὰς βασιλείας, καὶ τὰς κοινὰς τῶν ἀν-
 θρώπων ὁμηγύρεις, ἐν αἷς αὐτὸς ὁμοφώνως
 ἐν γῇ δοξάζεται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων,
 καθὼς καὶ ἐν οὐρανῷ ὁμοθυμαδὸν ὑπὸ τῶν
 ἁγίων ἀγγέλων· καθὼς δὲ διὰ τῆς ἀνισό-
 τητος πάντων τῶν λοιπῶν κτισμάτων
 ἐτεχνίτευσεν ἡ σοφία τοῦ θεοῦ τὸ ὡραῖον
 καὶ πάντερπνον σύστημα τοῦ κόσμου, οὕτω
 διὰ τῆς ἀνισότητος τῶν ἀνθρώπων ἐσύζητε
 καὶ ἐστερέωσεν οὐ μόνον τὰς πόλεις, ἀλλὰ
 καὶ αὐτὴν τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ἐκκλησίαν.
 Ἀδελφοί μου, μνημονεύετε, τί εἶπε ῥητῶς
 τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· « Ἐν ὑστέροις καιροῖς,
 » εἶπεν, ἀποστήσονται τινες τῆς πίστεως,
 » προσέχοντες πνεύμασι πλάνης καὶ διδα-
 » σκαλίαις δαιμονίων· μὴ οὖν πλανᾶσθε ὑπὸ
 τῆς δαιμονικῆς διδασκαλίας τῶν ἀποστη-
 σάντων ἀπὸ τῆς προτέρας αὐτῶν πίστεως,
 καὶ κηρυττόντων τὴν πλάνην τῆς τῶν
 ἀνθρώπων ἰσότητος· μὴ πλανηθῆτε, νομί-
 ζοντες, ὅτι πάντες ἐσμέν ἴσοι, καὶ οὐδεὶς
 ἐστὶν ἡμῶν ἀνώτερος· ἀλλὰ βλέποντες
 τὰς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ παντοκράτορος θεοῦ
 διορισθείσας μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἐπισή-
 μους ἀνισότητας, ἀποστρέφόμενοι τὸ πα-

Ματθ.
22 21.

Ρωμ. 13.
1. 2.

1. Τιμ.
4. 1.

1. Πίτερ. 2. νώλεθρον τῆς ἰσότητος σύστημα, « ὑποτά- » ἀγαθοποιῶν· ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέλη- ρομ. 13.
13. 14. » γητε πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν » μα τοῦ θεοῦ· ἀπόδοτε πᾶσι τὰς ὀφειλάς· 7.
15. » Κύριον, εἴτε βασιλεῖ, ὡς ὑπερέχοντι, εἴτε » τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον· τῷ τὸ τέλος,
» ἡγεμόσιν, ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις εἰς » τὸ τέλος· τῷ τὸν φόβον, τὸν φόβον· τῷ
» ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ » τὴν τιμὴν, τὴν τιμὴν ». Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΚΥΡΙΑΚῃ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ
ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ.

ΕΛΑΝ ὁ φιланθρωπότατος θεὸς ἔχῃ ἔτοιμον
ἀνταπόδοσιν καὶ δι' ἐκεῖνον, ὅστις δροσίῃ
τὴν δίψαν τοῦ πλησίον αὐτοῦ διὰ μόνου
ψυχροῦ ὕδατος, πόσας μισθαποδοσίας ἔδω-
κε, καὶ ἔτι δώσει ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως
εἰς τοὺς σήμερον ὑμνολογουμένους πανεν-
δόξους πατέρας, οἵτινες ἐδρόρισαν τὰς τῶν
ἀνθρώπων ψυχὰς, ποτίσαντες αὐτοὺς οὐχὶ
ὑδωρ ψυχρὸν καὶ φθαρτὸν, ἀλλὰ τὸ ὑδωρ
τὸ ζωηρὸν καὶ ἄφθαρτον καὶ ἀλλόμενον,
« Εἰς ζωὴν αἰώνιον », ἤγουν τὸ δόγμα τῆς
ὀρθοδόξου καὶ σωτηριώδους πίστεως; Οὗτοι
οἱ οὐρανοφάντορες ἐν τῇ κατὰ τὴν Χαλκη-
δόνα τετάρτῃ οἰκουμένηκῃ συνόδῳ συνελ-
θόντες, καθεῖλον μὲν τὸν αἵρεσιάρχην Εὐτυ-
χῆ, αἶμα καὶ τοὺς τούτου μαθητὰς καὶ προ-
μάχους, τὸν ἐναντίον τοῦ εὐαγγελικοῦ κη-
ρύγματος, συγχέοντα δυσσεβῶς καὶ παρα-
λόγως εἰς μίαν τὰς δύο φύσεις καὶ τὰς δύο
ἐνεργείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ·
τοῖς δὲ εὐαγγελικοῖς δόγμασιν ἐπόμενοι,
εὐλόγως ἐκήρυξαν, καὶ εὐσεβῶς ἐδίδαξαν δύο
τὰς ἐν Χριστῷ φύσεις, καὶ δύο τὰς ἐνε-
ργείας, τὴν θεῖαν καὶ τὴν ἀνθρώπινον· ἐγένετο
δὲ ἀληθῶς τοῦτο τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας
αὐτῶν τὸ ὑδωρ « Πηγὴ ὕδατος », ἐξ οὗ οἱ
πίνοντες ἄλλονται, τουτέστιν ὡς πηδῶντες
φθάνουσιν εἰς τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον. Βλέ-
πομεν δὲ ἡμεῖς ἐπὶ τῆς γῆς τὰ ἔχνη καὶ
τὴν σκιάν ἐκείνης τῆς δόξης, ἧς αὐτοὶ οἱ
τρισμακάριοι ἀπολαμβάνουσιν ἐν οὐρανοῖς·
διότι ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία τοσούτους
αἰῶνας κατὰ πᾶν ἔτος τὴν ἀνάμνησιν ποι-
οῦσα τῆς τούτων συνοδικῆς συνελεύσεως,

Ματθ. 10.
42.

ἰωάν. 4.
14.

Αὐτ.

ἐνδόξως πανηγυρίζει, καὶ μετὰ πολλῶν ἐπαίνων ἐγκωμιάζει τὸν ἔνθεον τῆς ψυχῆς αὐτῶν ζῆλον, καὶ τὰ ἡρωϊκὰ καὶ σωτηριώδη αὐτῶν κατορθώματα· εἰς δόξαν δὲ καὶ τιμὴν αὐτῶν ἀναγινώσκει τὴν σήμερον καὶ τὸ μέρος τῆς πρὸς Τίτον ἐπιστολῆς τοῦ θεηγόρου Παύλου, ἵνα ἀποδείξῃ, ὅτι, ὅσα αὐτός ἐπ' ὀνόματι τοῦ Τίτου παρήγγειλεν εἰς τοὺς τῆς ἐκκλησίας ποιμένας, ταῦτα πάντα αὐτοὶ θαυμασίως ἐξετέλεσαν.

Τῇ Κυρ.
τῶν Πα-
τέρ. τῆς
Ζ. Συνόδ.

Κἂν ἄλλοτε διηρμηνεύθησαν τὰ τῆς σήμερον ἀναγνωσθείσης ἀποστολικῆς ἐπιστολῆς λόγια, ἀναμελετήσωμεν ὅμως πάλιν τὰ αὐτά, καὶ μετὰ εὐλαδείας ἀνερευνήσωμεν τὸ αὐτὸ μὲν θέαμα πολλάκις βλεπόμενον χορτάζει, ὁμοίως καὶ τὸ αὐτὸ ἄκουσμα πολλάκις ἀκουόμενον, καὶ ἡ αὐτὴ τροφή πολλάκις ἀναμασσωμένη· ἀλλὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ καθ' ἐκάστην ὥραν ἀναγινώσκῃ, ἢ ἀκούῃ, ἢ μελετᾷ ὁ εὐσεβὴς καὶ φιλόθεος ἄνθρωπος, οὐδέποτε κόρον λαμβάνει, ἀλλὰ πάντοτε ἐπιθυμεῖ τὴν τούτου ἀνάγνωσιν καὶ ἔρευναν καὶ μελέτην· καὶ φωτίζεται ἀναγινώσκων, καὶ ὠφελεῖται ἐξετάζων, καὶ γλυκαίνεται μελετῶν τὰ ἐν αὐτῷ ψυχωφελῇ νοήματα· « Ἐπιθυμητά » εἰσι τὰ λόγια τοῦ Κυρίου ὑπὲρ χρυσίων » καὶ λίθον τίμιον πολὺν, καὶ γλυκύτερα » ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον ». Γλυκύτατά εἰσι καὶ ἐν τῷ στόματι καὶ ἐν τῷ λάρυγγι, ἡγουν καὶ ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ ἐν τῇ ψυχῇ τῶν εὐσεβῶν τοῦ θεοῦ τὰ λόγια, ἐπειδὴ τὴν μὲν διάνοιαν φωτίζουν διὰ τοῦ γλυκεροῦ φωτός τοῦ θείου πνεύματος, τὴν δὲ

Ψαλ. 118.
10.

Ψαλ. 118.
103.

ψυχὴν εὐφραίνουσι διὰ τῆς γλυκυτάτης εὐφροσύνης τῆς θείας χάριτος· ὁποῖος δὲ γίνεται ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῆς τοιαύτης μελέτης καὶ ἐξετάσεως, περιέγραψεν ὁ ἅγιος προφητὰναξ, εἰπὼν· « Ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ με- » λετήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός· καὶ ἔσται » ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς » διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρπὸν αὐ- » τοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ, καὶ τὸ φύλλον » αὐτοῦ οὐκ ἀπορρήσεται, καὶ πάντα ὅσα » ἂν ποιῇ, κατευοδοθήσεται· » περιερευνήσωμεν οὖν πάλιν τὰ αὐτά, οὐχὶ ὅμως πάντα, ἐπειδὴ οὐδὲ ὁ καιρὸς τοῦτο συγχωρεῖ, οὐδὲ ἡ δύναμις· μέρος δὲ μόνον, ἡγουν ταῦτα τὰ δύο ῥήματα· « Πιστὸς ὁ λόγος »· καὶ μὴ νομίσητε, ὅτι, ἐπειδὴ εἰσιν ὀλίγα, περιέχουσιν ὀλίγα, ἢ μικρὰ νοήματα· διότι ἐξ αὐτῶν μόνων ῥέουσι νοήματα, ὅσα δύνανται καὶ τοὺς ἀπίστους ἐλκύσαι, καὶ τοὺς πιστοὺς στηρίξαι εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίσιν, καὶ ὁδηγήσαι πρὸς τὸν ἅγιον τῶν θείων ἐντολῶν δρόμον.

Ψαλ. 1.
2. 3.

Τίτ. 3. 8.
Αὐτ.

Ὅτι μὲν ὁ Παῦλος εἰπὼν, « Πιστὸς ὁ » λόγος », ἐφάνέρωσε διὰ τούτου, ὅτι τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμά ἐστιν ἀξιοπίστον καὶ ἀναμφίβολον, καὶ βέβαιον· ἐπιμαρτυροῦσι τὰ ἐξῆς ὑπ' αὐτοῦ προσθεθέντα λόγια εἰς τὴν πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολὴν· « Πιστὸς ὁ λόγος, ἔγραψε πρὸς αὐτόν, καὶ πάσης » ἀποδοχῆς ἄξιος ». Ποῖος δὲ λόγος; « ὅτι » Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον » ἁμαρτωλοὺς σῶσαι »· οὗτός ἐστιν ὁ λόγος ὁ πιστός· τὸ δὲ, πόθεν ἔχει τὸ ἀξιοπίστον, ἡγουν τὰς ἀποδείξεις, τοῦτό ἐστι τὸ πάσης

Αὐτ.

1. Τιμ. 1.
15.

περιέργειας ἄξιον· καλὴ δὲ ἡ τοιαύτη περιέργεια· διότι ἐξ αὐτῆς ἡ ἔρευνα, ἐκ τῆς ἐρεῦνης ἡ μάθησις, ἐκ τῆς μαθήσεως ἡ ἀπόδειξις, ἐκ τῆς ἀποδείξεως ἡ πληροφορία, ἐκ τῆς πληροφορίας ὁ ζῆλος, ἐξ αὐτοῦ δὲ ἡ ἐνθερμος πίστις, καὶ τῶν θείων ἐντολῶν ἡ ἐκπλήρωσις, ἐκ τούτου δὲ ἡ αἰώνιος σωτηρία. Ἀλλ' ἄρα γε ἔχει ἡ πίστις ἀποδείξιν; « Ἐστὶ δὲ πίστις, λέγει ὁ θεοφόρος Παῦλος, ἐλπίζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων ». Τὰ ἐλπιζόμενά εἰσιν ἀβέβαια, τὰ μὴ βλέπομένα εἰσι δυσνόητα· ποία οὖν ἀποδείξεις περὶ τῶν ἀβεβαίων καὶ δυσνοήτων; μόλις ἡμεῖς δυνάμεθα ἀποδείξαι τὰ ὀρώμενα, καὶ αἰσθητὰ, καὶ ψηλαφώμενα. Ἀκούσατέ μου περὶ τούτου· πᾶσα ὑπόθεσις οὐκ ἐπιδέχεται τὰς αὐτὰς ἀποδείξεις, ἀλλὰ πᾶσα μάθησις, καὶ ἐπιστήμη, καὶ τέχνη ἔχει ἰδίας ἀποδείξεις· ἄλλας ἀποδείξεις ἔχουσιν αἱ λεγόμεναι μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι· ἄλλας, ἡ ἀστρονομία· ἄλλας, ἡ φυσιολογία, ἄλλας, ἡ ἱστορία· ἄλλας, ἡ ἠθολογία· ἄλλας, ἡ ἱατρολογία· ἄλλας, ἡ θεολογία· παραλογεῖ δὲ καὶ ἐπιχειρεῖ τὰ ἀδύνατα, ὅστις σπουδάζει ἐφαρμόσαι τὰς γεωμετρικὰς, ἢ ἀριθμητικὰς ἀποδείξεις ἐπὶ πᾶσαν ἄλλην μάθησιν καὶ ὑπόθεσιν. Καὶ ποταί μὲν εἰσιν αἱ ἀποδείξεις πάσης ἄλλης μαθήσεως, διδάσκουσιν εἰς τὰ σχολεῖα οἱ σοφοὶ διδάσκαλοι· ποίας δὲ ἀποδείξεις ἔχει ἡ πίστις, ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ ἐπουράνιος ἄνθρωπος, ὁ οὐρανομύσης καὶ θεορρήμων Παῦλος· « Καὶ ὁ λόγος μου, » εἶπε, καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς

» ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως »· τοῦτο δὲ, λέγει, εὐδόκησεν ὁ θεός, ἵνα μὴ λογισθῇ ἡ πίστις μηχανὴ καὶ κατασκευάσμα τῆς σοφίας τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἔργον καὶ κατόρθωμα τῆς θείας δυνάμεως· « Ἴνα ἡ πίστις ἡμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, » ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ ».

Αὐτ. 5.

Ποία δὲ ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις τοῦ πνεύματος, καὶ ποία ἡ τῆς δυνάμεως; τοῦ μὲν πνεύματος ἡ ἀπόδειξις εἰσι τὰ θαύματα· τῆς δὲ δυνάμεως, ἡ βοήθεια τῆς θείας χάριτος· ἡ χάρις συνεργεῖ, καὶ βοηθεῖ ἡμᾶς, ἵνα πιστεῦσωμεν, τὰ θαύματα ἐφέλκουσι, καὶ ἐπιστηρίζουσιν ἡμᾶς εἰς τὴν πίστιν· ἐκεῖνοι δὲ, ἡγουν οἱ ἀπόστολοι, λέγει ὁ εὐαγγελιστής, ἐξελθόντες, ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ Κυρίου συνεργούντος· ἰδοὺ ἡ συμβοήθεια τῆς χάριτος· « Καὶ τὸν λόγον » βεβαιούντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων »· ἰδοὺ ἡ ἐκ τῶν θαυμάτων βεβαίωσις καὶ τὸ στήριγμα.

Μάρκ. 16. 20.

Καὶ ἡ μὲν χάρις τοῦ θεοῦ φωτίζει πάντας, ἐπειδὴ ὁ θεὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἐπίσης ἀγαπῶν, καθότι πάντες ἐπίσης εἰσι κτίσματα αὐτοῦ, « πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν »· ὅθεν ὡς ἐκ μέρους τῆς χάριτος πάντες εἰσι καὶ πεφωτισμένοι, καὶ σεσωσμένοι· τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Παύλου εἰρημένον· « Τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως »· Οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν, εἰὰν πολλοὶ ὑπὸ τῆς χάριτος φωτιζόμενοι, οὐ πιστεύωσι· διότι καὶ ὁ ἥχος τοῦ λα-

1. Τιμ. 2. 4.

Ἐφεσ. 2. 8.

1. Κορ. 2. 4.

λοῦντος πίπτει εἰς τὰ ὦτα πάντων τῶν περιεστώτων, καὶ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἐνατενιζόντων εἰς τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ, πλὴν οὐδὲ οἱ κωφοὶ ἀκούουσι τὸν ἦχον, οὐδὲ οἱ τυφλοὶ βλέπουσι τὸ φῶς· ἔρχεται μὲν τοῦ θεοῦ ἡ χάρις εἰς τὴν καρδίαν παντός ἀνθρώπου, καὶ λαλεῖ, καὶ φωτίζει· πλὴν οὐ καρποφορεῖ οὐδὲ εἰς τοὺς ὑπὸ τῆς σκληροκαρδίας αὐτῶν κεκωρωμένους, οὐδὲ εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ σκότους τῶν παθῶν τετυφλωμένους· εἰς ἐκείνους δὲ μόνον ἐνεργεῖ, ὅσοι καὶ τὴν καρδίαν ἔχουσιν ἀπαλὴν ὑπὸ τῆς ἀγαθότητος, καὶ τὸν νοῦν ἐλεύθερον ὑπὸ τῆς τῶν παθῶν τυραννίας·

Πράξ. 13. 48. « Ἐχαιρον », λέγει ὁ ἱερός Λουκᾶς περὶ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Πισιδίας ἐθνικῶν, « καὶ » ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ Κυρίου· καὶ ἐπί- » στευσαν, ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν » αἰώνιον ».

Ἀλλὰ τῆς χάριτος, λέγεις, οἱ φωτισμοὶ καὶ ἡ ἐνέργεια οὐκ εἰσὶ πράγματα αἰσθητὰ καὶ ὁρατά. Τίς βλέπει, ἢ τίς αἰσθάνεται, ὅτι ἡ χάρις φωτίζει καὶ ἐνεργεῖ; ἐκεῖνος βλέπει, καὶ αἰσθάνεται, ὅστις ἀπιστος ὢν, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ μεταβάλλεται ἐκ τῆς ἀπιστίας εἰς τὴν πίστιν· αὐτὸς βλέπων ἐν ἑαυτῷ τὴν τοιαύτην ἀλλοίωσιν, γνωρίζει τῆς χάριτος τὴν δύναμιν· εἶδον, καὶ ἡσθάνθησαν τὸν φωτισμόν, καὶ τὴν ἐνέρ- » γειαν τῆς χάριτος, « ψυχὰι ὡσεὶ τρισχί- » λiai », ὁμοίως καὶ ὡσεὶ πέντε χιλιάδες ἀνδρῶν, οἵτινες ἀκούσαντες τὸν Πέτρον διδάσκοντα τοῦ θεοῦ τὸν λόγον, ἐπίστευσαν εὐθύς εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ἐβα-

πτίσθησαν· οἱ δὲ μὴ πιστεύοντες οὐδὲ βλέπουσιν, οὐδὲ αἰσθάνονται τῆς θείας χάριτος τὴν ἐνέργειαν, οὐ καθότι ἡ χάρις οὐκ ἐφώτισεν, οὐδὲ ἐνήργησεν ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ καθότι αὐτοὶ τυφλοὶ καὶ ἀναίσθητοι ὄντες ὑπὸ τῆς κακίας, οὐδὲ εἶδον, οὐδὲ ἡσθάνθησαν τὸ φῶς, καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς χάριτος.

Ὅτι δὲ τὰ θαύματα ἐφελκυστικὰ καὶ βεβαιωτικὰ εἰσι τῆς πίστεως καὶ διὰ λό- » γου, καὶ διὰ τῶν ἔργων, ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ θεάνθρωπος· διὰ λόγου μὲν, εἰπὼν· « αὐτὰ ἰωάν. 8. 36. » τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ, » « ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκε· τὰ ἔργα, ἰωάν. 10. 25. » ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς μου, » ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. Δι' ἔργου δὲ, ὅ- » ταν αὐτὸς μὲν ὡς θεὸς συγχωρήσας τὰς ἁ- » μαρτίας τοῦ παραλυτικοῦ, εἶπε· « Τέκνον Μάρκ. 2. 5. » ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου »· οἱ δὲ γραμματεῖς οἱ ἐκεῖ καθήμενοι διελογίζοντο, ὅτι λαλεῖ βλασφημίας· τότε, ἵνα ἀποδείξῃ, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὡς θεὸς συγχωρεῖν τὰς ἁ- » μαρτίας, ἐθαυματούργησε, σφίγξας τοῦ πα- » ραλύτου τὰ μέλη δι' ἐνὸς προστακτικοῦ λό- » γου, καὶ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ καὶ ῥωμα- » λέον· « Ἵνα δὲ εἰδῆτε, εἶπεν, ὅτι ἐξουσίαν Ἀύτ. 10. 11. » ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς » γῆς ἁμαρτίας, λέγει τῷ παραλυτικῷ· σοὶ » λέγω, ἔγειραι, καὶ ἄρον τὸν κράββατόν σου, » καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου ». Ἀπέδει- » ξε διὰ τοῦ θαύματος, ὅτι ἐστὶ θεὸς ἀληθινός.

Διὰ τοῦτο ἡ πάνσοφος τοῦ θεοῦ πρόνοια ἀπ' ἀρχῆς κόσμου κατεσκεύασε μίαν ἀλ- » ληλένδετον σειρὰν θαυμάτων· ἀποδεικτι-

κῶν τῆς εἰς τὸν Χριστὸν πίστεως· πρὸ Χριστοῦ ἐποίησε θαύματα συμβολικά, θαύματα προκατασκευαστικά, θαύματα προορατικά· ἐπὶ Χριστοῦ δὲ καὶ μετὰ Χριστὸν παντός εἶδους θαυμάσια. Ἐβδομος, ἀπὸ Ἰεν. 5. 24. Ἀδὰμ ὁ Ἐνὼχ εὐαρεστήσας τῷ θεῷ οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ μετετέθη· σύμβολον τοῦτο τῶν ἀνθρώπων, τῶν διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως εὐαρεστησάντων τῷ θεῷ, καὶ μετατεθέντων ἐκ τῆς φθορᾶς τοῦ θανάτου εἰς τῆς ζωῆς τὴν ἀφθαρσίαν· θεία δυνάμει κατασκευάζει· κίβωτον ὁ Νῶε, δι' αὐτῆς δὲ σώζει ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ τοῦ ὕδατος τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος· σύμβολον τοῦτο τῆς ἐκκλησίας, ἣν τῇ δυνάμει τῆς θεότητος αὐτοῦ οἰκοδομήσας ὁ Χριστός, δι' αὐτῆς σώζει τὰς ψυχὰς ἀπὸ τοῦ καταποντισμοῦ τῆς ἁμαρτίας. Ἐκ στείρας ἡ γέννησις τοῦ Ἰσαάκ· τύπος τοῦτο τῆς ἐκ παρθένου ἀσπόρου γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· τίθεται δὲ εἰς τὸ θυσιαστήριον ὁ Ἰσαάκ, πλὴν οὐ σφάζεται, ἀλλ' ἀβλαβῆς ἀπολύεται, ἀντ' αὐτοῦ δὲ θυσιάζεται ὁ κριὸς, ὁ « κατεχόμενος ἐν φυτῷ Σαβὲκ ἐκ » τῶν κεράτων »· αἰνίγμα τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἀπαθὴς μὲν ἔμεινεν ἡ θεότης τοῦ θεανθρώπου, ἔπαθε δὲ ἡ τούτου σὰρξ, ὅτε ἐκρέματο ἐν τῷ ξύλῳ τοῦ σταυροῦ. Κλίμακα βλέπει ὁ Ἰακώβ, ἄγγελοι δὲ δι' αὐτῆς ἀναβαίνουνσι καὶ καταβαίνουνσι· καὶ οἱ μὲν καταβαίνοντες τύπος ἦσαν τῶν πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ μυστηρίου τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως καταδόντων ἀγγέλων· οἱ δὲ ἀναβαίνοντες, τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ὡς ἄγγελοι ἐπὶ γῆς ζήσαντες, ἀναβῆναι εἰς τὸν οὐρανὸν κα-

(ΠΡΑΞ. ΑΠΟΣΤ. ΤΟΜ. Β.)

τηξιώθησαν. Ὑπήκουσεν ὁ Ἰωσήφ τὴν ἐντολὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· ἐν λάκκῳ δὲ βληθεὶς, καὶ πωληθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἐξῆλθε τοῦ λάκκου ζῶν· ταῦτα εἰς προτύπωσιν τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἐγένετο ὑπῆκοος τῷ πατρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπωλήθη ὑπὸ τοῦ Ἰούδα, καὶ ἐβλήθη ἐν τῷ τάφῳ, καὶ ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν. Γεν. 37. 14. Φιλιπ. 2. 8.

Ἡμεῖς πιστεύομεν, μᾶλλον δὲ βλέπομεν, ὅτι ὁ νόμος, ὁ ὑπὸ θεοῦ δοθεὶς εἰς τὸ ὅρος τὸ Σινᾶ, « παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς » Χριστὸν ». Ἡ κατὰ τὴν τάξιν Ἀαρὼν νομικὴ καὶ πρόσκαιρος ἱερωσύνη ὁδηγεῖ ἡμᾶς πρὸς τὴν πίστιν τῆς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ αἰωνίου ἱερωσύνης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· διότι « πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν » εἰσῆλθεν Ἰησοῦς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ, ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα ». Ὁ ἄμνος, ὁ θυόμενος ἐν τῇ τελετῇ τοῦ πάσχα, ἀνάγει ἡμᾶς εἰς τὴν πίσιν τοῦ ἁμνοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ αἵροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τυθέντος Ἰησοῦ Χριστοῦ. « Καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ » ἡμῶν ἐτύθη Χριστός »· τὸ ἐν τῇ ἐρήμῳ μάννα χειραγωγεῖ ἡμᾶς πρὸς τὴν μετάληψιν τοῦ μυστηρίου τῆς θείας εὐχαριστίας· διότι « οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατα- » βάς, οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα, καὶ ἀπέθανον· ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα ». Ἐὰν δὲ ἐρευνήσης καὶ τὰ λοιπὰ, ὅσα διαλαμβάνουσιν τὰ βιβλία τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, βλέπεις, ὅτι προκατασκευάζουσιν ἡμᾶς πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῶν εὐαγγελικῶν διαταγμάτων· πόσα δὲ θαύματα ἐποίησεν ὁ θεὸς εἰς τὸ ὅρος τὸ Σινᾶ, ὅτε παρέδωκε τοῖς ἀνθρώποις

Εξ. 19.
18.

τοῦτον τὸν παιδαγωγὸν νόμον, τὸν προετοιμάζοντα πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῆς εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ πίστεως; ἐκεῖ τότε φωναί, καὶ ἀστραπαί, καὶ νεφέλη, καὶ σάλπιγγες, καὶ πῦρ· « Τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ ἐκαπνίζετο ὅλον, » διὰ τὸ καταβεβηκέναι ἐπ' αὐτὸ τὸν θεὸν » ἐν πυρί· καὶ ἀνέβαινεν ὁ καπνός, ὥσει » καπνός καμίνου ».

Τῶν δὲ θαυμάτων τῶν ἁγίων προφητῶν ἄλλα μὲν εἰσιν ἔργα, προτυποῦντα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὰ θαύματα· ἄλλα δὲ, προφητεῖαι, πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ προκαταγγέλλουσαι. Βλέπω νοεῶς τὸν Μωϋσῆν εἰς τὴν ἔρημον Ἐδὼμ· αὐτὸς ὑפוῖ τὸν ὄφιν τὸν χαλκοῦν ἐπὶ σημείου· οἱ δὲ Ἰσραηλῖται, οἱ ὑπὸ τῶν ὄφρων πληγέντες, ἐνατενίζοντες πρὸς τὸν χαλκοῦν ὄφιν, κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ Μωϋσέως, οὐκ ἀπέθνησκον, ἀλλ' ἰατρεύοντο ἀπὸ τῶν πληγῶν τῶν ὄφρων, καὶ διέμενον ζῶντες καὶ ὑγιεῖς· « Καὶ ἐγένετο, ὅταν ἔδακεν ὄφιν ἄνθρωπον, » καὶ ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὸν ὄφιν τὸν χαλκοῦν, » καὶ ἔζη »· στρέφω τὰ ὅμματα εἰς τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, καὶ βλέπω τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ὑψωμένον ἐν αὐτῷ· πιστεύω καὶ ὁμολογῶ, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ λυτρωτὴς τοῦ κόσμου, καὶ ἰατρεύομαι ἀπὸ τῶν πληγῶν τῶν ἁμαρτιῶν μου, καὶ ἀπολαμβάνω τὴν αἰώνιον σωτηρίαν· « Καὶ » καθὼς Μωσῆς, εἶπεν ὁ Κύριος, ὑψωσε » τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι » δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς » ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν, μὴ ἀπόληται, » ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον ». Ἀκούεις θαῦμα τοῦ Μωϋσέως πρὸς ἰατροίαν τῶν Ἰσραηλιτῶν, τύπον σαφέστατον τοῦ θαύ-

Λεβ. 21. 9.

Ἰωάν. 3.
14. 15.

ματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν πιστῶν; εἰς τὴν Ἐδὼμ τίθεται ἐπὶ στήλης ὁ ὄφιν ὁ χαλκοῦς· εἰς τὸν Γολγοθᾶ ὑψοῦται ἐν τῷ σταυρῷ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· εἰς τὴν Ἐδὼμ ὁ αἰσθητὸς ὄφιν δάκνει τοὺς Ἰσραηλίτας· εἰς τὴν Ἐδὲμ ὁ νοητὸς ὄφιν ἐτραυμάτισε τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων· ἐκεῖ πληγαὶ σωματικαί, ὥδε τραύματα ψυχικά· ἐκεῖ ἡ ὄρασις τοῦ χαλκοῦ ὄφews θεραπεύει τὰς πληγὰς, καὶ δίδωσι πρόσκαιρον ζωὴν· ὥδε ἡ εἰς τὸν Χριστὸν πίσις ἐξαλείφει τὰς ἁμαρτίας, καὶ παρέχει σωτηρίαν αἰώνιον. Βλέπε καὶ τὸν Ἰωάνν τρεῖς ἡμέρας, καὶ τρεῖς νύκτας ἐνταφιασμένον εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ κήτους, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξερχόμενον ζῶντα καὶ ἀβλαβή. Τοῦτο τὸ θαῦμα τόσον φανερά προετύπωσε τὴν τριήμερον ταφήν, καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὥστε αὐτὸς τοῦτο, ὡς ἀποδεικτικώτερον τῆς πρὸς αὐτόν πίσεως, προέτεινε πρὸς τοὺς σκληροτραχήλους καὶ ἀπίστους Ἰουδαίους, λέγων· « Γενεὰ » πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐκζητεῖ, » καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰμὴ τὸ » σημεῖον Ἰωάν τοῦ προφήτου· ὥσπερ γὰρ » ἦν Ἰωάνς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς » ἡμέρας, καὶ τρεῖς νύκτας· οὕτως ἔσται ὁ » υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς » τρεῖς ἡμέρας, καὶ τρεῖς νύκτας ». Παρέρχεται με ὁ καιρὸς, εἰάν ἀκολουθήσω τὴν διήγησιν πάντων τῶν θαυμάτων, τῶν προτυπωσάντων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὰ παράδοξα ἔργα.

Ματθ. 12.
39. 40.

Ἐὰν ἐρευνήσης τὰ βιβλία τῶν θεοπνεύστων προφητῶν, εὕρισκεις ἄλλα ἐξαισία θαύματα, τὰς περὶ τοῦ Χριστοῦ δηλονότι

προφητείας· ὁ μέγας προφήτης Μωϋσῆς ἐ-
φανέρωσεν, ὅτι ὁ θεὸς ἐλάλησε πρὸς αὐτὸν
περὶ τῆς εἰς τὸν κόσμον παρουσίας τοῦ
Λευτ. 18.
18. 19. υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ εἶπε ταῦτα· « προφήτην
» ἀναστήσω αὐτοῖς ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν,
» ὥσπερ σέ· καὶ δώσω τὰ ῥήματα ἐν τῷ
» στόματι αὐτοῦ, καὶ λαλήσει αὐτοῖς καθ'
» ὅ,τι ἂν ἐντείλωμαι αὐτῷ· καὶ ἄνθρωπος,
» ὃς ἐὰν μὴ ἀκούσῃ, ὅσα ἂν λαλήσῃ ὁ προ-
» φήτης ἐκείνος ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ
» ἐκδικήσω ἐξ αὐτοῦ ». Ὁ Δανιὴλ προεῖ-
πεν ἐπ' ἀκριβὲς τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ὁ Χρι-
στὸς ἐλθεῖν ἔμελλεν εἰς τὸν κόσμον· « Ἔως
» Χριστοῦ, εἶπεν, ἡγουμένου ἐβδομάδες ἑπτὰ,
» καὶ ἐβδομάδες ἐξήκοντα δύο ». ὁ Ἡσαΐας
προηγόρευσε τὴν ἐκ παρθένου γέννησιν αὐ-
του, ὀνομάσας αὐτὴν σημεῖον, ἡγουν μέγα
Ματ. 7. 14. θαῦμα· « Διὰ τοῦτο, εἶπε, δώσει Κύριος
» αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν
» γαστρὶ λήψεται, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ
» καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἑμμανουήλ »·
ὁ δὲ Μιχαίας προεφάνερωσε καὶ τὸν τόπον,
ἐν ᾧ ὁ Χριστὸς ἔμελλε γεννηθῆναι, εἰπών·
Ματ. 5. 2. « Καὶ σὺ Βηθλεὲμ, οἶκος Ἐφραθὰ, ὀλιγοστός
» εἶ τοῦ εἶναι ἐν χιλιάσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ
» μοι ἐξελεύσεται, τοῦ εἶναι εἰς ἄρχοντα
» τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἐξοδοὶ αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς
» ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος »· τὴν κατάβασιν καὶ
ἰωάν. 1.
32. διαμονὴν τοῦ παναγίου πνεύματος ἐπὶ τὴν
ἀνθρωπότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτε ἐν
τῷ Ἰορδάνῃ ἐβαπτίσθη, καὶ τὸ διὰ ποῖον
σκοπὸν ἀπεστάλη ὁ Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον
παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς αὐτοῦ, προεδή-
ἡ. 61. 1. λωσεν ὁ αὐτὸς Ἡσαΐας, λέγων· « Πνεῦμα
» Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με, εὐ-
» αγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπεσταλκέ με, ἰά-

» σασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδί-
» αν, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεςιν, καὶ
» τυφλοῖς ἀνάβλεψιν ». Ὁ Ζαχαρίας ὥσπερ
ἂν καὶ ἔβλεπεν, οὕτω περιέγραψε τὴν πα-
νένδοξον αὐτοῦ εἴσοδον εἰς τὴν πόλιν Ἱε-
ρουσαλήμ, « Χαῖρε, λέγων, σφόδρα, θύγατερ Ζαχ. 9. 9.
» Σιών, κήρυσσε, θύγατερ Ἱερουσαλήμ· ἰδοὺ
» γὰρ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται σοι δίκαιος
» καὶ σώζων, αὐτὸς πραῦς, καὶ ἐπιβεβηκὼς
» ἐπὶ ὑποζύγιον καὶ πῶλον νέον ». Τὴν δὲ
δόξαν τῆς ἐν τῷ Θαβωρίῳ ὄρει θείας αὐτοῦ
μεταμορφώσεως οὐ μόνον προκατήγγειλεν
ἡ δόξα, ἡ τὸ πρόσωπον τοῦ Μωϋσέως περι- Εξ. 34. 30.
λάμψασα, ἀλλὰ καὶ προηγόρευσε αὐτὴν ὁ
προφητὰνὰξ, εἰπών· « Θαβὼρ καὶ Ἑρμών Ψαλ. 88.
» ἐν τῷ ὀνόματί σου ἀγαλλιάσονται ». Ἀ- 12.
κουσον δὲ, πόσον φανερά προεῖπον οἱ θεοδί-
δακτοι προφῆται, ὅσα πάθη ὑπέμεινε διὰ
τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ὁ ὑπὲρ ἡμῶν σαρκωθείς·
προεῖπον τὰ ἄνομα συνέδρια, τὰ κατ' αὐ-
τοῦ συναθροισθέντα διὰ τοῦ, « ἵνα τί Ψαλ. 2. 1. 2
» ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά·
» παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ
» ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ
» τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ »·
προεῖπον τὴν ἐγκατάλειψιν τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ, τοὺς ὀνειδισμοὺς τῶν στρατιωτῶν,
τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα· « ἐμάκρυνας, Ψαλ. 87.
» εἶπον, τοὺς γνωστούς μου ἀπ' ἐμοῦ, ἔθεν- 8.
» τό με βδέλυγμα ἑαυτοῖς· παρεδόθην καὶ
» οὐκ ἐξεπορευόμην »· προεῖπον τὰς μάστι-
γας, τὰ ῥαπίσματα, τὰ ἐμπτύσματα· « τὸν ἡ. 50. 6.
» νῶτόν μου ἔδωκα εἰς μάστιγας, τὰς δὲ
» σιαγόνas μου εἰς ῥαπίσματα, τὸ δὲ πρό-
» σωπόν μου οὐκ ἀπέστρεψα ἀπὸ αἰσχύνης
» ἐμπτυσμάτων »· τὴν γεῦσιν τῆς χολῆς καὶ

Ψαλ. 68.
21. τοῦ ὄξους· « ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χο-
 » λήν, καὶ εἰς τὴν δόξαν μου ἐποτισάν με
 » ὄξος »· τὸν διὰ κλήρου ὑπὸ τῶν στρατιω-
 τῶν γενόμενον διαμερισμὸν τῶν ἱματίων
 αὐτοῦ· « διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυ-
 » τοῖς, καὶ ἐπὶ τῶν ἱματισμὸν μου ἔβαλον
 » κλῆρον »· τὸ τῆς λογχευθείσης πλευρᾶς
 αὐτοῦ κέντημα· « Καὶ ἐπιβλέφονται πρὸς
 » με, εἰς ὃν ἐξεκέντησαν ». Προεῖπον τὰ περὶ
 τῆς ταφῆς αὐτοῦ· « ἔθεντό με ἐν λάκκῳ
 » κατωτάτῳ, ἐν σκοτεινοῖς καὶ σκιᾷ θά-
 » νάτου »· τὰ περὶ τῆς ἀναστάσεως αὐ-
 τοῦ· « Σὺ ἀναστὰς οἰκτειρήσεις τὴν
 » Σιών, ὅτι καιρὸς τοῦ οἰκτειρῆσαι αὐ-
 » τήν, ὅτι ἦκει καιρὸς »· τὴν εἰς οὐρανούς
 ἀνάληψιν αὐτοῦ, καὶ τὸν τόπον, ἐξ οὗ ἔμελ-
 λεν ἀναληφθῆναι· « Καὶ στήσονται οἱ πόδες
 » αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπὶ τὸ ὄρος
 » τῶν Ἑλαιῶν, τὸ κατέναντι Ἱερουσαλὴμ ἐξ
 » ἀνατολῶν »· προσεφῆτευσαν δὲ καὶ τὸ ὅτι
 αὐτὸς ἔμελλεν ἀποστεῖλαι τὸ πανάγιον
 πνεῦμα πρὸς τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας·
 « Καὶ ἐκχεῶ, εἶπον, ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου
 » ἐπὶ πᾶσαν σάρκα ».

Οὐκ εἰσὶν ἄραγε ταῦτα τὰ θαύματα
 ἀποδείξεις, πληροφοροῦσα, ὅτι ἡ εἰς Χριστὸν
 πίστις ἐστὶν ἀληθινὴ καὶ βεβαία καὶ ἀναν-
 τίρρητος; Οἱ προφῆται ἦσαν ἄνθρωποι, κα-
 θὼς καὶ ἡμεῖς· πόθεν οὖν αὐτοὶ τοσούτους
 αἰῶνας πρὸ τῆς ἐν κόσμῳ παρουσίας τοῦ
 Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶδον καὶ ἐγνώρισαν τὰ περὶ
 αὐτοῦ, καὶ μετὰ τοσαύτης ἀκριθείας καὶ
 διὰ πραγμάτων αὐτὰ προετύπωσαν, καὶ
 διὰ λόγων προεῖπον; ποία δυνάμει ἢ νοός,
 ἢ ψυχῆς, ἢ καρδίας, ποία, λέγω, δυνάμει
 ἀνθρωπίνῃ ἐποίησαν τοὺς περὶ Χριστοῦ

τύπους, καὶ εἶπον τὰς περὶ αὐτοῦ προφη-
 τείας; Ἐὰν τὰ βιβλία τῶν προφητῶν ἦσαν
 μόνον εἰς τὰς χεῖρας τῶν χριστιανῶν, εἶχε
 τόπον τῆς δολιότητος ἢ ὑποψία, ἡδύνατο
 δηλονότι ὁ ἄπιστος ὑποπτεῦσαι, ὅτι ὑπὸ
 χριστιανῶν κατεσκευάσθησαν τὰ περὶ τοῦ
 Χριστοῦ, καὶ ἐτέθησαν εἰς τῶν προφητῶν
 τὰ βιβλία· ἀλλὰ τὰ προφητικὰ βιβλία, ὁ-
 μοίως καὶ τοῦ Μωϋσέως ἡ πεντάβιβλος, συ-
 νεγράφησαν ἀπ' ἀρχῆς ἐβραϊστὶ, ἕκτοτε δὲ
 ἕως τῆς σήμερον μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας τε
 καὶ εὐλαβείας φυλάττονται καὶ ἀναγινώ-
 σκονται ὑπὸ τῶν Ἑβραίων· οἱ δὲ Ἑβραῖοί
 εἰσιν ἄσπονδοι ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι τοῦ Ἰη-
 σοῦ Χριστοῦ· δικαίως οὖν καὶ εὐλογοφανῶς
 ὁ θεομακάριστος Πέτρος προτιμῶν τῆς ἀ-
 ποδείξεως τῶν ἑαυτοῦ αἰσθήσεων τὴν ἀπό-
 δεῖξιν τῶν περὶ Χριστοῦ προφητευθέντων
 λόγων, ἐκήρυττε, λέγων· « Καὶ ταύτην τὴν
 » φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐξ οὐρανοῦ ἐνεχ-
 » θεῖσαν », ἡγουν τὴν φωνὴν τὴν μαρτυροῦ-
 σαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἐστιν ὁ ἀγαπη-
 τὸς τοῦ θεοῦ υἱός, « σὺν αὐτῷ ὄντες ἐν τῷ
 » ὄρει τῷ ἁγίῳ· καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν
 » προφητικὸν λόγον ». Οὗτος οὖν ὁ προφη-
 τικὸς λόγος, ὁ βεβαιότερος καὶ αὐτῆς τῆς
 τῶν αἰσθήσεων προσβολῆς, ἀποδεικνύει, ὅτι
 ὁ περὶ τοῦ Χριστοῦ λόγος ἐστὶ πιστὸς καὶ
 ἀληθινός, ὡς εἶπεν ὁ Παῦλος.

Ναὶ « Πιστὸς ὁ λόγος »· ἀποδεικνύουσι τίτ. 3. 8.
 τοῦτο ἐκ περιουσίας καὶ τὰ ἐν τῇ γεννήσει
 τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ
 Ἰησοῦ Χριστοῦ γενόμενα μεγάλα καὶ
 ἐξαισία θαύματα· ὁ ἀστήρ, ὁ ἐλθὼν καὶ σα-
 θεῖς « Ἐπάνω οὐ ἦν ὁ γεννηθεὶς Ἰησοῦς,
 καὶ ἀστέρα, καὶ πλανήτην, καὶ κομήτην,

Ματθ. 2.
9.

καὶ ἄγγελον τοῦτον νοήσης· οἱ βασιλεῖς οἱ μάγοι, οἱ ἀπὸ τοσοῦτον μεμακρυσμένων τόπων ἐλθόντες, ἵνα προσκυνήσωσι, καὶ δῶρα προσφέρωσιν εἰς τὸν γεννηθέντα· οἱ ἄγγελοι, οἱ ἀπ' οὐρανοῦ κατελθόντες, καὶ τὰς οὐρανίους δοξολογίας ψάλλοντες· ἡ δόξα Κυρίου, ἡ περιλάμπασα τοὺς ποιμένας, καὶ ἡ χαρὰ ἡ μεγάλη καὶ παγκόσμιος, ἡ πρὸς αὐτοὺς εὐαγγελισθεῖσα, εἰσὶ θαύματα ἀποδεικτικά τῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ θεότητος· τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, κωφοὶ ἀκούουσι, παράλυτοι συσφίγγονται, λεπροὶ καθαρίζονται, ὑδρωπικοὶ ἰατρεύονται, πνεῖστοι διώκονται, αἰμόρροιοι ἴστανται, δαιμόνια φυγαδεύονται, πᾶσα νόσος θεραπεύεται· πληθύνονται οἱ πέντε ἄρτοι, κοπάζει ἡ κυμαινομένη θάλασσα, ἡσυχάζει τοῦ ἀνέμου ἡ βία, ἐγείρονται οἱ νεκροί, ἀνίστανται ἐκ τῶν τάφων καὶ οἱ τεταρταῖοι· θαύματά εἰσι ταῦτα, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τετελεσμένα, ὅταν ἐδίδασκεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ· ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, ἐσείσθη ἡ γῆ, ἐσχίσθησαν αἱ πέτραι, διερράγη τοῦ ναοῦ τὸ καταπέτασμα, ἤνοιξαν τὰ μνημεῖα, ἡγέρθησαν πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων· ταῦτα τὰ θαύματα ἐγένοντο, ὅτε ἐπὶ ζαυροῦ ἐκρέματο ὁ θεάνθρωπος· σεισμός γίνεται μέγας, ἄγγελος Κυρίου καταβαίνει ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἀποκυλίζει τὸν μέγαν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ μνημείου· οἱ τὸν τάφον φυλάσσοντες στρατιῶται ἀπὸ τοῦ φόβου ἐσείσθησαν, « καὶ ἐγένοντο ὥστε νεκροί »· ὁ ἄγγελος εὐαγγελίζει εἰς τὰς μυροφόρους τὴν ἀνάστασιν, λέγων, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὁ ἐσταυρωμένος « ἡγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν

» Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε »· συναντᾷ ταῖς μυροφόροις καὶ αὐτὸς ὁ ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς Ἰησοῦς, λέγων αὐταῖς τὸ, « χαίρετε », τὸ τῆς προπατορικῆς λύπης ἀντίδοτον καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἀναστάντες ἅγιοι « ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς ». Ταῦτά εἰσι τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ τὰ θαυμάσια.

Ἀλλὰ τίς εἶδε, λέγεις, ἢ τίς ἤκουσε ταῦτα, ἵνα πληροφορηθῇ καὶ πιστεύσῃ; οἱ θεῖοι ἀπόστολοι· « ὁ ἦν ἀπαρχῆς, λέγει ὁ ἐπιστῆθιος Ἰωάννης, ὁ ἀκηκόαμεν, ὁ ἐώρακάμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὁ ἐθεασάμεθα, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς· ὁ ἐώρακάμεν, καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν ». Βεβαία δὲ τῶν ἀποστόλων ἡ μαρτυρία, καὶ ὑπερβαίνουσα κατὰ τὴν βεβαιότητα πᾶσαν ἄλλην μαρτυρίαν, ἐπειδὴ ἦσαν μάρτυρες αὐτόπται τῶν πραγμάτων, ἐπειδὴ συμφῶνως τὰ αὐτὰ ἐμαρτύρησαν, ἐπειδὴ ἐπίστευον, ὅτι ὁ θεὸς ἀπολεῖ « πάντας τοὺς λαλοῦντας » τὸ ψεῦδος, ἐπειδὴ ἦσαν πάσῃ ἀρετῇ καὶ ἁγιωσύνῃ κεκοσμημένοι· ἀπὸ δὲ τῶν ἐναρέτων καὶ ἁγίων ἀνδρῶν ἀπέχει ἡ ὑπόκρισις, καὶ ἡ ἀπάτη, καὶ τὸ ψεῦδος, ὅσον ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς· ἐπειδὴ ἐβεβαίωσαν τὴν ἑαυτῶν μαρτυρίαν διὰ τῶν ἀγώνων, καὶ διωγμῶν, καὶ κινδύνων, καὶ παθημάτων, ὅσα ὑπέμειναν, ἵνα κηρύξωσι τὴν εὐαγγελικὴν ἀλήθειαν· ἐπειδὴ ἐσφράγισαν τὰ ὑπ' αὐτῶν κηρυττόμενα διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος, καὶ διὰ τοῦ ἰδίου θανάτου. Πρὸς τούτοις οἱ ἀπόστολοι ἐκήρυξαν τὰ

Λουκ. 2.
9. 10.

Αὐτ. 9.

Ματθ. 27.
53.

1. ἰωάν. 1. 1.
3.

Ματθ. 27.
52.

Ματθ. 28.
2.

Αὐτ. 4.

Αὐτ. 7.

θαύματα, καὶ τὴν ἀνάστασιν, καὶ πάντα τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὐ μόνον εἰς χώρας μακρὰς ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ, οὐδὲ μετὰ πολὺ διάστημα καιροῦ ἀπὸ Χριστοῦ, οὐδὲ εἰς ἀνθρώπους μὴ γνωρίσαντας τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ, ὅπου ὁ Χριστὸς ἔζησε, καὶ ἐδίδαξε, καὶ μετὰ παρέλευσιν μόνον πεντήκοντα ἡμερῶν μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἀνάστασιν, καὶ ἐνώπιον ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσαν καὶ ἐγνώρισαν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· ἐκήρυξαν δὲ τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ οὐ μόνον ἐνώπιον τοῦ χυδαίου λαοῦ, ἀλλὰ καὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀρχόντων, καὶ πρεσβυτέρων, καὶ γραμματέων. Πῶς οὖν οἱ μὲν ἀπόστολοι ἐτόλμων λαλεῖν τόσον γυμνὸν ψεῦδος ἐνώπιον αὐτῶν, αὐτοὶ δὲ οὐκ ἤλεγξαν αὐτοὺς ὡς ὑποκριτὰς καὶ πλάνους; διὰ τί οὐκ εἶπον πρὸς αὐτούς· ἂ, ψεῦσται, πῶς οὐκ ἐντρέπεσθε κηρύττειν περὶ τοῦ Χριστοῦ τοιαῦτα ψεῦδη; ἀπατεῶνες, πῶς τολμᾶτε καὶ λέγετε, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἰατρεύσατε τὸν ἐκ κοιλίας μητρός αὐτοῦ χωλόν; οὐδὲν τοιοῦτον ἐξεφώνησαν, ὅτε ἐν τῷ συνεδρίῳ αὐτῶν καθήμενοι, ἀνέκρινον αὐτούς, ἀλλὰ « καλέσαντες αὐτούς, » παρήγγειλαν αὐτοῖς τὸ καθόλου μὴ « φθίγγεσθαι, μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ »· αὐτοὶ δὲ ἀποκριθέντες πρὸς αὐτούς, « Οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἂ » εἶδομεν, καὶ ἠκούσαμεν, μὴ λαλεῖν », ἐξῆλθον ἀπὸ τοῦ συνεδρίου, καὶ οὐκ ἔπαυσαν θαυματουργοῦντες, καὶ διδάσκοντες. Ποία οὖν ἄλλη μαρτυρία, ἢ ἱστορία εὐρίσκεται εἰς τὸν κόσμον ἢ ἰσχυροτέρα, ἢ βεβαιότερα,

ἢ ἀποδεικτικωτέρα τῆς μαρτυρίας τῶν ἀποστόλων, καὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ αὐτῶν κηρύγματος;

Σημείωσαι δὲ, ὅτι καὶ τὰ θαύματα, τὰ ὑπὸ τῶν ἀποστόλων γεγόμενά, « τοῦ Κυρίου συνεργοῦντος, καὶ τὸν λόγον βεβαι- » οῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων ση- » μείων », ἦσαν ἄλλη ὑπερτέρα ἀπόδειξις, πληροφοροῦσα τὰς τῶν ἀνθρώπων καρδίας περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ὑπ' αὐτῶν κηρυττομένων. Σιωπῶ δὲ ἐγὼ τὰ ὑπ' αὐτῶν γεγόμενα μεγάλα σημεῖα καὶ τέρατα ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν τῆς Ταβιθά ἐν Ἰόππῃ, καὶ τὴν τοῦ Εὐτύχου εἰς τὴν Τρωάδα, καὶ τὰς ὑπὸ τῆς σκιᾶς τοῦ Πέτρου γενομένης ἰατρείας τῶν « ἐπὶ κλινῶν καὶ κραββάτων » κατακειμένων ἀσθενῶν, καὶ « τῶν ὀχλουμένων ὑπὸ » πνευμάτων ἀκαθάρτων », καὶ τὴν διὰ τῶν σουδαρίων καὶ συμικινθίων τοῦ Παύλου θαυματουργικὴν θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων ἐλευθερίαν· σιωπῶ πάντα τὰ λοιπὰ μυριάριθμα θαύματα, τὰ ὑπὸ τῶν θεοφόρων ἀποστόλων τελεσθέντα, καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτόπτου Λουκᾶ ἰσορηθέντα, ἵνα προβάλλω ἄλλου εἶδους θαῦμα, μέγα τε καὶ ἐξαίσιον.

Ἵνα δὲ ἀκριβῶς κατανοήσητε τὴν τούτου δύναμιν, λάβετε κατὰ νοῦν μίαν τῶν βασιλευουσῶν πόλεων, τὴν ἐπισημοτέραν οὐ μόνον κατὰ τὴν ἑκτασιν, καὶ κυριότητα, καὶ τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἐπιστήμας, καὶ μαθήσεις, καὶ τέχνας, καὶ ἐμπορίας, καὶ στρατηγίας· νοήσατε δὲ, ὅτι πάντες οἱ ἐν αὐτῇ κατοικοῦντές εἰσιν εἰδωλολάτραι, ἐκδοτοὶ εἰς τὰς δεισιδαιμο-

Πράξ. 4.
5. 6.

Πράξ. 3.
2.

Πράξ. 4.
18.

Αὐτ. 20.

Μάρκ. 16.
20.

Πράξ. 6.
8.

Πράξ. 9.
40.

Πράξ. 20.
12.

Πράξ. 5.
15. 16.

Πράξ. 19.
12.

νίας, προσηλωμένοι εἰς τῆς σαρκὸς τὰς ἡδονάς, καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτῆς τὰς ἀπολαύσεις· καὶ ὅτι εἰς Ἑβραῖος ἀλιεὺς, πᾶμπτωχος, ἀγράμματος, ἀπλοῦς, καὶ ἄπρακτος, ἐλθὼν ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν, κηρύττει παρρησίᾳ, λέγων· ἄνθρωποι, τὰ εἰδῶλα, ὅσα ὑμεῖς ὡς θεοὺς προσκυνεῖτε, οὐκ εἰσὶ θεοὶ, ἀλλὰ ξόανα κωφὰ, καὶ ἄλαλα, καὶ ἀναίσθητα· εἷς δὲ ἐστὶν ὁ θεὸς ὁ ἀληθινός, ὁ ποιητὴς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὅστις ἐν Ἱερουσαλὴμ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ὑπὸ τοῦ Πιλάτου, ἀπέθανεν ἐσταυρωμένος ἐν μέσῳ δύο ληστῶν· ἐὰν οὖν ζητῆτε τῆς ψυχῆς ὑμῶν τὴν σωτηρίαν, ἀνάγκη ἐστίν, ἵνα πιστεύσαντες, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ θεός, ἐξουδενώσητε τὰ εἰδῶλα, καὶ διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην ἐγκαταλείψετε τὰ ἄσωτα ἥθη, καὶ τὰς παραλόγους συνηθείας, ἀρνήθητε δὲ πᾶσαν ἡδυπάθειαν, καὶ σαρκὸς ὀρεξίν, σταυρώσητε δὲ ἑαυτοὺς σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις, καὶ ἐτοιμασθῆτε πρὸς διωγμούς, πρὸς δεσμὰ, πρὸς φυλακὰς, πρὸς πᾶν εἶδος περιφρονήσεως καὶ βασάνου, τελευταῖον δὲ καὶ εἰς σφαγὰς, καὶ θανάτους· ἐὰν εὐθὺς μετὰ τοῦτο τὸ κήρυγμα ἐβλέπετε, ὅτι πλῆθος τῶν πολιτῶν ἐκείνων, καὶ σοφοὶ καὶ ἀμαθεῖς, καὶ ἄρχοντες καὶ ἰδιῶται, καὶ πλούσιοι καὶ πτωχοί, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, καὶ νέοι καὶ γέροντες, καὶ πάσης ἡλικίας, καὶ τάξεως, καὶ καταστάσεως ἄνθρωποι, ἀρνούμενοι τὴν τῶν εἰδώλων λατρείαν, ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ἀποστρεφόμενοι πᾶσαν σαρκὸς ἡδονήν, ὑπέμενον προθύμως πᾶν εἶδος κακουχίας,

πολλοὶ δὲ καὶ τὸ ἴδιον αἷμα, καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ζωὴν ἐθυσίαζον ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· τί ἄρα γε τότε ἐνομίζετε; ἐβλέπετε ἄρα γε εἰς ταύτην τὴν ἀλλοίωσιν λόγον ἢ φυσικόν, ἢ πολιτικόν, ἢ ἠθικόν; τοῦτο δὲ οὐκ ἐστὶν ὑπόθεσις, ἀλλὰ πρᾶγμα γεγεννημένον καὶ τετελεσμένον. Καὶ πόλις μὲν ἐστὶν ἡ τότε προκαθημένη, καὶ παλυαρίθμων κυριαρχοῦσα πόλεων, καὶ βρίθουσα σοφίας, καὶ πλούτου, καὶ τρυφῆς, καὶ δόξης, καὶ πάσης ἄλλης κοσμικῆς εὐτυχίας, τουτέστιν ἡ Ῥώμη. Ἑβραῖος δὲ ἀλιεὺς, καὶ πτωχός, καὶ ἀγράμματος, καὶ ἀπολίτευτος, καὶ ἄπρακτος, ἐκ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐξελθὼν ἐστὶν ὁ Πέτρος· πόλις ἐστὶν ἡ τῶν Ἀθηναίων, ἐν ἣ τότε ἤκμαζον αἱ ἐπιστῆμαι, καὶ τέχναι, καὶ ἡ κοσμικὴ φιλοσοφία, καὶ πᾶσα ἄλλη εὐτυχία καὶ δόξα· Ἑβραῖος δὲ πτωχός, καὶ ἀμαθὴς τῷ λόγῳ, καὶ ἀδύνατος, ἐστὶν, ὁ Παῦλος. Ποία οὖν δυνάμει ἢ φυσικῇ, ἢ πολιτικῇ, ἢ ἠθικῇ ὁ μὲν Πέτρος εἰς τὴν Ῥώμην, ὁ δὲ Παῦλος εἰς τὰς Ἀθήνας, ἔπεισεν ὁ μὲν τοὺς Ῥωμαίους, ὁ δὲ, τοὺς Ἀθηναίους, ἵνα ἀποστραφῶσι τὴν πλάνην τῶν εἰδώλων, καὶ πιστεύσωσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ καταλιπόντες καὶ νόμους, καὶ ἥθη, καὶ συνηθείας προπατορικὰς, ὑπομείνωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ πᾶσαν ταλαιπωρίαν καὶ κάκωσιν, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ τὸν μαρτυρικόν θάνατον; Οὐκ ἔστι τοῦτο θαῦμα θαυμάτων; θαῦμα ὁρατόν, ψηλαφητόν, ἀναμφίβολον; οὐκ ἔστι τοῦτο ἀπόδειξις, ὅτι τοῦ θεοῦ ἡ δύναμις ἐποίησε ταύτην τὴν ἀλλοίωσιν; Τοῦτο μόνον ἐστὶν ἀποδεικτικόν, ὅτι ἢ εἰς Χριστόν πίστις ἐστὶ

1. Ιωάν.
5. 4.

θεῖα καὶ ἀληθινή· τοῦτο ἀποδεικνύει, « ὅτι
» πᾶν τὸ γεγενημένον ἐκ τοῦ θεοῦ, νικᾷ
» τὸν κόσμον· καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη, ἡ
» νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν ».

Ἡ ἀπὸ Ἐνῶχ ἕως τῆς παρουσίας τοῦ
Ἰησοῦ Χριστοῦ χρυσόπλοκος σειρὰ τῶν
τύπων καὶ συμβόλων, τῶν προτυπούντων,
καὶ προσημαινόντων τὸν Ἰησοῦν Χριστόν·
αἱ ἀλληλένδετοι καὶ φανεραὶ προφητεῖαι,
αἱ προκαταγγέλλουσαι πάντα τὰ περὶ
αὐτοῦ· τὰ μεγάλα θαύματα, τὰ ὑπὲρ Χρι-
στοῦ, καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ
γεγόμενα· μετ' αὐτὸν δὲ καὶ τὰ πολλὰ
τεράστια, τὰ ὑπὸ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ
τελεσθέντα, ἀποδείξεις εἰσὶ τῆς εἰς Χριστόν
πίστεως, τοσοῦτον ἰσχυραὶ, ὥστε οἱ ἀκού-
σαντες, καὶ κατανοήσαντες αὐτάς, μὴ
νικηθέντες δὲ ὑπὸ τῆς τούτων δυνάμεως,
ἀνάξιοι ἦσαν τοῦ χαρίσματος τῆς πίστεως
διὰ τὴν κακίαν τῆς ἰδίας αὐτῶν προαιρέ-
σεως· καὶ διὰ τοῦτο ἡ οὐδόλως ἐπίστευσαν,
ἢ πρὸς καιρὸν πιστεύσαντες, ἔπειτα τὴν
πίστιν ἠθέτησαν.

Ψαλ. 144.
3. 4. 5.

« Μέγας Κύριος καὶ αἰνετὸς σφόδρα,
» καὶ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ οὐκ ἔστι
» πέρας· γενεὰ, καὶ γενεὰ ἐπαινέσει τὰ ἔργα
» σου, καὶ τὴν δυνάμιν σου ἀπαγγελοῦσι·
» τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς δόξης τῆς ἁγίω-
» σύνης σου λαλήσουσι, καὶ τὰ θαυμάσιά
» σου διηγήσονται ». Ἐπλάσας, Κύριε,
τὸν ἄνθρωπον αὐτεξούσιον· ἐπειδὴ δὲ « ἀ-
» μεταμέλητά » εἰσι τὰ θεῖά σου χάρισμα-

τα, οὐδένα βιάζεις, ἵνα πιστεύσῃ εἰς τὸν
μονογενῆ σου υἱόν· ἐξαπέστειλας ὁμῶς τὸ
πνεῦμα τοῦ υἱοῦ σου εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν
« κράζον, ἀββὰ ὁ πατήρ », καὶ ὁδηγοῦν
ἡμᾶς πρὸς τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν· κατε-
σκεύασας δὲ καταπειθούσας ἀποδείξεις,
καὶ ἐποίησας ἀπ' ἀρχῆς τοσοῦτον πλήθος
θαυμάτων, ἵνα δι' αὐτῶν πληροφορηθεῖς πᾶς
ἄνθρωπος, πιστεύσῃ εἰς τὸν μονογενῆ σου
υἱόν, ὃν ἀπέστειλας σωτῆρα τοῦ κόσμου,
καὶ πληροφορηθῇ, ὅτι πιστὸς ἐστὶν ὁ λόγος
τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος· καὶ οὕτως
ἀναγάγῃς πάντας εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀξίωμα,
ἐξ οὗ πεσόντες, ἀπώλοντο. Σὺ οὖν, Κύριε,
δημιουργὲ τῶν ἀπάντων, πανυπεράγαθε,
παντελεήμων, φιланθρωπότατε, διαφύλαξόν
πάντας ἀπὸ τῆς ἐπηρείας τῶν κατὰ τοὺς
παρόντας καιροὺς ὑπὲρ ἄλλοτε ποτε κύκλῳ
περιπατούντων ἄσεβων, καὶ καταξίωσον
ἡμᾶς, ἵνα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ὥραν τῆς
ἐσχάτης ἡμῶν ἀναπνοῆς ὁμολογήσωμεν,
ὅτι πιστὸς ἐστὶν ὁ λόγος τῆς εἰς τὸν υἱόν
σου πίστεως· καὶ ἐκδοήσαντες, πιστεύω,
Κύριε, καὶ ὁμολογῶ, ὅτι σὺ εἶ ἀληθῶς ὁ
υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ λυτρωτὴς τοῦ κόσμου,
παραδώσωμεν τὴν ψυχὴν ἡμῶν εἰς τὰς
δημιουργικὰς καὶ πανευσπλάγχνους χεῖράς
σου· ναί, Κύριε, ὅτι σὸν τὸ κράτος, καὶ σοῦ
ἐστὶν ἡ δύναμις, καὶ τὸ ἔλεος, καὶ ἡ εὐ-
σπλαγχνία εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

Ψαλ. 11
8.Ρομ. 11
29.

ΕΑΝ ΤΙ ΚΑΛΟΝ ΦΕΡΩ, ΣΟΝ, ΘΕΟΥ ΛΟΓΕ,
ΤΟ Δ' ΑΛΛΩΣ ΕΧΟΝ, ΤΟΥ ΠΛΑΣΑΝΤΟΣ ΜΕ ΕΡΓΟΝ,
Η ΒΙΒΛΟΣ ΦΩΝΕΙ ΤΑ ΔΕ ΤΟΙΣ ΑΥΤΗΝ ΜΕΤΙΟΥΣΙΝ.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΟΜΟΥ.

